NUNTA
LA ROMÂNI

STUDIU
ISTORICO-ETNOGRAFIC COMPARATIV

DE

S. FL. MARIAN

Membru al Academiei Române

EDIŢIUNEA ACADEMIEI ROMÂNE

BUCUREŞTI
TIPOGRAFIA CAROL GÖBL
16, STRADA DOAMNEI, 16
1890

NUNTA LA ROMÂNI

STUDIU
ISTORICO-ETNOGRAFIC COMPARATIV

DE

S. FL. MARIAN

Ediție critică de

TEOFIL TEAHA, IOAN ȘERB, IOAN ILIȘIU

Text stabilit de TEOFIL TEAHA

EDITURA
„GRAI ȘI SUFLET-CULTURA NAȚIONALĂ"
București, 1995

Coperta de ION N. ŞUŞALĂ
Ilustraţia copertei de CONSTANTIN DIPŞE

ISBN 973-96826-4-2
ISBN 973-96826-5-0

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

În 1881, la alegerea sa ca membru al Academiei Române, Simion Florea Marian era salutat de B.P.Hasdeu drept „singurul etnograf român deocamdată". El s-a impus în lumea științifică de specialitate ca unul din cei mai prodigioși cercetători ai tezaurului folcloric și etnografic românesc. Acest fapt l-a determinat pe un cunoscut exeget al istoriei folcloristicii românești să aprecieze că „lucrările lui /Marian/ depășesc ca valoare pe cele ale oricărui etnograf" și că „întreaga activitate științifică a acestuia se caracterizează printr-o durabilitate ce pare a crește cu trecerea timpului" [1].

Acum la împlinirea a 100 de ani de la apariția, cu sprijinul moral și material al Academiei Române, a monumentalei sale monografii, în trei volume, consacrată ciclului familial al vieții : *Nunta la români* (1890), *Nașterea la români* (1892), *Înmormântarea la români* (1892), se impune cu necesitate o nouă ediție a acesteia.

Apreciem ca oportună reeditarea acestei lucrări fundamentale care la data publicării ei a reprezentat un eveniment deosebit de important în viața științifică și culturală a țării.

Cele trei volume, menționate mai sus, și care alcătuiesc această trilogie etnografică, au ca subtitlu indicația „studiu istorico-etnografic comparativ". În fapt, ele reprezintă expuneri *descriptive*, ilustrate cu un bogat material documentar, selectat din publicațiile epocii, la care se adaugă contribuțiile personale ale diferiților săi corespondenți regionali, din Bucovina în primul rând, dar și din celelalte provincii românești.

Lucrarea lui Marian reprezintă până astăzi cea mai amplă și mai completă descriere monografică a uneia din cele mai importante aspecte din viața spirituală a poporului român : ciclul vieții omului : naștere, nuntă, moarte, fiecăruia fiindu-i consacrat câte un volum aparte.

Toate aceste volume alcătuiesc împreună un corpus de documente etnografice autentice care prezintă într-un mod sistematic și unitar tot ceea ce s-a publicat mai valoros până la acea dată.

Ediția de față reproduce textul ediției princeps, adaptat normelor ortografice actuale, după cum urmează :

— grafia *ĕ* în cuvinte ca : *adevĕr, douĕ, bĕutură, îndĕrĕpt, rĕmas, sĕptĕmână* etc. este redată prin vocala *ă*.

— grafia *ê* : *amêndoi, têner, fênu, cuvênt, arêndă, vênd*, etc. este redată prin vocala *â*.

[1] Ovidiu Bârlea, *Istoria folcloristicii românești*, București, Editura Enciclopedică, 1974, p. 232.

— grafia *é*: *acéstă, adreséză, bătélă, cutéză, dréptă, întrébă, mirésă* etc. este redată prin diftongul *ea*; la început de cuvânt *é ér, éră, étă, érnă, érbă*, etc. este redat prin diftongul *ia*.

— grafia *ó*; *aprópe, córdă, colóre, fórte, jócă, mórtě, ólă, ómeni, póle, sócră, sudóre, tórce* etc. este redată prin diftongul *oa*.

— grafia *ŭ* (final); *acestorŭ, capŭ, credŭ, elŭ, frumosŭ, multŭ* etc. a fost eliminată.

— grafia *ḑ*: *astăḑi, ḑice, braḑi, buḑe, ḑînă, văḑut, urḑală, ḑestre* etc. este redată prin *z*.

— grafia *s*: *esecută, esită, esperiență, esprimă, estinde*, este redată prin x.

— grupul consonantic *sc*: *amintesce, căsătoresce, cunoasce, doresce, scie, drusce, sfasce*, etc. este redat prin *şt*.

— fonetisme regionale ca: *giur împregiur, ghine, copchil, ghibaci* etc. au fost literarizate.

Actualizarea normelor ortografice în vigoare s-a impus şi în cazul unor cuvinte ca: *a casă, astŭ-feliŭ, bună óră, celoră-lalţi cine-va, câţi-va, cum-va, de câtŭ, de óre ce, fie-care, nici de cum, nici când, ori şi care, óre şi cum, tot dauna, vre-o dată, etc.*

Acelaşi criteriu l-am adoptat uneori şi în cazul unor neologisme ca: *alusiune, decisiune, dispusaţiuni, declaraţiune, ocasiune, ralaţiune*, etc.

Unificarea textului a fost operată şi în exemple ca: *fantasie, sequestrat, tractat*, etc.

Au fost actualizate de asemenea, forme ca: *se asemănéză, esponéză, să continuéze, felicitéză, să prefereze, se preparéză, se practiséză, recitéză, repeţeşte, despărţeşte*, etc.

În reproducerea textului din ediţia de faţă am considerat necesar ca, paralel cu modernizarea ortografiei, să păstrăm totuşi anumite forme (fonetice şi morfologice) *utilizate constant de autor* şi care se caracterizează printr-un uşor conservatorism precum şi prin unele concesii făcute principiului etimologic. În virtutea acestui criteriu am considerat necesar să păstrăm în text forme care reprezintă particularităţi ale limbii epocii: *artificioase, cestiune, danţează, oficioase, procedere, provenință, manuscript*, etc.

La fel am păstrat forme care reprezintă particularităţi ale limbii lui S. Fl. Marian. Din această categorie menţionăm forme etimologice de tipul: *pâne, farină, blastăm, cătră, încunjură, îmblă, împle, mulţămit, năcaz, năsip, părere, păreche, rădic, răsipeşte, rumpe, streşină, şerpe*, etc. precum şi forme regionale de tipul: *acuma, aice, nime, nemică, cămeşă, dătorinţă, îndătorit, mărunţişuri, nainte, perină, poporan, poporal, pretutindene, samă*, etc.

Au fost păstrate, de asemenea, forme caracteristice de plural: *certe, lipse, negoaţe, furtune, desemnuri*, etc.

La fel au fost menţinute formele verbale de conjunctiv: *să beie, să deie, să ieie, să lese, să steie*, etc., precum şi cele de gerunziu de tipul: *compuind, supuind.*

Formele regionale ale conjuncţiilor *dară, iară*, au fost de asemenea păstrate.

Forme vechi de genitiv de tipul *stăpânul de casă*, sau de acuzativ: *cheamă pe fată, laudă pe fecior, au jucat pe mireasă*, etc. au fost menţinute.

Au fost, în schimb, eliminate numeroase inadvertenţe, ca de exemplu: *vesminte*, dar şi *vestminte*, *casa părinţească*, dar şi *părintească*, *exercită*, dar şi *exer-*

sează, precum şi numeroase cacofonii de tipul : *ca călăuză, ca căsătorie, că cărău-şii*, etc.

Ediţia de faţă va fi însoţită la sfârşitul celui de-al treilea volum de un *glosar explicativ* absolut necesar pentru înţelegerea exactă a terminologiei de specialitate precum şi a regionalismelor utilizate de autor.

Adresăm mulţumirile noastre editurii şi tipografiei — pentru interesul manifestat faţă de apariţia în bune condiţii a acestei ediţii.

Bucureşti, iunie 1991

TEOFIL TEAHA
IOAN ŞERB
IOAN ILIŞIU

PRECUVÂNTARE

În sesiunea generală din anul 1885 Academia Română excrise, între altele, şi următorul concurs :

„Premiul Statului Heliade-Rădulescu, de 5.000 lei, sé va decerne în sesiunea generală din anul 1888 celei mai bune disertaţiuni scrise în limba română asupra următorului subiect :

Nunta la Români. Studiu istorico-etnografic comparativ.

Uzurile nupţiale trebuiesc studiate în varietăţile lor după toate provinciile române, comparându-se cu nunta la vechii romani şi la popoarele neolatine pe de o parte, cu nunta la vecinii românilor (slavi, unguri, greci, albanezi) pe de alta, de unde să reiasă apoi, de la sine o concluzie istorico-etnografică.

Manuscrisul va trebui să cuprindă materie pentru 200—300 pagini de tipar, în 8º *garmond*".

Citind acest concurs mi-am propus să concurez şi eu, mai ales că aveam deja mai multe notiţe asupra nunţii româneşti adunate de mai nainte.

Nu mult după aceasta însă, citind *Cuvente den bătrâni*, t. II, de dl. B. P. Hasdeu şi dând la p. 558 peste cuvintele „în opera mea despre căsătoria la români, la care lucrez de mai mulţi ani..." am cugetat că, de bună seamă, va concura şi dl. Hasdeu. Prin urmare, mă lăsai cu totul de propusul meu de mai nainte, ştiind prea bine că nu este lucru uşor a mă lua la luptă literară cu dl. Hasdeu.

Doi ani după aceasta, şi anume în sesiunea generală din anul 1887 a Academiei, la care luai şi eu parte, aflai de la unii colegi, şi mai după aceea chiar de la dl. Hasdeu însuşi, că d-sa, fiind ocupat cu alte lucrări, şi mai ales cu *Etymologicum Magnum Romaniae*, nu-i rămâne timp să se mai ocupe şi cu nunţile, prin urmare, nici vorbă ca să concureze.

Acuma îmi păru rău de ceea ce făcusem. Ce folos însă că era prea târziu, deoarece numai opt luni mai rămăsese până la expirarea concursului.

Cu toate acestea, îndemnat şi încurajat fiind de mai mulţi amici, mă pusei pe lucru şi compunând până la finele anului 1887 partea a II-a şi a III-a, precum şi vreo câteva capitole din partea I a studiului de faţă, le şi supusei la termenul hotărât aprecierii Academiei cu următorul motto : *„Nam cum sit hoc naturae commune animantium, ut habeant*

libidinem procreandi, prima societas in ipso conjugio, proxima in liberis, deinde una domus, communia omnia. Id autem est principium urbis et quasi seminarium reipublicae" (Cicero, De off. I., 17, 54).

Nu mult după trimiterea manuscrisului adresai Academiei și următoarea *lămurire :*

„Sfârșii de compus și de prescris *Nunta la Români* când îmi trăsei pe seamă că ar fi bine să despărțesc datinele de la nunta proprie de cele ce premerg acesteia și să compun două tomuri de sine stătătoare, adică t. I : *Încredințarea,* t. II : *Nunta.*

Și cum mi-am tras pe seamă așa am și făcut. Tomul al II-lea, adică *Nunta,* l-am trimis Academiei la timpul hotărât ; tomul I însă, fiindcă nu apucasem încă a-l compune întreg, ci numai unele capitole dintr-însul, adică acelea care se țin strict de nunți, nu l-am trimis.

Mai pe urmă, petrecând încă o dată cu de-amănuntul toate notițele adunate și văzând că tomul I n-ar putea să fie tocmai așa de voluminos ca tomul al II-lea și că multe dintre capitolele din tomul I nu se țin tocmai strict de nunți, îmi păru rău de ceea ce am făcut, dar ce folos, că acuma era prea târziu.

Aducând această împrejurare la cunoștința Onor Comisiunei însărcinate cu criticarea manuscriselor *Nunțile la români,* o rog să binevoiască a lua în considerare manuscrisul trimis de mine și, dacă îl va afla demn de a fi premiat, eu mă oblig sau a întregi tomul I, după cum l-am împărțit, sau a încorpora capitulele cele mai esențiale dintr-însul, care sunt gata, la manuscrisul deja trimis, adică după cum va afla Onor. Comisiune de bine.

Onor. Comisiune lesne se va putea convinge din indicele tomului I ce urmează mai la vale, care capitule se țin strict de nunți și care s-ar putea lăsa cu totul afară.

Una însă trebuie să o spun din capul locului, că cele mai însemnate și mai caracteristice datine de la nunți s-au trimis, iară dintre cele rămase sunt numai : *stărostia, pețirea, pe vedere, așezarea* și *încredințarea,* și acestea încă sunt gata".

Comisiunea, însărcinată cu examinarea manuscriselor intrate la concurs, cercetând și manuscrisul meu, nu mi-l putu recomanda spre premiere din cauza capitolelor, ce nu apucasem încă a le trimite, dar, recunoscându-i meritul literar, propuse Academiei, ca să-mi deie un ajutor oareșicare spre a-l putea tipări.

Academia, în urma acestei propuneri, luă, în ședința din 12 aprilie 1888, deciziunea de a-mi acorda o *încurajare* de 2.000 fr. și totodată de a tipări manuscrisul pe spesele sale, dacă voi supune delegațiunii și complementele promise.

Scurt timp după luarea acestei decizii, supunând și capitolele care lipseau, opul începu pe-ncetul a se tipări și iată că acuma, mulțumită încurajării din partea savantului corp, se prezintă Onor. public cititor, însă nu în două tomuri, cum proiectasem la început, nici în trei, octav

mic, cum proiectasem mai pe urmă, ci numai într-un singur tom, octav mare, împărţit în trei părţi.

În fine, dator sunt de a exprima aici sincera mea mulţămită şi acelor P. T. domni care, urmând apelul meu, au avut deosebita amabilitate de a-mi timite mai multe datine, oraţii, poezii, şi credinţe, ce nu-mi erau încă cunoscute şi prin acestea a-mi înlesni completarea opului de faţă.

Suceava, în ziua de Duminica-Mare, 1890

S. FL. MARIAN

Partea întâia

ÎNAINTE DE NUNTĂ

I

Scopul căsătoriei

Scopul căsătoriei la români, după cum rezultă din unele versuri ale orațiilor ce se vor reproduce în decursul acestui studiu, apoi din unele balade și doine poporane, precum și din unele povești, este :

Întâi : de a avea o consoartă spre ajutorare și petrecere, spre mângăiere și alinarea durerilor în caz de nefericire și suferință, mai pe scurt spre împărtășirea binelui și a răului, a bucuriei și întristării în decursul întregii vieți.

Al doilea : de a avea urmași legitimi [1], care să păstreze numele de familie, ca sângele și semința lor să nu se stingă niciodată, apoi ca să aibă cine moșteni averea părintească, ca aceasta să nu treacă în mâni străine, mai departe să aibă cine a se îngriji de dânșii și a-i sprijini la bătrânețe, iară după moarte să aibă cine a-i jeli și înmormânta creștinește, a-i pomeni și a le da de pomană și a se ruga pentru iertarea păcatelor sale [2].

[1] V. Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, adunate și întocmite de..., București, 1866, p. 47:

— Fată de birău !
Fă pe dorul meu.
— Ba, bădiță, ba,
Nu te-oi asculta,
Că mă-i înșela
Și nu mă-i lua.
— Giur pe mândrul soare
Ce sfârșit nu are
Că eu vreu să-mi fii
Mamă la copii !...

[2] Ion Pop Reteganul, *Povești ardelenești culese din gura poporului*, partea a IV-a, Brașov, 1888, p. 34 : „A fost un împărat și o împărăteasă care, cu toate că erau trecuți cu anii, nu aveau nici un copil de care să se bucure, care să facă să le treacă de necazuri, să mai uite de suferințele vieții acesteia; ...n-aveau nici un copil pe care, din dragoste părintească, să-l dezmierde, împodobindu-l ca pe un copil de împărat și sărutându-l ca pe un singur copil la casa părintească.

Toate acestea ar fi fost și ar fi trecut, dar durerea cea mai mare era că nu avea cine să moștenească scaunul împărătesc, avuțiile cele multe, căci avea împăratul multă blagă, multe scumpeturi din care să fi mâncat cu lingura și tot nu s-ar fi gătat în veci.

Dar ce plăteau toate, dacă nu avea cine să le folosească ?

Și astă durere cât de greu totuși mai trecea; de una însă erau mai îngândurați ca de toate, și aceea era că li se stinge sângele, semința lor.

Oh ! Doamne! și mare lucru era ăsta. Când își aduceau bieții aminte de aceasta, plângeau ca niște copii mici. Cum să nu aibă năcaz și suferințe, cum să nu-l ajungă

În fine al treilea : ca să nu li se facă aruncare că numai degeaba s-au născut şi trăit în lumea aceasta, după cum prea adeseori se întâmplă că li se face celor ce rămân necăsătoriţi.

Tot cam acesta a fost şi este scopul căsătoriei la grecii cei vechi [1], la romani [2] precum şi la alte naţiuni, din vechime cât şi din timpul de faţă.

jelea pe oricine când ştie că n-are cine să-l cânte, cine să-l plângă, cu adevărată durere, la moartea lui şi cine să-l pomenească cu sfinţenie după aceea.

Nu însă numai ei erau supăraţi, tot poporul din împărăţia lor era pătruns de durere, văzând că se stinge seminţia împăratului".

P. Ispirescu, *Legende sau basmele românilor, adunate din gura poporului*, Bucureşti, 1882, p. 95 : „A fost odată o babă şi un unchiaş. Ei, până la vremea de bătrâneţe, nu avură nici un copil. Ce nu făcură. Ce nu dreseră ? Şi ca să aibă şi el măcar o miarţă de copil, nici cât. Ba merseră pe la descântătorese, ba pe la meşteri vrăjitori, ba pe la cititori de stele şi ca să rămâie baba grea, nici gând n-avea.

Ajunsi la vreme de bătrâneţe, începură a se îngrijora.

— Ce ne facem noi babo — zise într-o zi unchiaşul — de vom ajunge niscaiva zile de neputinţă ori de nevoie. Tu ştii că am făcut tot ce mi-a stat prin putinţă şi ca să ne dea Dumnezeu şi nouă un copilaş, care să fie toiagul bătrâneţelor noastre, nu s-a îndurat.

— De ! unchiaş, cine e de vină ? Tu ştii că am umblat şi crucis şi curmeziş pe la meşterese, pe la vraci, am făcut tot ce m-au învăţat unii şi alţii, şi ca să avem şi noi o mângâiere pentru pârdalnicele de bătrâneţe, că grele mai sunt, a fost peste poate !".

[1] D. Friedrich Lübker, *Reallexikon des klassischen Alterthums für Gymnasien.* Zweite Auflage, Leipzig, 1860, p. 283.

[2] Instit. I, 9, 1 ! Connubium est viri et mulieris conjunctio individuam vitae consuetudinem continens.

„Căsătoria este o legătură între bărbat şi muiere cuprinzând în sine comunicaţiunea nedespărţibilă pe viaţă".

Digest. 23, 2, 1 : Connubium est omnis divini et humani juris communicatio.

„Căsătoria este împărtăşirea întregului drept dumnezeiesc şi omenesc".

Enniu la Fest v. quaese : Duxit me uxorem liberum quaerendorum gratia.

„Mă ia de muiere pentru ca să-şi câştige copii".

Varro la Macrob : Uxorem liberorum quaerendorum causa ducere, religiosum est.

„A se însura spre a câştiga copii, e un lucru sfânt".

II

Etatea

Epoca în care îndătinează românii din Dacia traiană a se căsători este pentru partea femeiască, în genere, de la 15—20 ani, iară pentru cea bărbătească de la 18—30 ani [1]. De la 20, respectiv de la 30 ani, începând înainte, fetele devin *fete bătrâne,* iar feciorii *burlaci,* sau *feciori tomnatici.*

La românii din Macedonia nu e hotărât la ce vârstă trebuie părinții să-și logodească fiii lor; s-a văzut însă multe familii logodindu-și copiii încă din fașă.

De la vârsta de 12 ani fetele se pot mărita, iar flăcăii de la 18 ani. În Pind este obiceiul, ca fetele să nu se mărite până ce nu împlinesc 20 de ani [2].

S-a întâmplat însă adeseori și la românii din Dacia Traiană, că unele fete s-au măritat chiar și cu 13 ani. Dovadă despre aceasta avem și următorul cântec din ținutul Dornei, în Bucovina:

Frunză verde lemn uscat,
Tinerel m-am însurat,
Tinerică mi-am luat,
Numai de *treisprece ani,*
Și iubea numai ciobani.
Tinerea s-o măritat,
De iubit nu s-o lăsat.
Lasă că mi s-a lăsa
Scândura când i-a suna,
Popa cu cădelnița! [3]

Cu toate acestea însă datina generală este ca, copilele, să nu se mărite nicicând înainte de a fi devenit *fete mari,* și băieții să nu se însoare înainte de a fi devenit *feciori.* Iară *fată mare* sau simplu *fată* se numește o copilă atunci când, fiind deplin dezvoltată, își schimbă portul [4]

[1] Vezi „Columna lui Traian", an. IX, Serie Nouă, t. III, București, 1882, p. 381.
[2] T.T. Burada, *Datinele la nunți ale poporului român din Macedonia,* în „Revista pentru istorie, arheologie și filologie", an. I, Vol. II, Fasc. II, București, 1883, p 417.
[3] Din Cândreni, com. de Petru Ursul.
[4] Atât în Bucovina cât și în celelalte țări locuite de români este datină ca, *copilele* și *copilandrele* să umble altmintrelea îmbrăcate, și mai ales îmbrobodite, de cum umblă *fetele mari.* Așa, în unele sate din Bucovina copilele umblă vara mai mult cu capul gol, iar iarna îmbrobodite cu niște tulpănașe. În alte sate însă, bunăoară în Mahala, ținutul Cernăuțiului, poartă *mâne-ștergure* (ștergare). Acest port îl întrebuințează ele până la 15—16 ani, adică *până ce ies la joc.* Dacă este o soră mai mare înaintea celei ieșite la joc, care încă e fată, apoi, cea mai mică încă mai poar-

şi maica sa, sau, în lipsa acesteia, o soră mai mare sau şi altă nevastă, înrudită cu dânsa, o *scoate la loc* sau *la bere* [1]. Un băiat se numeşte *fecior*, *fecior holtei* sau simplu *holtei* şi *flăcău*, când a *ieşit la joc* sau *a dat în însurat* [2].

Din această zi începând, fetele sunt bune de măritat şi feciorii de însurat [3].

Mai bună de măritat însă e o fată atunci când, după spusa poporului, ştie cum se cade toate lucrurile câte se cer de la o fată de ţăran, şi mai ales *când a prins destulă minte în cap*, iar feciorii sunt buni de însurat când se pricep cum se cuvine la rândul gospodăriei.

Că românii, şi mai ales cei din Dacia Traiană, pun foarte mare preţ pe aceea ca ficele lor să ştie bine a lucra şi că nu prea îndătinează înainte de aceasta a le mărita, ca nu cumva mai pe urmă să tragă ruşine după dânsele, se poate vedea şi din următoarea doină :

> **— Frunză verde mieduniţă**
> **Mărită-mă, măiculiţă !**
> **— Cum focul te-oi mărita**
> **Dacă tu nu ştii lucra !**
> **— M-a învăţa soacră-mea !**
> **— Dacă nu-i şti tare bine**
> **Tot mie-mi va fi ruşine ! [3]**

ştergarul prin câţiva ani, tot ca în copilărie, numindu-se *codeancă* pentru că poartă părul în coadă simplă şi ştergarul simplu legat. Măritându-se cea de dinaintea ei, sau fiind numai unica la părinţi, apoi după 16—17 ani îşi schimbă portul capului purtând părul capului împletit în *gâţă* şi ştergariul legat peste gâţă, altfel, nu ca şi *codencele*, ba la hramuri şi sărbători mari umblând numai în gâţe pe vârful capului, care gâţe le înfrumuseţează cu păuni şi cu felurite flori de târg.

Vezi despre portul din urmă : *Moravuri şi datine poporale*, culese de G. Tomoioagă la românii dintre Prut şi Nistru, în „Aurora română", an. II, Cernăuţi, 1882. p. 42.

[1] Despre cuv. *„bere"* sau *„berean"*, în Transilvania *„Ospăţul feciorilor"*, să se vadă, mai pe larg, în capitolul *Cunoştinţa*.

[2] Sub verbul *a mărita* şi *a se mărita* se înţelege atât „a căsători" şi „a se căsători", dar mai mult cu privire la femei. Despre un fecior se zice numai atunci că *se mărită*, când nu duce pe mireasă la dânsul acasă, ci el se stabileşte cu locuinţa în casa miresei.

La românii din Munţii Apuseni ai Transilvaniei, dacă un fecior a luat în căsătorie pe o fată cu moşie şi s-a stabilit cu locuinţa în casa ei este datină nu numai de a se zice, ca în Bucovina, că *s-a măritat* în loc că „s-a însurat", ci a adopta totodată şi numele de familie al socrului său, după *vatra străbună*, ca să nu piară numele *moşieşului*. Un asemenea bărbat căsătorit, dacă e din alt sat, totdeauna este considerat de *venetic* şi numai după o lungă purtare bună poate să aibă cuvânt în afacerile satului. (Vezi despre aceasta, *Românii din Munţii Apuseni (Moţii)* de Teofil Frâncu şi George Candrea, Bucureşti, 1888, p. 115.

Prin măritare, fetele, în genere, pierd numele de familie al părinţilor şi adoptă pe cel al bărbatului. De aici vine apoi că verbul *a mărita* se întrebuinţează adeseori nu numai în înţelesul de *a căsători*, ci şi în înţelesul de *a pierde*. N. *a măritat* lucrul cutare = N. *a pierdut* lucrul cutare.

Derivatele de la verbul *însura* sunt : *însurare*, sf ; *însurat* adj ; *însurat* sm. ; *măritat* sm. ; *măritiş* pl. *măritişuri*.

Sub verbul *a însura* şi *a se însura* se înţelege, de asemenea, *a căsători* şi *a se căsători*, dar numai cu privire la bărbaţi. Cu privire la femei se întrebuinţează verbul acesta foarte rar şi anume numai atunci când mireasa ia pe mire la sine.

Derivatele de la verbul *însura* sunt : *însurare*, sf. ; *însurat* adj. ; *însurat* sm. ; *însurătoare* sf. ; *însurătură* sf. ; *însurător* sm.; *însurăţel* sm.; *însurăţie* sf.; *însurăţiune* sf.

[3] Din colecţia mea inedită.

Iar cum că nu îndătinează a lua fete prea tinere, pe lângă experienţa de toate zilele, ne poate servi spre dovadă încă şi cântecul următor :

Frunză verde, iarbă neagră,
Am avut o mândră dragă
Şi-am lăsat-o să mai crească,
Minte-n cap să dobândească.
Ea s-o pus, s-o măritat
Şi de ştire nu mi-o dat
Că şi eu o-aş fi luat,
Măcar *n-am fost de-nsurat*
Nici ca ea de măritat.
Ba de s-ar fi măritat
De la noi a treia sat
Nu mi-ar fi aşa bănat,
Da-i numai a treia casă
Când o văd la joc schimbată
Inima mi-i judecată [1].

Apoi şi o variantă a acestui cântec, care se începe astfel :

Frunză verde, frunzuliţă,
Am avut o mândruliţă
Şi-am lăsat-o să mai crească
Minte-n cap să dobândească.
Mândruţa s-a măritat...
Vai de mine ce păcat !
Şi nu mi-ar fi cu bănat,
Mândra de-ar avea bărbat
Din vreun sat mai depărtat
Dar mândra s-o măritat
De la noi a treia casă
Şi mi-i inimuţa arsă...[2]

Mai demult, după cum mi s-a spus, fetele se măritau de la 20, iar feciorii se însurau de la 30 de ani înainte şi nime nu-i considera la vârsta aceasta de prea bătrâni, din contră, cum mai buni de însurat şi fetele de măritat.

Feciorii se însurau şi se mai însoară încă şi acuma sub 20 de ani numai în cazuri extraordinare, adică când sunt orfani şi le trebuie soţie spre ajutor ca să nu se piardă averea moştenită de la părinţi şi dacă mai sunt şi alţi copii mai mici decât dânşii, ca să aibă cine le căuta de grijă.

Ce se atinge de deosebirea ce trebuie să existe între etatea mirelui şi a miresei, se căuta, mai înainte, ca mirele să fie numai cu vreo câţiva ani mai bătrân decât mireasa, adică cu vreo 1—5 ani. În timpul de faţă poate să fie şi cu 10 ani mai bătrân [3].

[1] V. Alesiu, *Cântece populare*, în „Convorbiri literare“, an. XXII, Bucureşti, 1888, p. 700.
[2] Ioan Urban Iarnik şi Andrei Bârseanu, *Doine şi strigături din Ardeal*, Bucureşti, 1885, p. 99.
[3] Vezi „Columna lui Traian“, an. IX, p. 406.

S-a întâmplat însă şi se mai întâmplă încă şi acuma, ca mirele să fie mai mic de ani decât mireasa. Rar însă când există între astfel de perechi o deplină armonie şi fericire.

Despre aceasta ne putem aşişderea încredința dintr-o mulțime de doine populare.

Iată una din Horodnicul-de-Jos, sat din districtul Rădăuțului:

Tinerel mă însurai
Şi bătrână îmi luai,
Nu mi-i ciudă că-i bătrână,
Cum mi-i ciudă că-i nebună.
Eu o mân după surcele
Ea-mi aduce viorele,
Eu o mân după vițel
Ea-mi aduce clopotei.
O! tu bătută de stele,
Asară ți-am dat inele,
Astăzi nu te văd cu ele.
Asară ți-am dat cercei,
Astăzi nu te văd cu ei.
Dacă mi-ai fi tu drăguță
N-ai umbla pe brumă desculță
Şi pe rouă încălțată
Tocma ca şi-o blăstămată!...
Vai de mine ce păcat,
Ce nevastă mi-am luat.
Dimineața nu o dată
Mănâncă şi nespălată,
Sara se culcă ne-nchinată.
Ea-i păcatul meu.
Da nu e păcatul meu
C-aşa mi-a dat-o Dumnezeu![1]

În genere luat, poporul român caută totdeauna ca să nu se căsătorească cu de-aceea, care nu se prea *lovesc* sau *potrivesc* unul cu altul în privința etății şi aceasta din cauză ca nu cumva, mai pe urmă, să se nască neplăceri şi dezbinări între cei căsătoriți, ştiind prea bine că:

Cine nu-ți este de potrivă
Îți va fi tot împotrivă[2].

[1] Din colecția mea inedită.

[2] Anton Pann, *Culegere de proverburi sau Povestea vorbei*, Partea II, Bucureşti, 1853, p. 151.

III

Feciorii bătrâni

Sunt o mulţime de feciori care nu se însoară între anii 18—30 când, după datină din străbuni şi după cum am arătat în capitolul premergător, e timpul cel mai potrivit pentru însurare, sunt iarăşi foarte mulţi şi de aceia care nu se însoară defel.

Acel soi de feciori care, după credinţa poporului, rămâneau neînsuraţi din cauză că sunt sau prea urâţi şi proşti, sau prea pretenţioşi, sau pentru că li-i *ursita mică*, sau pentru că le-a *murit ursita*, sau din altă cauză oareşicare se numesc, în genere, în Bucovina: *burlaci* (sing. *burlac*), *feciori* sau *flăcăi tomnatici, feciori* sau *flăcăi bătrâni, feciori bătuţi de brumă şi oameni răsuflaţi.*

Acei feciori a căror ursită e mică, adică a căror ursită s-a născut cu mult mai târziu decât dânşii, trebuie să aştepte până ce le creşte ursita mare, să fie bună de măritat şi de aceea, fiind necesitaţi a aştepta atâta timp, îmbătrânesc. Când însă ursita a crescut mare, deşi sunt bătrâni, totuşi se însoară.

Acei feciori însă, care nu se însoară niciodată, fiindcă le-a murit sau n-au avut defel ursită, care *holteiesc* toată viaţa lor şi mor, la urma urmelor, neînsuraţi, sunt, după credinţa unora, şi mai ales dacă s-au purtat bine, foarte buni la Dumnezeu, pentru că ei, cât au trăit, n-au ştiut ce-i bine şi ce-i rău pe lume; după credinţa mai multora însă astfel de feciori sunt păcătoşi, nefericiţi, morţi cu sufletul şi cu trupul şi la a doua înviere n-au să aibă soţie.

Românului, în genere şi mai ales ce se atinge de feciori, nu-i place nicidecum ca aceştia *să burlăcească* toată viaţa lor, ci voinţa şi dorinţa lui este, ca să se însoare, *să fie gospodari în locul părinţilor, să stăpânească averea rămasă de la aceştia şi să-i pomenească din neam în neam,* ca să nu se zică mai pe urmă, după cum e datina de a se crede şi a vorbi, că *numai degeaba au trăit în lumea asta, dacă nu le-a rămas şi lor urmaşi, care să le perpetueze numele de familie, să-i pomenească şi să le dea de pomană* [1].

Drept aceea, orişicând i se dă românului prilejul, el totdeauna se apucă de capul unor feciori ca aceştia, îi sfătuieşte şi-i îndeamnă să se însoare, *să fie şi ei în rând cu oamenii,* ca să poată muri mai liniştit *că nu i s-a stins sămânţa.* Iar dacă sfaturile cele bune şi înţelepte nu ajută nimic, atunci nu-i cruţă, ci-i apucă nu odată şi la trei parale prin o mulme de istorioare şi cântece satirice.

[1] Vezi „Columna lui Traian“, an. IX, p. 384.

Însă nu numai românului căsătorit, nu numai celui în stare, nu-i place astfel de feciori, ci și tineretului. De aceea, feciorii cei bătrâni, foarte adeseori sunt luați peste picior de către cei tineri. Și ocazia cea mai bună și mai potrivită pentru aceasta sunt nunțile.

Așa auzi, nu odată, câte pe un fecior tânăr, care vede pe un burlac că se amestecă în joc și-i ia aleasa inimii sale de dinaintea nasului, ca să joace cu dânsa, strigând :

Frunză verde tilipin,
Am rămas *flăcău bătrân*
Și aș vrea ca să mă-nsor,
Dar fetele nu mă vor
Pentru că sunt cam cărunt
Și de zile nu-s de mult,
Numai de cincizeci de ai
Și nu pot mânca mălai,
Că-i mălaiul cam uscat,
Da eu tot îs de-nsurat.
Gura mea-i fără de dinți,
Eu, bătrân, făr'-de părinți
Și-ar fi bine să mă-nsor
S-am și eu cev-ajutor" ![1]

Sau :

Frunză verde rușmărin,
Rău îți stă june bătrân.
Maioran crescut în iarbă
Rău îți stă june cu barbă[2].

Și apoi, dacă numai feciorii cei tineri i-ar lua astfel peste picior, poate că tot ar mai merge cum ar mai merge. Dar mai supărăcios pentru dânșii e că nu odată și fetele îi apucă la trei parale, și cântecele alcătuite și cântate de acestea pe seama lor adeseori sunt cu mult mai împungătoare și pișcătoare decât chiuiturile satirice ale feciorilor tineri.

Iată unul :

Frunză verde stejerel,
Când eram eu tinerel
Luam satul de-a lungul,
De-a lungul și de-a latul.
Care mândră mă vedea
Cu mânuța că-mi făcea,
Porțile că-mi deschidea,
Focu-n vatră-l dezvălea,
Făclii pe masă punea,
În casă că mă poftea
Și din gură că-mi zicea:
„Vină bade pe-acolea,
Că tu ești de sama mea".

[1] Din Cândreni, com. de P. Ursul.
[2] Tomul liric din „Noua bibliotecă română", 1882—1883, Brașov, 1882, p. 30.

Și cu vin că mă cinstea,
Nume mie că-mi punea :
„Spate late de voinic,
Buze moi de copil mic“.
Frunză verde, lemn dubit,
După ce-am îmbătrânit,
Luam satul de-a lungul,
De-a lungul și de-a latul.
Care mândră mă vedea
Ca pe câni mă hicăia
Și din gură că-mi zicea:
„Ce cați, bade, pe-acolea,
Că nu ești de sama mea ? !“
Porțile că-mi închidea,
Făcliile le stingea,
Focu-n vatră-l învălea,
Nume mie că-mi punea
„Spate late-ncârjobate
Buze moi dăbălăzate[1].“

Pretutindeni și ori de cine e prea bine cunoscut că ***nurorille,*** în genere, nu trăiesc bine cu *soacrele* lor. Deci, mulți feciori nu se însoară degrabă sau rămân pentru totdeauna neînsurați din simpla cauză, ca să nu facă maicelor sale, prin însurare, necaz și supărare. Și aceasta se vede foarte răzvedit dintr-o mulțime de hore sau chiuituri poporane pe care le chiuie ei ca un fel de dezvinovățire și răspuns la învinovățirile ce li se fac de către cei căsătoriți, precum și de către feciorii cei holtei.

Iată una din mulțimea acelor chiuituri :

Florile de pe izvor
Toate-mi strigă să mă-nsor,
C-ar fi prea mare păcat
Să rămân neînsurat ;
Numai floarea cea din iaz
Îmi zice să mă mai las
Să nu-mi leg de cap năcaz ![2]

Sau astfel :

Pus-am gândul să mă-nsor
S-aduc maicii ajutor ;
Dar gândii ca să mă las,
Să n-aduc maicii năcaz !“[3]

Sau, în fine, și așa :

Pus-am gândul să mă-nsor
S-aduc maicii ajutor,
Să o bată de cuptor

[1] Din colecția mea inedită.

[2] I. P. Lazăr, *Chiote populare din Sălaj,* în „Tribuna“, an. III, Sibiu, 1886, nr. 10.

[3] *Ibidem,* nr. 140.

Și de vatră câteodată
Când va fi cam supărată [1].

Și bărbații, precum și feciorii cei tineri, văzând de la un timp că numai degeaba își bat capul cu astfel de oameni că nici într-un chip nu-i pot face ca să se însoare, ținându-se de vorba veche, care sună: „până la 20 de ani se însoară cineva singur; de la 20—25 îl însoară alții; de la 25—30 îl însoară o babă, iar de la 30 de ani înainte numai dracu-i vine de hac" [2], le dau bună pace, să facă ce le place.

[1] *Ibidem*, în „Gazeta Transilvaniei", an. L., Brașov, 1887, nr. 6.
[2] Ion Creangă, *Stan Pățitul, poveste*, în „Convorbiri literare", an. XI, Iași, 1878, p. 22.

IV

Fetele bătrâne

Sunt şi o mulţime de fete care încă nu se mărită când li-e timpul. adică între anii 15—20, ci cu mult mai târziu, iar altele defel.

Acest soi de fete se numesc de către românii din Bucovina: *fete bătrâne, fete stătute, fete-n păr, cosiţă albă.*

Cauzele pentru ce astfel de fete nu se pot mărita sunt multe şi diferite. Unele nu se mărită pentru că, după cum crede poporul, *le-a murit ursitul* sau nu le-a sosit încă *partea*, altele pentru că-s prea leneşe, cele mai multe însă pentru că sunt urâte sau pentru că nu şi-au păzit cinstea.

Ce-i drept, fetele s-ar mărita bucuroase. Nici una n-ar rămânea nemăritată. Dar ce folos că feciorii nu vor să le ieie. Ba! nu e destul numai cu atâta! Feciorii, adeseori, le iau şi pe ele peste picior, ca şi pe feciorii cei bătrâni, deşi cele mai multe dintre dânsele nu sunt întru nimica vinovate c-au rămas nemăritate. Căci, ce pot fi ele vinovate, bunăoară, dacă de la natură sunt urâte sau dacă referinţele materiale ale părinţilor sunt aşa de nefavorabile, că, nu pot să le înzestreze.

Ei, dar feciorii nu vor să ştie nimica despre toate acestea. Ei, şi mai ales când sunt foarte bine dispuşi, pe toate, fără deosebire, le iau peste picior, chiuindu-le felurite chiuituri satirice şi anume:

Celor leneşe:

> Dragă-mi eşti şi te-aş lua,
> Dar mi-a spus vecină-ta,
> Că te culci sara cu soare
> Şi te scoli la prânzul mare
> Şi-ncă-ţi pare cu bănat,
> Că de noapte te-ai sculat [1].

Sau aşa:

> Frunză verde trei bujori,
> După Paşti în sărbători,
> Mi-a zis tata să mă-nsor
> Să nu rămân tot fecior.

[1] S. Fl. Marian, *Poezii poporale române*, t. II, *Doine şi hore*, Cernăuţi, 1875. p. 226.

Dară mama nu mă lasă,
Să-i aduc leneşa-n casă
Şi urâta după masă [1].

Celor guşate şi buzate :

M-am cătat într-o ghileată [2]
M-am găsit fată buzată
Şi buzată
Şi guşată,
C-am rămas nemăritată [3]

Celor urâte şi zbârcite :

Frunză verde şi una,
Mărita-m-aş mărita,
Mărita-m-aş, mamă, da,
De m-ar lua cineva.
Mărita-m-aş, mamă, eu
Mărita-m-aş, mamă, zău
Mărita-m-aş, da nu vreu
Că feciorii nu mă ieu.
Că-s urâtă şi zbârcită,
Nu pot mânca nici plăcintă
Că mi-i gura folfăeală [4]
Nu pot mânca nici scofală [5].

În genere, tuturor celor urâte :

Astă fată-mi place mie,
Că-i cu loc şi cu moşie.
Locu-i bun, moşia-mi place,
Dar cu hâda ce voi face ?
Locu-i bun şi muncitor,
Dar urâtu-i stătător !
Pentru pământ de ogor
Aduc ciuma-ntre cuptor.
Pământul nu l-am arat
Ciuma-mi cere de mâncat.
Pentru doi ciocoi de boi,
Adusei ciuma la noi.
Când am fost la cununie,
Dumnezeu era-n câmpie

[1] Din colecţia mea inedită.
[2] Ghileată = găleată, ciutură.
[3] Din Calafindeşti, sat în districtul Siretului, în Bucovina, dict. de Sofia Francu.
[4] Despre oamenii cei bătrâni cărora le-au picat toate măselele şi din cauza aceasta nu pot nici mânca, nici vorbi bine, se zice că *folfăiesc*. De la verb: *a folfăi* s-au format apoi în decurgerea timpului şi alte cuvinte precum: *folfăit-ă* adj. ; *folfăeală* sf. ; *folfăitură* sf. ; *folfăilă* sm. ; *fofleă*.
[5] Din Cândreni, com. de P. Ursul — *scofală* e un fel de bucate.

Cu piper şi cu tămâie
De mine n-a vrut să ştie.
Săracele sutele,
Cum mărită mutele!
Săracele zecile,
Cum mărită secile!
Lăcomii şi eu la o sută
Şi-mi luai şi eu o mută:
Lăcomii şi eu la o vacă
Şi-mi luai şi eu o sacă![1]

Celor înaintate în vârstă, dar cu toate acestea totuşi ar voi să se mărite, ca să scape odată de *fetia* blăstămată:

Vai, de m-aş vedea scăpată
De fetia blăstămată,
Că-i ruşine să mor fată,
Bătrână, nemăritată[2].

Sau aşa:

Maică, nu mai vine nime,
Iar te-i amărî cu mine.
Dă-le, maică, băutură,
Să nu mă cate la gură;
Dă-le, maică, de mâncare
Să nu mă cerce de mare.
Nici n-am dinţi, nici n-am măsele,
C-au căzut ca vai de ele[3].

Celor ce le-a trecut acuma, de mult, timpul măritatului

Mă dusei a peţi-a Boi
La fata cu şase boi.
Boi-mi plac, boii sunt buni,
Dar fata-i de mulţi Crăciuni[4].

Sau aşa:

Fata care e bătrână,
Şade-n casă, ţese lână,
Că ei vremea i-a trecut,
De-a mai şti de iubit[5].

[1] B. C. Fontanele, *Doine şi hore din Câmpia Ardealului*, în „Şezătoarea", an. VI, Budapesta, 1880, p. 31.

[2] Iuliu Moldovanu, *Cântece şi chiuituri populare*, în „Gazeta Transilvaniei", an. LI, Braşov, 1888, nr. 128.

[3] *Ibidem*.

[4] *Ibidem*.

[5] A. I. Hodoş, *Poezii populare din Comitatul Turda-Arieş*, în „Familia", an. XXIX, Oradea Mare, 1888, p. 199.

Sau astfel:

Mătrăgună rătezată,
Mărită-mă Doamne-odată,
Că de când îs *fată mare*
Patruzeci de ani îmi pare,
Mă dusei într-o grădină,
Mă uita-i într-o fântână,
Mă văzui *fată bătrână*.
Dar după ce m-am uitat
Mi-am pus hobotul în cap,
Ca să meargă vestea-n sat
Că şi eu m-am măritat[1].

Astfel chiuie feciorii fetelor bătrâne!

Dar ei nu se mulţămesc numai cu fetele. Ei, adeseori, iau şi pe mamele acestora peste picior, chiuindu-le nu odată şi lor:

La răchita rămurată,
Şede-o mamă supărată,
Că fata-i nemăritată.
Nu da, mamă, vină fetei,
Ci dă vina cui n-o cere,
Că fata s-ar mărita,
Dac-ar fi cine-o lua![2]

Sau aşa:

La răchita rămurată
Şede-o mamă supărată
Că-i fata nemăritată.
Mărita-o-ar, nu se-ndură,
Că mai are-un dinte-n gură
Legat într-o pânzătură[3].

Şi oare ce spun bietele fete la toate acestea? Ce fac ele ca să nu fie necontenit luate în batjocură şi amărâte?

Iată ce:

La vatra cu doi tăciuni,
Fac fetele rugăciuni
Sâmbăta, duminica,
Doară să pot mărita[4].

[1] Din Dorna, colecţia mea inedită.
[2] I.P. Lazăr, *Strigături populare din Sălaj*, în „Gazeta Transilvaniei", an. L, nr. 14.
[3] Din Bucovina, colecţia mea inedită.
[4] Din Calafindeşti, dict. de S. Francu.

V

Ursirea

O seamă dintre *fetele cele bătrâne,* văzând că de mult le-a trecut acuma timpul măritişului şi cu toate acestea totuşi nu se mai pot mărita, pentru că nici un fecior nu se arată, ca să le peţească, cugetă că vreun duşman sau vreo duşmancă oareşicare *le-a făcut* anume, ca să nu fie iubite şi peţite. Drept aceea, caută ele acuma toate chipurile şi mijloacele cum ar putea face, să placă feciorilor. Şi dacă prin mijloace bine văzute nu-şi pot ajunge scopul, atunci îşi iau refugiul la *farmece* şi *vrăji.*

Farmecele, în genere, au scop bun, căci printr-însele, după credinţa poporului, fata ce le foloseşte, se curăţeşte numai de *ura* şi *făcătura* de care se crede a fi cuprinsă şi se face plăcută şi iubită de feciori. *Vrăjile,* din contră, au totdeauna scop rău, căci fata care *vrăjeşte,* după credinţa generală a poporului, nu numai constrânge pe feciori de a se amoreza într-însa, ci ea, luându-şi, adeseori, refugiul şi la spiritele cele necurate, ca acelea să-i vie întru ajutor şi să-i aducă *ursitul* cu nepusa în masă ori de unde s-ar afla acela, îl necesitează nu numai ca s-o iubească, ci, totodată, s-o ia şi de soţie de ar fi nu numai bătrână, ci chiar ca şi noaptea de urâtă.

Deci, fiindcă o atare fată, care cu orişice preţ voieşte să se mărite, începe mai întâi cu farmecele şi numai după ce vede că acestea nu i-au ajutat nimica îşi ia refugiul la vrăji şi eu voi reproduce, în şirele următoare, mai întâi un *farmec,* ca cititorii acestui studiu să aibă o idee, măcar cât de mică, despre chipul cum îndătinează o seamă de fete *a-şi face „pe dragoste“* şi apoi *o vrajă,* din care se va vedea cum îşi fac ele *„pe ursită“* sau cum îşi *ursesc,* cum îşi aduc *ursitul.*

Fata care îşi face pe dragoste se duce la revărsatul zorilor la o apă curgătoare ; ajunsă la starea locului îşi pleacă corpul şi ţinând mânile cu degetele încleştate în apa cea curgătoare rosteşte, de trei ori dupăolaltă versurile următorului farmec :

Bună dimineaţa, apa lui Iordan
Cu stropii lui Avram.
Bună dimineaţa, apa lui Ichim
Cu stropii de vin !
Eu, marţi dimineaţa m-am sculat,
Pe obraz nu m-am spălat,
La icoane nu m-am închinat ;
Pe cale, pe cărare m-am luat,
Pe cărare necălcată,
Pe rouă nescuturată,
Pe dragoste neluată;
Şi m-am trezit deodată
De picioare-npiedicată,
De mânuri legată,
Cu urâ-n faţă aruncată,
De urechi surdă,
De gură mută,
De ochi chioară,
Plângând,
Oftând,
Şi dăulind.
Nime nu m-o văzut,

Nime nu m-o auzit,
Numai Maica Precista,
Numai ea că m-o văzut,
Numai ea m-o auzit,
Din împărăția cerului,
Din poarta raiului.
Și ea cum m-o văzut,
Cum m-o auzit,
La mine-o venit
Cu rum și cu vin
Și m-o-ntrebat
Și mi-o cuvântat :
— Ce plângi N., ce oftezi,
Ce te dăulești ?
— Maică Preacurată !
Eu, cum n-oi plânge
Cu lacrimi de sânge,
Cum nu m-oi dăuli,
Că eu marți dimineață m-am sculat,
Pe obraz nu m-am spălat,
La icoane nu m-am închinat ;
Pe cale, pe cărare m-am luat.
Pe cărare necălcată,
Pe rouă nescuturată,
Pe dragoste neluată
Și m-am trezit deodată
De picioare-mpiedicată,
De mânuri legată,
Cu ură-n faț-aruncată,
De urechi surdă,
De gură mută,
De ochi chioară ;
Tot plângând,
Oftând,
Și dăulind.
— Taci N., nu plânge
Cu lacrimi de sânge
Nu te dăuli,
Că eu picioarele ți le-oi desniedica,
Mânurile ți le-oi dezlega
Cu urechile îi auzi,
Cu gura-i putea grăi,
Cu ochi-i putea vedea.
Taci nu plânge
Cu lacrimi de sânge,
Nu te dăuli,
Că eu de ură te-oi mântui,
Cu rum și cu vin te-oi stropi
Soarele-n cap ți l-oi răsări,
Cu luna te-oi încălța
Cu stelele te-oi înfrumuseța,
Rujuțele soarelui
În umerele obrazului
Pune-ți-le-oi,
Luceferi în umeri așeza-ți-oi,
Stele
Mănunțele
În spete pune-ți-oi,
Frumos găti-te-oi,
Frumos împodobi-te-oi,
Cu dragoste înveli-te-oi,
Cu rum și cu vin stropi-te-oi,
Trâmbiță de-argint în gură pune-ți-oi,
Clonț de cuc în mâna dreaptă pune-ți-oi,
Suliță de-argint
În mâna stângă pune-ți-oi,
Pe calul Sfintei Duminici
Încălica-te-oi
La biserică porni-te-oi ;
Pe uliță când îi ajunge
Băieții
Și oamenii
Prânzu-n masă l-or lăsa
Peste garduri s-or arunca
Și la tine s-or uita
Și cu toții s-or mira :
Ce împărăteasă,
Ce vodeasă,
Ce crăiasă,
Ce preoteasă,
Ce dăscăliță,
Ce vornicită !
Da nu-s vorniciță,
Nu-s dăscăliță,
Nu-s preoteasă,
Nu-s crăiasă,
Nu-s vodeasă,
Nu-s împărăteasă,
Da-s N. cea aleasă
Mândră și frumoasă!
În biserică când oi intra
Sfinții s-or bucura,
Popa cu cartea-n mân-a sta
Și la mine s-a uita.
Toți oamenii, câți s-or afla
În biserică, la mine, s-or uita,
Și s-or mira :
Ce împărăteasă,
Ce vodeasă,
Ce crăiasă,
Ce preoteasă,
Ce dăscăliță,
Ce vorniciță ?
Da nu-s vorniciță,
Nu-s dăscăliță,

Nu-s preoteasă,
Nu-s crăiasă,
Nu-s vodeasă,
Nu-s împărăteasă,
Da-s N. cea aleasă,
Mândră și frumoasă.
Din biserică când oi ieși
Din trâmbiță oi trâmbița,
Din clonțul cel de cuc oi cânta,
Din suliț-oi suliță.
Cum așteaptă fiecare
Cu drag să audă cucu,
Și cum îi drăgălaș cucu,
Așa să fiu dragă și eu
La flăcăi și la toată lumea.
Și precum îi trâmbița
Drăgălașă și vestită
Și s-aude de departe
Și-o ascultă oamenii,
Așa cu drag să m-asculte
Și pe mine toți flăcăii
Și s-audă vorba mea...

După rostirea acestor versuri ia apă în pumni și aruncând-o peste cap, rostește următoarele versuri, asemenea de trei ori :

Câți stropi sar peste mine
Atâția oameni
Să mă grăiască de bine ![1]

Iată acuma și o vrajă :

Eu, focule, te-nvălesc,
Dară tu, te dezvălește,
Și te fă laur,
Balaur
Cu solzii de aur,
Cu 99 de limbi,
Cu 99 de ochi,
Cu 99 de mâni,
Cu 99 de picioare,
Cu 99 de capete
Și te du peste hotară,
Tocma peste-a noua țară
Și-mi adă ursitul meu
Cel lăsat de Dumnezeu.
De le-i găsi la masă bând
Zvârle-i paharu din mână.
De le-i găsi mâncând
Zvârle-i lingura din mână.
De le-i găsi pe pat
Dă-l sub pat,
De le-i găsi pe laiță
Dă-l sub laiță
De le-i găsi pe cuptior
Dă-l sub cuptior,
Și-l pornește și mi-l adă:
Peste ape fără pod
Peste pădure, lupește,
Peste crânguri, iepurește,
Prin pădure fără sine,
Prin sat fără de rușine,
Și-l ad-anume la mine.
Ca fecior îl adă...
Cu mânele mi-l împinge,
Și cu limbele mi-l linge;
Cu ochi-l ochește,
Cu coada-l plesnește,
Spre mine-l pornește,
La mine-l sosește.
Cu dânsul în astă sară
Aieve să mă visăz
Pe dânsul pe mâne sară
Cu ochi-aieve să-l văd,
Cu dânsul să mă-ntâlnesc,
Cu dânsul eu să vorbesc !

Fata care voiește a-și aduce ursitul, în chipul cum s-a arătat, în timpul acela cât ține rostirea versurilor vrajei, învălește focul cu un resteu furat în seara de Sf. Andrei sau a Sf. Vasile de la o casă, unde oamenii nu sunt de-a doua oară cununați. Iar după ce a sfârșit de rostit cuvintele de mai sus iese afară și azvârle resteul peste casă.

[1] Farmecul acesta, cules de la o română din Mitocul Dragomirnei, sat în Bucovina, nu departe de Suceava, mi l-a comunicat St. Saghin.

Se întâmplă însă, adeseori, că nu numai fetele cele stătute își iau refugiul la farmece și vrăji, ci multe și dintre celelalte cărora nu le-a trecut încă timpul măritișului. Cele din urmă însă nu o fac aceasta niciodată din cauză că nimė n-ar voi să le ieie, ci mai mult de teamă că feciorii pe care și-au pus ele ochii, pe care îi iubesc cu pasiune și care, la rândul lor, încă nu s-au arătat indiferenți față de dânsele, mai pe urmă le vor urî și vor da mâna cu altele. Deci, ca să fie sigure că feciorii aleși de dânsele nicicând nu le vor părăsi, îi farmecă.

Dovadă despre această apucătură a fetelor *amorizate*, cum se zice, *până peste urechi*, avem, între multe altele, și următoarea doină din Hârlău, în Moldova :

Frunză verdi poamă neagră,
Soarili-i la toacă,
M-am tâlnit cu puica-n poartă:
— Na-ț puicuț-on irmilic
Și-mi disfă ci mi-ai făcut.
— Nu ți-am făcut să-ți disfac,
Ci-am făcut, că-mi ești drag.
— Na-ț puicuț-on irimilic
Și-mi disfă ci mi-ai făcut.
— Macar să-mi dai mii de lei,
Nu ți-am făcut ca să piei,
Ți-am făcut, ca să mă iei.
Hai dragă mai la vali
Să găsâm o vrăjitoari
Și i-oi da și eu părali
Și ți-a farmaca mai tari[1].

Apoi aceasta :

— Desfă-mi, mândră, ce-ai făcut,
Că eu sunt băiat pierdut !
Și-mi dezleagă, ce-ai legat,
Că eu sunt băiat stricat !
— Bădiț, bădișorul meu,
Nu ți-am făcut, să-ți desfac,
Da ți-am făcut, că-mi ești drag.
Păr din cap eu ți-am luat,
Pe apă l-am aruncat ;
Cum mergea apa de lină,
Fără min-să n-ai hodină ;
Cum mergea apa de tare,
Fără mine să n-ai stare[2].

[1] Mihail Canianu, *Poezii populare. Doine, culese și publicate întocmai cum se etc.* Iași, 1888, p. 69.

[2] V. Alesiu, *Poezii populare*, în „Convorbiri literare", an. XXIII, București, 1889, p. 919.

În fine şi aceasta :

Drum la deal şi drum la vale,
Îmi fac veacul tot pe cale,
N-am în lume sărbătoare,
Nici n-am partea mea la soare.
Bat-o crucea ursitoare,
Care m-a ursit pe mine
Să n-am nici o zi cu bine !
Ostenit, mereu de ducă,
Noaptea-n codri mă apucă,
Copacilor sunt nălucă !
Ochi-mi nu se mai usucă !
Unde merg, în orice parte
Dragostele-mi sunt deşarte.
Aolică, lică floare !
De n-ai fi fărmecătoare
Nu mai abate din cale
Să calc pe urmele tale ! [1].

[1] V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 277.

VI
Însuşirile miresei

O fată mare, care voieşte să se mărite până a nu deveni fată bătrână, trebuie să posede următoarele însuşiri principale şi anume : să fie onestă, statornică, sârguincioasă, strângătoare, grijulie, isteaţă, înţeleaptă, frumoasă şi, mai presus de toate acestea, sănătoasă [1].

Şi cum că, într-adevăr, acestea sunt însuşirile cele mai de frunte şi mai căutate de poporul român ne putem încredinţa nu numai din experienţa de toate zilele, ci şi dintr-o mulţime de proverbe şi cântece poporane care sunt răspândite în toate părţile locuite de români.

Aşa, în privinţa onestităţii sau a purtării celei bune, un proverb ne spune că *„cinstea e mai scumpă decât toate“* [2].

În privinţa sârguinţei, un proverb, foarte vechi şi destul de răspândit, zice :

Sârguinţa
Ţese pânza,
Iară lenea
Pierde vremea.

Alt proverb, tot atât de răspândit, spune :

Cine mişcă
Tot mai pişcă,
Cine şade
Coada-i cade.

Prin urmare, fetele oneste şi sârguincioase şi mai ales acelea ce se pricep cum se cade în ale gospodăriei sunt totdeauna preferate. Din contră, cele leneşe şi mai ales acelea ce nu-şi prea bat capul cu torsul, ţesutul, cusutul şi cu prepararea bucatelor, lucruri pe care o fată de ţăran trebuie numaidecât să le ştie, nu numai că sunt trecute cu vederea, ci, adeseori luate chiar şi în râs.

Aşa, o doină poporană din Transilvania şi anume din Solnoc-Dobâca ne spune următoarele despre o fată, care nu ştie ţese şi toarce :

— Iubita mea Dorofată
De te-aş vedea măritată
Nu te-aş da pe lumea toată.

[1] Vezi „Columna lui Traian“, an. IX, p. 384.
[2] A. Pann, *op. cit.*, p. 134.

— Maică, de o sută de ori
M-am tot pus pângă feciori
Şi le-am şoptit la ureche,
Că sunt tânără, nu veche.
Dar *războiul*[1] mânce-l focul,
Ăla mi-a stricat norocul,
Când la furcă mă puneam,
Toată ziua că dormeam[2].

Altă doină, tot din Transilvania şi tot despre fetele cele leneşe, care nu şi-au prea bătut capul cu cusutul, ţesutul şi fiertul, zice:

Trecui valea şi-un pârău,
Mă-ntâlnii cu socru-meu;
Socru zice către mine:
— Ia-mi fata şi-mi fi ginere!
— De mi-ai da chiar şase boi,
Fata ta nu e de noi;
Maica vrea o cusătoare,
Fata-ţi doarme-n şezătoare.
La războî nu să pricepe
De mâncare nu şti fierbe[3].

Iar despre o fată care nu ştie nici fierbe, nici coace, o doină din Sătmar ne spune următoarele:

Mărita-m-aş, mărita,
Pâne nu ştiu frământa;
Mărita-m-aş şi eu biată,
Că de mult îs şi eu fată;
Şi părul prin clop[4] să-i iasă,
Numai să mă văd mireasă,
Să mă pule după masă[5].

O variantă a acestei doine sună astfel:

Mărita-m-aş, mărita,
Pită nu ştiu frământa,
Nici de pită n-ar fi bai,
Dar nu ştiu face mălai,
Nici de mălai n-ar fi hibă,
Nu ştiu face mămăligă[6].

[1] Războî = stative.

[2] Laura Veturia Mureşanu, *Doine din Ardeal (Solnoc-Dobîca)* în „Familia", an XXI, Oradea Mare, 1885, nr. 37, p. 440.

[3] Victoria Farcaş, *Poezii populare din Cacucia*, în „Gazeta Transilvaniei", an. XLIX, Braşov, 1886, nr. 228.

[4] Clop — pălărie.

[5] Florian Danciu, *Poezii populare din Sătmar*, în „Familia", an. XXIII, Oradea Mare, 1887 nr. 2, p. 19.

[6] Val. Branişte, *Chiote populare din Valea Buii*, în „Tribuna", an. I, Sibiu, 1884, nr. 146.

În fine şi un proverb din Bucovina ne spune despre o fată leneşă, care seamănă că nu va fi bună gospodină, următoarele: *„Această fată pare că nu-şi va uita cuţitul în bărbânţa cu brânză“.*

Nu-i plac românului fetele leneşe, dar nici pe cele mârşave încă nu le poate suferi. Iată ce ne spune el în privinţa celor din urmă:

> Eu la voi n-am fost de-asară,
> Pare c-a trecut o vară;
> Şi la voi n-am fost de ieri,
> Pare c-au trecut trei veri.
> Am fost asară la voi,
> Casa-i plină de gunoi,
> Şi pe laiţă-i zăhăit,
> Mă miram la ce-am venit;
> În casă nu-i măturat,
> Mă miram ce-am mai cătat...[1]

În privinţa frumuseţii, un proverb din Bucovina zice:

> De cât oi întinge-n unt
> Şi m-oi uita în pământ,
> Mai bine-oi întinge-n sare
> Şi mă voi uita la soare.

Sau, după cum spun românii din Muntenia:

> Decât să mănânc mămăligă cu unt
> Şi să mă uit în pământ,
> Mai bine pâne cu sare
> Şi să mă uit la ea ca la soare[2].

Pentru că:

> Totdeauna fetişoara
> Mărită pe fetişoara[3].

adică: decât voi lua o sluţenie avută şi nu voi putea căuta la dânsa, mai bine voi lua una mai sărăcuţă, dar frumoasă cu care să pot trăi în pace şi fericire, căci:

> Decât c-o nevastă hâdă
> Mai bine cu boii-n smidă;
> Decât c-o nevastă proastă
> Mai bine cu boi pe coastă[4].

Cu toate acestea însă, dacă se cere ca o mireasă să fie frumoasă trebuie, în acelaşi timp, să fie şi isteaţă şi înţeleaptă, căci:

[1] Din colecţia mea inedită.
[2] A. Pann, *op. cit.*, t. II, p. 129.
[3] *Ibidem.*
[4] Gr. Sima al lui Ion, *Cântece populare din Ardeal*, în „Familia“, an. XXI, Oradea Mare, 1885, nr. 39, p. 464.

Frumuseţea veştejeşte,
Iar înţelepciunea creşte[1].

Şi apoi:

Nevasta cu minte bună
E bărbatului cunună[2].

Aşişderea să caută ca mireasa să nu fie prea frumoasă, pentru că, dacă e prea frumoasă, iarăşi nu e bine, căci zice-o doină:

Însura-m-aş, însura
Fat-urâtă n-aş lua,
Nici prea frumoasă nu-mi place,
Că prea mulţi prieteni îşi face[3].

Prin urmare, după părerea poporului, e cu mult mai bine:

Să-ţi iei nevastă de casă
Nici urâtă, nici frumoasă[4].

căci e:

Mai bine un dram de nureţe
Decât un car de frumuseţe[5].

Pentru că:

Ce-i frumos la toţi le place,
Dar nu ştie-n el ce zace[6].

Şi apoi:

Ce folos de chip frumos
Dacă nu e lipicios[7].

Din cauza arătată apoi un fecior îşi caută mireasa de o frumuseţe mijlocie, fiind deplin încredinţat că, cu o atare, va duce-o cu mult mai bine, decât cu una prea frumoasă. Afară de aceasta:

De s-ar lua numai dragi,
N-ar mai fi în codri fagi,
Dar se ieu şi cei urâţi,
Dacă-s fagii grămădiţi[8]

[1] Simion Rotariu, *Zicătoare din Sălaj*, în „Şezătoarea", an. IV, Budapesta, 1878, p. 5.
[2] A. Pann, *op. cit.*, t. II, p. 110.
[3] *Tomul liricu*, p. 27.
[4] A. Pann, *op. cit.*, t. II, p. 151.
[5] *Ibidem*, p. 129.
[6] *Ibidem*, p. 110.
[7] *Ibidem*, p. 129.
[8] N. Petru, *Poezii populare*, în „Familia", an. VIII, Budapesta, 1872, nr. 13, p. 11.

sau, după cum spun bucovinenii :

De s-ar lua numai dragi,
N-ar mai fi frunză pe fagi,
Da se ieu şi cei urâţi,
De aceea-s fagi-nfrunziţi [1]

Pe lângă însuşirile înşirate mai sus, mai caută fiecare *fecior*, şi mai ales părinţii săi, ca mireasa să fie dintr-un *neam bun, viţă bună, din oameni de omenie*, cinstiţi şi cu vază în sat [2], ţinându-se în privinţa aceasta foarte strict de proverbul străvechi :

Viţa de vie,
Tot învie,
Iar cea de rogoz
Cade jos.

Starea în care se află cea mai mare parte a poporului român în timpul de faţă l-a constrâns a se gândi mai mult la avere, punând oareşicum în umbră celelalte însuşiri ale miresei, dacă voieşte ca feciorul ce are a se căsători, să poată mai uşor şi mai bine trăi. Însă nu tot aşa era şi mai demult, pe când fiecare român avea o stăricică mai bună, pe când putea să înzestreze deopotrivă pe toţi fiii săi, fără a face vreunuia strâmbătate. Atunci, averea nu se căuta aşa de tare ca în ziua de astăzi, atunci fiecare zicea : *„nu căuta să fie bogată, ci caută să fie de treabă şi sârguincioasă, căci cu una sârguincioasă poţi face orişicând casă şi avere, pe când cu una leneşă şi ceea ce ai, pierzi“*. Şi apoi *„nu averea face pe om, ci omul face averea“* pentru că *„bani au şi ţiganii, iar omenie n-au“*.

Cu toate acestea, poporul nostru, chiar şi în timpul de faţă, când e vorba despre viitorul său, preferă mai degrabă a-şi lua de nevasta o fată mai sărmană şi mai puţin pretenţioasă, decât una avută şi cu o mulţime de fumuri în cap. Şi aceasta, o putem cunoaşte foarte lesne din mulţimea doinelor şi horelor care le auzim mai la fiecare adunare sau petrecere.

Iată ce ne spune un fecior din Transilvania şi anume din ţinutul Bârgăului, în privinţa aceasta :

Însura-m-aş, însura,
Nu ştiu ce fat-aş lua ;
Aş lua de om bogat,
Rău mă tem de vre-un păcat
Ea mi-ar cere lumea toată,
Făr-a se gândi la plată,
Şi mi-ar cere piei de zmeu
Să-ncalţe piciorul său,

[1] Din colecţia mea inedită.
[2] Vezi „Columna lui Traian“, an. IX, p. 384.

Că de capră
Lesne crapă
Şi de oaie
Se despoaie
Şi de ţap
Sare-n cap.
Oi lua o sărmăncuţă,
Care poartă opincuţe,
Şi cămeşă cu altiţe,
Şi-i încinsă cu catrinţă [1].

Alt fecior, tot din Transilvania, zice :

Însura-m-aş, însura,
Nu ştiu soacra ce-mi va da :
Coşarca cu fusele,
Cotruţul cu mâţele ?
Însura-m-aş, însura,
Nu ştiu ce fat-aş lua.
Aş lua de om bogat...
Tot mi-e teamă de-un păcat,
Că-mi va cere lumea-ntreagă,
Şi chiar ciobote de capră
Că de oaie
Se despoaie
Şi de ţap
I sar în cap !
Aş lua de la Bârgău
Mă tem c-a fi lucru rău,
Că fetele din Bârgău
Tot roagă pe Dumnezeu
Să nu le dea bărbat rău.
Aş lua din alte sate
Cheltuială-i şi departe.
Voi lua mai sărmănuţă,
I-oi cumpăra opincuţe,
Ea şi-acelea să le cruţe,
C-a umbla mai mult desculţă [2].

Românul adevărat nu sufere nicicând ca femeia să fie stăpână peste dânsul, ea să-i cânte şi el să joace, după cum va voi ea. Prin urmare, el îşi caută totdeauna mireasă care nu e cu mult mai avută decât dânsul.

De-aş trăi cât piatra-n vie,
Nu ieu fată cu moşie
Să-mi poruncească ea mie,

[1] I Dologa, *Doine şi hore din Ardeal din ţinutul Bârgăului*, în „Familia", an. XX, Oradea Mare, 1884, nr. 48, p. 575.
[2] *Cântece populare*, publicate în „Amicul poporului", foaie populară, an. I., Pesta 1867, nr. 32, p. 264.

Ci-oi lua una săracă,
Ce voi zice eu, să facă
Numai cât mie să-mi placă [1].

Sau așa :

De-aș trăi cât frunza-n vie
Nu ieu fată cu moșie,
Să-mi poruncească ea mie,
Ci-oi lua una săracă
Ce i-oi porunci, să facă
Și să-mi fie mie dragă [2].

căci, zice el, în altă doină :

Dragă mi-i fata săracă,
Că, cu mâna ei se-mbracă ;
Iar fata de gazdă mare
Vinde-o vacă și-și ia poale ;
Vinde-o vacă și-un vițel
Și-și ia poale și spăcel [3].

Sunt, cum am zis, mulți și de aceia care caută numai la avere, iar cât despre celelalte însușiri ale miresei prea puțin le pasă. Mai pe urmă însă, partea cea mai mare dintre astfel de feciori se căiesc amar de ceea ce au făcut, dar ce folos, că e prea târziu.

Iată, spre exemplu, cum se căiește un bărbat care s-a lăcomit la prea mare avere și și-a luat o mireasă din părinți mai avuți decât ai săi :

Orb am fost, ori doară bat
Când am pornit la-nsurat.
Frunză verde-n codru des,
Toată lumea și-a ales
Ce-a fost bun și mai fălos,
Ce-a fost verde și frumos.
Dar eu, Doamne, am ales
Ce-a fost mai rău în ovăz :
Trei fire de neghinuță
O mândruță
C-o murguță.
Lăcomeam că-i gazdă mare
Și-o luai de peste vale.
Săracile sutele
Cum mărită slutele.
Mă-mbiai și eu la sută
Și luai și eu o mută.

[1] Domide și Sorobeta, *Doine de pe Valea Rodnei*, în „Traian", an. II, București, 1870, nr. 10.

2 Iuliu Bugnariu, *Doine și hore populare din jurul Năsăudului*, în „Familia", an. XXII, Oradea Mare, 1866, p. 19.

[3] I. P. Lazăr, *Strigături...* în „Gazeta Transilvaniei", an. L, Brașov, 1877, nr. 6.

Când o văd la foc șezând
Parcă-i ursu mormăind;
Când o văd nepieptănată,
Parcă-i buha împănată.
Îmi dă blidul nespălat,
Și lingura de sub pat [1].

Mai pe scurt, fiecare fecior, așezat și prevăzător, își alege cum, zice proverbul, *„petic după sacul său."*

[1] Iuliu Moldovan, *op. cit.*

VII
Însuşirile mirelui

Aceleaşi însuşiri care se pretind de la mireasă, se pretind şi de la mire, cu acea deosebire numai că pe frumuseţea mirelui nu se pune atâta preţ ca pe a miresei, de unde se vede că s-a născut apoi şi proverbul nu prea măgulitor : *„Bărbatul să fie puţintel mai frumos decât dracul“.*[1]

Dacă alegerea mirelui ar atârna numai de la fetele care au să se mărite, atunci de bună seamă că prima însuşire, care s-ar lua de către cele mai multe dintre dânsele, în consideraţiune, ar fi frumuseţea.

Dar ce folos că, la alegerea mirelui sau mai bine zis a ginerelui, primul vot îl au părinţii fetei.

Ba ! mai de mult era datină, mai tot aşa ca şi la românii de azi din Macedonia, că fata nici nu era întrebată de voieşte a se mărita după cutare fecior, ori nu, ci, dacă părinţii tinerilor se înţelegeau într-o altă tinerii trebuiau să se supuie şi să se căsătorească, chiar şi în cazul acela când n-ar fi avut nici cea mai mică atragere şi aplecare unul către altul.

Din cauza aceasta apoi se năşteau mai nainte, între cei mai mulţi căsătoriţi, nu numai neînţelegeri, certuri, dezbinări, ci până chiar şi despărţiri.

În timpul din urmă însă, deşi nu pretutindeni, totuşi în cele mai multe părţi au venit oamenii la convingerea că :

Silita căsătorie
E frigură de Livie[2].

De aceea, rar când se întâmplă acuma ca părinţii să silească pe fiicele lor a se căsători după cine nu voiesc ele.

Iar dacă, cu toate acestea, se mai află şi astăzi părinţi care nu vor să ieie în considerare voinţa fiicelor sale, dacă le constrâng a se duce după bărbaţi urâţi, fie aceia orişicât de statornici şi avuţi, nicidecum nu le fericesc prin aceasta, din contră, *le leagă numai lumea,* sau, după cum se mai exprimă poporul, *le îngroapă de vii.* Căci, după cum ne spun o mulţime de doine poporane, nimic nu e mai rău pe lume decât urâtul. Toate boalele au leacul lor, toate se pot vindeca, urâtul însă, după cum prea bine se poate vedea şi din următoarea doină, n-are nici un leac, doar numai moartea :

[1] A. Pann, *op. cit.*, p. 129.
[2] *Ibidem*, p. 152.

Vai, măieuță, ce păcat,
C-am avut drăguț în sat,
M-a cerut și nu m-ai dat.
Pân-ce-i, maică, cam sărac,
Bine că mi-i mie drag.
Maică, dă-mă după drag
Șepte sărindare-ți fac
Și ți le-oi pune la cap.
De mi-i da după urât
Să n-ai odihnă-n pàmânt.
Nu mă da după urât
De-ar avea casă de zid.
Dă-mă după cine-mi place,
De n-are casă, și-a face.
C-om sluji o lună, două,
Și ne-om face casă nouă,
Și-om sluji un an și doi
Și ne-om face car și boi.
Dă-mă, mamă, pe plăcere
Nu umbla după avere,
Averea s-a pustii,
Cu urât nu pot trăi
Și averea și-o va bea,
Cu urât nu pot ședea.
Maică, mare-i Mureșul
Da-i mai mare urâtul.
Mureșul, maică, l-oi trece,
Urâtul nu-l pot petrece.
Că urâtul n-are leac,
Numai trei scânduri de brad
Și-o piatră mare la cap.[1]

O altă doină, care asemenea se referă la bărbații cei urâți, sună precum urmează :

Frunză verdi di doi scai,
Cată maică cui mă dai,
Nu căta arjintului
Și mă dă urâtului,
Că arjintu șede-n ladă
Da urâtu șede-n vatră
Și mă-ntreabă câteodată :
— Ce șezi dragă supărată ?
— Nu șed dragă nici de un rău
Ci șed de urâtu tău ![2]

[1] I. Pop Reteganul, *Doine populare culese de...*, în „Tribuna", an. II, Sibiu, 1885, p. 273.
[2] M. Lupescu, *Poezii populare*, în „Contimpuranul", an. V, Iași, 1886, p. 530.

Cu totul altmintrelea e însă când bărbatul e tinerel, frumușel și blând. Atunci, fata foarte bucuroasă să despărțește de părinții săi și se duce după dânsul, căci:

De cât un tată și-o mumă
Să te certe pentr-o glumă,
Mai bine un bărbățel
Dacă-i blând și tinerel,
Că-ți spune două, trei glume,
De-a dragul trăiești în lume.
Decât un bărbat urât
Mai bine-un mândru iubit,
Cât șezi cu el împreună
Grăiești tot cuvinte-n glumă,
Noaptea oricâtu-i de mare,
Ea tot mică ți se pare[1].

Poate să fie însă feciorul orișicât de frumos, dar dacă nu e în aceiaș timp și *voinic* atunci rar care fată de român caută la dânsul, căci zice ea:

Decât pâne cu hemeu
Și s-o mânc cu-n meteleu,
Mai bine-oi mânca pogace
Cu voinicul care-mi place[2].

Sau:

Decât sfântă c-un mișel
Mai bine c-un voinicel,
Voinicul are noroc
Și cu dânsul treci prin foc[3].

Romàncele, în genere, sunt vesele, glumețe și au foarte mare aplecare pentru voinici. Un om vrednic, care *rupe mâța în două*, după cum spune proverbul poporal, plătește foarte mult în ochii lor. Drept aceea, fie un astfel de om orișicât de sărac, e preferat unui avut nevrednic. Dovadă despre aceasta avem, între altele și următoarele versuri:

— Radă, Rădișoară,
Mândră viișoară!
Ia-mă tu pe mine
Că te-oi ținea bine
Și ți-oi da eu ție
Ruble chiar o mie.
Papuci în badii
Aduși din Indii
Blană lungă, moale,
Cu samur în poale,

[1] I. Dologa, *op. cit.*, nr. 46, p. 552.
[2] „Albina Carpaților", an. III, Sibiu, 1878, p. 265.
[3] V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 328.

Şi un aşternut
Cu aur ţesut.
Rada mi-l videa
Şi îi răspundea :
— Căpitan Matei
Mă vrei, nu mă vrei,
Cât eşti de bogat
Nu mi-i fi bărbat,
Că ţi-e barba sură
Şi n-ai dinţi în gură.
Bărbat oi lua,
Care s-a afla
Dunărea să-noate
Rădicând din coate,
În picioare stând,
Buzdugan purtând.

Aşa-i răspunde Rada căpitanului avut. Şi el ar voi să împlinească dorinţa ei, ce folos însă că nici el nici ceilalţi „neguştori de vii" nu se-ncumetă a sări în Dunăre şi a o trece de-a-notul.

Iar un argăţel
Tânăr, voinicel,
Pe loc s-apuca
De se încerca,
Dunărea trecea
Şi iar se-ntorcea
Din coate-notând,
În picioare stând,
Buzdugan purtând.

Rada, cum văzu aceasta, se umplu de veselie şi zise :

— Vin voinicule,
Argăţelule !
Pe tine de vreu,
Bărbat să te ieu,
Că-i o zicătoare
De însurătoare :
„Cine bate Dunărea
Nu mi-l bate muierea ?"[1]

Am zis, mai sus, că unii părinţi nu prea caută la frumuseţea viitorului lor ginere. De aicea însă nu urmează că ei n-ar căuta şi la celelalte însuşiri ale acestuia. Din contră, ei caută, totdeauna, ca acesta să fie nu numai cu stare, ca să aibă cu ce-şi susţine familia, ci, totodată, şi statornic, sârguincios, sănătos, ca să nu-şi nefericească copila dând-o după un om bolnăvicios sau istrăvitoriu.

Drept aceea, ei, mai înainte de ce-şi dau fata după un fecior, caută a se încredinţa, cu deamăruntul, nu numai despre referinţele sale materiale, ci şi despre purtarea şi sănătatea sa.

[1] V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 121—128.

În unele părți ale Bucovinei este datină chiar de a da pețitorului, când vine în pețit, de gustare bucate piperate și iuți anume, ca să se încredințeze despre starea sănătății sale lăuntrice și dacă pețitorul mănâncă din bucatele ce i s-au pus dinainte, fără a face oareșicare obiecție și fără a schimba fețe, atunci e un semn că e sănătos, iar de nu voiește să mănânce, atunci nici nu mai stau mult de vorbă cu dânsul.

Dar nu numai părinții, ci și fetele pun foarte mare preț pe aceea că viitorii lor soți să fie sănătoși, statornici, cinstiți și cu vază în sat. Și, dacă cei ce le cer nu posedă aceste însușiri, nici nu se duc după dânșii, ci mai degrabă preferă să rămână fete în păr. Iată ce spune o fată din Transilvania unui fecior bolnăvicios și cu purtări rele :

Floare mândră pe hinteu;
Bade, bădișorul meu !
De iubit să ne iubim,
De luat să nu gândim !
Oamenii ne vorovesc
Și părinții nu voiesc !...
Lumea toată, de pe lume
Ne-a și pus urâte nume :
Mie grâu, ție tăciune ;
Mie frunză de sălcuță,
Că-s copilă tânăruță.
Ție roșmalin ciontat,
Că ești copil blăstămat.
Mie floarea florilor
Și scumpă feciorilor.
Ție răul răilor
Și pleava oamenilor ![1]

Stăruind feciorul și mai departe, atunci, fata, voind să se mântuiască de dânsul, îi hotărește, ca să nu se adreseze mai mult către dânsa, ci, dacă numaidecât voiește s-o aibă de soție, să meargă și să o ceară de la părinții săi zicându-i :

Cine vrea ca să mă ieie
Meargă-acasă să mă ceie,
Meargă-acasă la părinți
Cu inima lui în dinți ![2]

știind prea bine că, dacă va și face-o aceasta, părinții săi n-or să consimtească și așa va scăpa mai lesne de dânsul.

[1] Iarnik — Bârseanu, *op. cit.*, p. 65.
[2] V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 49.

VIII

Încuscrirea

Precum nu îndătinează feciorii de român a se însura cu fete și fetele române a se mărita după feciori care n-ar avea, dacă nu tocmai toate, cel puțin o parte dintre însușirile principale arătate mai sus, tot așa nu îndătinează feciorii a se însura cu fete din alte sate, ci, mai fiecare fecior caută a se căsători cu o fată din satul său. Mai ales însă fetele sunt acelea cărora nu le convine nicidecum a se mărita prin sate străine.

Fata să rămâie în satul părinților săi, zice românul, și să se mărite după un bărbat care *e om din oameni*, adică după unul care are neamuri și amici.

E drept că, cu cât mai de departe vine mirele, cu atâta mai mare e onoarea care se face familiei; dar, cu cât se mărită fata mai departe, cu atâta mai mult pierde tatăl său din stimă.

Și-a dat fata din sat; asta nici un român n-o suferе ușor, ca să i se spuie.

De e mirele avut, de e un bărbat frumos, de e dintr-o familie respectabilă, toate acestea nu schimbă lucrul [1].

Nenumărate cântece poporane, din toate provinciile locuite de români, deplâng soarta muierii care s-a măritat din satul său.

Iată, spre exemplu, un cântec care ne arată cum se plânge o tânără nevastă maicei sale, pentru că nu i-a ascultat rugămintea, ca s-o mărite în satul său, ci a măritat-o într-un sat străin:

Spusu-ți-am, măicuță, bine
Să ții zile pentru mine,
Să mă dai în sat cu tine.
Și ți-am spus, măicuță, foarte,
Să ții posturile toate
Să scap de străinătate.
Și-ai ținut zile vrâstate
Și m-ai dat pe alte sate,
N-ai ținut zile deplin,
Și m-ai dat în sat străin? [2]

[1] I. Slavici, *Die Rumänen in Ungarn, Siebenbürgen und der Bukovina*, Wien und Teschen, 1881, p. 129.
[2] I. Dologa, *op. cit.*, p. 1886, p. 190.

Altă nevastă se plânge de tatăl său astfel:

Frunză verde trei măsline,
Ce-o să mă fac, vai de mine,
C-au venit din satul meu,
Tătuca a zis că-i rău,
Şi pe mine nu m-a dat.
Şi-au venit şi din alt sat
Neştiut şi ne-ntrebat
Şi tătuca că m-a dat,
Eu de dor că m-am uscat.
Şi tătuca m-a-ntrebat:
De mi-i bine la bărbat,
Inima nu i-am stricat
Şi tot am zis că mi-i bine,
N-a rămas inimă-n mine,
Sufletul mi-a-nveninat,
Venin negru închegat
De la bărbat câştigat,
Venin negru de catrană,
Tătuca să deie samă![1]

A treia nevastă, care asemenea a fost măritată în sat străin şi încă după un fecior sărman, care nu avea nimic pe lângă casa sa, se plânge maicii sale în următorul mod:

Mult eu, maică, te-am rugat
Să mă măriţi în Bănat.
Să ţini zile pentru mine,
Să mă dai în sat cu tine,
Zile, maică, nu ţinuşi,
Nici în sat nu mă dăduşi,
Ci puseşi picioru-n scară,
Mă dăduşi în altă ţară
Peste Criş în Chioar
Dup-un câne de fecior,
Casa lui e sus şi-naltă
Şi de toate-i şuşiugată
Şi de pită şi de sare
Şi de câte-s pe sub soare,
Şi de pită şi de unt
Şi de câte-s pe pământ.
Dar la şură nu-i strânsură
Cât ar lua un pui în gură,
În ocol nu-i un tuleu,
Pot umbla în portul meu
Cu poalele sufulcate
Că nu te-oi stropi cu lapte,

[1] El. Sevastos, *Cântece moldoveneşti*, Iaşi, 1884, p. 240.

Şi cu cizme roşioare,
Că nu te-oi îmbăligare,
Să pun mânele în şolduri,
Că nu m-oi lovi de stoguri[1].

Cât de neplăcut şi dureros e fetelor a se mărita într-un sat străin se vede şi din următoarea doină:

De-ar da Dumnezeu să deie
Pe tot răzorul bujor
Şi-n toată casa fecior.
De-ar da Dumnezeu bucate
Şi-o fată la şepte sate,
Aceea încă să moară
Colea când va fi fecioară
Şi s-o-ngroape-ntre pelini
Şi să n-o deie-ntre străini[2].

Căci:

Decât în ţară străină
Cu pită şi cu slănină,
Mai bine în satul tău
Cu mălaiul cât de rău[3].

Pentru că:

Bine-i fetei până-i fată
De-a mânca-n trei zile-odată;
Fata, dacă se mărită,
E cu inimuţa friptă[4].

Şi, dacă părinţii silesc pe fetele lor a se mărita în sat străin, nu numai că se plâng, ci, nu odată, le auzi zicând:

M-ai dat, maică, şi nu-mi place
Moarte cu mâna mi-oi face
În uşa bisericii
Unde cântă diecii.
Şi-apoi din mormântul meu
Va da bunul Dumnezeu
Şi-a ieşi un fir de linte
Biserica s-a aprinde
Să se-nveţe maicele
Cum îşi dau fetiţele[5].

[1] Niculae Popovici, *Doine din popor*, în „Şezătoarea", an. V, Budapesta, 1879, p. 165.
[2] Iuliu Moldovanu, *op. cit.*, 1888, nr. 121.
[3] Din Transilvania, com. de I. Pop Reteganul.
[4] *Ibidem.*
[5] *Ibidem.*

Ba, fetele, după cum arată şi doina următoare, chiar şi în cazul acela, când ar fi dispuse a se mărita într-un sat străin, se roagă părinţilor şi cu deosebire maicelor, ca să nu le deie în orişice sat :

Nu mă da, mamă, la deal
Că se face grâul rar
Şi iarba numai podbal
Ci mă dă, mamă, la şes
Că se face grâul des
Şi iarba numai ovăs[1].

Chiar şi fetele acelea care, din propria lor voie, se mărită în alt sat, mai pe urmă încă bănuiesc :

Care fată-şi lasă satul
Mânce-o jelea şi bănatul,
Că şi eu mi l-am lăsat
Multă jale m-a mâncat,
Până ce m-am învăţat
Şi de casă am uitat[2].

Un alt proverb românesc zice : *„mai bună e hula din satul tău, decât lauda din satul străin"*, adică mai bun e un fecior din satul tău, de ar fi el orişicât de batjocorit şi hulit, dar despre care prea bine se ştie cine este şi ce poate să fie dintr-însul decât unul străin, al cărui caracter şi purtare nimărui nu este cunoscută. De aici vine, apoi, că numai foarte puţini feciori de români se duc prin sate străine a peţi, şi numai foarte puţini părinţi sunt care vor să-şi deie fiicele lor după feciori din alte sate.

Părerea românilor despre acei feciori, care se duc prin alte sate a peţi, în genere, nu e bună. Ei cred adică şi zic că un astfel de fecior, dacă ar fi statornic şi de omenie, n-ar umbla colindând prin alte sate, ci uşor şi-ar putea afla mireasă de obrazul lui şi în satul său.

Atât feciorii cât şi fetele, care se însoară şi se mărită în alt sat şi se stabilesc acolo, sunt priviţi de către locuitorii satului respectiv ca nişte *străini*, arătându-le dispreţ şi numindu-i *venetici*, iar în satul din care au ieşit nu numai fetele, ci şi feciorii sunt priviţi ca *măritaţi*, adică ca ceva *femeietic*[3].

Părere ceva mai bună are românul numai despre acei feciori care se trag dintr-o viţă mai aleasă, sau despre aceia ai căror părinţi sunt foarte avuţi şi despre care bine se ştie că nu le dă mâna a lua orişice fată de nevastă :[4]

O horă ne spune, în privinţa aceasta, următoarele :

— Ce caţi, Barbule, la noi,
Nu sunt fete pe la voi ?

[1] Din Transilvania, com. de I. Pop Reteganul.
[2] Ion Dologa, *op. cit.*, 1887, nr. 8, p. 92.
[3] „Columna lui Traian", an. IX, p. 25.
[4] „Columna lui Traian", an. IX, p. 25 : „Rar se întâmplă ca un flăcău sau o fată să se căsătorească în alt sat, şi atunci sunt priviţi în satul din care au ieşit cu jale, dorindu-le care mai de care bună soartă, iar în satul în care au intrat sunt priviţi ca mai aleşi decât acei din acel sat".

— Ba sunt, da-s cam mititele
Nu mă pot iubi cu ele.
La voi sunt mai năltişoare,
Şi de chip mai bălăioare,
Mi le-a făcut Dumnezeu
Tocmai de pe placul meu!
— Barbule de la munteni
De-ai venit la moldoveni
Potoale-ţi dorinţele
Şi nu-ţi pierde minţile.
— Mi-oi semăna numele
Prin toate cărările
Să răsaie flori de dor
Cu miros pătrunzător
Să le poarte fetele,
Fetele, nevestele,
Să le meargă vestele![1]

Iară o baladă se începe astfel:

Vine Magdul de pe vale
Şi-ntâlneşte-o fată-n cale:
— Magdule din Răsuceni
Ce caţi la noi, la Strâmbeni?
Ce caţi la noi, la Strâmbeni?
Ori nu-s fete pe la voi?
— Ba sunt ele, dar îs mici,
Nu sunt încă de voinici,
Şi-am venit să cerc pe-aici,
De-oi găsi una mai mare
Să-mi fie de-nsurare.
— Ba sunt fete măricele,
Câte flori şi câte stele,
Dar nici una nu-i ca mine...
— Te aleg dar-eu pe tine,
Amândoi să trăim bine...[2]

Şi într-adevăr că, ori numai feciorii cei mai avuţi şi dintr-un neam mai ales, ori numai cei mai săraci sau cei ce din cauza purtării lor prea rele nu voieşte nici o fată din satul lor să meargă după dânşii, se duc prin alte sate a peţi. Toţi ceilalţi îşi iau neveste din satul lor sau, cel puţin mai de mult făceau astfel, căci de un timp încoace şi mai ales de când sărăcia şi neajunsurile au început a se încuiba în sânul poporului, mulţi au început a se abate de la această datină şi credinţă veche şi a pune mai mare preţ pe avere, decât pe statornicia şi consimţirea aceleia care şi-o alege de consoartă pentru toată viaţa.

[1] V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 345.
[2] *Ibidem*, p. 377.

Am zis, puţin mai sus, că românii numai rar când îndătinează a lua fete din alte sate şi părinţii acestora numai rar când vor să le mărite după astfel de feciori.

Şi dacă o fac ei aceasta faţă cu feciorii de aceeaşi naţionalitate, cu *români* ca şi dânşii, cu atâta mai mult se feresc ei a-şi da fiicele după feciori de altă naţionalitate, fie aceştia nu numai din alt sat, ci chiar din satul lor propriu şi oricât de avuţi şi de cinstiţi.

Românul e unul dintre popoarele cele mai tolerante şi mai primitoare din Europa. Fie orişicine acela care bate la uşa sa şi-i cere vreun ajutor sau adăpost, el nu-l respinge, ci îl primeşte cu cea mai mare bunăvoinţă. Pe cel nevoieş îl ajutoră cu cât îi iartă mijloacele, pe călător îl adăposteşte, cel ce are trebuinţă de vreun sfat îl capătă.

Nu tot aşa însă se arată el cu cei de altă naţionalitate şi mai cu seamă şi de altă religie şi atunci când e vorba să-şi însoare feciorul sau să-şi mărite fata.

Şi iată de ce!

Îndelungata şi trista sa experienţă îi spuse nu o dată şi nu la o ocazie, că străinul, fie el orşicine ar fi şi de ţi s-ar părea orişicât de bun, totuşi străin rămâne, totuşi nu poţi face dintr-însul ceea ce îţi doreşte inima, căci:

Străinul e tot străin
Ca şi mursa de pelin,
Dulce-i mursa de zahar,
Dar pelinu-i tot amar
Şi străinu-i tot duşman
Şi la inimă tiran.
N-a fost frate, nici n-a fi
Până lumea va trăi
Şi soarele va luci [1].

Şi precum îi e inima, aşa-i e şi vorba, căci iată ce ne spune altă doină:

Frunză verde rug de mure,
Mi-i căsuţă sub pădure,
Prin prejur cu mărăcine,
Coperită cu ciuline
Şi patul mi-i mărăcine,
Când mă culc intră prin mine.
Ies afară cat la spini
Numai neagră-s de străini.
Ardă-l focu de străin,
Că-i ca amarul pelin;
Pe din faţă măguleşte,
Pe din dos te otrăveşte.
Inimioara mi-a rănit,
Nu e rană de cuţit,
Ci-i chiar rană de cuvânt.

[1] Din Zahareşti, sat în Bucovina, districtul Sucevii, com. de G. Tomoioagă.

Că de cuțit dac-ar fi,
De mult s-ar tămădui.
Dar aceea de cuvânt
Mai tare că m-a rănit[1]

Și dacă inima și vorba străinului sunt astfel, nici casa și masa lui nu pot să fie altmintrelea :

Frunză verde di cicoari,
Bat-o focu vrăjitoari,
Că bini m-o mai vrăjit,
Că-s copil ninorocit.
Una am fost la părinți
Ca luna pintri doi sfinți,
Și părinții-s plini de-averi,
Eu li-am fost di mângâieri.
Părinții s-o îndurat
Pi mini m-o măritat,
La negri străini m-o dat
Pisti munți
La celi curți.
Ci ni-s buni curțili ?
Da-o-ar focu-ntrânsili !
Părinții ședea la masă,
Eu țineam lumina-n casă,
Mă puneam să șed și eu,
Părinții să uita rău.
Cum luam o-mbucătură
Lacrămili-ajungea-n gură
Când luam al doilea oară,
Lacrămile-ajungea-n poală.
Dumnezeu și-o făcut milă,
C-o văzut că sunt străină,
M-o făcut o pasărea
Ca să zbor la maica mea.
Maică-mea când m-o văzut
M-o luat la hăciit.
Maică stai, nu hăcii,
Pân n-oi prinde-a povești
Cum trăiesc cu străinii :
Cini-ș dă copilu pi-n străini
Nu i milă ca di câni.
Așișdirea și di mini,
Di m-o dat pi-n țări străini,
Pi mâna străinilor
Pi gura păgânilor[2].

[1] El. Sevastos, *op. cit.*, p. 216.
[2] M. Canianu, *op. cit.*, p. 161.

Mai pe scurt, după cum spune o doină din Ungaria :

Pelinu-i fără sămânță,
Străinu-i fără credință.
Străinul să aibă vreme,
Tăia-o-ar din tine lemne.
Străinul să aibă med,
Te-ar face scară la pod [1].

Iată cauza de ce nu voiește românul să se *încuscrească* cu unul de altă naționalitate !

Petru Maior observă lui Engel că : „Românii peste tot grăind s-au îngrețoșat a se căsători cu muieri de alt neam [2].

Pentru român *legea sa e sfântă*, mai *sfântă* decât o oricăruia. Și, dacă s-ar încuscri cu unul de altă lege crede că *se pângărește, se pricăjește, își spurcă legea :*

Frunză verde grâu spălat,
Numai legea mi-am spurcat
C-un urât, c-un blăstămat,
Cu duhul cel necurat [3].

Prin urmare, românul adevărat, necorcit, nu voiește, cu nici un preț, a-și amesteca sângele său cu al unui străin de altă lege și naționalitate.

„Experiența ne învață — zice T. Bojincă — cum că arar se află adevărat *român* să ia muiere de alt neam, tocma și din gintele cele cu sine de o lege, ba încă nici într-alte sate bucuros caută sieși muiere zicând : *„să-i ști vița și sămânța* [4].

Dar aceasta se poate cunoaște nu numai din experiența de toate zilele, ci și dintr-o mulțime de doine poporane.

Așa, o doină poporană din Transilvania ne spune între altele și următoarele :

De-ai fi, mândră, de român,
Puneți-aș gurița-n sân ;
Dar *nu ești de legea mea,*
Ne-om iubi de vom putea.

Altă doină, tot din Transilvania, sună precum urmează :

Mândrulică, draga mea,
Te-aș lua eu de mânuță,
Dar maica mea nu te vrea,
Că *nu ești de legea mea ;*
Dac-ai fi o româncuță,
Te-aș lua eu de mânuță,
Și de-ar vrea maica, sau ba,
Noi, dragă, ne-am cununa [5].

[1] Din colecția mea inedită.
[2] P. Maior, *Istoria pentru începutul românilor în Dachia,* Buda, 1812, cap. 62.
[3] Din Bucovina, colecția mea inedită.
[4] D. T. Bojincă, *Anticile românilor,* Buda, 1832, Partea I, p. 203, nota 1.
[5] Ioan Muntean, *Doine populare,* în „Tribuna", an. II, Sibiu, 1886, nota 160.

A treia doină, din Ungaria, zice :

Mândră-i nana, ochișea,
Numai *nu-i de legea mea.*
Mândră-i nana și-nălțuță,
Potu-o prinde drăguță.
De-i mândră să ne iubim,
Că bine ne potrivim
Și la ochi și la sprâncene
Ca și doi păuni la pene.
De-i mândră să ne iubim
De luat să ne ferim,
De luat, mare păcat,
De lăsat, mare bănat [1].

Nu vor feciorii, după cum arată doinele citate, a lua fete de alt neam, cu atât mai puțin fetele, care totdeauna sunt mai conservatoare.

Iată ce ne spune una :

De-ai fi, badeo, vreun român,
Ți-aș purta dragostea-n sân,
Dar *nu ești de legea mea*
Ne-am iubi și n-om putea [2].

Altă fată, anume Angelina, din balada „Radul și călugărița" preferă mai degrabă a apuca pumnalul, ca o a doua Lucreția, a-l înfige în piept, decât să iubească pe un păgân, căci zice ea :

Mai bine trăiesc puțin
Decât să iubesc păgân ! [3]

Iar romînca din Basarabia respinge, fără îndurare, chiar și pe acela ce-e român, dacă se convinge că s-a moscălit sau căzăcit :

Drag mi-a fost drum într-acoace,
Și n-am pentru cine-l face !
Puiculița ce-am iubit
Zice că m-am moscălit
Și-mi vorbește dușmănește,
De pe mai când mă privește,
Și-mi tot zice : fugi departe,
Că de mine tu n-ai parte !
Când erai român curat,
Sufletul meu ți l-am dat,
Dar de când te-ai căzăcit
Ești ca dracul de urât !... [4]

[1] Din colecția mea inedită.
[2] Tomul liric, p. 29.
[3] At. M. Marienescu, *Poezia populară. Balade*, t.I, Pesta, 1859, p. 100.
[4] V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 411.

Mai pe scurt, românul se ferește, cât poate, de a-și amesteca și corci sângele, căci căsătoria amestecată e considerată de dânsul de un păcat mai mult sau mai puțin greu.

Despre feciorii care umblă și aleg prea mult poporul zice:

> Tot alege, alege,
> Până ce-a culege.

Sau

> Cel ce tot alege
> Pe urmă culege.

Și feciorul cui i se spun aceste cuvinte, ca să scape odată de „Gura satului", se jură că mai mult n-a alege, ci va lua ori și pe care fată i-a veni înainte, fie aceea chiar și de altă naționalitate. Dar când vine vorba la adică, atunci e altă treabă.

Iată ce ne spune el:

> Am zis zău și pre-a mea lege,
> Că de-acuma n-oi alege,
> Nici jidancă, nici armeancă.
> *Numai prisne moldovancă* [1].

S-a făcut însă excepție cu popoarele de legea noastră.

În părțile acelea unde trăiesc românii amestecați cu alte popoare de legea ortodoxă, bunăoară ca în Bucovina cu rutenii și în Banat cu sârbii, trebuiră să fie în privința căsătoriilor amestecate ceva mai indulgenți, căci au fost timpuri când cestiunea de lege s-a rădicat peste cestiunea de sânge, și românul pe cel ce se închina ca dânsul îi numea *român*.

Religia a fost un factor puternic la conservarea neamului nostru românesc.

Dar să întrebăm și poporul: ce pedeapsă are pentru cel ce va călca această lege, *curcindu-și sângele ?*

„*Să ia* — zice el — *să ia ceară și să-și ungă trupul său, să-i dea foc și, scăpând din flăcări, e mântuit de păcat*" [2].

La romani era, în timpurile cele vechi, datină ca părinții să-și caute *gineri* numai în *ginta* (gens) lor [3]; de aceea, măritarea muierilor afară de *ginte* se amintește ca un ce extraordinar [4].

[1] Din colecția mea inedită.

[2] „Foaia Societății Românismului", an. I, p. 19.

[3] Augustin de civ. d. 15, 16: Fuit autem antiquis patribus religioase curae, ne ipsa propinquitas se paulatim propaginum ordinibus dirimens longius abiret et propinquitas esse desisteret, eam nondum longe positam rursus matrimonii vinculo colligare et quodammodo revocare fugientem.

„Ca să nu se prea depărteze înnemurirea, despărțindu-se prin șirul urmașilor și să nu înceteze cu timpul, purtau părinții din vechime grija conștiincioasă de a lega de nou înnemurirea nu prea depărtată prin legătura căsătoriei și astfel a rechema înnemurirea fugătoare".

[4] Despre muierile ce se măritau afară de ginta lor se zice: *enubere e patribus* (Liv. 4, 4, 7; 10, 23, 4), *enubere extraneo* (Isidori, opp. ed. Migne VII., p. 1327).

Căsătoria cu persoane de altă *ginte* sau *nație*, nicicând n-a fost bine privită; din contră, ea a fost ținută de *rușinoasă* și contrară năravurilor străbune, de aceea, exclama poetul Horatiu:

„N-a trăit ostașul lui Crassus în căsătorie rușinoasă cu o femeie barbară? și — o curie, o năravuri întoarse! — n-a îmbătrânit în armele socrilor dușmani sub regele Medic un Mars sau Appul uitându-și de ancilii (scuturile cele sfinte) și de nume și togă și Vesta (vatra) eternă, fiind Joe și cetatea Roma încă în vigoare?"[1].

Despre feciorul, care ia fată de lege străină, sau fata, care se mărită după un fecior de naționalitate străină, se vorbește, în genere, că respectivul trebuie să se tragă din aceeași naționalitate[2] pentru că... *sângele apă nu se face.*

Românul, care se căsătorește cu o muiere străină, după părerea celor mai mulți români, încetează de a fi și mai departe român și toate consecințele pângăririi le încarcă asupra sa. Despre un preot care nu ține o romancă de soție, mai că nici nu poate fi vorbă, pentru că nu s-ar afla nici o comună, care l-ar suferi[3]. Un român, cult, care ține o străină de soție, pierde încrederea poporului și numai foarte greu poate avea conexiuni și cu familiile altor români culți. În scurt, căsătoria cu un străin e un păcat, care numai foarte greu se poate scuza, și anume numai atunci, când nevasta e de o frumusețe surprinzătoare, când are o zestre mare, sau când iubește într-un mod bătător la ochi datinele române și prin aceasta lingușește poporului.

Și mai aspru se mustră muierile, când se mărită după un străin; relația conjugală a acestora se consideră ca ilegală și o astfel de căsătorie se tratează cu îngăduință numai în acele cazuri, când femeia căsătorită a trăit mai nainte în concubinaj. Dar cu o astfel de muiere se întrerumpe, în genere, orișice conexiune[4].

Mai departe, fiecare român caută, totdeauna, să-și aleagă de soție pe o fată, care e de seama sa, și despre care presupune că va trăi în pace și liniște cu dânsa. El nicicând nu caută a se prea înălța și iată de ce:

Rădăcină de măslin,
Place-mi fata de român,
C-o poți duce și la fân;
Iar pe care-i *domnișoară*
N-o poți scoate nici afară[5].

[1] Lib. III, Carm. V:

Milesne Crassi coniuge barbara
Turpis maritus vicit? et hostium,
Pro Curia inversique mores!
Consenuit socerorum in armis.

Sub rege medo Marsus et Appulus,
Anciliorum et nominis et togae
Oblitus aeternaeque Vestae
Incolumi Iove et urbe Roma?

[2] Vezi „Columna lui Traian", an. IX, p. 409—410.
[3] O excepțiune în privința aceasta face numai Bucovina și Banatul.
[4] I. Slavici, *op. cit.*, p. 128.
[5] I. P. Lazăr, *Chiote populare*, in „Tribuna", an. III, Sibiu, 1886, nr. 139.

Sau:

De-aş trăi până la toamnă
Să mă-nsor să ieu o doamnă.
Lasă-le la focul doamne,
Că şi ele mor de foame![1]

Nu voieşte el să se prea înalţe, dar în acelaşi timp se simţeşte cel mai nefericit om de pe lume, când e nevoit a-şi da fiica să după un servitor. Şi aceasta se poate vedea din următoarea doină din Transilvania, care se cântă cu una dintre cele mai duioase arii:

Năcăjitu-i omul, Doamne,
Când se culcă şi nu doarme,
Năcăjitu-i omu atunci,
Când îşi dă boii pe junci,
Şi vacile pe juninci,
Şi copila după slugi![2]

Drept aceea, căsătorie între argaţi şi stăpâni nu se întâmplă decât numai foarte rar şi în cazuri excepţionale[3].

La romani era chiar oprit ca cetăţeanul roman să-şi ieie de soţie o *libertină*, care din sclavă a devenit liberă, asemenea şi *libertinului* i-a fost oprit, ca să se căsătorească cu o romană. Numai Senatul putea concede, din caz în caz, astfel de căsătorii[4].

Abia după legea Papia Popa ea, adusă de împăratul Augustus, s-a iertat civililor romani căsătoria cu libertine însă ea a fost oprită acuma şi senatorilor şi principilor acestora[5].

În unele părţi din districtul Bacăului, în România, argatul e privit ca o rudă, căci stăpânul îl iubeşte şi compătimeşte pentru el. În părţile acestea, deci, se întâmplă mai adeseori căsătoria între stăpâni şi argaţi, şi aceasta din cauză că, sau moare stăpânul şi fiind credincios argatul, îl voieşte stăpâna a-i înlocui soţul său, sau se întâmplă ca argatul să se căsătorească chiar cu fetele stăpânului, ca unul ce e înţelept şi robaciu.

Tot în acest district, multe femei, murindu-le bărbaţii şi rămâind văduve, au obiceiul de a se mărita după argaţii lor. Asemenea şi bărbaţii se însoară cu argatele lor, când le mor femeile[6].

Însă astfel de căsătorii sunt totdeauna privite cu oareşicare compătimire, dacă stăpânii au fost nevoiţi de împrejurări să se căsătorească cu argaţii lor sau cu dispreţ dacă s-au căsătorit de bună voie, fără să-i fi constrâns împrejurările la aceasta.

Ce se atinge de *răzeşi* şi *clăcaşi*, apoi şi între aceştia rar când se întâmplă vreo căsătorie, doar numai atunci când fata sau flăcăul de clă-

[1] A. M. Pop, *Doine şi hore populare din Câmpia Transilvaniei*, în „Familia", an. VIII, Budapesta, 1872 nr. 49, p. 581.
[2] Din colecţia mea inedită.
[3] „Columna lui Traian", an. IX, p. 89.
[4] Senatus consultum. Hispalae libertinae permissum est, et enubere posset neque ei, qui eam duxisset ed fraudi esset.
[5] Ut omnibus ingenuis, praeter senatores, eorumque liberos, uxores libertinas habere liceret.
[6] „Columna lui Traian", an. IX, p. 89—90.

caş însuşeşte cêva mai ales şi, în acest caz, căsătoriile sunt privite de bune şi dintr-o parte şi dintr-alta [1].

Asemenea, rar se întâmplă şi mai ales le poporul de rând, ca să se căsătorească doi tineri, care sunt de aproape înrudiţi, temându-se, ca să nu le meargă rău în căsătorie, apoi şi pentru aceea, ca progenitura să nu le fie slăbănoagă, căci pretutindeni există credinţa la poporul nostru, că copii celor ce s-au căsătorit, fiind foarte aproape înrudiţi, devin infirmi, neputincioşi.

Amestecarea de sânge — acesta e termenul poporal pentru căsătoria între rude — amestecarea de sânge aduce cu sine stingerea fatală asupra familiei celei noi.

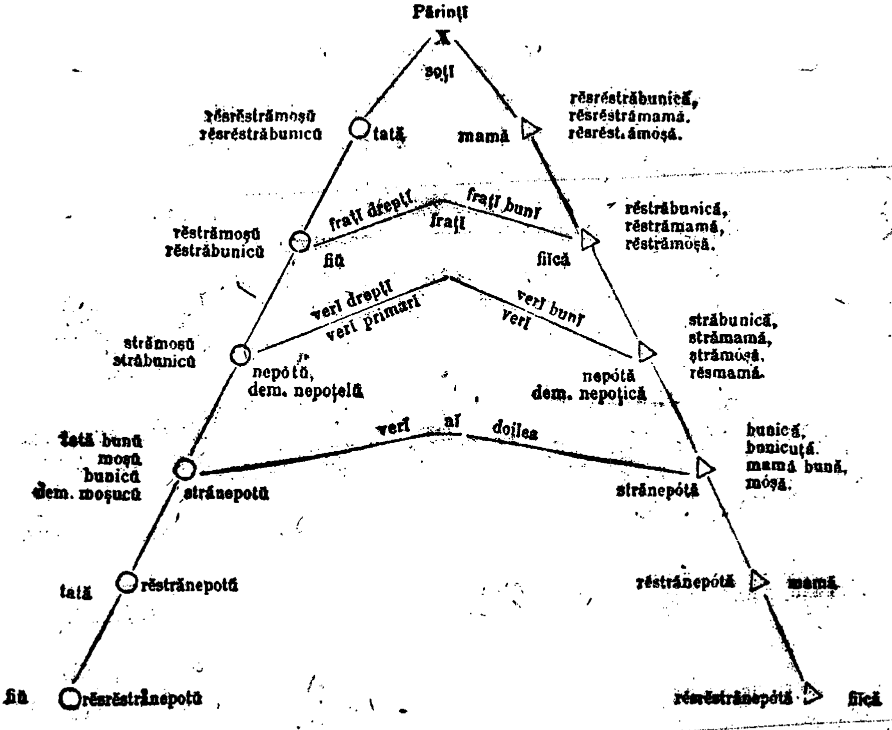
S-a văzut adeseori că dispoziţiunile episcopale, papale sau ale capului statului şi-au pierdut tot efectul în faţa temerii şi superstiţiunei poporului.

Verii căsătoriţi s-au făcut părinţii unei generaţii infirme şi în fine săgeţile bigotismului răriră tot ce e mai scump, grăbiră distrugerea familiei.

Din antichitate Oedip şi Jocasta ne prezintă înfiorătorul tablou despre urmările fatale ale acestei crime [2].

[1] „Columna lui Traian“, an. IX, p. 178 : „Biserica ortodoxă română“, an. VI, Bucureşti, 1882, p. 400 : „De multe ori şi până astăzi se observă în Moldova că un băiat sărac, intrând în casa unui răzeş, mai întâi în calitate de argat, devine, fără de nici o învoială prealabilă, ginerele răzeşului, dacă, în calitatea de argat, el a probat onestitate şi purtare bună faţă cu părinţii fetei, în timp de mai mulţi ani“.
[2] Foaia Societăţii Românismului, an. I, p. 19.

Spiţa neamului, linia dreaptă :

Majoritatea poporului român ţine, după pravilele vechi, că este păcat a se căsători până la a şaptea spiţă; iar minoritatea ţine a fi păcat până la a patra spiţă [1].

La romani se ţinea căsătoria între membrii unei familii care, stând sub un *pater familias*, erau toţi *liberorum loco*, asemenea de imorală şi ilegală (nefariae et incestae puptiae) [2]. Acest principiu de drept însă nu se referea la dezvoltarea naturală a familiei, care află loc prin descendenţă şi înnemurirea lăturaşă, ci asupra unei definiţiuni anumite, după care, sub membrii familiei (cognati) se înţeleg aceia care sunt înnemuriţi până într-al şaselea grad [3].

Iarăşi mai crede poporul român a fi păcat şi, prin urmare, piedică la căsătorie şi *rudenia sufletească* precum: *cumătria, frăţia, cumnăţia* şi altele.

Dacă se întâmplă ca un naş să boteze doi copii de sexuri diferite, acei copii sunt socotiţi de popor ca fraţi sufleteşti şi nu se însoţesc, precum asemenea se socoteşte şi rudenia din cumetrie [4].

Fraţi sufleteşti se consideră şi acei copii, de sexuri diferite, care au fost botezaţi în una şi aceeaşi apă. Deci şi aceştia, mai ales însă în Moldova, nu se încumetă a se căsători întreolaltă [5].

Copilul luat de suflet, după credinţa mai de pretutindeni a românilor, nu poate să se căsătorească cu copilul adevărat al tatălui său de suflet, nici cu vreo rudenie de ale acestuia [6].

În fine, încă vreo câteva cuvinte asupra termenilor tehnici întrebuinţaţi de poporul român la înnemurire şi apoi terminăm capitolul acesta.

Tatăl mirelui şi al miresei, din momentul când aceştia se cunună, devin *cuscri*, iar mamele lor *cuscre* (sing. *cuscru-cuscră* macedorom. *cuscru* art. *cuscurlu*, pl. *cuscurli*, fem. *cuscră*, pl. *cuscărle*, dar şi *cuscrele*; lat. *consocer-consocrus*; dim. *cuscrişor*, *cuscrişoară*, *cuscriţă*).

Acţiunea: *încuscrire* de la verb. *a se încuscri*; actul împlinit: *cuscrenie, cuscrie*; adj. *încuscrit-ă*.

Fraţii şi surorile mirelui faţă cu părinţii mirelui şi cu fraţii şi surorile acesteia încă sunt *cuscri-cuscre* şi vice-versa.

În Macedonia se numesc *cuscri* nu numai socrii şi fraţii ginerelui şi ai miresei, ci şi ceilalţi nuntaşi, adică amicii şi rudele ginerelui şi ai miresei [7].

Cuscri sunt numiţi nuntaşii, după cum mi s-a scris, şi în unele părţi ale Transilvaniei apusene şi ale Ungariei [8], dar mai ales se numesc astfel în părţile din urmă, după cum se poate cunoaşte şi din următoarele

[1] „Columna lui Traian", an. IX, p. 409 (a se vedea anexă graficul de la p 59).
[2] Gaius I, 59, 64. Cod. Just. 5, 27, 7.
[3] I. Marquardt, *Das Privatleben der Römer*. Erst. Th., Leipzig, 1879, p. 29.
[4] „Columna lui Traian", an. IX, p. 409.
[5] Auzit de la mai mulţi români din Moldova.
[6] „Columna lui Traian", an. IX, p. 409—410.
[7] Vangeliu Petrescu (Cruşeveanu), *Mostre de dialectul macedo-român. Partea II-a. Basme şi poezii populare*, Bucureşti, 1882, p. 97.
[8] Com. de El. Pop şi T. Dusănescu.

versuri, ce le reproducem dintr-un bocet, frații de mire și stegariul mirelui:

La crâșma de nuc,
Beu voinicii și se duc
Tot *râzând și povestind,*
La Firuța a *peți.*
Când fu *joi pe lângă seară*
Pe Fira o-ncredințară.
Vineri boala o lovi
Și sâmbătă și muri.
Când era dumineca,
Cuscrii frumos se găta.
La Firuța a pleca,
Și de la poartă striga:
— Deschideți porțile
Să intre căruțele!
Ieși mama Firii
Până-n pragul tinzii
Și din grai așa grăi:
— Stați *cuscri* nu vă grăbiți,
De pe cai nu scoborâți,
Că Firuța-i moartă-n casă.
Cuscrii napoi se-nturnară [1].

Părinții mirelui față de mireasă și ai miresei față de mire sunt *socri,* sing. *socru;* dim. *socrișor,* fem. *soacră.* lat. *socer (socerus), socera (socra, socrus).*

Mirele cu frații și surorile miresei precum și cu frații și surorile mirelui sunt *cumnați;* sing. *cumnat;* lat. *cognatus;* dim. *cumnățel;* fem. *cumnată;* dim. *cumnățea, cumnățică;* acțiunea: *cumnățire, încumnățire* de la verb. *a se încumnăți; cumnăție* sf.; *cumnățesc-cumnățească,* adj.; *cumnățesc* adv.

[1] Frâncu — Candrea, *op. cit.,* p. 151, 176.

IX

Cunoştinţa

Am arătat în capitolele premergătoare ce fel de însuşiri trebuie să aibă fetele mari şi feciorii holtei, ca să se poată, mai iute şi mai uşor, mărita şi însura şi cu cine anume le este lor, după credinţa şi uzul general, încuviinţat a se încuscri şi înnemuri.

Să vedem acuma cam la ce fel de ocazii şi cum îndătinează feciorii noştri, înţelegem pe cei de ţărani, a face cunoştiinţă mai de aproape cu fetele, pe care le ieu ei mai urmă în căsătorie ?

Ocaziile la care tineretul român face cunoştinţă sunt felurite, iară modul cum face el cunoştinţă este foarte simplu.

Mai nainte de toate trebuie să amintim aici, că există un fel de petrecere, care o face tineretul român în fiecare an la începutul câşlegilor de iarnă şi care în Bucovina se numeşte *„bere“* sau *„bereanu“*, iară în Transilvania *„ospăţul feciorilor“*. La această petrecere, care de comun se face la casa unui om mai ales din sat, îndătinează în genere mamele de a scoate pe fiicele lor, care au ajuns etatea când pot să se mărite, întâiaşi dată în public şi tot la această petrecere ies şi cei mai mulţi *băietani* sau *flăcăuandri* pentru prima oară în lume. Deci, *„berea“* sau *„ospăţul feciorilor“*, care, de regulă, durează două sau trei zile, este prima ocaziune publică la care tineretul român poate să facă cunoştinţă.

După *„bere“* sau *„ospăţul feciorilor“* sunt jocurile care se fac mai în fiecare duminică şi sărbătoare de frupt sau cum spun transilvănenii, de dulce, de peste an. Vin apoi clăcile de prăşit, de secerat şi de desfăcat păpuşoiul (porumbul) ; şezătorile fetele de peste iarnă şi nunţile.

La toate întrunirile şi petrecerile acestea, afară de unele nunţi, feciorii au ocazia de a face cunoştinţă mai mult cu fetele din satul lor. Cu fete din alte sate fac ei cunoştinţă mai lesne şi mai de aproape pe la *hramuri, rugi* sau *nedeie*, şi anume la jocul care se face, de regulă, în răstimpul acestora într-un loc deschis, pe un tăpşan din mijlocul satului sau pe imaşul din marginea acestuia, la care joc ieu parte nu numai feciorii şi fetele din satul unde se face hramul sau ruga, ci şi o mulţime de feciori şi fete de prin satele învecinate.

Afară de aceste întruniri publice, la care fiecăruia îi este încuviinţat a lua parte, se mai pot aminti încă şi o mulţime de alte ocazii bunăoară : culesul viilor, întoarcerea de la lucrul câmpului, de la horă, sau de la alune, precum şi la târgurile mari sau bâlciurile din oraşele apropiate, la care tinerii anume merg îmbrăcaţi sărbătoreşte, ca să se întâlnească, să facă cunoştinţă şi să se petreacă.

Deci, feciorul, căruia i-a sosit timpul de însurat, la fiecare dintre aceste conveniri, întruniri şi petreceri necontenit îşi aruncă privirile în

dreapta şi stânga până ce află o fată, care să fie nu numai după placul său, ci totodată şi bună păreche cu dânsul.

Şi dacă şi-a pus ochiul pe una, atunci se înţelege de sine că trebuie să-i descopere şi dorinţa, să-i dea de cunoscut că-i place şi c-ar s-o ieie de soţie. Şi aceasta o face el au nemijlocit, au pe încetişorul, după cum crede că-şi va ajunge mai degrabă scopul şi după ce, dacă e din alt sat, s-a informat mai întâi: de e din neam, cu purtări bune, harnică, avută şi de n-are vreun adorator căruia ea sau părinţii ei să-i fi dat cuvântul.

Dacă voieşte să-i descopere dorinţa nemijlocit, după ce a făcut cunoştinţă cu dânsa, atunci fără multă şovăire îi spune tot ceea ce are la inimă, iar dacă voieşte s-o ieie pe departe, atunci caută ca el să fie cel dintâi care o ia la joc, joacă şi conversează mai mult cu dânsa, şi tot el să fie acela care-i chiuie cele mai plăcute şi mai măgulitoare chiuituri în joc.

Afară de aceasta, foarte mulţi feciori au datină de a face fetelor pe care şi-au pus ei ochii, încă şi un fel de serenadă, adică a se preumbla încolo şi în coace pe la înserate pe lângă casele lor şi a le cânta diferite doine de dragoste din trişcă, fluier sau din frunză.

Dar nu e de ajuns numai atâta că feciorul, care voieşte să se însoare, s-a declarat fetei că vrea s-o ieie de soţie, şi aceasta i-a dat cuvânt că va merge după dânsul, ci el trebuie acuma să descopere dorinţa sa şi părinţilor săi, să vadă ori de vor fi şi aceştia înţeleşi cu alegerea sa şi de vor consimţi şi ei şi ori de va putea căpăta de la dânşii *„părintească binecuvântare"*, căci fără de aceasta după cum ne vom încredinţa mai apoi, rar care fecior se încumetă a păşi înaintea altarului cu aleasa inimii sale.

Mai nainte însă de ce vom vorbi despre consimţirea părinţilor să ne oprim puţin încă la un fel de convorbire şi petrecere, unde asemenea face tineretul cunoştinţă, dar care nu s-a amintit mai sus şi care e uzitat numai la românii din Munţii Apuseni ai Transilvaniei, adică la aşa-numitul *„Târg de fete"*.

X

Târgul de fete

În Munții Apuseni ai Transilvaniei, în „Țara Moților" se află în partea despre miazăzi-apus un munte numit „Găina", care are o înălțime de 1 744 metri peste nivelul mării. La poalele acestui munte este comuna Vidra-de-Sus și numirea sa se ascunde în întunericul mitic.

Vidrenii spun, că în timpul când și în munții Bihariei se lucrau băile, o găină de aur ieșea din băi spre a se așeza în vârful muntelui pe cuibul său, în care erau ouăle sale de aur. Vidrenii atrași de frumusețea nemaipomenită a găinii, în multe rânduri s-au încercat s-o prindă, ea însă a fugit în jurul minelor de aur de la Roșia. De atunci, nemaiputându-se găsi aur în băile din acest ținut, moții au încetat de a le mai lucra, fiindcă găina din poveste era ***vâlva băilor*** și ea a dus aurul cu sine în părțile unde a zburat.

Muntele Găina are două piscuri, unul mai înalt și pleșuv, iar altul mai mic și încunjurat de păduri de fag, în mijlocul cărora e un monument rădicat în amintirea călătoriei pe care împăratul Austriei, Francisc Iosif I. a făcut-o în Țara Moților, la 1852.

De pe Găina se zăresc o mulțime de poieni și de o parte și de cealaltă a muntelui, care desparte teritoriul comunei Vidra-de-Sus de cel al comunei Bulzești sau mai bine zis ***hotarul moțului*** de al ***crișanului***.

Mai în jos se văd case de ale locuitorilor, unele izolate și altele în grupe așezate, iar pe la poalele Găinii șerpuiește Râul-Mic, în ale cărui unde cristaline se scaldă raza soarelui și bea curcubeul apă [1].

În ziua de Sân-Petru, după unii [2], după alții însă în cea dintâi duminică după Sân Petru, [3] liniștea de pe Găina se întrerupe, căci în această zi ține aici un fel de târg numit ***„Târgul de fete"***, la care între mulți alții, au parte și ***fetele mari*** sau ***fetele de măritat***, de prin toată împrejurimea anume ca să fie pețite de feciori [4].

În zori de zi, de dimineață, de pe toate dealurile ***curg*** moți și moațe, crișeni și crișene, toți în haine de sărbătoare. Cântecele ***igreților*** (lăutarilor) asurzesc pădurile.

Dis-de-dimineață doi delegați din partea moților din Vidra-de-Sus și doi din partea crișenilor din Bulzești trag o linie de despărțire între

[1] Frâncu — Candrea, *op. cit.*, p. 67—69.
[2] Ion Slavici, *op. cit.*, p. 123; Carl Reissenberger, *Siebenbürgen*, 1881, apud Frâncu — Candrea, *op. cit.*, p. 72.
[3] Frâncu — Candrea, *op. cit.*, p. 69, Rubin Patița, *Târgul de fete la Găina*, în „Familia", an. VIII, Budapesta, 1872, p. 94.
[4] I. Slavici, *op. cit.*, p. 123.

moţi şi între crişeni, în câmpul târgului care se ţine pe o pajişte verde ce se întinde între cele două piscuri ale muntelui. Linia e trasă astfel că moţii îşi aşează merindele în partea de către răsărit, crişenii în partea de către apus.[1]

Fetele care vor să ieie parte la acest târg se prepară ani întregi pentru ziua aceasta, fiindcă ele trebuie să-şi ieie şi zestrea cu dânsele. Necontenit să toarce, să ţese, să coase şi să împleteşte : mama, mătuşa, bunica şi alte muieri dintre amice contribuie câte ceva din propria lor zestre, după aceea toate lucrurile se pachetează în lăzi frumos sculptate şi cu flori colorate şi se încarcă pe cei mai frumoşi cai ai familiei. Afară de aceasta alege încă şi partea cea mai frumoasă din vite, stupi şi altele parte ca zestre pentru fată, parte spre vedere.

Pe culmea Găinei îşi rădică apoi fiecare familie, care are fată de măritat, un cort propriu, în care se expune zestrea şi aleşii familiei aşteaptă pe peţitori.

Feciorii încă se adună însoţiţi de familiile lor sau cel puţin de protectori (patroni) aleşi, aduc cu sine ceea ce au mai bun, mai ales însă o curea frumoasă plină de argint şi aur şi, după ce şi-au ales o mireasă urmează încredinţarea înaintea publicului adunat prin schimbarea de năfrămi, numite *„credinţe"*. După aceasta se cumpără darurile de mai nainte hotărâte pentru mireasă.

Nu se întâmplă însă mai niciodată, ca vreo fată să ia parte la acest târg cu zestrea sa şi să nu afle mirele dorit, pentru că *de facto tot târgul acesta nu e nimic decât un rendez-vous general pentru atari părechi, a căror căsătorie s-a hotărât de mai nainte* şi, mergând fata la târg, ea ştie acum, că e acolo aşteptată. Acele fete, care nu au mire, de regulă, nu-şi iau zestrea cu dânsele, nu au cort şi merg la târg mai mult ca privitoare ; dacă însă cu toate acestea îşi află un mire, bucuria lor e nespus de mare.

Odinioară trebuie să fi fost altmintrelea. În timpul de faţă însă, după părerea moţului, numai o încredinţare, care s-a săvârşit pe culmea Găinei, poate să aducă noroc ; prin urmare, datina care şi acum se observă cu cea mai mare stricteţe, trebuie să aibă o origine raţionabilă.

Mai nainte de toate târgul acesta este menit numai pentru fetele moţilor şi numai moţii au voie să le peţească. Moţul nu-şi dă fiica după un străin ; el nu are nevoie s-o facă ; el pierde prin aceasta stima generală şi pentru dânsul oricine e străin, care nu e moţ.

Dar pentru aceea şi moţul trebuie să se însoare numai cu o *moţogancă*, căci căsătoria cu alte muieri e nu numai degrădătoare, ci totodată şi necurată[2]. De aci vine apoi că numai rar când se căsătoreşte un crişan cu o moaţă, niciodată însă un moţ cu o crişancă[3]. Şi tot de aici vine că *mocanii* din Valahia şi Moldova nu numai păstorii (păcurarii, ciobanii) ci şi partea cea mai mare dintre cei domiciliaţi se însoară numai cu *mocane* şi, dacă nu află la dânşii acasă o atare, îşi aduc soţii din Transilvania şi în special din partea aceea, de unde se trag ei.

Datina *târgului de fete* de pe Găina ne revoacă, aşadară, în memorie, timpul când moţii îşi căutau cine ştie unde prin lume păşune pentru

[1] Frâncu — Candrea, *op. cit.*, p. 69.
[2] I. Slavici, *op. cit.*, p. 123—125.
[3] Frâncu — Candrea, *op. cit.*, p. 72.

turmele lor. Atunci, când trăiau ei așa de împrăștiați prin lume, era la un eveniment atât de însemnat al vieții, cum e alegerea unei soții, o adunare generală nu numai raționabilă, ci totodată și necesară.

Părechile, care s-au încredințat la Sân-Petru pe Găina, nu se pot cununa mai degrabă decât în primăvara viitoare. Sân-Petru însă la români e ca și Sân-Georgiu un termen general pentru toate contractele. După Sân-Petru oile se pornesc la iernatic prin țarine, iar la Sân-Georgiu se întorc îndărăpt la păscătoarea de vară de prin munți. Prin urmare, în răstimpul de la Sân-Petru până la Sân-Georgiu mirele n-a fost acasă și el poate să se cunune cu mireasa sa numai primăvara, după ce s-a întors.

Astăzi, un român domiciliat nu-și dă fiica după un cioban și cei mai mulți ciobani de aceea s-au așezat în Moldova, Valahia și Dobrogea pentru că altmintrelea n-ar fi aflat nici o soție. Însă *mocanul*, care petrece cu turma sa peste vară în munții nordici, iară peste iarnă în Dobrogea, totodeauna află o soție pe la Brașov, Făgăraș și Sibiu. Cu toate acestea el nu o ia cu sine în călătoriile sale, ci o lasă dimpreună cu copiii acasă, unde adeseori se întoarce abia după mai mulți ani, dar și atunci pentru un timp scurt.

Din contră, *românii macedoneni* din Tesla și Epir, care, ca și mocanii, duc o viață păstorească, se trag dimpreună cu familiile lor la păscătoarea de vară astfel că, satele lor, peste vară, rămân mai pustii.

Așa a trebuit să fi fost odată, când pășunile se aflau în apropiere, și la moți [1].

Târguri de fete, asemenea celor de pe Găina, se mai află în Transilvania încă și la Recea din Țara Făgărașului, care se ține în ziua de Bobotează, apoi la Teiuș de pe valea Mureșului, care se ține la Sântă Mărie și la Blaj, care se ține la Ispas [2].

La aceste târguri însă fetele nu-și iau zestrea cu dânsele și încredințarea nu se face la starea locului.

În Banat și mai departe spre Orient, datina *târgului de fete* s-a prefăcut într-un *hram bisericesc*, ca cel obișnuit la germani.

În ziua hramului bisericesc se ține în comunele cele mai mari din aceste părți, o serbare, numită *rugă*, la care iau parte locuitorii din împrejurime, nevestele cele tinere poartă la ocazia aceasta vestmintele de mireasă; părechile încredințate se recomandă aici cunoscuților și cele mai multe cunoștințe se fac la rugă. Și aici se rădică, de regulă, în apropierea bisericii, corturi în care se expun o mulțime de obiecte. Fetele însă nu-și iau zestrea cu sine, nici nu se săvârșește nici o încredințare. După sfârșitul liturghiei, deschide (începe) jocul, conform datinei, cel mai stimat preot prezent, adică protopopul, dacă e vreunul de față și la care, nu fiecărei fete care se află de față, îi este încuviințat a lua parte [3].

Dar să lăsăm rugele sau hramurile bisericești și să ne întoarcem iarăși la *târgul de fete* de pe Găina.

Până pe la orele 10 dimineața, afară de feciorii și fetele care vor să-și afle aici partea, toți ceilalți sunt ocupați cu cumpărarea și vânzarea

[1] I. Slavici, *op. cit.*, p. 125—126.
[2] Frâncu — Candrea, *op. cit.*, p. 72 ; I. Slavici, *op. cit.*, p. 129.
[3] I. Slavici, *op. cit.*, p. 129—130.

lucrurilor de casă și agricole, care sunt expuse precum : coase, ștreanguri, greble, tulnice, oale și diferite poame și legume aduse în târg de crișeni.

După încredințarea celor ce și-au dat mâna și după târguirea celor trebuincioase, lumea începe să prânzească pe iarbă verde și să se adune împrejurul *igreților,* care cântă câte lângă o *berbință* (butoi) cu vin, ori cu vinars de cireșe, sau cu *rosolie* (ital. rosoglio) un fel de vinars roșu îndulcit cu zahăr sau cu miere de stup, și apoi jocul sau hora se încinge peste întreg târgul în câte opt și zece grupe separate și formate din moți și din crișeni, care la sunetul ceterelor, clarinetelor, cimpoaielor și fluierelor, jucând își adresează, prin chiuituri, tot felul de satire, strigând crișanul către moț.

Ține moț de hasta straiță,
Să mă hiț (joc) cu hasta moață ;
Până mă hițai cu moața,
Să duse moțul cu straița !

Iar moțul îi răspunde :

Măi crișene, lapte-n teoc,
Adă fata să-ți-o joc.
De nu ți-oi juca-o bine,
Între smeri-n ea și-n tine !

Din aceste glume, adesea se nasc mici certuri, care îndată se aplanează de către delegații însărcinați cu păstrarea ordinei și care numai atunci degenerează în bătăi și nerânduieli, când poliția străinului se amestecă.

Când soarele e numai de o suliță pe cer, până să apună, oamenii încep să plece, râzând și glumind. Crișanul, iute la fire și rău la mânie, fiindcă nu și-a putut vinde oalele începe a le sparge cu bâta, iar moțul, voind ca oalele cumpărate să ajungă mai iute decât el acasă, le dă drumul din deal și până în vale.

În vremile demult, păstorii din muntele Găina făceau, în fiecare an, câte o feștanie în mijlocul turmelor. Cu acea ocazie, vidrenii duceau mâncări și băuturi și se ospătau cu *popa* lor pe iarbă verde și între brazi. În urmă, feștania a dispărut, iar petrecerea a rămas și se ține în fiecare an la Sân-Petru. Crișenii din apropiere au început și ei să ieie parte la petrecerea vidrenilor și așa, dintr-o petrecere locală a vidrenilor, cu timpul, a ajuns să fie o petrecere generală a moților și crișenilor.

Mai era și obiceiul ca la Sân-Petru să plătească vidrenii despotului proprietar feudal Holaky, din Halmăgel, arândă pentru pășunatul vitelor în Găina ; de aceea, în ziua numită, moții cu nevestele și cu copiii lor, ospătându-se de bucurie că *s-au plătit de satana,* participau la această veselie și crișenii care, aflând că vidrenii aveau băutură, duceau și ei, în schimb, spre vânzare, tot felul de unelte și astfel s-a născut *târgul de fete* din Găina.

Tot în acest mod au fost înființate și alte trei târguri în munți : în Lespezi, Biharia și Călineasa. Cel dintâi, nefiind cercetat, a încetat la anul 1830, iar târgul din Biharia a încetat cu câțiva ani mai nainte, din cauza deselor furtuni. Biharia e un munte în adevăratul înțeles al cuvântului. Vânturi reci și o negură deasă acoperă mai întotdeauna acel munte.

A mai rămas în ființă *târgul din Călineasa*, care e cu mult mai neînsemnat, ca cel din Găina. Participatorii la târgul din Călineasa sunt, mai cu seamă, păstorii din acel munte și puținii locuitori de pe Someșul Cald și Rece și dinspre Huedin și afară de lână dusă la târg de moții din Scărișoara nu sunt alte mărfuri de vânzare.

Poziția muntelui Găina pentru ținerea unui târg e însă cu mult mai favorabilă, deoarece, împrejurul ei fiind o mulțime de sate, formează calea de comunicație între moți și crișeni.

Despre originea târgului se istorisește că într-o zi vidrenii, petrecându-și în Găina, au fost surprinși de *curuți și lobonți* [1] pe care respingându-i, în amintirea acelei învingeri și-ar petrece moții în ziua anumită [2].

Tot cam în acest sens vorbește și etnograful german Reissenberger, care zice că mongolii năvălind în Ungaria, românii din țara ungurească care locuiau la poalele despre apus ale Bihariei, i-au gonit pe munte, unde fiind întâmpinați de românii transilvani, pe toți i-au omorât. „În amintirea acelei învingeri își petrec românii în fiecare an la Sân-Petru în muntele Găina și cu care ocazie se contractează și unele căsătorii“ [3].

Din cele înșirate până aici ar rezulta că originea *târgului de fete* de pe Găina n-ar fi tocmai tare veche, ci cel mult de pe timpul mongolilor sau al curuților și că întemeietorii lui ar fi moții.

A susține însă așa ceva ar fi o rătăcire foarte mare.

Din contră, eu sunt de părere că originea *târgului de fete* de pe Găina se pierde în cea mai profundă vechime și că datinele, care se observă la acest târg, sunt numai prefăcute de către moți și acomodate vieții lor proprii și nici o parte a poporului român nu le-a păstrat cu atâta strictețe ca dânșii [4].

Adunări, târguri și *serbări* de felul târgului din cestiune, la care au luat și mai ieu încă și astăzi parte *fetele de măritat*, spre a fi văzute și pețite de feciori, se află nu numai la românii din Transilvania, ci și la alte națiuni.

Așa în o seamă de guvernamente din Rusia domnește încă și astăzi datina străveche de a expona, în zile anumite de peste an, *fetele de măritat* la așa numitele *„pețiri“* (Brautschau). Chiar și în Petersburg

[1] *Curucz* (expr. Curuț) e un cuvânt maghiar care să derivă de la lat. *crucius* sua *cruciatus* (miles). Probabil că, cuv. lat. s-a format în timpul expedițiilor cruciate. Mai târziu, s-a numit *curuți* aderenții contelui Emerich Tököly și ai lui Francisc Rakoczi II, care s-au răsculat în diferite timpuri împotriva împăratului Leopold I (1657—1705). Revolta lui Francisc Rakoczi II fu suprimată abia în timpul împăratului Iosif I (1705—1711). *Labancz* (rom. lobonț) care se derivă de la cuv. magh. *lab* (picior) este un nume de batjocură prin care apostrofau partizanii contelui Emerich Tököly și cei ai lui Francisc Rakoczy II pe aderenții guvernului în genere și mai ales pe pedestrașii împărătești.

[2] Frâncu — Candrea, *op. cit.*, p. 69—72.

[3] Carl Reissenberger, apud Frâncu — Candrea, *op. cit.*, p. 72.

[4] De această părere se vede că e și I. Slavici când zice *op. cit.*, p. 128 : „Es wäre jedoch voreilig behaupten zu wollen, dass diese Sitten bei den Motzen ihren Ursprung nahmen ; aller Wahrscheinlichkeit nach sind es uralte Sitten, welche von den Motzen nur umgebildet und dem eigenen Leben angepasst worden sind. Es hat auch kein Theil des romänischen Volkes dieselben so streng bewahrt wie die Motzen.

a existat o astfel de datină, a doua zi după Rusalii, în grădina de vară. De vreo treizeci de ani încoace însă *pețirea* de mai nainte din Petersburg s-a schimbat într-o splendidă promenadă, care o fac în ziua îndătinată mamele dimpreună cu fiicele lor, care sunt foarte frumos gătite. În guvernământul Novgorodului însă *pețirea* aceasta s-a păstrat până în ziua de astăzi și a rămas totodată termenul (epoca), la care junelor fete de acolo le este pentru prima oară încuviințat de a se arăta în public [1].

A susținea acuma că românii din Munții Apuseni ai Transilvaniei ar fi adoptat datina târgului de fete de la ruși sau vice-versa, ar fi tot atât de absurd ca și susținerea înființării acestei datini de către moți.

Prin urmare, originea *târgului de fete* de pe muntele Găina, trebuie căutată într-o epocă, când căsătoriile la cele mai multe națiuni se încheiau în urma răpirii, cu puterea, a viitoarelor soții, bunăoară cum a fost cea a romanilor cu ***sabinele*** care au luat parte la ***sărbătoarea cu jocuri,*** anume înscenată de Romulus și care, pe când toți cei adunați priveau fără de grijă la jocurile ce se executau în onoarea zeului Consus, fură răpite de bărbații romani [2].

În fine, ce se atinge de numirea ***„târg de fete"*** dată acestei întruniri, ea poate să fie de origine străină, după cum cred Frâncu-Candrea [3] și Patița [4], dar tot atât de bine s-a putut numi târgul acesta astfel și de către români. Căci aici nu e vorba despre vreo vânzare a fetelor, după cum poate că vor fi crezând și susținând unii străini, ci de o întâlnire și cunoștință scoposită a unui număr mai considerabil de fete mari cu feciorii. Și apoi, nu numai în Munții Apuseni, ci și în alte părți locuite de români, o adunare mai mare de fete și neveste tinere încă se numește *târg*. Ca dovadă despre aceasta ne poate servi și următoarea horă din jurul Clujului :

Auzit-am, auzit,
Auzit-am o poveste,
C-acuma-i *târg de neveste,*
Pintre ele sunt și fete ;
Merge-oi să-mi iau o păreche,
O păreche ochișea,
Care-a fi de seama mea ! [5]

[1] Ida von Düringsfeld und Otto Freiherr von Rheinsberg-Düringsfeld, *Hochzeitsbuch. Brauch und Glaube der Hochzeit bei den Christlichen Völkern Europas,* Leipzig, 1871, p. 22—23.

[2] Oskar Jäger, *Istoria romanilor.* (Traducere), București, 1885, p. 5.

[3] Frâncu — Candrea, *op. cit.,* p. 71 : „...astfel s-a născut *târgul din Găina* rău și fără cale numit de străini „târg de fete".

[4] Loc. cit., mai sus.

[5] S. Podoabă, *Doine și hore populare din jurul Clujului,* în „Familia", an. VIII, Budapesta, 1872, p. 413.

XI

Consimţirea părinţilor

La încheierea căsătoriei între un fecior şi o fată se cere, totdeauna, învoirea şi consimţirea părinţilor din amândouă părţile, căci zice poporul :

> **Binecuvântarea părinţilor**
> **Întăreşte casa fiilor,**
> **Iar blăstemul părinţilor**
> **Răsipeşte casa fiilor.**

La casa nebinecuvântată de părinţi nicicând nu e Doamne-ajută. Iar dacă se mai şi blastămă, atunci cu atâta mai rău, pentru că, după cum spune poporul şi după cum arată şi poezia următoare, *blăstămul nu cade niciodată pe pietre :*

> **Mai ţine-ţi, maică, gura**
> **Şi nu mă mai blăstăma,**
> Că eu, maică, bine văd
> **De ce n-am vrut să te cred.**
> **Şi blăstămul dumitale**
> **Nu cade pe pietri-n vale**
> **Cade pe oasele mele:**
> **Blăstămul de la măicuţă,**
> **El te ajunge pe uliţă,**
> **Şi blăstămul de părinţi**
> **Îl plângi cu lacrimi fierbinţi ![1]**

Cine nu ascultă de părinţi, cine se căsătoreşte contra voinţei acestora, acela nicicând nu poate să aibă noroc, căci, scurt timp după aceea, îl bate Dumnezeu pentru neascultarea sa :

> Cine n-ascultă de mamă,
> N-are-n lume nici o samă
> Cine n-ascultă de tată,
> Nare noroc niciodată.
> Nici eu nu i-am ascultat,
> **Şi Dumnezeu m-a cercat ;**

[1] **Tomul liric, p. 35.**

Şi-am făcut precum am vrut
Şi Dumnezeu m-a bătut [1].

Cum că învoirea şi consimţirea părinţilor e de neapărată trebuinţă la încheierea căsătoriei se vede mai departe încă şi din următoarea doină din Transilvania :

Frunză verde-acu se face,
Ce iubesc mamii nu-i place.
De-ar plăcea mamii ca mie,
Mâne-aş mere-n cununie.
De-ar plăcea şi la tata
Încă azi ne-am cununa [2].

Apoi şi dintr-aceasta :

Vai de mine ce m-oi face,
Ce iubesc mamii nu-i place.
De-ar plăcea mamii ca mie,
M-aş duce la cununie [3].

Sau din o variantă a acestei doine, care sună astfel :

Frunză verde-acum se face,
Ce iubesc mamii nu-i place...
De-ar plăcea mamii ca mie,
Azi m-aş duce-n cununie [4].

În fine şi dintr-aceasta :

Hai mândră să ne iubim,
La luat să nu gândim,
C-avem doi bătrâni acasă,
Ne-am lua şi nu ne lasă [5].

Mai cu seamă însă se cere învoirea şi consimţirea tatălui pentru că acesta e capul familiei.

În vechime, învoirea părinţilor era nu numai cu rigoare cerută, ci părinţii mergeau şi mai departe alegând singuri atât pe mire cât şi pe mireasă. Iar, dacă fiii lor erau încă tineri, atunci, ca şi la vechii romani [6] nici vorbă nu era de pe propria lor voinţă, ci cum voiau părinţii şi cu deosebire tatăl, aşa trebuia să fie.

Această datină veche s-a mai păstrat în timpul de faţă numai la românii din Macedonia.

„Părinţii — macedoromâni — atât ai fetei, cât şi ai flăcăului hotărăsc logodna, cu cine voiesc ei, fără a întreba vreodată pe fiii sau fiicele

[1] Elena Sevastos, *op. cit.*, p. 34.
[2] I. Pop Reteganul, *Trandafiri şi viorele, Poezii populare culese şi ordonate de...*, Gherla, 1886, p. 153.
[3] Tomul liric, p. 28.
[4] Iarnik — Bârseanu, *op. cit.*, p. 58.
[5] *Ibidem*, p. 60.
[6] Paulus 2, 19, 2, Dig. 23, 2, 35, 23, 1, 7, &. 1. Cod. Iust. 5, 4, 2.

lor dacă consimt şi ei ; de multe ori, cei logodiţi nu se văd decât în ziua cununiei, fiindcă nu cutează a se opune voinţei părinţilor [1].

Consimţirea părinţilor, după datina şi credinţa generală, e de neapărată trebuinţă din două puncte de privire şi anume :

Întâi : pentru că, după cum ne spune proverbul *„nu toate paserile câte zboară sunt bune de mâncat"*. Aşa şi feciorii şi fetele nu sunt totdeauna, astfel după cum se arată la prima vedere. Deci, dacă nu s-ar pune la mijloc părinţii, dacă fiii ar fi lăsaţi în voie, să aleagă şi să facă ceea ce le place lor, foarte lesne ar putea să se înşele. Părinţii însă, ca unii ce sunt mai maturi şi mai experţi, voind a le asigura fericirea casnică, nu-i lasă nicicând să facă un pas, care ar putea să fie spre nefericirea sau chiar pierderea lor.

Al doilea : românii de la sate nu voiesc cu nici un preţ a-şi mărita mai întâi fetele cele mici sau a-şi însura feciorii cei mai tineri înaintea celor mai înaintaţi în vârstă. Ei zic că *„nu se-ncepe niciodată sacul de la fund"*.

Românii păzesc cu cea mai mare stricteţe, ca să se mărite mai întâi fetele cele mai mari şi apoi cele mai mici. Tot aşa şi feciorii [2].

Când se întreabă fata cea mai mică, atunci e mare supărare, atât pentru părinţi cât şi pentru celelalte surori.

Deci, dacă fiii ar fi lăsaţi în voia lor, atunci foarte lesne s-ar putea întâmpla, ca cei mai tineri în vârstă să se căsătorească înaintea celorlalţi. Iar cei mai bătrâni şi cu deosebire fetele uşor ar putea să rămână din cauza aceasta lung timp sau chiar pentru totdeauna nemăritate. Şi aşa ceva părinţii nu vor nici într-un chip, ca să se întâmple.

Se întâmplă, nu-i vorbă, că unii părinţi mărită pe fiica mai mică înaintea celei mai mari, însă ei n-o fac aceasta de bunăvoie, ci numai atunci, când cea mai mare are oareşicare defect corporal sau spiritual şi din cauza aceasta nu vor, după cum se scuză ei, ca să strice norocul celei mai mici.

În cele mai multe părţi locuite de români e datină că atunci, când se mărită vreo fată sau se însoară vreun flăcău, totdeauna să se ţină sfat între cei de casă, şi aceasta se face astfel :

I. După ce se duc peţitorii la o fată apoi părinţii ei nu primesc nimică atunci, ci le spun să vină în alt timp, şi aceasta o fac numai pentru ca să aibă timp de a se sfătui între ei ; în urmă se sfătuiesc, se decid ce e de făcut şi această decizie o fac cunoscută peţitorilor a doua oară.

II. Dacă un flăcău voieşte a se însura, apoi spune părinţilor ce anume fată îi place şi în urmă părinţii lui se consultă, dacă merită a fi luată aceea sau nu, şi decizia lor o spun fiului lor, consiliindu-l să urmeze după sfaturile lor.

III. Dacă părinţii voiesc a căsători pe vreun fiu al lor, fără ca acela să fie amorezat de vreo fată, de mai nainte, pe care s-o ceară de soţie, atunci părinţii flăcăului se sfătuiesc pe care anume fată din sat s-o ceară a o lua ca noră, se decid şi, după aceea, roagă pe niscai rude sau prieteni ai lor de se duc în peţit cu fiul lor la fata ce le-ar conveni [3].

[1] T.T. Burada, *Datinile...*, p. 417.
[2] Vezi şi „Columna lui Traian", an. IX, p. 413—414.
[3] „Columna lui Traian", an. IX, p. 408—409.

Dacă părinţii nu mai trăiesc, atunci se cere consimţimântul rudelor celor mai de aproape [1].

Copiii orfani se sfătuiesc mai întâi cu neamurile cele mai de aproape, apoi cu oamenii cei mai de omenie şi mai înţelepţi şi abia după aceea se decid ce au să înceapă şi să facă.

Dacă e un frate mai mare şi mai cu minte, care ţine locul tatălui său, şi acela cunoaşte mai de aproape referinţele peţitorului, atunci rămâne după sfatul său.

În scurt zis, se pretinde cu rigurozitate ca, atât feciorul cât şi fata, să aibă mai întâi încuviinţare de la părinţii, sau, în lipsa acestora, de la neamurile cele mai de aproape şi abia după aceea să se căsătorească.

Având feciorul încuviinţarea şi binecuvântarea părinţilor nu-i mai rămâne nimică alta de făcut decât ca să-şi aleagă o zi potrivită pentru *peţirea fetei* pe care şi-a pus ochiul şi doreşte s-o aibă de soţie.

[1] În Bucovina, vezi „Columna lui Traian", an. IX, p. 407.

Timpul căsătoriei

Sunt zile bune şi zile rele, zile fericite şi nefericite, după care poporul român se orientează în toate întreprinderile şi afacerile sale. El nicicând nu întreprinde vreun lucru într-o zi, care, după credinţa sa, este o zi rea, nenorocoasă şi nefericită, ci totdeauna într-o zi bună.

Amăsurat credinţei acesteia urmează el şi la căsătorie.

Zilele cele mai potrivite, bune şi mai norocoase de *pornit în peţit*, de *logodit* şi de *cununat* sunt, după credinţa românilor de pretutindeni, *joia* şi *duminica*.

Lunea nu-i bine de a merge în peţit, pentru că ziua aceasta e începutul săptămânii şi de cumva fata pe care şi-a pus feciorul ochiul şi la care a mers într-o *luni* în peţite, n-ar voi să se ducă după dânsul, lesne poate să i se întâmple, mai pe urmă, că nici altă fată n-a voi să-l ieie de bărbat ba, i se poate foarte lesne întâmpla încă şi altă neplăcere sau nenorocire.

Marţea nu-i bine de pornit în peţit, nici de logodit şi cununat, pentru că în această zi *s-a pornit lumea*. Drept aceea, româncele nu îndătinează în această zi nicicând a începe vreun lucru nou şi de o durată mai lungă, bunăoară : *a urzi, a porni pânza, a croi o cămeşă*, mai pe scurt, nimic nu încep din nou a lucra ca nu cumva să le meargă trebile pe dos. De aici se vede că vine apoi şi proverbul : *„toate pe dos şi nunta marţea“*, care e foarte răspândit în Bucovina şi care însemnează : cum se potrivesc toate lucrurile pe dos, aşa se potriveşte şi nunta marţea.

Miercurea încă nu-i bine a porni în peţit, pentru că miercurea e *stingheră* pe lume, *miercurea e văduvă* şi cel ce peţeşte sau se cunună în această zi foarte lesne poate să rămână *văduoi*. Această credinţă se vede că e foarte răspândită, pentru că un proverb din Muntenia sună :

> După ce toate-s în cercuri [1]
> Şi nunta o avem *miercuri* [2].

Vinerea, aşişderea, nu e bine nici de peţit, nici de logodit şi nici de cununat şi mai ales pentru tineret, care doreşte să trăiască cât se poate de mult, căci zice un proverb :

[1] In cercuri = în învârteli.
[2] A. Pann, *op. cit.*, p. 148.

După ce nu erau tineri
Se logodiră și *vineri*[1].

Cum că în zilele amintite nu e bine de a începe și a încheia o căsătorie se vede și din următorul cântec al unui bărbat, care nu trăia bine cu nevasta sa:

Frunză verde lemn uscat,
Par-că *marți* m-am însurat,
Par-că *vineri* am vorbit
Și *marțea* m-am logodit,
Că defel nu-s ferieit;
Că de când m-am însurat
Peste multe rele-am dat
Și de multe-ori am oftat...
Par-că nime nu-i mâhnit,
Ca mine nefericit...!

Apoi și din acesta:

Frunză verde de păsat,
Tinerel m-am însurat,
Tinerică mi-am luat,
Tinerică și frumoasă,
La iubit cam lăcomoasă,
Iubește și mic și mare
Și-mi face-ades supărare.
Că trăiesc tot cu bănat
Numai eu îs vinovat,
Că-ntr-o marți m-am însurat.
Poate că-s ceva cam hâd
Ea frumoasă, m-a urât
Și pe alții a-ndrăgit,
Asta încă-i de crezut[2].

Deci, zilele menite și cele mai potrivite pentru pețire, încredințare și cununie sunt *joia* și *duminica*. Și românii, după cât îmi este mie până acuma cunoscut, numai în aceste două zile îndătinează a peți, a se încredința și cununa.

Dovadă despre aceasta, pe lângă experiența de toate zilele, mai avem încă și următoarea doină din Hârlău, în Moldova:

Frunză verdi di noi nuci,
Plin îi codru di voinici
La tăt fagu patru, cinci,
Dar la fagu din cărari

[1] *Ibidem*, p. 148; G. S. Ioneanu, *Mica colecțiune de superstițiile poporului român*, Buzău, 1888, p. 28: „O logodnă nu este bine să se facă marțea, miercurea și vinerea, fiind zile păgubitoare".

[2] Amândouă cântecele acestea, din ținutul Dornei, mi le-a com. P. Ursul.

Zace-un voinic de lungoari
Cu puicuța la picioari.
Zaci drăguță, ori ti scoală,
Ori îmi dă și mii-o boală
Să zăcem alăturea,
Să ni privească lumea.
Să-mpărțim boala cu anu
Și dragostea cu dramu.
Zaci drăguță ori ti scoală,
Că mii-n vin pețitori
În tătă, joia câti doi
Și-n duminică câti cinci.
Că văd că ti-ai săturat
Toi mutându-ț perina
Și la umbră și la spari
Și la cald și la răcoari
Și la cap și la picioari.
— Oh ! dragă și prea iubită
Pleacă-te și mă sărută
Și te du, di ti mărită,
Că văd că ti-ai săturat
Di-atâta boală ci zaci![1]

Apoi și din următoarele versuri scoase dintr-un bocet din Munții Apuseni ai Transilvaniei :

La crâșma de nuc,
Beu voinicii și se duc
Tot *râzând* și *povetind,*
La Firuța *a peți.*
Când fu *joi pe lângă seară*
Pe Fira *o-ncredințară...*[2]

Vechii romani ziceau : *„A Jove principium“*[3]. La noi la români *„dies Jovis“*, începe atât posturile precum și cununiile. De aceea, în Muntenia și anume în Ialomița ține o nuntă țărănească chiolhanul de joi și până joi, opt zile[4].

Ca și românii, tot așa cred și italienii, că nu e bine a se căsători *marțea, miercurea* și *vinerea,* pentru că acestea sunt zilele zeului Marte

[1] Mihail Canianu, *op. cit.*, p. 78. Vezi tot despre aceasta și poezia următoare, spre fine.

[2] Frâncu — Candrea, *op. cit.*, p. 176. În Sălaj, după cum îmi scrie El. Pop, este datină ca feciorii să meargă *la pețite* în noaptea Bobotezei (Botezul Domnului). În pre seara Bobotezei se adună feciorii și fetele la un loc unde și-au fost ținut ei *haba* (Șezătoarea). Aici se sfătuiesc care are să meargă la pețite pe sate și care în comuna sa. Se depărtează apoi fiecare cu speranța că doar își va afla o păreche, iar fetele că doar își vor afla iubitul lor cu credință recerută către ele.

[3] Verg. Aen. III. 60.

[4] B. P. Hasdeu, Etymologicum Magnum Romaniae.*Dicționarul limbei istorice și poporane a românilor,* București, 1887, t. II, p. 1331.

şi ale zeiţei Venera. Drept aceea, locuitorii napolitani nicicând nu îndătinează a se căsători în una din aceste trei zile nefericite, ci numai în cele norocite, adică : *luni, joi şi duminică.*

Un proverb, care e peste toată Italia răspândit şi care face pe feciorii de însurat luători de seamă, ca să nu peţească *vinerea* şi *marţea*, sună :

Ne di Venere, ne di Marte
Non si sposa, ne si parte.

Alt proverb spune că *„mireasa de miercuri e mai rea decât bruma"* :

Sposa mercorina
E peggiore della brina ;

sau : *„mireasa de miercuri aduce pe bărbat în nenorocire"* :

Sposa mercorina
Fa andare il marito in rovina [1].

La spaniolii din Castilia cununia se serbează mai totdeauna *duminica* după amiazăzi, *nicicând însă marţea* [2].

Mai departe crede poporul român că nu e bine a se cununa în sărbătorile mari, precum în ziua de *Crăciun* şi *Paşte*. Tot aşa şi când e lună nouă, ci numai când e lună plină, anume ca celor căsătoriţi să le meargă toate în plin.

Italienii din Neapole spun :

Per Pasqua e Natale
Non t-accasare

adică : *„nu te lega în săptămâna sântă* (luminată), nu cumpăra asin în

Iar cei din Terra di Bari, din Apulia, se tem a se căsători chiar şi în *Săptămâna luminată,* căci un proverb zice :

Non t-inziranu di Semana Santi
Non accettă ciocciere au mese di Masce

adică : *„nu te lega în săptămâna sfântă* (luminată), nu cumpăra asin în luna lui mai" [3].

În fine, trebuie să mai amintim încă şi aceea că timpul cel mai uzitat la români pentru încheierea sau *facerea nunţilor* e *toamna,* după ce s-a sfârşit tot lucrul câmpului şi s-a stors vinul, căci zice o doină :

Foaie verde siminoc,
Zis-a badea să nu joc
Pân-*la storsul vinului,*
Când voi fi *mireasa lui.*

[1] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 98.
[2] *Ibidem*, p. 265.
[3] *Ibidem*, p. 98.

Iată storsul a trecut
Şi badea încă n-o vint,
Ba şi bruma a picat,
Badea-n cap nu m-o legat !
Suflă vântul friguros,
Badea nu s-a' mai întors.
Iată postul lui Crăciun
Badea n-are suflet bun ![1]

Dar mai cu seamă *câşlegile de iarnă* sau *cârnilegile.*

Dacă nu tocmai toate nunţile, apoi partea cea mai mare se fac în aceste câşlegi şi anume, de aceea, pentru că poporul, în acest răstimp, are cu mult mai puţin de lucru ca primăvara sau vara şi apoi un cântec poporan zice :

Când e vremea de-nsurat,
Nu ai vreme de lucrat,
Că mergând ca să lucrezi
Din inimă tot oftezi
Şi când vrei ca să munceşti,
La iubita ta gândeşti
Şi deloc nu poţi munci.
Când vrei să mergi a peţi
Şi deloc nu poţi lucra,
Când vrei a te însura
Şi să fii de-al tău rând,
Să nu umbli tot gândind[2].

Iar un proverb zice :

Cui stă gândul la-nsurat
Umblă pare că e bat,

adică : pe cine l-a pălit gândurile şi l-a ajuns dorul de însurat, nu are nici un spor la lucru.

Despre serbarea nunţii în timp de *toamnă,* pe lângă doina arătată mai sus, ne mai spune şi alta următoarele :

Frunză verde de granate,
Osândi-te-ar şi te-ar bate,
Bade, a mea direptate
Şi te-ar bate sfântul post,
Că tu mare câne-ai fost,
Căci cât fu vara de mare.
Tot ziceai că mi-i luare,
Că tu mare câne-ai fost ;
Dară când veni *toamna*
Dăduşi mâna cu alta ![3]

[1] Jarnik — Bîrseanu, *op. cit.,* p. 142.
[2] Din ţinutul Dornei, com. de P. Ursul.
[3] Niculae Popovici, *op. cit.,* p. 165.

Dar cum că *câşlegile de iarnă* sunt mai cu seamă menite pentru facerea nunţilor se poate cunoaşte dintr-o mulţime de doine poporane care se cântă mai ales în decursul acestor câşlegi.

Iată una din Transilvania :

Sună, sună-n codru, sună,
Şi ce sună, nu-i minciună ;
Câşlegile-s târg de ţară,
Ce cumperi nu poţi da iară;
Câşlegile-s târg bătut,
Ce cumperi nu-i de vândut;
Câşlegile-s liturghie,
Ce cumperi al tău să fie [1].

Alta, tot de acolo :

Auzi mândră, popa toacă,
Ieşi afară şi te roagă
La păreţi, la chiotori
Ca să-ţi vie *peţitori !*
— Las-să vii la furcile
Căci a trecut *Dulcile !* [2]

Dar mai ales din unele doine, care sunt îndătinate a se cânta spre sfârşitul acestor câşlegi şi anume în *ziua lăsatului de sec,* precum :

Astăzi e *lăsat de sec*,
Mă duc, maică, să mă-nec,
Unde-a fi tăul mai lat,
C-am rămas neînsurat.
Unde-a fi tăul mai lin
C-am rămas fecior bătrân,
C-am rămas de râs în sat
Pentru că-s neînsurat [3].

Sau aşa :

Astăzi e *lăsat de sec*
Mă duc, maică, să mă-nec
Unde-a fi balta mai lină,
C-am rămas fată bătrână,
Unde-a fi valea mai lată,
C-am rămas nemăritată,
Şi de toţi lepădată,
Şi-am rămas de râs în lume
Ca fetele cele bătrâne ! [4]

[1] Din Transilvania com. de I. Pop Reteganul.
[2] Tomul liric, p. 26.
[3] Din Cândreni, com. de P. Ursul.
[4] *Idem.*

În sfârșit:

Ori dă-mi bărbat, ori că plec
Să mă duc să mă înec
Unde-o fi lacul mai sec.
Ca astăzi *se lasă sec!*[1].

În celelalte câșlegi de peste an se fac încă nunți, dar mai mult de *văduvoi,* care au rămas cu mai mulți copii și care nu sunt în stare a griji cum se cade de dânșii, dacă nu se însoară și le aduce o mamă-vitregă, ca să-i caute.

[1] A. Pann. *op cit.*, p. 107.

Stărostia

După ce şi-a pus feciorul de însurat ochiul şi inima pe o fată mare, *fată de măritat*, care socoate el că ar fi *bună păreche* cu dânsul; după ce şi-a declarat ei dorinţa sa şi după ce, în fine, descoperindu-şi el dorinţa şi părinţilor săi şi a căpătat de la dânşii *încuviinţare* şi *binecuvântare* atunci holteiul îşi caută doi oameni, pe care îi roagă să meargă la părinţii fetei, ca să ceară pe fiica lor pentru dânsul.

Feciorii cei mai avuţi, mai cu putere, care, de regulă, se numesc *fruntaşi*, aleg totdeauna pe doi oameni, care au mai mare şi mai bună vază în sat, iar cei mai sărăcuţi, adică *codaşii*, aleg pe doi inşi de pănura şi stamba lor, însă fiecare caută ca oamenii aleşi de dânşii să fie cât se poate mai buni de gură, mai vorbăreţi şi mai veseli, care se pricep bine în ale *peţitelor* şi care când vor merge *în peţit* sau *în stărostit* să ştie ce vorbi şi cum a-i lua cu cuvântul pe părinţii fetei.

Oamenii aceştia se numesc, în cele mai multe părţi ale Bucovinei, *peţitori* (sing. *peţitor*, de la lat. *petitor*), apoi *starosti* (sing. *staroste*, de la mros. *starosta* pl. *starosty* (senex — bătrân) [1], în Transilvania *peţitori* [2], *starosti*, *vorbitori* [3] şi dacă-s muieri *voatre* sing. *voatră* [4], în Ungaria: *peţitori*, *starosti*, *grăitori* numiţi altmintrelea în glumă şi *straiţă goală* şi *gura satului* [5]; în România: *peţitori şi starosti* [6], iară când se duc să ceară pe cutare fată pentru cutare fecior se zice că se duc *a peţi*, *în peţit*, *în peţite*, *la peţit*, *la peţite*, *în stărostit* şi *în stărostie*, când o cer spun că o *peţesc*, *o stărostesc*, *o votresc*, *o cer* pentru cutare fecior, iar actul întreg se numeşte *peţire* şi *peţit*, *stărostie* [7] *şi votrire* [8]; în fine, repeţirea peţirii se numeşte *peţitorie şi peţitură* (sp. peditură) [9].

[1] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 31.

[2] Iosif Vulcan, *Novele*, t. II, Budapesta, 1872, p. 23; com. de I. Pop Reteganul.

[3] Com. de I. Pop Reteganul.

[4] I. C. Panţu, *Niţă dragă, schiţă din viaţa unui muncitor*, Braşov, 1888, p. 65: „În clipa aceea intră pe poartă o femeie. Niţă tresări şi nu-i părea bine că se întâlneşte cu ea; o cunoscu îndată că era *voatra* care *votrise* pe Chiva". Să se vadă despre aceasta şi „Revista nouă", an. I, Bucureşti, 1888, p. 104—106.

[5] Com. de El. Pop, învăţ. în Şomcuta Mare.

[6] Iacob Negruzzi, *Copii de pe natură*, Bucureşti, 1874, p. 48 şi urm.

[7] Com. de I. Pop Reteganul: „În jurul Abrudului persoanele care umblă cu junele *în peţit* se numesc *staroste*, ei merg *în stărostie*, *stărostesc* şi numai junele *peţeşte*, pe când pe Someşul Mare *stăroştia* e altceva, adică recitarea dialogurilor la poarta miresei, unde *starostele*, ce vine cu oamenii mirelui, *se mănâncă în vorbă cu starostele*, ce-i în fruntea oamenilor miresei de la poartă".

Starostele, aşadar, pe Someş se numeşte persoana care, în alte locuri, e numită *colăcariu* sau mai bine zis *colceriu*.

[8] „Revista Nouă", an. I, p. 104—106.

[9] A. de Cihac, *Dictionnaire d'étymologie daco-romane*, I, 1870, p. 202.

Mai nainte de ce vom descrie solia *peţitorilor* sau *starostilor* să ne oprim puţin la însemnarea şi răspândirea cuvintelor cu care sunt ei numiţi.

Sub cuvântul *peţitor*, după însemnarea sa originală [1] precum şi după uzul general, se înţelege, mai cu seamă, *feciorul* care voind a se căsători îşi cearcă norocul ba la o fată, ba la alta, să vadă dacă va voi să se mărite după dânsul, de ex, dacă Ion merge şi *cere* [2] pe Maria de nevastă de la părinţii acesteia se zice *peţitor*. Acum e totuna : fost-a el, mai nainte de a merge la Maria ca s-o ceară, cunoscut cu dânsa ori nu, stătut-au ei mai nainte de aceasta în oareşicari relaţii de amor ori ba, el e *peţitor* ; şi de când a prins *a-şi cerca norocul*, fie numai la o singură fată, fie la mai multe şi până ce se hotărăşte pentru una, el e tot *peţitor*, *umblă a peţi* [3] sau *în peţire* [4].

Persoanele care sunt trimise, ca *să peţească*, în numele său, pe cutare fată sau care îl însoţesc când se duce singur la peţit, se numesc *peţitori* numai în ziua sau în seara aceea, când s-au dus în peţit, pe când feciorul de însurat rămâne tot *peţitor*, până ce se decide a se încredinţa cu una din fetele peţite.

Cuvântul *staroste*, precum şi toate celelalte, care s-au înşirat mai sus şi care au aceiaşi însemnare, deşi sunt răspândite şi întrebuinţate în mai multe părţi locuite de români totuşi n-au străbătut în literatura poporană, cel puţin până acuma nu-mi este nici o doină sau altă poezie poporană cunoscută în care ar proveni vreunul din aceste cuvinte, un semn că sunt de provenienţă cu mult mai nouă.

Din contră, cuvântul *peţitor*, atât în adevăratul înţeles al cuvântului cât şi în înţeles de *staroste* sau *vorbitor*, e mai vechi, mai răspândit şi mai întrebuinţat. Tot aşa şi cu celelalte cuvinte înrudite cu dânsul.

Şi acuma, după ce cunoaştem însemnarea cuv. *peţitor* şi *staroste* şi după ce am văzut care dintre aceste două cuvinte e cel mai răspândit şi mai întrebuinţat, să trecem la solia peţitorilor sau starostilor.

[1] Appul. Met. 4, p. 309. Oud : Nec quisquam cupiens eius nuptiarum, petitor accedit. „Şi nu vine niciunul, care doreşte a se însura, peste altul, ca *peţitor*".

[2] Verb. *a cere* = a peţi, este foarte răspândit. O doină de pe Valea Someşului din Transilvania în care provine de două ori, sună:

Ardă-mi-te focul, lele,
Şi pe cel ce mi te *cere*,
Num-odată te-*am cerut*,
Lumea-ntreagă m-a ştiut.

[3] Iarnik-Bârseanu, *op. cit.*, p. 266 :

Foaie verde de dudău,
Bade, bădişorul meu,
Cându-i mere *a peţi*
Şi la mine nu-i veni,
Calu ţi se poticnească,
Pe tine să te trântească,
Mâna stângă
Să ţi-o frângă,
Pe cealaltă să ţi-o rupă,
Să ţii frâul cu dinţii,
Să nu poţi mere *a peţi* !

[4] In Bucovina, Transilvania şi Ungaria.

Feciorul, care vrea să se însoare, dă starostilor, mai înainte de a se duce aceştia în starostie, o ploscă sau un şip cu vin sau cu rachiu.

Starostii, îmbrăcându-se sărbătoreşte, iau plosca şi într-o zi sau seară anumită, când adică le vine lor mai bine la socoteală, se pornesc şi se duc la părinţii fetei, pe care feciorul, ce i-a mânat, şi-a pus ochiul şi doreşte ca să-i fie soţie.

Ajunşi la starea locului, după îndătinata dare de *bună ziua, bună seara,* sau *bună vremea,* după cuviincioasele şi îndătinatele salutări şi întrebări de sănătate a întregii familii, atât a părinţilor fetii, cât şi din partea acestora, încep starostii pe de departe a cerca voia părinţilor, ca nu cumva refuzându-le aceştia să păţească ruşine. Aşa, încep ei, mai întâi, a vorbi despre timp, despre afacerile săteşti, despre vreo întâmplare nouă şi abia mai pe urmă aduc vorba şi despre serbarea nunţilor.

Venind vorba despre nunţi, unul dintre starosti, care e mai isteţ şi mai înzestrat, apucă iute cuvântul şi îndreaptă cam următoarele cuvinte către stăpânul casei :

— Să nu-ţi uiţi cuvântul bade N !... dumneavoastră încă aveţi o fată mare, un bujor de copilă, colea, cum e mai bună de măritat, şi acuma, aflându-ne în *câşlegi,* nu v-aţi gândit încă s-o măritaţi şi ca mâne-poimâne să ne poftiţi şi pe noi la nuntă ?

Fata, care se afla până acuma în casă şi asculta ce vorbesc starostii şi părinţii săi, cum aude încotro e ţintită vorba îşi face ceva de lucru şi iese afară din casă, iară tatăl ei dacă voieşte s-o mărite zice :

— Ne-am gândit noi la aceasta, dar fiica noastră e încă prea tânără. Mai are timp când să se mărite... Har Domnului ! nu avem nici o teamă c-a rămâne *fată-n păr.*

— O ştim noi asta destul de bine — urmează mai departe starostele — dar totuşi ce poţi face astăzi nu lăsa pe mâne, vorba ceea : *„cine mânecă mai de dimineaţă, ajunge mai departe“.* Şi apoi, dacă v-am afla un tânăr bun şi de omenie, cred că şi d-voastră v-aţi schimba hotărârea !

— Nu zic ba ! — răspunde părintele fetei — însă mi-ar plăcea mai întâi să ştiu : cine e tânărul acela, care voieşte să ne fie *ginere ?*

La cuvintele acestea starostii, încurajaţi fiind, se scoală iute de pe locul unde au şezut până atunci şi scoţând unul, de sub curea sau din trăistuţă, plosca cea cu vin sau, rachiu, o pune pe masă.

La scoaterea ploştii, care până acuma starostii o ţineau îndosită, părinţii fetei se conving pe deplin că, într-adevăr, oaspeţii aceştia sunt *starosti.* Deci, întreabă mai departe :

— S-auzim, care e numele feciorului ?

Atunci un staroste, care e mai bun de gură şi ştie mai frumos *ura,* se îndreaptă către părinţii fetei şi cuvântează :

Tânărul nostru-*mpărat*[1]
N.[2] cel de toţi lăudat
Ne-a ales pe noi,
Pe noi pe-aceşti doi,
Două slugulițe
Cu bună credinţă,
Mici de stat
Şi buni de sfat,
Mici de statură
Şi buni de gură ;
Şi-a zis să mergem
Şi să-i aducem

[1] Sub „împărat“, în toate ovaţiile câte se vor cita în decursul descrierei acesteia se înţelege „mirele“.
[2] Adică cum e numele şi connumele feciorului.

Cu cai în olac [1]
Un mândru conac [2],
Care de fân
Și buți de vin
Iavolițe [3] grase
Și jemne [4] la masă.
Tânărul nostru-mpărat
A auzit, a aflat,
Că-n grădina dumneavoastră
Astă frumoasă și mare
Este-un corci foarte frumos,
Care-a crește, crește
Și-a-nflori-nflorește,
Locu-mpodobește,
Dar a rodi, nu rodește.

Și iar a aflat
Tânăru-mpărat,
Că odraslele-i cresc
Și-a-nflori-nfloresc,
Dară nu rodesc,
Locu nu-mpodobesc.
Și el v-ar ruga,
V-ar pofti așa
Lui odreasl-ai da,
S-o dați împăratului
La săraiurile lui,
Că a crește, să crească
Și-a-nflori, să-nflorească
Și-a rodi, să rodească
Locu să-mpodobească ! [5]

După rostirea acestei orații sfârșesc zicând :

— Acuma știți pentru ce am venit și pentru cine am vorbit !... Deie Dumnezeu să fi vorbit într-un ceas bun și cu noroc !...

Dacă părinții nu sunt înțeleși cu propunerea starostilor, atunci răspund că le pare rău că fata lor nu e încă de măritat, că într-adevăr e prea tânără, nepricepută ; sau că nu sunt încă gata, n-au toate cele trebuincioase pentru nuntă ; mai pe scurt, află ei destule cuvinte fine, prin care să se poată dezbăra, cât mai de grabă, de starosti.

Dacă însă părinții sunt înțeleși, atunci cheamă pe fată în casă, ca să vadă ce a spune și ea la propunerea aceasta. Și cum intră înăuntru, tatăl său îi zice :

— Iacă, acești oameni de omenie te pețesc pentru N.N., ești înțeleasă ?

Dacă fata răspunde *„cum a vrea tata și mama“*, sau numai afirmă din cap, fără să rostească vreun cuvânt, e un semn că voiește să meargă după feciorul, pentru care este stărostită. Și atunci părinții o mai întreabă încăodată : ori de întru adevăr voiește să meargă după feciorul care o cere, zăcându-i între multe altele și acestea :

— Căsătoria nu este un [măr] pădureț pe care dacă-l muști, să-l arunci sub laiță !... Gândește-te bine la pasul ce voiești să-l faci !

Nedând fata nici un răspuns afirmativ, atunci nu se mai face nimic și starostii întorcându-se, cum au venit, îndărăt, spun rezultatul feciorului, care i-a trimis în stărostie.

Dacă însă *capătă cuvânt,* atât din partea părinților cât și din partea fetei acestora, atunci destupă plosca, încep a cinsti dântr-însa și a se veseli.

Mulți starosti și mai cu seamă cei mai de aproape cunoscuți sau înrudiți cu părinții fetei, încep a cinsti pe aceștia înainte de a spune la ce au venit. Atunci, dacă părinții nu sunt înțeleși sau fata nu voiește odată

[1] *Cai de olac* = de alergătură, de dârvală.
[2] *Conac,* după spusa recitatorului ar însemna aici atâta cât *„masă,* sălaș.“
[3] *Jalovițe* = junci.
[4] *Jemnă* = franzelă, buclă, pâinișoară.
[5] Din *Igești,* sat în districtul Storojinețului, dict. de Ilie al lui Onufrei Frunză, **răzeș.**

cu capul să se mărite după feciorul, pentru care s-a stăroștit, fac ce fac pe nesimțite și îndată aduc pe atâta rachiu pe cât s-a băut și umplând iarăși plosca sau șipul îl pun dinaintea starostilor. Acesta e un semn învederat, că ei nu sunt înțeleși și, prin urmare, nu pot să primească cinstea feciorului. Starostii ; atunci, iau plosca și-și caută cât mai degrabă de drum. văzând că n-au ce să steie mai mult.

Fiind părinții și fața înțeleși, atunci mama fetei, cât ai bate din palme, scoate și pune pe masă ceva de gustare pentru starosti, ca să nu meargă băutura în sec. Iară fata, se înțelege dacă toate s-au făcut după placul și dorința ei, dacă-i place feciorul, care a pețit-o, nu știe cum să-și dea rândul și cum să omenească și mulțămească pe starosti.

Starostii, la rândul lor, închină atât în sănătatea părinților cât și a tinerilor și nu încetează de a lăuda pe feciorul, pentru care au fost atât de nenorociți ca să vie în stărostie. Iată colea, când văd că rachiul se sfârșește, se scoală de la masă, își iau rămas bun de la cei din casă și pornesc să spună mai degrabă rezultatul soliei lor feciorului ce i-a trimis.

Plosca sau șipul, care l-au adus ei, rămâne la părinții fetei.

Fata petrece pe starosti până afară, iară după ce se întoarnă înapoi se apucă degrabă să deretice prin casă, căci în scurt timp are să vie și feciorul dimpreună cu starostii sau vorbitorii, ca s-o *pețească*.

În unele părți ale Transilvaniei, precum bunăoară în Șchei, mai nainte vreme, feciorul tot se mai ducea la fată în casă înainte de a o cere, de s-ar fi dus măcar o jumătate de an de zile, de se cunoștea bine cu fata, și dacă *nu i se părea*, nu se mai ducea, iară dacă fata îi plăcea și *era de la Dumnezeu*, o *lua*. El trimitea la fată *voatre* să-l *votrească*.

Unii feciori, prea puțini, făceau cum se face astăzi : după ce puneau ochii pe vreo fată, de care credea fiecare că e de nasul lui și că i-ar fi potrivită de nevastă, trimiteau de-a dreptul *voatre*, fără să fi călcat mai întâi ei peste pragul casei fetei.

Voatrele mergeau la părinții fetei, luau lucrurile de pe departe și, din vorbă în vorbă, ajungeau să vorbească despre căsătorii ; și pomeneau de fecior, că i-ar fi vremea să se însoare, că ar fi bine să i se găsească o fată bună, că și el e fecior bun și că ar fi o bună potriveală dacă părinții fetii ar voi să-l aibă de ginere.

De obicei, părinții fetei rugau pe *voatre* să le dea răgaz *„să se mai gândească"* și niciodată nu se făceau lucrurile deodată. Și când părinții nu voiau să-și dea fata după feciorul, care o cerea, niciodată nu-i spunea de-a dreptul că nu i-o dă, ci găsea modul de a amâna lucrurile ba că fata e prea tânără, ba că nu e gata din zestre ori din haine, ba că nu au gând să o mărite în acel an pentru cutare și cutare pricină și altele și totdeauna adăugau : *„să mai aștepte și de va fi de la Dumnezeu, se va face"*.

Nu tot așa se-ntâmpla când fetei și părinților fetei le plăcea feciorul. Ei, atunci, după ce se mai gândeau și din nou veneau *voatrele* și din nou le spuneau : *„să facem dacă e dat de la Dumnezeu, să facem"*, din vorbă în vorbă, începeau să spună din gură *voatrele :* ce avere are feciorul ; părinții fetei, ce zestre are aceasta [1].

În alte părți ale Transilvaniei și anume despre Maramureș, pețitorii, după ce mai întâi iau pe de departe pe părinții fetei și cunosc din vor-

[1] G.I. Pitiș, *Nunta din Șcheiu*, în „Revista Nouă", an. I, București, 1888, p. 104—106.

bele acestora, că ar voi să-şi mărite fata, scoate unul, de sub suman, o ploscă de rachiu, iar celălalt un *măr* şi le pun pe masă.

Plosca e ca toate ploştile, însă *mărul* se deosebeşte mult de alte mere. În el sunt băgaţi, de regulă, vreo doi-trei taleri, vreo câţiva puişori (piţule) şi cel puţin un galben, după cum e adică şi starea feciorului, care i-a trimis în peţit. Şi fiecare ban trebuie să fie nou.

La vederea acestor obiecte toţi cei de casă se conving pe deplin, că oaspeţii aceştia sunt *peţitori*. Toţi o ştiu, că *mărul* e semnul încredinţării, iar plosca de rachiu se goleşte după încredinţare. Căci, în aceste părţi, *încredinţarea se face printr-un măr* [1]. Peţitorii fau fetii, în mână, *un măr înzestrat cu bani* [2]*;* dacă ea primeşte mărul, încredinţarea se face numaidecât şi se bea rachiul, veselindu-se toţi.

Dacă însă mai târziu mireasa vrea să se desfacă, să frângă logodirea, ea trimite îndărăt mărul, dar atunci trebuie să întoarcă îndoit banii ce erau puşi în măr.

Cu cât junele e mai bogat, cu atâta şi în măr se pun mai mulţi bani.

De cumva însă fata nu primeşte mărul de la peţitori e semn că ea refuză şi atuncea nu se mai face nimic şi peţitorii, luând plosca cu rachiu şi mărul, se depărtează, ducându-se la feciorul, care i-a trimes şi dându-i-le îndărăt [3].

În fine, în unele părţi din România este datină ca în seara, când peţitorii se duc la o fată, după ce bea şi ea din plosca cu vin, pe nebăgate de seamă pune în acea ploscă o mică bucăţică de lemn dintr-un jug ca, de va lua în căsătorie pe flăcăul ce o peţeşte, să fie amândoi nedespărţiţi ca doi boi într-un jug şi *în viaţa lor să tragă deopotrivă, în dreptate* [4].

[1] Iosif Vulcan, *op. cit.*, p. 24—25: „Acest măr din logodna poporală română ne reaminteşte *mărul de aur* din grădinile Hesperidelor. Ştim că numai un Hercule a reuşita-şi câştiga acest măr. Mirele poporal român oferind mărul din grădina inimii sale — unei fiinţe alese de soţie, prin asta-i declară că este învingătoare asupra lui.

Dar mărul acesta ne mai revocă în memorie şi mărul zânei *Eris*, memorabilul măr de ceartă al sexului frumos, care apoi de către *Paris* fu judecat vineri. Întocmai ca *Paris* care a dat mărul celei mai frumoase astfel şi mirele din poporul român dă un măr fiinţei alese dintre toate femeile".

[2] Despre întrebuinţarea banilor ca semn de credinţă să se vadă mai pe larg în capitolul „Încredinţarea".

[3] Iosif Vulcan, *op. cit.*, p. 5, 23—30.

[4] G. S. Ioneanu, *op. cit.*, p. 28.

XIV

Peţirea

Dacă feciorul, ce voieşte să se căsătorească, a căpătat prin starostii săi cuvânt, atât de la părinţii alesei sale cât şi de la aceasta, atunci într-o *joi* sau *sâmbătă* seara urmează *peţirea formală*. Adică, feciorul merge acuma cu părinţii săi, cu starostii şi cu vreo câteva neamuri mai de aproape, precum şi cu vreo doi lăutari sau un cimpoieş, ca împreună, toţi aceştia, *să peţească* pe aleasa sa şi nemijlocit, după peţire, să facă şi *aşezarea*.

Se înţelege de sine, că feciorul, mai nainte de a se porni cu părinţii săi *în peţit*, se înştiinţează printr-un trimis al său : ori de se află părinţii fetei acasă şi ori de ar putea ei să-l primească pe dânsul şi *suita sa*?

Însă atât părinţii cât şi fiica acestora, după ce le-au plăcut feciorul şi au dat odată *cuvânt* starostilor săi, sunt totdeauna pregătiţi de peţitori şi cu cea mai mare plăcere îi aşteaptă în tot momentul, ca să vină.

Deci, pornindu-se acum feciorul, părinţii acestuia şi cu ceilalţi inşi şi ajungând la viitorii *socri*, respectiv *cuscri*, cum intră în casa acestora, îndată după cuviincioasele şi îndătinatele salutări şi întrebări de sănătate din amândouă părţile, începe un staroste, care e mai bun de gură şi ştie mai frumos *ura*, a zice :

Bună-vremea,
Bună vremea,
Boierul de casă
Boieri pământeşti
Şi sfetnici domneşti !
Boierul de casă
Afară să iasă.
Căci cu el voim
Ceva să vorbim !

Tatăl fetei :

Cine sunteţi dumneavoastră,
Ce căutaţi la curtea noastră ?
Spuneţi de unde sunteţi,
La ce-aţi venit şi ce vreţi ?

Starostele:

Mai încet, pe-ncetişorul
Să-ţi putem spune adevărul !
Noi suntem trimişi domneşti,
Sfetnici mari, împărăteşti.
Tânărul nostru-mpărat
Pe aici c-a mai îmblat,
Şi primblându-se-n primblare
A văzut o mândră floare
În aceste curţi măreţe,
O floare mândră de rai,
Care-a-nflori-nflorea
Şi din zi în zi, ce mergea
Tot mai mândră se făcea,
Dar de rodit nu rodea,
Şi s-a hotărât s-o ia,
S-o ducă, cum va putea,
Peste văi şi peste munţi
Pân-la ale sale curţi ;
Pân-la curtea-mpărătească,
Acolo s-o răsădească.
Ca mai mândru să-nflorească
Şi de rodit să rodească.

Şi-a nost tânăr împărat
Dimineaţă s-a sculat,
Pe obraz că s-a spălat,
La icoane s-a-nchinat,
Lui Dumnezeu s-a rugat.
Pe cal murg a-ncălicat
Şi la vânat a plecat.
Şi a vânat, cât a vânat
De cu zi pân-ce-a-nserat,
Şi nemică n-a aflat.
Iar colea de către sară
Dă peste-o urmă de fiară
Stă locului... şi se miară:
Să fie urmă de fiară?
Şi fiindcă nu ştia
Cam ce fel de urmă e
A strâns fel de fel de domni
Şi filozofi învăţaţi
Şi-a făcut un mare sfat
Şi pe toţi i-a întrebat
Să-i spuie cu adevărat:
De ce-i urma ce-a aflat?
Unii sta şi cumpenea
Şi pe urm-aşa zicea:
Că-i urmă de fiară mare
Să fie de-mpreunare
Tânărului împărat.
Alţii, iar aşa zicea:
Că e floare de grădină
Să fie de azi, de la cină
Cu-mpăratul dimpreună.
Tânărul nostru-mpărat
Pe toţi cum i-a ascultat
Peste dânşii s-a uitat
Şi pe noi că ne-a-nsemnat,
Pe noi pe aceşti doi bărbaţi
Mici de stat
Şi buni de sfat,
Mici de statură
Şi buni de gură.
Şi după ce ne-a-nsemnat
Pe loc că ne-a şi mânat
Pe crângu ceriului,
Pe razele soarelui
Pe numărul stelelor
Floarea să i-o căutăm
Şi pe loc să i-o ducem.
Noi, el cum ne-a poruncit,
Îndată ne-am şi pornit
Şi-am cătat cât am cătat
Şi nemică n-am aflat.
Şi pe când pe gânduri stam
Şi ce-om face nu ştiam,
Iat-atuncea că se lasă
O stea mândră luminoasă
Drept spre curtea dumneavoastră.
Noi după stea ne-am luat
Şi-ncoace ne-am îndreptat
Şi după ce ne-am pornit
Pân-aicea am venit,
Şi-aicea când am sosit
Floarea-n curte am zărit.
Deci, să ştiţi că am venit
Floarea s-o luăm
La curţi s-o ducem,
La curţi mari, domneşti,
Curţi împărăteşti.
Deci, să n-aveţi vreo piteală
Să ne faceţi de sminteală
Nici oareşicare prepus
Ca să nu ne daţi răspuns.
Că noi am venit
Floarea s-o luăm
La curţi s-o ducem
La curţi mari, domneşti,
Curţi împărăteşti,
Că acolo este
Loc de înflorit,
Loc de odrăslit.
Sara a-nflori,
Dimineaţ-a odrăsli
Şi părinţilor va fi
Pomană cât or trăi
Şi chiar după ce-or muri [1].

O variantă a oraţiei acesteia, care se ţine asemenea la peţire, sună precum urmează :

[1] Din Gura-Humorului, com. de Andrei Prodan.

Bună ziua,
Bună ziua,
Boieri mari, lumeşti
Boieri pământeşti !

Tatăl fetei :

Mulţămim dumniilovoastre
Sfetnioi mari, împărăteşti !
Dar ce-mblaţi
Ce căutaţi ?
Bine sama să ne daţi !

Starostele :

Noi ce-mblăm
Ce căutăm,
Ori încotro ne-nturnăm
Bine sama că ne dăm.
A nost tânăr împărat
Dimineaţa s-a sculat,
Pe obraz că s-a spălat,
La icoane s-a-nchinat.
Lui Dumnezeu s-a rugat,
Mândre haine a-mbrăcat,
Pe cal negru-a-ncălicat,
Mândră oaste-a ridicat:
Tot boieri bătrâni
Şi feciori tineri
Şi-au plecat
La vânat
Şi-au vânat :
Câmpii cu florile,
Luncile
Cu frunzele,
Văile
Cu apele,
Văi adânci
Cu ape reci,
Satele
Cu fetele,
Şi codri cu fiarele.
Şi-au vânat
Cât au vânat
Şi nemică n-au aflat.
Şi vânară
Cât vânară,
Zi de vară
Până-n sară
Şi nemică nu aflară.
Iară colea de către sară
Dau peste-o urmă de fiară,
Stă oastea-n loc şi se miară :
Să fie urmă de fiară,
Ori poate de *zânişoară?*
Uni-au zis, că-i floare-aleasă
Să fie de azi mireasă
Cu-mpăratul la o masă.
Alţii, că-i floare de rai
Să fie întru mulţi ani
Cu-mpăratul de bun trai.
Şi iar alţi-au zis că-i fiară
Să fie din astă sară
La-mpăratul soţioară.
Dar un filozof învăţat,
Mie de stat
Şi çam mâncat de vărsat
A cuvântat :
— Bucurăte împărate,
Împărate prea-nălţate!
Că urm-aceasta-i de zână,
Să fie de azi, de la cină
Cu Măria Ta-mpreună,
Amândoi un trup să fiţi
Şi-ntru mulţi ani să trăiţi !
A nost tânăr împărat
Foarte mi s-a bucurat,
În scări de aur s-a-nălţat
Peste oaste-a căutat
Şi ne-a ales pe noi
Pe aceşti doi
Voinici
Mici de stat
Şi buni de sfat.
Din gură îndrăzneţi,
Din cai sumeţi.
Şi pe loc, cum ne-a ales,
Înainte ne-a trimes
Pe numărul stelelor,
Pe razele ceriului,
Pe suflarea vântului,
Zâna să i-o căutăm,
Pe loc să i-o aducem,
Ori de nu, bine nu-mblăm
Noi cum ni s-a poruncit,
Îndată ne-am şi pornit.
Dar ori şi cât am umblat
Noi nemica n-am aflat,
Iar când-am ajuns şi-am dat,
Să intrăm în acest sat,
O stea ni s-a arătat,
De urma zânei am dat,
După dânsa ne-am luat.

Și când am fost
În dreptu acestei case
Iată steaua că se lasă
Și zâna intră în casă.
Dar și noi mult n-am stătut,
Ci pe loc ne-am abătut
La această curte-aleasă
Mare, mândră și frumoasă.
Deci, ori zâna ne-arătați,
Ori de nu, bine nu-mblați,
Că noi n-am băut holercă
Să ne fie cuvântul de nemică,
Ce-am băut buți de vin
Să ne fie cuvântul deplin ![1]

Oratorul tace aice puțin, iar cimpoieșul sau lăutarii care au venit cu dânșii intonează o melodie veselă, dintr-un cot sau de lângă ușă, dar așa de domol și încet, încât pe toți să-i umfle râsul.

Părinții fetei răspund că acest fel de fiară n-a venit la casa lor.

Oratorul însă și ceilalți pețitori, iar mai ales cel dintâi, cu întreaga sa putere retorică, cei de pe urmă cu ploștile scoase din trăistuțe, scot cei de casă pe *bunica fetei* și zic :

— Pe aceasta o căutați ?

Lăutarii sau cimpoieșul pornește atunci un bocet de jale și supărăcios, iar pețitorii strigă cu toții :

— Nu ! Nu e aceasta !

Bunica face atunci loc *mamei fetei.*

— Poate pe aceasta o voiți ?

— Nu ! nu ! nu pe aceasta o căutăm noi ! — strigă cu toții.

După mamă, scot pe o *servitoare bătrână* și urâtă, hâd și cotrințos îmbrăcată și zic :

— Ei ! n-avo ! v-am aflat-o !...

— O nu ! nu !... răspunde oratorul — aceasta nu e fiara pe care o căutăm noi, pentru că a noastră e cu părul ca aurul, cu ochii negri ca murile și cu dinții ca mărgăritarele, cu buzele ca trandafirii, cu fața din soare și cu chip frumos de *zână.*

După aceste ceremonii, scot părinții pe fata lor din o cămară sau din alt loc, unde a fost până acuma și le-o aduc îmbrăcată cât se poate de frumos și mai bine.

Lăutarii, cum o văd, își rup strunele cântând și jucând la ușă de bucurie că se găsi fiara, pe care a văzut-o tânărul împărat, când a fost cu dânșii la vânat[2].

Lăutarii cântă mereu, iar pețitorii scot ploștile pline cu vin sau cu rachiu și cinstesc pe cei de casă.

Stăpânul casei, la rândul său, poftește pe pețitori să cuprindă loc pe laițe, iar pe fecior și pe părinții acestuia, ca pe cei mai de frunte și mai plăcuți oaspeți, îi așează după masă, *în capul cinstei.*

După aceasta, întreabă părinții feciorului atât pe viitorii *cuscri,* cât și pe viitoarea *noră,* ori de într-adevăr simțesc cu dorința lor, mai cu seamă pe fată o întreabă ei : de-i e cu voie să se mărite după fiul lor și ori de nu este silită de părinții săi, ca să meargă după dânsul.

La această întrebare răspund atât părinții, cât și fata, că le este cu voia, căci dacă nu le-ar fi fost cu voia atunci *n-ar fi dat cuvânt* starostilor.

De aici înainte, urmează apoi închinările și urările de noroc și voie bună. Mai cu seamă starostii fac mare haz și veselie, că și-au ajuns scopul.

[1] **Din Ilișești, dict. de Ilie al lui Marcu Ungureanu, econom.**
[2] ***Nunțile la țară,* în „Calendariul pentru ducatul Bucovinei", Cernăuți, 1857.**

Cinstea şi veselia aceasta durează ca la vreo două ore, când apoi urmează „aşezarea", despre care vom vorbi mai pe urmă.

Dacă feciorul, ce voieşte să se însoare, nu e dintr-un sat cu aleasa sa şi prin urmare n-a putut de mai nainte să-i descopere dorinţa, căci numai din văzute sau auzite o cunoaşte, atunci nu trimite mai întâi starostii la părinţii ei, ci, de regulă, se duce el singur, dimpreună cu tatăl său şi cu alţi doi oameni, ca s-o peţească. Iar dacă feciorul n-are tată sau acesta nu e în stare să meargă cu dânsul, apoi se duce el numai cu unul sau doi oameni, care asemenea se numesc *starosti* sau *peţitori*.

În cazul acesta atât *stărostia* cât şi *peţirea* urmează în una şi aceeaşi zi, întrebuinţându-se cam aceleaşi obiceiuri, care s-au arătat mai sus.

Iar după ce a peţit fata şi feciorul a căpătat cuvânt, atât din partea ei cât şi din partea părinţilor săi, se pun cu toţii la masă şi scoţând peţitorii o ploscă de rachiu, care au adus-o cu sine, încep a cinsti pe cei de casă şi a se veseli.

În acelaşi timp, cât şed la masă, tinerii îşi dau în schimb nişte obiecte ca semn de *legătură* şi anume feciorul îi dă fetei vreo *câteva monede de argint* sau un *galben*, iar ea îi dă ori o *năframă* frumos cusută, ori un tulpan sau o năframă de mătase, adică care ce poate şi după cum li-i şi starea.

După ce au schimbat aceste obiecte, feciorul se dă de o parte cu fata, ca să facă cunoştiinţă mai deaproape cu dânsa, să-i descopere aplecarea ce o are spre dânsa, s-o-ntrebe ori de o trage inima să se mărite după dânsul sau numai silită fiind vrea să-mplinească voinţa părinţilor.

Pe când feciorul stă de vorbă cu fata, starostii se dau în vorbă cu părinţii, spunându-le ce avere capătă feciorul de la părinţii săi, ce purtare are şi cât de fericită va fi fata lor, dacă vor mărita-o după dânsul.

Nu-i vorbă că starostii, de multe ori, laudă pe fecior mai mult decât merită. Cu toate acestea însă se feresc foarte tare, ca să nu le iasă din gură nişte cuvinte nerumegate sau chiar nişte minciuni, temându-se ca să nu păţească mai pe urmă ruşine şi apoi, cu tot cuvântul ce li s-a dat mai nainte, să se aleagă, atât ei cât şi feciorul, cu o... *coşarcă*.

În fine, după ce feciorul a vorbit cât i-a plăcut cu fata, după ce i-a spus tot ce a avut să-i spuie şi după ce au închinat cu toţii încă vreo câteva pahare în sănătatea celor de casă şi peţitorilor, îşi ieu peţitorii rămas bun de la părinţi şi de la fată şi se întorc acasă, rămânând a se face *„aşezarea"* după *„pe vedere"*.

În Moldova, de care s-a ţinut mai nainte Bucovina, peţirea s-a făcut, în vechime şi se mai face încă şi acuma, mai tot aşa ca şi-n Bucovina.

Iată ce ne spune, în privinţa aceasta, Dim. Cantemir :

„Dacă unui june îi place o fecioară, trimite la părinţii ei *starosti*, care se cheamă *peţitori*, de la cuv. lat. *petitores*. Aceştia cearcă mai întâi pe departe voia părinţilor fetei, ca nu cumva, refuzându-le, să pată ruşine ; când apoi văd că părinţii n-ar fi în contră de a-şi mărita fata, atunci merg cu toţi consângenii mirelui la casa viitoarei mirese şi cel mai de frunte din ei care se numeşte *staroste*, ţine o scurtă cuvântare prin care cere fata".

Cuvântarea aceasta e mai în tot locul asemenea, pentru aceea o transcriem aicea precum urmează :

— „Mai marii noştri, moşi şi strămoşi, îmblând la vânat prin codri, au dat de ţara aceasta în care trăim şi noi acum şi ne nutrim şi ne de-

lectăm cu laptele şi cu mierea ei. Aşa, la exemplul lor, s-a îndemnat şi măritul boier N.N. de a mers la vânat prin câmpi, prin codri şi prin munţi ci a fugit şi s-a ascuns în culcuşurile sale. Noi, venind tot pe urma ei, ne-a ci a fugit şi s-a ascuns în culcuşurile sale. Noi venind tot pe urma ei ne-a adus în această casă. Deci, dumneavoastră trebuie să ne-o daţi sau să ne arătaţi încotro a fugit această căprioară, pe care noi cu atâta osteneală şi sudoare am urmărit-o prin păduri şi prin câmpii.

La aceste mai adaugă oratorul încă alte alegorii şi metafore după cum se pricepe. Părinţii neagă mai întâi că ar fi intrat în casele lor vânatul ce-l cerea ; poate i-a rătăcit urma şi se va fi ascuns undeva în vecini. Peţitorii insistă să li se arate căprioara. Atunci părinţii le aduc înainte o fată bătrână şi urâtă, îmbrăcată în vestminte zdrenţoase şi-i întreabă dacă aceasta este căprioara pe care o caută. Peţitorii răspund :

— Nu, nu este asta. Căprioara noastre are părul galben ca aurul, ochii ca ai şoimului, dinţii ca mărgele înşirate, buzele mai roşii ca cireaşa, trupul ca o leoaică, pieptul ca de gâscă, grumazii ca de lebădă, degetele mai fine decât ceara, faţa mai strălucitoare decât soarele şi decât luna.

Şi dacă părinţii tot neagă, că n-au văzut pe la ei acea căprioară, atunci peţitorii răspund şi zic :

— Cânii noştri ştiu urmări foarte bine ; ei niciodată nu ne-au înşelat şi chiar acum ne-au dat semnele cele mai învederate că aici trebuie să fie ascunsă căprioara pe care o căutăm.

După aceea, îi ameninţă că, dacă nu o dau de voie bună, vor întrebuinţa arma şi o vor lua cu puterea. Atunci, părinţii merg şi aduc fata, îmbrăcată frumos, după starea şi averea lor. Peţitorii văzând-o, îndată strigă :

— Asta e căprioara cea dorită !"[1].

În unele părţi din districtul Bacăului părinţii sau vreo rudenie din partea flăcăului — care voieşte să se însoare — se duc la casa părinţilor fetei şi le propun de a-şi da fata după acel flăcău ; şi dacă nu se apără, urmează a se mai duce odată cu flăcăul pentru a se înţelege părinţii flăcăului cu ai fetei şi puţându-se pune la cale se dă mâna, adică flăcăul cu fata şi părinţii ambilor asemenea, determinând şi ziua de a se logodi.

În alte părţi, tot din districtul Bacăului, spre încheierea logodnei fac mai multe întruniri sau adunări pentru ca flăcăul şi fata să se poată plăcea unul altuia. După aceea, merg părinţii flăcăului, însoţiţi de flăcău şi de alte persoane din sat mai deosebite, la fată spre a se înţelege cu părinţii fetei, adică zic că *merg în peţit,* spre a se putea alcătui din zestrea ce o dau fetei, spunând şi ce-i dau flăcăului ; şi, dacă se pot învoi, chiar în momentul acela încep logodna [2].

În Munţii Vrancei, datina *peţirii* sau *împeţirii* se practică astfel :

Vornicelul, ţinând o năframă cusută în mână, merge întovărăşit de alţi doi oameni la părinţii fetei şi zice :

„Bună vremea la cinstita adunare ! şi la cinstiţii socri mari ! cum trăiţi ? cum vă aflaţi ?"

[1] Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei,* ed. Acad. Rom. p. 143—144.
[2] „Columna lui Traian", an. IX, p. 382.

Socrii răspund:

„Mila Domnului, ne aflăm bine; dar și d-voastră seama vă dați, pe la noi ce căutați?".

Vornicelul se închină și zice:

Noi cum umblăm
Și ce căutăm,
Sama bine ne dăm,
Frica nimănui nu purtăm.
De unde venim
Știm,
Și unde mergem
Cunoaștem,
Că noi suntem soli împărătești
Oameni buni, dumnezeiești,
Și avem poruncă împărătească
Nime să nu ne oprească.
Deci, d-voastră sunteți rugați
Bine să ne ascultați,
Când om cuvânta
Și sama ne-om da:
Al nostru tânăr împărat
De cu sară ne-a chemat
Și această poruncă ne-a dat:
Să strângeți cete de voinici
Cu topoare mari și mici,
Ca să fac-o vânătoare,
De păsări gălbioare,
De blânde căprioare.
Noi cu toții ne-am supus,
La vânătoare ne-am dus.
Iar împăratul în de sară,
Zări o urmă ușoară
De sprintenă fiară.
Unii ziseră
Că-i urmă de pasăre de rai,
Să fie împăratului bună de trai.
Alții ziseră că-i urmă de zână
Să fie împăratului grădină,
De frumoase roduri plină.
Atunci tânărul nostru împărat
În scări de aur s-a rădicat,
Peste mândră oaste a cătat
Și a zis: cine a fi în stare
Să prindă acea fiară.
Și pe urmă-i să se ducă
Și răspuns apoi s-aducă?
Atunci noi ne-am ales
Și pe loc am purces
Din urmă, în urmă
Ca păstoriul după turmă.
Și venind noi trei voinici,
Și ajungând pe aici
Cu suflarea vântului,
Pe fața pământului.
Am zărit căzând pe casă
O stea mândră, luminoasă.
Și-am mai văzut o floricea
Mai mândră decât o stea.
Care-n flori înflorește.
Dar de rodit, nu rodește.
Împăratul nostru o vrea,
Și ne-a trimis după ea,
Ca să i-o ducem mireasă,
Să și-o facă împărăteasă![1]

În Transilvania și anume pe Someșul-Mare, junele și juna, care au a se căsători, dacă sunt de mai nainte cunoscuți, hotărăsc în înțelegere cu părinții lor precum și cu alte rude mai de aproape o seară în care părinții viitoarei mirese, pregătind o cină constătătoare din plăcinte, carne și friptură, și însoțită cu vin, vinars sau bere, așteaptă pe junele pețitor, care vine dimpreună cu părinții și cu rudele sale și care aduce cu sine partea cea mai mare de băutură, precum și lăutari — ceterași.

Intrând în casă, încep a vorbi, mai întâi, despre lucruri indiferente. După aceea, unul dintre oamenii junelui pețitor începe, pe de departe, a se recomanda ca un *negutător de juninci bune și frumoase*, care vine din depărtare și auzind că și stăpânul căsii ar avea o *junincă* de vândut s-a abătut pe la dânsul cu scopul ca, dacă va fi de la Dumnezeu dat, s-o cumpere.

[1] V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 364.

După sfârşirea acestor cuvinte se arată una dintre muieri, fireşte că cea mai urâtă, şi aceea se îmbie la târg.

Neguţătorul însă nu voieşte s-o cumpere zicând, că e prea bătrână şi slabă, că neavând dinţi nu va putea mânca, sau că e şchioapă etc. şi prin urmare, nu poate s-o cumpere.

În urmă, după multe glume şi râsete, se arată fata cea adevărată.

Neguţătorul cum o vede zice :

— Ia, aceasta îmi mai place, pe aceasta voi s-o cumpăr. Şi fata, dacă atât ea cât şi părinţii săi sunt înţeleşi cu junele, care o cere, dă mâna cu dânsul [1].

În alte părţi ale Transilvaniei, *cererea* sau *peţirea fetei* se întâmplă cam de comun, aşa, că tânărul, care voieşte să se căsătorească, pleacă cu doi oameni de ai săi la locuinţa fetei, pe care voieşte să o peţească. Intrând în casă, se închină (salută) după datină, mai petrec puţin în convorbiri despre unele şi altele, în urmă unul dintre *peţitori* (adică dintre cei doi oameni de încredere ai tânărului) începe aşa :

„Cinstiţi oameni de omenie şi cinstită gazdă ! după ce am vorbit despre mai multe lucruri cunoscute, e timpul să vorbim ceva şi despre lucrul pentru care am venit aici la casa d-voastră.

Odinioară, patriarhul Avram voind a-şi însura pe Isac, fiul său, a chemat pe credinciosul său Eleazar la sine şi i-a zis : juru-te pe tine Eleazare să nu iei fiului Isac muiere din neamul Cananeilor, ci să te duci în pământul meu, între rudeniile mele, şi să-i alegi lui soţie după cuvântul meu. Deci, Eleazer s-a şi dus în pământul lui Avram şi sosind în locul unde locuiau rudeniile lui, cu voia lui Dumnezeu a şi întâlnit pe fata, care era de la Dumnezeu aleasă pentru Isac, fiul lui Avram. Spunând şi părinţilor în ce îmblă, aceştia numaidecât au zis : „De la Dumnezeu e rânduită şi nu-i putem lucra împotrivă. Iată fiica noastră Raveca, du-o soţie stăpânului tău Isac". Asemenea, şi noi suntem trimişi soli ai d-sale N.N. din N. ca, precum atunci Eleazar pentru Isac aşa şi noi să fim mijlocitori pentru o soţie fiului său N. şi deoarece tânărul nostru, din iubire către fiica d-voastră N., s-a hotărât că, de va fi cu voia lui Dumnezeu şi-a d-voastră, să-şi logodească soţie pe fiica d-voastră, de aceea, atât de la dânsa cât şi de la d-voastră aşteptăm răspunsul îmbucurător".

Acum, dacă părinţii se învoiesc, se declară că dânşii nu strică voia fetei şi deci atârnă numai de la dânsa. Dacă se învoieşte şi fata, tinerii dau mâna şi *se încredinţează* numaidecât, ori se hotărăşte o zi pentru facerea *credinţei* — încredinţării. [2]

La românii din Munţii Apuseni ai Transilvaniei, feciorul, care a pus ochii pe vreo fată din alt sat şi voind a se însura, porneşte *la peţit* cu multă precauţie şi rezervă. Mai ia cu sine un om de încredere, bun de gură şi meşter în ale *peţitului* şi mergând în satul fetei, acolo trag la un cunoscut, către care adresându-se, îi zic :

— Frate, am venit *a peţi*, să faci bine să osteneşti până la N.N. (părintele fetei) şi să-i spui *cugetul* nostru.

Cunoscutul, primind misiunea şi aducând un răspuns că părinţii fetei îi aşteaptă, pleacă tus-trei şi acolo, după ce au vorbit despre unele şi

[1] Com. de I. Pop Reteganul.

[2] Benedict Viciu, *Colăcăritul. Obiceiurile ţăranilor români la nuntă*, Sibiu, 1885, p. 1.

altele, omul de încredere al feciorului, așa numitul *pețitor*, care, de regulă, la *ospăț* face pe *vornicul mirelui*, se rădică și zice :

— Fraților ! de am ședea cât am ședea, tot trebuie să mergem. Să ne dăm dar *solia* pentru ce am venit.

Știm din sânta scriptură că Dumnezeu a făcut cerul și pământul, toate cele văzute și nevăzute, mai pe urmă a făcut și pe om, căruia, ca să nu-l lase singur în lume, i-a dat și o soție pe strămoașa noastră Eva. Așa și noi, știind că d-voastră aveți o fetișoară frumoasă și de omenie, ne-am luat voie să v-o cerem pentru junele nostru de față, ca să întemeiem o nouă casă.

Părintele fetei răspunde :

— De va fi de la Dumnezeu, Dumnezeu să ajute !

Cunoscutul zice fetei :

— Nepoată, noi am venit călare, ieși afară de vezi nu s-au dezlegat caii ?

Ieșind fata, tot el îi zice și feciorului :

— Nepoate, mergi și tu, să n-o lovească vreun cal cu piciorul.

Afară, tinerii se înțeleg, întrebând feciorul pe fată, dacă îi place de el și, după ce s-au învoit, într-un fel sau într-altul, se întorc în casă, de unde imediat pleacă la locuința cunoscutului. Aici, cunoscutul și *pețitorul* ascultă părerea mirelui, care dacă i-a plăcut de fată roagă pe cunoscut, ca să meargă, numaidecât, la părinții fetei și să-i întrebe dacă și lor le-a plăcut de el ?

Cunoscutul aducând un răspuns favorabil se duc, din nou, tustrei la casa fetei, unde părinții ei îi ospătează și hotărăsc ziua în care părintele sau *tutorul* fetei, însoțit de trei oameni de încredere, are să meargă *„pe vedere“* la casa feciorului [1].

În Sălaj și în Chioar, adică în jurul Șomcutei-Mari, din Ungaria, *pețitorul* și cu *grăitorul* său își întocmesc trebile astfel ca-n ziua de *Botezul Domnului*, disdimineață, să fie acuma în casa omului cu fata de *mărit* (măritat).

În rândul dintâi, pețitorii din aceste părți sunt numai *văzători* și nu capătă de astă dată nimică de mâncare, ci numai de băut.

Pețitorii dintr-o comună străină nicicând nu se duc de-a dreptul la casa cu fata, ci trag mai întâi la un cunoscut sau la un vecin de al omului cu fata de *mărit* și pe acela-l trimit apoi, ca să ceară audiență. Și, dacă li se spune că vor fi primiți, nu se duc îndată, ci mai așteaptă puțin până ce socot că părinții fetei se vor fi putut pregăti de primire. După aceea, se duc și dând *binețe* zic :

— Tot noroc bun să vă dea Dumnezeu !

— Să trăiți cu bine ! — răspunde gazda casei, iar bătrâna casei, care îi așteaptă stând înaintea căminului și ținându-și fetița de mâna dreaptă, îndată după intrare, le-o recomandă cu cuvintele :

— Din darul lui Dumnezeu aceasta ni-i fetița !

Pețitorii dau, după aceasta, mâna cu fata și anume întâi grăitorul, apoi junele pețitor.

Părinții poftesc pe pețitori să șadă după masă. Pețitorii se pun să șadă, dar nu beau, nici nu mănâncă nimică, până ce nu spun la ce au ve-

[1] Francu-Candrea, *op. cit.*, p. 149—151.

nit. Dacă văd că sunt bine primiţi, peţitorul, după mai multe îmbieturi, mănâncă din brânza [1] pusă pe masă şi bea puţin vinars, iar grăitorul bea cu părinţii fetei pentru fericirea tinerilor şi pentru ca Dumnezeu să-i introloace, dacă-şi sunt rânduiţi.

După gustare, tinerii sunt lăsaţi singuri, ca să-şi vorbească vorbele şi să se înţeleagă, iar bătrânii îşi fac de lucru cu altele, vorbind sau despre economie sau despre altceva.

Vorba tinerilor se termină cel mult într-un pătrar de oră, au pozitiv, au negativ. Dacă e pozitiv, atunci fata, la despărţire, zice peţitorului:

— Să fii sănătos, dar, pe-nturnate!

După peţite, feciorul se întoarce la cvartir şi, pe când trag clopotele la biserică, în ziua de Botezul Domnului, atât el cât şi grăitorul său se află acuma înaintea bisericii locale, unde sunt şi alţi peţitori dimpreună cu grăitorii lor adunaţi [2].

Acestea sunt toate datinele românilor de la *peţire*, câte le-am putut eu, până acuma, aduna.

O parte dintre datinele acestea le întâlnim nu numai la români, ci şi la alte naţiuni din Europa şi anume: dintre cele de viţă latină la italieni şi francezi, iar dintre cele de origine străină la maghiari, malorosienii din Ucraina şi la sârbii din Primorja.

În şirele următoare reproducem datinele uzitate la popoarele amintite, ca să se poată cunoaşte întrucât se aseamănă ele cu ale noastre.

Aşa, la italieni peţeşte tatăl sau epitropul junelui, care are să se căsătorească. Bătrânul se duce la casa fetei alese şi îndreptându-se către părinţii acesteia îi roagă, ca să-i dea o *porumbiţă albă şi nepătată* sau o *viţică albă*, despre care-i este cunoscut, că se află în posesia lor. Alegând icoana din urmă, atunci mai adaugă: *„ea ar fi mândria cirezii mele!“*. Iar despre *porumbiţă* zice, că ar fi mângâierea bătrâneţelor sale.

Părinţii fetei se fac că nu ştiu ce fel de fiinţă aleasă ar fi căutând el. Ei îi arată, una după alta, fetele lor, numai pe cea adevărată, căci ea, care întreabă:

— Aceasta e, pe care o căutaţi?

În urmă aduc, aşa zicând cu de-a sila, pe cea adevărată, căci ea, amăsurat datinei, trebuie să se apere cu mânele şi cu picioarele.

La vederea fetei adevărate bătrânul peţitor se rădică în picioare, bate din palmi şi strigă:

— Aceasta e, care o caut eu! [3].

Ţăranul breton, când voia să ia o fată, trimitea la familia ei un *bazvalan*, sol de dragoste, peţitor. Acest sol sau peţitor era, de obicei, un croitor, căci aceştia aveau mai de mult nume, că limba lor li-ar fi fiind aşa de ascuţită ca şi acele. Peţitorul breton trebuia să fie foarte dibaci la vorbă şi foarte bogat în glume şi tâlcuri; trebuia să fie în stare a arăta cu măiestrie toate însuşirile bune ale mirelui şi să spună întocmai câţi cai, câte vite albe şi câtă secară are acesta. Pleca la drum, dacă se vedeau

[1] E de însemnat că mâncarea cea mai excelentă pentru un peţitor sălăjean e *brânza*. Dar, îi vine omului a râde când o vede că e sfărâmată mărunţel şi lângă dânsa nici o furcuţă. *Un peţitor de treabă* însă trebuie să aibă cuţitaş la dânsul şi cu acela să mănânce brânza sfărâmată. Expl. comunicatorului.

[2] Com. de El Pop, învăţăt. în Şomcuta Mare.

[3] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 94.

semne prielnice, iar dacă îi ieșea înainte o țarcă sau un corb se înturna pe dată. Dinpotrivă, mergea vesel, dacă i se arăta un porumbel gurluind.

Pețitorul întrebuința toate podoabele poeziei poporane. Zâmbind, venea el la casa țăranului și zicea:

În numele Tatălui prea puternic,
Al Fiului și Sfântului Duh,
Fie binecuvântare în astă casă
Și mai multă bucurie de cât a mea!

Apărătorul:

Dară ce ai tu, amice,
De nu-ți este inima voioasă?

Pețitorul:

Aveam eu o *porumbiță*
Trăind în coteț cu porumbul,
Dar iată c-a năvălit un *șoim*,
Iute ca și vântul:
Mi-a spăriat porumbița
De-a fugit, nu se mai știe unde!

Apărătorul:

Și totuși eu te văd prea gătit
Pentru un om atât de întristat;
Ți-ai pieptănat părul cel bălan,
Ca și când ai merge la o horă.

Pețitorul:

Nu-ți bate joc de mine, amice!
N-ați văzut voi alba-mi porumbiță?
Eu nu voi fi fericit în lume,
Până nu-mi voi găsi porumbița.

Apărătorul:

Eu n-am văzut porumbița ta,
Nici albul său porumbel.

Pețitorul:

Îmi spui minciuni, tinere!
Trecătorii din afară au văzut-o
Zburând spre curtea ta
Și lăsându-se în grădină.

Apărătorul:

Eu n-am văzut porumbița ta,
Nici albul tău porumbel.

Pețitorul:

Albul meu porumbel v-a muri
De nu-și va găsi soția;
Va muri bietul porumbaș...
Lás să caut eu prin ușă.

Apărătorul:

Stai amice! Nu e voie a trece!
Voi merge să văd eu singur.

(Intră în casă, de unde apoi se întoarce după o clipă)

M-am dus, amice, în grădiniță,
Dar n-am găsit porumbiță,
Ci o mulțime de flori,
Tot crini și trandafiri,
Și mai ales un *bobocel*
Înflorind în colț printre tufe.
Mă duc să ți-l găsesc,
Ca să-ți fie inima voioasă.

(Intră iarăși în casă și revine cu o mică fetiță)

Pețitorul:

Zău, frumoasă floare,
Tocmai să-nveselească inima!
Dacă porumbelul meu a fi *o rouă*,
S-ar lăsa pe dânsa...

(După o pauză)

Mă voi sui eu în pod:
Doar a nimerit acolo porumbița.

Apărătorul:

Mai stai, dragă amice,
Mă duc eu însumi.

(Se întoarce cu soacra)

Am fost în pod,
Dar n-am găsit porumbiță,
Ci numai acest *spic:*
Pune-ți-l în pălărie,
Ca să se mai mângâie.

Pețitorul:

Câte grăunțe are spicul,
Atâția pui va purta porumbița-mi

Cea albă sub aripioarele ei,
Stând ea în mijloc duioasă.

(După o pauză)

Mă duc s-o caut la câmp.

Apărătorul:

Stăi amice! oprește-te!
Îți vei mânji frumoșii papuci.
Las să mă duc eu pentru tine.

(Se întoarce cu bunica)

N-am găsit nicăiri porumbiță,
Ci numai acest *măr*,
Măr zbârcit de vechime
Sub arbore, printre frunze;
Pune-ți-l în buzunar,
Dă să-l mănânce porumbul tău,
Și nu va mai plânge.

Pețitorul:

Mulțămesc, amice!
O roadă bună, fie și zbârcită,
Nu-și pierde parfumul;
Dar mie nu-mi trebuie mărul vostru,
Nici floarea, nici spicul,
Ci vreu a mea porumbiță,
Și voi găsi-o eu însumi.

Apărătorul:

O Dumnezeule! Ce șiret mai este!
Vino dară, amice, vino cu mine;
Porumbița ta nu s-a pierdut:
Eu însumi am păzit-o
În odaie, într-o colivie de sedef,
Cu gratie de aur și de argint,
Ea este acolo, foarte voioasă,
Foarte drăgălașă și mândră și gătită[1].

După acest dialog, pețitorul merge prin casă, se așează la masă, apoi aduce pe mire.

Tatăl fetei, cum îl vede pe mire, îi dă o chingă (taftur) de șea. Mirele ia și încinge cu dânsa fata pe care o *cere*.

Atunci *breutaerul*, adică apărătorul, cântă ***cântecul încingătoarei*** (le chant de la ceinture)[2].

[1] H. de la Villemarqué, *Barzaz-Breiz, Chants populaires de la Bretagne*, Paris, 1867, p. 413—416; apud, P.B. Hasdeu, *Cuvente den bătrâni*, t. II, București, 1879, p. 554—558.

[2] Paul Lafargue, *Cântece și obiceiuri la nunți, studiu despre originea familiei*, în „Contimporanul", an. VI, Iași, 1887, nr.1, p. 5—7.

Dialogul dintre *bazvalan* şi *breutaer*, precum şi prezentarea de către cel din urmă mai întâi a unei copile, apoi a doamnei de casă şi la urmă a bunicii, cum s-a arătat în şirele de mai sus, se mai repetă odată, când vine mirele cu suita sa, ca să ieie pe mireasă şi să se ducă cu dânsa la cununie. Tot atunci invocă breutaerul, tocmai ca şi *colăceriul* român, când cere *iertăciunile*, binecuvântarea lui Dumnezeu, a prea curatei Fecioare Maria, a tuturor îngerilor şi a moşilor, asupra miresei, care suspinând îngenunchează la picioarele moşului [1].

La maghiari este datina ca dimpreună cu părinţii junelui, să se ducă a peţi şi un staroste (kérő).

Starostele spuind părinţilor fetei alese scopul la ce au venit zice:

— O *porumbiţă* foarte iubită ne-a zburat dinaintea ochilor şi s-a oprit tocmai în casa d-voastră; am voi, deci, să întrebăm nu cumva aţi văzut-o?

Părinţii răspund:

— Nu — *porumbiţa* d-voastră n-am văzut-o. Noi, ce-i drept, avem una, dar aceea e a noastră. Puteţi deci, dară, să mergeţi mai departe şi să căutaţi porumbiţa d-voastră în alt loc, undeva!

Prin răspunsul acesta starostii fiind, aşa zicând, alungaţi din casă, de aceea se şi duc, dară îndată se întorc îndărăpt şi lasă a le spune prin staroste, că şi-au tras pe samă şi că ei ar voi tocmai *porumbiţa*, despre care se zice că ar fi în casă; ei ar pune-o într-o colivie foarte frumoasă şi ar căuta foarte bine de dânsa.

La aceasta li se răspunde:

— Aceasta e altceva! — Şi, tot aşa, sunt de mai multe ori respinşi din casă, adică până ce se găseşte fata, apoi sunt lăsaţi a intra şi a sta în casă [2].

În unele părţi din Ucraina, starostii, când sosesc la casa părinţilor fetei, ţin următoarea oraţie:

— Bună sara! salutăm soarele, luna şi stele, casa, pe d-voastră şi pe toţi cei de faţă aice şi declarăm că, *cneazul* (împăratul, peţitorul) nostru s-a dus la vânat şi a urmărit o *nevăstuică* (helge). Nevăstuica a fugit din pădure în câmp, din câmp în sat, prin sat în grădină şi din grădină s-a furişat în casă d-voastră. Încuviinţa-ni-ţi ca s-o căutăm aice? Voiţi cu plăcere a o da cneazului nostru, ori s-o mai lese la d-voastră?

Tatăl fetei răspunde:

— Nu nu ştiu. De veţi afla-o, aduceţi-o şi, de e a d-voastră, luaţi-o; de e însă a noastră, atunci rămâne!

După aceasta, unul dintre starosti se duce şi aduce fata [3]

În fine, la sârbii din Primorja, adică de pe litoralul din Stagno, vechiul teritoriu al Ragusei, ziua încredinţării se numeşte „*punerea*" sau mai bine zis schimbarea inelelor. Cel ce aduce *inelul* e, ca şi în Rizano, tatăl mirelui. Avorbirea e diferită şi sună astfel:

— Venind cu petrecătorii mei pe drum, am zărit aice o *floare roşie*, minunat de frumoasă, pe care cu mare plăcere aş presădi-o în grădina mea. Te rog, aşa dară, dacă este cu putinţă să, mi-o dăruieşti!

[1] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 246 — Gubernatis, *op. cit.*, p. 149.
[2] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 44.
[3] *Ibidem*, p. 74.

— Foarte bucuros, scump amice, mai ales că am destule flori frumoase ! — răspunde tatăl fetei. După aceasta, scoate pe una dintre fetele sale şi zice :

— Aici e o floare frumoasă !

Starostele răspunde :

— Ea este foarte frumoasă, dar nu e aceea pe care am văzut-o eu ! Şi, rostind cuvintele acestea, dăruieşte copilei aduse de părinţi un măr şi mulţămeşte pentru dânsa.

Tot aşa e respinsă şi a doua copilă, care i se aduce şi abia la a treia, adică celei adevărate la care a venit în peţit i se pune inelul pe deget [1].

Din cele ce s-au înşirat până aice lesne poate orişicine să vadă cât de mare e asemănarea între modul de peţire al românilor şi între cel al naţiunilor amintite mai sus.

Se naşte acuma întrebarea : care de la care dintre aceste naţiuni a împrumutat sau a putut să împrumute datinile şi oraţiile uzitate la peţire?

La această întrebare, deocamdată, până ce nu vom cunoaşte şi datinele, dar mai ales oraţiile de la *conăcărie*, pe cele înainte de plecare la cununie, precum şi pe cele de la *colăcărie* care, după cum ne vom încredinţa mai pe urmă, stau în strânsă legătură, nu putem da nici un răspuns.

[1] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 74.

XV

Pe vedere

Am arătat mai sus cum feciorul și cu tatăl său, când au mers să pețească într-un sat străin, și-au aruncat privirile în toate părțile, ca să vadă cu de-amăruntul ce fel de avere și rânduială au părinții fetei și ce fel de gospodină poate să fie fata pețită, judecând-o după rânduiala și îngrijirea casei, precum și după înfățișarea și purtarea lor.

Precum feciorul și cu tatăl său, numai după ce s-au încredințat pe deplin despre toate, au dat mâna cu părinții fetei și cu fata, așa și părinții fetei voiesc acuma încă să știe mai deaproape: cine e feciorul ce le-a pețit fata?... ce purtare are?... și cam ce fel de avere pot să-i deie părinții săi? ca nu cumva mai pe urmă, dându-și fata numai pe vorbe goale, să se căiască amar de ceea ce au făcut.

Și aceasta o fac ei nu numai ca să păstreze obiceiul strămoșesc, ci mai mult încă și din acea cauză, pentru că experiența i-a învățat că mulți, care s-au lăsat numai pe obrazul și vorbele pețitorilor, s-au înșelat foarte rău, pentru că toate câte li s-au spus, câte li s-au lăudat, au fost numai niște neadevăruri și înșelăciuni.

Deci, în cea mai de aproape duminică sau sărbătoare, iar dacă câșlegile sunt scurte în cea mai apropiată zi după pețirea fetei, se gătesc și se duc și ei la părinții feciorului, ca să se încredințeze cum că într-adevăr toate câte li s-au spus sunt drepte.

Această vizită se numește în limba poporului din Bucovina și a celui din Transilvania *„pe vedere"*, iar a celui din Ungaria *„văzută"* și *„vedere"*.

Părinții fetei, de regulă, se duc *„pe vedere"* numai singuri, neluând cu dânșii pe nime altul, nici lăutari și nici vreun fel de băutură.

Ajunși acasă la părinții feciorului caută acuma și părinții fetei ce fel de gospodari sunt viitorii lor cuscri și ce fel de purtare și apucături are feciorul, ce fel de orânduială se află pe lângă casă?

Cât despre purtarea feciorului, trebuie să mai amintim, că ei nu se mulțămesc numai cu aceea după cum îl văd, ci ei caută a se încredința și prin alți oameni nepărtinitori, care le descoperă tot adevărul. Firește că despre această spionare feciorul nu trebuie să știe, căci apoi lesne ar putea să se nască între dânșii neîncredere și nemulțumiri, ceea ce, de multe ori, le-ar fi spre oareșicare daună sau părere de rău.

Așadar, cum au ajuns și și-au aruncat privirile prin ogradă și pe la acareturi, îndată se încredințează pe deplin cu cine au de a face.

Și, dacă din întâmplare, s-au înșelat în așteptarea lor, dacă nu văd numai puțin sau mai nimică din cele ce li s-au spus că ar avea feciorul să capete ca zestre, atunci *nu fac prea mulți pureci*, ci, prin câteva cuvinte, dau de cunoscut, că nu li-i voia să-și mărite fata după feciorul, ce a pe-

ţit-o, că s-or mai lua pe seamă, că nici copila nu prea voieşte să se mărite, mai pe scurt, leagă teie de curmeie, până ce se văd ieşiţi şi scăpaţi din casă ; şi cu aceasta s-a încheiat apoi toată afacerea.

Iar dacă părinţilor fetei le-au plăcut toate şi sunt mulţămiţi cu ceea ce au văzut, apoi se pun la vorbă, încep a istorisi despre câte şi mai câte, dau adică de cunoscut că le place tot.

În cursul acesta, părintele feciorului, dacă trăieşte, trimite îndată să aducă un şip de rachiu sau altă băutură, iar mama lui caută să fie degrabă ceva de gustare pentru oaspeţi.

N-a apucat însă a sosi cel trimis cu rachiul şi numai ce vezi că intră în casă vreun neam de al feciorului, sau vreun vecin sau vreo mătuşă bătrână, căreia cine ştie de unde i-a mirosit a voie bună, făcându-se că a venit de miri pentru ce lucru.

— Ei, ce mai veste ne aduci mătuşă ? — întreabă zâmbind stăpânul casei.

— Tot bine, dragul mătuşii !... Ia, am mai venit şi eu să văd ce faceţi ! — răspunde aceasta, uitându-se cu coada ochiului la cei străini.

— Facem bine, mătuşă, că suntem sănătoşi !

— Şi voioşi, după cum vă arată căutătura ! urmează mai departe baba.

— Apoi dă !... cine are fecior holtei, fecior de-nsurat ca d-voastră nici n-are cum să nu fie vesel !... Hei ! când aş mai avea eu vreo fată de măritat, ce n-aş face ca să mi-l pot căpăta pe d-lui de ginere, căci zău ! nu trebuie să vi-l laud, dar e un fecioraş să-l pui colea la inimă, bun şi de omenie şi, pe lângă toate acestea, foc de harnic, că nu se mai află în tot satul altul ca dânsul ...

— Apoi dă, mătuşă ! — vorbeşte iarăşi stăpânul casei — d-ta ţi-ai măritat fetele. dar d-lor — arătând pe oaspeţi — abia acuma voiesc să şi le mărite şi, dacă va fi împărţită de la Dumnezeu şi ne vom putea înţelege, una are să ne fie *noră*, tocmai au venit d-lor *„pe vedere"*.

— Aşa ?... apoi noroc să vă deie Dumnezeu !...

Pe când vorbeşte baba, iată că şi trimisul soseşte cu rachiul, stăpâna de casă pune ceva de gustare pe masă, apoi se pun cu toţii la masă, încep a cinsti şi a mânca, în care timp urmează şi *„aşezarea"*.

Astfel e uzitată *„pe vederea"* în Bucovina.

„Vederea" e, sau cel puţin era mai nainte, uzitată şi în unele părţi ale Transilvaniei. Iată ce ne scrie în privinţa aceasta G.I. Pitiş :

„Dacă părinţii fetei se învoiau cu *voatrele*, care vorbeau în numele feciorului şi al părinţilor lui, dacă se învoiau adică şi din zestre, rămânea să *„meargă la vedere"* într-o seară pe care o hotăra feciorul, în înţelegere cu părinţii fetei. Feciorul mergea cu voatrele şi cu vreun vecin sau rudă ceva şi la mireasă mai găsea pe câte cineva afară de ai casei, fie rudă, fie vecin. După ce intra în casă şi era poftiţi să şadă, venea şi mireasa şi da bună seara şi săruta mâna străinilor, până şi ginerelui, apoi, după ce mai sta de vorbă, de obicei, aducea ceva cinste la oaspeţi. Mireasa, oricine ar fi întrebat-o trebuia să răspundă şi trebuia să se arate deşteaptă şi ruşinoasă. După o vreme oarecare, feciorul ieşea afară şi cu voatrele, care îl întreba, dacă îi place fata, şi de-i plăcea, le spunea să facă, iar de nu, rămânea într-o nemică" [1].

[1] G.I. Pitiş, *op. cit.*, p. 106—107.

În Munții Apuseni ai Transilvaniei, dacă vizitatorii, în ziua *vederii*, se conving de buna purtare și stare a feciorului, hotărăsc, împreună cu părinții, *ziua credinței* (logodnei), dacă însă nu le convine, atunci se depărtează, fără a mai întinde multă vorbă [1].

În Sălaj și Chioar la vreo trei sau patru zile, după ce s-a întors feciorul de la pețite, îi și vine o comisiune din partea familiei la care a pețit fata. Acestei comisii, care constă din trei membri : o muiere (mama fetei sau o soră sau mătușă) părintele fetei și cu un fecior consângean, îi zic *vederoi*". *Vederoii*, după ce s-au încredințat despre starea și purtarea feciorului și după ce au ospătat puțin, la plecare, declară că, dacă tinerii se învoiesc întreaolaltă, ei încă nu au nimic încontră. Apoi, puind termenul *credințării*, se-ntorc spre casă [2].

[1] Frâncu-Candrea, *op. cit.*, p. 151.
[2] Com. de El. Pop.

Aşezarea

Dacă tinerii sunt din unul şi acelaşi sat, atunci părinţii fetei nu se mai duc *pe vedere*, căci n-au trebuinţă de aceasta, deoarece ei ştiu de mai nainte prea bine : ce purtare are viitorul lor *ginere* şi cam ce fel de avere poate să capete de la părinţii săi. Prin urmare, *aşezarea* se face în aceeaşi zi când au venit părinţii feciorului de au peţit, formal, pe faţă. Dacă însă tinerii nu sunt din acelaşi sat, atunci *aşezarea* urmează totdeauna după *pe vedere*.

În cazul prim se face *aşezarea*, de regulă, la părinţii fetei, iar în cazul al doilea, la părinţii feciorului.

Aşezarea numită altmintrelea şi *legătură, învoire, tocmeală*, însemnează punerea în cale şi conţelegerea părinţilor din amândouă părţile asupra tuturor obiectelor, ce se prind şi se leagă că vor da aceştia ca zestre tinerilor, ce au să se căsătorească.

Deci, după ce s-au închinat vreo câteva pahare de băutură în sănătatea părinţilor, a tinerilor şi a oaspeţilor adunaţi, îndată urmează şi *aşezarea*.

Ma întâi, apucă de comun vorba, în privinţa aceasta, părintele feciorului, care cuvântează cam următoarele :

— Cinstiţilor gospodari şi meseni ! până acuma văd că ne-a mers la toţi minunat, căci *zâna* cea mult căutată,

> Acea scumpă floricea
> Mai mândră decât o stea,
> Care a-nflori-nfloreşte
> Şi locul împodobeşte,
> Dar de rodit, nu rodeşte,

am aflat-o şi dumnealor, stăpânii de casă, s-au învoit s-o deie *tânărului împărat*, însă eu unul nu mă pot mulţămi numai cu atâta, ci mi-ar plăcea să ştiu încă şi aceea ce ne mai dau d-lor pe lângă dânsa, cu ce vor s-o înzestreze !...

— Da ! Da !... răspund oaspeţii într-un glas — s-auzim şi noi ce fel de zestre îi dau !

La aceste întrebări răspunde tatăl fetei, zicând :

— Din câtă avere mi-a dat bunul Dumnezeu pot să dau fiicei mele aceasta şi aceasta !...

Aici începe, apoi, a înşira toate lucrurile pe rând, câte este în stare şi voieşte să deie fiicei sale ca zestre. Iar după ce le-a înşirat pe toate, încheie, zicând :

— Atâta de la mine, iar de la Dumnezeu mai mult !...

Fiind mulţămit tatăl flăcăului cu cele promise, ia un pahar de rachiu şi închinând la tatăl fetei zice :

— Să trăieşti, *cuscre*, la mulţi ani !... Dumnezeu să dea tinerilor viaţă îndelungată şi fericită şi nouă, de asemenea, ca să ne putem bucura de dânşii !

— Amin ! Dumnezeu să te audă ! — adăugă tatăl fetei, apoi urmează:

— Aş vrea acuma să ştiu şi eu ce dai şi d-ta tânărului împărat ?

Aici înşiră şi tatăl feciorului toate lucrurile şi toată averea, mişcătoare şi nemişcătoare, câtă are de gând să o dea fiului său.

După ce, în acest chip, se înţeleg în privinţa zestrei, dau amândoi bătrânii mâna şi cinstesc câte un pahar de băutură de bine.

— Noroc ! să dea Dumnezeu ! noroc ! — strigă atunci toţi oaspeţii adunaţi. Iar dacă se află şi lăutari de faţă, apoi aceştia intonează din viori un cântec vesel, care se îndătinează totdeauna la asemenea ocazii.

Dacă toate celea până aicea înşirate se petrec la părinţii feciorului, unde nu se află mai mulţi oaspeţi adunaţi, apoi *aşezarea* sau *legătura* aceasta se face cu oareşicare linişte şi monotonie. Însă dacă se face la părinţii fetei, unde se află mai mulţi inşi şi chiar lăutari adunaţi, atunci cu ocazia aşezării se fac şi o mulţime de glume. Mai ales atunci, când viitorii cuscri nu se pot împăca dintr-o dată în privinţa zestrei, fiecare din oaspeţi caută din răsputeri să-i puie în cale şi să-i aducă la învoială. Aşa, numai ce auzi pe unul zicând :

— Da, ian lăsaţi-vă nu mai faceţi atâta ciorobor pentru un topor şi sfadă pentru o bardă, ci-nvoiţi-vă odată, căci doară n-aveţi să pierdeţi o ţară !... fiii sunt ai d-voastră, ce vă mai puneţi de pricină ?... puteţi să le daţi cât de mult !...

Şi tot aşa, prin glume şi prin râsete, nu se lasă cei de faţă până ce nu-i aduc la învoială.

În urmă, după toate ceremoniile şi glumele acestea, mai închinând încă câte un pahar sau două de băutură îşi iau cei străini rămas bun de la căsaşi şi fiecare se duce pe acasă, după ce întreabă mai întâi pe când va fi *„încredinţarea“* sau *„logodna“*.

XVII

Foaia de zestre

Mai demult, şi mai ales la clasele cele mai avute şi mai civilizate, era datina ca, nemijlocit, după *aşezare* să se facă şi un fel de *inventar* [1], în care se înşira toate lucrurile, ce le căpăta mireasa ca zestre şi care, în limba poporului, se numea şi se mai numeşte încă şi acuma *foaie de zestre, carte* sau *înscris* şi *scrisoare.*

Şi în ziua de astăzi încă se face, în unele părţi, această *foaie de zestre,* dar de cele mai multe ori, când cuscrii se cunosc foarte bine şi au deplină încredere unul în altul, n-o mai fac, ci legătura sau învoiala lor se încheie numai înaintea marturilor, rudeniilor şi al viitorului nun al tinerilor [2].

Dacă cred că e numaidecât de lipsă, ca să aibă foaie de zestre în scris, atunci cheamă pe unul, care ştie bine scrie şi acela compune foaia, în care însemnă lucrurile cele mai de frunte, precum : loc, vite, bani etc., ce s-au obligat amândouă părţile, că vor da tinerilor.

Îmbrăcămintea, aşternutul şi lucrurile trebuincioase pentru bucătărie ale fetei nu se mai înşiră în foaia aceasta cu atâta acurateţă, precum era mai nainte datină de a se însemna până chiar şi cel mai mic şi neînsemnat obiect.

Foaia de zestre se iscăleşte apoi atât de părinţii tinerilor, ca unii, ce au dat, cât şi de tineri ca primitori, precum şi de martorii, care s-au aflat faţă la *aşezare.* Iar când are să plece mireasa, după cununie, la mire şi anume, nemijlocit, înainte de scoaterea şi jucarea zestrei, cel ce a compus foaia sau şi alt cărturar o ia de la părinţi şi o citeşte cu voce înaltă şi clară în auzul tuturor nuntaşilor ca fiecare să aibă cunoştinţă despre cele ce au căpătat tinerii şi cu deosebire mireasa de la părinţii săi, apoi o dă iarăşi îndărăt spre strângere şi păstrare.

Foaia de zestre era uzitată şi la romani [3] şi avea diferite numiri precum : *tabulae dotales* [4], *instrumenta dotis, dotalia* [5].

Contractele căsătoriale însă ca cele uzitate pe timpul împăraţilor romani şi numite *tabulae nuptiales şi sponsales* [6], adică prin care tine-

[1] Dim Cantemir, *op. cit.,* p. 146—147.

[2] Vezi şi „Columna lui Traian", an. IX, p. 411—413.

[3] Suet. Claud. 26 : dote inter auspices, consignata — „fiind zestrea protocolată între observatorii paserilor."

Iuvenal, 10, 366 : veniet cum signatoribus auspex — „va veni auspicele cu scriitorii (foi de zestre)".

[4] Dig. 23, 4, 29.

[5] Cod. Iust. 5, 4, 13, 22, 23 paragr. 7.

[6] Cod Iust. 5, 4, 9 Apul. de mag. c. 68, 88. Tertull. ad. ux. 2, 3.

rii ce vor să se căsătorească s-ar lega sau obliga într-un chip oreşicare în privinţa vieţuirii, n-au fost nicicând în uz la români.

Dar, astfel de contracte, dintru început, nici la romani n-au existat, ci ele s-au introdus abia sub Iustinian 526—565 d.Ch.

De aici vine apoi că, contractele acestea, dacă nu exista învoială şi consimţire între cei ce voiau să se căsătorească, nu aveau nici o valoare [1].

[1] Quintil. 5, II, 32: Nihil obstat, quominus iustum matrimonium sit mente coeuntium etiamsi tabulae signatae non fuerint; nihil enim proderit signasse tabulas, si mentem matrimonii non fuisse constabit. „Căsătoria poate fi dreaptă chiar numai prin gândul (învoiala nescrisă) a celor ce se însoară, deşi nu s-ar fi făcut contract în scris; căci nu va ajuta nimica contractul scris, dacă se va constata că a lipsit gândul (învoială) de căsătorie".

Dositheus, Hadr. sent paragr. 11: ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ Ρωμαϊκὴν αὐτὴν γεγονέναι, καὶ δέλτους μόνον συγγεγραφέναι, γάμον δὲ μὴ γεγονέναι.

„Răspunse femeia, că ea s-a născut ca romană şi că a scris numai contractul, fără să fi fost nunta".

Dig. 45, 1, 134. Cod. Iust. 5, 4, 13: „Neque sine nuptiis instrumenta facta ad probationem matrimonii sunt idonea, diversum veritate continente, neque non interpositis instrumentis iure contractum matrimonium irritum est, cum omissa quoque scriptura cetera nuptiarum indicia non sint irrita.

„Nici fără nuntă s-au făcut instrumentele potrivite pentru dovedirea căsătoriei, dacă adevărul conţine contrariul, nici nefiind interpuse instrumentele, căsătoria încheiată, după drept nu este invalidă, fiindcă lipsind chiar contractul în scris, celelalte indicii ale nunţii nu sunt invalide".

XVIII

Zestrea

Pentru *zestrea* fiecărei fete de țăran se îngrijesc, totdeauna, ambii săi părinți și anume: pentru cele din casă e obligată, mai ales maică-sa, iar pentru celelalte precum: loc, vite, bani și altele, tatăl său.

Dacă părinții fetei nu mai trăiesc, atunci o înzestrează acela la care a crescut și la care poate că a rămas ceva de la părinții săi sau, întâmplându-se să aibă frați sau alte rude mai cu milă asupra-i, o înzestrează aceștia. Dar dacă nu i-a rămas nici o avere de la părinți și neavând nici rude spre a o înzestra, atunci este silită a servi la vreun stăpân și a-și face zestre [1], știind prea bine că fără nici un pic de zestre cu greu i-a fi să se mărite.

A înșira însă toate lucrurile câte le capătă o fată de țăran, când se mărită, e peste putință pentru că fiecare român fruntaș, mijlocaș sau codaș dă fiicei sale atâta cât poate și-l trage inima.

Cu toate acestea, eu voi înșira aici lucrurile cele mai principale câte le capătă fata unui român de stare mijlocie.

Un tată, care e ceva mai avut, care se ține binișor, face și dă fiicei sale, când o mărită, cam următoarele lucruri: un *cojoc* [2] sau *ilic* [3], un *pieptar*, un *suman de mițe* sau *mnițe*, ca să-i aibă de sărbători și unul *lăi*, să-l aibă de purtat. Apoi, o păreche de ciobote (cizme) *„în portareț"*, adică să aibă ce purta și una de sărbători, precum și o păreche de *papuci*. Toate obiectele acestea sunt noi.

Afară de lucrurile acestea, tot tatăl său îi dă din vite și anume: o *păreche de boi* sau *juncani*, o *vacă* sau două cu viței și vreo câteva *oi*. Dacă vacile sunt a fata și fată nu mult după căsătoria fetei, atunci maica sa îi cumpără și-i dă încă și o *doniță* și o *sâtișcă*.

[1] „Columna lui Traian", an. IX, p. 411—413.

[2] Dintre toate hainele românilor de la poalele Munților Apuseni din Transilvania mai de podoabă este *cojocul*, care costă 40 până la 60 fl. Drept aceea, fără de cojoc nici o fată din părțile acestea nu se poate mărita (Frâncu-Candrea, *op. cit.*, p. 13)

[3] *Ilic*, pl. *ilice* e un fel de cojoc, lung, mai până la pământ, larg și pe margini cusut cu piele de dihor, de asemenea pe la mâneci și pe la brâu, iară pe la poale împestrițat cu niște postav roșu, ca fesurile turcești. În unele sate de pe malurile Prutului din Bucovina, precum bunăoară în Mahala, fata care nu are *ilic* se numără între cele mai sărace; ba chiar și cele mai sărace se opintesc să aibă, că altfel nu se dau duse la cununie. Drept aceea, fiecare econom ce vrea să-și mărite fata este silit să-i cumpere *ilic*, care costă cel mai slab 25 fl., iar cel mai de frunte și până peste 30 fl. (Vezi G. Tomoioagă, *Moravuri și datine poporale*, în *„Aurora română*, an. II, Cernăuți, 1882, p. 42—43.

Pe lângă toate câte s-au înşirat până aice, îi mai dă tatăl său, dacă are de unde, încă şi o *falce* sau jumătate de *falce de loc*, precum şi o sumă oareşicare de bani.

Toate acestea însă atârnă, mai mult sau mai puţin, de la frumuseţea ei şi celelalte însuşiri ale fetei. Dacă fata e frumoasă, părintele său îi dă cât poate şi-l trage inima. Dacă nu e frumoasă, atunci, voind ca s-o ieie cineva, cu cât e mai urâtă cu atâta trebuie să deie mai mult. De aici se vede apoi că s-a născut şi zicala :

> Zecile
> Mărită secile,
> Sutele
> Mărită mutele,
> Miile
> Mărită urgiile.

Sau :

> Zestrea toate le astupă.
> Ea şi pe dracu îl pupă[1].

Mai de mult, după cum spun bătrânii, nici vorbă nu era ca fetele să capete şi parte de loc, ci numai îmbrăcăminte dimpreună cu o ladă în care se aflau acestea aşezate, iar fraţii, dacă aveau fraţi, le plăteau băneşte partea de loc ce li se cuvenea, iară locul se împărţea numai între fraţi, nu între surori, ca în ziua de azi.

Dacă la părinţi erau numai fete, atunci se înţelege de sine că locul şi între surori, ca în ziua de azi.

Mama, care e mai avută, face şi dă fiicei sale ca zestre : o *scoarţă*, o *cergă*, un *ţol*, o păreche de *traiste* şi una de *desagi* şi peste cinci *lăicere*. Toate acestea ţesute din lână. Apoi îi dă vreo câteva *ţoale*, *saci* şi *lepedeie* de *buci*. După acestea îi mai dă două *oghialuri* şi vreo opt *perine*. Apoi trei *catrinţe*, două ţesute cu strămătură, ca să le aibă de sărbători şi una mai simplă de purtat ; două *brâie* mari de încins şi la fiecare catrinţă câte un *brâneţ*[2]. Două *prigitori*, două *peştimane*, însă aceste două obiecte numai în acele sate, unde e datina de a le purta.

Două *prostiri* şi două *feţe de masă*. Apoi *mânişterguri* de-mbrobodit, vreo câteva ştergare de şters pe mâni şi vreo câteva *şervete*.

Din *pânzături* îi dă : vreo două-trei valuri de pânză de fuior şi vreo două de călţi ; apoi vreo şase *cămeşi* de sărbători, vreo câteva de purtat şi vreo două sau trei *cămeşoaie*.

Tot cam aceste lucruri obişnuiesc a le da şi românii din România.

În districtul Huşului bunăoară, zestrea miresei, afară de vite, se compune din : o ladă sau două, plină de pânzături de in şi de cânepă, felurite pânzături de borangic, şervete, feţe de masă, prostiri ; din cel

[1] Simeon Rotariu, *op. cit.*, p. 117.

[2] Acest soi de *brâie*, înguste ca de două degete şi lungi ca de un stânjen şi mai bine, se numesc în Calafindeşti *„frânghii"* sing. *„frânghie"*. În celelalte sate din Bucovina se numeşte *brâneţ* încă şi un *ştergar* îngust de in sau borangic, cusut pe la capete cu diferite flori de strămătură şi mătasă care, în timpul de faţă, îl pun ca înfrumuseţare pe la icoane. Mai de mult însă, după cum mi s-a spus, femeile se încingeau cu asemenea *brâneţe* şi capetele le lăsa să spânzure în jos.

puţin 12 perini, din mai multe lavicere şi scorţuri (covoare) alese, lucrate de mireasă; din sute de coţi de pânză, de saci şi de ţoluri de pus pe car [1]

În districtul Bacăului lucrurile ce se dau obişnuit ca zestre împreună cu mireasa sunt: 2 perine lungi, 4 scurte, 2 mititele, o cergă sau plapomă, 4 foi de scoarţă, 1 ţol, 4 saci, 4 prosoape, 2 feţe de masă, 4 cămeşi, 2 catrinţe, *căpătâiul* sau lucrurile de a îmbrăca o casă ţărănească şi straiele miresei; iară cele ce se dau mai pe urmă sunt vitele, destinate ca zestre.

În alte părţi, tot din districtul Bacăului, se dau ca zestre: vite, pământ şi obiecte din casă: lavicere, cergi, cojoace, sumane, sarice, etc. Acestea se dau unele înainte, odată cu mireasa şi altele în urmă, după cum le e învoiala [2].

Se înţelege de la sine că o fată sârguincioasă, mai toate lucrurile din casă şi le face mai mult numai ea singură, în timpul în care *feteşte*, având maica sa a se îngriji mai mult numai pentru materialul trebuincios.

O fată care nu ştie toarce, ţesce şi coase, după părerea şi exprimarea poporului, şi după cum am arătat deja în capitolul II al acestui studiu, nu e încă bună de măritat, deşi a trecut de mult peste anii fetiei.

Pentru rândul bucătăriei capătă, o fată de ţăran, foarte puţine lucruri, doar cele ce-i sunt mai întâi şi întâi de lipsă.

Pe lângă acestea îi mai dă, tot maică-sa, dacă voieşte şi vreo păreche de *gânsace*. Găini nu e obiceiul a se da niciodată, căci se zice că, *găinile* duc sărăcia de la casa părinţilor la casa fiilor.

Precum e în ziua de astăzi, aşa era şi mai 'nainte datină ca fiecare mire, chiar şi cel mai sărman, să meargă călare la cununie; care trebuia să se ducă pe jos era, ca şi în ziua de azi, privit de cel mai nefericit mire. Drept aceea, îndătinau mai de mult părinţii miresei de a da ginerelui şi un cal cu care se ducea la cununie. Acest cal se numea „cal de ginere". De la această datină se vede că vine apoi şi proverbul *„după moarte şi cal de ginere"* [3].

Cum că obiectele, care s-au înşirat până aici, sunt obişnuite a se da miresei ca zestre, se poate cunoaşte şi din următoarele doine:

Despre boi:

Frunză verde usturoi,
De ţi-i dor, bade, de noi,
Fă-ţi un sfârnar de oi,
Şi vină-n gazdă la noi,
C-are tata şase boi
Şi din şase mi-a dat doi.
Doi îi vinde, doi opreşte,
Doi mi-i dă mie de zestre.

[1] I. Mârza, *Regulele nunţilor*, p. 10.
[2] „Columna lui Traian", an. IX, p. 412.
[3] A. Pann, *op. cit.*, t. III, 1853, p. 15.

Până boii veți tocmi
Amândoi ne-om logodi[1].

Sau astfel:

Foaie verde usturoi,
De-ți e drag, neico, de noi
Fă-te negustori de boi
Și vino-n gazdă la noi,
C-are taica șase boi,
Doi îi vinde, doi oprește
Doi mi-i dă mie de zestre,
Pe roșu și pe plăviț
Cumpărați din Mehedinți.
Până boii veți tocmi
Amândoi ne-om logodi[2].

Despre loc, boi și vaci:

Nu veni, bade, la noi,
Că nu ți-a da tata boi,
Da ți-a da o *junicuță,*
Cât se cade la fătuță,
Dar te du la cea găzdacă,
Că ți-a da *doi boi și-o vacă,*
Și *locul de peste apă;*
Locul, apa l-a spăla,
Boii, cânii i-or mânca
Și hâd-a fi tot a ta;
Vaca-i da-o de belit
Și tu rămâi păcălit![3]

Am văzut pân-acuma ce capătă ca zestre o fată de țăran, când se mărită, deci urmează ca să arăt mai departe și aceea ce capătă și un fecior de la părinții săi.

Feciorul unui gospodar de starea mijlocie sau a unui *mijlocaș* capătă de la tatăl său *un car cu boi, o căruță cu cai, o sanie,* apoi vreo două vaci și vreo câteva oi, dacă sunt. Mai departe îi dă loc în țarină și loc de casă cu o bucată de livadă.

Dacă tatăl său nu i-a făcut încă, de mai nainte, casă pe locul ce l-a căpătat, atunci îi ajută, mai pe urmă, ca s-o facă.

În anul dintâi ajută tatăl său a-și ara locul căpătat, dându-i totodată și sămânța trebuincioasă de semănat. De lucrat însă trebuie să și-l lucreze acuma feciorul singur, dimpreună cu soția sa.

[1] Laura Veturia Mureșan, *op. cit.*, nr. 30 p. 356.
[2] I. Pop Reteganul, *Trandafiri și viorele...*, p. 146—147.
[3] Laura Veturia Mureșan, *op. cit.*, nr. 37, p. 440.

Ce s-atinge de îmbrăcăminte, apoi îi dă tatăl său numai câte un rând şi anume: un *cojoc*, un *pieptăraş*, un *cojocel scurt* (mintean), un *pieptariu*, două *sumane*, o *manta*, o *curea*, şi o păreche sau două de *cioareci* sau *iţari*.

Mă-sa, afară de două rânduri de schimburi şi o năframă la gât, nu-i dă nemică alta. Aşternutul şi toate celelalte trebuie să le aducă mireasa de la mă-sa.

Românii mai sărmani, *codaşii*, neavând de unde, se înţelege, de sine că nu dau fiilor săi niciodată ceea ce le dau cei mai avuţi, adică *fruntaşii*. Aşa, zestrea unei fete mai sărmane constă din *lăicere*, *ţoale*, *străiste*, *saci*, *desagi* etc. de buci şi nu de lână. *Catrinţele* şi *brâiele* sunt cu mult mai simple. Pânzături, schimburi şi vestminte, cu mult mai puţine. Loc şi vite nu capătă, doar numai vreo vacă şi vreo câteva oiţe. Ba, în unele comune de la munte şi mai ales în unele comune din Macedonia nici nu e datină ca miresele să ducă *zestre* bărbaţilor săi [1].

Dacă o fată are multă zestre, atunci se zice că ea este foarte frumoasă, foarte *bine înzestrată*, că părinţii săi s-au îngrijit cum se cuvine de dânsa, şi toţi oamenii îi laudă şi fericesc pentru această faptă. Dacă, din contră, o fată are puţină zestre, se zice că e *rău înzestrată* şi părinţii săi, mai ales când sunt în stare s-o înzestreze, dar de zgârciţi ce sunt nu-i dau mai nemică, sunt foarte rău priviţi şi vorbiţi nu numai de neamurile mirelui, ci şi de ceilalţi oameni.

Sunt mulţi părinţi, care promit, chiar între martori, că vor da aceea şi aceea fiicei lor, mai pe urmă însă nu vor să-şi împlinească promisiunea. Din cauza aceasta apoi, nu odată, se întâmplă prigoniri şi judecăţi pentru zestre între gineri şi socri.

În asemenea cazuri, fetele măritate ţin, de regulă, cu bărbaţii lor, iar nicidecum cu părinţii lor.

Dacă bărbatul pierde zestrea femeii sale, atunci îl urmăresc rudele ei şi prin judecată, îi scot zestrea. De aici vine apoi şi vorba în popor: *„zestrea femeii nu se pierde nici în apă"*.

În cele mai multe părţi însă, pierzând bărbatul zestrea nevestei sale, nu se mai face nimic, după cum nu s-a făcut nici o formalitate şi la luarea în samă a acelei zestre.

Iar nevasta numai atunci pierde dreptul la zestrea sa, când s-a dat la lucruri deşerte şi s-a ales rea şi din această cauză nu merită să mai vieţuiască cu bărbatul ei şi totodată are copii la care trece dreptul acestei zestre [2].

La romani, ca şi la românii din unele părţi ale Macedoniei, dintru început muierile nu duceau zestre la bărbat: mai târziu însă duceau

[1] T. T. Burada, *Datinele...*, p. 418; „În genere, niciodată nu se cercetează ce zestre are fata; mai mult încă, în multe comune, precum în comuna Cruşova şi altele este oprit printr-o dispoziţie comunală a se cere vreo *zestre* de la părinţii fetei".

[2] „Columna lui Traian", an. IX, p. 411—413.

şi dacă se-ntâmpla că se făcea *despărţire* (divorţ) din vina bărbatului, acesta trebuia să reîntoarcă toată zestrea şi când ar fi fost copii din căsătorie, nefiind silă, ca să rămână ceva la bărbat pentru copii [1]; dacă despărţirea se făcea din vina muierii, atunci bărbatul avea drept, ca să reţină din zestre, pentru fiecare prunc, a şasea parte şi peste tot până la jumătate din zestre [2].

[1] Cic. în Topic: Si viri culpa factum est divortium pro liberis manere, nihil oportet;

„Dacă s-a făcut despărţirea prin vina bărbatului, nu trebuie să rămână nimic pentru copii".

[2] Paulus, de dotibus: Si divortium sine culpa mulieris fiat dotem integram repeti. Si contra, in singulis liberis sextam partem dotis a marito, usque ad mediam eius partem duntaxat retineri.

„Dacă se face despărţirea fără vina femeii, se cere înapoi zestrea întreagă; în cazul contrar se reţine pentru fiecare copil a şasea parte a zestrei de la femeie, măcar până la jumătate".

XIX

Răpirea

Dacă feciorul, care voieşte să ieie pe o fată de nevastă, e dintr-o familie mai sărmană şi cu mai puţină reputaţie decât părinţii fetei şi dacă părinţii acesteia, cu toate că fata îl iubeşte şi-l voieşte din toată inima de bărbat, nu vor nici într-un chip s-o deie după dânsul, atunci feciorul, având învoirea fetei, o răpeşte şi după ce se face cu dânsa nevăzut vreo lună, două sau şi numai vreo câteva zile, se întorc iarăşi amândoi în satul lor, unde se cunună şi dacă părinţii voiesc să deie fetei ceva bine, iar de nu, feciorul nu le mai face nici o pretenţie.

Acest caz de răpire, când fata e mai totdeauna gata de a părăsi, de bună voie, pe părinţii săi şi a se duce orişiunde cu alesul inimei sale, se numeşte, în limba poporului, în genere *„fugă"*.

Fuga aceasta a fost şi este încă şi acuma foarte răspândită nu numai la românii din Bucovina, ci şi în celelalte ţări locuite de români.

W. de Kotzebue, în *„O istorie ţărănească"* din Moldova ne spune, în privinţa ei, următoarele :

„Răpirea aceasta nu e lucru rar la ţară şi a intrat astfel în obicei, încât nu se mai miră nimeni. Fără îndoială că trebuie să se învoiască fata, ca s-o fure, altfel ar fi lucru greu, din pricina pumnilor celor zdraveni cu care a înzestrat Dumnezeu pe fata românului. Dacă izbutesc îndrăgiţii să scape o noapte întreagă de goana ce le-o dă tatăl înfuriat, atunci răsăritul soarelui luminează, de regulă, împăcăciunea" [1].

El. Pop, învăţător în Şomcuta-Mare, ne scrie :

„Dacă unei fete din Sălaj îi place foarte mult feciorul, care o cere de nevastă, dar părinţii ei deloc nu vreu să o dea după dânsul, atunci fata cu feciorul se înţeleg ca să fugă peste voinţa părinţilor feciorului sau ai fetei. Şi, dacă se întâmplă o astfel de fugă, se zice că feciorul a fost a peţi la fata cutare, dar, nevrând părinţii aceleia s-o dea după dânsul, el a *furat-o, a răpit-o.*

Răpirea aceasta — încheie El. Pop — e o datină de toate zilele la românii din Sălaj".

Pe lângă cele citate aici, ne mai servesc ca dovadă, despre fuga aceasta, încă şi o mulţime de doine poporane, din toate provinciile locuite de români. Ba, ce este încă şi mai mult, un număr însemnat de doine, după cum ne vom convinge şi din cele ce le vom reproduce mai

[1] El. Pop, *Din Moldova, descrieri şi schiţe,* traducere din limba germană, Bucureşti, 1881, p. 179.

la vale, ne arată că nu numai feciorii sunt aceia, care îndeamnă pe amantele lor la fugă, ci foarte adeseori și fetele pe amanții lor. Și nici nu trebuie să ne mirăm despre aceasta, dacă vom lua în considerație că mulți părinți nu vor nimic să știe, despre aplecarea și voința fiicelor lor când vreu să le mărite. Dar să lăsăm aceasta și să ne întoarcem la doine.

O doină din Bucovina, care ne arată cum îndeamnă o fată pe iubitul ei, ca s-o ceară de la maica sa, și dacă aceasta n-a voi s-o deie, să fugă cu dânsa, sună astfel :

Constantine, Balucele !
Leagă calul de zăbrele
Și-i dă fân cu floricele
Și-l adapă-n covățele,
Și ia-n mână *două mere*
Vin-la mama de mă cere...
De m-a da, de nu m-a da,
Scrie-n carte că-s a ta...
Pe fereastră mi-i fura
Și-oi veni la dumnea-ta,
Și-om fugi-n Moldova mică,
Mămuța n-a ști nemică.
Și-om fugi-n Moldova mare
Mămuța nu ne-a căta.
După ce ne-om depărta
La soar-ne-om încredința,
La lună ne-om cununa.
Este-un popă-ntre molizi
Ce cunună pe fugiți,
Este un popă între fagi
Ce cunună pe cei dragi.
Popa-i om bun și viol,
Ne-a cununa și pe noi.
După ce ne-om cununa,
Eu straiele mi-oi lua.
Mi-oi lua straiele mele
Și le-oi pune-n trăsurele;
Și le-oi duce-ntre hotară
Și le-oi dare foc și pară
Și le-oi dare foc să ardă
Toate mamele să vadă,
Să vadă și mama mea
Că eu m-am dus de la ea ! [1]

O variantă din Moldova a acestei doine, care asemenea ne arată cum îndeamnă o fată pe iubitul ei, ca să vie și s-o ceară de la mă-sa

[1] S. Fl. Marian, op. cit., p. 30.

şi în cazul dacă aceasta n-ar fi dispusă s-o deie, să fugă cu dânsa, sună aşa :

Frunză verde trei smincele.
Măi băiete, măi muntene
Vină sara mai de vreme,
Leagă calul la zăbrele
Şi-i dă fân cu floricele
Şi apoi cu viorele,
Moară duşmanii de jele ;
Intră-n casă, nu te teme,
Vin-la maica de mă cere.
De m-a da, de nu m-a da,
Pe fereastră ne-om fura,
La lună ne-om cununa [1].

Altă doină, din Transilvania şi anume din Solnoc-Dobâca, în care se aminteşte despre pregătirea de fugă a doi inşi, sună precum urmează :

Frunză verde iasomie,
Badea din cancelarie
Mi-a scris pe-un pic de hârtie,
Că voiescu-l ca să viie?
Eu i-am scris lui îndărăpt,
Ca să vie, că-l aştept.
Iacă, sara a venit
Şi bădiţa n-a sosit.
Când a fost la despărţit
Bădiţa a şi grăit:
— Hai, mândră, să ne luăm,
Pe luni să ne cununăm !
De n-or voi părinţii
Zău noi, mândră, vom fugi
Pe ţărmurii Prutului
În ţara muscalului [2].

A treia doină, asemenea din Transilvania, în care iarăşi o fată îndeamnă pe iubitul ei să fugă, zice :

Măi bădiţă, chică creaţă,
Mână boii pe fâneaţă,
Şi-i adă de dimineaţă
Şi-i leagă de trei proptele,
Cu trei fire de mărgele,
Şi vin-la noi de mă cere.
De m-or da, de nu m-or da,
Mi-a da frunza şi iarba,
Şi-oi fugi cu dumneata ! [3]

[1] El. Sevastos, *op. cit.*, p. 86.
[2] Laura Veturia Mureşan, *op. cit.*, p. 416.
[3] Iarnik-Bârseanu, *op. cit.*, p. 48.

Unele doine ne-ndegetează că feciorul, ce are de scop să fugă cu aleasa inimii sale, ar fi dispus să trăiască cu dânsa și *necununat*, precum bunăoară cea următoare :

Frunză verde di aclas,
Hai Ileană la Galaț
Să-ți fac rochii de opt lați,
Să-ți dau franci nenumărați
Să trăim necununați
Să jurăm că suntem frați [1].

Cu toate acestea însă *cei fugiți*, după cum am arătat și la începutul acestui capitol, nici într-un caz nu petrec toată viața lor necununați, ci, după un timp oareșicare, se întorc iarăși în satul lor îndărăt, unde, căpătând învoirea părinților, se cunună.

O doină poporană din Transilvania zice, în privința aceasta :

Mers-a hiriul la Galaț,
Că m-am iubit cu doi frați,
Și-am trăit necununați
Da hiriu-a veni-napoi
Că ne-om lua amândoi [2].

Sau, ceea ce s-a întâmplat foarte adeseori, își caută vreun preot, mai puțin scrupulos, care nu-și prea bate capul, de au tinerii ce au venit la dânsul, ca să-i cunune, binecuvântarea părintească ori nu și se lasă a fi cununați de acela și apoi se întorc.

Acest abuz s-a întâmplat nu o dată, în timpurile trecute, când legile civile nu erau așa de aspre și preoții mai puțin luminați și conștiincioși, ca în ziua de astăzi.

Despre aceasta ne putem asemenea încredința, dintr-o mulțime de doine poporane.

Iată una din Bedeleu, în Transilvania :

Hai, mândră, cu mine-n lume,
La maica ta nici nu spune.
Ia-ți hainele de pe pat,
Haid-cu mine la Banat
Că Banatu-i țară bună,
Aflăm popi de ne cunună.
Pentru o litră de vin
Cunună orice străin,
Pentru o litră de bere
Voinicul e cu muiere [3].

[1] M. Canianu, *op. cit.*, p. 28.
[2] I. Pop Reteganul, *Trandafiri și viorele...*, p. 156.
[3] Ion Vesa, *Poezii populare din Bedeleu, lângă Trașca în Transilvania*, în „Gazeta poporului", an. IV, Timișoara, 1888, nr. 19.

Altă doină, tot din Transilvania :

Haide, mândro, să fugim.
Amândoi să pribegim.
Că noi bine ne lovim
Şi la ochi şi la sprâncene
Ca doi păunaşi la pene !..
Haide, mândro, să fugim,
Pe din sus de ţintirim,
Să călcăm cărările
Să-mpărţim dragostele !...
Haide, mândro, să fugim,
Amândoi să pribegim,
C-acuma-i vremea de fugă,
Până sunt holdele-n pârgă :
Unde calci
Urmă nu faci,
Unde şezi
Nu te mai vezi !...
Haide, mândro, să fugim,
Amândoi să ne-nsoţim,
Unde-s munţii rouraţi
Că-i un popă printre brazi
Şi cunună ne-ntrebaţi :
Este-un popă de-ăi uniţi
Şi cunună de-ăi fugiţi ![1]

Al doilea caz de răpire e acela, care se întâmplă fără voia fetei şi fără ştirea părinţilor. Aceasta se întâmplă mai ales atunci, când un fecior, punându-şi ochii pe o fată, şi-a dat toată silinţa, ca s-o capete de nevastă, dar, fie că din cauza stării şi purtării sale, fie că din cauza familiei sau din altă cauză oareşicare atât fata, pe care voieşte numaidecât s-o aibă de nevastă, cât şi părinţii acesteia nu vor nimic să ştie despre dânsul. Această răpire se-ntâmplă, mai cu seamă atunci, când fata voieşte să se mărite după un alt fecior, care e împricinat sau înduşmănit cu cel ce şi-a propus să o răpească şi care, după părerea sa, nu e cu nemic mai superior decât dânsul. Deci, feciorul, care şi-a pus ochii pe fată, voind a veni de hac atât acesteia cât şi alesului inimei sale şi părinţilor săi, o răpeşte de comun înainte de cununie.

Acest fel de răpire însă se-ntâmplă foarte rar şi numai rar când urmează dintr-însa o căsătorie adevărată între răpitor şi fata răpită, căci părinţii fetei nu se lasă până nu prind şi pedepsesc pe răpitor.

În unele părţi din România, precum bunăoară în satul Pufeşti, e chiar datina ca fiecare flăcău, când îi vine vremea de însurătoare, să-şi fure nevasta şi, de-i întrebi de ce o fac aceasta, îţi spun că aşa au apucat din bătrâni[2].

Al treilea şi cel din urmă caz de răpire e acela, care se întâmplă nu numai cu învoirea fetei, ci şi cu învoirea şi ştirea părinţilor sau cel puţin cu învoirea maicii. Când mama unei fete voieşte a da pe fiica sa după cutare fecior, iar tatăl fetei nu, atunci se întrebuinţează şarlatanie

[1] Iarnik-Bârseanu, *op. ci.*, p. 57.
[2] El. Sevastos, *Călătorii prin ţara românească*, Iaşi, 1888, p. 85.

între mamă şi fată şi fură feciorul fata, fără voia tatălui ; în urmă, vine soţia lui şi-i spune, adică tocmai după ce a mai trecut timpul.

Cu învoirea şi ştirea amândurora părinţilor se face această *răpire închipuită* numai atunci, când părinţii voiesc a scuti cheltuielile nunţii sau când feciorul e de altă naţionalitate şi, prin urmare, să nu creadă ceilalţi români că, căsătoria între cei tineri ar fi cu voia părinţilor [1].

Acest soi de *răpire* şi fugă provine, aşişderea, foarte rar la români şi anume : întâi pentru că poporul român, în genere, când e vorba mai ales de nuntă, nu se arată prea cruţător şi al doilea pentru că el, după cum ne-am încredinţat în alt loc, nu îndătinează a-şi da fiicele după feciori de altă naţionalitate.

În genere luat, *răpirea feteleor*, înainte de cununie, nu e înrădăcinată la poporul român, nu este un obicei aşa de răspândit, ca fiecare să-l îndeplinească. Drept aceea, răpirea unei fete se consideră de către popor ca cea mai mare ruşine, atât pentru părinţii fetei cât şi pentru neamurile acesteia.

Fetele ce fug de la părinţi sunt blăstămate, afurisite şi lipsite de toate drepturile de către părinţi, pentru că au călcat cuvântul părintesc. În ochii fiecăruia, însă feciorul răpitor are, totdeauna, mai mare vină, pentru că el scoate fata din minte, el o răpeşte şi fuge cu dânsa.

Şi, fiindcă, la încheierea unei căsătorii, după cum am arătat deja, se cere totdeauna învoirea şi binecuvântarea părinţilor, iară în lipsa acestora învoirea şi consimţirea neamurilor mai de aproape, de aceea, după credinţa poporului român, nici o căsătorie, ce se face între doi *fugiţi*, nu poate să aibă urmări binecuvântate şi mai ales când fugiţii nu caută toate chipurile şi mijloacele, ca să înbuneze pe părinţi şi să câştige de la dânşii binecuvântarea părintească.

Această credinţă se poate cunoaşte şi din următoarea doină poporană :

Mult mă bat gânduri nebune
Să-mi ieu cal şi arme bune
Să mă duc cu mândra-n lume,
Dar nu-s popi să ne cunune.
Dar nu-i bai de cununie
Dacă-mi place fata mie.
Dacă-i place ei de mine,
Merge-om să nu ştie nime
Când or da de-a ne căta
Nicăieri nu ne-or afla.
Zice-or că ne-am înecat,
Dară cum s-ar fi-necat
De nime nu i-a aflat!
Dar oare unde s-au dus,
De cătră nime n-au spus
Şi ei n-au spus cătră nime
C-au gândit c-or trăi bine,
Dar trăiesc în focul lor,

[1] Vezi : „*Din obiceiurile juridice ale poporului român*", în „Columna lui Traian", an. IX, Serie Nouă, t. III, Bucureşti, 1882, p. 406—407.

Ei trăiesc, mai că nu mor.
S-au dus ei, dar iară vin,
Că n-au nici apă, nici vin.
Să știe și estea fete
Că zău, se uscă de sete,
Până-i lumea n-ar fugi,
Ba nici nu s-ar învăli,
Că-i mai mai bine dezvălită
Decât să fie fugită,
Mai bine chica pe spate
Decât în străinătate [1].

Datina de a răpi fetele înainte de cununie, fie cu voia sau fără voia lor, se află nu numai la români ci și la alte popoare, precum spanioli [2] albanezi, morlachi, neogrecii de pe insulele Ionice, bulgari, uscochii din Carneolia, osseții arici, din Caucaz [3] etc.

Răpirea la aceste popoare nu numai că, cu unele excepții mici, se face ca și la români, ci ea se sfârșește mai tot așa, ca și la aceștia, prin cedarea și învoirea părinților fetei răpite, și căsătoria formală a celor fugiți.

Cu toate acestea însă nu se poate zice că datina răpirii aceștela ar fi fost introdusă la români în timpul mai nou, pentru că noi o aflăm nu numai la popoarele de astăzi, care le-am amintit, și la cele vechi, precum la indieni, romani și elini.

Dionys (II, 30) scuză răpirea sabinelor de către Romulus prin aceea că ea ar fi o datină străveche elină, iar Plutarh raportează despre spartani : „Ei își procură muieri, prin răpire" [4].

„Dezonorarea unei fecioare era ținută de către elini numai de o amestecare în drepturile străine, care prin căsătoria ulterioară se aplana cu totul sau se pedepsea numai cu o injurie ușoară" [5].

În Bizanț, răpirea unei fete era pedepsită tocmai prin aceea, că răpitorul trebuia să se căsătorească cu fata răpită : „εἰ τις ἁρπάσας παρθένον φθάσειεν, ποιήσας γυναῖκα, γάμον ἔχειν ζημίαν" [6].

Becker (Göll), bazându-se pe citatul de mai sus din Dionys, susține că răpirea miresei în tot cazul dintru început ar fi fost o datină generală helenică [7].

[1] P. Draga, *Cântece poporale din comitatul Bradului*, în „Albina", an. II, Viena, 1867, nr. 12.

[2] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 265.

[3] Lothar Dargun, *Mutterrecht und Raubehe und ihre Reste im germanischen Recht und Leben*, apud otto Gierke, *Untersuchungen zur deutschen Staats Rechtsgeschichte*, XVI, Breslau, 1883, p. 97—98.

[4] *Ibidem*, p. 99.

[5] *Ibidem*, p. 100.

[6] Plutarch Sol. 23 Hermann Symb. ad. doctr. iur, Att de iniur act. Gott, 1847, p. 25 și Plutarh despre comediile lui Menandru. Qu. sympos. VII. 8, 3, p 712; αἱ δὲ φθοραὶ τῶν παρθένων εἰ γάμους ἐπιεικῶς καταστρέφουσι."
cit. la Hermann *Lehrbuch der griechischen Privat-alterthümer*, herausgegeben von Blümner, 1882, p. 253.

[7] Charikles, ed. 1878, III, 368, apud Dargun, *op. cit.*, p. 99.

XX

Auguratul

Serbarea nunții la vechi romani se începea, totdeauna, cu *auspicie* [1], care, de regulă, se sorțiau de către auspici proprii, în liniștea disdiminetii [2]. În timpul vechi se observa zburatul paserilor [3], mai pe urmă însă, atât în viața publică cât și în cea privată, acest mod de divinațiune se suplini prin cel mai ușor al *haruspicielor* [4].

Cum se adunau oaspeții îndată veneau auspicii ca să prevestească rezultatul auspicelor [5] și abia după aceea se încheia contractul de căsătorie [6].

Această datină de a sorti sau de a prezice soarta și norocul celor ce au să se căsătorească, mai ales a miresei, deși nu tocmai în toate amănuntele sale, se află și la poporul român.

În Sălaj bunăoară și în împrejurimea Șomcute-i Mari, mama miresei cheamă, înainte de încredințare, dar, mai cu seamă, în ajunul cununiei, pe bătrânele cele mai iscusite în ale descântecelor și vrăjilor, căci la români

[1] Serv. ad. Aen. 4, 45 : nuptiae enim captatis fiebant auguriis. Nunta se făcea după observarea presemnelor augurale ; Serv. ad. Aen. 4, 340 : Maiores omnia auspicato gerebant. „Străbunii noștri făceau toate după ce observau auguriul" ; Cic. de div. 1, 2, 3. : Nihil publice sine auspiciis nec domi nec militiae gerebatur. „Nemică nu se făcea în republică fără auspicie, nici în timp de pace, nici în război". Val Max. 2, 1, 1 : Apud antiquos non solum publice sed etiam privatim nihil gerebatur nisi auspicio prius sumpto. „La cei vechi, nu numai în viața publică, ci și în cea privată, nu se făcea nemică fără a observa mai întâi zborul paserilor".

[2] Serv. ad. Aen. 4, 45 : Varro de pudicitia ait, auspices in nuptiis appellatos ab auspiciis, quae ab marite et nova nupta per hos auspices captabantur in nuptiis. „Varo „de pudicitia" zice că *auspicii* la nunți s-au numit de la auspiciile care se făceau la nuntă de către mire și mireasă prin „auspici".

[3] Plin. n. h. 10, 21 : Accipitrum genera sedecim invenimus ; ex iis aegithum prosperrimi auguri nuptialibus negotiis. „Aflăm 16 feluri de uli ; din aceștia sunt *ulii cei mici* (Parrus coeruleus, pițigoiul vânăt ; Blaumeise) pentru augur cei mai cu noroc la afaceri de nuntă". Auspicia de coelo, adică fulgerul și tunetul erau atât pentru comiții (Mommsen, Staatsrecht I, p. 77) cât și pentru căsătorie o împiedicare anume pentru *confarreatio*.

[4] Cic. de div. 1, 16, 28 : Nihil fere quondam maioris rei nisi auspicato, ne privatim quidem, gerebatur, quod etiamnunc nuptiarum auspices declarant, qui re omissa, nomen tantum tenent. Nam ut nunc extis, sic tunc avibus magnae res impetriri solebant. „Odată nu se întreprindea mai că nici un lucru mai însemnat, fără privirea zborului paserilor, nici chiar în viața privată, ceea ce dovedesc și acuma observatorii paserilor întrebuințați la nunți, care fiind lucrul neîntrebuințat, își păstrează numai numele. Căci precum acuma, prin observarea intestinelor și măruntaielor, așa se obișnuia atunci prin observarea paserilor a izbuti un lucru mare".

[5] Tac. ann. 11, 27 : atque illam audisse auspicium verba. „Și că ea a auzit cuvintele auspiciilor".

[6] Joachim Marquardt, *Das Privatleben der Römer*. Erster Th., Leipzig, 187[illegible] p. 46.

vrăjitoarele sunt auspicii de odinioară ai romanilor și acestea toate până într-una *coată* [1], adică *descântă miresei de deochi*. Și dau apoi din apa cea descântată și carbonizată, ca să beie și să se ude pe frunte și moalele capului, înainte de a se încredința sau a merge la cununie [2].

În cele mai multe locuri din Transilvania, neștiind fata, ce are să se căsătorească, cum îi va fi *soarta, ursita, scrisa*, bună sau rea? face-s-a încredințarea și cununia într-un *ceas bun* sau *rău?* îndătinează a-și căuta înainte de aceasta soarta și norocul la *pascalii* [3].

Tot așa fac și miresele din Bucovina. Pe lângă aceasta însă se mai crede în Bucovina încă și aceea că, dacă ziua în care au cei tineri să se cunune, e *ploioasă*, toată viața lor va fi mănoasă; dacă e senină și frumoasă, asemenea va fi și viața lor; iar dacă e viforoasă sau furtunoasă, atunci și viața lor va fi astfel.

În Transilvania, din contră, feciorii niciodată nu mănâncă din oală anume, ca să nu le ploaie pe vremea nunții [4].

Mai departe consideră românii din Bucovina trecerea unui iepure pe dinaintea feciorului, când acesta se duce să se încredințeze sau a nunții, mai ales când pleacă la cununie, precum și ieșirea cu cofele deșerte, de un semn rău. Drept aceea, mai toți locuitorii, pe lângă care trece nunta, ies cu cofele pline de apă și le varsă înaintea nuntașilor trecători, anume ca tinerilor să le meargă toate în plin. Pentru fapta aceasta, mirele scoate și dă fiecăruia, care a ieșit cu plin înainte, câte un bacșiș.

Cântecul unei găini cocoșește sau a cucului în mâna stângă ori în spate [5], apariția bufniței pe sară, urletul cânelui sau moartea unei vite din curte, sunt atâtea *semne* rele, care de multe ori împiedică nunta, sau cel puțin o amână. Splina și ficatul vitei tăiate pentru logodnă prevestește familiei lipsă sau abundență, după cum sunt pline sau seci [6].

În fine, dacă osul pieptului de la vreo pasere domestică, tăiată la

[1] Coată = caută, provincialism.
[2] Com. de El. Pop.
[3] Com. de I. Georgescu.
[4] *Călindarul Poporului pe anul comun 1889*, An. IV, Sibiu, 1889, p. 72.
[5] Iarnik — Bârseanu, *op. cit.*, p. 43:

Auzi, mândră, cucu cântă,
Ieși afară și-l ascultă!...
De ți-a cânta cucul bine,
Trage nădejde de mine;
De ți-a cânta cucul rău,
Grijească-te Dumnezeu!

Ibidem, p. 335:

Auzi, mândră, cucu cântă,
Ieși afară și-l ascultă!
De ți-a cânta cucu bine,
Ie-ți hainele, hai cu mine.
De ți-a cânta cucu rău,
Mai rămâi în satul tău!

[6] În Bucovina și Transilvania, vezi I. C. Tacit, *Nunta la poporul român în comparațiune cu nunta la eleni și la romani*, în „Foaia Societății Românismului", an. I, București, 1870 p. 20.

nuntă, este drept, acesta e semn că ambii soţi sunt fideli unul altuia şi că fericirea familiei e asigurată. Dacă centrul unui os e de o coloare roşie, e semn că paupertatea e departe de acea păreche de soţi, iar dacă coloarea e albă sau puţin roşie, însemnează că avuţia nu-i prea iubeşte [1].

La romani se împiedica totul, când semnele erau rele.

La noi însă, uneori, rigoarea lor e lovită de creştinism. Cu toate acestea, dacă căsătoria s-a făcut, orice lovire a soartei în familie revocă în memorie prevestirea cobei.

Când semnele sunt favorabile, bucuria este nespusă [2].

[1] G. Dem. Teodorescu, *Încercări critice asupra unor credinţe, datine şi moravuri ale poporului român*, Bucureşti, 1874, p. 92.

[2] I. C. Tacit, *op. cit.*, p. 20.

XXI

Încredințarea

La vreo câteva zile după „*așezare*" sau „*legătură*", adică după ce părinții tinerilor s-au învoit pe deplin în privința zestrei, urmează „*încredințarea*" sau „*logodna*".

Mai nainte însă de ce vom începe a înșira datinele și credințele de la încredințare, să ne oprim puțin la cuvintele cu care obișnuesc românii a numi acest act.

Cuv. *logondă, logornă, logolnă*[1], *logodire, a logodi, logodnic, logodit, logodnică și logodită*, care toate se reduc la vsl. *logoditi* (convenire, adulari) s-au introdus în popor, după părerea noastră, prin biserica creștină și anume în timpul acela, când limba slavonă era la români limba statului și a bisericii.

Cu toate însă că, cuvintele acestea sunt cunoscute în toate provinciile române din Dacia Traiană, totuși ele nu sunt așa de răspândite și de des întrebuințate ca și cuvintele *credință* și *încredințare*, care au aceiași însemnare.

Pe când preoții, adică administranții logodnei, ținându-se de cărțile bisericești întrebuințează numai cuv. *logodnă*, pe atunci poporul de jos se ținea mai multe de cuvintele străbune *credință* și *încredințare*.

Ba ! sunt unele provincii sau părți de provincii, în care poporul de jos nu întrebuințează defel cuv. *logodnă*. Așa românii din Banat și cei din Munții Apuseni ai Transilvaniei întrebuințează numai *credință* și *încredistare*, nicicând însă *logodnă*. N. și-a încredințat pe N. = N. s-a logodit cu N[2].

Pe Câmpie, în partea Mureșului de Sus și de la Mureș până spre Banat, se întrebuințează asemenea numai *credință* și *încredințare : au făcut credință, s-au încredințat* „s-au logodit" ; și-a stricat *credința* „logodna".

Pe lângă izvorul Someșului Mare, pe la Reteag și pe Târnave, se aud tustrei termenii, adică : *credință, încredințare* și *logodnă ; și-au dat credință* = s-au logodit. Totuși, cuv. *logodnă* se aude mai mult în părțile despre România și mai ales începând de la Brașov, pe când *credință* și *încredințare*, în părțile dinspre Ungaria[3].

În Sălaj și Chioar se aud asișderea tustrei termenii. Ba ! pe lângă *credință* și *încredințare* se întrebuințează în părțile acestea încă și *credințare*[4].

[1] „Revista Nouă", an. I, p. 153.
[2] Frâncu — Candrea, *op. cit.*, p. 151 ; I. Slavici, *op. cit.*, p. 124.
[3] Com. de George Barițiu și Ion Pop Reteganul.
[4] Com. de El. Pop.

În Bucovina, Basarabia, Moldova și Muntenia se întrebuințează mai mult cuv. *logodnă*. Totuși și în aceste țări se aude nu odată și cuv. *credință*. Așa, într-o baladă fragmentară, din Câmpulung în Bucovina, care tratează despre un voinic ce se află la închisoare, dăm peste cuv. *credință* cu înțelesul de „logodnă". Iată și versurile respective :

Merg feciori cu feciorițe
Și cuconi cu cuconițe
Și merea și-a lui mândruță
Cu *inelul de credință*
Ca să-l scoată din temniță.
— Domnule de la Bârgău
Slobozește-mi puiul meu !...[1]

Într-o variantă a acestei balade, de pe lângă Crișul Negru, versurile din cestiune sună așa :

Merge-o fată feciorită.
Cu *inelaș de credință.*
— Dragul meu Todor birău,
Sloboziți drăguțul meu !...[2]

Cuvintele care corespund verb. *a logodi* și derivatelor sale și care sunt asemenea pretutindeni răspândite și întrebuințate sunt, afară de *credință, credințare* și *încredințare*, următoarele : *a credința* și *încredința* sau *a credinți* și *încredinți*, apoi *credințat, credințată* sau *încredințat* și *încredințată*.

Verbul *a credinți, credințesc* — e uzitat pe la Retrag[3] iar *a încredinți* pe la Giurgești, în Transilvania.

O doină poporană din Transilvania, în care provine verbul din urmă, se începe astfel :

Mă dusei în dumbrăviță
Mă-ntâlnii c-o copiliță
Eu de mână o-am luat,
La părinți în sam-o-am dat,
Să o crească, s-o mărească,
Minte-n cap să-i dobândească,
Și io-am pus picioru-n scară
Și-am trecut în altă țară.
Nici trei ani n-am zăbovit
Hiriu de-acasă mi-a venit,
Că mândra mi-o-*credințit*...[4]

La românii din Macedonia, cuv. *logodnă* nu este defel cunoscut, ci numai cuv. *isusire* (pl. *isusiri*, art. *isusirle*)[5].

[1] Din colecția mea inedită.
[2] M. Pompiliu, *Balade populare române*, Iași, 1870, p. 82.
[3] Com. de I. Pop Reteganul.
[4] I. Pop Reteganul, *Trandafiri și viorele*..., p. 90.
[5] Com. de Caragiani și M. Iuță.

Şi acum, după ce am văzut care dintre cuvintele *logodnă* şi *încredinţare* e cel mai răspândit şi mai tare întrebuinţat, să trecem la desfăşurarea datinelor şi credinţelor de la încredinţare.

În unele părţi ale Bucovinei, precum de ex. în ţinutul Dornei şi al Câmpulungului, se face încredinţarea în următorul mod:

Feciorul, ce are să se însoare, pofteşte într-una din seri, mai ales într-o *joi*, pe mai mulţi inşi dintre neamurile sale la dânsul acasă şi apoi, dimpreună cu părinţii săi, cu cei poftiţi şi cu o pereche de lăutari, se duce la părinţii alesei sale, ca să se încredinţeze cu aceasta.

Părinţii fetei, la care asemenea se află mai mulţi oaspeţi dintre neamuri, cunoscuţi şi vecini adunaţi, cum zăresc că vine feciorul cu oaspeţii săi, îndată încuie uşile şi nu le dau drumul să intre în casă.

Atunci, unul dintre oaspeţii sosiţi şi mai ales acela care e menit să fie *colceriu* în decursul nunţii, cum ajunge suita peţitorului lângă casa fetei peţite, văzând că nu li se dă cu una cu două drumul înăuntru, se postează lângă uşa tinzii sau lângă o fereastră şi ţine următoarea oraţie:

Bună sara,
Bună sara,
Cinstiţi boieri pământeşti
Şi sfetnici împărăteşti!
Pe sfetnicu-mpărătesc
La noi, afară-l poftesc
Ca, cu dânsul să vorbesc.
Că noi încă suntem soli împărăteşti
De-al nostru-mpărat trimeşi.
Că-al nost tânăr împărat
Toată oastea o adunat
Şi a scos-o la vânat
Ca să vâneze:
Munţii
Cu râşii,
Codrii
Cu urşii,
Măgurile
Cu fiarele,
Bâtcele
Cu ciutele
Stâncile
Cu caprele
Rediurile
Cu vulpile
Belţile
Cu peştele,
Satele
Cu fetele,
Câmpiile
Cu florile,
Poienile
Cu zânele,
Dumbrăvile
Cu izvoarele.

Dumbrăvi mari și umbricioase,
Văi adânci și răcoroase,
Câmpuri largi, înfloritoare
Cu izvoare
Curgătoare
Și răcoritoare.
Să prindem soboli și râși,
Să-mpușcăm vulpi, lupi și urși.
Când au fost la o milă de loc
Stătu toată oastea pe loc.
Când au fost la mijloc de cale
Dădu peste-o urmă de fiară mare
Și cum dădu de acea urmă de fiară
Stătu singur împăratul și se miară:
„Urma aceasta de ce să fie ?"
Și el îndat-a strâns sfetnici,
Și filozofi mari și vrednici,
Sfetnicii se sfătuia
Iar filozofii tăcea
Și la urmă tot privea!
Sfetnicii au sfătuit,
Iar filozofii au gâcit,
Sfetnicul dintâi a zis:
— Aceasta-i urmă de zână
Ca să fie soață bună
Cu-mpăratul dimpreună!
Sfetnicul al doilea a zis:
— Aceasta-i urmă de floare de rai,
Care cu al nostru împărat
Va fi un soț de bun trai;
C-a nost tânăr împărat
Pe aceste locuri a vărat
Și a iernat
Și știe florile
Și garoafele
Unde cresc
Și-nfloresc,
Și-a văzut în răsăriturile
Domniilor voastre o floare
Cu raze de soare,
Care ziua înflorește,
Noaptea crește
Și-a odrăsli, nu mai odrăslește.
Iar al nost tânăr împărat
Așa a pus la socotință
Ca să mute această floare
Cu raze de soare,
Din răsăriturile domniilor voastre
În grădina-mpărătească
Unde ziua să-nflorească,
Și noaptea să odrăslească
Toată lumea să-i fericească,

Şi-a gândit,
Şi-a socotit
S-o ducă la munţi
Cărunţi
L-ale dumni-sale curţi,
Că acolo va-nflori
Şi va odrăsli
Şi Dumnezeu înc-a şti...
Al nost tânăr împărat
Dimineaţă s-a sculat
Şi pe obraz s-a spălat
Pe obraz
Cu vinars
Şi pe mâni
Cu vin bun,
Şi-n scări de argint s-a rădicat,
Peste oaste s-a uitat
Şi pe noi
Pe aceşti doi
Voinici
Mici
De stat
Şi buni de sfat,
Din cai sumeţi
La oaste îndrăzneţi,
Care-acum stăm sub păreţi,
Ne-a ales
Şi ne-a trimes
Din olac
În olac,
Să strângem harac
Un mândru colac,
Un colac mândru frumos
Ca şi faţa lui Cristos,
Jirezi de fân,
Buţi de vin,
Ialoviţe grase,
Copile frumoase.
Şi pe aceştia doi ne aleasă
Şi-nainte ne trimeasă
Pe *clugul* pământului,
Pe *stireţia* soarelui,
Pe stelele ceriului
Tot săltând
Şi jucând
Şi din ploşte vin bun bând,
Din pistoale împuşcând,
Raze luminoase slobozind,
Mare veselie
Şi bucurie
Pretutindeni făcând,
Pe Dumnezeu lăudând...

Dar noi când am fost
Pe-ndreptul acestei case
Iat-o stea că ni se lasă,
Deci, ori steaua ne arătați,
Ori răspuns bun să ne dați.
Că n-am băut buți de holercă
Să ne fie vorba de nemică,
Și-am băut buți de vin
Să ne fie vorba deplin!
Răspunsul nostru ce este?
Ușile să descuieți,
Că de nu, dăm din armăți,
Și vom da cu armățile
Și vom sparge ușile,
Și vom da cu pistoalele
Și-om sfărâma ferestile![1]

După rostirea acestei orații, părinții fetei deschid ușile și-i slobod înuntru.

Unii părinți însă nu încuie ușile, din contră, cum simțesc că vine feciorul cu părinții săi și cu oaspeții li ies întru întâmpinare și-i poftesc pe toți să intre în casă.

Pe când se petrece aceste ceremonii pe la ferești și pe la ușe, pe când stăpânii casei poftesc pe oaspeți să intre înlăuntru, fata pețită se ascunde degrabă într-o cămară sau într-o odaie deosebită.

După ce au intrat acuma feciorul și cu oaspeții săi înăuntru, și după ce fiecare a cuprins loc unde a apucat, unele muieri, dintre neamurile feciorului, se dau degrabă și caută încolo și încoace doară află fata, ce s-a ascuns.

Neputând-o afla degrabă și văzând nerăbdarea oaspeților, întreabă feciorul.

— Unde-mi este floarea cea aleasă, prea înălțata împărăteasă?... unde ați ascuns-o?... aduceți-mi-o mai degrabă, căci oastea mea este nerăbdătoare, voiește s-o vadă cât mai iute.

Neamurile fetei răspund:

— Înălțate împărate! fii bun și mai așteaptă puțin, căci acuși ți-om aduce-o.

Apoi se duc și-i aduc mai întâi o babă bătrână și urâtă sau un flăcău îmbrăcat muierește și cu cosițe pe cap și aducându-i zic că aceasta-i împărăteasa, ce o caută el.

Mai pe scurt, ca și la pețire, așa și la încredințare, până ce se gătește fata și până ce o aduc în casă, fac cei adunați o mulțime de glume de care trebuie să râdă cu toții.

În răstimpul acesta oamenii, mai ales ai feciorului, se pun la masă și încep a închina, a cinsti și a se veseli cu toții, până ce cei din casă aduc pe fată, frumos gătită, din cămara sau odaia, unde a fost, cu puțin mai nainte de aceasta, ascunsă.

[1] Din Pojorâta, sat în districtul Câmpulungului, com. de I. Flocea, stud. gimn.

Feciorul, cum zărește pe fată, care intră smerită și cu capul plecat în jos în casă, de-a una se duce la dânsa, o apucă de mână și așa apoi se duc amândoi și se pun alăturea *în capul* sau *în crucile mesei.*

Masa, în capul căreia se așează acum tinerii, este de mai nainte acoperită cu o față de masă foarte frumoasă, iar în mijlocul ei, în dreptul tinerilor se află *un blid plin de grâu ales.* În grâul acesta vâră feciorul, după ce s-a pus în capul mesei, vreo câțiva *bani de argint,* iar fata vâră o *năframă* frumoasă, cusută de dânsa.

După ce s-au vârât obiectele acestea în grâul din blid și după mai multe glume și râsete, zice unul dintre neamurile fetei :

— Ia-ți copilă lucrul tău ! adică năframa.

— Ba nu ! zice îndată unul dintre neamurile feciorului — ia-ți mai bine banii, copilă dragă, căci pentru lucrul tău îți sunt plată acești bani !

După schimbarea acestor cuvinte, întind amândoi tinerii mâinile și vârându-le în blidul cu grâu scoate feciorul năframa, iară fata banii și și după ce le scot, aruncă amândoi cu puțin grâu, în cruciș, peste oaspeți. Cealaltă parte de grâu însă câtă mai rămâne în blid, părinții fetei o strâng și o păstrează până după cununie, adică până la *colăcărie.*

Fata, cum a luat banii, îi strânge bine. Feciorul însă dă, atât năframa scoasă cât și străistuța ce o poartă atârnată de-a umărul și cușma din cap, viitorului său socru.

Socrul său, cum ia de la dânsul aceste trei obiecte, de-a una îi pune pălăria sa în cap, ca acesta să nu steie cu capul gol. Apoi dă obiectele luate fiicei sale și aceasta coase năframa la cureaua străistuței, iară la cușmă îi coase o *pană* [1] frumoasă, făcută din pene de păun și la mijloc cu sorcoveți sau cu alți bani de argint. După ce sfârșește de cusut, dă obiectele tatâne-său, iară acesta le întoarce îndărăpt viitorului său ginere, luându-și, în același timp, pălăria sa înapoi și urmând amânduror tinerilor să trăiască mulți și fericiți ani.

Așa se fac încredințările în unele sate din ținutul Dornei și ale Cîmpulungului [2].

În celelalte părți ale Bucovinei, după ce s-au adunat toți cei poftiți la un loc, după ce aduc pe fată în casă și se așează după masă, aleg părinții celor tineri pe unul dintre oaspeții de față, care e mai bătrân și mai cu vază, ca el să încredințeze pe tineri. Acela, luând blidul cel cu grâu, ascunde *inelele tinerilor* într-însul și anume al feciorului într-o margine de blid, iară pe al fetei în cealaltă margine. Iară după ce în acest chip le ascunde, pune blidul dinaintea tinerilor, care stau alăturea și-l învârte astfel ca inelul feciorului să vie în dreptul fetei, iară al fetei în dreptul feciorului.

După această procedură zice omul către cei tineri, să scoată inelele și să le pună pe degete.

Tinerii se supun. Scot, cu sfială, inelele care acum sunt schimbate și le pun pe degete, feciorul pe al fetei, iară fata pe al feciorului și anume, fiecare pe degetul al patrulea.

[1] Cuv. *pană,* în loc de floare, e uzitat mai cu seamă în Transilvania. În Bucovina numai în ținutul Dornei. În celelalte părți ale Bucovinei întâmpinăm cuvântul acesta numai în cântece, nu însă și în vorba de toate zilele.

[2] Com. de Petre Ursul, fost cânt. bis. în Cândreni.

O parte din grâul, care se află în blid, îl aruncă tinerii încredinţaţi, în cruciş, prin casă, iară o parte se păstrează până după cununie, adică până la *colăcărie*, după cum s-a arătat şi mai sus.

Din minutul în care şi-au schimbat cei tineri inelele, adică din minutul în care *s-au încredinţat, logodit* şi până după uncrop, feciorul încredinţat se numeşte în Bucovina *mire* sau *mnire* şi *nire*, iar fata încredinţată *mireasă, mnireasă* sau *nireasă*.

Împrejurul Bucureştilor, precum şi în alte părţi din România, feciorul încredinţat se numeşte *ginere* (dim. *ginerică*), în loc de *mire*, nu numai de către socri, părinţii fetei, ci şi de către toţi ceilalţi nuntaşi; aşa bunăoară lăutarii zic: „să trăieşti domnule *ginere*, să trăieşti *gine-rică*", în loc de: să trăieşti domnule *mire*, !¹. Fetei încredinţate însă şi aici i se zice *mireasă*.

În sudul Transilvaniei se zice, ca şi în împrejurimile Bucureştiului, *ginere* în loc de *mire*, în celelalte părţi însă, ca şi în Bucovina, *mire* şi *mireasă* (dim. *miresucă*) [2].

În Banat se zice numai *june*. Cuvântul *mireasă* însă şi aici e cunoscut.

În Sălaj şi Chioar se zice asemenea *mire* şi *mireasă* (din. *miresuţă*) [3].

În Macedonia, după cum mi s-a spus, nu există defel cuv. *mire* şi *mireasă*, ci mirelui i se zice *dzinire* sau *dzinere* (pl. *dzinerli*), iar miresei, mai ales în părţile Tesaliei şi ale Albaniei *'nvéasta ńaua*, (pl. *'nvéaste ńale*). Dacă au trecut mai multe zile de la nuntă se zice simplu *'nvéastă* [4].

Nevasta nouă se numeşte mireasa şi în comitatul Zarandului, precum şi în unele părţi ale Transilvaniei [5].

Ce se atinge de numirea *ginere, (lat. gener-eri)*. aceasta este pretutindeni lăţită şi cunoscută şi în Bucovina, însă aici nu are însemnarea de *încredinţat, fidenţat* (Bräutigam), ci numai de *bărbatul fiicei măritate* (Schwiegersohn).

Ca şi la români, aşa şi la romani, cuv. *ginere* avea două însemnări: una de *fidenţat* (Bräutigan) [6] şi alta de *bărbatul fiicei măritate* (Schweigersohn) [7].

În decursul nunţii se mai numeşte mirele, pretutindeni, în toate ţările locuite de români, mai ales în *oraţii* şi *împărat, împărat mare, crai nou* şi *crăişor*, iar mireasa *împărătească* şi *crăiasă nouă*.

[1] Com. de G. Dem. Teodorescu, în „Lumina pentru toţi", an. IV, Bucureşti, 1887, nr. 7—8, p. 230—231.

[2] Com. de I. Georgescu şi I. Pop Reteganul.

Miresuca cu cunună
Se cunoaşte c-a fi bună
Cămeşa pe dânsa sună.

Dintr-o doină populară din Transilvania.

[3] Com. de I. Pop.

[4] Com. de Caragiani şi M. Iuţă.

[5] Com. de T. Duşănescu.

[6] Hor epod. 6, 13; Virgil Aen. 2, 342.

[7] Cic. de offic. I, 35, 129: cum soceris generi non lavantur. „socrul nu se scaldă cu ginerii la un loc". Atl. 1.1. Qui ducat, quum te viderit, socerum, generibus tantum esse impietatem. „Care să creadă când te vede pe tine ca socru, că genurile au o impietate atât de mare".

După cununie, feciorul încredințat și cununat devine pentru socrii săi *ginere*, iar fata cununată, *noră* (de la lat. *nurus, us ; genitiv nurorei*, pl. *nurori ; dim. nurioară)* :

De vedea și iar vedea
Că logodnici îi venea,
La pețit că mi-i primea,
***Nurioara* că-și tocmea**
***Nurioara*-și logodea**
Zestre bună că-i dedea
Frumușel că mi-o gătea
Nuntă mare că-i făcea
De se ducea pomina...[1]

Iară la vreo câteva săptămâni, după nunta amândurora, li se zice *însurăței*.

Noi, în cele următoare, îi vom numi până la cununie *mire* și *mireasă*, iar după cununie cum va cere trebuința.

Mai de mult era datină în Bucovina, ca și-n celelalte țări locuite de români, că tinerii, după *așezare*, se duceau împreună cu părinții lor la preotul local și înaintea acestuia făceau încredințarea, el îi încredința și numai în cazul acela, când preotul era împiedicat cu alte trebuințe mai urgente și, prin urmare, nu se putea face încredințarea la dânsul, se duceau acasă la părinții miresei și aici chemau apoi părinții amânduror tinerilor pe neamurile cele mai de aproape și pe cei mai bătrâni dintre vecini și înaintea acestora se făcea *logodna*, care, după spusa românilor din cele mai multe părți, e jumătate de cununie [2].

De când însă legile împărătești și ordinațiunile consistoriale au oprit sub aspră pedeapsă, ca să se săvârșească încredințarea cu mai multe zile sau chiar și săptămâni înainte de cununie, de atunci preoțimea din Bucovina încredințează pe cei tineri totdeauna precis înainte de cununie după ritualul, care-l prescrie biserica noastră ortodoxă-orientală.

Însă cu toate acestea ordinațiuni și opriri amenințătoare, românii, credincioși datinelor și credințelor păstrate din moși strămoși, serbează încredințarea fiilor săi și acuma, ca și în vechime, cu vreo câteva zile sau săptămâni înainte de cununie, și fără de preoți, după cum s-a arătat mai sus, cu acea deosebire numai că la această încredințare nu se citește de nimeni nici o rugăciune, ci numai se schimbă inelele, sau banii de argint și năframa.

Nemijlocit, după încredințare iau părinții pe mireasă și o duc iarăși înapoi în cămară sau odaia, unde a fost mai înainte ascunsă, și acolo o lasă apoi să steie până ce se-ncepe jocul [3].

[1] G. Dem. Teodorescu, *Poezii populare*. Culegere de..., București, 1885, p. 167.

[2] Credințele românilor din Bucovina și a celor din Ungaria și Banat. Vezi despre aceasta și G. Trăilă, *Păun Petrișor*, nuvelă de... în „Familia", an. III, Budapesta, 1867, p. 282.

[3] Datina aceasta se vede că este foarte veche, deoarece Dim. Cantemir încă o amintește. Iată ce ne spune el în privința aceasta : „După aceea, adică după pețire, chiamă un preot sau dacă acesta este împiedicat cu alte ocupațiuni, trimit și chiamă pe cei mai bătrâni din vecini și în prezența acestora mirii schimbă inelele. Apoi părinții duc numaidecât fata îndărăt și iarăși o ascund. Reîntorcând, se pun cu pe-

În răstimpul dintre încredinţare şi până ce se-ncepe jocul, după cum vom vedea acuşi, părinţii tinerilor încredinţaţi hotărăsc ziua pe când va fi *cununia*. Apoi, hotărându-se şi această zi, maica miresei şi cu celalelte neveste, neamuri cu dânsa, pun pe masă diferite bucate şi încep cu toţii a ospăta, a cinsti şi a se veseli. Această ospătare şi cinstire durează mai bine de o oră. Apoi se scoală cu toţii de la masă şi încep a juca.

Nemijlocit însă, înainte de a începe a gusta din bucatele puse pe masă, unul dintre peţitori, adresându-se către oaspeţi, ţine următoarea oraţie :

Mult iubiţi săteni,
Prea cinstiţi meseni !
Câţi aici v-aţi adunat,
Pe D-voastră v-a aşteptat
Acest cinstit gospodar,
Cu vin tocmai din Cotnar
Şi când v-a văzut venind
Aşa mândri şi gătiţi,
Ca pomii cei înfloriţi
Pe portari că i-a chemat
Şi lor poruncă le-a dat
Să deschidă porţile,
Să întindă mesele.
Portarii că s-au grăbit,
Porunca au împlinit.
Porţile-au deschis,
Mesele-au întins,
Aşternute mese
Cu feţe alese.
Pe mese plin de şipuri
Cu felurite băuturi,
Şi sahane cu fripturi
Pentru ale D-voastră guri
Şi furcuţe zugrăvite
Şi linguri tot căsăpite
Pentru ale D-voastră guri gătite.
Deci poftim, luaţi
Şi ospătaţi !...
Care n-aveţi linguri şi furcuţi
Faceţi bine şi-ngăduiţi,
Că am să-ncalec pe un mânz
Să mă duc la Cernăuţ
S-aduc linguri şi furcuţi,
Dară eu în Cernăuţ

ţitorii la masă aşternută şi nu se rădică mai înainte de a se defige ziua cununiei. E de observat că dacă mirii sunt feciori de boieri nici încredinţarea, nici cununia nu se pot face fără de consensul Domnului şi fără de atestat de la episcop, pentru ca de o parte să nu se întâmple căsătorii oprite de legile divine şi bisericeşti, iar de alta, ca să nu se unească mai de aproape prin această legătură multe familii boiereşti, fără de învoirea Domnului". Dim. Cantemir, *op. cit.*, p. 144.

Poate că voi zăbăvi,
Că poate linguri n-or fi,
Furculi poate n-oi găsi.
Trageți-mi bine în samă
C-am să-ncalec cât de grabă
Pe o iepușoară albă
Și m-oi duce la Suceavă,
Și de-acolo, cum m-oi duce,
Știu prea bine c-oi aduce
Linguri și furcuți.
Care nu-ți avea linguri și furcuți
Mai rupeți și cu cei dinți,
Că așa ne au învățat
Pe noi, ai noștri părinți.
De nu știți cum, apoi stați
Și la mine vă uitați
Cum eu singur oi lua
Si din bucate oi gusta.
Cine mai ști,
Poate c-or fi
Furcuțele ruginite,
Bucatele otrăvite.
Și decât a peri
Oastea împăratului,
Mai bine eu
Un purice al satului.
Poftim luați și ospătați,
Dar din barbă să nu dați![1]

Am amintit, mai sus, că mirele, când se duce să se încredințeze, ia cu sine pe mai mulți oaspeți dintre neamurile sale, precum și o păreche de lăutari... Între oaspeții aceștia, precum și între cei poftiți de părinții miresei, se află, de multe ori, afară de bărbați și neveste, încă și feciori și fete. Deci, după ce s-au logodit acuma tinerii, după ce au stat la masă, au ospătat deajuns și au închinat mai multe pahare de băutură în sănătatea unora și a altora, se scoală cu toții de la masă și spun lăutarilor *să mai tragă vreo una și de joc.*

Lăutarii, care până acuma au stat în vreun ungher de casă și-au cântat numai cântece de masă, n-așteaptă să fie mult rugați, ci cum li s-a spus de-a-una intonează o horă.

Oaspeții adunați și mai ales tineretul, setos de petrecere și de joc, cum aud că lăutarii *au întors arcușul pe altă strună*, de-a-una se prind cu toții la joc și petrec până în ziuă.

Când au început lăutarii a cânta de joc, atunci se duc părinții sau niște neamuri de ale miresei și o aduc pe aceasta iarăși în casă, de unde apoi nu se depărtează mai mult.

[1] Din Ilișești, dict. de Ilie Ungureanu. Această orație se mai ține încă și la „Masa mare" și „uncrop".

Soacra cea mare, adică maica mirelui, care fireşte încă trebuie să joace măcar un joc, fiind foarte bine dispusă şi voind a îndemna la voie bună şi veselie pe ceilalţi oaspeţi, începe a chiui astfel :

Mulţămesc lui Dumnezeu,
Că mi-e bine, nu mi-e rău !
Mulţămesc celui de sus,
C-aceste zile-am ajuns ![1]

De altă parte, o nevastă tânără, nevrând a rămâne în urma soacrei celei mari, începe, în numele mirelui, a chiui următoarea chiuitură :

Astă vară mi-am vărat
Sub un ciung de brad uscat
C-o puică de căpătat,
Dar la iarnă mi-oi şedea
Cu puicuţa dreapt-a mea ![2]

N-a apucat însă bine a sfârşi nevasta chiuitura sa, când numai ce auzi, din altă parte a horei, pe altă nevastă, neam cu mireasa, luând pe mire oareşicum peste picior şi anume :

Măi bădiţă, măi Ioane !
Cât a fost vara de mare
Tot ai zis că mi-i lua,
Iată c-a venit toamna
Şi-ai dat mâna cu altă.
Ce-ai gândit
De m-ai urât ?
Ce-ai mâncat,
De m-ai lăsat ?

Dar las, că şi-a dat peste om ! Năintaşa sa nu-i dă cu una cu două rând, ca să păcălească pe mire, căruia i s-au adresat aceste versuri, apostrofându-l de un om care nu-şi ţine cuvântul. Ea răspunde îndată :

Am mâncat zahăr pisat
Şi zic zău că te-am lăsat,
Am mâncat zahăr bătut
Şi zic zău că te-am urât,
C-alţi-au mers şi-au logodit,
Eu am-îmblat într-o vară
Aceşti-au mers într-o sară
Şi-au luat o buz-amară ![3]

Când sfârşeşte chiuitoarea versurilor acestea toţi cei de faţă încep a râde cu hohote şi a face multă voie bună.

Şi tot aşa, prin glume şi râsete, unii jucând şi chiuind diferite chiuituri, care se potrivesc mai ales la această petrecere, iar alţii, şi mai ales cei bătrâni, bând şi istorisind fel de fel de întâmplări, se petrec şi se veselesc cu toţii până în ziuă.

[1] Din Crasna, dict. de Maria Bărbuţă.
[2] *Idem.*
[3] *Idem.*

Când se revarsă de ziuă atuncea se împrăştie cu toţii, ducându-se fiecare pe acasă şi căutându-şi şi de trebile sale.

În fine, voi să mai amintesc încă şi aceea, că mirele, din ziua în care s-a încredinţat şi până după *uncrop*, poartă necontenit, atât în sărbători cât şi în zilele cele de lucru, *pana* adică *floarea*, ce i-a cusut-o mireasa la cuşmă şi năframa la cureaua trăistuţei.

În acele părţi ale Bucovinei, unde feciorii n-au datină de a purta trăistuţe cu sine, se coase, tot în ziua de încredinţare, numai o *floare de târg* la cuşma mirelui pe care, ca şi pana, o poartă mirele din ziua încredinţării şi până după *uncrop*.

Pe această floare sau până apoi, precum şi pe năframa de la cureaua străistuţei, cunosc românii, care fecior e *mire*, pentru că în zilele de lucru numai *mirii* îndătinează de a purta flori scumpe la cuşme. În România şi anume în districtul Bacăului încredinţarea sau logodna se face în următorul mod:

Se aduce o strachină cu *grâu* sau dacă fata e mai aleasă, una cu *orez*, se pun *inelele* înuntru şi se schimbă de vreo trei ori de cineva din oamenii de faţă. Nemijlocit, după aceasta, fata pune la căciula sau pălăria flăcăului o *floare de târg*. Flăcăul, adică mirele, iese apoi afară şi împuşcă de vreo câteva ori dintr-un pistol, dând prin aceasta sătenilor de cunoscut cum că s-a logodit.

După logodnă se întinde o masă, la care iau parte atât oaspeţii adunaţi cât şi mirele dimpreună cu părinţii săi.

În unele părţi din acest district, logodna se consideră ca terminată atunci, când flăcăul şi fata au schimbat inelele, unul cu altul, în faţa părinţilor şi a mai multor oameni, rude, prieteni sau cunoscuţi, în alte părţi însă se socoteşte pe deplin făcută numai atunci, când e săvârşită de preot [1].

Împrejurul Bucureştilor se face logodna, în lipsa unui preot, totdeauna de cel mai bătrân din familie [2].

În Transilvania şi anume pe Valea Someşului se face încredinţarea astfel:

Peţitorul dă fetei peţite un *inel*, numit *inel de credinţă* sau simplu *credinţă*, iar fata îi dă o *năframă de buzunar*, numită aşişderea *năframă de credinţă* sau simplu *credinţă*. După aceasta îşi dau amândoi mâna dreaptă, iar grăitorul îi stropeşte cu apă şi le *taie* (desparte) mânile, ca şi la oricare alt târg încheiat.

Tot cam aceste obiecte se schimbă la încredinţare între tineri şi pe Târnave, pe Valea Jiului ardelenesc şi pe Valea Haţegului [3], precum şi în alte părţi ale Transilvaniei [4] cu acea deosebire numai că pe Târnave, în loc de *năframă*, se zice *cârpă de credinţă*.

Inelul, care-l dă mirele miresei, e de metal, de regulă, de aramă, la cei mai avuţi de argint, rareori şi de aur, iar *năframa* e lucrată şi tivită de mireasă. În Valea Jiului şi a Haţegului năframa e pestriţă, cu flori şi asemenea lucrată şi împestriţată de mireasă.

[1] „Columna lui Traian", an. IX, p. 382—383.
[2] Com. de G. Dem. Teodorescu.
[3] Com. de I. Pop Reteganul.
[4] B. Viciu, *op. cit.*, p. 2: „Încredinţarea se face cu sau fără preot, după datina comună prin încredinţarea inelelor şi a năfrămilor de mână înaintea celor două mărturii".

Încredinţarea în sus-numitele locuri se face, de regulă, înaintea preotului şi a viitorilor naşi. După încredinţare se dă un ospăţ, care în unele părţi se numeşte *tocmeală ;* se pun cu toţii la masă, ospătează şi beu, apoi se dau la joc, care ţine cam de la 4—8 ore [1]. Pe unele locuri la ocazia aceasta se croiesc şi vestnimtele trebuincioase pentru nuntă [2].

În Şcheiu, mai nainte, după „fostu la vedere“ urma *logodna* : la unii mai curând, la alţii mai târziu.

Soacra mică avea grijă să se pregătească de logodnă şi să fie cu toate în bună rânduială.

În ziua de logodnă, prin amurgul serii, veneau *plocoanele* de la ginere, trimise la soacra mică prin muieri, două ori trei neamuri de ale ginerelui. Ca plocon se aducea : carne de porc, unul sau doi purcei jumuliţi, două ploşti de vin şi doi colaci. Soacra mică cinstea muierile care aduceau plocoanele cu câte un slot la trei inse sau câte şase băncuţe, câte un pahar de vin din ploşti şi le tăia câte o ţâră de colac. Mai apoi, cei tineri trebuiau să meargă la popa sau dacă nu, venea popa acaşă la mireasă de-i *logodea.* Popa, întreba pe fiecare : că cu voia lor e, nu sunt siliţi de nimeni ? Ginerele spunea din vorba cea dintâi : *„cu voia mea“*, mireasa nu prea spunea din vorba a dintâi, apoi tot spunea şi ea *„cu voia mea“* sau putea să zică tocmai atunci, că nu e cu voia ei. Dacă zicea că nu e cu voia lor, nu-i logodea, rămâneau nelogodiţi. După ce răspundeau că e cu voia lor, popa scotea inelul miresei şi al ginerelui şi zicea : *„cu voia lor la amândoi se împreunează fiul cutare cu fiica cutare“.*

Inelele la bărbaţi erau de aramă ori de plumb cu scaun, cu cât erau mai mari, cu atât erau mai de preţ ; fetele purtau inele cu câte trei lumini.

Ceva mai târziu după *logodire,* adică pe la nouă sau zece ore, venea *logodna,* adică masa, pe care o da soacra mică. Lua parte la ea cei poftiţi din partea socrilor mari şi mici de aceea era vorba : *„te duci la logodnă ?“*, ori *„te-a chemat la logodnă“.*

Lăutarii aşteptau pe oaspeţi la pragul porţii şi când vedeau că vine câte un poftit, începeau să zică marşul şi când era nor şi întuneric pe invitaţi îi cunoşteau după lampaşele ori felinarele, cu care veneau ; uneori se înşelau de ziceau la trecători.

În casă, mesele erau puse de mai nainte şi cei ce veneau începeau să se aşeze la masă; cei ce veneau mai târziu trebuiau să şadă mai pe la coada mesei, dacă nu cumva se întâmpla să fie vreun om mai de seamă.

La unele logodne lua parte şi popa şi locul lui era totdeauna în fruntea mesei. După ce vedea că cei poftiţi s-au cam adunat, începea să se aducă bucate la masă.

Dacă soacra mică voia să o ajungă mai puţin, făcea logodna cu fiertură şi pâine şi la urmă colac, iar dacă îi da mâna să cheltuiască mai mult şi voia să facă logodnă mai mare decât nunta : şervet, cuţit, furculiţă şi lingură, de iera fiertură, îşi aducea fiecare invitat.

De băut se aducea la masă rachiu sau vin, după darea de mână a soacrei mici.

Cât ţinea masa, lăutarii, împărţiţi în toate casele, în care erau aşezate mese, ziceau într-una cântece de masă.

[1] Com. de I. Pop Reteganul.
[2] Com. de I. Georgescu.

Mese erau başca pentru oameni, başca pentru muieri şi başca pentru feciori ; pe feciori, de obicei, îi punea mai la o parte prin câte o casă ori căscioară mai dosnică. Şi, când la soacra mică nu era destul loc, punea şi la câte un vecin.

Uneori se făcea *logodna* fără lăutari, dar a doua zi zicea lumea că a făcut pomană.

Cât ţinea masa, ginerele ajuta şi el la muierile care duceau pe masă şi trebuia să fie cu băgare de seamă, ca să nu se mânjească pe haine.

Când era pe la sfârşitul mesei, ginerele mergea de şedea la masă cu ceilalţi feciori şi i se aducea o sticlă sau două de vin, de închina cu ei. Apoi venea mireasa şi pe o tavă îi aducea flori, o garoafă. Ginerele lua florile şi dăruia pe mireasă, după cum îi da mâna şi avea plăcere ; după aceea, mireasa lua şi da flori şi la ceilalţi feciori.

După ce se isprăvea cu masa, se rădica mesele şi se scotea afară şi se începea jocul ; mai întâi de toate se căuta a se cânta *„hora miresei"*. Din lume, după un joc, două, începea să plece acasă ; alţii sta până la sfârşit, când nu mai avea cine să joace.

Plocoanele aduse de la ginere le frigea şi le punea la socri mari *„al doilea masă"*.

A doua zi după logodnă, mireasa spăla vasele [1].

În alte părţi, tot din Transilvania, după ce atât tinerii cât şi părinţii acestora s-au înţeles întreolaltă, junele cu soţii săi, acompaniat de lăutari, pleacă, într-o zi anumită cu daruri la viitoarea lui consoartă. Darurile predate, un preot sau în absenţa acestuia cel mai bătrân *schimbă inelele*, desemnând astfel mutuala legătură între viitorii căsătoriţi. Mese cu toasturi, jocuri şi strigări şi chiuituri distrag pe oaspeţi. În fine, juna toarnă în batista sa un pahar de vin, în care junele a pus câteva monede. Vinul se scurge prin casă — libaţiune adusă *zeilor penaţi* pentru a-i câştiga pentru casa cea nouă — iar monedele legate într-însa se păstrează neatinse până după nuntă, arătând astfel că mireasa îşi ia angajamentul a fi econoamă şi a păstra ceea ce bărbatul îi va aduce în casă. Cu aceasta se termină pactul de bună credinţă [2].

În Ţara Moţilor, la ziua hotărâtă pentru *credinţă*, feciorul însoţit de *peţitor*, de nănaşi şi de doi, trei oameni de încredere, merge la părinţii fetei şi credinţa se face de preot sau de un om de încredere, care, după primirea declaraţiilor obişnuite, schimbă inelele tinerilor.

Împlinindu-se aceste formalităţi, se aşează la masă şi hotărăsc ziua cununiei şi a *ospăţului* [3].

În Sălaj şi în jurul Şomcutei-Mari încredinţarea se face de comun, în presara unei duminici sau a unei sărbători, nicidecum în altă sară. Feciorul, în sara menită pentru încredinţare merge cu grăitoriul său la fata peţită şi de aicea apoi, după ce sărută mânile părinţilor fetei, atât el, cât şi grăitorul şi *peţita*, se duc la preot, dar aşa de târziu ca nime să nu-i vadă pe drum şi dacă din întâmplare îi întâlneşte cineva caută ca să nu-i poată cunoaşte cine-s şi-ncotro se duc. După ce-au ajuns la preot, care a fost de mai nainte înştiinţat despre venirea lor şi după ce dau *bineţele* cuviincioase, grăitorul, luând cuvântul, spune preotului la ce au venit. Preotul pofteşte pe peţită şi pe grăitor să părăsească pe vreo

[1] G. I. Pitiş, *op. cit.*, p. 106—108.
[2] I.G. Tacit, *op. cit.*, p. 20.
[3] Frâncu-Candrea, *op. cit.*, p. 151.

câteva minute chilia, iar pe peţitor, care rămâne cu dânsul, arătându-i mai întâi părţile cele bune precum şi cele rele ale căsătoriei, îl întreabă, de are apucare a se căsători cu fata respectivă sau nu. În caz, dacă feciorul răspunde negativ nu mai întinde multă vorbă cu dânşii, ci le spune să meargă în treabă-şi de unde au venit, iară dacă răspunde afirmativ feciorul iese din chilie şi în urma sa intră fata. Preotul o întreabă şi pe aceasta de voieşte a se duce după fecior din bună voie ori nu, după ce mai întâi îi ţine şi ei o *predicaţie* despre însemnătatea căsătoriei şi cum trebuie să se poarte ca nevastă. Sfârşind şi cu dânsa, intră cu toţii înăuntru. Preotul cheamă acuma şi pe cantorul bisericii sau pe *făt* (pălimariu) ca să fie martor, pune apoi pe ambii tineri alăturea, feciorul la stânga, iar fata la dreapta preotului, cum stă acesta faţă în faţă cu ei şi-i întreabă, din nou, în prezenţa martorilor, de se iubesc şi de vreau de bună voie, neîndemnaţi şi nesiliţi de nime a se lua ? După afirmările reciproce le ia mânile drepte şi punându-le laolaltă le spune să zică un „Tatăl nostru". După *Tatăl nostru,* le cere schimbarea semnelor de credinţă.

În unele părţi din Chioar se-ntâmplă încredinţarea ca şi în Sălaj, numai că pun un taler cu grâu, pe acela pun semnele şi anume : năfrămi, bani şi inele şi după o rugăciune, dau mânile, schimbă semnele şi starostele aruncă peste ei grâu. După schimbarea semnelor se-ntorc acasă, unde cinează, însă fără joc şi fără să ştie sătenii despre cele ce s-au petrecut. Ba, adeseori, se întâmplă că nici fraţii însuraţi şi surorile măritate nu ştiu nimică ce s-a întâmplat în familia lor până a doua zi.

În decursul cinei urmează, după împrejurări, şi determinarea zilei când *încredinţatul* şi *încredinţata* au să-şi serbeze cununia, câţi şi care oaspeţi au să se cheme la nuntă sau *ospăţ*, cine va fi *nănaşu-mare*, pe cine să ia de *nune* sau *fete de nune, fete după masă, fraţi de mire* şi de *mireasă* şi ce fel de lăutari au să le cânte la nuntă.

Cu ocazia dezbaterilor acestora, atât *mirele* cât şi *mireasa,* se poartă cu foarte mare băgare de seamă ca nu cumva să-şi piardă gustul unul pentru altul.

După încredinţare, nu vezi mai mult, nici pe mire, nici pe mireasă în adunările tineretului, ci fiecare îşi are gândurile şi treburile sale. Şi dacă se şi arată vreo dată, e foarte bătător la ochi că feciorul încredinţat nicicând nu vorbeşte cu mireasa sa, ci cu alte fete. Asemenea şi mireasa [1].

În fine, în unele părţi ale Macedoniei, *logodna* sau după cum spun macedo-românii, *isusirea* se face în modul următor :

„Părinţii flăcăului trimit la părinţii fetei unul sau mai mulţi peţitori, care *dau semnul,* adică duc un *niel* legat cu o cordea (panglică) vânătă sau *alică* (roşie) şi mai multe monezi de aur.

După ce părinţii flăcăului şi ai fetei s-au înţeles între ei a se face logodna, urmează *schimbarea inelelor,* care se face numai între părinţi, fără ca viitorii soţi să ia parte la această ceremonie.

În timpul când se face schimbarea inelelor, se dă cu puşca la casa logodnicului, iar de la casa logodnicei se împuşcă asemenea, ca semn de răspuns.

În genere, logodnele se fac sara şi cei invitaţi se duc şi se întorc cu torţe aprinse, fiind însoţiţi de multe ori şi de *ghifţi* (lăutari) urând fiecare

[1] Com. de El. Pop, învăţător.

unul după altul: *să bănează, să încherdisească și nă oara tră eta* „să trăiască, să se folosească și această logodnă să fie odată pentru toată viața".

Câteodată însă, foarte rar, oaspeții roagă pe părinții fetei ca să le-o arate, când atunci *îi fac maestre*, adică îi dau fiecare câte un ban de aur, sau alte daruri femeiești, inele, cercei, iar ea, spre mulțămire, sărută mâna la toți, fie bărbați, fie femei" [1].

În alte părți ale Macedoniei *isusirea* se face astfel:

După ce părinții fetei și-au *băgat fata*, adică după ce au îmbiat-o unui fecior și au căpătat de la părinții aceluia *zborul* (cuvântul), îi dau *semnul* care, de regulă, este un *nell* (inel). După aceea, tinerii se duc la preotul local ca să le schimbe *neallele*.

Preotul atinge mai întâi *neallele* de barbă, apoi le schimbă. Pe urmă, binecuvântează și felicitează pe tânăra păreche. Asistenții, la rândul lor, încă o felicitează urându-i *să băneze* — să trăiască.

După aceea, *isusita* sau *'nvéasta naua* sărută mâna preotului, precum și a tuturor celor mai de vârstă, care sunt de față, iar pe cei mai tineri îi sărută pe ambele fețe ale obrazului. Aceste *bășeri* (sărutări) se repetă de mai multe ori până la nuntă [2].

În Pind, pe lângă cele înșirate până aici mai este obiceiul să se ducă la casa logodnicei o *pede* (tipsie) mare, înfrumusețată cu felurite desemnuri încrustate, făcute în aluat cu vârful cuțitului mai înainte de a se pune la copt, precum și un *paguru* [3] cu rachiu, având legată de el mai multe *mahmudele* [4]; perdeaua se învălește într-un șervet și se pune pe capul unei fete, care intră în ogradă cu ea. După aceea, se aduce și din partea logodnicei un pagur cu rachiu și amestecându-se apoi rachiul adus de la logodnică cu acel adus de la logodnic, se cinstesc oaspeții și se pun la masă și după ospătare urează cu toții: *să bănează*.

Fata, odată logodită, trebuie să facă toate chipurile, ca să nu vadă, nici să se întâlnească cu logodnicul ei și dacă, din întâmplare, îl zărește, atunci pleacă ochii în pământ și nu se uită la dânsul [5].

Precum logodnica-*isusita*, așa și *ginerile*, după *isusire*, nu poate să vadă mai mult fata, până la *cununie*. De la *isusire* (logodnă) până la *cununie* însă are voie să rupă, dacă la logodnă nu i-a plăcut fata; dar acea fată rareori se mărită. Astfel, părinții fetei sunt pregătiți să-i dea mai multă *zestre*, ca să nu se lase [6].

Astfel se serbează încredințarea la români!

Inelul și *năframa*, despre care am vorbit în decursul acestui capitol, sunt semnele principale care se consideră și se întrebuințează pretutindeni, de toți românii, *ca simbol al unirii și credinței nestrămutate*. Despre aceasta ne putem încredința nu numai din cele ce s-au arătat până aici, ci și dintr-o mulțime de cântece populare, care se recită și se cântă nu numai la nunți, ci și la alte ocaziuni.

[1] T. T. Burada, *Datinile...*, p. 417—418.
[2] Com. de M. Iutza, român din Macedonia.
[3] Ulcior de metal.
[4] Monezi de aur, turcești.
[5] T. T. Burada, *Datinile...*, p. 418.
[6] Dim. Bolintineanu, *Călătorii la românii din Macedonia...*, București, 1863, p. 88.

Aşa, un cântec din Bucovina, care ne spune că un fecior a luat inelul unei fete firește că, ca *semn*, că va lua-o şi de soţie, însă fata nu-l voieşte, sună precum urmează:

Inga[1], mamă, mişelul,
Cum *mi-a luat inelul,*
Eu îl cer ca să mi-l deie
El a spus *c-ar să mă ieie.*
Când aş şti că m-ar lua
Singură m-aş spânzura
De capătul brâului
În mijlocul drumului,
De mirarea târgului,
Să se mire şi târgul
Că ce poate mişelul[2].

Acelaşi cântec, dar cu unele schimbări, se află şi la românii din Moldova. El sună aşa :

Iată, maică, voinicu,
Cum îmi cere *inelu.*
Eu îi zic că nu l-oi da,
El zice că m-a lua.
Când aş şti că m-ar lua
Singură m-aş spânzura
În mijlocul câmpului
În creanga sovârvului
În drumul voinicului[3].

Tot acelaşi, la românii din Transilvania, sună astfel :

Uite, maică, urâtul,
Cum îmi poartă *inelul.*
Eu îl tot cer să mi-l deie
El zice c-o să mă ieie.
De-aş şti, maică, că m-ai da
Mai bine m-aş spânzura
De ciucurul brâului
În mijlocul târgului
Să se mire tot târgul,
Ce mi-a făcut urâtul ;
Să se mire şi lumea
Ce mi-a făcut dragostea[4].

Alt cântec şi anume din Vlaho-Clisur, la românii din Olimp, care ne arată ce fel de *inel de încredinţare* a căpătat o mireasă de la tatăl său sună astfel :

[1] Inga = ia caută.
[2] S. Fl. Marian, *op. cit.*, Cernăuţi, 1875, p. 181.
[3] El. Sevastos, *op. cit.*, p. 70.
[4] Iarnik—Bârseanu, *op. cit.*, p. 274.

An, muşată, la fântână !
— Dutsiz-vă că eu ni jin,
Că dad-a ni m-*isusi*.
Aoaltadz, dumineca
Nel curat[1] ni aduseră
Ş-tsints flurii nişeame[2]
Tu xirlu di mătase
Misticat cu hrisafe
Tu mâna atşe-ndreaptă
Ş-tu dzedzitlu atşel niclu.
Ah, dzedzit tşi ni stai bun
Ca soárele dimineatsa[3].

Daco-româneşte :

Hai, frumoasă, la fântână !
— Duceţi-vă, că eu nu vin,
Că tată-meu mă-ncredinţă
Alaltăieri, duminica,
Inel curat mi-a adus,
Şi cinci florini de credinţă
Într-un fir de mătasă,
Mestecat cu fir de aur.
În mâna cea dreaptă
Şi-n degetul cel mic.
Ah, deget, ce-mi stai bine,
Ca soarele dimineaţa.

În fine, o baladă din Moldova, în care se aminteşte *inelul* alăturea *cu năframă*, se-ncepe aşa :

Fost-au fost un crăişor
Tinerel, mândru fecior,
Cum e bradul codrilor
Sus pe vârful munţilor.
De soţie şi-au luat
O copilă din cel sat,
Copiliţă, romăncuţă,
Toţi vecinilor drăguţă.
Cu chip dulce, luminos
Cu trup gingaş, mlădios
Cum e floarea câmpului
În lumina soarelui.
Iată lui că i-au sosit,
Carte mare de pornit
La tabără de ieşit.

[1] Inel de metal adevărat, nestimat.
[2] Mireasa capătă la încredinţare, de la mire, o sumă de monede mari de argint care, înşirându-se, se poartă ca salbă la grumaz; cele mai căutate monede sunt *talerii* Mariei Tereza.
[3] Gustav Weigand, *Die Sprache der Olympo-Walachen, nebst einer Einleitung über Land und Leute*, Leipzig, 1888, p. 136.

El în suflet s-a mâhnit
Şi din gură a grăit :
— Draga mea, sufletul meu,
Ţine tu *inelul meu*
Pune-l în degetul tău.
Când *inelu-a rugini*
Să ştii dragă c-oi muri!
— De mă laşi plângând acasă,
Na-ţi *năframă* de mătasă
Pe margini cu aur trasă.
Aurul când s-a topi
Să ştii frate c-oi muri!

După aceasta, tânărul crăişor pleacă la tabără, dar nu apucă a ajunge departe şi uitându-se la năframă, vede că aurul de pe marginele acesteia s-a topit, un semn că i-a murit soţia. Se întoarce deci, degrabă, îndărăt, să vadă ce s-a întâmplat şi află că tatăl său i-a aruncat nevasta într-un tău lung şi lat, unde s-a şi înecat. Tânărul, de întristare că şi-a pierdut soţia, căreia nu numai că i-a jurat credinţă eternă şi unire nedespărţită, ci i-a dat încă şi *inelul* său ca *semn* că-şi va ţinea promisiunea, s-aruncă şi el în apă şi se îneacă cu scopul ca, cel puţin după moarte, să fie nedespărţiţi.

În fine, balada se încheie cu un blăstăm asupra tuturor acelora, care despart pe cei ce se iubesc din toată inima :

Tună Doamne şi trăzneşte,
Tună-n cine despărţeşte
Dulcea dragoste-nfocată,
De-un fecior şi de o fată [1].

Într-o poveste din Transilvania, în care asemenea se aminteşte despre *inelul* şi *năframa* de încredinţare citim următoarele :

„Fiind astfel învoiala gata, soacra mică cheamă numaidecât pe popa şi pe nişte neamuri şi tinerii se logodesc primind binecuvântarea şi schimbând câte un *inel* şi o *năframă*, după obieciul de atunci. Adică feciorul îi dă fetei *un inel de aur şi o năframă de mătasă*, iar fata îi dădu cu sfială un *inel* şi o *năframă*, de care bietul avea. După aceea, îşi petrecură cu toţii până seara târziu *stătorind ziua de cununie* pe de atunci în două săptămâni" [2].

Voind acuma a asemăna datinele şi credinţelor românilor de la încredinţare, vom afla că cele mai multe dintre dânsele se află şi la alte naţiuni.

La încredinţarea romanilor era de ajuns, ca şi la români, un *nudus consensus* [3]. În timpul republicii nu aveau trebuinţă, ca mai pe urmă

[1] V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 20. *Ibidem*, p. 21, vezi şi o variantă a baladei citate.

[2] Mărgineanul, *Zâna împărătească şi peana ei aleasă, poveste din popor*, în „Biblioteca poporală a Tribunei", Sibiu, 1886, nr. 32, p. 7.

[3] Dig. 23, 1, 4 pr. şi 11.

în timpul împăraților, nici de martori deși, adeseori, luau și aceștia parte[1] nici de vreo îndătorire scrisuală[2]. Era însă datina, ca mirele să deie miresei ca arvună (arra) o monedă după cum se întâmpla aceasta mai la toate contractele[3] sau un *inel*[4]. Dacă mirele era din clasa de jos, adică din popor, inelul era de fier[5], iară dacă mirele erau patriciu, atunci inelul era de aur[6]. Fata încă îi da un inel[7], dar acesta nu avea însemnătate așa de mare ca al mirelui, pentru că numai mirele era obligat a da miresei un inel ca arvună spre împlinirea dătorințelor sale proprii, din care cauză se și numea *pignus*[8].

Inelele ce le schimba tinerii romani întreolaltă se numeau: *anuli pronubi, mutuae fidei signa,* adică inele de căsătorie ca semn al credinței împrumutate și mireasa, inelul ce-l căpăta de la mire, îl punea și îl purta, de regulă, ca și miresele române, pe degetul al patrulea[9].

Pe timpul împăraților romani, serbarea încredințării se făcea tot-

[1] Macrob. Sat. 1, 6, 29: Nam Asinae cognomentum Corneliis datum est, quoniam princeps Corneliae gentis empto fundo seu filia data marito, cum sponsores ab eo solemniter poscerentur, asinam cum pecuniae onere produxit in forum, quasi pro sponsoribus praensens pignus.

„Căci Corneliilor li s-a dat porecla «Asina» pentru că cel dintâi din vița Corneliilor, după ce cumpărase o moșie sau după ce a dat pe fiica sa după un bărbat, cerându-i-se în mod solemn chiezași, aduse pe piață o asină (măgăriță) încărcată cu bani, ca zălog de față, în loc de chiezaș".

Ambrosius de lapsu virginium 5.: Nam si inter decem testes confectis sponsalibus, nuptiis consummatis quaevis femina viro conjuncta mortali non sine magno periculo penetrat ad adulterium.

„Căci, fiind încheiată logodna între zece martori și sfârșită nunta, fiecare femeie însoțită cu un bărbat trece la adulter cu cel mai mare pericol".

[2] Dig. 23, 1, 7, paragr. 1.

[3] Dig. 14, 3, 5, paragr. 15; si institor, cum oleum vendidisset anulum arrae nomine acceperit, neque eum reddat, dominum institoria teneri.

„După un comerciant vânzând ulei a primit un inel ca arvună și nu-l dă înapoi, stăpânul procede conform legii de comerț".

[4] Plin. nih. 33, 28: ad sponsiones etiamnum anulo exsiliente. „Sărind și acuma la logodne un inel".

Isidor. or. 19, 32, 4: Feminae non usae anulis nisi quos virgini sponsus miserat.

„Unei femei, care n-a întrebuințat inele, afară de cele ce i-a trimis ei, ca fată, logodnicul".

[5] Plin. n.h. 33, 12: Etiam nunc sponsae muneris vice ferreus anulus mittitur isque sine gemma.

„Încă și acuma se trimete logodnicei ca prezent un inel de fier și anume fără pietre scumpe".

[6] Tertull. apol. 6: Aurum nulla norat praeter uno digito, quem sponsus oppignerasset, pronubo anulo.

„Aurul nu-l cunoștea nici una, afară decât la un deget pe care l-a zălogit logodnicul cu inelul de nuntă".

[7] Terent. Eun. 3, 4, 3: dati anuli, locus, tempus, constitutum est.

„S-au dat inelele, s-a hotărât locul și timpul".

[8] Inv. 6, 27.

[9] Isidor, de eccles. offic. 2, 20, 8: Quod in primis anulus a sponso sponsae datur, fit doc nimirum vel propter mutuae fidei signum vel propter id magis, ut codem pignore eorum corda iungantur. Unde et quarto digito anulus idem inseritur.

„Că se dă logodnicei de către mire mai întâi un inel, aceasta se face negreșit ori ca să fie un semn de credință reciprocă sau pentru aceea, ca să se împreune inimile lor prin același zălog. De aceea, se punea același inel pe degetul al patrulea,

deauna în prezența oaspeților invitați [1] și se sfârșea, ca și la românii de azi, cu o masă [2] în timpul căreia se hotăra locul și timpul nunții [3].

Mireasa primea daruri, atât în ziua încredințării, cât și mai pe urmă la nuntă [4].

La italienii din Roma, adevărata serbare a căsătoriei e *încredințarea* (capitoli), care află loc sara și care se anunță neamurilor și amicilor prin cărți de invitare, frumos tipărite.

În decursul încredințării se citește și iscălește contractul căsătorial, iar tânăra păreche primește îmbrățișările neamurilor și felicitările tuturor celor prezenți. Toată lumea adunată e foarte fericită.

Cu aceeași solemnitate se serbează încredințarea (spozalizio) și la clasele de jos, precum și la țăranii din împrejurimile Romei. Tinerii mănâncă, beu și joacă dimpreună cu amicii lor și se numesc de acuma înainte, tocmai ca și la români *sposo* (mire) și *sposa* (mireasă).

Ce se atinge de daruri, care aduc la această ocazie și care compun miezul festivității, toate sunt menite numai pentru mireasă [5].

În Genua, semnele de credință sunt, ca și în cele mai multe părți la români, un *inel și* o *năframă*. Dacă fata le primește pe amândouă e un semn că s-a înțeles.

Inelul, în tot cazul, e de mare însemnătate, decât *năframa*. El decide, el leagă.

În Apeninii ligurici, se cântă un cântec foarte atrăgător, din al cărui cuprins rezultă că și aici inelul e în uz la încredințare [6].

În împrejurimile Albei, *junele* când vizitează fata pe care voiește s-o ieie de soție, îi aruncă o *năframă*. Dacă fata o primește, îl voiește, dacă respinge *năframa* e un semn că respinge și inima celui ce i-a dat-o [7].

La albanezi este datină ca în caz când părinții fetei sau neamurile acesteia vor s-o deie după feciorul, pentru care a fost cerută de soție, să schimbe întreolaltă, ca *semn de încredințare*, bani vechi, de aur și de argint.

[1] Suet. Oct. 53 : In turba sponsaliorum die vexatus.
Tertull, de idololatr. 16. Plin. ep. 1, 9. Senec. de benef, 4, 39, 3.
[2] Plin. n.h. 9, 117, Cicero, ad Q. fr. 2, 6.
[3] Terent. Eun. 3, 4, 3, loc. citat mai sus.
[4] Papinian, Dig. 16, 3, 25.
[5] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 97.
[6] *Ibidem*, p. 100. Cântecul, despre care am amintit sună astfel :

— V'ho mai dovert a st'ora
Nanca vi voi dervi.
— La porta di voi, bella,
Mai più la rivedrò.
— Se vu mi bandonate
Mi morirò d-magon.
Ma'mpreme il mio onore
Tant com'il vostro amore ;
Abbiè un po'compassion.
— Vi lass' la bona sira ;
Diman ritornirò.
Vi porterò ù *anello*
Tutto dorrato e bello ;
Com quel vi sposerò.

[7] *Ibidem*, p. 101.

Dacă, ceea ce niciodată nu se întâmplă, fără oareșicare cauze ponderoase, se întoarce schimbul trimis îndărăpt, atunci încredințarea se consideră ca desfăcută.

Dacă încredințarea nu s-a desfăcut și timpul care s-a hotărât pentru nuntă se apropie, atunci într-o *joi* sau *duminică* sara înainte de cununie se duc trei inși, din partea mirelui, de regulă, doi bărbați și o muiere, la mireasă și aici se serbează apoi adevărata încredințare prin schimbarea de inele de aur și de argint. Inelele se pun de mai multe ori lângă olaltă, pe o *grămăjoară de făină de grâu*, rostindu-se, în același timp, formula : *„dulce pâne și nedespărțiți“* și dorindu-se tinerilor încredințați noroc, iar amânduror familiilor unite, durată eternă.

După ceremonia încredințării, urmează o masă la care iau parte trimișii mirelui [1].

Întrebuințarea *inelelor*, ca semn de *credință* sau *încredințare* e uzitată nu numai la popoarele de viță română și la albanezi, după cum s-a arătat în șirele de mai sus, ci și la alte popoare indo-europene, precum la grecii noi și la sârbi [2]. Cu toate acestea însă întrebuințarea lor, atât la încredințarea oficioasă sau bisericească cât și mai nainte de aceasta, la cea neoficioasă, când se schimbă numai de unul dintre bătrânii, care se află de față, e de origine curat romană [3] și anume din timpul acela, când arvuna nu era încă destul de mișcătoare [4].

Ce se atinge de întrebuințarea celorlalte obiecte, care asmenea sunt uzitate a se da miresei, din partea mirelui, ca *semn de încredințare*, precum sunt bunăoară *monedele*, apoi originea acestei datine trebuie căutată într-un timp cu mult mai depărtat decât cel al romanilor, deși datina aceasta se află după cum am văzut mai sus și la romani.

Fenicienii, tracii, grecii cei vechi, indienii și, după cum rezultă din unele locuri ale Sf. Scripturi și izrailenii aveau datină de a cumpăra fetele, cu care voiau să se căsătorească [5].

La orice cumpărătură a fost și este datină, din cele mai depărtate timpuri, de a se da mai întâi un obiect oareșicare ca arvuna și abia după aceea a întregi suma cu care s-a arvunit obiectul [6].

[1] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 60.
[2] *Ibidem*, p. 56, 67—68, 76.
[3] *Theologisches Universal—Lexikon zum Handgebrauche für geistliche und gebildete Nichttheologen.* Erster Band, Elberfeld, 1874. Cuv. *Brautring :* Der Gebrauch des Ringes als Zeichen der Verlobung ist von den Römern übermommen.
[4] Plin, 33, I, 6 : Consuetudo ad sponsiones etiamnum anulo exiliente tracta ab eo tempore, quo nondum erat arrha velocior.
„Obiceiul inelului la încredințări se trage din timpul, când încă arvuna nu era mai mișcătoare“.
[5] Isid. de Onciul : *Manual de arheologie biblică*, Cernăuți, 1884, p. 148.
[6] Isid. Orig. 5, 25 : Interest in loquendi usu inter pignus et arrham. Nam pignus est, quod datur propter rem creditam, que dum redditur, statim pignus aufertur. Arrha vero, quae primum pro re bonae fidei contractu emta ex parte datur, et postea completur. Est enim arrha complenda, non auferenda ; unde qui habet arrham, non reddet sicut pignus, sed desiderat plenitudinem.
„In uzul vorbirii este deosebire între chezășie (zălog) și arvună. Căci chezășie este aceea ce se dă înapoi pentru un lucru încredințat, care dacă se dă înapoi pe loc se ia și zălogul, Arvuna însă este aceea parte de bani, care se dă întâi pentru un lucru și apoi se îndeplinește. Arvuna, deci, nu se ia înapoi, ci se îndeplinește și acela care are arvuna nu o va da înapoi, ci cere îndeplinire“.

Tot așa se făcea și atuncea, când se cumpărau fetele cu care aveau să se căsătorească [1].

Iată, deci, de unde se trage datina de a da monede, ca semn de credință!

Romanii se vede că vor fi adoptat datina aceasta, ca multe altele, de la grecii cei vechi, iar noi românii nu rămâne nici o îndoială că am moștenit-o de la romani, străbunii noștri.

[1] Plaut Mil. 4.1.11 Hunc arrhabonem amoris primum a me accipe. „Primește de la mine această primă arvună a amorului".

XXII

Strigările

Timpul cât are să treacă de la *încredințare* și până la *cununie,* nu e stătorit prin nici o lege sau uz oareșicare, apucat din moși-strămoși. El atârnă totdeauna de la voința și chibzuința tinerilor încredințați, precum și de la părinții acestora, dar mai cu seamă de la împrejurări.

În Macedonia bunăoară, unde atât fetele cât și feciorii se mărită și se însoară după voia părinților și unde o seamă de părechi *sunt foarte de mici logodite, chiar din fașă* [1], e lucru firesc, ca să treacă un timp mai îndelungat. În provinciile române din Dacia traiană însă, unde se logodesc, de regulă, când sunt maturi nu trece mai ales la poporul de jos mai mult decât două, până la patru săptămâni [2].

Dacă tinerii încredințați și părinții acestora s-au înțeles și au pus la cale ca, cununia să urmeze cât se poate mai degrabă după încredințare și, dacă încredințarea s-a făcut fără de preot, atunci mirele și mireasa se duc la preotul local, împărtășesc acestuia că s-au încredințat atunci și atunci și-l roagă totodată, ca să înștiințeze în biserică, pe poporul adunat, despre încredințarea lor.

Această înștiințare sau anunțare publică se numește în Bucovina, ca un termen poporal, *strigări* sau *vestiri.* În Transilvania, pe lângă acești doi termeni se mai zice încă și *mărturisiri* [3], iar în Sălaj și împrejurul Șomcutei-Mari, simplu *strigări* [4]. Terminarea vestirilor se exprimă prin cuv. *ieșire* : „atunci și-atunci *i-au ieșit* lui N. *vestirile* — s-au sfârșit, s-au terminat.

Strigările sau *vestirile,* care sunt menite spre descoperirea piedicelor, care ar putea să se nască după încredințare și ar putea să zădărnicească căsătoria, se strigă, de regulă, în biserică în trei duminici sau sărbători dupăolaltă.

Preotul, după sfârșirea serviciului dumnezeiesc, se arată în „ușa raiului" sau „ușa domnească", ori iese lângă tetrapod și de aice apoi *„strigă vestirile"* sau *„mărturisește"* poporului adunat, care așteaptă cu cea mai mare nerăbdare, cu deosebire însă fetele și muierile, ca să audă de la preot cine cu cine s-a logodit, zicând : „N. feciorul lui N.N. s-a încredințat cu N. fiica lui N.N. și vor să pășească la taina sf. căsătorii. Cine dintre d-voastră știe vreo piedică oareșcare între dânșii s-o aducă la cunoștință maicii noastre biserici !".

[1] Dim. Bolintineanu, *op. cit.,* p. 94; T. T. Burada, *Datinele...,* p. 417.
[2] În Bucovina și Moldova vezi „Columna lui Traian", an. IX, p. 382.
[3] Com. de I. Pop Reteganul și I. Georgescu.
[4] Com. de El. Pop.

Tot așa face preotul și în duminicile următoare.

Dacă poporul cunoaște oareșicare piedică de căsătorie între cei încredințați, sau unul dintre dânșii a dat altuia mâna, adică dacă sunt prea de aproape înrudiți etc., atunci, de regulă, în biserică e tăcere generală, iar dacă nimănui nu-i e nici o piedcă cunoscută, atunci mai multe voci din public se aud zicând :

„Dumnezeu să le ajute" ! sau „Dumnezeu să le deie noroc și fericire ! — sau „să aibă parte unul de altul" ! [1]

Dacă încredințații nu sunt din unul și același sat, atunci *vestirile se strigă* în amândouă satele, adică atât în satul mirelui cât și în cel al miresei. În cazul de pe urmă *strigările* sună astfel : „N. feciorul (fiica) lui N. N. s-a încredințat cu N. fiica (feciorul) lui N.N. din satul N." etc.

În fine, e de însemnat încă și aceea că, dacă încredințații nu sunt din unul și același sat, mirele sau mireasa, după ce li *s-au strigat* acum *vestirile*, trebuie să ducă preotului, care are să-i cunune, *„mărturie de vestiri"*, prin care să adeverească că li *s-au strigat toate vestirile* și că nu este nici o piedică la mijloc, care i-ar opri de la cununie. Fără de această *mărturie de vestiri*, cel puțin în Bucovina, nime nu-i cunună.

Iscându-se, în urma strigărilor, vreo piedică oareșicare, atunci sau se amână căsătoria, până după delăturarea piedicei respective, sau se nimicește cu totul. Atât amânarea cât și desfacerea sau nimicirea atârnă de la mărimea piedicii, de la timp, precum și de la împrejurările în care se află tinerii încredințați.

[1] În Bucovina, Transilvania și Ungaria com. de I. Pop Regeanul, I. Georgescu și El. Pop. Vezi și G. I. Pitiș, *op. cit.*, p. 108.

XXIII

Pregătirea

Românii ţărani, după câte ştiu eu şi după cum am arătat în capitolul premergător, nu hotărăsc niciodată un timp anumit, care ar avea să dureze între *încredinţare* sau *logodnă* şi între *cununie*, ci ei se orientează, totdeauna, după împrejurări. Asemenea, nu-mi este cunoscut până acuma, ca românii ţărani să încredinţeze pe fiii lor de mici şi, prin urmare, timpul între încredinţare şi cununie să dureze ani întregi.

Dacă peţirea, aşezarea şi încredinţarea unei fete s-a întâmplat cum s-ar zice, pe neaşteptate, şi, prin urmare, părinţii miresei n-au avut destul timp să se pregătească pentru toate lucrurile ce sunt de neapărată trebuinţă fiicei lor, sau dacă alte piedici neprevăzute au intrat la mijloc, atunci timpul dintre încredinţare şi cununie durează mai lung. Dacă însă părinţii miresei sunt pregătiţi de mai nainte, dacă toată zestrea fiicei lor se află în bună rânduială şi nici o piedică neprevăzută nu intră la mijloc, atunci cununia se serbează mai totdeauna la trei sau, când sunt sărbători la mijloc, în care să se poată striga cele trei *vestiri*, chiar şi la două săptămâni după încredinţare.

În cazul dintâi, părinţii miresei îşi dau toată silinţa ca în răstimpul dintre încredinţare şi cununie să pregătească toate cele trebuincioase fiicei lor, iar dacă mai provin şi oareşicare piedici, se silesc a le delătura, cât se poate mai degrabă.

Asemenea şi mirele caută din răsputeri a delătura toate piedicile, câte cad în partea sa şi a grăbi cu cununia, ca nu cumva mai pe urmă, venind alt fecior, să-i *şteargă mireasa* de dinaintea ochilor, adică să se încredinţeze şi să se cunune acela cu dânsa.

Cazuri de acestea s-au întâmplat de multe ori şi se mai întâmplă încă şi acuma la poporul român, mai ales când feciorul din urmă e ceva mai avut şi place atât fetei cât şi părinţilor acesteia mai mult decât logodnicul dintâi.

În ceasul al doilea, adică când zestrea miresei e în bună rânduială şi nu se află nici o piedică la mijloc, caută, atât logodnicii cât şi părinţii acestora, a se pregăti cum mai degrabă pentru cele trebuincioase la serbarea unei nunţi.

Părinţii dintr-amândouă părţile se îngrijesc adică de mâncări şi băuturi, de plata lăutarilor şi a altor spese, de bucătărie, dacă au lipsă şi de acestea, de făină şi carne proaspătă pentru rândul ospăţului şi altele de asemenea. Mai pe scurt, ei se îngrijesc de toate aşa, ca în ajunul cununiei să nu lipsească nemică şi nime să n-aibă cuvânt de a se plânge şi a cârti că nunta n-a fost cum ar fi putut şi cum ar fi trebuit să fie.

Logodnicii, adică mirele și mireasa, încă au destul de lucru în răstimpul acesta. Ei trebuie să-și aleagă acuma persoanele, care au să funcționeze în decursul nunți, adică *vătăjeii* sau *vorniceii* și *druștele* și tot cu înțelegerea lor se aleg și *nunii cei mari*.

Mirele tocmește *lăutarii* și cumpără darurile pentru mireasă.

Mireasa caută să pregătească cât mai degrabă darurile pentru starosti, pentru nunii cei mari, pentru cumnați și cumnate. Apoi *schimburile* pentru mire și socrii cei mari, părinții mirelui.

Fiecare are câte ceva de lucru, fiecare se gătește și se pregătește. Însă, dintre toți, mireasa are cel mai mult de lucru.

Deci, noi vom lăsa pe părinți să-și caute de trebile lor, cum vor putea și vor cugeta ei că va fi mai bine și vom urmări deocamdată numai pe logodnici sau încredințați, vom descrie, adică, toate cu de-amăruntul ; cum își aleg aceștia *vorniceii* și *druștele, nunii cei mari,* ce fel de funcții au să împlinească fiecare dintre acești factori cardinali în decursul nunții ; cum se numesc *darurile* trebuincioase și cum le prepară ei pe acestea ?... Vom începe, așadar, mai întâi cu *funcționarii*.

XXIV

Funcţionarii

Pe lângă funcţionarii bisericeşti care sunt *preotul* şi *dascălul* sau *cantorul* şi care sunt îndatoriţi să funcţioneze la orişice nuntă, mai sunt încă şi alţi funcţionari care ocupă în decursul unei nunţi diferite funcţii. Deci, noi, în şirele următoare, vom vorbi numai despre cei din urmă.

Vom începe mai întâi cu *NUNII.*

Pretutindeni, în Bucovina, Moldova şi în cele mai multe părţi din Muntenia, persoanele, care asistă ca martori cu luminile aprinse la săvârşirea unei cununii se numesc cu un cuvânt tehnic poporal *nuni ;* sing. *nun ;* fem. *nună,* pl. *nune ;* dim. *nunuţă* şi *nunişoară.* Dacă la săvârşirea unei cununii se află două sau şi trei părechi de asistenţi, ceea ce foarte adeseori se întâmplă, mai ales la românii cei mai avuţi, atunci o părechie dintre aceştia, care e mai inteligentă şi cu mai mare autoritate se numeşte *nuni mari,* iară celelalte părechi *nuni mici.* Dacă e numai o singură păreche, apoi şi aceasta se numeşte, de regulă, *nuni mari.*

Fiind mai multe părechi de nuni, atunci *nunii mari* au totdeauna întâietate faţă de *nunii mici.*

Nunii mari şi *nunii mici,* la sing. *nun mare* şi *nun mic,* se numesc în suscitatele ţări bărbaţii asistenţi, iară *nune mari* şi *nune mici,* la sing. *nună mare* şi *nună mică,* femeile asistente care, în genere, sunt soţiile nunilor, de multe ori însă şi alte femei străine.

În unele ţinuturi din Transilvania şi Ungaria, precum şi în unele părţi ale Munteniei se numesc aceşti asistenţi *naşi* [1] şi *cumetri* [2].

Numirile din urmă sunt cunoscute şi uzitate şi în Bucovina, dar nu în înţeles de *nuni,* ci sub cuv. *cumătru,* pl. *cumetri ;* fem. *cumătră,* pl. *cumătre,* înţeleg bucovinenii numai pe acele persoane bărbaţi şi muieri, care asistă cu luminile aprinse la încreştinarea unui copil, iar *naşi* sau *nânaşi,* sing. *naş* sau *nânaş,* dim. *nânăşuc ;* fem. *naşă* sau *nânaşă* dim. *nânăşucă* sunt numiţi asistenţii aceştia astfel, numai de către *finii* lor, adică de către persoanele botezate sau cununate de dânşii. Cu alte cuvinte, *nuni* se numesc numai cei ce cunună, iar *cumetri* numai cei ce botează.

Nuni mari sunt numiţi asistenţii cununiilor de către toţi oaspeţii, afară de mire şi mireasă, care îi numesc *naşi* sau *nânaşi,* numai în decur-

[1] D. I. Bojincă *Anticele romanilor,* Budapesta, 1832, p. 213, 215, notele 1—2; G. Trăilă, *Nunta ţărănească împrejurul Timişoarei,* în „*Familia*", an. III, Budapesta, 1867, p. 445. Com. de G. Dem Teodorescu, prof. din Bucureşti.

[2] G. Trăilă, *op. cit.,* p. 445.

sul nunții. Cum se sfârșește însă nunta pierd această numire, rămânându-le pentru totdeauna numai cea de *cumetri* cu care îi intitulează socrii mari și cea de *nași* sau *nânași* cu care îi intitulează tinerii căsătoriți.

Cum că numirea *nuni* trebuie să fie cea mai veche și mai corespunzătoare asistenților unei cununii decât *cumetri* se vede încă și de acolo pentru că toată serbarea, nemijlocit, înainte de cununie și după cununia a doi tineri se numește *nuntă*, macedorom. *numtă*, pl. *numțile* [1], care cuvânt este mai pretutindeni lățit și cunoscut, apoi oaspeții *nuntași* și *nuntălași* [2], petrecerea *nuntire* și a se petrece : *a nunti*, macedorom, *a face numtă* [3], care toate aceste cuvinte se reduc la o unică rădăcină.

Pe când în toată Bucovina, Moldova [4] și Muntenia [5] și Dobrogea [6] asistenții cununiilor poartă una și aceeași numire de *nuni*, pe atunci în Transilvania, Maramureș, Ungaria și Banat poartă schimbiș, când *nași* sau *nânași*, *naș* și *nânaș mare*, *nașă* și *nânașă mare* [7], când *cumetri* și când *nuni*.

Dovada despre aceasta avem mai multe balade poporane, precum și alte scrieri din țările din urmă.

Așa într-o baladă poporană din ținutul Sibiului anume *„Ion Brad și soru-sa“* aflăm că asistenții aceștia se numesc *nânași*.

Iată și textul baladei :

— Maică, măiculița mea,
Să-mi dai mi pe soro-mea.
Țara, lume-am ocolit
Ca și dânsa n-am găsit,
Nici în față, nici în dos,
Nici în port așa frumos !
— După tine-oi da-o eu
De mi-i face, puiul meu,
Pod de-aramă
Peste vamă
Pod de-argint,
Peste pământ,
Scăriciă pân-la soare
Să vă fie *nânaș mare*
Și lunuța
Nănășița,
Steluțele, călărașii,
Iar luceferii, diplașii [8].

[1] Com. de M. Iuță, român din Macedonia. În unele părți din Transilvania și Ungaria se numește această serbare *ospăț*, pl. *ospețe*, iar nuntașii *ospecioi* și *ospecior*i. Cuv. *nuntă* în părțile respective e privit ca o vorbă scandaloasă (Com. de I. Pop Reteganul).

[2] D.T. Bojincă, *op. cit.*, p. 214, nota 1 : *urezetorii* sau strigătorii românilor, adeseori, se zic *nuntălași*: doară de la *Nun-Talasiu.*

[3] Com. de M. Iuță.

[4] I. Mânza, *op. cit.*,

[5] I. C. Fundescu, *Basme, orații, păcălituri și ghicitori*, ed. II, București, 1870. p. 151.

[6] T.T. Burada, *O călătorie în Dobrogea*, Iași, 1880, p. 212 și urm.

[7] Com. de I. Pop Reteganul : „Pe valea Someșului persoanele care cunună se numesc nu numai *nănași* ci și *părinți sufletești*“.

[8] Miron Pompiliu, *op. cit.*, p. 92. *Diplaș* înseamnă *lăutar.*

Tot *nânași* se numesc aceștia și în Țara Oașului, după cum ne arată o baladă din Satu Mare, din care scoatem următoarele :

— Soră, soră Irodie !
Fă-ți colaci din nouă grâie
Și să blem[1] la cununie,
Până-i popa la itros
Și se roagă lui Cristos !
— Ba, io frate nu m-oi duce,
Până tu nu mi-i aduce :
Nânaș mare
Sântul soare.
Nânașa
Și luna
Și fetele
Stelele,
Feciorii
Luceferii[2].

În altă baladă, intitulată „Nunta" și culeasă de pe la Dobra, aflăm că maica feciorului care cere pe soră-sa de soție numește pe asistenți : *„cumetri"*.

Iată și cuvintele baladei numite :

— Mamă, câte tu mi-ai zis,
Le-am făcut ca și în vis.
Dă-mi acum pe soră mea,
Pieptu-mi bate după ea.
— Bine ! o vei căpăta
Dacă tu îmi vei chema,
Luna de *cumătră mică*
Să-mi facă nuntă fără frică.
Soarele *cumătru mare*
Să cunun făr-supărare ![3]

Într-o variantă, din Bucovina, a baladelor citate mai sus, pasajul despre care ni-e vorba, sună precum urmează :

Soră dragă, sorioară !
Îmbracă-te-n rochioară,
Ia-ți năframa din chilie
Fă colaci din nouă grâie
Și haidem la cununie.
Că tu ce mi-ai poruncit,
Frumos toate s-au gătit !
Soră-sa Margalina
Din gură mi-i cuvânta :
— La biserică n-oi pleca,
Pân ce tu nu ți-i chema

[1] *Blem* provincialismul, înseamnă „umblăm, mergem".
[2] *Irodia,* baladă populară culeasă de I.T. Fane, în „Familia", an. X, Budapesta, 1874, p. 29.
[3] At. M. Marienescu, *Balade populare,* t. I, Budapesta, 1859, p. 31.

Sfântul soare
Nânaş mare,
Sfânta lună
Mare nună,
Şi steluţe
De druşcuţe,
Luceferii vătăjei
C-aceia-s mai frumuşei
Să ne fie drag cu ei ! [1]

In fine, numirea de *nuni* o întâlnim de mai multe ori şi în *„colăcăritul"* sau *„vornicitul"* uzitat la nunţile din Transilvania [2], precum şi în alte locuri.

În Macedonia, omul care stă lângă ginere cu făclia în mână, în timpul ceremoniei bisericeşti, nu se numeşte *naş* sau *nun*, ci *fărtat*. Femeia care stă lângă mireasă nu se zice *naşă* sau *nună*, ci se zice *surată*.

La spatele tinerilor însă stă, în picioare, un om care e zis *nun*.

Dacă *nunul* are nevastă, aceasta se zice *nună* şi ea şade lângă nun, la spatele tinerilor. Dacă *nunul* nu are nevastă, nici că e nevoie de *nună*, deoarece lângă mireasă se află *surata*.

Omul ales să fie *fărtat* este un amic al ginerelui. Pentru aceea, românii din Macedonia zic *fărtat* unui om, care n-a fost până atunci *fărtat* la nunta lor, dar care este amicul lor, care călătoreşte cu dânşii, care lucrează cu dânşii etc.

Nun se numeşte în Macedonia şi omul care botează un copil, iar nu se zice *naş*. Când copilul e botezat de o muiere, aceasta se numeşte *nună*, iar nu *naşă* [3].

Şi acuma, după ce am văzut cum se numesc asistenţii de la cununie în toate ţările locuite de români, urmează să arătăm şi aceea : când şi cine-i alege pe dânşii şi ce fel de funcţii îndeplinesc ei în decursul nunţii ?

În Bucovina, *nunii* se aleg, în genere, dintre neamurile sau cunoscuţii mai de aproape ai socrilor mari cu vreo săptămână sau şi mai bine înainte de cununie şi mai totdeauna cu înţelegerea şi învoirea tinerilor încredinţaţi, adică a mirelui şi a miresei. În unele părţi din Transilvania însă se alege, de regulă, acel bărbat de *nun*, care a ţinut pe mire la botez. Şi numai unde lipseşte acesta mirii îşi caută pe alţii înşi de *nuni* [4].

Afară de aceasta mai e încă şi aceea de observat că *nunii*, dar mai cu seamă *nuna* trebuie să fie, ca şi la vechii romani, o femeie întâia oară măritată [5] nicidecum însă şi nicicând o fată mare. Asemenea, se catuă ca

[1] S. Fl. Marian, *Poezii populare române, t. I. Balade*, Cernăuţi, 1873, p. 155.
[2] Petru Băncilă, *Colindele Crăciunului şi ale Paştilor, etc., la care s-au adăugat Colăcăritul şi Vornicitul uzitat la nunţi*, Sibiu, 1875, p. 59—73.
[3] Vangeliu Petrescu (Cruşoveanu), *op. cit.*, p. 155.
[4] Com. de I. Georgescu, învăţ. în Scoreiu.
[5] Festus, p. 242 p. Prenubae ad hibentur nuptis, quae semel nupserunt, ut matrimonii perpetuitatem suspicantes.
De nune se iau la mirese acele care s-au măritat o dată, ca şi când ar fi de început bun pentru perpetuitatea căsătoriei.
Festi ep. p. 244 3. Serv. ad. Aen. 4, 166. Varo pronubam dicit, quae ante nupserit quaeque uni tantum nupta est, ideoque auspices deliguntur ad nuptias.
„Varo numeşte *nună* pe aceea care s-a măritat mai înainte şi este măritată numai după unul şi de aceea se aleg ele la nunţi ca un fel de mijlocitoare".

nuna care cunună să nu fie însărcinată, căci, fiind însărcinată, se cred că *nu trăi copiii noilor căsătoriţi* [1].

Nunul mare, afară de aceea că asistă cu lumina aprinsă la cununie, exercită o guvernare absolută în tot decursul nunţii. El dispune, în cele mai multe părţi, de timpul cununiei şi ţinerea prânzului, apoi de strigarea cinstelor şi jucarea miresei, unde sunt acestea uzitate, precum şi de multe altele. Toţi sunt supuşii lui. El ţine ordinea, ca să nu degenereze nunta în scandal. El prestă în unele părţi *sovonul* (hobotul); solveşte de jumătate pe lăutari şi alte daruri miresei [2] şi unora din membrii activi ai nunţii.

În Macedonia, *nunul* e asemenea persoana cea mai însemnată de la nuntă. De aice vine apoi că un om, care se prea făleşte, se numeşte, în batjocură, *nun*[3].

Nuna mare, afară de aceea că asistă alăturea cu soţul său, cu nunul, la cununie şi stă totdeauna cu acesta la masă, mai are încă şi următoarele îndătoriri de împlinit. Ea are de pregătit *luminele de cununie* care, în genere, la românii ţărani se fac din ceară curată. Ea duce, în cele mai multe părţi, pe mireasă de la părinţii săi acasă la mire. Ea aşterne patul nupţial al tinerilor căsătoriţi şi-i petrece la odihnă. Nuna piaptănă a doua zi de cununie pe mireasă şi-i pune *cârpa* în cap şi tot ea exersează, după cum ne vom încredinţa mai pe urmă, o guvernare absolută la serbarea *„uncropului"*.

Afară de cele înşirate până aicea mai au *nunii cei mari* încă şi multe alte îndătoriri şi lucruri de împlinit, însă despre acelea se va vorbi, mai pe larg, la locul său.

VORNICEII. În toate ţările locuite de români este datină ca atât mirele cât şi mireasa să-şi aleagă, înainte de cununie, câte doi sau mai mulţi feciori, care în decursul nunţii sunt îndătoriţi să împlinească mai multe funcţii.

Feciorii aceştia, după câte ştiu eu până acuma şi după cât ne putem convinge şi din unele descrieri şi notiţe din mai multe părţi privitoare la nunţile ţărăneşti, se numesc, în Moldova şi Muntenia, cu un cuvânt poporal *vornicei,* sing. *vornicel;* în Bucovina, în unele ţinuturi: *vornicei,* iar în altele *vătaji, vătăjei* şi *vetejei,* sing. *vătav, vătăjel* şi *vetejel;* în Transilvania şi anume pe Someş şi în ţinutul Braşovului: *chemători* [4], în alte locuri însă: *fraţi-de-mire* şi de *mireasă,* sing. *frate-de-mire.* Pe Târnave: *vifeli;* în Ţara Haţegului: *giaveri* sau *ghiaveri,* sing. *giaver* şi *ghiaver;* în jurul Năsăudului: *feciori-de-împărat* sau ca şi în unele părţi ale Ungariei, simplu *feciori;* în Munţii Apuseni ai Transilvaniei: *diaveri,* sing. *diaver, vornic* [5], pl. *vornici* şi *vifeli;* poate că de la magh. *vöfiu;* în jurul Sătmarului: *velfii,* sing. *velfiu*; în ţinutul Timişoarei: *diver* şi *dever* [6]; în Sălaj şi Chioar: *vătavi* şi *fraţi-de-mireasă* (de mire nu-s) [7].

[1] G. S. Ioneanu, *op. cit.*, p. 32.
[2] G. Trăilă, *op. cit.*, p. 445.
[3] Com. de M. Iuţă.
[4] Com. de I. Pop Reteganul, vezi şi „Revista nouă", an. I, p. 108.
[5] Com. de I. Pop Reteganul; vezi şi *Trandafiri şi Viorele...*, p. 197.
[6] G. Trăilă, *op. cit.*, p. 445.
[7] Com. de El. Pop.

Dintre toate numirile câte s-au înşirat până aici cele mai răspândite şi mai uzitate se par a fi *vornicelul*, pe care îl întâlnim, afară de Macedonia, în toate celelalte ţări locuite de români, apoi *chemătorul*, care e uzitat în Transilvania, Ungaria şi Bucovina, *vătăjelul*, care e pretutindeni cunoscut în Bucovina şi în Sălaj şi pe urmă *feciorii-de-împărat* sau simplu *feciorii*.

Cum că numirile *chemători* şi *feciori* trebuie să fie foarte răspândite, mai ales la românii din Transilvania, ne putem încredinţa din versurile reproduse mai sus dintr-o baladă din Satu Mare, intitulată *„Irodia"* apoi şi din cele următoare, pe care le scoatem din altă baladă populară din Transilvania, intitulată *„Gruia lui Novac"* ;

Pe tine te-oi însura
Pe vineri dimineaţa.
Ţi-oi da fune, nevasta,
Cunună-ţi va fi furca,
Inima goronului
Din faţa pământului.
Chemătorii
Îţi vor fi corbii,
Nânaşele
Vrăbiile,
Nănaşii
Piţigoii
Şi soacrele
Cioarele !...[1].

Vornicei sau *vătăjeii*, la românii din Bucovina, se aleg totdeauna dintre neamurile cele mai de aproape ale încredinţaţilor şi anume : mirele îşi alege pe un frate al său mai mic şi pe un văr, iar dacă nu are fraţi şi veri, apoi pe alţi doi feciori străini, cu care a trăit el mai bine în tot decursul holteiei sale, pe doi din cei mai buni prieteni ai săi.

Ca şi mirele, aşa şi mireasa încă îşi alege de vornicei pe un frate şi văr, iară în lipsa acestora pe alţi doi feciori, care îi sunt ei mai plăcuţi şi care, în tot decursul fetiei sale, s-au purtat cu dânsa foarte omeneşte şi prieteneşte.

Lucrul principal al *vorniceilor* este de a *pofti* sau *a chema* pe oaspeţi la nuntă, de a conduce jocurile, atât la mire cât şi la mireasă, de a primi şi a cinsti pe oaspeţi şi de a petrece pe tinerii încredinţaţi la cununie şi după cununie îndărăpt spre casă.

În ajunul cununiei, adică sâmbătă după amiază, dacă cununia se serbează duminica, sau miercuri după amiază, dacă cununia se serbează joi, se adună vorniceii mirelui, acasă la mire, iară ai miresei, acasă la mireasă. După ce s-au adunat, care unde a fost menit ca să se adune, capătă fiecare, atât de la mire cât şi de la mireasă, câte o *ploscă* plină de vin sau rachiu şi câte o năframă pe care o leagă cu cordele roşii, galbene şi albastre sau şi cu tort de lână, de aceeaşi coloare, în partea superi-

[1] I. Pop Reteganul, *Trandafiri şi Viorele...*, p. 66.

oară a unui băț de alun [1], apoi și câte o floare frumoasă de târg, pe care vorniceii o prind la cușmă, de unde n-o mai leapădă până după nuntă.

În satele românești de pe lângă țărmurii Prutului din Bucovina, unde unul dintre cei doi vornicei se numește *vătăjel* sau *vetejel* și *vornicul nunții*, iar celălalt *drujb* [2] (de la mrus. *druzko*, magh. *drusba)* poartă cel dintâi în funcțiunile sale un băț alb cu năframă și un pahar în brâu sau în mână, iar celălalt un colac atârnat de o năframă întoarsă pe după mână și o ploscă cu băutură rachiu)[3].

După ce a căpătat fiecare vornicel obiectele amintite se pornesc tuspatru vorniceii prin sat și încep a pofti pe săteni [4] la „danț" sau „vedre" și anume vorniceii mirelui poftesc în această sară numai la mire, iară ai miresei numai la mireasă. Asemenea și a doua zi la cununie poftesc vorniceii miresei pe oaspeți numai la mireasă.

Vorniceii miresei, care se cunosc îndată dintre ai mirelui pe năfrămile de la bețe și florile de la cușmă, fiind acestea cu mult mai frumoase decât cele ale vorniceilor mirelui, funcționează, de regulă, numai până seara după cununie. Ai mirelui însă până după *„masă-mare"* când se înlocuiesc apoi prin *„vătăjițe"*.

Între vorniceii ambelor părți există o diferență de demnitate și anume, vorniceii mirelui au mai totdeauna întâietate înaintea vorniceilor miresei.

Mai departe e de însemnat încă și aceea, că unul dintre vorniceii mirelui, care e mai isteț și mai dibaci, se numește, spre deosebire de ceilalți, *vornicel-primare*. Acesta, deosebit că e mai totdeauna înaintea celorlalți vornicei, are privilegiu și împuternicire de la mire și de la nunul cel mare, de a răpi mireasa, după cununie, din mijlocul tineretului ce joacă și a o duce mirelui, de a înhobota mireasa, de a conduce danțul când scot pe mireasă din casa părintească, ca s-o ducă la casa bărbatului său și de a porunci *„cărăușilor"* și *„călărașilor"*, ca să se pregătească de drum și să stea gata de pornire pe când se va scula *împăratul* și *împărăteasa* de la masă și vor ieși cu danțul afară.

Ce se atinge însă de aranjarea și conducerea jocului la mireasă, înainte de răpirea acesteia, trebuie să spunem că aice numai vorniceii miresei au a dispune, ei conduc jocurile, după cum le place lor, neavând vorniceii mirelui mai întru nemică a se amesteca și tot ei caută ca întreg tineretul să se petreacă cât se poate de bine și mai ales fetele.

[1] În cele mai multe părți, *bețele* vorniceilor sunt făcute din lemn de alun verde pentru că alunul, după credința generală a românilor, are o putere miraculoasă. El se împestrițează prin luarea în formă de spirală a unei părți de coajă astfel ca să se formeze două dungi pe dânsele : una albă și alta cum e coloarea alunului din care s-au făcut.

[2] O chiuitură din Boian com. de V. Tutureanu pe care o chiuie *sfascele* vătăjeilor în decursul nunții și în care figurează numirea aceasta sună :

Frunză verde rogojel
Vornicul ni-i frumușel
Frunză verde bob și linte
Drujbul nostru ii cuminte.

[3] Com. de V. Turtureanu și M. Dimitrovici, stud. gimn.

[4] E de însemnat că în satele amestecate unde se află și alte nații afară de români nicicând străinii și cu deosebire cei de altă religie nu sunt invitați la nuntă, ci numai românii.

Afară de aceasta, atât vornicei mirelui cât şi ai miresei, sunt îndătoriţi de a nu trece pe nime cu vederea, ci a cinsti pe toţi oaspeţii adunaţi, care stau şi privesc la tineretul ce joacă.

Astfel în Bucovina.

În Transilvania, şi anume în Şcheiu, ginerele îşi punea mai demult *chemători* dintre neamuri ori din prieteni. Dacă mireasa avea vreun neam, îi spunea să-l pună şi pe acela, din parte-i, şi atunci ginerele nu punea decât unul.[1]

În alte părţi ale Transilvaniei, precum pe Valea Someşului Mare şi pe la Reteag, chemătorii sunt doi, până la patru inşi la mire şi toţi îs îmbrăcaţi sărbătoreşte, toţi poartă *bâte, bâticuţe* cu petele în mâna dreaptă, iar unul dintre dânşii şi anume cel mai sfătos poartă în mâna stângă sau legat la brâu cu o năframă încă şi un colac mare de grâu împodobit cu năfrămi şi petele. În Munţii Apuseni în loc de colac au chemătorii, unul o ploscă cu vin, altul o ploscă cu vinars. În jurul Năsăudului au colaci mai mici, legaţi cu o curea lângă şerpar. În valea Jiului poartă numai o ploscă cu vinars [2].

În Sălaj există deosebire între *vătavi* sau *vătăjei* şi între *fraţii-de-mireasă*. Sub *vătăjei* se înţeleg doi feciori care sunt aleşi de către mire şi trimişi de acesta, ca să invite tineretul la nuntă. Ei poartă, ca şi vătăjeii din Bucovina, beţe frumoase de care sunt legate năfrămi cu petele. Iar sub *fraţii-de-mireasă* se înţeleg acei feciori care sunt destinaţi, ca să petreacă mireasa de la casa părinţilor acesteia, la casa mirelui [3] şi care corespund *paranimfilor* la romani [4].

Despre *giaver, ghiaver, diaver, diver* şi *dever*, care numire e împrumutată de la sârbi, vechiul sârb. *gebep* [5], G. Trăilă scrie următoarele.

„După aceea, adică după nunii cei mari, vine conducătorul miresii, care împrejurul Timişoarei se numeşte *„diver"*. Pe acesta îl alege mirele. El are dătorinţa a invita de la naş (nun) până la cel mai de pe urmă oaspe, atât al mirelui cât şi al miresei, cu o zi mai nainte de cununie. El, în ziua de cununie, disdimineaţă trebuie să se afle la casa miresei pe care o numeşte „soră" şi ea îl numeşte „frate". El o conduce la biserică şi acasă. El şade sub decursul nunţii cu mireasa în uşa cuinei şi pe cei întrânzi, de la naş şi până la cel din urmă oaspe, numai pe lângă solvirea *galbenului* — un cruceriu sau, după voie, mai mulţi — apoi la nuntă nu e vorbă de alţi bani, numai de galbeni pentru care *diverul* le închină cu rachie, iar mireasa îi sărută de-a rândul. La demândarea naşului el trebuie să se prezinte cu mireasa în chilia *nunţii*. El o conduce la *jocul miresei,* la casa mirelui şi, în urmă, la culcat, perdând-o mirelui. *Diverul* se cunoaşte pe un ştergar mare care i-l pune pune mireasa pe umăr şi i-l leagă subsuoară cu cordele roşii în formă precum coloneii au la săbii şi pe plosca cea cu cunună de mireasă înfrumuseţată. care o ţine în mână" [6].

[1] „Revista Nouă", an. I, p. 108.

[2] Com. de I. Pop Reteganul.

[3] Com. de El. Pop.

[4] Fest. p. 245 : Patrimi et matrimi pueri tres, nubentem deducunt, unus qui facem prefert et spina alba, duo qui tenent iubentem.

„Trei băieţi care au tată şi mamă conduc mireasa, unul care duce înainte o făclie de spin alb (ciritel), doi care ţin mireasa".

[5] Vezi *„Illustrierte Welt"*, Iahrg. XXXIII, p. 555.

[6] G. Trăilă, *op. cit.*.

Numirea *diver,* după cât știu eu, nu e nicidecum cunoscută românilor din Bucovina, Moldova și Muntenia, dar, după descrierea de mai sus, ea corespunde numirii de „*vornicel primare*" pentru că ceea ce e dator să facă *diverul* la românii din Transilvania și Ungaria, mai tot aceea face și *vornicelul primare* la românii din Bucovina și Moldova, după cum se va vedea în decursul descrierii datinelor din partea a II-a a studiului acestuia.

Totuși există oarecare deosebire între funcțiile *diverului* și ale *vornicelului primare* și mai ales între aceea că, în Bucovina, nicicând nu duce vornicelul pe mireasă la culcat, ci totdeauna nuna cea mare. Mai departe, după cum s-a arătat mai sus și după cum scrie și Bojîncă, pe când în Bucovina petrece nuna cea mare pe mireasă la casa mirelui, atunci în Transilvania și Ungaria duce *diverul* sau *deverul* pe mireasă de mână sau o povățuiește mergând înaintea ei, la casa bărbatului [1]. Datina din urmă, se pare că românii și mai ales cei din Ungaria au adoptat-o de la sârbi [2], de la care au împrumutat și numirea *diver.*

Afară de aceste deosebiri esențiale între funcțiile *diverului* și ale *vornicelului primare* mai există și altele, dar despre acelea se va scrie mai pe larg la locul său.

În fine, trebuie să mai amintim încă și aceea că *vornicеii* sau *chemătorii* provin mai la toate popoarele indo-europene.

COLĂCERIUL. Precum nu se face nici o nuntă țărănească la care să nu se rostească diferite orații, așa nu există nici un sat locuit de români în care să nu se afle mai mulți sau cel puțin un singur *orator* sau *urătoriu,* care să nu știe mai multe *orații* sau *urări* și să nu le *ureze* la o ocazie ca aceasta a nunților.

Fiind însă că nunțile țărănești țin mai multe zile și fiindcă în decursul acestora se dau mai multe mese, unde voia cea bună și veselia depărtează totdeauna orișice nevoi și griji, orice scârbe, neplăceri și neajunsuri, de aceea e chiar peste putință ca românii să n-aibă un om ales, un orator dibaci care, cu orațiile și cu glumele sale, să deie întregii serbări un avânt înveselitor ți un aer, mai îmbucurător decât la alte petreceri ordinare.

Drept aceea, românii țărani, ca unii ce au rămas credincioși datinelor și credințelor străbune, ca unii ce prin sute de ani le-au păstrat cu scumpătate, ca pe cea mai strălucită și prețioasă comoară moștenită de la strămoșii lor, orișicând serbează o nuntă, trebuie să aibă și un orator, care să le rostească orațiile îndătinate din buni străbuni și să-i înveselească cu cântecele sale cele adeseori foarte hazlii și storcătoare de râs.

Acest orator poporal, acest bărbat pretutindeni căutat și foarte

[1] D. I. Bojîncă, *op. cit.,* p. 209, nota 1.

[2] Düringsfeld, *op. cit.,* p. 65, „*Deverul* (Djever-ul) e păzitorul special al miresei, pe care o ia în seamă de la fratele său și o predă nunului. El o petrece pe drum și-i ține calul în casa mirelui, atât înainte de cununie cât și după cununie, o păzește până ce se predă bărbatului său".

plăcut tuturora, care singur pe sine se dă de un *„purece al satului"* și zice că e

Mic de stat
Și bun de sfat,
Mic de statură
Și bun de gură

se numește în unele părți ale Bucovinei *colceriu* și *colăceriu*, în altele însă *vatav*; în Moldova și Muntenia *colăcariu*, *colóceriu* și *colăceriu* [1], în vechime *vatav* și *vanic* [2], iar în Transilvania *colăceriu* și *colăcariu* [3].

[1] Pr. S.S.Ep. Melchisedec, *Literatura religioasă populară*, în „Convorbiri literare", an. XIV, Iași, 1880, p. 295 nota 1; G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 162.

[2] „Lumina pentru toți", an. IV, București, 1888, nr. 7—8, p. 229: „Orațiile se recită mai ales de flăcăii care merg călări; ei se numeau în vechime *vătavi, vănici*, apoi *conăcari*, iar astăzi *colăcari* și *colăceri*".

[3] B. Viciu, *op. cit.*, p. 5. G. I. Pitiș, *op. cit.*, p. 151: „Când pornea de la biserică, lăutarii începea să zică marșuri și zicea într-una până ajungea unde se făcea nunta. Ei mergeau întâi; după ei venia *chemătorii* (colăcerii) încinși peste mijloc, peste haine, cu câte o cârpă făcută în două, în colțuri, adică încinși cu basmalele căpătate de la mireasă, de la pungă; ei erau călări și caii gătiți și ei, legați cu cârpe la urechi, de a dreapta și de a stânga de frâu, de atârna în jos. Apoi veneau băieții, care duceau făcliile..."

Pr. S.S. Ep. Melchisedec e de părere că, cuv. *colăcariu* și *colăcărie* se derivă de la cuv. lat. colloquium = convorbire, conversare. Iată ce ne spune Pr. S. S. (*Convorbiri literare*, loc. cit., p. 295, nota 1) în privința aceasta: *„colăcărie, colocariu.* Aceste ziceri se derivă de la latinul *colloquium* = convorbire, conversare. Prin urmare, drept românește trebuie a se pronunța și scrie *colocărie, colocariu*, căci *colocăria* nu este altceva decât conversație oratorică cu care *colocariul* (în Țara Muntenească *colocarii* se numesc *colăceri*, vezi *Colinde istorice și literare*, București, 1859, p. 151) întrețin la știute timpuri, conversațiile cele mai însemnate din partea mirelui și a miresei către părinți și ceilalți nuntași. *Colăcariul* dar, nu este altceva decât oratoriul nunții. A degenerat în *conăcărie* și *conăcariu*, prin asemănarea ce este între suntele zicerilor turcești: *conac* și de aice *conăcariu*, introduse în limbă mai în urmă, care înseamnă „gazdă, găzduire". Cel ce se trimetea a pregăti gazdă sau conac se numea *conăcariu*. Vederat este dar că ideile ce conțin *colăcăria* și *colăcariul* nicidecum nu se potrivesc cu *conacul* și *conăcariul* turcesc. Cea dintâi e conversația și conversatoriul; a doua executoriul ce se trimite a pregăti primirea unei persoane mari".

Că, cuvintele *colăcariu* și *colăcărie* nu au nemică de a face cu cuv. *conăcariu* și *conăcărie* despre aceasta nime nu mai poate să steie la îndoială. Confundarea lor provine, după părerea mea, numai de acolo pentru că atât la adevărata *conăcărie*, adică la procedura ce se face sâmbăta seara, când mirele, fiind dintr-un sat străin și pornindu-se sâmbăta disdedimnieață, trimete pe vorniceii săi înainte la mireasă să se îngrijească de gazdă, de *conac*, ca să aibă unde mânea peste noapte cât și la *colăcărie*, adică la procedura de la poarta și de dinaintea casei miresei, când vine să o ducă pe aceasta, se rostesc, cu puține abateri, mai tot aceleași orații și de către aceleași persoane. Și confundarea aceasta se face numai în Moldova, unde cuv. turcesc *conac* și *conăcariu* sau *conocariu* și *conocărie* (Vezi „Columna lui Traian", an. IX, p. 414—415) sunt mai bine cunoscute, pe când în Bucovina și Transilvania niciodată.

Dar de aice nu urmează că, cuv. *colăcariu* și *colăcărie* ar fi derivate de la lat. *colloquium*, căci dacă s-ar putea admite aceasta, atunci ele s-ar întrebuința nu numai la nunți și în special când vine mirele cu ai săi după mireasă, ci și de altă dată, la alte festivități unde asemenea îndătinează poporul a ține diferite orații.

De la cuv. *colloquium* a putut să se formeze numai cuv. *coloceriu* sau *colăceriu*, uzitate în Țara Muntenească și Transilvania, precum și cuv. scurtat *colceriu*,

Pe lângă aceia că toţi nuntaşii din Bucovina îl numesc pe acest orator şi *vătav*, mai avem dovadă despre această numire a sa încă şi unele oraţii, ce se ţin la masă, în care singur oratorul, supărat fiind pe bucătăriţe, că nu caută de dânsul cum se cade şi nu-i pun la timp bucatele dinainte, se numeşte *vătav*, când zice :

Nu caută de mine de-un *vătav*,
Că eu-s mai tânăr şi mai slab [1].

Colăcer sau *colcer*, în înţelesul adevărat al cuvântului, poate fi numai un bărbat însurat, care se alege de către mire şi numai atunci când nu se află bărbaţi însuraţi, care să ştie frumos *ura*, poate să fie *colcer* şi unul dintre feciori. În cazul din urmă îl supleneşte de comun un vornicel. Iară dacă nici între vornicei nu se află oratori buni, atunci, şi numai atunci, se pune de *colcer*, un fecior.

Datina de a pune numai bărbaţi însuraţi ca, *colăceri* sau *colceri* la nunţi vine de acolo, pentru că adevăratul *colcer* trebuie să stea totdeauna la masă, pe când feciorii, după cum vom vedea mai pe urmă, n-au nicicând intrare la masa celor însuraţi, la masa bătrânilor şi mai ales la *masă-mare* şi *uncrop*.

Prin urmare şi dacă supleneşte vreun fecior pe colceriu apoi îl supleneşte numai în unele privinţe, adică unde îi încuviinţează modestia sa de fecior.

Ocupaţia principală a colcerului e de a rosti toate oraţiile îndătinate la nunţi, de a închina schimburile, de a lua de la părinţi iertăciune

---

fem. *colceriţă*, uzitate în Bucovina şi judecând după numele de familie *Colceriu*, foarte răspândit în Transilvania şi în această ţară.

Din cele expuse aice rezultă, aşadar, că, cuvintele :

a) *colăcariu, colăcărie* şi *colăcel* = *colăcariu* (Vezi Tacitu, *op. cit.*, p. 22 şi 25) sunt derivate de la *colac*, de la care mai avem încă şi un alt cuvânt uzitat în Bucovina anume *colăcime*, numele unei datini la care iarăşi *colacii* joacă rolul cel dintâi.

b) *colòceriu* sau *colăceriu* şi *colceriu*, fem. *colceriţă*, de la lat. *colloquium*. G. Dem. Teodorescu e în eroare când spune, *op. cit.*, p. 162 că „forma *colăceriu* e pronunţie necorectă", prin care ne dă cunoscut că ar trebui să se zică *conăceriu*.

Atât vorniceii mirelui cât şi ai mireşei, pe lângă cele ce s-au arătat şi se va mai arăta în decursul acestui studiu, mai au încă şi îndătorirea de a împăca pe împricinaţi în caz când ar fi să se nască vreo ceartă oareşicare între nuntaşi şi cu deosebire între tineret, de aice, apoi numirea lor de *vornici*, dim. *vornicei*.

Ei, ca reprezentanţi ai mirelui şi ai miresei execută tot ce se cere, spre a se da nunţii splendoarea cuvenită ; ei priveghează asupra tineretului şi tot ei conduc danţurile în care se află mirele şi mireasa, de aici, apoi numirea lor de *vătavi*, dim. *vătăjei* şi *vetejei* ;

Ei sunt îndătoriţi să cheme la nuntă, de aice apoi : *chemători* ;

Ei se trimit de către mire spre a-l anunţa părinţilor miresei şi a-i pregăti gazdă, *conac*, de aici : *conăcari* sau *conocari*.

Ei poartă *colacii* care se schimbă cu ocazia *colăcăriei*. „În Munţii Apuseni ai Transilvaniei, alăturea cu *vornicul* sunt alţi doi oameni care duc un *colac*, numit *pupăză* şi care are o formă împletită lungă ca de o jumătate metru. Cei care duc colacul se numesc *colăcari* şi *pupăza* o dau la poartă vornicului miresei spre a o da tinerei crăişoare care o împarte fetelor de etatea ei" (Francu — Candrea, *op. cit.*, p. 152). De aice apoi numirea de *colăcari* ;

Ei închină *schimburile* aduse, după cum spun oraţiile respective, cu corăbiile, de aice apoi şi numirea de *corăbieri*.

Ei ţin, dacă nu tocmai toate, apoi partea cea mai mare de oraţii în decursul nunţii, de aice : *coloceri*, *colăceri* şi *colceri*.

Ei, în fine, în cele mai multe părţi, servesc la masă, de unde apoi şi *stolnici*. Iată deci de unde vine confundarea numirilor despre care am vorbit mai sus.

[1] Dintr-o oraţie culeasă în Cândreni.

în numele tinerilor, de a strânge banii la *masa-mare* și *uncrop* și de a înveseli pe oaspeți cu diferite glume și cântece satirice.

În Transilvania sunt, de regulă, doi *colăceri*: unul al mirelui și altul al miresei. Însă atât unul cât și altul trebuie să fie, ca și colăcerii din Bucovina, niște oameni foarte buni de gură. Colăcerul transilvănean e *staroste*, peste tot locul, el știe mai multe, el vorbește, el direge, el închină, el umple paharele, el face glumele [1].

Iară *vătav* se numește în Transilvanaia conducătorul călărașilor [2].

În Sălaj și Chioar colăceriul se numește *grăitor* și se află unul la mire și altul la mireasă.

Grăitorul mirelui se cunoaște pe aceea că el, mai ales când se duc după mireasă, ca s-o ia de acasă și s-o ducă la cununie, are o traistă de *țipoi*, pl. *țipăi*, sing. *țipău*, (un fel de pânișoare mici și rotunde), un oluț cu vinars, balțul miresei, paharul cu mierea, lumini, tămâie, prima neagră de care se țin toți cei ce încunjură masa la cununie. Iar bastonul lui, în cele mai multe locuri, e tot împetelat și cu mult mai lung decât dânsul.

Grăitorilor din părțile sus numite nu le este defel iertat, ca să lipsească în decursul nunții.

În fine, în Chioar grăitorii sunt aceia care cheamă la nuntă, și nu vorniceii sau chemătorii, ca în alte părți [3].

TARISFATUL. În ținutul Timișoarei nunul are pe lângă sine un om, care îi poartă straista și care se numește *tarisfat*. Acesta poartă plosca ca rachiu a nunului, primește în straistă competința nunului și a sa, din pogăcile aduse daruri de nuntă și are drept a vorbi în numele nunului [4].

Numirea *tarisfat* vine de la sârbescul *„stari-svat"*, sfetnic bătrân, cel mai însemnat nuntaș, ca și la românii din ținutul Timișoarei, e asistentul nunului [5].

STEGARII. Între funcționarii de genul bărbătesc ai unei nunți mai sunt de a înșira încă și purtătorii de flamure sau steaguri, care în Transilvania se numesc *stegari*, iar înprejurul Timișoarei *stegiși*.

Fiindcă, după cât știu eu, până acuma, numai la românii din Transilvania și Ungaria este datină în ajunul cununiei sau și cu vreo câteva zile mai nainte de aceasta de a se face un fel de flamure sau steaguri și a le împlânta pe casa nunului mare, iar în Bucovina neexistând această datină, voi să mă servesc de descrierea *stegișilor*, care poartă aceste steaguri, de ceea ce ne spun despre dânșii, I. Pop Reteganul și G. Trăilă:

„Stegarul — zice I. Pop Reteganul — trebuie să umble cu steagul în tot decursul nunții, în car, pe jos, pe unde numai are de condus nunta; el e totdeauna în frunte. Stegarul trebuie să fie cel mai bun jucători".

În Transilvania e numai un singur stegar și acela e soțul colăcariului de la mire.

[1] Com. de I. Pop Reteganul.
[2] Com. de I. Georgescu.
[3] Com. de El. Pop.
[4] G. Trăilă, *op. cit.*
[5] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 65 și urm.

Despre stegarii din Ungaria G. Trăilă scrie următoarele:

„Aceştia sunt de multe ori câte trei, a cumătrului mare, a mirelui şi a miresei, de rând însă unul trebuie să fie şi acesta a naşului, care îşi face o flamură de *catrinţe* roşii cusute de ţărănci ori de mărămi frumoase de catun, cu cordele pendente de mătase, cu ghirlandă de flori, cu *zergalaie* în vârf, înfrumuseţat. Acesta până în ziuă pune flamura pe casa naşului ori pe a cumătrului şi are dătorinţa a *ureza* la conducturile nuntei". [1]

Din cuvintele de pe urmă ale lui G. Trăilă deducem că *stegarii* sau *stegişii* la românii din Transilvania şi Ungaria întru ceea ce priveşte *a ureza*, adică a ura, ocupă postul *colceriului* la românii din Bucovina.

LĂUTARII. Nunta e un act de bucurie şi veselie. Prin urmare, nu există nici o nuntă românească cel puţin în Bucovina, la care să nu fie şi *lăutari* [2]. Excepţie de la regula generală se face doar numai atunci, când unul dintre tinerii ce se căsătoresc e în doliu, sau când unul dintre dânşii a mai fost odată căsătorit şi, prin urmare, nu vor să mai facă multă *sfară în ţară*; aceştia fac *nuntă tăcută*, adică fără lăutari. De altmintrelea, fie fidenţaţii cât de sărmani, trebuie să aibă măcar câte o păreche de lăutari. Cel ce face nuntă fără lăutari nu-e bine privit de consătenii săi, din contră, e ţinut de un om zgârcit, cărpănos şi morocănos, care nu voieşte ca şi alţii să aibă parte de bucuria şi veselia lui. Despre astfel de oameni se şi zice apoi că *nu fac nuntă ci praznic*.

Cum că lăutarii sunt uzitaţi nu numai la românii din Bucovina, ci pretutindeni, la toţi românii, ne putem încredinţa, afară de experienţa de toate zilele, încă şi dintr-o mulţime de balade, precum şi alte cântece poporane [3], apoi şi din următoarele proverbe, care sunt foarte răspândite;

Cu lăutari şi cu masă
Aduci pe dracu în casă.

Sau:

Cu lăuta şi cu toaba
Adusei în casă gloaba [4].

În Bucovina e datină ca atât părinţii miresei cât şi mirele să tocmească câte una sau mai multe părechi de lăutari.

Lăutarii tocmiţi de părinţii miresei cântă numai la mireasă şi anume de sâmbătă sara, când se porneşte nunta şi până duminică sara, când pleacă mireasa de la părinţii săi la casa mirelui. Ai mirelui însă cântă

[1] G. Trăilă, *op. cit.*

[2] *Lăutarii* se mai numesc altmintrelea în Bucovina şi *scripcari* de la *scripcă* violină; apoi *zicari* (în ţinutul Dornei); în Transilvania *ceteraşi* de la *ceteră*, *zicălaşi* şi *zicălăi*, de la „a zice", „a cânta".

[3] T. T. Burada, *O călătorie în Dobrogea*, p. 178.

Pe Stăncuţa mi-o lua
Lăutari el îşi tocmea
Mare nuntă că făcea
Fericit cu ea trăia.

[4] A. Pann, *op. cit.*, t. II, p. 111.

de sâmbătă sara şi până ce se sfârşeşte *uncropul* şi nu numai la mire, ci şi la mireasă. Lăutarii mirelui trebuie să-l petreacă pe mire atât atunci când acesta se duce după mireasă cât şi atunci când duce mireasa acasă şi să cânte tot timpul cât stă mirele la părinţii miresei.

Plata lăutarilor care, de regulă, la poporul de jos, sunt oameni simpli şi mai ales ţigani, atârnă totdeauna de la împrejurările materiale ale tinerilor ce se căsătoresc sau mai bine zis ale părinţilor acestora. Unii capătă mai mult, alţii mai puţin, după cum se pot învoi. Afară de *tocmeală* mai capătă de la socri mari încă şi *câte o păreche de colaci* şi *un şip de rachiu* pe deasupra, iar de la mireasă câte o năframă pe care o leagă de gâtul violinei.

În decursul nunţii, conform datinei, capătă de la nuntaşi câte un bacşiş şi mai ales când îşi împlineşte cum se cuvine dătorinţa. Iar feciorii, drept mulţămită pentru că le cântă cum se cade, pe lângă aceea că şi ei le dau câte un bacşiş, le mai strigă în joc încă şi următoarea chiuitură :

> **U ! săracul dumnialui**
> **Bine zice orişicui !**
> **U ! săracul bine mere,**
> **Pare că e uns cu miere.**
> **Şi cu miere de-ar fi uns,**
> **Aşa bin' nu s-ar fi dus !**[1]

DRUŞTELE. Până aici am înşirat, afară de *nună*, numai pe funcţionarii de partea bărbătească, arătând pe scurt ce fel de funcţie îndeosebi ocupă fiecare dintre dânşii în decursul nunţii.

Urmează acuma ca să înşirăm şi pe funcţionarele de la nunţi şi să arătăm ce fel de funcţii sunt îndătorite a le îndeplini şi acestea.

Funcţionarele nunţilor ţărăneşti afară de nună (naşă) despre care am vorbit deja, sunt următoarele : *druştele*, *vătăjiţele* şi *bucătăriţele*.

Dintre aceste trei specii de funcţionare *druştele*, sing. *druşcă* dim. *druşcuţă* (vsl. *drużika*), care trebuie totdeauna să fie fete, ocupă locul cel dintâi. Prin urmare, noi ne vom opri mai întâi la acestea şi apoi vom trece la celelalte.

La fiecare nuntă, mai ales din Bucovina, trebuie să fie cel puţin patru drüşte şi anume două la mire şi două la mireasă.

Ca şi vorniceii, aşa şi druştele se aleg, de regulă, dintre neamurile cele mai de aproape ale încredinţaţilor şi anume surori sau vere cu mirele şi mireasa şi numai atunci când încredinţaţii n-au surori şi vere aleg câte alte două fete, cu care au trăit ei mai bine înainte de a se căsători.

Atât mirele cât şi mireasa îşi aleg singuri *druştele* cu vreo câteva zile sau săptămâni înainte de cununie.

Druştele mirelui, care se adună totdeauna la mire, sunt îndătorite de a coase năfrămile ce se leagă la beţele vorniceilor mirelui înainte de ce se pornesc aceştia să poftească pe oaspeţi, la nuntă ; apoi de a sta după masă, una de-a dreptul şi alta de-a stânga mirelui, când joi sau

[1] Din colecţia mea inedită.

sâmbătă seara i se aduc acestuia și se închină *schimburile*, ce i s-au trimis de mireasă. Mai departe trebuie ele să ia pe mire în mijlocul lor, când ies după cununie cu *danțul* din ograda bisericii și când, după *colăcărie*, intră mirele cu danțul în casa părinților miresei.

Pe lângă acestea mai au druștele mirelui de-ai ajuta și la alte lucruri.

Druștele miresei au cu mult mai mult de lucru, decât cele ale mirelui. Acestea sunt îndatorite, în răstimpul dintre încredințare și cununie, a coase, după cum vom vedea în locul său, nu numai năfrămile pentru vornicei, ci și cele pentru *cărăuși* și *lăutari*, apoi a coase și a pregăti și alte daruri ce din moși strămoși sunt uzitate de a se împărți în decursul nunții atât între neamurile mai de aproape ale mirelui, cât și între alți oaspeți.

Mai departe și aceste druște stau joi sau sâmbătă seara, după masă, unde de-a dreapta și alta de-a stânga miresei, când i se aduc acesteia și i se închină *darurile* ce i le trimite mirele.

Înainte de a se porni mireasa la cununie, druștele sale o gătesc; ele o piaptănă, o împletesc, ele îi pun cununa pe cap și tot ele îi așează hobotul pe spate.

După cununie, când iese mireasa cu danțul din ograda bisericii, druștele sale dinaintea celorlalte femei și ascultă Sf. Liturghie.

După cununie, când iese mireasa cu danțul din ograda bisericii, druștele trebuie s-o însoțească ținând-o una de mâna dreaptă și cealaltă de mâna stângă.

Înainte de a înhobota mireasa, când are aceasta să se pornească de la casa părintească și să se ducă la casa bărbatului său, druștele miresei se urcă pe laiță, la spatele acesteia, și nu lasă pe *vornicei* s-o înhobote, până ce nu capătă un dar.

Mai pe scurt, *druștele miresei* joacă un rol foarte mare în decursul unei nunți țărănești.

Precum nici o nuntă mai aleasă și mai pompoasă nu se poate face în Bucovina fără de *vornicei*, așa nu se poate ea face nici fără de druște.

Funcțiile druștelor, atât ale mirelui cât și ale miresei, durează numai până ce nuntașii ies cu mireasa de la părinții acesteia și se duc cu dânsa la casa mirelui. De acolo înainte ele nu mai au nimic de lucru.

Îmbrăcămintea și gătirea druștelor e, de regulă, aceeași ca și în alte sărbători și duminici, când se duc fetele la joc; se gătesc adică totdeauna cu capul gol, în care își pun diferite flori, se îmbracă în cămeși cu altițe, se încing cu cele mai frumoase catrințe, se îmbracă în cojoace sau pieptare și se încalță în papuci sau ciubote. Mai pe scurt, se gătesc astfel, după cum e și datina fetelor de a se găti în duminici și sărbători în satul din care druștele fac parte.

Datină însă este pretutindeni ca druștele să fie cât se poate mai frumos îmbrăcate și gătite, ca să nu facă rușine tinerilor, ce se căsătoresc. Asemenea, caută tinerii încredințați, ca să aleagă de druște, totdeauna, pe fetele cele mai istețe și care se pricep mai bine la cusut.

Afară de cele înșurate până aicea trebuie să mai amintim încă și aceea că drușca, ce stă totdeauna în mâna dreaptă a miresei, se numește *druscă primare*, iară ceea ce stă de-a stânga miresei se numetșe *druscă mică*.

Druştele, în cele mai multe părţi ale Transilvaniei, se numesc *surori-de-mire* şi de *mireasă* ; apoi *druşte* [1], ca şi în Bucovina ; pe Târnave : *diavere* sau *gyavere* ; în Munţii Apuseni : *vifeliţe* [2], iar în alte părţi *nune*, sing. *nună* [3].

În Sălaj se numesc numai acelea fete *nune* sau *fete-de-nune*, care merg cu mirele după mireasă, iar fetele, care le cheamă mireasă, se numesc *fete-după-masă* [4].

Druştele provin, ca şi vorniceii, la toate popoarele indo-europene. Ele reprezintă la noi pe *virginele* (Virgines) *romane*, care ca şi la români, se alegeau dintre neamurile sau amicele miresei [5].

VĂTĂJIŢELE, numite în unele locuri şi *vorniciţe* sau *neveste tinere*, iară în districtul Năsăudului şi pe la Sân-Giorgiu, în Transilvania, *chemătoare*, sunt două sau şi mai multe neveste tinere, isteţe şi glumeţe, care în ziua când se serbează *uncropul* îndeplinesc mai multe funcţii.

Acestea se aleg totdeauna a doua zi, după *masă-mare*, de către mire, dintre surorile şi verele tinerilor căsătoriţi sau dacă aceştia n-au surori şi vere măritate, apoi dintre alte neamuri sau amice sau cunoscute mai de aproape cu tinerii.

Prima funcţie a vătăjiţelor este de a înlocui pe vornicei la poftirea oaspeţilor şi anume luni sau marţi după amiază, adică în ziua în care se serbează *uncropul*, se adună ele la mire şi după ce capătă de la acesta, ca şi mai nainte vorniceii, câte o ploscă plină de rachiu şi câte un băţ cu năframă şi cordele legat, se pornesc prin sat şi încep a chema pe oaspeţi la *uncrop*.

În unele sate din Bucovina cheamă pe oaspeţi la *uncrop* numai singure vătăjiţele, în altele însă cheamă împreună cu dânsele şi vorniceii mirelui şi iarăşi în altele nu e datină de a numi vătăjiţe şi a le trimite ca ele să poftească pe oaspeţi, ci poftesc numai singuri vorniceii mirelui care, în cazul acesta, rămân şi după *masă-mare* în funcţia lor de mai înainte.

[1] I. Pop Reteganul, *Trandafiri şi viorele...*, p. 179: „*druşte* = fetele care însoţesc pe mire la cununie, ori pe mireasă, de regulă două pentru mire şi două pentru mireasă ; ele umblă a chema fetele la jocul ce se face în presara nunţii aşa numita *siroteşte* de la ungurescul *siratóest* (sara deplângerii), sara de adio, când adică o mireasă iese dintre fete şi mirele dintre feciori; de atunci până după cununie nu sunt nici juni nici căsătoriţi, sunt miri; dintre juni au ieşit, între căsătoriţi nu au intrat. Druscele mai au şi misiunea de a întovărăşi pe mire în care până la mireasă, şi apoi toate patru însoţesc pe miri la cununie. Aşa e pe la Reteag şi pe Someşul Mare".

[2] Com. de I. Pop Reteganul.

[3] V.R. Buticescu, *Nunta Dochiţei*, nuvelă în „Familia", an. II, Budapesta 1866, p. 460:

„Da rogu-te şi cu Dumnezeu tu Palagie cine-s *fetele de nune* ? Io nici acum nu ştiu, se pare că nu-s din sat. Asta o întreabă o fată înţienţielată, care e mânioasă că Dochiţa nu o a chemat pe ea de *nună*. Ştia ea destul de bine că cine e *nună*.

D-apoi cine să fie ? că are două verişoare ca două pupadie — doară n-a chema străine.

Hm, cred zio io surată — da să vezi ce rochii le-a cumpărat maicele lor la amândouă şi năframă la mână ; d-apoi ce petele cu vrâste şi cu pene, de un lat de mână ! D-apoi fie şi ele *nune* odată, că ştiu că n-au mai fost"...

[4] Com. de El. Pop.

[5] Virginele romanilor reprezentau pe graciile din nunţile zeilor. Vezi Rossbach, *Untersuchungen über die Römer*. Ehe. Suttgart, 1953, p. 47.

În satele, unde e obiceiul de a se invita oaspeţii la *unscrop* numai prin vătăjiţe, vătăjiţele se duc pe la case şi invită pe oaspeţi, fără a mai face multă tâcâmuri şi glume.

În satele, unde vătăjiţele invită pe oaspeţi împreună cu vorniceii, mai la fiecare casă unde se duc să invite, fac o mulţime de glume, joacă pe drum şi în ogrăzile celor ce sunt invitaţi, chiuie şi cântă fel de fel de hore satirice şi pe cine îl întâlneşte pe drum nu-i dau pace, ci-l iau peste picior şi multe altele, de asemenea, fac.

Îmbrăcămintea şi gătirea vătăjiţelor sau o vorniciţelor este ca şi a celorlalte neveste tinere din satul în care se serbează *uncropul*.

În satele româneşti de pe lângă Prut, din Bucovina, vorniciţele se numesc *sfaşte*, sing. *sfaşcă*, dim. *sfăşcuţă*. Această numire, care vine de la rusescul *svacha* (Brautwerberin) [1] s-a introdus în limba română abia în timpul mai din urmă, adică după alipirea Bucovinei la Austria şi se aude numai în acele sate, în care românii sunt în necontenită atingere cu rutenii. Şi ea n-a intrat numai în vorba de toate zilele, ci a străbătut chiar şi în literatura poporană. Dovadă despre aceasta fie-ne următorul cântec din Mahala, care se cântă în decursul nunţii :

Sub răchita rămurată
Şede *sfaşca* supărată,
Că mireasa n-are tată.
N-are tată, n-are mire
Şi s-or mângâia mai bine.

Apoi şi acesta, tot din Mahala :

Colo-n vale lângă târlă
Şede-o *sfaşcă* bată-n gârlă,
De-un pahar de băutură,
C-un ciolan de carne-n gură [2]

În urmă şi dintr-unul din Boian, care sună aşa :

Vine o *sfaşcă* de pe lan
Cu trei puişori pe stan [3],
Unu-i roş, altu e verde,
Bine sfaşcei i se şede [4].

BUCĂTĂRIŢELE. Nu e nici o româncă, care să nu ştie rândul bucătăriei, să nu ştie fierbe şi pregăti mai multe feluri de bucate, care sunt uzitate la românii noştri ţărani.

[1] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 24 şi urm.
[2] Com. de G. Tomoioagă, cant. bisericesc.
[3] Atât *cămeşile* cât şi *cămeşoaiele* (sing. *cămeşoi*) femeieşti sunt compuse din două părţi principale şi anume : partea de la brâu în sus care dimpreună cu mânecile se numeşte *stan*, pl. *stani*. şi partea de la brâu în jos care se numeşte *poală*, pl. *poale*.
Stanul, dim. *stănuţă*, *stănişor* se împarte iarăşi în trei părţi : *pieptii* (se întrebuinţează mai mult în plural), *mâneci* şi *spate*. *Puii*, dim. *puişorii*, *puiuţ*, adică nişte cusături în diferite forme, se cos numai pe mâneci şi pe piepţi.
[4] Com. de V. Turturean.

Fiecare româncă harnică, fiecare econoamă bună, fierbe şi pregăteşte totdeauna singură bucatele trebuincioase pentru susţinerea casei sale.

În sărbători şi la zile mari româncele ştiu să prepare mai multe feluri de bucate, după cum adică s-au deprins şi au învăţat şi ele de la mamele şi bunicile lor şi după cum au văzut că se prepară acestea şi de alte femei, la deosebite prilejuri şi ospeţe.

Cu toate acestea însă că româncele se pricep foarte bine la prepararea bucatelor poporale, la nunţi, mai ales la nunţile cele de frunte, unde este vorba de a cerne în răstimp de câteva zile coreţe întregi de făină, de a coace mai multe cuptoare de *pâne, colaci, cozonaci, mălaie, plăcinte, babe, învârtite* şi alte copturi, unde trebuie a se face mai multe turte de *togmagi* sau *tăieţei,* apoi *bureţei; burcehiţe* sau *burechiuşte sarmale, găluşte, răcituri* (reci, aituri) şi altele, de asemenea, unde trebuie să se fiarbă oale întregi de zeamă pentru nuntaşii adunaţi, mamele mirilor trebuie, de timpuriu, să se îngrijească şi să-şi ia şi pe alte femei într-ajutor, ca toate copturile şi fierturile acestea să le poată găti la timpul cuvenit.

Deci, atât *soacra-mare,* adică mama mirelui, cât şi *soacra mică,* adică mama miresei, poftesc cu vreo câteva zile înainte de cununie pe nişte mătuşi ale lor sau pe alte muieri bătrâne, care se pricep bine la rândul bucătăriei şi le roagă ca acestea să le stea mână de ajutor şi să le ajute a găti toate bucatele trebuincioase pentru nuntă.

Aceste muieri bătrâne care, mai de cum începe şi până ce se sfârşeşte nunta, stau şi ajută soacrelor mari şi mici a coace şi a fierbe, a ţine bucătăria în bună rânduială şi a griji prin casă, se numesc de poporul român din Bucovina *bucătăriţe* sau şi *colceriţe,* după cum ne spune următoarele versuri, care le scoatem dintr-o oraţie, ce se urează la mesele de la nuntă :

Colceriţe, colceriţe,
Nu şedeţi tot prin cotruţe,
Ian mai ieşiţi şi la lume
Ca să vă pot spune un nume,
Că n-au meşterii ce lucra,
Boierii la masă cu ce sta
Şi slugile de ce căta...

Colceriţe însă se numesc ele mai cu samă atunci, când punând bucatele pe masă, obişnuiesc şi ele a rosti diferite oraţii scurte sau a cânta unele cântece glumeţe.

Bucătăriţele se adună într-o zi anumită înainte de cununie, fiecare unde este poftită şi împreună cu stăpâna de casă şi cu alte femei încep a cerne făina, care este menită pentru nuntă, a o frământa şi coace.

Bucătăriţele, care se cunosc de pe pestelcă, ce neîntrerupt o poartă pe dinainte, ca să nu se tăvălească, când umblă cu oalele şi cu talgerele

sunt, de comun, foarte bine dispuse. Ele, când dau bucatele la masă, când strâng talgerele, când vin și se întorc, fac o mulțime de glume. Și cu cât sunt mai bătrâne, cu atâta de multe ori și voioșia nuntașilor e mai mare, căci atunci *colceriul* sau *colăcăritul* nu mai încetează de a le lua peste picior, de a glumi cu dânsele și a le spune să nu umble așa de încet, ci să se poarte mai iute ca niște fete mari și câte altele.

Dar las apoi numai pe dânsele, că și ele știu ce să răspundă colceriului. Știu să-l pălească unde-l doare mai tare. Și atunci numai să vezi râsetele și strigătele de „bravo" ale nuntașilor. Voia cea bună și veselia ajunge atunci la culme.

XXV

Darurile

După *așezare* și *încredințare* încep încredințații a se îngriji și de *daruri*, căci este un obicei străvechi nu numai la românii din Bucovina, ci pretutindeni la toți românii[1] ca, atât mirele cât și mireasa, să împărtească în decursul nunții mai multe feluri de daruri.

Darurile de care se îngrijește mirele și care sunt menite mai cu samă pentru mireasă sunt următoarele: *o ladă,* numită în unele părți în decursul nunții și *tron*[2], în care își pachetează mireasa înainte de nuntă o parte de zestre; apoi o *păreche de ciobote* sau *papuci,* un *fes roșu, un pietene, o oglindă,* o bucată de *sopon, o păreche de colțuni, flori de târg* cu care se împodobește mireasa când pleacă la cununie, un *tulpan* de lână sau de mătase și un *tistimel,* cel dintâi numit și *hobot* care îi servește de *înhobotat,* iar al doilea de legat (hobotul) peste frunte.

Pe unele locuri este datină de a procura miresei ca dar încă și un *pieptar de mătasă* ori un *cojocel* sau un *cojoc* muieresc cu mâneci precum și alte mărunțișuri[3].

La clasele mai culte, precum și la românii de prin orașe, care sunt mai avuți, pe lângă unele din darurile înșirate, se procură încă și o *peteală* din *fir de aur,* care servește miresei în loc de hobot.

Toate darurile acestea, care se numesc *„daruri de mireasă"*, le cumpără mirele cu vreo săptămână sau și la două înainte de cununie, și unele dintre dânsele, precum bunăoară *lada,* i le dă miresei cu vreo câteva zile înainte, altele însă și mai ales cele ce au să-i servească spre schimbare, din care cauză se numesc ele și *schimburi,* abia în ajunul cununiei.

Pe lângă aceste daruri mai cumpără mirele încă și o păreche de papuci sau ciobote pentru soacra cea mică, mama miresei, iar dacă mama acesteia nu trăiește, apoi pentru cea ce o suplinește.

Mireasa se îngrijește de daruri nu numai pentru mire, ci și pentru socrii cei mari, părinții mirelui, precum și pentru nunii cei mari, sta-

[1] I. Mârza, *Regúllele nunților,* p. 6—9; G. Trăilă, *Păunu Petrișor,* nuvelă originală populară, în „Familia", an. III, Budapesta, 1867, p. 282; T.T. Burada, *Datinele*... p. 418; „După un timp oarecare se fac *schimburi* de daruri reciproc între familia logodnicului și a logodnicei; acele daruri constau din *cămeși, colțuni, batiste* și alte lucruri mai cu samă relativ la îmbrăcăminte".

[2] I.C. Tacit, *op. cit.*, p. 21.

[3] G. Trăilă, *op. cit.*, p. 282: „Aci, adică la logodnă, mai întâi se pertractează despre *darul miresei*. Anume pe aici mireasa cere: ladă nouă, cisme roșii, pieptar de mătasă ori cojocel, cojoc muieresc cu mâneci, sârmă de aur pentru *turbențiu* ori ceapsă pentru cialma — conci. Așa cât nu de puține ori se întâmplă că mirele cu toate provede pe mireasa sa. Aceasta se numește *„tocma"*.

rosti, cuscri, vătăjei și cărăuși. De aceea, darurile pregătite de mireasă se numesc *daruri de mire, de socri, de cuscri* etc.

Darurile, care le pregătește mireasa anume pentru mire și pe care le îmbracă acesta întâia oară când pleacă la cununie sunt următoarele : o *cămașă* de borangic, de bumbac, de in sau și de fuior, adică după cum e și starea materială a miresei, apoi un *brâu*, o *năframă* și o *traistuță*. Aceasta din urmă însă numai în acele sate, unde este datină de a purta trăistuțe. Afară de acestea îi mai cumpără și o *floare de târg* pe care mirele o poartă, de regulă, în cușmă, ca semn că e încredințat (logodit) de cum încep a li se striga *vestirile* și până după cununie. Pentru socrul cel mare coase mireasa numai o cămeșă, dar și aceasta nu e așa de frumoasă, adică cu găurele, fluturi și canafi, ca a mirelui. Pentru soacră prepară asemenea o cămeșă, precum și o *pânzătură*, adică o mâniștergură sau ștergar de îmbrobodit, iar pentru ceilalți diferite ștergare și năfrămi.

Darurile mirelui le trimite mireasa, ca și mirele, abia în ajunul cununiei, iar toate celelalte le împărțește după cununie, afară de năfrămile menite pentru vătăjei care le împărțește înainte de a pleca aceștia, ca să invite pe săteni la *danț* sau *vedre*.

Unele dintre obiectele înșirate mai sus fiecare mireasă le are de mai nainte gata, căci fiecare fată sârguincioasă, care așteaptă să se mărite, se îngrijește de cu timpuriu să le aibă. Altele însă, precum cămeșile și cu deosebire cămeșa de mire, trăistuța și o samă de năfrămi, rămân a fi preparate abia după logodnă. Și mireasa trebuie să caute ca și acestea să fie numaidecât gata până la cununie.

Fiindu-i însă miresei peste putință de a pregăti singură toate darurile câte sunt de lipsă, este datină ca înainte de cununie, cu vreo săptămână sau și cu două, să se adune mai cu seamă serile la dânsa mai multe fete și neveste tinere, cu care a trăit ea mai bine în timpul *fetiei* sale, însă mai ales *druștele* și acestea îi ajută apoi a croi și a coase toate darurile trebuincioase.

La această ocaziune fetele și nevestele adunate nu numai că ajută miresei a lucra, nu numai că se învață una pe alta a coase, ci povestesc și cântă o mulțime de cântece dintre care partea cea mai mare se referă la mire și mireasă.

Și dacă mirele e pe placul miresei, dacă ea singură și l-a ales și se duce de bună voie după dânsul, atunci cea mai mare parte din cântecele, care se cântă la această ocaziune sunt de iubire, vesele...

Se întâmplă însă, după cum am mai amintit și la români foarte adeseori, că o samă de părinți nu vor nimic să știe despre voia și plăcerea fiilor, ce vor să-i căsătorească, ci ei îi fac cu de-a sila să se ducă unul după altul, fără a-i întreba mai întâi de se plac ori nu.

Pe acei părinți, care se bat mai cu samă după prea mare avere sau silesc pe fiicele lor să se mărite, anume, ca să scape de dânsele, care vreau numiadecât să *împingă*, cum se zice, *pietrile din casă*, ceilalți români nu-i prea fericesc.

Un cântec poporan, cântat de o nevastă tânără, silită de părinții săi, ca să se ducă după un fecior ce nu i-a plăcut și numai de frica pă-

rinților săi s-a dus după dânsul, și care de atunci încoace nu odată se repetă la ocazia pregătirii darurilor, sună precum urmează :

Frunză verde trei măsline,
Mai vină, mamă, la mine
Și mi-i vedea și pe mine
Cum m-ai măritat de bine,
M-ai dat dup-un rău de câne,
Că se duce serile,
Vine diminețile.
Eu îi dau zamă de pui
El îmi ia biciul din cui.
Eu-i dau zamă de găină,
Iar el sare la pricină.
A avut un comănac,
L-a lăsat la crâșmă pe dulap.
Si-a avut un pieptăruț
Și la băut la crâșmuț...

Un bărbat, ce-a fost silit de părinții săi să ia pre o fată, care nu i-a plăcut cântă :

Pentru loc și pentru casă
Mi-am pus toanta după masă.
Ține, mamă, ușa bine,
Că intră toanta la mine.
Ori o ține, ori o lasă
Cu toanta cum să țin casă,
Cu toanta cum oi trăi ?
Că ea rău s-a-mpodobit
Cu basma neagră la gât,
Cum mi-i mie mai urât.
Mama din boală mă scoate
Dar din urât nu mă poate,
Că urâtul n-are leac
Numai pânză și toiag ! [1]

În genere însă cele mai multe cântece, ce se cântă la această ocazie, se referă la mireasă.

Fetele, cărora le pare rău după surata lor, că aceasta se desparte de dânsele, dară mai ales nevestele, care prea bine știu ce poamă bună-i măritatul, cântă o mulțime de doine de jale, prin care fac pre mireasă nu odată să plângă, de se cutremură cămeșa pe dânsa.

Reproducem vreo câteva din acele cântece.

Din Bucovina :

Fetiță din doi părinți,
Ce cugeți de te măriți ?
De-ai ști cum e măritată
Ai ședea la mă-ta fată.

[1] Din colecția mea inedită.

Ai şedea şi-ai mai feti,
Cosiţ-alb-ai împleti [1].

Din Transilvania:

Draga tatii, mândră fată,
Să ştii cum e măritată,
Şedea-o-ai la mă-ta fată,
Ş-ai trăi nemăritată.
Şi ţi-ai purta *fetia*
Ca popa vangelia! [2]

Tot din Transilvania:

Fetiţă din doi părinţi,
Ce cugeţi de te măriţi?
De-ai şti cum e măritată
Ai şedea la mă-ta fată
Şi-ai mai ţese pânză lată! [3]

Sau astfel:

Copiliţă cu părinţi!
Nu sili să te măriţi,
Măritatu-i mare câne,
Nu-l poate strica chiar nime,
Nice popă, nici vlădică
Fără moartea cea grabnică! [4]

Din Moldova:

Frunză verde trei aguzi,
Copilă cu doi părinţi
Ca luna între doi sfinţi,
La ce tu te mai măriţi?
Că mila de la părinţi
Cu mare greu o s-o uiţi,
Da mila de la bărbat
Ca frunza-i de păr uscat.
Când te pui să te umbreşti,
Mai tare te dogoreşti [5].

Dacă mireasa se mărită în alt sat şi dacă, din întâmplare, a avut un iubit în satul său, după care bucuroasă ar fi mers însă părinţii ei n-au voit s-o deie după dânsul, atunci fetele, între multe alte cântece, cântă încă şi pe cel următor:

Frunzuleană, lozioară,
Prea iubită sorioară,

[1] Din colecţia mea inedită.
[2] Din Reteag, com. de I. Pop Reteganul.
[3] Gr. Sima a lui Ionu, *Cântece populare din Bucium-Poieni*, în „Familia", an. XIX, Oradea Mare, 1883, p. 32.
[4] Din colecţia mea inedită.
[5] El Sevastos, *Cântece moldoveneşti...*, p. 30.

Când te văd sara pe-afară
Arde inima-mi cu pară.
Când șezi pe prispă din dos
Cu capul plecat în jos
Cu sculul de după cap,
Cu mătasa trasă-n ac,
Cum frumos coși *năframa*,
Ci-o să ți-o dai nună-ta,
Mi se rupe inima.
N-ar ajunge tatăl tău
Cum te dă după un rău
Neștiut și ne-ntrebat,
Lumea-ntreagă-o colindat
De nevastă nici c-a dat
Numai el că s-a aflat
Pe tine să mi te dea
Să-mi rupă inima mea.
Frunză verde lozioară,
De te-ai duce sorioară,
Cu străinu-n altă țară,
Să mai vii si-n satul tău
Să mă-ntrebi ce mai fac eu,
De-i auzi c-am murit,
Tu să-mi treci pe la mormânt,
Să-mi dai țărna într-o parte
Să găsești oase-nșirate
Să vezi dragostea ce poate,
Că duce la hal de moarte [1].

Mireasa, auzindu-le și umplând-o jelea, nu se poate răbda de a nu cânta și ea și anume : dacă mirele e alt fecior și nu acela pe care l-a iubit :

Prutule apă vioară,
Face-te-ai neagră cerneală
Să-mi cernesc cu ea catrința,
Ca să-mi jelesc pe bădița.
Bădița de peste deal
Ar veni și n-are cal.
Ia-ți bădiț-un cal cu plată
Și-i trece de-a lung-o dată [2].

Dacă mirele e *fecior bătrân* :

Frunză verde și una,
Maică, măiculița mea,
După bătrân nu mă da !
Nu mă da după bătrân,
Că, cară toamna la fân

[1] El. Sevastos, *op. cit.*, p. 127.
[2] Din Boian, com. de V. Turtureanu.

Şi merge pe drum tăcând
Şi intră-n casă sfădind.
Eu îi dau ca să mănânce,
El mă suduie de cruce.
Eu îl întreb ce-a mânca,
El mă-ncepe-a blăstăma..
Că el îi mai mult bătrân
Şi-i pică din gură-n sân.
Dă-mă dup-un feciorel
Tinerel şi sprintenel,
Că feciorul tinerel
Când cară toamna la fân,
Vine sara şuerând
Şi intră-n casă râzând.
Eu îl întreb ce-a mânca
El mă prinde-a dezmierda,
Eu îi dau ca să mănânce
El îmi spune vorbă dulce [1].

Dacă mirele e *văduvoi :*

Mamă, sufleţelul meu !
Dă-mă după un flăcău,
Că mila de la flăcău
Ca un măr bun de sub brău,
Iar mila de văduvoi
Ca oghiala din gunoi ! [2]

Când se croieşte şi se coase cămaşa de mire, una dintre neveste cântă :

Hăuleşte fiiculiţă,
Cât vei fi la mă-ta-n gâţă
Că dacă te-i mărita
Hăulitul ţi-i uita
În casă de soacră-ta.
În tindă de socru-tău
Afară de soţul tău.
Că soacră-ta nu ţi-i mamă
Să-ţi ţie cuvântu-n samă.
Şi socru-tău nu ţi-i nene
Să-ţi deie faguri de miere,
Şi bărbatul nu ţi-i frate
Să socoţi că nu te-a bate.
Că mila de la mămucă
Ca şi miezul cel de nucă.

[1] Din Boian, com. de V. Turtureanu.
[2] *Ibidem.*

Şi mila de la tătuţă
Ca şi mierea din litruţă,
Iar mila de la bărbat
Ca creanga de măr uscat.
Când te pui să te umbreşti
Mai rău faţa-ţi dogoreşti.
Daca-i vrea ceva a zice
El ţi-a-mplea gura de sânge
Şi te-a pune şi-l vei bea.

Mireasa :

Dară eu cum să mi-l beu,
Dacă e sângele meu ?
Şi eu dară cum l-oi bea,
C-acela-i din carnea mea ?...[1]

Dintre toate darurile câte s-au înşirat mai sus, cele mai principale sunt *hobotul şi cămeşa de mire* sau, după cum spun sălăjenii, *cămaşă de miroi*[2], pentru că aceste două obiecte le întâlnim pretutindeni la români. Cu toate acestea însă noi vom vorbi în şirele următoare despre fiecare dar în deosebi.

Vom începe mai întâi cu *hobotul.*

Hobotul are în Bucovina mai multe numiri şi anume : *hobot, balţ,* şi *nimiteţ* sau *nemiteţ.* Cea mai răspândită numire însă e hobot. Numirea *balţ* se întrebuinţează mai mult în munţii româneşti despre Transilvania. Tot în acele părţi, unde există această numire, se află şi verb. *a înbălţa,* în loc de *a înhobota* şi *înbălţare* în loc de *înhobotare, înbălţată,* în loc de *înhobotată.*

Numirea *nimiteţ* e uzitată mai mult în districtul Storojineţului. adică în părţile despre Prut. Tot în aceste părţi există şi diferite cântece despre dânsul. Iată unul din satul Crasna :

Legea ta de *nimiteţ*
Mult eşti supţirel şi creţ
Şi-amăgeşti copilele
Şi le acoperi gâţele.
Şi le iei codiţele
Când li-i lor lumea mai dragă,
Le pui pânzătură albă[3].

Altul, din satul Vama, districtul Cîmpulungului :

Bată-l crucea *nimiţel*
Da el mândru-i şi isteţ :
Înşală copilele
Şi le leagă braţele,
Le acopere coşiţele
Şi le-nchide cărările[4].

[1] Din Boianu, com. de V. Turtureanu.
[2] Com. de El. Pop.
[3] Dict. de M. Bărbuţă. *Sub pânzătură albă* se înţelege aici mâniştergura sau ştergariul cu care se îmbrobodesc nevestele.
[4] Com. de G. Toma, stud. gimn.

În unele părţi din Transilvania se numeşte *balţ*, iar împodobirea sau învelirea cu dânsul se exprimă prin verb. *a înbălţi* — *înbălţesc*, în altele *tulbent* [1], *sovon* sau *zovon*, *potilat* şi *procov* [2].

Numirea *balţ* e întrebuinţată mai cu seamă în districtul Năsăudului, *sovon* şi *potilat*, în Munţii Apuseni, singur *potilat* pe Tîrnave [3], iar *procov*, după câte îmi este mie până acum cunoscut, numai la românii din Şchei [4].

Cum că cuvântul *balţ* e foarte răspândit în districtul Năsăudului se poate cunoaşte şi de acolo, pentru că îl întâlnim chiar şi în descântecele din acest ţinut. Aşa, într-un descântec de „*Iele*", între multe alte versuri, provin şi acestea :

O Maica Domnului cea sfântă,
Nu ne închide în ladă lădiţă,
In lacră lăcriţă,
Nici în sdioacă de nucă nu ne băga,
În mare nu ne arunca.
Că ne-om duce tare şi vârtos
Cu puterea lui Cristos
În vârful munţilor,
În cruşile brazilor.
În cununa fetelor,
În *balţul mnireselor*.
În struţul voinicilor
În masa împăraţilor [5].

Iar cuv. *potilat*, care vine de la mag. *potyilat*, îl întâlnim în următoarea doină :

Fost-am fată de bogat,
Mers-am după biăstămat,
Ce-am avut tot am mâncat
Am avut vro doi, trei lei
Şi i-am dat pe doi viţei
Şi-au grijit lupii de ei.
Şi-am avut şi un *potilat*
Şi acela că l-am dat
Pe pipă şi pe tabac,
Să nu meargă sara-n sat,
C-a veni cu capul spart...
Nu mi-i de durerea lui,
Dar mi-i de năcazul meu,
Că mă face să-l leg eu ! [6].

[1] T.T. Burada, *O călătorie în Dobrogea*, p. 21.
[2] Com. de I. Pop Reteganul ; Vezi şi „Revista Nouă", an I, p. 109.
[3] Com. de I. Pop Reteganul ; vezi şi Frâncu-Candrea, *op. cit.*, p. 169.
[4] „Revista Nouă", an. I, p. 109.
[5] Lazăr Şăineanu, *Ielele, studiu de mitologie comparată*, Bucureşti, 1886, p. 12.
[6] Maria Precup, *Doine şi hore din Ardeal*, în „Şezătoarea", an. IV, Budapesta, 1878, p. 45.

În Sălaj și Chioar se numește *balț*[1], în celelalte părți ale Ungariei *tulbent*[2] și *turbențiu*[3].

În fine, în Moldova se numește *hobot*, în Muntenia *sovon* și *zovon* a *sovoni* „a înveli", „a înhobota", *zovonită* „înhobotată"[4] și *sobon*[5], iar în Dobrogea *sovon*[6].

Hobotul la românii din Bucovina e, după cum am arătat mai sus, un tulpan de lână sau de mătase de coloare mai mult roșu aprins.

Aceiași coloare, adică cea roșă avea și hobotul *flammeum*[7] mireselor romane, care își acopereau sau mai bine zis își înveleau (nubit obnubit)[8] capul cu dânsul, chiar așa cum se învelesc și miresele române din timpul de față. Hobotul sau vălul mireselor romane se deosebea de cel ce-l purtau toate femeile, când ieșeau la preumblare[9], numai prin coloarea lui cea roșă[10].

În unele părți ale Transilvaniei, *hobotul* e o pânză albă fină cu care se învelește capul miresei după cununie[11]. În alte părți însă, precum bunăoară în Schei, era mai 'nainte un fel de materie necusută. Iată ce ne spune G.I. Pitiș, atât în privința materiei cât și în privința formei sale:

„*Procov*-ul — adică hobotul — îl cumpără nașa, adică nuna, de se învoia să-l cumpere, ori de nu, căpăta de la cine avea câte o *materie necusută* și atunci trebuia să o dea îndărăt. Când îl cumpăra nașa, *procovul* rămânea miresei, care își făcea din el *sucnă*, de era mai mare; de era stofa mai mică, își făcea *surț*. Materia, cum era, se lua de la un capăt și se-ndoia în lung și se cosea pe muche așa că *procovul* avea forma unei glugi și când o punea în cap, partea lungă venea pe spate"[12].

Ce se atinge de coloarea materiei amintite aice, deși nu ni se spune, se poate lesne presupune că ea a putut să fie roșietică, pentru că

[1] Com. de El. Pop.

[2] D.T. Bojincă, *op. cit.*, p. 207 nota 2: „Asemenea pânză — adică *flammeum* — întrebuințează și miresele românești cu numele *tulbent* ș.a. cu care așa se învelesc, acoperind tot capul cât numai ochii lor se pot vedea".

[3] G. Trăilă, *op. cit.*

[4] Com. de D. Dem. Teodorescu; „Biserica ortodoxă română", an. VI, București, 1882, p. 409.

[5] B.P. Hasdeu, *op. cit.*, t. II, p. 1306: „În Vâlcea, din România, *hobotul* se numește *sobon*".

[6] T.T. Burada, *O călătorie în Dobrogea*, p. 20.

[7] Plin. n.h.lib.XXI.c. VIII *Flamina* a fost cea dintâi femeie romană care a întrebuințat astfel de acoperiș, ce însemna sfiala și inocența fecioriei, fiindcă ea a fost cea mai sfiicioasă și nevinovată în viața sa.

[8] Festi ep. p. 184: obnubit caput operit, unde et nuptiae dictae a capitis opertione.

„Se înhobota, își acoperea capul, de unde se zice și nuntă, adică de la acoperirea capului".

[9] Val. Max. 6, 3, 10: (G. Suplicius Gallus uxorem dimisit, quod eam capite aperto foris versatam cognoverat. „(G. Suplicius Gallus) a alungat femeia pentru că aflase că a petrecut afară cu capul gol".

[10] În cele mai multe pasaje care amintesc *Nuptiale flammeum* (v. Lexica și Rossbach, *Untuersuchungen... op. cit.*, p. 279) e vorba mai mult despre culoarea care se înseamnă *luteus color* = coloare rosă (Plin. n.h. 21, 46; Lucan 2, 361) nu însă și despre formă. Câteodată se numește *flammeum amictus* (Festi ep. p. 89: Flammes amicitur nubens. Schol. Juven. 6, 225: flammea genus amicti) sau *vestimentum* (Festi, ep. p. 92, 16) iar despre o învelitoare de cap nicăiri nu e vorba.

[11] Com. de I. Pop Reteganul.

[12] „Revista Nouă", an. I, p. 109.

sucnele și *șurțurile*, de regulă, le fac româncele din materiile pestrițe. Iar cât pentru formă, apoi cam tot așa îndătinează și miresele din Transilvania a-l împături și a-l pune pe spate când pleacă la cununie.

În Sălaj duce nănașa în presara cununiei *balțul*, cu care are să se *îmbălțeze* mireasa, la casa mirelui și aice îl dă ea *nunelor*, ca să-l tivească. Nunele, luându-l, îl tivesc cu *primă* (petea, pantlică) mierie. Fac apoi din altă primă tricoloră, precum și din *sasău* sau *bărbenog* (lat. Vinca minor), după cum se numește planta aceasta în Chioar, o *cunună* pe care o cos pe *balț* astfel, ca atunci când vor pune-o miresei pe cap, să vină tocmai deasupra frunții. În unele sate, precum bunăoară în cele de prin apropierea orașelor, *balțul*, dimpreună cu cununa amintită, se cumpără din boltă (dugheană)[1].

În Dobrogea e un fel de *pânză* sau *cit*[2].

În fine, la miresele române din Macedonia hobotul e de coloare albă și transparent[3].

Cămeșa pe care mireasa indiană o țesea și o cosea pentru mire, ca și mireasa română sau cea rusă de azi, servea mirelui spre a vedea lucrul miresei.

Un cântec ilirie ne aduce aminte că între multe alte daruri, care le prezenta mireasa mirelui, era și o *cămeșă elegantă* care nu era nici țesută, nici împletită, dar pe care copila (fiica dogelui venețian) prin trei ani de-a rândul, ziua și noaptea, cu propriile sale mâni a lucrat-o și cusut-o cu cele mai fine fire de aur. În cele mai multe locuri din Italia, precum în Liguria, Piemont, Milan, Pescara și Perugino, mireasa își dă cea mai mare silință ca să coasă cum mai bine cămeșa care o dă mirelui ca prezent. În Arpinate, în Abzruzzi și pe lângă Lago-Maggiore, mireasa dăruiește nu numai mirelui o cămeșă ci tuturor bărbaților înrudiți cu mirele. Iar în Pistoia capătă, afară de mire, chiar și amândoi vorniceii săi câte o cămeșă[4].

Mireasa română, după cât îmi este mie până acum cunoscut și după cum am arătat și mai sus, coase câte o cămeșă numai pentru mire, socru și soacra cea mare, părinții mirelui, iar celorlalți bărbați înrudiți cu mirele le împărțește, după cum ne vom încredința la locul său, alte daruri precum : ștergare, năfrămi și tulpane sau testimele.

Cămeșa de mire și cea de soacră mare sunt cele mai scumpe și totodată mai frumos cusute. Cea de mire o coase, de regulă, mireasa din pânză de dânsa lucrată. Mireasa, care nu știe toarce, țese și coase, e luată în râs de întreg satul nu numai în anul cel dintâi, după ce s-a măritat, ci chiar până și la al șaptelea an și nu numai în cercuri mai restrânse, ci și la petreceri publice prin o mulțime de chiuituri satirice. Iată una

[1] Com. de El. Pop.

[2] T.T. Burada, *O călătorie în Dobrogea*, p. 20—21 : „La nunți este obiceiul ca mireasa, după ce se gătește cu *tel* (peteală), să fie acoperită peste tot capul cu o *pânză* sau *cit* ce se numește *sovon* (hobot), încât nu i se vede deloc fața, iar la brâu ține o oglindă și astfel gătită este condusă de mână până la biserică".

[3] T.T. Burada, *Datinele*... p. 421.

[4] Gubernatis, *op. cit.*, p. 113—114.

dintre acele chiuituri, care o strigă feciorii din Bucovina, în decursul jocului, fetelor ce nu ştiu ţese :

Hai la joc, dragul badi,
Nu ştii ţesă, nici urzi,
Tu faci pânza ca un sac
Şi zici că e de bumbac,
Tu faci pânza ca un ţol
Şi zici că e de fuior.
Ţesi o ţară, nici un cot..
Hai, mamă, că nu mai pot ![1]

Alta, tot din Bucovina, care o chiuie feciorii celor ce nu ştiu coase :

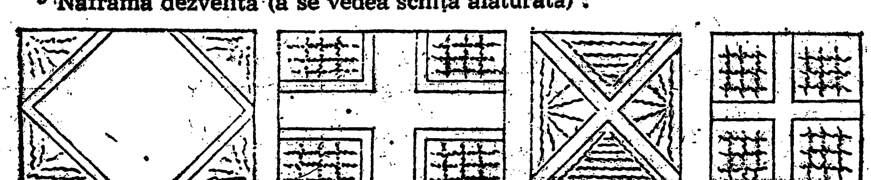
M-a mânat mama de-acasă,
Să-mi aleg una frumoasă,
Mi-am ales una mai hâdă,
Care-i cu cămeşa mândră.
Mă-sa-mpunge, fata trage,
Vai mândră cămeşă face.
Mă-sa-mpunge, fata scoate
Şi de loatră[2] nu mai poate[3].

Şi, precum fac feciorii din Bucovina, tot aşa fac şi fraţii lor din Transilvania. Iată cum iau şi aceştia din urmă pe fetele, ce nu ştiu sau li-i lene a coase, peste picior :

Dragă mi-i fata săracă,
Ea cu mâna ei se-mbracă,
Dar fata găzdacului
Dă-o-n mâna dracului.
Că pe puii de la mână
A dat brânză şi slănină,
Pe iie, din brâu în sus
Trei mierţe de cucuruz,
Pe iie, din brâu în jos
Trei mierţe de grâu frumos[4].

Cămeşa cea de socru şi de soacră le coase, de obicei, una dintre druşte sau altă fată, care ştie mai bine şi mai frumos coase. *Năfrămile* le coş, de regulă, druştele. Cea mai frumoasă e *năframa de schimb*, care o dă mireasa nănaşului la *masă mare*. Aceea, în genere, e *urzită* (desenată) pe margini şi prin cornuri cu negru, iară între *urzitură* e *înflorită* sau mai bine zis *umplută* cu tot felul de strămătură. După ce se gată, împătureşte şi se coase pe o coală de hârtie aşa că numai florile se văd, iar câmpul cel alb nu se vede defel[5].

[1] Din colecţia mea inedită.
[2] *Loatră* „mândră", „cochetă".
[3] Din colecţia mea inedită.
[4] B.C. Fontanele, *op. cit.*, p. 51.
[5] Năframa dezvelită (a se vedea schiţa alăturată) :

În mai multe părţi ale Italiei, mirele, când are să facă vreo vizită, îmbracă pe mireasă de tot nou. În alte părţi însă, îi procură numai unele lucruri noi. Şi iarăşi în alte părţi, precum de ex. în Carpignano, în Lombardia, se dăruise numai unelte de lucru, precum : cuţite, acariţe, foarfeci, degetare sau ca în Pescara, între cei sărmani, o *furcă* foarte frumos lucrată. Datinele acestea întăresc datinele cele vechi ale romanilor, la care ustensilele nevestei, precum *furca, fusul* şi *urzala* se duceau în urma mireselor de către un june adolescent numit *camillus* [1].

Aceeaşi datină romană despre furca nupţială se menţine încă şi în Monferato Albese, în Monte Crestesc, Ossola, Andorno, Sardinia, Corsica, după cum arată un cântec popular corsican, care zice :

Quando anderiti sposata
Purteriti li frineri ;

adică : „când vei fi mireasă, vei pierde fecioria". Iar în Toscana se află un cântec popular satiric, ce seamănă cu o nuvelă, care vorbeşte despre nevasta ce nu ştie toarce :

Frumoasa doamnă ce-a pierdut furca !
Colindă toată lunea cercând-o ;
Marţi o află singură, sfărâmată,
Miercuri o poartă tocmind-o,
Joia perie fuiorul.
Vinerea îl pune în furcă,
Sâmbătă îşi netezeşte puţin capul,
Duminica nu toarce că-i sărbătoare ! [2].

Acest cântec toscan are foarte mare asemănare cu următorul cântec românesc din Transilvania, prin care se iau în râs nu numai fetele şi nevestele ce nu ştiu toarce, ci, în genere, toate muierile cele leneşe :

Eu de când m-am apucat
Lunea, marţea n-am lucrat ;
Miercurile-s între ele
Şi se ţin de multe rele.
Vinerile le cinstesc,
Nu lucru, că păcătuiesc !

[1] Plin. n.h. VIII. 48 : Lanam cum colo et faso Tanaquil, quae eadem Coecilia vocata est, in templo Sangi durasse, prodente se, autor este M. Varro factamque ab ea togam regiam undulatam in aede Furtunae qua Servius Tullus fuerat usus. Inde factum et nubentes virgines comitaretur colus comta cum fuso et stamine.

„Tanaquil, care se numeşte şi Cecilia, a tors lână la furcă cu fusul, în templul lui Sang ; aceasta adevereşte Varro care mai zice că e a făcut o togă regească undulată în templul Furtunei cu care s-a îmbrăcat Serv. Tullu. De aici, vine că după mirese se duce furca cu fusul şi urzeala".

[2] Gubernatis, *op. cit.*, p. 114—115.

La bella dona che ha perso la rocca !
E tutto il lunedi la va cercando ;
Il martedi la trova mezza rotta,
Mercoledi la porta rassettando,
Il giovedi le pettina la stoppa,
Il venerdi la va inconocchiando,
Il sabato se li scia un pola testa!
Domenica non fila perch'e festa.

Sâmbăta-i praznic legat,
Nu lucru, mă culc în pat!
Duminică m-am sculat
Sapa-n mână-o-am luat
Şi la câmp am alergat,
Dar popa cu toac-a dat
Înapoi am înturnat:
Mă-ntâlnii cu sântul vin,
Mi-l făcui prietin deplin![1]

Apoi în câtva şi cu următoarea poezie populară, copilărească, din Bucovina:

Luni îi Lunei,
Marţi îi Macovei
Mercuri merg la târg,
Joi oi târgui,
Vineri oi veni,
Sâmbătă oi odihni,
Duminică oi lucra
Dacă şi popa-a lucra![2]

Sau, după cum sună această poezie, în alte părţi:

Luni, Lunei,
Marţi, Marcovei,
Mercuri la târg
Joi om târgui,
Vineri om veni,
Sâmbătă ne-om lua
Duminic-om serba[3].

Deşi *furca* şi *fusul*, după cât îmi este mie pâna acuma cunoscut, nu se ţin în timpul prezinte de darurile ce le dă mirele miresei române totuşi cred că, mai de mult, se vor fi dat şi aceste obiecte, pentru că şi astăzi, atât în Bucovina cât şi în Transilvania [4], ele trebuiesc numaidecât să figureze între obiecte ce se duc, ca şi la vechii romani, dimpreună cu mireasa, când acesta părăseşte casa părintească şi se duce la bărbatul său. *Furca* şi *fusul* sunt obiecte de care o nevastă română nicicând nu se despărţeşte. Şi precum la italieni, aşa şi la români există o mulţime de cântece satirice prin care se iau în râs atât fetele cât şi nevestele cele ce nu ştiu toarce şi mai ales cele leneşe, cărora li cade greu a toarce.

[1] „Şezătoarea", an. VII, Oradea Mare, 1881, p. 122.
[2] Din colecţia mea inedită.
[3] „Foaia Familiei", an. I, Iaşi, 1875, nr. 3, p. 34.
[4] I.C. Tacit, *op. cit.*, p. 28.

Despre cele ce nu știu țese și coase am reprodus mai sus vreo câteva cântece. Acuma voi reproduce vreo câteva și despre cele ce nu știu sau li-i lene a toarce.

Iată unul din Bucovina :

Toarce furcă binișor
Că ți-oi pune inișor.
De când trecu badea-n sus,
Nici un fir pe *fus* n-am pus.
Nici casa n-am măturat,
Nici blidele n-am spălat,
Numa-n cale i-am cătat.
Toarce furcă și tu fus,
Că eu merg la crâșmă-n sus,
Crâșma-i mare, frumușică,
Beau voinicii de se strică [1].

Altul, din Maramureș :

Caieru-i mare pedeapsă,
Ași dormi și nu mă lasă.
De când caier te-am legat,
Cugelca mi-a ruginat.
Cu rugină din grădină,
Cu dor de fată bătrână,
M-am rugat eu către popa,
Să strămute dumineca,
Să-mi pot toarce cânepa ;
Popa nu m-a ascultat,
Ziua nu mi-a strămutat,
Cânepa nu mi-am gătat [2].

În fine, trebuie să mai amintesc încă și aceea că atât *cămeșa de mire* cât și *cea de mireasă* unii, nu numai dintre însurățeii din Bucovina, ci și din celelalte țări locuite de români, nemijlocit, după nuntă, le strâng bine și le păstrează dimpreună cu *inelul* și *năframa de credință,* până la adânci bătrânețe sau mai bine zis până la moarte și abia atunci se îmbracă iarăși cu dânsele [3].

Unele neveste însă fac prima cămeșuică pentru nou-născuții lor din cămeșa de mire a părinților săi anume, ca *să nu fugă norocul tatălui lor* de la dânșii [4].

[1] Din colecția mea inedită.

[2] Tit. Bud. *Doine și hore populare din Maramureș,* în „Familia", an. VIII, Budapesta, 1872, p. 425.

[3] D.T. Bojincă, *op. cit.,* p. 207 : „Datină este la români în multe părți a nu mărita fetele cu vestmintele cele de rând, ci au niște îmbrăcăminte, anume de nuntă gătite, care apoi, *după nuntă nu le poartă*". G. Misailu, *Nunțile la români,* în „Ateneul Român", an. I, București, 1866, p. 151 : „Vestmintele de cununie cu care se îmbracă mireasa și mirele, dar mai ales cămeșa de mire, după ce s-a sfârșit nunta, mulți inși nu le mai îmbracă, ci le păstrează până la moarte, când apoi sunt îmbrăcați și totodată și înmormântați cu dânsele".

[4] Com. de El. Pop.

În o seamă de locuri din Italia, precum în Tarent, Galerate, Turbigo din Lombardia, Casato și Palermo se întrebuințează, pe lângă alte obiecte, ca și la români, cu deosebire, *papucii*, ca dar de nuntă.

Rusul trimite miresei sale papucii pe o tavă anume, ca atunci când va păși întâiași dată pragul nupțial, să pășească cu papucii, care până atunci nu au fost defel atinși sau încălțați.

În Berry, mireasa stătea cu picioarele goale, când sosea timpul să meargă la biserică și rudele ei cercau, în zadar, una după alta, să o încalțe. Numai mirele izbutea.

În Wales, rudele miresei aruncau pe ferești în prietenii mirelui, toate încălțămintele vechi din casă. Pare că ar fi vroit să spună că nime din casă nu vrea sau nu poate merge la biserică.

Datina de a da miresei papuci, ca dar, este foarte veche.

Grigoriu de la Tours (în scrierea sa *Vitae patrum*, cap XX) ne spune că Leobardy, care mai apoi s-a călugărit, la căsătoria sa a pus mai întâi în degetul miresei un *inel*, a sărutat-o și i-a dat un *papuc*, apoi începu ceremonia nunții.

Mirele german devenea domn (stăpân) peste mireasă prin aceea, că o încălța cu o păreche nouă de papuci.

Lacedemonianul, de asemenea, dădea miresei sale o încălțăminte [1].

La evrei, văduva trebuia să scoată încălțămintea fratelui bărbatu-său înaintea adunării bătrânilor, dacă el nu vroia să o ia pe dânsa [2].

În fine, *mireasa romană*, la prima intrare în casa mirelui, nu-i era iertat să atingă pragul cu picioarele [3].

De papuci se țin și *colțunii*.

Peteala, numită în unele părți și *beteală*[4], iară în Dobrogea și Macedonia *tel*, plural *teliuri*, care se fac, de regulă, din fire de aur, rareori și din fire de argint și numită în cazul din urmă peteală albă, e uzitată și la grecii noi [5]. Însă și la aceștia, ca și la români, e uzitată mai mult la miresele din clasele mai înalte.

Fesul, dim. *fescior*, ca dar din partea mirelui înainte de cununie, provine și la albanezi. Și precum româncele așa și albanezele îndătinează a-l purta mai cu seamă în anul cel dintâi după cununie [6].

Un alt dar, cu mult mai caracteristic decât cele înșirate mai sus, e *brâul, brânețul, cingătoarea*.

Brâul era uzitat și la miresele indiene, grece, romane și celtice. În Francia el a fost darul cel mai obișnuit al mirelui. Asemenea este cunoscută și puterea ce i se atribuie brâului miresei de o legendă germană. Pe cât timp Brunhilda nu se descinge — zice legenda respectivă — ea e minunată, cum îi cade însă brâul e o muiere, ca toate muierile [7].

Deși brâul, după cum ne vom încredința mai pe urmă, joacă un mare rol și la miresele române totuși, după cât îmi este mie până acum cunoscut, nu e datina ca mirele să-l dăruiască miresei, ci, din contră, mireasa

[1] Lycurgus XXIII, apud. P. Lafargue.
[2] A 5-a carte al lui Moisi XXV q. Apud. P. Lafargue.
[3] P. Lafargue, *op. cit.*, p. 8 ; Gubernatis, *op. cit.*, p. 114.
[4] „Lumina pentru toți", an. IV, București, 1888, nr. 7—8, p. 230—231 ; „România liberă", an. 1887, octombrie 25. articl. *Vedrele*, din foiță.
[5] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 57.
[6] *Ibidem*, p. 60.
[7] Gubernatis, *op. cit.*, p. 116

îl dăruiește mirelui, așa se uzitează cel puțin în satele românești de pe amândouă malurile Prutului din Bucovina [1].

La românii din Pind este iarăși datina ca neamurile miresei să încingă pe mire, când vine acesta după mireasă cu un *brâu roșu* [2].

Ce se atinge în special de puterea miraculoasă ce i-o atribuie brâului legenda germană, apoi aceeași putere i se atribuie lui și de către baladele sau cântecele bătrânești române, cu acea deosebire numai că, nu cu privire la muieri, ci la bărbați și, îndeosebi, la voinici. Dovadă despre aceasta avem următoarele versuri pe care le reproducem dintr-o baladă populară intitulată *„Vidra"* :

Ei de brâie s-apucară
Și la luptă se luară,
Zi de vară, până-n sară.
Când în loc mi se-nvârtia,
Când la vale s-aducea,
Nici unul nu dovedia !
Dar Stoian mereu slăbia,
Brâul lui se descingea.
— Vidro puiculița mea !
Vin de-mi strânge brâul meu,
Apăra-te-ar Dumnezeu.
Că-mi slăbesc puterile,
Mi se duc averile ! [3].

Apoi și cele următoare, scoase din altă baladă populară, anume *„Ghiță Cătănuță"* :

Așa dac-au cuvântat,
La luptă s-au apucat.
Se luptară într-o zi
Soarele până sfinți.
Dar în timpul de luptat,
Rea ispită s-a-ntâmplat.
Lui *Ghiță* care-i păsa
Să-și scape nevasta sa,
Brâul i se slobozia
Și către mândra grăia :
— *Mândro, lasă calu-n frâu*
Și-ndoadă-mi pustiul brâu
Că-mi pune capul Codrean,
Al meu și al tău dușman [4].

După cum se vede din aceste două citate, *puterea voinicilor luptători* constă în *brâu*. Cum le cade acesta, îndată devin mai slabi, mai neputincioși.

Ce se atinge în fine, de celelalte daruri, care asemenea îndătinează mirele român a le da miresei înainte de cununie, precum *oglindă*, *nuci*, *turtă dulce* sau *zahar* etc., iată ce ni se spune :

[1] Com. de V. Turtureanu.
[2] T.T. Burada, *Datinele*... p. 421.
[3] V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 99.
[4] G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 632.

„Miresele, înainte de cununie, ca să fie văzute de soacre, își iau, mergând la biserică, în sân o *oglinduță mică* cu dânsele, un darab de *zahăr* pe care, după cununie, îl pune soacrei în mâncare, anume ca aceasta să fie întocmai ca zahărul de dulce ; și apoi, nevrând nici una să nască copii, iau atâtea *nuci fripte* câți ani nu voiește să nască, asemenea în sân, pe care apoi, după cununie, le îngroapă într-un loc însemnat și zice : când aceste nuci vor răsări, atunci să nască ea copii. Trecând termenul pus, ia tot atâtea *nuci bune*, le dezgroapă pe cele fripte puse mai nainte și îngroapă pe cele bune zicând : „Când aceste nuci vor răsări atunci să nasc eu copii". Se înțelege că nucile cele bune răsar și apoi femeia naște" [1].

[1] „Luminătoriul", an. X, Timișoara, 1889, nr. 27, în „Foișoară".

XXVI

Cernutul

Într-o zi anumită, înainte de cununie, femeile, care sunt menite a fi bucătăriţe, se adună la un loc şi dimpreună cu stăpâna de casă, precum şi cu alte femei încep a cerne făina menită pentru nuntă, a o frământa şi a o coace.

Această datină este foarte răspândită la români. Dovadă despre aceasta avem cuvintele principelui D. Cantemir care, cu privire la datinile de încredinţări, scrie între altele şi cele următoare:

„După ce s-a defipt ziua cununiei, *luni*, înainte de această zi, după sf. Liturghie, merg rudele, atât la casa mirelui cât şi la a miresei, aduc muzicanţii din loc şi îşi petrec, ca în familie, la cântările şi muzica lăutarilor. După ce se ridică masa şi se termină petrecerea, fetele şi alte femei ce sunt la casă, încep a cerne făina care este să fie pentru *ospăţ*, pentru aceea se zice aceasta: *ziua cernutului*" [1].

În Transilvania, *vineri* seara şi noaptea despre *sâmbătă*, soacra mică şi ajutoarele au de lucru cu frământatul pânii şi al colacilor pe care îi coc pentru nuntă [2].

În Macedonia este datina ca *joi* dimineaţa să se strângă fetele şi nevestele, să curețe grâul şi orezul şi tot în această zi se trimit mai mulţi băieţi cu căldăruşe să care apă de la trei cişmele cu care are a se plămădi pânea.

Vineri se trimite, din partea logodnicului, cai la pădure, ca să aducă lemne şi două crengi mari, din care una se pune pe ogeagul casei logodnicului şi celor ce le-au adus li se dă bacşiş. Lemnele aduse servesc pentru a se coace pânea şi a se face bucatele pentru nuntă.

Tot *vineri*, spre seară, se frământă aluatul când femeile, cu toate în cor şi în unison, cântă cântecul următor:

Nu va dada s-mi mărită,
Ma-ñi [3] zice că escu ñică [4],
Ñică, ñică ca perdică.
Scoală dado, s-mi mărită,
Nu escu féata di nouă ani.
Di noue añi calcai tu dzace
Ma ñica, nă oară dada nu mi face.

[1] D. Cantemir, *op. cit.*, p. 144—145.
[2] „Revista Nouă", p. 108.
[3] ñ se citeşte ca ng francez.
[4] Românii din Dacia traiană încă rostesc cuvântul acesta în cele mai multe părţi *mñică* şi *ñică*, pe lângă *mică*.

Daco-românește:

Nu vrea mama să mă mărit,
Că îmi zice că sunt mică,
Mică, mică ca păturnichea.
Scoală, mamă, și mă mărită,
Nu sunt fată de nouă ani,
De nouă ani, călcai pe zece,
Dar mică, înc-odată mama nu mă naște [1].

Sau pe acesta:

Nu va muma si mă mărit
Că îl dzăsiră că escu ñică,
ñică, laie [2], cât ună bute,
Cât ună bute niarxisită [3],
Soatsile cu dzon di gușă [4],
Ș-eu laie, dorm la ușă;
Soatsile-ntrec calaru [5]
Ș-eu laie, tu chelaru [6]
Stoatsile cu culopanu [7],
Ș-eu laie, cu mânile goale [8].

Sâmbătă se coace pânea toată ziua și se pregătesc și cărnurile spre ospătare [9].

În fine, mai e de observat încă și aceea că miresele din unele părți ale României îndătinează, la ocazia cernutului, de a face *o azimă* (pâne) pe niște desagi, iar după ce se cunună mănâncă amândoi mirii din acea azimă, anume ca *să țină unul la altul, cum se ține o desagă de alta* [10].

[1] T.T. Burada, *Datinele*... p. 18.
[2] *Laie* = negru.
[3] *Niarxisită* = neumplută.
[4] Gușa = grumaz.
[5] *'ntrecu calar* „trec călare".
[6] *Chelaru* „celar", „pivniță".
[7] Κωλόπανον (Winfeld) = pelinci, scutece.
[8] Gustav Weigand, *Die Sprache der Olympo Walachen nebst einer Einleitung über Land unde Leute*, Leipzig, 1888, p. 112.
[9] T.T. Burada, *Datinele*... p. 418.
[10] G.S. Ioneanu, *op. cit.*, p. 30.

XXVII

Steagul

În Transilvania [1] şi Ungaria [2] nu se face nici o nuntă fără *steag*, care, ca şi la militari, e luat drept *simbol al eroismului* [3] şi care, când se duc nuntaşii să aducă mireasa la mire, îl poartă, de regulă, un călăreţ voinic numit *stegariu* sau *stegiş*.

În părţile despre Maramureş ale Transilvaniei şi anume pe lângă izvorul fluviului Someşul Mare steagul acesta se pregăteşte cu vreo câteva zile înainte de cununie şi numai în cazuri de tot rare se face în ziua cununiei, dimineaţa.

În ziua menită pentru prepararea steagului, mirele alege 2—4 feciori, dintre amicii săi, pe care îi însărcinează cu pregătirea lui.

Feciorii aleşi pregătesc steagul în următorul mod:

Iau mai nainte de toate două năfrămi, de aceeaşi mărime, dar de diverse colori, mai ales de cele naţionale: roşu, galben şi albastru; năfrămile acestea care formează *aripa steagului* le coş peste olaltă, astfel ca steagul să aibă două feţe deosebite şi apoi le prind de partea superioară a unei rude frumos împestrită şi ca de o orgie de lungă, dar uşoară de purtat, aşa ca să fluture în aer, când steagul e purtat. În vârful rudei înţepeneşte două beţişoare, în forma unei cruci drepte, care stă orizontal. Printre coarnele crucii leagă spice de grâu, rupte din *cunună* [4], de la secerat sau adunate vara anume spre acest scop, apoi fire de berbânoc, tisă şi alte flori în fiecare corn de cruce anină câte un colăcel, anume făcut, şi câte 1—3 clopoţele mici şi iar berbânoc.

Colăceii sunt ai mirilor. Dacă în decursul nunţii cade ceva de la crucea steagului, bunăoară unul ori mai mulţi clopoţei ori colăcei, e un semn rău, are să se întâmple vreo nenorocire şi cu cât e pierderea mai mare şi mai aproape de cununie cu atâta şi nenorocirea va fi mai mare [5].

Tot în aceste părţi este datină că feciorii, care sunt însărcinaţi cu pregătirea steagului să meargă cu *ceteraşii* la mireasă, să ia de la *chemătoarele* acesteia *cununile de berbânoc*, ce le-au pregătit mai nainte de aceasta, anume pentru steag şi apoi, întorcându-se cu dânsele, tot cântând şi chiuind, la mire, aici să le coasă pe marginea steagului [6].

[1] B. Viciu, *op. cit.*, p. 4—5.
[2] Com. de El. Pop.
[3] Com. de I. Georgescu.
[4] „*Cununa*" e o datină uzitată la românii din Transilvania pe timpul secerişului.
[5] Com. de I. Pop Reteganul.
[6] Com. de D. Cosmolei.

În Munții Apuseni ai Transilvaniei, steagul se face dintr-un vârf subțire de brad pe care se pun năfrămi de mătasă împodobite cu panglici și printre coroanele cetinei sunt strămături, iar de coroana din vârf e legat un clopoțel. Mănunchiul steagului e înfășurat cu *brâne* și cu *brăcile* de strămături [1].

În Sălaj și împrejurul Șomcutei Mari vin la mire *nunele,* adică *druștele* cu tot felul de flori de iarnă și cu trei năfrămi : una galbenă, una albastră și una roșă și din acestea fac apoi steagul punându-i, totodată, pe de laturi și niște *zurgălăi micuți,* iar la vârf un clopoțel, asișderea foarte micuț [2].

Împrejurul Timișoarei e însărcinat cu facerea steagului stegariul nănașului. Acesta îl face de catrințe roșii țesute de țărance ori de marame frumoase de catun cu cordele pendinte de mătasă, cu ghirlandă de flori în vârf, îl înfrumusețează cu zurgălăi și, până în ziuă, îl implântă pe casa nănașului ori pe a cumătrului mare [3].

Tot așa se întâmplă și la Sâncelu și pe lângă Blaj, iar pe la Rodna îl anină într-un cuier ori pe grindă, în casă, unde stă la vederea publică, până ce pleacă la cununie [4].

După încorporarea Bucovinei la Austria, românii din cele mai multe sate, neconvenindu-le stăpânirea străină, părăsiră vetrele părintești și trecură în Moldova. Scurt după aceea însă, în locul românilor emigrați, pe lângă coloniile șvăbești, țipterești, slovăcești și ale ceangăilor și pe lângă o mulțime de malorosieni și mazuri veniți din Galiția, trecură și se așezară, în multe sate din Bucovina și români din Transilvania și Maramureș, mai ales de prin satele mărginașe precum : Bârgău, Mocod, Prislop, Sângiorgiu etc. Aceștia, din urmă, firește că aduseră cu sine și datinele străbune, dintre care multe nu numai că le păstrară până în ziua de astăzi, bunăoară ca *„berea“* sau *„bereanul“*, ci le impuseră și românilor băștinași. Unele însă le pierdură și ei singuri. Între cele pierdute se numără și steagul de la nunți.

Totuși, amintirea lui se mai păstrează, încă și astăzi, în următoarea chiuitură, care se chiuie când scot pe mireasă, cu danțul, afară :

U ! de mine, ce șireag !
Ie păcat că n-are steag !
O avut și l-o vândut !
Da cu banii ce-o făcut ?
Cu mândrele i-o beut,
Cu mândrele din Gălaț
Cu perciunii rătezați,
Cu păpuci ca la Fundești,
Tot să stai și să privești ! [5]

[1] Frâncu-Candrea, *op. cit.*, p. 151.
[2] Com. de El. Pop.
[3] G. Trăilă, *Nuntă țărănească împrejurul Timișoarei...*, op. cit., p. 415.
[4] Com. de I. Pop Reteganul.
[5] Din Ilișești, colecția autorului.

Steagul e uzitat și la nunțile românilor din Macedonia, unde se numește *flamburǎ* (flamurǎ, steag). Aici, se pune în vârful lui o cruce de lemn, în ale cǎrei extremitǎți se înfig trei mere [1].

Întrebuințarea steagului la nunți seamǎnǎ cǎ e de origine slavonǎ, deoarece el, dupǎ cât îmi este mie pânǎ acuma cunoscut, e uzitat mai mult la popoarele slave, precum la cazaci [2] și la slovacii din Ungaria, care îl pregǎtesc tocmai ca și românii din Transilvania [3], apoi la sârbii din Serbia și la cei din Riviera de la Castella, romanticul țǎrm, litoral dintre Spalato și Trau [4].

Românii și maghiarii [5], care asemenea îl întrebuințeazǎ, e probabil cǎ l-au adoptat de la sârbi.

[1] T.T. Burada, *Datinele...*, p. 420.
[2] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 37.
[3] *Ibidem*, p. 43: „În dimineața cununiei se pregǎtește în casa miresei așa numitul *steag al miresei*, adicǎ se prinde o nǎframǎ albǎ, roșǎ sau pestrițǎ de o rudǎ, care se înfrumusețeazǎ de jur împrejur cu cununi și strutțuri de flori și la vârful cǎreia se întǎrește, în mijlocul unui struț mare de flori, un zurgǎlǎu care servește spre acel scop ca vornicelul sǎ poatǎ da cu dânsul, când are trebuințǎ, un semn conductului nupțial".
[4] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 70—71 și 80.
[5] *Ibidem*, p. 46.

XXVIII

Desfacerea

Încredințarea sau *logodna*, după spusa poporului, e *jumătate de cununie*. Cu toate acestea însă, nime nu o consideră de obligatorie pentru toată viața, ca cununia. De aice se vede că vine apoi și următorul proverb românesc :

Până nu m-oi vedea cununată,
Nu mă țin că sunt măritată [1].

Și tot de aice urmează că foarte mulți încredințați *se desfac*, nu numai nemijlocit după încredințare, ci și-n timpul *vestirilor*, ba unii chiar și-n ajunul cununiei.

Cauzele desfacerii sunt felurite și anume : au că s-au născut vorbe în sat, adică fata n-a fost cum trebuia să fie, au că feciorul este din oameni proști, au că-și iau sama părinții să nu dea fiilor săi toate cele ce le-au promis înainte de încredințare, au că un alt fecior mai avut, dintr-o viță mai bună și totodată și mai frumos, a venit după încredințare de a cerut fata și atât fetei cât și părinților acesteia, pețitorul din urmă le-a plăcut și le-a convenit mai bine [2], au că, în sfârșit, fata nu voiește, odată cu capul, a se mărita după feciorul cu care a fost încredințată sau și vice-versa, și din cauza aceasta nu stăruiesc părinții și mai departe, ca să se căsătorească.

Dacă desfacerea purcede din partea mirelui, atuncea acesta cheamă pe unul dintre starostii săi și, dându-i *semnele de încredințare*, îi spune să se ducă la părinții miresei, ca să le ducă vorbă că din cutare și cutare cauză nu mai face.

Starostele, luând semnele și ducându-se la părinții miresei, zice :

— Cinstite N, și cinstită N. să nu vă fie cu supărare, vin din partea mirelui și a părinților săi să vă aduc vorbă că nu mai face. A trimis și *schimbul* și s-a rugat, ca să iertați. Cât despre încredințare vă veți înțelege și vă ca întoarce cheltuiala.

Părinții miresei răspund, de regulă, cam următoarele :

— Nu face nemic, dacă n-a fost de la Dumnezeu să fie... [3].

Tot cam în acest chip se anunță desfacerea și din partea părinților miresei.

[1] A. Pann, *op. cit.*, t. III, p. 117.
[2] Vezi despre aceasta și „Columna lui Traian", an. IX, p. 383.
[3] Vezi despre aceasta și „Gazeta Transilvaniei", an. LI, Brașov, 1888, nr. 229, în foileton.

În amândouă cazurile însă, cel ce strică sau desface încredințarea este obligat a întoarce nu numai semnele de încredințare, ci și toată cheltuiala făcută de cealaltă parte[1].

La italienii din Genua, dacă se desface logodna, mireasa trebuie, ca și cea română, să întoarcă *inelul* și *năframa de credință* înapoi și dacă feciorul ce i le-a dat nu voiește să le primească în natură, ci pretinde ca să i se întoarcă prețul lor, atunci le cumpără urmașul său și le dăruiește din nou fetei, iar prețul îl dă feciorului ce a fost mai nainte logodit cu dânsa[2].

Poporul român însă, niciodată nu privește cu ochi buni pe acela, din cauza căruia a trebuit să se desfacă logodna, și mai ales când aceasta a trebuit să se desfacă numai din cauza unor intrigi sau din cauze materiale[3].

[1] „Columna lui Traian", an. IX, p. 383.
[2] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 100.
[3] În unele părți din România, după cum ne spune G.S. Ioneanu, *op. cit.*, p. 29 este datină că, după ce o fată se logodește, atât ea cât și mama sa cu celelalte surori, de mai are, nu mai torc până se face nunta, *ca să nu se întoarcă logodna.*

Partea a doua

NUNTA SAU OSPĂȚUL

Chemarea

În ajunul cununiei, cam pe la vreo două sau trei ore după amiază, după cum e și anotimpul când se serbează nunta, se adună vornicei miresei la mireasă, iar ai mirelui la mire și după ce au căpătat de la aceștia toate insignele și lucrurile cele trebuincioase unui vornicel, se pornesc cu toții prin sat, ca să cheme pe locuitorii acestuia la nuntă sau ospăț.

În cele mai multe părți, după ce s-au pornit, nu se duc cu toții la un loc, nici nu cheamă pe toți sătenii de-a rândul, ci se împărțesc, luând fiecare câte o parte anumită de sat și cheamă mai cu seamă pe neamuri, pe vecini și pe cei mai de aproape cunoscuți și prieteni ai mirelui și ai miresei sau mai bine zis ai părinților acestora. Și vornicei mirelui cheamă, de regulă, numai la mire, iară ai miresei, numai la mireasă.

Chemarea se-ncepe cam de comun de la nunii și socrii cei mari și se sfârșește cu cei mai sărmani. Iar când ajung la o casă și intră înlăuntru se îndreaptă către stăpânul sau stăpâna casei cu următoarele cuvinte :

Mirele nostru vestit
Azi prin mine v-a poftit,
Să faceți o cale
Și-o cărare,
Pân la curtea dumisale.
La un scaun de odihnă
Și-un păhar de beutură
Și mai multă voie bună.
Că și el de multe ori,
Vă va sta într-ajutor.
Eu sunt sol împărătesc,
La curtea lui vă poftesc.
Și dacă mi-ți asculta
Cușma din cap mi-oi lua,
Pân la pământ m-oi pleca,
Dumnia-vostră m-oi ruga
Să faceți bine să veniți,
Dară să nu bănuiți [1].

[1] Din Ilișești, sat în Bucovina, districtul Sucevei

După ce a rostit cuvintele acestea, scoate vornicelul plosca și turnând dintr-însa rachiu într-un păhărel pe care, de regulă, îl ține sub curea sau brâu cinstește mai întâi pe stăpânul casei, apoi pe stăpână și-n urmă, dacă mai sunt și alți oameni în casă, și pe aceia.

Stăpânul casei, primind paharul, mulțămește zicând că, numai dacă i-a fi cu putință, nu-l va trece pe mire, respectiv pe mireasă, cu vederea.

E de însemnat aice încă și aceea că vorniceii, ca *oșteni* și *soli* ai *înălțatului împărat* și ai *înălțatei împărătese*, rar în ce casă își rădică cușma din cap, ci ei totdeauna stau cu dânsa în cap și așa cinstesc și cheamă la nuntă pe stăpânii casei.

Mai de mult, pe când timpurile erau mai bune și mai îmbelșugate și pe când locuitorii unui sat nu erau așa de ghemuiți cu locuințele ca în ziua de astăzi, era datină ca vornicii, numiți în cazul acesta de comun *chemători*, să umble pe la casele oamenilor călare și așa să cheme la nuntă. Și când aceștia se apropiau de o casă nu intrau înlăuntru ca acuma, ci strigau :

Gospodarul cel de casă
Poftim afară să iasă !

și stăpânul casei trebuia să iasă afară la dânșii, iar ei îi ziceau :

V-a poftit jupânul mire
Și jupâneasa
Mireasa,
Să faceți cale
Și cărare
Pân la curțile dumisale,
Că, curțile dumisale
Pe din nuntru-s zugrăvite,
Din afară văruite [1]
Cu șindil-acoperite
Pentru d-voastră gătite.
Poftim
Poftim !
C-aveți fete și feciori
Și vor fi trebuitori.
Și noi de stat am mai sta,
Și mai multe v-am ura,
Da ne temem c-om însăra,
Și ne țin fiarele
Cărările
Și ne-or mânca lupii poclăzile [2].

În satele românești de prin apropierea Prutului, unde datinele rușilor și cu deosebire ale malo-rosienilor au influențat foarte mult asupra celor românești, este obiceiul de a merge și a chema dimpreună cu

[1] Într-o variantă se află *„poliite"*, în loc de *„văruite"*.
[2] Dict. de Ilie Frunză, răzeș din Igești, sat în Bucovina, districtul Storojinețului.

vornicelul și *drujbul*. În aceste părți merg, mai întâi, la nunul cel mare, apoi la nuna cea mare, dacă aceștia nu sunt soți, după aceea, la viitorii socri și pe urmă la ceilalți săteni. Iar când ajung la o casă zice vornicelul:

„Vă poftesc la nuntă socrii cei mari, jupânul mire și jupâneasa mireasă și vă poftesc și eu!"

După aceasta, scoate paharul și diregându-i-l drujbul, cinstește pe căsași [1].

Astfel îmblă în Bucovina, de-a lungul și de-a latul satului, până ce sfârșesc de chemat pe toți câți au avut să-i cheme, apoi se întoarce fiecare îndărăt și anume vorniceii mirelui la mire, iară ai miresei la mireasă.

Vorniceii din Moldova, cărora li se încredințează de capii nunții o listă după care au să cheme la nuntă, mergând și intrând în casa de invitare, după ce dau mai întâi bună ziua sau bună vremea, umplu paharul ce-l au dindemână și făcând cunoscut vizita lor, poftesc din partea socrilor, mirilor și nunilor pe părinții sau tutorii tinerilor de casă să cinstească și să vină dimpreună cu holteii și cu fetele lor la nuntă.

Cuvintele ce le întrebuințează la această ocazie sunt, ca și ale celor din Bucovina, alese după cum și dânșii sunt aleși dintre holteii mai cu aptitudini în afacere și unde sunt fete mari și inima' îi atrage mai tare, acolo întrebuințează cele mai frumoase și patetice expresii în invitare [2].

În Transilvania, se face chemarea astfel:

Cu trei zile înainte de cununie, care de comun se-ntâmplă duminica mirele trimite *chemătorii* pe la aceia pe care voiesc să-i cheme la ospăț. Intrând chemătorii în casa celui ce vor să-l cheme la nuntă, salută, după datină, și unul dintr' ei zice:

— Ne rugăm de iertare pentru că îndrăznim a intra în casa d-voastră cu un cuvânt de la mirele N.N. care se roagă prin noi să nu pregetați de a veni și d-voastră poimâine, adică duminică la casa dumnealor, la a dumisale căsătorie cu N.N. într-o zi de veselie.

La un taier de mâncare
La un pahar de băutură,
La mai multă voie bună,
Să petrecem împreună,
Că, cu drag vă vom vedea.

Sau așa:

Când intră chemătorii în casă și se închină (salută), gazda casei îi poftește să șadă, dar ei nu șed, ci unul dintre dânșii zice:

N-avem scaun de ședere,
Nici loc de rămânere;
C-avem cale de călătorie,
Ca Dumnezeu să ne ție;

[1] Din Boian, sat în Bucovina, districtul Cernăuțului, com. de V. Turtureanu, preot.

[2] V. Săghinescu, „*Vedrele*", în „România liberă" an. XI. București, 1887, nr. 3047.

Suntem trimiși la d-voastră cu un cuvânt de la Dumnezeu și de la mirele N.N. care vă roagă prin noi, să veniți să luați parte și d-voastră la ospățul dumisale poimâne, adică duminică:

La un taier de mâncare,
La un pahar de băutură,
La mai multă voie bună,
Să petrecem împreună,
Cu toată inima vă poftește,
Și cu drag vă și așteaptă![1]

Vornicеii de pe lângă izvorul Someșului Mare, din Transilvania, numiți *feciori-de-împărat*, cheamă așa:

Este slujbă și-nchinare,
De la împăratul mare,
De la părinții dumisale,
Că ei frumos s-au rugat,
Și așa că v-au oftat;
Să faceți bine s-osteniți,
Și la dânșii să veniți
La un pahar de băutură,
La un scaun de hodină,
La mai multă voie bună,
Că știți dumnia-vostră bine
C-asta-i cale de căsătorie
Nu se face făr de oameni de omenie,
C-aveți fete și feciori
Și vom fi trebuitori.
Poate vorbe ar fi mai multe,
Dar noi nu le știm răspunde.
Veți face bine-a ierta
Cum am știut cuvânta[2].

În alte părți, tot din Transilvania, este datină ca mirele să cheme la nuntă nu numai cu o zi, ci și cu două înainte de cununie și anume prin doi soți ai săi, care se numesc simplu *feciori*. Și dacă chemătorii îmblă călare, atunci rostesc următoarele cuvinte:

S-a-nchinat și s-a rugat,
N. N. fecior din sat,
Că pleacă mâni la-nsurat,
Să faci bine să te pregătești
Și mult să nu zăbovești
Și la dânsul să pornești
C-un cal bun
Cu picioare de alun,
Fie și cu cap de prun,
Numai ca să fie bun![3]

[1] B. Viciu, *op. cit.*, p. 3.
[2] Com. de I. Pop Reteganul, învățător, în Rodna Veche.
[3] Com. de I. Georgescu, învățător în Scoreiu.

În Șcheiu, adică în suburbiul de sus al Brașovului, era mai de mult datină ca, chemătorii și ginerele să meargă călări a chema și ei mergeau tustrei împreună, au se orânduiau de mergeau câte unul: de obicei însă ginerele mergea împreună cu un chemător. Pe atunci se chema la nuntă de vineri, înainte de duminică nunții începând de pe la două după amiază și până seara; da cu pleasna în poartă, în streșina porții, în stobor (uluci) ori în ce era, de ieșea cineva din casă: om, muiere, fecior ori fată, îi da să închine din ploscă ce o ducea fiecare chemător cu el, și după ce închina, chemătorul zicea:

— Se cunună cutare cu cutare; s-au rugat socri mari și mici și jupânul nun și cu tinerii dimpreună, să faceți dragoste să poftiți și d-voastră.

De era numai vreun băiat acasă, îi spunea lui: „spune-i drăguț, că sunt poftiți la nuntă". De nu era nimeni acasă, lăsa vorbă la vecini[1].

Aceeași datină care există la românii din Bucovina, Moldova și Transilvania când cheamă la nuntă, se află și la românii din comitatul Zarandului, în Ungaria. Chemătorii din acest comitat, când cheamă, zic:

Vă poftește N. prin mine,
Să faceți un bine
Să veniți pe mâne
La un scaun de odihnă,
La un pahar de băutură,
La mai multă voie bună,
La un prânz bun de mâncare,
La o zi de veselie,
Căci, ca mâne
Ca poimâne,
Împrumut o să vă fie[2].

Iar cei din Chioaru, intrând asemenea în fiecare casă, cuvântează:

Cuvântul lui Dumnezeu
Este-ntâia oră
Iar a doua oră
Este al maicei precurate
Și al sfinților apostoli...
Și-aste câte spunem toate
Îs de la Dumnezeu lăsate.
Dar este cuvânt și grai
Și de la al nostru crai,
El zice așa și grăiește:
Lui Dumnezeu mulțămește
Pentru că i-a trimis
Vreme de veselie,
Vreme de căsătorie.
Dar ei nu se poate veseli,
Nu se poate căsători

[1] G. I. Pitiș, *op. cit.*, p. 108.
[2] Com. de Teodor Dușanescu, proprietar în Mesteacăn.

Fără oameni de omenie
Cu dânsu-mpreună să fie.
De aceea, el se grăbeşte
Şi pe d-voastră vă pofteşte
La un scaun de hodină,
La un pahar de băutură,
La mai multă voie bună
Să fim cu toţi împreună
Cu cinste,
Şi cu dragoste
Strigând la Cristos
Să deie Dumnezeu
Fericit noroc.
Iar dumneavoastră
Boieri şi oameni de omenie
Iertaţi că nu ştim grăi,
Tocmai cum s-ar cuveni
La nişte boieri ca d-voastră
Struţ frumos de busuioc,
S-aibă tinerii noroc![1]

În fine, în unele părţi ale Macedoniei se invită la nuntă, nu ca pe la noi prin vornici sau chemători, ci cu teşcherele (răvaşe)[2].

Chemarea sau *poftirea* la nuntă e uzitată nu numai la români şi la celelalte popoare neolatine, ci ea se află mai la toate popoarele indo-europene[3]. Modul chemării însă, precum şi cuprinsul oraţiei sau mai bine zis al oraţiilor ce le rostesc chemătorii, când intră în casele celor ce au să fie chemaţi, e felurit.

[1] Com. de El. Pop, învăţător în Şomcuta-Mare.
[2] T.T. Burada, *Datinele...*, p. 419.
[3] A. de Gubernatis, *op. cit.*, p. 136—137: Düringsfeld, *op. cit.*, p. 16, 24, 61, 66, 180, 191, 204 şi 246.

II

Cununa

După ce s-au pornit vorniceii prin sat, ca să cheme pe săteni la nuntă, druştele miresei, dimpreună cu alte fete, care aşişderea sunt de mai nainte adunate, încep a găti şi înfrumuseţa pe mireasă cum cugetă ele că ar fi mai frumoasă şi mai bine şi cum se cade fiecărei mirese să fie în ajunul cununiei, adică, unele o piaptănă, o împletesc, o încing, o îmbracă şi îi pun salbă la grumaz, iar altele îi împletesc, din felurite flori o *cunună*, care e menită a o purta pe cap nu numai în presara cununiei, ci şi a doua zi, la cununie.

În unele comune din Pind este obiceiul, ca fetele, tot în această sară, să se retragă într-o cămară şi *să pună ucnaua* miresei, adică să-i vopsească părul cu un fel de praf numit *ucnă*, care-i dă o coloare galbenă; unele îşi mai vopsesc tot atunci unghiile, făcându-le roşii şi sprâncenele cu *mezi* [1], făcându-le negre [2], ca şi miresele grecilor noi din Arcadia, mai ales însă ale celor dimprejurul Tripoliţei, care au aceeaşi datină [3].

Când îi pun ucnaua este datina de a se cânta următorul cântec:

Tine, featǎ desmirdatǎ,	Tu, fată desmierdată,
Ce-mi şi imñi ahât adăratǎ ?	De ce-mi îmbli atât de gătită ?
Ne-nvăţară hoara toată,	Te cunoaşte satul tot,
Cântecu-mi ţi au seulată.	Cântec mi ţi-au scos.
— Las-sǎ mǎ-nveaţǎ, las-să mǎ scibǎ,	— Las să mă cunoască, las să mă ştie,
A mia cu-ncherdu să-mi hibǎ !	Mie de noroc să-mi fie !
Aseară mi me hărăsii,	Aseară mă-nveselii,
Şi pe un gione-mi me isosii.	Şi c-un june mă fidenţai.
Trecu-n cale şi eu îli grii ;	El trecu-n cale şi eu îi vorbii ;
Îl luai analtu, de-l tymisii ;	Îl chemai sus, de-i făcui onoruri ;
Me bǎgǎ de me alǎxii,	Mă puse de mă primenii,
Cu dor mare-mi me muntri.	Cu dor mare mă privi.
Me alǎxii, şi-mi me adărai,	Mă primenii şi mă gătii,
Şi a lui mult hare il luai ;	Şi lui mult îi plăcui ;
Îmi bǎgai fustanea de dibǎ,	Îmi pusei rochia de tibet
De data, nu-mi aveam fricǎ ;	De mama, n-aveam frică.

[1] Sămânţa unui arbore ce are fructe, mai ca alunele.

[2] T. T. Burada, *Datinele...*, p. 419.

[3] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 57 : „În casă se încep jocurile şi mireasa cu peteală de aur în păr şi cu o învelitoare de purpură împrejurul capului, cu faţa frumos rumenită şi cu *genele şi sprâncenele negru colorate* iese înaintea tuturor bărbaţilor ce intră înăuntru, ca să le sărute mâna".

Fustanea de dibă vearde,
Inima ca ceara-mi arde;
Şi-li căftai nellu dit mână
Ti dorlu ţe se me-ncurună.

Rochia de tibet verde,
Inima ca ceara-mi arde;
Şi-i căutai (luai) inelul din mână
De dorul (ce am) ca să mă cunune [1].

În Bucovina, tot timpul cât o piaptănă, druştele şi celelalte fete şi mai ales nevestele înrudite cu mireasa, cântă felurite cântece de jale, care sunt cu totul contrare veseliei obşteşti şi prin care, chiar acuma de la început, îi înăduşă toate iluziile, ce şi-ar fi putut face biata fată despre fericirea în căsătorie.

Iată unul din mulţimea acestor cântece:

Copilă din doi părinţi
La ce focul te măriţi?
Ştii că socrul nu ţi-i nene
Să gândeşti că-i este jele
Şi soacra ta nu ţi-i mamă
Să-ţi ţie cuvântu-n samă,
Şi bărbatul nu ţi-i frate,
Să gândeşti că nu te-a bate.
Că miluţa de la nene,
Făguraş dulce de miere.
Şi miluţa de la mamă,
Struţuşor dulce de poamă.
Şi mila de la surori,
Struţuşor verde de flori.
Da mila de la cumnaţi,
Frunză de molizi uscaţi.
Şi mila de la bărbat,
Ca frunza de păr uscat,
Când te bagi să te umbreşti
Şi mai tare te-negreşti [2].

Mai iată încă unul:

Copilă din doi părinţi
La ce focul te măriţi,
Nu ţi-i milă de părinţi?
Că mila de la mămuţă,
Ca şi mursa din litruţă.
Da mila de la bărbat,
Ca creanga de măr uscat [3].

Asemenea cântece şi cu un ton tot atât de duios şi pătrunzător în-dătinează a cânta la această ocazie şi româncele din Transilvania, precum şi cele din Ţara Românească.

Iată unul din Transilvania şi anume din Reteag:

Copilă din doi părinţi,
Nu grăbi să te măriţi,

[1] Vangeliu Petrescu (Cruşoveanu), op. cit., p. 78—81.
[2] Din Crasna, sat districtul Storojineţului, dict. de Mărioara Bărbuţă.
[3] Din Boianu, com. de V. Turtureanu.

Că mila de la părinţi
Pân-trăieşti,
N-o-ntâlneşti;
Dar mila de la bărbat
E un putrigai uscat[1].

Al doilea, de pe Câmpie:

Fetişoară cu părinţi,
Nu sili să te măriţi.
Că *măritu*-i lucru mare,
Nime nu-l poate stricare,
Nici popa, dar nici birău
Numa singur Dumnezeu[2].

În fine, al treilea tragico-comic, din Nimegea:

Copilă din doi părinţi,
La ce focul te măriţi?
De nu porţi petelele
Ca toate copilele;
Peteaua-i haină uşoară,
Când o suflă vântul, sboară
Dară ceapsa-i haină grea,
Multă grijă duci cu ea.
— Du, drace, pe popa-n iad,
Doamne, rău ne-a cununat!
— Ba, nu-l duce, săracu,
Că va cununa de-amu!
— Cununa-ne-a, cununa,
Că ni-i mare grădina,
Cununa-ne-a şi pe noi
Pentr-un clop de baraboi,[3]
C-a mai cununat vreo doi.
Cununa-ne-a, căci a mere
Pentru o litră de bere[4].

Iată acum unul şi din Ţara Românească şi anume din Lacul-Sărat:

Copiliţă cu părinţi,
La ce focul te măriţi?
Că mila de la părinţi
Anevoie-o s-o mai uiţi.
Că-i mila de la străini,
Ca gardul de mărăcini,
Şi mila de la bărbat
Ca frunza de plop uscat;

[1] Com. de I. Pop Reteganul.
[2] „Gazeta Transilvaniei", an. L, Braşov, 1887, nr. 267.
[3] Baraboi = pere de pământ, napi sau barabule.
[4] Com. de I. Pop Reteganul.

Când gândești,
Să te umbrești
Atuncea te dogorești,
Când gândești să trăiești bine,
Atuncea e vai de tine.
Copilași te-o mpresura,
Bărbățelul te-o mustra...[1]

Dacă mireasa n-are părinți, dacă e orfană și străină, atunci nevestele, tot pe când o piaptănă druștele, cântă următorul cântec :

Frunză verde de frăguță,
N-am nici tată, nici mămuță.
De-aș avea mamă și tată
Aș trăi ca banu-n ladă.
N-am nici tată, nici mămuță
Și trăiesc ca banu-n frunză,
N-am nici mămuță, nici tată,
Trăiesc ca frunza pe baltă.
Și băltița mi-a seca,
Frunzița mi s-a usca.
Și băltița mi-a scădea,
Frunzița mi-a rămânea,
Săraca viața mea ![2]

În unele părți ale Bucovinei, precum bunăoară în unele comune din ținutul Storojinețului și al Dornei, îndătinează a împleti numai o parte de păr, iar cealaltă parte o lasă despletită, ca să atârne pe spate. Din părul împletit fac *gâță* în jurul căreia pun o floare de târg, precum și trei sau mai multe cordele de coloare galbenă, albastră și roșă.

Această floare de târg și cordelele prinse de dânsa se numesc *cunună* sau *coroană*, macedorom. *curună*.

Astfel de cununi, făcute din flori de târg, poartă și mireșele din unele părți ale Transilvaniei și Ungariei. Iată ce ne spune în privința aceasta I. Pop Reteganul : „Mireasa, când pleacă la biserică, pune o cunună pe cap, pe care n-o aruncă până ce n-o învelesc, adică până ce n-o împodobesc, ca nevastă. Când au s-o învelească, atunci o ia de pe cap, iar după ce au învelit-o, iarăși o pune îndărăt, peste învelitoare. Această cunună e *cununa* ei proprie de *mireasă*, care o păstrează și după cununie, în ladă. Ba ! pe unele locuri, precum bunăoară pe Târnava-Mică, cununa aceasta o poartă ca decor de cap peste învelitoare sau năframă nu numai în timpul nunții, ci și după aceea un an întreg sau până ce a avut primul prunc. Asemenea și mirele, de pe aceste locuri, nu aruncă *peana* de *mire* din pălărie, până ce nu aruncă nevasta sa cununa. Se înțelege însă de la sine, că atât mireasa cununa, cât și mirele peana de mire nu le poartă și altă dată, ci numai în zi de sărbătoare. *Cununile* mireselor și *struțurile* și *penele* mirilor sunt făcute din flori de boltă, de târg ca unele ce se pot mai mult și mai bine conserva".

Cununa mireselor din ținutul Dornei, în Bucovina însă nu e făcută din flori de târg, ca a celor din ținutul Storojinețului și din locu-

[1] G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 270.
[2] Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.

rile mai sus amintite ale Transilvaniei şi Ungariei, ci din diferite monede de argint şi de aur. Iar cununa aceasta se face altfel: se înşiră de-a lungul unei petele atâtea monede câte sunt de ajuns spre a cuprinde capul miresei, la mijlocul petelei fac o rotiţă, iar înăuntrul acesteia o floricică în forma unei steluţe şi acestea tot de monede, aşa că floricica să vie pe frunte, iară peteaua sau cealaltă parte a cununei peste tâmple. Pe lângă peteaua aceasta mai înşiră încă şi alte petele de mărgele [1].

În cele mai multe părţi ale Bucovinei, precum şi în celelalte ţări locuite de români, *cununa* aceasta nu o fac nici din flori de târg, adică din flori artificioase, nici din monede, ci din diferite flori naturale, atât de grădină [2], cât şi de câmp pe care şi le culege sau mireasa însăşi, ca şi în vechime *miresele romane* [3] sau mirele, după cum arată şi următoarea doină, care se cântă în timpul împletirei:

Pe din jos de Ostriţa [4],
Paşte boii, bădiţa.
Boii pasc şi iarba creşte
Şi mirele-ntinereşte ;
Boi pasc la iarbă verde,
Mirele-n zadar nu şede.
El cu mâna flori adună,
Ilenuţii [5] de cunună.
Cunună de busuioc,
Să i-o punem de noroc.
Pe capu-i să i-o punem,
Numele să i-l schimbăm,
Pe gene
Şi pe sprâncene.
Pe codiţa ochiului,
Să fie dragă mirelui,
Mirelui şi socrilor
Cum a fost părinţilor [6].

Fetele din Ţara Românească, precum şi cele de pe valea Someşului din Transilvania, unde miresele îndătinează a purta nu numai cununi de flori, ci şi petele, ca-n Ţara Românească [7], cântă aşişderea felu-

[1] Com. de P. Ursul, fost cant. bis. în Cândreni.

[2] Com. de I. Pop Reteganul: „Pe valea Jiului mirele poartă peste pălărie, iară mireasa pe capul descoperit câte o cunună de bărbănoc. Se folosesc însă numai în timpul nunţii".

[3] Festi ep. p. 63; Corollam nova nupta de floribus verbenis herbisque a se lectis sub amiculo ferebat.

„Mireasa purta sub văl (hohot) cununiţa de mirtă şi de flori de câmp culese de dânsa".

[4] *Ostriţa*, sat aproape de Prut, în Bucovina, ţinutul Cernăţului. În ţinutul Câmpulungului se află un sat care se numeşte *Ostra*.

[5] Aice se pune totdeauna numele de botez al miresei.

[6] Com. de G. Tomoioagă, cant. bis., în Mahala.

[7] Ion Ghica, *Scrisori către V. Alecsandri*, ed. nouă, Bucureşti, 1887, p. 34: „După ce fetele deschideau boccelele şi admirau darurile aduse de călţunărese şi închinate miresei, ele tăbărau pe tăvile cu peteală şi pe flori; unele împleteau *cununiile*: cruce întreagă pentru ginere şi cruce jumătate pentru mireasă. Cele-

rite cântece în timpul pregătirii și împletirii acestora și anume cele din Transilvania, când împletesc cununa :

Cât mă uit p-aici prin casă,
Nu văd ochi ca la mireasă
Mititei și cinășei [1]
Joacă lacrămile-n ei.
Miresuca cu cunună
Se cunoaște c-a fi bună;
Cămeșa pe dânsa sună.
— Ei ! nici mă-sa n-a fost rea,
Numai ea de-ar fi așa !

Sau aceasta :

Tu mireasă cu cunună,
Mie-mi pare că-i fi bună.
De-i fi bună, bine a fi,
De-i fi rea, rău îi păți !

Când fac peteala :

Frunză verde neghiniță,
Se mărit-o copiliță.
Floricea de măierean,
Mai pute-ai feti un an,
Să porți flori de măierean ;
Să-ți mai porți petelele
Ca toate copilele.
Peteaua nu-i haină grea,
Suflă vântul și o ia ;
Peteaua-i haină ușoară,
Când o suflă vântul, zboară [2].

Cele din Țara Românească, când nuna mare pune *peteala* sau *beteala* miresei pe cap :

Săriți flori de-nbobociți,
Că mie nu-mi trebuiți.
Până ieri cu fetele
Și-astăzi cu nevestele.
Bate, vântule, prin munți
Adă-mi dor de la părinți.
Bate-mi, vântule, prin flori

lalte desfășurau jurubițele de peteală, le depănau și făceau o urzeală lungă de trei coți, podoaba miresei, un râu de aur în care se putea ascunde copila logodită din cap până în picioare. Din vreme în vreme, fetele trăgeau cu coada ochiului și aruncau flori sau noduri în peteală în partea flăcăilor ; aceștia le ridicau și le aninau de fermenele ; pe când fetele ca unele ce împărțeau își făceau și ele parte, agățându-și la piept, în dreptul inimii, snopuri de peteală."

[1] *Cinaș*, de la magh. *csinos*.
[2] Com. de I. Pop Reteganul.

Adă-mi dor de la surori.
Bate, vântule, prin brazi
Adă-mi dor de la doi frați[1].

Tot cam așa îndătinează a cânta la această ocazie și fetele franceze:

Iată un cântec din Bretagne:

Ziua măritării ei
Cea mai frumoasă din toate zilele;
Mireasa-i împodobită cu trandafiri albi
Trandafirii părerii de rău
Și panglica în trei culori
Lanțul suferințelor[2].

Mireasa, care încă ajută suratelor sale a înșira la peteală și a împleti la cunună, cântă:

Câtă frunză-i pe pământ,
Toat-a-zis să mă mărit.
Numai frunza de ovăs
Zice ca să mă mai lăs.
Dară floarea scaiului
Spune-mi lungul traiului,
C-acela-i un lucru-așa
De nu-l poți lesne strica.
Nice popa, nici birău,
Numai singur Dumnezeu,
Nici popa, nici vlădica,
Numai moartea grabnică[3].

Dar mai ales așa:

O! cunună, draga mea,
De-aș ști că te fac spre bine,
Te-aș tot face până mâne.
De-aș ști că te fac spre rău,
Mai bine te-aș țipa-n părău
Și-aș ședea la tată-meu![4]

Suratele, auzind-o astfel cântând, nu se pot reține de a nu o îndemna să cânte și mai departe, să-și aline toate ahturile inimei sale, până ce e încă la părinți, până ce nu i-a părăsit pe aceștia, căci după ce se va mărita, chiar de ar și voi nu va cuteza:

Hori-ți, feată, horile,
Că dacă te-i mărita.

[1] D. Ștefănescu, *Studii asupra literaturii poporului*, în „Lumina pentru toți", an. IV, București, 1888, nr. 7—8, p. 231.
[2] P. Gebillot, *La littérature orale de la Haute-Bretagne*, 1881 (trad. I. Nădejde) în „Contimporanul" an. V, Iași, 1887, p. 514.
[3] Din Sălaj, com. de I. Pop Reteganul.
[4] *Ibidem.*

Ai hori, nu-i cuteza.
În casă, de socră-ta,
În tindă, de socru-tău,
Afară, de mutu tău,
În poiată,
De cumnată
Şi nu-i hori niciodată[1]

Adică, tocmai după cum fac şi suratele din Bucovina, căci şi acestea mai tot cu aceleaşi cuvinte îndeamnă pe mireasă să-şi continuie cântecul început:

Cântă, cântă,
Gură mândră,
După ce te-i mărita,
Nu ţi-a scăpa a cânţa.

Sau aşa:

Hăuleşte copiliţă,
Pân-ce eşti la mă-ta-n gâţă,
Căci dacă te-i mărita,
Ori îi hăuli, ori ba,
De mustrări tot nu-i scăpa.
În casă, de soacră-ta,
În tindă, de socru-tău,
Afară, de soţul tău.
Soţul tău te-a întreba:
— Ce hăuleşti puic-aşa ?
Că ţi-oi da un pumn în dinţi,
Cât îi trăi să nu-l uiţi ![2]

Dacă mireasa se mărită după un fecior din alt sat apoi, pe lângă cântecul citat mai sus, cântă încă şi pe acesta:

De-ar fi tină până-n brâu,
În satul meu nu mai viu.
De-ar fi tină până-n barbă,
În satu-mi nu mai am treabă.
Cântaţi, fete, cununa,
Că şi a voastr-a fi aşa.
Dą a voastr-a fi mai bine,
Că-ţi avea pe oarecine,
Dar mie mi-i cu bănat.
Că mama-i din sus de sat[3].

În unele părţi ale Transilvaniei, precum bunăoară în Munţii Abrudului, pregătirea florilor pentru cunună, după cum arată cântecul următor, se exprimă prin *„a brăzda cununa“*:

[1] Com. de I. Pop Reteganul.
[2] Din colecţia mea inedită.
[3] De lângă izvoarele Mureşului, com. de I. Pop Reteganul.

Fată de birău domnesc,
Miercuri, în grădin-a mers,
Joi, florile-a rătezat,
Vineri, *cununa-nbrăzdat*
Sâmbătă, a și gătat,
Duminic-a și luat,
Luni, în picioare-a călcat,
— Ce folos de țin cunună,
Dacă nu-i inima bună ![1]

Datina mireselor de a purta cununi, care se împletesc, în ajunul cununiei, din felurite flori, precum și datina de a se cânta felurite cântece, în timpul împletirii lor, există nu numai la români, ci ea se află și la alte națiuni din Europa precum la : francezi, spanioli, slovenii din Ungaria, germanii din munții uriești, cehi[2], malorosienii din Bucovina etc.

În același timp, când se-nșiră peteala și se împletește cununa, este în cele mai multe părți datină de a face și *cununile oficioase*, adică acelea pe care preotul, la actul cununiei, le pune, dimpreună cu nunii cei mari, pe capul mirelui și al miresei.

Pe Valea Jiului cununile acestea se fac, ca și în Bucovina, dintr-un cerc bine rotund, îmbrăcat cu strămătură și fire de *bercă*, adică lână colorată[3].

La românii crișeni se fac din crengulițe de pomi roditori, cu deosebire de pruni, în forma unui cerc și poartă numele de *„cununi de nuntă“*[4].

În jurul Reteagului însă, precum și pe Câmpia Ardealului, acest fel de cununi le fac fetele în ziua de Duminica Mare sau Rusalii sau și a doua zi după Rusalii, când ies preoții cu crucea să sfințească hotarele. Aceste cununi, care se fac din spice de grâu curat și din felurite flori de câmp, le anină fetele de prapure și le duc cu acestea la biserică, unde se păstrează apoi pe la icoane pentru toate cununiile de peste an[5].

Tot atunci, când se face cununa miresei, fetele din ținutul Năsăudului în Transilvania și cele din Sălaj în Ungaria mai fac încă și *cununi de bărbenoc* pentru *steag* și *pană* sau *struț* pentru mire și pentru frații mirelui[6].

Salba e făcută, după cum e și datina unde se poartă salbe, din diferite monede de argint și de aur, apoi din diferite mărgele și *ghiocei*[7], iară în părțile de la munte și cu vreo câteva cruci de aramă.

[1] Gr. Sima, *op. cit.*, p. 359.
[2] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 248, 265, 43, 189—191.
[3] Com. de I. Pop. Reteganul.
[4] M. Pompiliu, *op. cit.*, p. 87.
[5] Com. de I. Pop Reteganul.
[6] Com. de Dim. Cosmolei, fost stud. gimn. în Năsăud și El. Pop.
[7] Sub. cuv. *ghiocel* pl., *ghiocei*, dim. de la *ghioc*, se înțelege aicea găoacea unui cobelciu (melc) maritim, care se numește lat. *Cypraea moneta*.

Când îi leagă salba la gât, cântă :

Hăulește copiliță,
Până ești la mă-ta-n gață.
Și-ți fă salbă de leițe,
De la gâță pân-la țâțe.
După ce te-i înveli,
Dumnezeu ști cum ți-a fi [1].

După ce au gătit-o de pieptănat și îmbrăcat și după ce i-au legat acum și salba la gât, vine *socrul mic*, adică tatăl miresei, dacă are tată, iară dacă n-are apoi un frate sau vornicelul primare și luând-o de mână o așează după masă pe o *perină* [2] anume, ca viața ei să fie ușoară și plăcută ca perina cea moale și cu scop ca să se odihnească. În unele locuri însă, precum bunăoară în ținutul Dornei, o așează pe o păreche de scoarțe.

De amândouă părțile miresei se așează apoi druștele, care asemenea sunt gătite și anume drușca cea mare de-a dreapta iar cea mică de a stânga, iar dinaintea ei pe masă se pun, unul peste altul, doi colaci frumoși și mari.

Romanii, când mireasa era îmbrăcată, considerau ca datina cea mai bună, dacă se așeza cu hainele nupțiale pe pat [3], poate că din aceeași cauză, ca și românii noștri, că oamenii, când au să întreprindă niște afaceri grele sau o cale lungă, mai întâi se pun să șadă. Și într-adevăr că nici o întreprindere nu e așa de ponderoasă și nici o cale așa de lungă, ca aceea pe care o întreprinde acuma tânăra mireasă. Ea călătorește de la o lume la alta, de la o viață la alta și nefăcând-o aceasta, lesne ar

[1] Din Ceahor, sat în Bucovina, ținutul Cernăuțiului.

[2] Datina de a pune *perine* sub mireasă și sub mire, când aceștia șed în timpul nunții după masă, trebuie să fie foarte veche și lățită la români, căci despre dânsa se amintește adeseori și prin povești. Iată, spre exemplu, ce aflăm în privința aceasta, într-o poveste din Țara Românească, intitulată *„Balaurul cel cu șapte capete"* : Pasămi-te bucătarul împăratului, un țigan negru și buzat, se dusese d-a minune să vadă ce mai ala, bala, pe la flăcăii ce stau de pândă. Și dacă dete peste dânșii dormind și peste dihania spurcată fără răsuflare, el se aruncă cu satârul de la bucătărie, și-i taie capetele. Apoi merse la împăratul cu capetele și i le arătă, fălindu-se că el a făcut izbânda. Iară împăratul, dacă văzu că se înfățișează bucătarul curții cu izbânda, făcu o masă mare, ca să-l *logodească* cu fiica sa și pusese în gând să facă o nuntă, unde să cheme pe toți împărații. Țiganul arătă la toată lumea hainele sale pe care le umpluse de sânge, ca să fie crezut. Când ajunse viteazul nostru (adică adevăratul învingător al balaurului, la palat, împăratul, cu voie bună, ședea la masă, iară *ciorogina sta în capul mesei, pe șapte perne.*"

Apoi mai la vale : „Cine amăgește, zice voinicul liniștit să-și ia pedeapsa. El începu a scoate limbile din sân și a le arăta la toată adunarea și de câte ori arăta câte o limbă, *de atâtea ori cădea și câte o pernă de sub țigan;* până ce, în cele din urmă, căzu și el de pe scaun atât de tare se speriase dihania".

Vezi P. Ispitescu, *op. cit.*, p. 202—204.

[3] Festus p. 286.: „Regillis tunicis albis et reticulis luteis utrisque rectistextis sursum versum a stantibus pridie nuptiarum diem virgines indutae cubitum ibant ominis causa, ut etiam in togis virilibus dandis observari solet.

„Îmbracă-te în tunici albe și rețele galbene, ambele drepte, țesute în sus stând, înainte de ziua nunții mergeau fecioarele la culcat, ca să fie într-un ceas bun, un obicei care se observă și la darea togelor bărbătești".

putea, în ultimul ei somn virginal, să uite câte le lasă și să se deștepte plină de speranțe plăcute [1].

Părinții, cum s-au așezat mireasa și druștele după masă, încep a plânge, iar mireasa de-abia mai putând de plâns, mai ales când mirele e urât, ia un pahar și închină la părinți și anume : întâi la tatăl său, tatăl, luând paharul, cu mâna învelită într-o năframă, închină iarăși la mireasă și, prin plâns și lăcrimi, îi urează pâne și sare, viață îndelungată și traiul cel mai bun cu viitorul ei soț ; mireasa închină apoi la mama sa ; aceasta îi urează iarăși și așa închină mireasa, pe rând, la toți, frați, surori, unchi, mătuși și alte neamuri, care se află în casă.

După ce au închinat la toți câți se află în casă, afară de nuntași, adică de tineret, poftește vornicelul mirêsei pe părinții acesteia să-i *pună cununa făcută pe cap* și s-o binecuvânteze.

Părinții, luând cununa din mâna druștelor, o țin deasupra capului miresei, atât tata cât și mama și binecuvântând-o și urându-i iarăși, i-o așează pe cap și o *încoronează* [2].

Tinerii nuntași, ce stau la masă, împrejurul miresei, intonează, în același timp, următorul cântec, pe când mireasa, părinții și druștele de-abia mai pot vorbi de plâns [3] :

Frunză verde mărăcină,
Ia-ți, mireasă, ziua bună
De la frați, de la surori,
De la grădina cu flori,
De la strat de busuioc,
De la feciorii din joc,
De la strat de floricele
Și neamuri și vericele.
De la frunza cea de brad,
De la puiul cel lăsat.
Plânge, mireasă, cu jele,
Că nu-i mai purta petele,
Nici în degete inele
Și nici în urechi cercei,
Nici nu-i ședea cu flăcăi
Cununița ta cea verde,
Cum te scoate dintre fete
Și te dă între neveste.
Și cununa cea de flori
Te scoate dintre feciori
Și te pune-ntre nurori.
Cântați, fete, horile
Până sunteți la părinți,
Cântați fete horile
Și vă purtați florile.
După ce veți mărita
Horile nu-ți mai juca,
Florile nu-ți mai purta.
A cânta nu-ți cuteza
În casă, de soacră-ta,
În tindă, de socru-tău
Și-afar, de bărbatu tău [4].

Sau acesta :

Pe din jos de Ostrița,
Paște boii bădița.
Boii pasc, iar iarba crește
Mirele întinerește ;
Boii pasc la iarbă verde,
Mirele-n zădar nu șede.
El cu mâna flori adună,
Mărioarei de cunună.

[1] Gubernatis, *op. cit.*, p. 144.

[2] În Boian, după cum mi-a scris V. Turtureanu, este datină, ca, *cununa* care se face din *coajă de răchită* și se împodobește cu *brebenei* ale căror frunze se ung cu miere și se lipesc cu *păcosteală* galbenă și albă (Gold-und Silberpapier), să se puie mai întâi pe colacii de pe masă. După aceea, așezându-se mireasa după masă, între druștele sale, carele de asemenea șed pe perine, vine un frate, în lipsa acestuia un văr sau și alt neam, de regulă, însă un băiat și luând cununa de pe colaci i-o pune pe cap, iară druștele i-o așează ca să stea bine.

[3] G. Tomoioagă, *op. cit.*, p. 44.

[4] Din Fundul-Moldovei, sat în ținutul Câmpulungului, în Bucovina, com. de Toader Leușteanu.

Cunună de iasomie,
S-o pornească-n cununie,
Cunună de mirtă creață,
Să i-o slobozim pe față.
Cunună de bărbănoc,
În două cu busuioc,
Să i-o punem de noroc.
Mărioară, îți cântăm,
Mândră cunună-ți gătăm
Și pe cap că ți-o punem,
Pe gene
Și pe sprâncene,
Pe codița ochiului
Să fii dragă mirelui,
Mirelui și socrului,
Soacrei și cumnatelor,
Tuturor neamurilor,
Cum ai fost părinților,
Cărora cu plecăciune
Le ceri astăzi iertăciune
Și cu această cunună
Îți iei la ei ziua bună ![1]

[1] G. Tomoioagă, op. cit., p. 53.

III

Bărbieritul

Cam în același timp, când druștele piaptănă pe mireasă, când o gătesc, și-i pun cununa pe cap, poftește mirele pe unul dintre vornicеii săi, ca să-l radă. Și pe când vornicelul prinde a-l soponi și a-l rade, pe atunci feciorii ce se află de față și mai ales bărbații de curând însurați, care sunt înrudiți cu mirele, cântă felurite cântece numite în Dobrogea *Aoleală sau Daoleală*[1], prin care i se descriu cu colorile cele mai posomorâte nu numai pierderea libertății, ce o avuse ca holtei, nu numai neajunsurile și grijile ce-l așteaptă ci totodată și neplăcerile ce are să le sufere, din partea nevestei sale.

Iată unul din mulțimea acelor cântece :

Frunză verde măr uscat,
Pân-ce eram ne-nsurat
Aveam cal de-ncălicat,
Haine bune de-mbrăcat
Și mândre de sărutat.
Dar dacă m-am însurat
Calul pe mălai l-am dat,
Părușorul pe secară,
Doar mă scoate-n primăvară.
Primăvara-i mama noastră,
Ia zăpada de pe coastă
Și bruma de pe fereastă
Și pune plugul pe brazdă
Și seamănă pâne coaptă
Și satură lumea toată[2].

Mai iată încă și altul :

Frunză verde, mere, pere,
Nu te-nsura frate, vere !
Destul m-am însurat eu
Și am luat un lucru rău.
M-am lăcomit la avere
Și-am luat un lucru rău.
Ce folos de-avere multă,
Dacă mi nu mi plăcută !

[1] B. P. Hașdeu, *op. cit.*, p. 1256.
[2] Din Gălinești, sat în Bucovina, ținutul Rădăuțiului.

Plângeți ochi și lăcrămați,
Că voi sunteți vinovați
Că nu cătați ce luați.
Vă lăcomiți la avere
Și trăiți făr de plăcere [1].

Apoi și acesta:

Tinerel m-am însurat
Și femeie mi-am luat.
Mi-am luat-o de lucrat,
Da ea șede numa-n pat,
Cere ciobote de țap.
Vai de mine! ce să fac?
Numai să ieu lumea-n cap!
Mai bine mi-aș fi luat
Una mult mai sărăcuță,
Mi-ar fi fost și mai drăguță
Și-ar fi fost mai hărnicuță,
Și-o purtam și-n opincuță [2].

Lăutarii, care încă trebuie să fie la acest act de față, cântă asișderea diferite cântece, mai ales de jale, până ce vornicelul sau cine este sfârșește pe mire de ras.

Unul dintre cântecele, ce le cântă, lăutarii și anume cei din Țara Românească la această ocazie, e cel următor:

Foaie verde de bujor,
În luna lui cuptor
Veni vremea să mă-nsor,
Toate fetele mă vor.
O boață de preoteasă,
Nu mă lasă să fac casă.
Dă cu spuză pe fereastă
Să mă frigă, să mă arză,
Să-mi arză luminile
Să nu mai văd fetele.
Foaie verde de susai
De mititel mă-nsurai
Frumoasă mândră luai.
Aoleo! mândruța mea,
Subțirică ca soba,
Dreaptă ca cobilița.
Iubii de la Paști încoace,
Mai nemic nu se cunoaște
Și să fi iubit mai des,
De atunci s-ar fi ales.
Iubii fete și neveste,
O sută și cincisprezece,

[1] Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.
[2] *Ibidem*.

O româncă și țigancă
Ce-o vrea Dumnezeu să facă.
Mai am să iubesc opt
Și o fată de protopop,
Să-mi stea inima la loc.
Când iubeam eu la copile,
Eram voinicel în fire,
Iar acuși m-am însurat,
Multă dragoste-am stricat.
N-am stricat numai pe a mea
Și-am stricat p-a multora.

Unii lăutari pe lângă aceste versuri mai adaugă încă și următoarele :

Cât oi fi, cât oi trăi
Fată mare n-oi iubi;
Fata mare se mărită,
Rămâi cu inima friptă.
Și-o iubi de-o copiliță,
Când vii sara de la muncă
Ea se urcă pe opincă
Îți dă guriță de frică [1].

Alți lăutari cântă la această ocazie următorul cântec :

Foaie verde ș-un dudău,
Bine mai trăiam flăcău,
Încălicam calul meu
Și plecam unde vream eu ;
Dar acum m-am însurat,
Grija casei c-am luat.
Busuioc verde pe masă,
Rămâi, maică, sănătoasă,
Dacă n-ai fost bucuroasă
Să fii cu fecior la masă [2].

Gătindu-se de ras și îmbrăcându-se în hainele de mire, părinții sau și neamurile sale cele mai de aproape, după cum vom vedea mai la vale, îl iau de mână și-l așează după masă [3].

La românii de prin orașe este datină sau mai bine zis era mai nainte, căci acuma pe zi ce merge începe a se stârpi, ca mirele să se radă nemijlocit după ce i s-au adus și închinat schimburile trimise de mireasă. Pe atunci, bărbierul rădea pe mire de naintea tuturor oaspeților, care se aflau de față, iar lăutarii cântau diferite cântece, dintre care cele mai multe de jale, și numai puține vesele. După ce-l sfârșia de ras,

[1] P. I. Gilorteanu, *Un obicei de la țară*, în „Țară nouă", an. IV, București, 1887, nr. 5, p. 317.
[2] D. Ștefănescu, *op. cit.*, p. 230.
[3] Datina românilor din Tișeut, Ilișești și alte sate din Bucovina.

i se punea pe vârful capului un colac învelit într-un prosop nou, ce i l-a trimis, cu puțin mai înainte de aceasta, mireasa, dimpreună cu celelalte schimburi. Acest prosop numit *prosopul bărbierului* îl da apoi mirele, dimpreună cu colacul dintr-însul, bărbierului care l-a ras. Tot atunci căpătau și lăutarii câte un dar [1].

La românii din Macedonia este datină, ca și la grecii noi din Epir [2], ca mirele să se radă înainte de a se duce la cununie. Atunci vine la dânsul bărbierul, ca să-l ieie și să-l radă. Tot atunci, se adună mai multe fete și neveste și cântă unison cântecul ce urmează :

Lañi mi si spelañi mi,	Lă-mă și spală-mă,
La șiopotlu di tru cheare,	La șopotu de la apus,
Lañi mi doaule brață.	Spală-mi și cele două brațe.
Ș-luai s ñi aruncai tru față	Și luai și-mi aruncai pe față
Și-ñi vezui un gione mavromat	Și-mi văzui un voinic cu ochi negri
Cu nel de asime curat.	Cu inel de argint curat.
— Gione, a bre gione,	— Voinice, bre voinice,
Multu-ñi te alavdară.	Mult mi te lăudară,
Prot hriscu eșii în hoară	Cel întâi argintar eșii în sat.
Va să-ți dau un pără de asine	Am să-ți dau un ban de argint
Să poartă'nveasta di guşe.	Să poarte nevasta la gât.

După ce bărbierul a lăut pe mire, începe să-l bărbierească când atunci fetele și nevestele îi cântă, împrejurul lui, *cântecul de sursire*, adică de ras, care este așa :

Ghine ne viñie birberlu,	Bine ne vine bărbierul,
Tra să ni sursască grambelu.	Ca să ne radă ginerele (mirele).
Tine birber, ași ñi bănezi	Tu bărbier, așa să-mi trăiești
S-ñi-l a dari mușat, mușat.	Să mi-l faci frumos, frumos.
Ti la nun și ti la fartat,	Pentru nun și pentru fârtat,
Și tră la-nveastă ma mușat.	Și pentru nevastă (mireasă) mai frumos.
Ia-ñi mutriți-lu pe sufrundeale	Ia, priviți-mi-l la sprâncene,
S-pare ca țerlu cu steale.	Se pare ca ceriul cu stele.
Ia ñ mutriți-lu de pe frunte,	Ia, priviți-mi-l la frunte,
Calothie de-a lui parinte.	Ferice de-al lui părinte.
Ia-ñi mutriți-lu de pe nare,	Ia, priviți-mi-l la nas,
Calothie de care-l are.	Ferice de cine-l are.
Ia ñi mutriți-lu de pe dinți,	Ia priviți-mi-l la dinți,
Calothie de ațeli parinți.	Ferice de acei părinți.
Ia-ñi mutriți-lu de pe gușa	Ia, priviți-mi-l la gât,
S-pare *bilbil*[3] cu mănușa.	Se pare ulcior cu toartă.
Ia-ñi mutriți-lu de pe chept,	Ia, priviți-mi-l la piept,
S-pare ca un bilbil alept.	Se pare privighetoare aleasă.
Ia-ñi mutriți-lu de pe brân	Ia, priviți-mi-l la brâu,
S-pare ca, callu cu frân.	Se pare ca un cal cu frâu [4].

[1] Com. de N. Avram, bărbier în Suceava.
[2] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 57.
[3] Se mai numește și privighetoare.
[4] T.T. Burada, *Datinele...*, p. 419.

În alte părţi cântecul de sursire sună astfel :

Mea ghine, ne vinne birberlu,
Ta să ne sursească grambeulu.
Mea tu, birber aşi-mî bănezi,
Să ne lu adari muşat, muşat ;
Mea tu, birber, aşi-mi bănezi,
Şi tî la-nvéasta ma-muşat.
Mea ia muntriţi-lu de pe frâmte,
Că se pare cu mare minte ;
Muntriţi-lu pe sufrundealle,
Se pare ca ţerlu cu stéalle.
Ia, muntriţi-lu de pe nare,
Că easte mult ti alavdare.
Ia, muntriţi-lu de pe dinţi
Si alăvdaţi-li a lui părînţi !
Ia, muntriţi-lu pe chiept !
Se pare ca birbec allept.
Ia, muntriţi-lu pe bărnu
Se pare cu altu cu frânlu !...

Apoi bine, ne vine bărbierul,
Ca să ne radă ginerile.
Apoi tu, bărbier, aşa să trăieşti,
Să ni-l găteşti frumos, frumos.
Apoi pentru [1] la nunul, la fârtatul.
Şi pentru nevastă mai frumos.
Apoi, ia vede-ţi-l pe frunte,
Că se pare cu multă minte.
Priviţi-i sprâncenele,
Pare că e cerul cu stele.
Ia, priviţi-i nasul,
Că este mult de laudă.
Ia, priviţi-i dinţii
Şi lăudaţi părinţii lui.
Ia, priviţi-i pieptul,
Pare că ar fi berbec ales.
Ia, priviţi-i brâul
Pare că ar fi calul cu frâu !...[2]

După ce bărbierul a sfârşit de ras pe mire, se întoarce către el şi-i cântă acest cântec :

Ţi-e muma ţi-e muşată
Ca luceaferlu dimineaţa.
Şi-aşi lumbriseaşte faţa
Tistimele chindisită.
La tine ñi-avem în chisită
Doile în cale ne-adunăm.
Faţi stră cale s-nu crăpăm.
Scoate punga di-ñi t-u measce
Un caragros cu mânuşa,
Şi-l poarta'nveasta di guşa.
Niţi-l voiu, niţi-l lăiescu
Şi bag vula şi-l vulusesc.

Ţie, mama, îţi este frumoasă
Ca luceafărul dimineaţa.
Şi aşa străluceşte faţa
Ca năframa împodobită.
La tine pornisem
Amândoi în cale ne-am întâlnit.
Te abate din cale să nu murim.
Scoate punga şi fă un dar
Un caragros cu veriguţă,
Să-l poarte mireasa la gât.
Nici il vreu, nici îl dispreţuiesc,
Îi pun pecetea şi-l pecetluiesc.

După ce mirele s-a gătit frumos, îmbrăcându-se cu hainele cele mai alese, trimite la casa miresei trei *sehădiari* (soli) cu o ploscă cu vin ca să dea de ştire că vine mirele şi, ajungând acolo, beau din ploscă şi urează zicând : *„să banează, s-ăncherdisască şi turnată la casele voastre şi la feciorii şi featele, se hărsească de inimă şi la scunchile a tei feciorli şi feate, să vă hărsiţi după inimă voastră"*, adiçă : să trăiască, să se folosească, să vie rândul şi la casele voastre şi la feciorii şi fetele voastre, să se bucure din inimă şi la scumpii tăi feciori şi fete să vă bucuraţi după inima voastră.

După aceea li se dă câte o *mandilă* (năframă) şi se întorc, degrabă, la casa mirelui, acolo se cântă soacrei miresei cântecul următor :

[1] Apoi pentru că o să meargă la...
[2] V. Petrescu—Cruşoveanu, *op. cit.*, p. 64.

Eşi soacră ş-aşteaptă nora,
Nora ta cu hiliul al teu.
Ghine viñie ghirachina,
Şi casa-mplină de fărina,
De farina şi de luñina.

Ieşi soacră şi aşteaptă nora,
Nora ta cu fiul tău.
Bine vine lebăda,
Şi casa ne-o umple de făină,
De făină şi de lumină.

Apoi soacra cântă:

Depune-nveastă, depune
— Nu depun, nu-ñi depun,
Că ñi caftu ce ni tacsişi.

Scoboară, mireasă, scoboară.
— Nu mă dau jos, nu mă dau,
Căci cer ce mi-ai promis [1].

Datina bărbierului, după cât am putut eu citi şi auzi până acuma, se află nu numai la români, ci la toate popoarele din Peninsula Balcanică, apoi şi la o seamă dintre cele ce locuiesc în Asia [2].

[1] T. T. Burada, *Datinele...*, p. 420.
[2] „Biserica ortodoxă română", an. VI, Bucureşti, 1882, p. 406.

IV

Vedrele

Nu mult după ce s-a așezat mireasa după masă și i s-a pus cununa pe cap, adică cam pe când începe a se îngâna ziua cu noaptea, încep a se aduna și sătenii, care au fost chemați de vornicei la nuntă și a aduce, cu deosebire tineretul, diferite daruri pentru tinerii ce vor să se căsătorească precum : *colaci, făină de grâu, unt, brânză, lapte, sare, găini, ouă, mere, pere, nuci* etc., mai pe scurt, cine ce are și ce îi dă mâna, ca să aducă.

Aceste daruri se numesc, în cele mai multe părți ale Bucovinei, *daruri* și *cinste*, iară datina la care ocazie se aduc și se închină se numește, în unele părți ale Moldovei precum în districtul Neamțului, Romanului și al Bacăului, *vedre*[1].

După ce au sosit și au intrat în casă, punând darurile sau cinstea adusă pe masă dinaintea miresei zic :

Bună vremea,
Bună vremea,
Înălțată-mpărăteasă !
Ședeți în coate după masă
Ca și-o garoafă frumoasă.
De aceea femeile
Din toate părțile,
Năzuiesc ca albinele
La dumneavoastră.
Și s-arată cu colăcei
Mândri și frumușei,
Să aveți parte de ei :
Colaci mândri și frumoși
Ca și fața lui Cristos ;
Să faceți bine să primiți
Și... să nu bănuiți ![2]

Mireasa se scoală, primește *cinstea*, o pune pe masă sau o dă maicii sale, ca s-o strângă, apoi luând un șip cu rachiu cinstește pe fiecarele, care i-a adus cinstea. După aceasta începe a cinsti și pe ceilalți care se află în casă.

Tot așa fac și druștele : ele încă cinstesc pe cei veniți.

[1] V. Săghinescu, *op. cit.*, nr. 3047, „Columna lui Traian", an. IX, p. 414.
[2] Dict. de G. Boancăș, din Vatra Dornei.

Pe când neamurile, vecinii și cei mai de aproape cunoscuți și cunoscute ale miresei se adună la mireasă și aduc acesteia cinste, pe atunci neamurile, vecinii și mai deaproape cunoscuți ai mirelui, dimpreună cu nunul cel mare, se adună la mire.

Ca și mireasa, așa și mirele, încă se așează pe o perină, după masă, între druștele sale, cu acea deosebire numai că, pe când mireasa șade după masă gătită cu unuă pe cap, pe atunci mirele șade cu cușma pe cap.

Aceeași cinste, care o primește mireasa, i se aduce și mirelui. Iar, când pun cinstea pe masă, dinaintea lui zic:

Bună vremea,
Bună vremea,
Înălțate
Împărate!
Ședeți în coate
După masă
Ca niște garoafe
Bătute, frumoase.
Și năzuiesc oamenii
La dumneavoastră
Și s-arată cu colăcei
Mândri și frumușei,
Mândri și frumoși
Ca și fața lui Cristos;
Să faceți bine să-i primiți,
Dar să nu bănuiți![1]

Astfel, atât mireasa cât și mirele, stând între druștele lor după masă, primesc cinstea ce li se aduce și cinstesc, câte un pahar de rachiu pe fiecarele, care a adus-o până socot ei că s-au adunat acuma toți *cinstașii.*

În unele părți ale Bucovinei nu e datină ca mirele și mireasa să primească singuri cinstea, ce li se aduce, ci o primesc, în genere, maicele lor, adică soacra mare și soacra mică.

Iată acuma cum se practică această datină în sus-numitele districte din Moldova.

În sara spre ziua *cununării* se face adunare, cu petrecere, la casa familiei mirelui, dacă mireasa e adusă din altă comună sau la casa familiei miresei, dacă ambii miri sunt din aceeași comună.

Adunarea se compune din bătrâni și tineri de ambele sexe, poftiți de cu ziuă de către *vornicul* care, până ce acesta mântuie de poftit, conform listei ce i s-a încredințat de către capii nunții, se și adună la casa indicată, unde cântă deja taraful (lăutarii).

Curând după aceasta, sosește la nuntă și vornicelul căci el are mult de furcă astă sară și de aici înainte până după *uncrop.*

Ajuns la tact, vornicelul își ia noul rol: închină mirilor darurile ce le aduc tinerii nuntași și tinerele nuntașe, daruri care constau din păsări, vin sau alte obiecte, căci tinerii și tinerele pentru care mai cu seamă se face nunta, nu vin cu mâna goală aci.

[1] Dict. de G. Boancăș, din Vatra Dornei.

Dar cum se face închinarea de daruri la *vedre* ?

Rolul vornicului are aici osebită însemnătate.

De regulă, în cazul când mireasa e adusă din altă comună, după ce toată lumea, care a compus nunta până aici, ospătează din ceea ce i s-a pregătit, mirii stau în capul unei mese într-o osebită cămară sau în sala de dans, până se adună mai mulți dintre noii poftiți, apoi începe dansarea, de unde urmează că închinarea darurilor continuă deja.

După cum arătarăm mai sus, tinerii nuntași și tinerele nuntașe vin la *vedre* câte cu o pasăre sau cu un borcan cu vin. Vornicelul, care stă în adăstare, cam spre ușa intrării nuntașilor, după rând — cum ei sosesc — primește darul și având în dreapta sa pe aducătorul sau aducătoarea darului, se prezintă în fața mirilor [1] și dacă darul adus este vreo pasăre, cuvântarea prin care îl închină constă din :

Bună vremea,
Bună vremea !
(Bună sara,
Bună sara !)
Cucoane mire
Și cucoana mireasă.
Iată, vi se-nchină N.
Cu o iruncă
De la luncă,
Care până nu scurmă
Nu mănâncă ;
Darul ce v-aduce este mic
Iar dragostea d-sale
Este mare
Asupra dumniilor-voastre
Și vă roagă să-l primiți
Și cu cinste să-i mulțămiți ! [2]

Acuma, mirii, care stau în picioare, răspund într-un glas :

Foarte mulțămim dumisale
De osteneală
Și dumisale
De dragoste și cheltuială !

După aceasta, complementându-se reciproc, nuntașii naintează până la miri cu care dau mâna, își schimbă câteva cuvinte de ocazie și iau parte la petrecere. Prezentul se dă în păstrarea unei persoane de gazdă, care stă în preajmă.

Dacă prezentul, ce se aduce, constă din vin, cuvântarea vornicelului e astfel :

[1] Dacă mirii sau vornicelul se află în dans, la sosirea noilor nuntași sunt avizați spre a se retrage pentru a se împlini ceremonia darului.

[2] Când doi inși nuntași (fratele și sora) sunt cu același prezent, vornicelul îngrijește a face închinarea în plural.

Bună vremea,
Bună vremea,
Cucoane mire
Și cucoană mireasă.
Iată vi se-nchină N.
Cu o bute de vin,
Ce are doagele de gorun
Și cercurile de alun,
Iar vinul e adus de la Odobești.
Când bei te veselești.
Darul ce vi s-aduce e mic,
Iar dragostea d-sale
E mare
Asupra dumniilor-voastre;
Vă roagă să-l primiți
Și cu cinste să-i mulțămiți.

Apoi urmează mulțămirea, ca mai sus.

Din prezentele aduse la *vedre*, păsările servesc la completarea *mesei-mari și a uncropului*, unde iau parte numai cei căsătoriți, poftiți cu aceeași rânduială, ca și la *vedre*, iar vinul servește spre îndestularea ostenelelor la nuntă; el se asigură într-o butelie — într-adevăr de câteva *vedre* [1].

În Țara Românească, pe lângă darurile arătate mai sus, era mai nainte datina, cu deosebire la boierime, a se aduce însă și multe altele, precum: flori pentru împodobirea cununelor, șaluri, giuvaiere, stofe scumpe, bani, cofeturi etc. [2].

Ce se atinge de vechietatea și răspândirea datinei descrise în capitolul de față, care se află nu numai la românii din Bucovina și Moldova, ci și la cei din Țara Românească sub numirea de *poclon*, înseamnă aici că ea trebuie să fie foarte veche, deoarece despre o asemenea cinste se amintește și prin povești [3].

Însemnăm totodată încă și aceea, că datina de a da astfel de daruri sau cinste tinerilor încredințați se află nu numai la români, ci și la alte

[1] V. Săghiescu, *op. cit.*

[2] I. Ghica, *op. cit.*, p. 33: „În ajunul nunții, cam după amiază, porneau *călțunăresele*, tot cucoane alese dintre rudele cele mai frumoase ale ginerelui în trăsuri înhămate cu armăsari de preț. Întâia călțunăreasă intra la mireasă purtând o cățuie de argint cu flori suflate în aur, din care ieșea fum de udagaciu și de curse; ea mai purta și o stropitoare din care arunca apă de trandafiri, semnul curățeniei și ura mireasei să fie totdeauna spălată și parfumată. O a doua călțunăreasă ducea pe tava de argint florile cu carile se împodobeau *cununiile*. A treia călțunăreasă aducea o tavă cu peteală, semnul bogăției. Veneau, în urmă, celelalte călțunărese cu zece, douăsprezece tăvi încărcate cu tot felul de daruri: șaluri, giuvaiere, stofe scumpe, bani, cofeturi etc. Mulțime de fete înconjurau pe mireasă și lăutarii ziceau din vioare și din gură cântecul vechi:

Astăzi cu fetele
Mâne cu nevestele.

[3] I.C. Fundescu, *op. cit.*, p. 104: „Pe timpul acela era obiceiul ca la nunta unei fete de împărat fiecare locuitor, din acel oraș, unde ședea împăratul, să ducă câte un *poclon* fetei".

națiuni precum : la albanezi[1], italieni[2], francezi[3], cehi[4], poloni[5] etc. cu acea deosebire numai că, pe când la români singuri nuntașii aduc *cinstea*, pe atunci, la națiunile amintite, afară de italieni, trebuie să se ducă după dânsa amicii încredințaților sau chiar însăși mireasa.

După aducerea *cinstei*, respectiv după *vedre*, urmează *iertarea* sau *iertăciunea* și *închinarea schimburilor*, dacă mirele e din același sat din care e și mireasa. Dar dacă mirele e dintr-un sat străin, atunci după *iertăciune* urmează, mai întâi, *conăcăria* și abia după aceea, închinarea schimburilor.

[1] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 61.

[2] Gubernatis, *op. cit.*, p. 112.

[3] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 250 : „În Amiens și în orașele învecinate este datină ca, cheltuielile nunții, la căsătoriile sărmanilor, să se acopere de către amicii încredințaților. Și dacă aceștia nu sunt în stare a o face, apoi se duc pe la neamurile și cunoscuții încredințaților și roagă să le dea *galițe, carne, pește* și toate câte mai sunt de lipsă".

Idem, p. 258: „ca în Amiens așa și în Bazadais, ospățul nunții se prepară din oferte benevole, cu acea deosebire numai că aici e mireasa singură acea care se duce din casă în casă cu un văscior și cu o străistuță ca să le adune".

[4] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 180.

[5] *Idem.*, p. 204.

V

Iertarea

Nu e mai nici un popor creştin, în toată Europa, la care mirele şi mireasa să nu-şi ceară *iertare* şi *binecuvântare* de la părinţii săi mai nainte de a face un pas atât de însemnat în cursul vieţii, cum e căsătoria.

La toate popoarele indo-europene, mirele şi mireasa trebuie să-şi ia mai întâi *iertare* şi *binecuvântare* şi abia după aceea pleacă la cununie [1].

Ce se atinge în special de poporul român, apoi acesta, urmând proverbului străbun :

> Binecuvântarea părinţilor
> Întăreşte casa fiilor,
> Iar blăstemul părinţilor
> Risipeşte casa fiilor,

nu numai că ţine foarte mult la această datină, ci totodată, pentru dânsul, *iertarea* sau *iertăciunea*, după cum o mai numeşte el, e unul dintre cele mai solemne acte câte se săvârşesc în decursul nunţii.

Colăcerul, care e însărcinat a cere iertăciune în numele tinerilor, căci aceştia rar când se întâmplă să o ceară singuri, ţine mai întâi o oraţie lungă, de regulă în versuri, care în cele mai multe locuri constă din trei părţi principale şi anume : *partea întâia*, în care se arată cum a făcut Dumnezeu lumea şi pe protopărinţii noştri Adam şi Eva şi cum, cu toate că aceştia nu l-au ascultat, că au călcat porunca ce le-a dat-o el, şi din cauza aceasta i-a şi alungat din rai, totuşi mai pe urmă se îndură de dânşii, îi iartă şi-i binecuvântează, zicându-le să crească şi să se înmulţească şi să stăpânească pământul ; *partea a doua*, în care arată că şi aceşti tineri, care vor să se căsătorească, trăind în lume, încă vor fi greşit şi cu multe vor fi supărat pe părinţi, dar fiindcă :

> Pe întinderea lumească
> Nu-i fiu la părinţi să crească
> Şi lor să nu le greşească,

de aceea, în *partea a treia* provoacă pe părinţi, ca să se îndure de dânşii, să le ierte toate câte le-au greşit şi să-i binecuvânteze. Şi părinţii îi iartă şi-i binecuvântează.

În fine, oratorul, pentru oraţia ce a ţinut-o, mai cere şi pentru dânsul, drept răsplată, un pahar de vin, o năframă de in şi o copilă tinerea să-şi petreacă viaţa cu ea.

[1] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 25, 34, 39, 41, 72, 76, 84, 95, 138, 180, 181, 192, 252.

În unele sate din Bucovina și mai cu seamă în cele ce se află în apropierea Prutului este datina ca mireasa să-și ia iertăciune de la părinții săi nu numai în ziua cununiei dimineața, înainte de a se porni la cununie și după amiază, nemijlocit înainte de a pleca de la părinții săi la mire, ca în alte părți, ci și-n ajunul cununiei.

În unele părți ale Transilvaniei, după cum ne spune doina următoare, seamănă că, asemenea, există datina de a-și lua iertăciune și-n ajunul cununiei :

Frunză verde de lămâie,
Mâne merg la cununie.
Încă-mi ieu și iertăciune,
Pare că mă duc din lume.
De la neamuri, de la toate,
Pare că mă duc la moarte,
De la frați, de la surori,
Pare că mă duc să mor[1].

După ce a primit mireasa, de la fiecare oaspete, cinstea adusă și după ce i-a cinstit pe toți, se scoală de după masă și-n locul ei și al druștelor sale se așează părinții săi, care țin o păreche de colaci și o huscă de sare pe brațe, iară colăcerul, stând în picioare la spatele miresei, care îngenunche acuma înaintea părinților săi, cere *iertarea* sau *iertăciunea*, în numele acesteia, zicând :

Feciorași împrejurați,
Cușmele din cap luați
Și la mine vă uitați.
Eu, cum cușma voi lua
Și din gur-oi cuvânta.
Și dumneavoastră cinstiți,
Buni și îndurați părinți,
Care sunteți rânduiți
De la bunul Dumnezeu
Ascultați cuvântul meu,
Care vi l-oi spune eu.
Aceasta fiică iubită,
Ce-o vedeți aici smerită,
Cu fața în jos plecată
Și cu inima vighiată
Se roagă cu rugă mare
Să-i dați cuvânt de iertare
Și cu-adâncă plecăciune,
Ca să-i dați ei iertăciune
Și cu multă smerenie
Să-i dați blagoslovenie,
Că nu este-ncepenie
De la această odraslă
De la fiica dumneavoastră.
Că începenia este
De la moșul nostru Adam,
De la care suntem neam.
Că Dumnezeu de-nceput
S-a-ndurat și a făcut
Ceriul sus și jos pământul
Singur, numai cu cuvântul,
Marea și toate dintr-însa,
Singurel, numai cu zisa.
Și după ce le-a zidit
Dumnezeu a-mpodobit :
Ceriul cu stele
Mărunțele.
Cu luceferi luminoși,
Ce-i privim iști păcătoși,
Cu soarele și cu luna,
Care ni-s marturi totdeauna.
Pământul l-a-mpodobit :
Cu pomi nalți și roditori
Și cu multe mândre flori.
Și cu păsări cântătoare,

[1] Niculae Reu, *Doine de pe la Toplița din Ardeal*, în „Șezătoarea", an . II, Budapesta, 1876, p. 41.

Şi cu vite muncitoare
Şi cu fiare răpitoare
Şi cu alte vieţuitoare.
Şi încă a mai făcut
Departe spre răsărit,
De-acest pământ deosebit,
Raiul mare, strălucit,
Numai cu gândul, cu zisul,
Cu toate bunătăţile-ntrânsul.
Şi la urmă a făcut
Şi pe moşul nostru Adam
De la care suntem neam
Şi-n rai l-a dat să trăiască,
Poamele să stăpânească.
Şi-a zis bunul Dumnezeu:
— Adame iubitul meu!
Prin tot raiul vei umbla,
Din tot pomul vei mânca,
Dar din pomul cunoştinţei,
Priceperii şi al ştiinţei,
Binelui şi al răului
Din mijlocul raiului
Tu nicicând nu vei gusta.
C-acest pom spinos şi-nalt,
E-mprejur încunjurat
De un şerpe-nveninat,
Care gura a căscat
Şi de vârf s-a apucat
Şi-n el diavolul a-ntrat.
Tu de nu mi-i asculta,
Samă de nu vei lua,
Dintr-acest pom de-i gusta,
Poam-aceea-n gât ţi-a sta
Şi tu rău te-i spăimânta,
Mâna-n sus vei rădica,
De gât că te-i apuca,
Şi cu pielea te-i afla
Din rai afară te-oi da!
Moş Adam a ascultat,
Prin tot raiul a îmblat,
Din tot pomul a gustat
Şi la urmă a venit
Şi la pomul cel vestit
Unde era-npletucit,
Şarpele înveninat,
Diavolul cel blăstămat.
La cel pom al cunoştinţei,
Priceperii şi al ştiinţei,
Binelui şi-al răului,
Din mijlocul raiului.
Şi el lângă pom cum sta
Şi la dânsul căuta
Şerpele l-a-mprejurat
Poamele i-a arătat.
Poame, mândre, arătoase,
Cărnicioase şi frumoase.
Şi pe Adam l-a îndemnat
Şi din gur-a cuvântat:
— Adame! întâi bărbat
Prin tot raiul ai umblat
Din tot pomul ai mâncat,
Dintr-acesta n-ai gustat.
Hai, Adame, şi-i lua
Şi dintr-însul vei gusta,
Gustă şi dintr-acest pom
Că doară şi pe acest pom
Domnul l-a blagoslovit
Poala-n jos i-a slobozit!...
Adam mult n-a cugetat,
Pe samă nu şi-a luat
Pe şerpe l-a ascultat
Dintr-acest pom a gustat,
Poama în gât că i-a stat.
Adam rău s-a spăimântat,
Mâna-n sus a rădicat
Şi de gât s-a apucat
Şi cu pielea s-a aflat.
Mintea i s-a tulburat
Şi prin rai a alergat.
Şi prin tufişuri s-a dus
Şi prin frunze s-a ascuns.
Dumnezeu s-a arătat
Şi vorbind, a întrebat:
— Adame! de ce te-ascunzi
Prin tufişuri şi prin frunzi?
Spune-mi ce ţi s-a-ntâmplat,
Ori porunca mi-ai călcat?
Adam din frunze a ieşit
Şi din gură a vorbit:
— Şerpele cel blăstămat
Pe mine m-a îndemnat
Şi din pomul cunoştinţei
Priceperii şi al ştiinţei,
Binelui şi-al răului
Din mijlocul raiului
Eu, o poamă, am gustat,
Porunca, că ţi-am călcat
Şi cu pielea m-am aflat!
Dumnezeu s-a supărat,
De mână că l-a luat,
Din rai afară l-a dat.
Atunci a-nceput a plânge
Moşul nostru, Adam, şi-a zice:

— Oleo, oleo tu raiule,
Raiule, iubitule !
Raiule, grădină dulce,
Nu mă-ndur din tine-a duce
De dulceața pomilor,
De mireasma florilor,
De cântecul pasărilor,
De freamătul frunzelor !
Dumnezeu a ascultat
Plânsul lui și-al lui oftat,
De dânsul s-a îndurat,
Spre dânsul s-a înturnat
Și din gur-a cuvântat :
— Adame, nu suspina,
Nu plânge, nu te cânta,
C-aceasta-i greșala ta.
Tu pe pământ îi trăi,
Pe pământ că te-i hrăni
Și cu moarte vei muri
Și la rai iară-i veni !
Dar Adam a cuvântat :
— Alei șerpe-nveninat
Dă rău m-ai mai înșelat !
Unde omul te-a găsi,
Lângă drum, oriunde-a fi,
Adormit și-npletucit,
Facă-ți capul tău zdrobit !
Și după ce-a cuvântat
Moșul Adam a îmblat,
Nouă ani și nouă luni
Și pe atâtea săptămâni
Pe câmpii nemărginite,
Prin păduri, în veci umbrite,
Prin pustietăți deșerte...
Și-or cât el a rătăcit
Cu mine n-a *gomonit* [1].
Atunci Dumnezeu a spus
Și vorbind așa a zis :
— Ce mi-i mie bun omul
Pe acest pământ singur
Să îmble, să rătăcească,
Cu mine să nu vorbească
De cu zi și până-n sară
Ca o sălbatică fiară.
Mie-mi trebuiește-un om
Pe pământ să fie domn
Să trăiască,
Să vorbească,
Singur ca să se hrănească.

Și-n tot pasul
Și-n tot ceasul
Pe Dumnezeu să-l mărească,
Lui Cristos să-i mulțămească !
Și-a dat Dumnezeu atunce
Moșului Adam somn dulce
Și adormire grea,
Căci a vrut să-i ia
Din creștet o părticea,
Ca să-i facă lui muiere
Să-i fie spre mângâiere
Ca să-i facă lui soție,
Mai mult, singur, să nu fie.
Dar i s-o părut
Că nu-i potrivit,
Căci atuncea are
Să fie prea mare
Muierea decât bărbatul.
Și iar s-a gândit
Și iarăși a vrut
Să-i ieie din tălpi.
Da i s-a părut
Că nu-i potrivit,
Că muierea are
Să fie prea mică
Și prea ușurică
Față cu al ei bărbat.
Si de-aceea a luat
Din trupu-i a noua coastă
Și-a zidit pe moașa noastră
Și-a pus pe Adam de-a dreapta
Pe moașa noastră de-a stânga.
Dar acuma s-a mirat
Și singur s-a întrebat :
„Cum să-i deie numele ?"
Și-a trimis în patru părți
Patru îngeri,
Și-acei patru îngeri
În patru părți că s-au dus
Și trei slove i-au adus.
Dumnezeu că le-a luat,
La un loc le-a läturat,
Numele „Eva" i-a dat
Și cu duhul a suflat
Și Eva vie a stat.
Cu duhul s-a răsuflat
Și Adam s-a deșteptat
Și rău s-a mai spăimântat
Soț lângă el când a aflat.
Dar Dumnezeu lui i-a spus

[1] gomonit = vorbit.

Şi vorbind, aşa i-a zis :
Adame ! Adame !
Moşule Adame !
Nu te spăimânta,
Nu te-ncrâncina,
Că muiere-aceasta
E soţia ta,
Că aceasta-i soţul tău,
C-aşa a vrut Dumnezeu;
C-aceasta-i soţia ta
C-aşa a vrut sfinţia sa !
Atunci Adam a spus
Şi din gur-aşa a zis :
„Mulţămesc,
Doamne, mulţămesc
C-ai făcut trup din trupul r.
Os din osul meu,
Sânge din sângele meu !"
Şi-atuncea Dumnezeu
I-a blagoslovit
Şi-apoi le-a vorbit :
— Adame ! Adame !
Moşule Adame !
Nu te spăimânta,
Adame ! Adame !
Moşule Adame !
Ca năsipu-n mări,
Ca stelele-n ceriu
Creşteţi şi vă înmulţiţi
Şi pământul stăpâniţi !
De-atunci au ieşit
Şi mi s-au pornit
Aii cu lunele,
Cu săptămânile
Şi cu zilele.
Din anu
În anu,
Din lună
În lună,
Din săptămână
În săptămână,
Din zi
În zi,
Din ceas
În ceas,
Până-ntr-acest ceas.
Aşa şi dumneavoastră cinstiţi,
Buni şi înduraţi părinţi
Dacă vă veţi îndura
Şi fiica vă veţi ierta,
După cum s-au îndurat
Unul pe altul de-au iertat
Cei trei sfinţi dintâi pe lume
Şi anume :
Avram pe Isac,
Isac pe Iacob,
Iară Iacob
Pe cei doisprece patrierşi,
Cari au fost cei mai aleşi.
Atunci fiica dumneavoastră
Şi scumpă prietena noastră
Mândru va mai odrăsli,
Mândru se va-mpodobi
Ca toiagul lui Moisi
Ce-a stat doisprezece ani
Cu rădăcina în sus
Şi după doisprezece ani
Mândru era odrăslit
Şi frumos s-a-mpodobit.
Aşa scumpilor părinţi,
Buni, înduraţi şi cinstiţi
Dacă vă veţi îndura,
Fiica dacă veţi ierta,
Mândru-a odrăsli,
Mândru a-nflori
Şi s-a-mpodobi
Cu toate podoabele,
Care mai frumoase vor fi.
Dar încă voi mai spune
Vreo două, trei cuvinte,
Să vă fie bine-aminte
Cât degrab să vă-ngrijiţi
Şi mie să-mi dăruiţi
De-aici o basma de in
Să-mi şterg musteaţa de vin.
Dacă nu de in
Măcar de mătasă,
Numai să fie aleasă,
Că nu sunt demult de-acasă.
De nu de mătasă
Măcar de bumbac,
Precum şi eu sunt de olac.
Dar dumneavoastră cinstiţi,
Buni şi înduraţi părinţi
Ştiu că vă veţi supăra
Şi mie nu-ţi vrea a-mi da,
Dar şi eu încă m-oi şterge
În astă poală de manta.
Sau ce pe mine s-a afla,
Şi pe dumneavoastră iubiţi,
Buni şi înduraţi părinţi
Mai mult nu voi mai ruga,
Nici nu voi mai supăra.
Dară încă voi mai spune

Vreo două, vreo trei cuvinte
De vremea de mai nainte,
Să vă fie bine-aminte
Să cătaţi şi să găsiţi
Şi mie să-mi dăruiţi
O băieţea
Sprincinăţea
Care pe mine m-a vrea,
Să am parte de ea;
Dacă nu m-a vrea
Dumnezeu s-o ia
Dracului s-o dea
Să facă cimpoi din ea,
Să cânte la nunta mea.
Căci, când a sosi vremea
Eu voi găsi şi pe-a mea,
Ca şi voinicul ce-a mers
La Domnul nostru Cristos
Şi-acesta i-a dăruit
Un cal mândru potcovit,
Un cal mândru porumbac
Ca să-i fie de olac.
Trece-ntr-o diminicioară
Pe lângă o casă marghioală
Şi ies-o fată fecioară.
C-un păun verde-n cosiţe
Vede pe voinic... sughiţă
Şi zice: „Hâ, hâ bădiţă!
Şi cine n-a zice: „amin"!
Să tragă o corobană de arin,
Dacă nu de arin
Măcar de răchită
Tot a fi primită.
De nu de răchită
Fie şi de brad,
S-aibă mireasa bun bărbat,
Dacă nu de brad
Măcar de soc,
S-aibă tinerii noroc.
Dacă nu de soc
Măcar de viţă,
S-aibă tinerii viaţă!
Şi acum fie-vă de bine
La mic şi la mare,
Care aici v-aţi întâmplat
La această adunare [1].

Sfârşind oratoriul de rostit oraţia, părinţii binecuvântează pe mireasă cu pânea (colacul) şi sarea, care în tot răstimpul acesta a ţinut-o pe braţe.

[1] Dict. de Ion Pridie din Ceahor, sat în apropierea Cernăuţului şi com. de M. Dimitrovici, stud. gimn. din Suceava.

VI

Conăcăria

Dacă mirele nu e dintr-un sat cu mireasa se pornește încă de sâmbătă dis-de-dimineață, ca să aducă pe viitoarea sa soție cu nunta acasă.

În cazul acesta cheamă mirele prin vornicei săi, încă de vineri sara, pe toate neamurile, pe toți prietenii și cunoscuții săi la sine acasă, unde, după ce i se aduce *cinstea* îndătinată, se joacă până târziu noaptea.

Tot în această sară poftește el pe feciorii, care au cai buni de călărit anume, ca să meargă cu dânsul după mireasă. Iară a doua zi, dis-de-dimineață, pleacă cu dânșii ca și cu un fel de oștire spre aducerea miresei.

Mai de mult însoțeau pe mire și până la 50 de feciori călări și la vreo 10—15 trăsuri cu cai și cu car cu 4 boi. Acuma însă fiind timpurile mai grele îl însoțesc cu mult mai puțini.

Lăutarii, se înțelege de la sine, că nu lipsesc. Aceștia încă pleacă cu mirele cântând felurite marșuri și cântece.

În vecinătatea miresei se caută de mai nainte o casă, care se pregătește anume de *gazdă*, de *conac*, unde trebuie să tragă mirele cu suita sa.

Mirele, ajuns în satul unde e mireasa, se apropie acolo cu toată suita sa și trimite înainte pe doi tineri călări pe cai buni, ca să vestească miresei că mirele se apropie.

Ajungând acești doi tineri numiți *„conăcari“* la casa miresei, unul dintre dânșii, de regulă, însă *colăceriul* ține, celor ce ies înainte spre întâmpinare, următoarea orație :

Bună ziua,
Bună ziua,
La d-voastră cinstiți
Și vestiți
Oșteni împărătești,
Boieri pământești !
Dar mai cu de-ales
Bună ziua,
Bună ziua,
La dumneata
Stolnic împărătesc
Căci cu dumneata
Eu am să vorbesc !
Că noi
Acești doi
Suntem aleși
Și trimeși
De la cinstita împărăție
În naltă solie,
Cu nime porțile să nu ne ție.
Iară d-voastră de vreți,
Puteți
Să puneți
Pe porți lăcăți,
Groaznice, cumplite,
De nime clătite.
C-a nost-împărat,
Tânăr, luminat
Pe aici când va veni
Lăcățile le-a zdrobi,

Şi-n nuntru când a intra
Pământul s-a cutremura,
Porţile-n laturi s-or da,
Uşile s-or deschide,
Mesele s-or întinde.
Că ştiţi d-voastră bine,
Ca şi mine,
Că porunca împăratului nostru
Este foarte mare ;
Când el va porunci
C-o săptămână, cu două sau tri,
Atunci să vă grăbiţi
Mai nainte să vă gătiţi :
Cu 22 de cară
Cu porţii de fân
Şi cu 22 de buţi de vin,
Şi cu 12 ialoviţe grase,
Ca să fie azi la masă
Înaltului împărat.
C-a nost tânăr împărat
Pe-aici calul şi-a primblat,
În grădina d-Voastră s-a uitat
Şi văzând
O floare-nflorind
Şi neodrăslind,
În mintea lui a gândit
Şi singur a socotit
Pe-aici să mai vie
Şi de aici s-o ieie
Şi s-o mute
S-o strămute
Peste dealuri,
Peste maluri,
Peste lunci
Şi văi adânci,
Peste codri, peste munţi,
L-ale dumisale curţi,
Acolo s-o răsădească,
În grădina-mpărătească
Acolo să-nflorească
Şi mândru să odrăslească.
Iar al nostru înălţat,
Tânăr împărat,
Pe samă că şi-a luat
Şi mai întâi a plecat
La vânat
Într-o zi de vară
Până-n sară
Să vâneze fieri
Şi jderi.
Iar pe samă şi-a luat,
Că fierii
Şi jderii
Îi poartă numai craii
Şi cu domnii.
Cu toate acestea s-a luat
Şi-a vânat
Munţii
Cu soborii,
Văile
Cu florile,
Oraşele
Şi toate satele
Cu fetele.
Şi-a vânat, cât a vânat
Şi nemică n-a aflat,
Fără o urmă de lup.
Toţi oşteni-au stat pe loc
O samă-ntrebară :
Ce urmă de fiară ?
O samă cuvântară :
Că nu-i urmă de fiară,
Ci-i urmă de zână
Ca să fie cu al nostru
Tânăr împărat
Sara dimpreună.
O samă zicea :
Că tot nu-i aşa,
Că-i urmă de fiară
Ca să fie cu al nostru
Luminat
Împărat
La masă de sară.
Iar-al nost tânăr împărat
În scări de aur s-a-nălţat
Peste oaste s-a uitat
Şi pe noi
Pe aceşti doi :
Mici de stat
Buni de sfat,
Mici de statură
Buni de gură,
Slabi la minte
Buni de cuvinte.
Ne-a ales
Şi ne-a trimes
Fiara s-o căutăm
Înapoi să ne-nturnăm
Şi de ştire iute să-i dăm.
Şi noi încă ne-am luat
Şi am plecat
Pe crângul pământului

Pe stele cerului,
Pe lumina soarelui.
Nu mult după ce-am plecat
O stea ni s-a arătat,
O stea mândră, luminoasă,
Ce lucea spre această casă.
Şi cum ne-am pornit
Ne-ncetat am tot venit
Până ce ne-am pomenit,
Că-n dreptul acestei case
Steaua nouă ni se lasă.
Iară d-voastră
Cinstit stolnic împărătesc
Ori că steaua ne-arătaţi,
Ori cuvânt bun să ne daţi,
Că noi n-am băut buţi de holercă
Să ne fie cuvintele de nemică,
Ci am băut buţi de vin
Să ne fie cuvintele deplin!
Şi iar cu toţii zicem: „amin"!
Şi cine n-a zice „amin"
Să să-mpiedice de o cioată de arin,
Să deie cu capul într-un spin,
Că noi zicem: amin! amin!
Şi nouă ce ni se cuvin?
Un păhărel plin de vin
Şi-o năframă de in
Să ne ştergem musteţele de vin.
Dar de-ar fi şi de bumbac,
Că nouă de acestea ne mai plac.
Şi de-ar fi şi-un păhar de holercă,
Că nu ne-ar mai fi nemică[1].

Conăcarii din Moldova asemenea îndătinează, când ajung la casa miresei, a ţine o oraţie prin care dau de ştire părinţilor miresei, precum şi tuturor celorlalţi nuntaşi adunaţi la aceasta, ca să se îngrijească cât mai de grabă de *„conac"* şi de toate cele trebuincioase *înălţatului împărat,* care îndată are să sosească cu întreaga sa suită.

Iaţă una dintre oraţiile din Moldova, şi anume din ţinutul Huşilor, care se ţine la această ocazie şi care nu e altceva decât o variantă a celei din Bucovina, reprodusă mai sus:

Bună ziua,
Bună ziua,
Horă frumoasă,
Jupâni d-voastră!
Am venit să vă-ntrebăm
De bună viaţă
Şi vedem
Că dumneavoastră
Vieţuiţi bine şi frumos
Din mila Domnului Cristos.
Vă rugăm să ne-arătaţi
Care este gazda solilor,
Să iasă să ne dăm soliile
Să ne spunem poruncile.
Căci noi prea mult
Nu vom zăbovi.
Ci cui ni s-a arăta
De sfetnic împărătesc
Aceluia numai să-i vorbim.
Că al nostru tânăr împărat
De Dumnezeu încoronat
Mare oaste-a adunat
Şi la vânat a plecat
Prin câmpi înfloriţi,
Prin codri înfrunziţi.
Prin văi adânci
Cu izvoare reci,
Având cu sine pentru osteni
Buţi cu vin
Şi balerce cu rachiu.
Şi ajungând în vânătoare
Pân-la jumătate cale
Unde-al nostru tânăr împărat
De urma unei fiare a dat,
De care fiară
Toată oastea se miară.
Şi cu toţi sfetnicii
Şi filozofii
În loc s-au oprit
Şi sfat au ţinut:
Unii zicea: că ar fi urmă din rai
Ca să fie tânărului împărat de trai.

[1] Dict. de Petrea Rotariu, din Ilişeşti

Alţii zicea: că ar fi urmă de fiară
Să fie împăratului de împreunare.
Şi, aşa, al nostru tânăr împărat
Foarte mult s-a bucurat,
În scări de aur s-a-nălţat
Peste toată oaste-a căutat
Şi ne-a ales pe noi
Voinicii cei mai cu sfat
Mici de stat
Dar buni de sfat,
Care avem şi cai de alergat
Şi-nainte ne-au mânat
Pe crângul ceriului
Şi pe semnele pământului,
Dându-ne poruncă împărătească
Ca fiara să i se găsească.
Deci, văzând că steaua,
După care am pornit
Aicea s-a oprit,
Deasupra acestei curţi împărăteşti
Încunjurată de oşti lumeşti,
Noi aice-am alergat,
Ca, sau fiara să ne daţi,
Sau urma ei să ne-arătaţi.
Că al nostru tânăr împărat
Odinioară s-a mai preumblat
Şi pe aceste locuri a aflat
În grădina d-voastră
O floare mândră şi frumoasă
Înflorind
Şi nerodind.
Şi iarăşi sfat făcând
Hotărî s-o ceară,
Ca s-o sădească
În grădina-mpărătească,
Ca mai frumos să-nflorească
Şi să rodească
Şi părinţilor să mulţămească.
Aşadar jupâni d-voastră,
Pentru că ceea ce căutăm
Aici la dumneâvoastră aflăm,
Semn trebuie să ne daţi
Şi la frânele cailor să-l legaţi,
Ca de departe să vadă
Tânărul nost-împărat
Că pe unde am umblat
Este lucru cu adevărat.
Că noi înapoi ne învârtejim
Ca tânărului împărat să-i vestim.
Şi pe d-voastră vă rugăm
Ca, *conac* împăratului
Şi ostaşilor lui
Degrabă să gătaţi
Şi totodată să nu vă spăimântaţi
Căci când se vor lovi obuzurile [1],
Atunci s-or alege vitejiile [2].

În fine, şi conăcarii români din gubernia Chersonului, în Rusia, însă ţin la această ocazie o oraţie, care sună precum urmează:

Bună vremea, horă frumoasă
Bine am găsit la astă casă.
Poftim gazdă pân-afară,
Nu zăbovim, ne ducem iară.
— Dar ce umblaţi, ce căutaţi,
Sama nouă să ne daţi!
— Noi am purces pe crângul ceriului
Pe semnele pământului,
Pe zarea movilelor
Pe clipirea stelelor,
Şi am ajuns la astă casă,
Cinstiţi boieri d-voastră
Am auzit că aveţi în grădină,
O floricică lină, malină.
Ea de-nflorit înfloreşte,
Da de rodit nu rodeşte,
Da nici locul nu-i prieşte,
Ci mai mult se veştejeşte.
Da noi dac-om lua-o
Om duce-o şi om da-o
Tânărului nostru împărat.
Care pe aici s-a mai primblat;
În grădina împărătească
Frumos să mi-o rodească,
Acolo a înflori
Acolo a şi rodi [3].

[1] Prin cuvântul *„obuz"* se înţelege aici când se întâlnesc danţurile mirelui şi a miresei, precum se va vedea la locul său.
[2] I. Mârza, *op. cit.*, p. 4.
[3] T.T. Burada, *O călătorie în satele moldoveneşti din gubernia Cherson (Rusia)* în „Convorbiri literare", an. XVII, Iaşi, 1883, p. 290.

După sfârşirea acestei oraţii se leagă câte o năframă frumoasă la frânele cailor *conăcarilor* şi însoţiţi de un călăuz dintre nuntaşii miresei se întorc la punctul, unde mirele aşteaptă cu ai săi. De aice se pornesc apoi cu toţii la *cortelul* sau *conacul* ce le este de mai înainte pregătit şi unde încep a danţa nuntaşii mirelui. Iară la casa miresei dansează nunta miresei, vizitându-se nuntaşii de ambe părţile, însă tot cu oarecare seriozitate [1].

[1] În Bucovina şi la I. Mârza, *op. cit.*, p. 6.

VII
Schimburile

Nemijlocit, după „*conăcărie*", dacă mirele e dintr-un sat străin, iar dacă e dintr-un sat cu mireasa, apoi nemijlocit, după ce şi-a luat această iertăciune de la părinţii săi, urmează închinarea *schimburilor*.

Iar închinarea *schimburilor* sau a darurilor se-ncepe totdeauna şi în toate părţile, unde există datina aceasta, de la mireasă, adică mirele ia toate darurile, câte sunt dê a se trimite în această sară miresei, precum şi multe alte mărunţişuri, care crede el că vor fi plăcute viitoarei sale soţii de ex. nuci, mere, alune, turte dulci etc. le pune pe toate acestea într-o strachină mare, într-o sită, tipsie sau şi într-un ciur care se numeşte „*corabie*", [1] le acopere cu un tulpan sau testimel şi dându-le apoi vornicelului primare îl trimite cu dânsele, ca să le ducă să le închine şi să le deie miresei.

Vornicelul, care de astă dată, în unele locuri, se numeşte şi „*corăbier*" luând schimburile, se porneşte cu dânsele spre casa miresei. Cu dânsul mai merg încă şi mulţi alţi feciori, precum şi o păreche de lăutari, care, decum se pornesc de la mire şi până ce ajung la mireasă, nu încetează mai de fel de a cânta şi a chiui felurite cântece şi chiuituri.

Vorniceii miresei, cum prind de veste că mirele a pornit schimburile şi că oştenii săi nu sunt departe cu dânsele, spun miresei, ca să se retragă în cetate, adică să se aşeze între druştele sale după masă şi apoi aleargă degrabă la poartă şi închizând-o şi legând-o bine stau sau singuri sau pun pe alţi portari s-o păzească ca nimeni să nu poată intra printr-însa. Iar când cei cu schimburile se apropie de poartă şi dau ca de-a sila să intre în ogradă, unul dintre portari, care e mai isteţ şi mai bun de gură, li se pune în cale şi oprindu-i de a intra, zice :

Voi voinici,
Voinici ostăşei,
Mari şi mărunţei,
Tineri, sprintenei,
Mândri frumuşei !
Spuneţi ce îmblaţi,
Şi ce căutaţi ?
Unde vă este calea,
Calea şi cărarea ?
Cine v-a-nşelat
Şii v-a fărmecat,
De umblaţi pe-aici
Ca cei besmetici ?
Unde aţi sosit,
Voi n-aţi nimerit
Zău ! aţi rătăcit !

[1] **În ţinutul Gura Humorului, com. de G. Avram, învăţ.**

Corăbierul:

Ce îmblăm,
Ce căutăm
Nimărui samă
Nu avem să dăm!
Am sosit,
Am nimerit,
Ne-nşelaţi
Nefărmecaţi,
Chiuind
Şi hohotind
Vom descuia
Şi vom intra
La a noastră
Înălţată
Şi lăudată
Împărăteasă
Mireasă!

După aceasta, dându-le portarii drumul, intră cu toţii chiuind şi lăutarii cântând în ogradă şi de aicea în casă.

Cum au intrat în casă se face cea mai mare linişte şi tăcere. Iar corăbierul zice:

Bună vremea,
Bună vremea!
Bucuroşi sunteţi de noi?

Părinţii miresei răspund:

Bucuroşi, poftim la noi!

Corăbierul înaintând prinde a juca schimburile şi a cânta:

Dacă nu ne-aţi fi poftit
Noi pe-aici n-am fi venit;
Dacă nu ne-aţi fi chemat,
Noi pe-aici n-am fi-nserat.
Dar noi avem de-nchinat
  Ciobotele
  Frumuşele
  De pe la armeni;
  Tulpănaşe
  Drăgălaşe
  De la olendreni[1].
Tulpănaşele-s cu flori
Să fie de sărbători;
Tulpănaşele-s cu *zdrenţe*[2]
Ca să fie de blândeţe,
Până la adânci bătrâneţe[3].

După ce a sfârşit de cântat versurile acestea se apropie încetişor de masă pe care se află trei cozonaci sau colaci puşi în rând, dintre care cel din mijloc e acoperit cu o năframă cusută de mireasă cu fluturi şi găurele şi împăturită în patru cornuri, astfel că florile de prin cornuri vin dea-

[1] Olendrean = Holländer.
[2] Zdrenţe = ciucuri
[3] Dict. de M. Bărbuţă, romancă din Crasna.

supra, și ținând corabia cu darurile în fața miresei, care stă cu capul plecat în jos și foarte smerită între druștele sale după masă, închină schimburile sau darurile zicând:

Bună vremea,
Bună vremea,
În această casă
Și cinstită masă!
Nuntași mulți, cinstiți
Mândru rânduiți
Ca pomi-nfloriți.
Dar mai cu de-ales
Bună vremea,
Bună vremea,
La dumneata jupâneasă
Înălțată-mpărăteasă
Și mult cinstită mireasă!
Fii veselă și voioasă
Precum ești și de frumoasă!
Că și-al nostru înălțat,
Tânăr, voinic împărat
Încă-i vesel și voios,
Precum îi și de frumos.
Auzind de numele d-tale
Că ești negustoriță mare
S-a bucurat foarte tare.
Dar și-al nostru împărat
Încă-i negustor însemnat,
Care nu s-a mai aflat.
Toate târgurile-a umblat
Toate orașele a călcat,
Dar el oricât a umblat,
Și oricât a căutat
Marfă după-a d-tale față
Nicăire n-a aflat
Dar fiind el vrednic,
Voinic și puternic
Cu atâta nu s-a lăsat,
Dimineața s-a sculat,
Pe ochi negri s-a spălat
Cu strai nou s-a îmbrăcat,
Murgul și l-a cersălat,
Cu șeaua l-a înșeuat,
Cu trâmbița a trâmbițat
Și din corn a bucinat
Mare oaste s-a adunat.
Sfetnicilor
Și miniștrilor
Mare poruncă li-a dat
Ca să plece la vânat,
Și la vânat
Au plecat
Să vâneze fieri
Și jderi.
Iar pe samă și-a luat
Că fierii
Și jderii
Poartă numai domnii.
Dar fiind el vrednic,
Voinic și puternic
Nici cu atât nu s-a lăsat,
Sfetnicilor
Și miniștrilor
Iarăși poruncă li-a dat;
Corabie au căutat,
Corabia au gătat
Pe mare-n sus au plecat
Pe mare ca pe uscat
Până-n târg în Țarigrad.
Când a fost la Țarigrad
Au tras corabia la uscat
Și-n târg apoi au intrat.
Iar în târg în Țărigrad
Ei trei zile au îmblat
Și trei nopți neîncetat
Și tot marf-au căutat.
Marfă de care au căutat
Frumușică au aflat
Milioane de galbini
Pe dânsa au dat,
În teancuri o au adunat
Și-n tipsii de diamant
Toată frumos o au legat
La corabie au cărat-o,
Pe corabie au încărcat-o,
Grea zahara au rădicat,
Corabia-n jos a plecat
Tot pe mare ca pe uscat.
Dar puțin ce-or fi plecat
Și Dumnezeu a și dat
Vânturi grele
Și vremi rele.
Vânturile au bătut
Valurile-au abătut
Corabia-n loc a stătut.
Tânărul nostru-mpărat,
Cu atâta nu s-a lăsat,
Ci fiind el vrednic
Și puternic
A strâns patrierei

Şi vlădici
Şi trei zile neîncetat
Şi trei nopţi neprecurmat
Lui Dumnezeu s-au rugat
Până vânturile au stat,
Valurile s-au alinat
Şi corabia singură
În picioare s-a sculat
Şi-n jos pe mare-a plecat.
Dar iată acuma alt păcat:
Când au fost pe la mijloc
De mare, într-un rău loc
A dat Dumnezeu un vânt
Cum n-a mai fost dat nicicând,
Un vânt mare spulberat
Corabia a răsturnat,
Negoaţele s-a-necat.
Noi câţiva ostenitori,
De asemenea călători,
Pe-acolo ne-am întâmplat
Şi-am sărit, nu le-am lăsat.
Şi negoaţele mai mice
Le-am luat toate-n caice
Şi le-am adus până aice,
Până aici la dumneavoastră
Cu toată sudoarea noastră.
De te temi de-nşelăciune,
Noi pe nume ţi le-om spune:
Alune şi nuci,
Turtişoare dulci
Ca să le mănânci.
Mere, pere, alune,
Păpuci şi smochine,
Nişte păpucaşi
Tare drăgălaşi,
Taftă de mătasă,
Ciobote frumoase
Ca pentru mireasă;
Năfrămuţe pestricioare,
Ciboţele gălbioare,
Ca să-ţi fie dumitale
Oricând de tras pe picioare
Şi de ieşit la plimbare
Sara pe l-apus de soare,
Dimineaţa pe răcoare.
Dară mie mi se pare
Că-s cu tălpile de iapă
Să-ţi fie şi de-adus apă.
Şi-ncă ţi-a mai cumpărat
Tânărul nostru-mpărat
Un festilat lat
Să-ţi fie de-nhobotat.
Şi un fescior
Roşior,
De care
Dumitale
De multişor
Ţi-a fost dor,
Cu canaful de mătasă
Să-l ai de plimbat prin casă,
Şi un testimel
Frumuşel
Cu floricele
Să-ţi fie de mângâiere.
Jupâneasă mireasă,
Dacă pe mine nu mă crezi,
Poftim pune mâna vezi!

La rostirea cuvintelor din urmă corăbierul întinde corabia cu schimburile spre mireasă. Mireasa se scoală, ar voi să puie mâna, dară se sfieşte, pe urmă tot o întinde şi o pune pe corabie. Corăbierul însă, trage repede corabia înapoi şi urmează mai departe zicând :

Ho! jupâneasă
Mireasă!
Nu te grăbi la luat
Precum te-ai grăbit la măritat,
Căci pe părinţii d-ale
Îi cuprins-o mare jale
Şi s-au pus de price
Ca să strice,
Dumneata ai prins a plânge.
Şi te-ai dat de un corn de vatră
Şi-ai zis că nu-i rămânea fată
Si-ai mai zis iară
Că până de sară,
De nu te vei mărita,
De grumaz o piatră ţi-i lega
Şi-ntr-o baltă sacă te-i îneca,
Căci ca N.N. nu-i mai afla.
Dar tot de-ai mai fi şezut
Mai bun om ai fi găsit.
Cu acestea cu toate,
După cât se poate,
Cite le-am urat

Să fie cu adevărat.
Poftim ! poclon înalt
De la cinstitu-mpărat
Al nostru bun comandan.
Să faci bine să-l primeşti,
Pe oşteni să mi-i cinsteşti,
Pe meşter să-l dăruieşti
Cu galbini împărăteşti.

Iar la ceialalţi scripcari,
Buni şi isteţi lăutari,
La toţi dimpreună
Dă-le o masă bună.
Poftim ! şi gazdei de loc
Să-i dea Dumnezeu noroc
Şi multă viaţă,
Plină de dulceaţă !

Ajungând aice pune corabia cu schimburile pe masă, dinaintea miresei, zicând :

Colăceii ţi i-oi da,
Dară tulpănaşul ba !

După ce rosteşte şi aceste două versuri descoperă schimburile şi astfel le lasă pe masă, iară tulpanul cu care au fost învelite îl ia cu sine, zicând :

Amin ! amin ! amin !
Şi cine n-a zice amin
Să se-mpiedice de un arin,
Să deie cu capu-n spin,
Că noi toţi zicem amin!
Şi mie ce mi ce cuvin ?
Un păhar de vin
Şi o năframă de in
Să-mi şterg musteaţa de vin,
Da de-ar fi şi de holercă
Nu mi-ar mai strica nemică !

Mireasa ia un pahar de rachiu şi mulţămindu-i pentru schimburile aduse îl cinsteşte.

Corăbiĕrul, luând paharul în mână, cuvântează, mai departe, zicând :

Mulţămim !
Mulţămim !
Jupâneasă,
Mireasă,
Pentru acest dulce pahar
Ca şi Domnului de dar.
Cas-aceasta ce se face,
Fie făcută pe pace
Şi pe loc
Cu noroc,
Pe viaţă
Cu dulceaţă,
Domnul sfânt vă dăruiască
Locaş pentru dumneavoastră :
Curte albă lângă drum
Să sălăşluiţi
Pe cei neavuţi,
Să hrăniţi
Pe cei flămânzi,
Să adăpaţi
Pe cei însetaţi.
Şi încă vă dăruiască
Dumnezeu domniilor-voastre :
Sahane de bani
Ca la boierii cei mari,
Iarăşi vă mai dăruiască
Din trupul domniilor-vostre :
Contăşe cu lupi,
Caţaveici cu hulpi,
Iarăşi vă mai dăruiesc
Din trupul domniilor-voastre :
Fii şi fiice frumoase,

Fiii şi fiicele
Să fie feţi
Şi logofeţi,
Preoţi, preotese
Prin capuri de mese.
Încă vă mai dăruiască
Dumnezeu domniilor voastre:
Cele şepte daruri,
Care le-a dăruit celor 7 oameni:
Tăria lui Aron,
Înţelepciunea lui Solomon,
Blândeaţa lui David,
Vitejiia lui Alexandru-mpărat...
Şi vă bucure precum a bucura
Dumnezeu cel pre-ndurat
Pe fericitul Noe
În a sa corabie,
Când o porumbiţă
I-a adus o mlădiţă
Şi-o frunză verde de măslin
În gură — şi-a băut vin
Şi s-a veselit deplin,
Şi-a mâncat poamă de vie
Şi s-a umplut de bucurie.
Şi-a tras arca pe uscat
Şi s-a mântuit de păcat
Şi noi toţi n-am bucurat.
Seminţia lui
Bunul neamului,
Tatăl tuturor
Şi nouă acestor.
Să trăiţi cu toţii
Până-n ceasul morţii!
Să trăieşti naltule pod
Să-nchin acest pahar tot.
Să trăieşti şi tu podea,
Să beie guriţa mea,
Să trăieşti podea uscată,
Că l-a bea gură căscată.
Să trăieşti şi tu grindă,
C-or mai bea şi cei din tindă.
Să trăieşti şi tu scară,
C-or mai bea şi cei de-afară.
Dacă le-a da
Cineva,
Dacă nu, ba!
Să trăieşti şi d-ta
Înălţată-mpărătească,
Tânără şi frumoasă
Mireasă!
Că eu beau paharul
Şi mă-nchin cu darul.
Dar tu holercă nu te bucura,
Nici domniia-ta
Înălţată-mpărătească,
Cinstită mireasă,
Tânără şi frumoasă
Că, cu aceasta m-oi sătura,
C-oi face gura leicuţă,
Pântecul balercuţă
Să nu las nici ţircuţă,
Nici un pic de holercuţă.
Să trăieşti — vivat grindă,
Să se uite cei din tindă![1]

Astfel se închină schimburile în cele mai multe sate din Bucovina şi cu deosebire în satele curat româneşti.

Tot într-acest chip se închină ele şi de către românii de pe la oraşe. Dovadă despre aceasta avem următoarea oraţie din oraşul Siret:

Bună vremea,
Bună vremea,
Cinstiţi meseni lumeşti!
Că şi noi suntem
Sfetnici împărăteşti,
Care am venit acuma
Cu această solie
La dumneavoastră
Ca la oricare împărăţie.
Şi nime să n-aibă voie
Ca să ne oprească,
Că auzind noi, mireasă,
De numele dumitale
Că eşti negustoriţă foarte mare,
Că porţi negoţ
Cu râşii şi cu savorii,
De care poartă numai împăraţii
Şi cu domnii,
Bine sama ne-am luat,
Pe la curţile d-tale
Ne-am înturnat.
Însă mai bine sama ne-am luat,
Şi-am pornit cu olacul la Soroca,
Unde se vinde negoţul cu oca.

[1] Dict. de Petrea Rotariu, ţăran din satul Ilişeşti.

Olacul la Soroca a sosit,
Slugile pe uliţe au pornit,
Corturile s-au întins,
Dughenele s-au deschis,
Fel de fel de marf-am găsit,
Dar ca a d-tale n-am găsit.
Atunci am pornit
Olacul la Movilău,
Unde se vinde oca câte-un leu
Olacul lui Movilău a sosit,
Corturile s-au întins,
Dughenele s-au deschis,
Slugile pe uliţe au pornit,
Fel de fel de mărfuri am găsit,
Dar ca a d-tale n-am găsit.
Noi rău ne-am supărat
Din cap am clătinat,
Din ochi am lăcrămat
Bine sama ne-am luat
Şi-am pornit îndat
Cu olacul la Ţarigrad.
Olacul la Ţarigrad a sosit,
Corturile s-au întins,
Dughenele s-au deschis,
Slugile pe uliţe au pornit,
Fel de fel de marf-am găsit
Şi ca a dumitale
Încă am găsit.
Atunci cu grămadă le-am luat,
Cu rădicata le-am rădicat
În cară le-am încărcat,
Să le aducem curând şi pe uscat.
Iar la jumătate de cale,
Nu tocmai departe de mare
Ceriul s-a înourat,
Ploaia a ploat,
Drumul s-a stricat.
Noi bine sama ne-am luat,
Neputând merge pe uscat
Pe la mare ne-am abătut
Cu rădicata le-am rădicat
În corabie le-am încărcat,
Şi-am pornit în sus pe mare,
Iar la jumătate de cale
Păţit-am nevoie mare,
Viforul a înviforat,
Marea s-a turburat
Şi corabia în *ostru* s-a aşezat.
Iar noi ca nişte sfetnici
Mici de stat
Şi buni de sfat,
Şi ajunşi de minte
Spre a răspunde câteva cuvinte,
Bine sama ne-am luat
Că-i bine pe Dumnezeu de rugat.
Deci, pe Domnul l-am rugat
Viforul a încetat
Şi marea s-a alinat,
Corabia din mare s-a rădicat,
Noi în sus am pornit,
Corabia la mal a sosit.
Iar noi daruri am luat
Miresei spre închinat
Şi ca să nu fie înşelăciune
Eu toate pe nume le-oi spune:
Poftesc un *confir* înrotat,
Ca să-ţi fie de cununat.
O *oglindă* frumoasă,
Pentru mireasa aleasă.
Un *tulpan* înrotat,
Ca să-ţi fie de-nhobotat,
Nişte *păpucei*
Tare frumuşei,
Cu talpă de hârtie
Ca să-ţi fie de cununie,
Cu călcâiele de ceapă,
Să-ţi fie de cărat apă.
Însă nu te bucura,
Astăzi nu le-i căpăta,
Dar de, mâne încolea
Toate îţi vor rămânea.
Şi dacă nu vrei să crezi
Ian pune mâna de vezi!
Ho! nălţată-mpărătească,
Prea cinstită mireasă!
Nu te grăbi la luat,
Cum ai fost la măritat
Ca o floare la legat.
Că mai mult să fi aşteptat
Altul te-ar fi fost luat,
Altul mult mai tinerel
Şi cu mult mai frumuşel.
Că părinţii a vrut să strice
Dar, d-ta ai început a plânge.
Dar nu crede vorba mea,
Că eu zic numai aşa...
Dar acuma, draga mea,
Mie ce mi s-ar cădea?
O copilă ochişea,
Care ar fi de sama mea.
Şi un păhărel de vin,
Să-mi fie cheful deplin
Şi c-o năframă de in
Să-mi şterg musteaţa de vin!

Să trăiesc acuma pot,
Că paharul l-oi bea tot,
Căci eu de nu l-oi cinsti,
Altul nu-mi va mai veni.
Pântec nu te bucura,
Că nu te vei sătura
Cu paharul acesta.
Tu atunci te-i sătura,
Cînd iadul nu va mai vrea
Vornici răi și otomani
Și pe boierii cei mari.

După rostirea acestor cuvinte se îndreaptă către druște care, ca și mireasa, stau foarte smerite după masă și zice :

Bună vremea,
Bună vremea!
Și la d-voastră druștelor !
Sara a însărat
Și eu darurile
Încă nu v-am închinat.
De ce sunteți dumneavoastră
Așa de mâhnite
Și cu inimioara rea ?
Că tocma acuma
Sunteți după inima mea.
Că și eu am avut
Trei ibovnice:
Una-n sat,
Una-n Bârlad,
Și una-n Galați,
Și acuma am auzit
Că cea din sat
S-a măritat
Și pe mine m-a lăsat
Inimioara mi-a stricat,
Bârlădeanc-a logodit,
Pe mine m-a părăsit,
Inimioara mi-a rănit.
Gălățanca o am scăpat,
Dar acum nu mi-a stricat,
Că eu m-am încredințat
Pe la toate am umblat
Și-am aflat cu-adevărat
Că pe toate le-am scăpat.

Acuma dă druștelor darurile de pe tablă și, întorcându-se iarăși cătră mireasă, zice :

Iar celor tineri
Dumnezeu le dăruiască
Șase daruri :
Bogăția lui Iov,
Frumusețea
Lui Iosif,
Tăria lui Samson,
Vitejia
Lui Alecsandru Machedon,
Toiagul înfrunzit
Al lui Aron
Și-nțelepciunea
Lui Solomon [1].

Datina de a închina miresei schimburile sau darurile trimise de mire există și la românii din Moldova.

Precum în Bucovina, așa și în Moldova, cum ajunge vornicelul mirelui dinaintea miresei cu darurile trimise de mire, pronunță următoarea orație care, atât în privința formei cât și a cuprinsului, puțin se deosebește de cele bucovinene, înșirate mai sus :

Ajungă-te voie bună
Pre dumneata jupâneasă
Mireasă !
Bucură-te și te veselește,
Că jupânu mirele,
De când de astă veselie s-a apucat
La Țarigrad a plecat
Și din câte a aflat
De toate a cumpărat
Și într-o corabie le a-ncărcat
Și-napoi pe mare s-a-nturnat.
Dar când a fost la jumătate de cale,

[1] Com. de V. Stefanelli.

S-a stârnit o furtună mare,
Un vânt despre răsărit
Foarte iute și cumplit.
Și pe toți corăbierii i-a-necat,
Numai unul a scăpat
Pe o scândură de brad,
Cum valurile l-au purtat
La mal l-au aruncat
Și jupânului mire
I-a dat de știre,
Zicându-i: „Fă, jupâne mire,
Cum îi putea,
Că de corăbieri
Ne-am luat nădejdea !",
Iar jupânul mire
Dacă a aflat,
Foarte tare s-a supărat
Pe alt cal a-ncălecat
Și-napoi la Țarigrad
A plecat,
Și din câte a aflat
A doua oară a cumpărat:
Marfă subțire și aleasă
Pentru d-ta jupâneasă
Mireasă.
Ți-a cumpărat un fes
De la-întâiul casăgin,
Ca să-ți fie cheful deplin.
Ți-a mai cumpărat
Un buccealâc de mătasă,
Ca să-ți fie de purtat prin casă;
O cutnie pentru rochii,
Cea mai aleasă,
Ca să-ți fie de mireasă;
Tulpane, colțuni și legători,
Ca să-ți fie de sărbători
Ți-a mai cumpărat o oglindă,
Cea mai frumoasă
La care să te gătești ca mireasă;
Ți-a cumpărat și sopon
Tot de Țarigrad,
Ca să-ți fie de spălat.
Apoi ți-a mai cumpărat
Și smochine
Cu dulceața din lume,
Ca tot omul să se mire.
Poftim pune mâna
Și le ia cu toată inima!

Când mireasa întinde mâna spre a lua, vornicelul le trage înapoi și zice:

Ia, mai îngăduie
Jupâneasă
Mireasă!
Nu te grăbi cu luatul,
Cum te-ai grăbit cu măritatul,
Cu toate că și jupânul mirele
S-a prea grăbit cu-nsuratul
Ca să nu te apuce altul!
Ei, poftim acuma,
Pune mâna
Și primește cu toată inima,
Și caută mai voioasă,
C-ai plecat spre a d-tale casă[1].

În unele sate din Bucovina și mai cu samă în cele de pe ambele maluri ale Prutului este datina ca, în locul vornicelului, sfaștele mirelui să ducă și să închine darurile miresei. Una dintre dânsele duce pe o strachină, pe lângă adevăratele daruri, încă și o păreche de conduri umpluți cu curmale, smochine, stafide, mere, pere etc. iar cealaltă un șip plin cu rachiu. Pe drum, pe lângă lăutarii care le însoțesc, cântă și ele felurite cântece. Între multe altele și acesta:

[1] I. Mârza, *op. cit.*, p. 7—8.

Frunză verde cardama,
Am' cu ce mă lăuda :
Cu stafide, cu smochine,
Cu condurași de la mine.
Condurași-s potcoviți
Și de cale pregătiți,
În Rădăuți neguțați
În Sirete cumpărați,
În Cernăuț banii dați.

Ajungând și intrând în casă, sfașca întâia închină darurile aduse miresei zicând :

Jupâneasă mireasă,
Ca a garoafă frumoasă !
Tânărul nostru-mpărat
De când pe d-ta te-a aflat
Mare grijă-n cap i-a-ntrat,
Toate orașele a călcat,
Chiar și-n Țarigrad a-mblat
Până straie ți-a aflat.
Iară când s-a înturnat
Din oraș, din Țarigrad,
Unde straie ți-a cumpărat,
Dumnezeu sfântul a dat
Un ger mare, îngerat,
Corăbiile a-nghețat
Și pe mare-n loc au stat.
Dar tânărul împărat
Cu atâta nu s-a lăsat
În scări de aur s-a-nlățat
La Dumnezeu s-a rugat,
Dumnezeu s-a îndurat
Și ruga i-a ascultat
Și apele-a dezghețat,
Și tânărul împărat
În oraș a alergat.
Și mulți boi a cumpărat.
Și-a prins boi mulți și vârtoși
Și bivoli tari și frumoși
Și corăbiile a scos
Din locul primejdios.
Și le-a scos la mal pe toate
Și s-a dat la descărcate.
Și-a pus hainele cele mari
Pe caii săi cei mai tari,
Iar hainele cele mici
Pe caii săi cei mai mici.
Și după ce mi le-a pus
Mai departe că ne-am dus
Și-n astă sar-am ajuns
La dumneavoastră aici
Cu hainele cele mici,
Ba nu, și cu celelalte.
Să ai dintr-însele parte.
Poftim jupâneasă
Mireasă!
De cumva nu vrei să crezi
Întinde mâna și vezi.
Dacă singură-i vedea,
Nu-i zice că nu-i așa![1]

După ce a sfârșit de închinat schimburile, în modul cum s-a arătat, vornicelul sau sfașca, care le-a închinat, pune paharul, ce l-a primit de la mireasă, la gură și-l dă pe gât în jos. Iar lăutarii, care până acuma au stat ghemuiți în vreun ungher, încep a cânta mai întâi un *„vivat"*, apoi felurite alte cântece. Așijderea și tineretul adunat, care tot timpul cât a ținut orația a stat la spatele oratorului și prin tindă, adică pe unde a apucat, ascultând cu cea mai mare luare aminte, începe acuma a se mișca și din ce în ce a se face mai vesel și mai glumeț.

Nu mult după ce a sfârșit vornicelul sau corăbierul de închinat schimburile miresei și s-a întors cu suita sa spre casa mirelui, trimite și mireasa cu unul dintre vorniceii săi schimburile pregătite pentru mire. În cele mai multe sate din Bucovina însă îndătinează miresele a trimite schimburile cu același vornicel care a adus și pe ale lor.

[1] Din Boian, com. de V. Turtureanu.

Vornicelul, fie el al miresei fie, al mirelui, luând schimburile și ducându-se cu dânsele, petrecut fiind de lăutari și mai mulți feciori, care cântă și chiuie de se răsună satul, cum ajunge dinaintea mirelui care, ca și mireasa, stă între druștele sale după masă, rostește următoarea orație:

Bună vremea,
Bună vremea,
Într-această casă!
Ca să m-apropii și eu
De cinstita masă.
Dară mai cu de ales
La d-ta jupâne mire,
Că eu auzii
De numele d-tale,
Că ești un negustor mare.
Dar și a noastră-mpărătească
Tânără și mult frumoasă
Încă-i neguștoriț-aleasă.
Toate târgurile
Și toate orașele
A îmblat,
Marfă după fața d-tale
N-a aflat.
Fiind ea vrednică
Și puternică
Cu atâta nu s-a lăsat.
Sfetnicilor
Și miniștrilor
Mare poruncă le-a dat
Și a vâna au plecat,
Ca să vâneze fieri
Și jderi.
Iar pe samă și-a luat
Că fierii
Și jderii
Nu poartă numai domnii.
Iar fiind ea vrednică
Și puternică
Nici cu atâta nu s-a lăsat,
Dintr-un corn a buciumat,
Toată oastea s-a adunat,
Sfetnicii
Si miniștrii
Bine i-a îmbrățoșat,
Și cu dânșii stând de sfat
I-a-mpărțit pe toți de-odat
De corăbii au gătat
Și cu ele au plecat
Pe mare, ca pe uscat
La oraș la Țarigrad.
Când fuseră-n Țarigrad.
Orășel cam minunat,
Le traseră pe uscat.
În oraș în Țarigrad
Ei trei zile au îmblat,
Mărfușoare-au căutat,
Mărfușoare au aflat
Milioane de galbini
Pe dânsele-au dat
Și în teancuri le-au legat,
La corăbii le-au cărat
Pe corăbii le-a-ncărcat,
Grea zahară au rădicat,
În jos pe mare au plecat,
Toți pe mare, ca pe uscat.
Când au fost la mijloc de mare
A trimis Domnul un vânt mare.
Și când au fost la mijloc
A trimes Dumnezeu sfântul
O jirebie de vânt.
Vântul, mare-a-nvolburat
Corabia a-nturnat,
Negoațele s-a-necat.
Noi câțiva ostinitori,
De asemenea călători
Pe acolo că ne-am aflat
Si-am sărit, nu le-am lăsat,
Și negoațele mai mice
Le-am luat toate-n căice
Și le-am adus toate aice.
Le-am adus la domniia-voastră,
Cu toată sudoarea noastră:
Cămeșuică de trupai
Ca să-ți fie de bun trai,
Bătută cu boronciuc
Să se lipească de trup
Și de-a fi vreo găurea
O ieu eu pe barba mea.
Cămeșuică de fuior,
Să-ți fie pe trupușor;
Cămeșă mândră de in,
Să-ți fie cheful deplin.
Izmănuțe de fuior,
Cu găurele la picior
Să-ți fie de sărbători
Și de alt-dată uneori,
Cu brăcinariul de tei
Nu cumva să mi te iei
Să-mbli după alte femei.

Apoi şi nişte iminei,
Care au fost mai frumuşei
Şi-o basma de grumaz
Să fii dumneata cu haz
Şi-o năframă cu flori de fir
Să-ţi ştergi musteţele de vin!
Prea cinstite! de nu crezi,
Poftim pune mâna, vezi!

Mirele vrea să puie mâna pe schimburi, însă oratoriul le trage înapoi şi zice mai departe:

Ho! nălţate
Împărate!
Asta frate
Nu se poate!
Nu te grăbi la luat,
Precum te-ai grăbit la-nsurat.
Căci părinţii dumitale
I-a cuprins o mare jale.
Şi se puse-n price
Ca să strice
D-ta ai prins a plânge
Şi a zice:
Că o piatră,
Lungă, lată
Încolţurată,
De grumaz că ţi-i lega
Şi-ntr-o hulboană uscată
Te-i arunca
Şi acolo te-i îneca,
Căci ca N.N. nu-i afla.
Dar cu aceste cu toate,
Prea înălţate,
Împărate
Poclonuri cinsite-nalte
De l-a noastră împărătească,
Prea vestită de frumoasă.
De astă dată să primeşti
Şi oştirea să-i cinsteşti,
Pe scripcari,
Pe lăutari,
Ca pre nişte meşteri mari,
Cu galbeni să-i dăruieşti!

După sfârşirea acestei oraţii mirele cinsteşte pe orator cu un pahar de rachiu, iar oratorul, primindu-l, începe *„oraţia paharului“*, zicând:

Mulţămim,
Mulţămim,
Jupâne mire
De acest dulce pahar
Ca şi Domnului de dar,
Cas-aceasta ce se face,
Zidită fie pe pace.
Să se facă
Pe loc
Cu noroc,
Pe viaţă
Cu dulceaţă.
Şi încă vă dăruiască
Dumnezeu d-voastră:
Curţi albe lângă drum
Să sălăşluiţi
Pe cei neavuţi,
Să hrăniţi
Pe cei flămânzi,
S-adăpaţi
Pe cei însetaţi.
Şi-n curţile domniilor-voastre
Dumnezeu vă dăruiască:
Sahane pline de bani
Ca la boierii cei mari,
Contăşe cu lupi,
Cataveici cu hulpi,
Şi-ncă vă mai dăruiască.
Din trupul Domniilor-voastre
Fii şi fiice,
Iar fiii şi fiicele
Să fie feţi
Şi logofeţi,
Preoţi şi preotese
Pe la capite de mese,
Şi-ncă vă mai dăruiască
Dumnezeu domniilor-voastre:
Tăria
Lui Samson,
Înţelepciunea
Lui Solomon,
Blândeţele
Lui David,
Frumuseţele
Lui Iosif,
Bogăţia
Lui Iov,
Vitejia
Lui Alecsandru împărat
Şi toiagul lui Aron

Cel de doisprezece ani uscat,
Care-a-nverzit neudat.
Şi vă bucure Dumnezeu
Cum a bucurat
Pe Noe
În corabie,
Când o porumbiţă
A adus o mlădiţă
Şi-o frunză verde de măslin
În gură şi-a băut vin
Şi s-a veselit deplin,
Şi-a mâncat poamă de vie
Şi s-a umplut de bucurie
Şi a tras corabia pe uscat
Şi s-a mântuit de păcat
Şi toată siminţia noastră
S-a bucurat.
Să trăieşti podea
Să beie guriţa mea,
Să trăieşti şi tu pod
Să beu acest pahar tot,
C-oi face gura leicuţă
Pântecele balercuţă,
Şi n-oi lăsa nici o ţirucuţă
De holercuţă.
Să trăieşti şi tu grindă,
Să se uite cei din tindă![1]

În unele sate din Bucovina, precum bunăoară în Calafindeşti, deodată cu vornicelul miresei se duce şi nevasta, care a cusut schimburile mirelui şi tot timpul cât ţine oraţia citată mai sus stă de-a dreapta oratorului. Iară după ce s-au închinat acuma schimburile şi după ce se pun pe masă denaintea mirelui, începe a bate din palmi, a arăta mai ales cămeşa atât mirelui cât şi nunei celei mari, care şede de-a stânga mirelui, după druşca cea mică şi a zice :

Iacă, mânile mi-s jupite
Şi trebuie cu ceva tocmite!
Iacă, mânile mi-s împunse
Şi trebuie cu ceva unse!

Nuna cea mare ia un tălgeraş pune într-însul vreo câţiva cruceri şi-i dă apoi nevestei, pe care o numeşte „*croitor*".

Nevasta dintru început nu voieşte să-i primească zicând că i se cade mai bună plată. Această respingere se repetă de trei ori, dupăolaltă. Abia după a treia oară se împacă, după ce şi mirele a pus în talger atâţia cruceri câţi cugetă el că-i vor fi nevestei de ajuns.

După ce a primit acuma nevasta talgerul cu crucerii, ia nuna cea mare un pahar cu rachiu şi cinstind pe nevastă zice :

Croitorule
Voinicelule!
Să trăieşti
Să mai croieşti
Şi să mai coşi!

După această închinare şi cinstire, bea paharul de bine şi umplându-l iarăşi îl dă nevestei.

Nevasta, primind paharul, îl cinsteşte şi ea de bine. Apoi leagă crucerii într-un tulpan şi prinde a juca cu dânşii şi cu talgerul denaintea mesei. Iar după aceea, ia talgerul cu sine şi întorcându-se la mireasă se laudă atât cu banii cât şi cu talgerul ce l-a căpătat şi pe care îl lasă apoi miresei.

[1] Din Ilişeşti, dict. de Petrea Rotariu.

Nevasta aceasta care, de obicei, e o soră de a miresei sau foarte de aproape înnemurită cu dânsa, se întoarce totdeauna îndărăt la mireasă nu numai ca să-i arate darul ce l-a căpătat, ci totodată ca să şi petreacă.

Dar nu numai singură nevasta, ci şi toţi ceilalţi, care s-au dus cu schimburile la mire, cum s-au închinat şi predat schimburile şi au fost cinstiţi din partea mirelui, se întorc înapoi la mireasă tot cântând şi chiuind [1].

În Boian, Mahala, Ciahor, precum şi în celelalte sate de pe lângă Prut, nu duce schimburile un bărbat, ca în alte părţi, ci, ca şi la mireasă, două neveste tinere, isteţe şi bune cântăreţe care, de regulă, se aleg dintre neamurile cele mai de aproape ale miresei şi se numesc *sfaşte*.

Schimburile, adică *o cămeşă*, un *brâu* şi o *păreche de izmene*, puse într-o strachină şi acoperite cu o basma, le duce sfaşca cea mare, iară sfaşca cea mică duce un şip cu rachiu, care e legat la gât (gâtlej, gârliciu) cu busuioc şi cu o cordea roşă.

Pe drum, afară de lăutarii care le petrec şi merg în fruntea lor, cântă şi ele o mulţime de cântece, bat în pălmi şi joacă.

Iată unul dintre cântecele, ce-l cântă sfaşca cea mare:

Frunză verde busuioc,
M-au pus sfaşcă, ca să joc.
De ce joc, de ce mai pot,
Că nu-s făcută din plop.
De ce joc, de ce-aş juca,
Că mă-ndeamnă inima.

Sfaşca cea mică:

Păun verde pus în cui,
Sfaşcă ca mine nici nu-i.
Păun verde pe părete,
Bine sfaşcă mi se şede.
Iu, iu, iu şi iară iu!
A' cui sfaşcă eu să fiu?
A celui cu masa verde,
Bine joc şi mi se şede!

Întâia sfaşcă:

Frunză verde nuieluşă,
Am un drum şi-o cărăruşă
Pân-la cuscri mei la uşă.

Când ajung la părinţii mirelui şi nu li se deschide degrabă poarta:

Frunză verde iarbă moartă,
Noi de-asară stăm la poartă,
Iar dumneavoastră-n loc staţi:
Ospătaţi, beţi şi cântaţi
Şi drumul nu ne mai daţi!

[1] Dict. de Sofia Frâncu.

Când ajung la ușă:

Frunză verde de năgară,
Noi de-asară stăm pe-afară,
Dumneavoastră stați la masă
Și de noi nici nu vă pasă.
Frunză verde, flori de rujă,
Ian deschideți astă ușă.
Frunză verde, flori de mac,
Dați-mi drumul peste prag.
Frunză verde, flori de mintă,
Dați-mi drumul până-n tindă.
Frunză verde de mătasă,
Dați-mi drumul până-n casă
Să văd soacra-i sănătoasă?

După ce le-a deschis ușa și le-a dat drumul să intre înăuntru:

Ian deschideți ușele,
Că iată vin rujele.
Rădicați osloanele[1]
Să joace cucoanele!

După ce au intrat în casă:

Aș juca pe lângă horn,
Că mirele-i ca un domn,
Ca un domn, ca un păun,
Nu-i de lepădat în drum,
Ci de strâns, de pus în sân.

Dacă una dintre sfaște e soră cu mireasa atunci cântă:

Ași juca pe lângă horn,
C-am un cumnat ca un domn.

Dacă mirele are frați neînsurați:

Frunză verde de hemei,
Câți flăcăi îs frumușei,
Toți îs cumnăteii mei!
Frunză verde sălățele,
Câte fete-s frumușele,
Toate-s cumnatele mele.

După toate acestea sfașca cea mare prezintă schimburile mirelui zicând:

Poftim daruri,
Jupâne mire
De la jupâneasa
Mireasa
Cămeșuică de in
Umplut cu firu.

[1] Osloane = scaune, laițe.

Nu bănui că-i cam groasă,
Că-i în șezătoare toarsă,
Cu jupâneasa
Mireasa
Ziua n-a mai avut timp,
C-a-mblat la lucru la câmp.
Poftim jupâne mire:
Cămeșuică frumușică
De alăgică
Cu urzală de urzică
Și bătută cu năgară,
Că ne-a fost spata cam rară
Și ițele ciotoroase
Și-a ieșit marfa cam groasă
C-am pus stativele-n drum.
Fără ițe, fără sul,
Și le-am dus, le-am pus la poartă
Fără ițe, fără spată.

Și tot dam vina pe ițe,
Că nu mi-a fost cu credință.
Bat-o pustia de spată,
Că mi-a făcut pânza spartă
Bat-o pustia' sucală.
C-a umblat ca o dârdală
Și mi-a făcut pânza rară.
Pe sulul cel dinapoi
O sută de lățunoi,
Iar pe cel de dinainte
Pustia-i mai ține minte.
Poftim marfa de-o luați,
Dar *corabia* [1] ne-o dați
Că ea ni-i trebuitoare,
C-a venit *hucăul* [2] mare
Și noi nu vom putea trece
C-apa-i mare și cam rece [3].

După ce primește mirele darurile ce i s-au adus:

Frunză verde liliac,
Mi-am dat grija de pe cap.
Hai sfășcuță și-om juca,
Și-om vedea ce-om căpăta;
Și-om căpăta gălbănași
Și-om lega la curelaș.

Hopa, hopa, lângă horn,
Am un frate ca un domn.
Hopa, hopa, lângă masă
Am cumnată preoteasă,
Hopa, hopa, lângă ușă
Am cumnată ca o rujă [4]

Apoi cântă nunului:

Vine nunul de la curte
Cu sprâncenele făcute,

Cu ciubuc de cuișore,
Unde-l vede nuna moare.

După aceea, nunei:

Vine nuna de la grâu
Cu trei floricele-n brâu,

Nunul cearcă să le ieie
Nuna nu vrea să le deie.

Apoi la amândoi:

Frunză verde mintă creață,
Nuna noastră cea isteață,
Ce cunună și botează...
O săraca nunuța
Cum îi sună sălbuța,

Și nunului punguța
Încă-i sună și-a suna,
C-are gând a cununa,
Frunză verde măr mistreț
Nunul nostru cel măreț... [5]

[1] Strachina sau tablaua pe care s-au adus schimburile.
[2] *Hucău* se numește un pârâu care trece prin Boian.
[3] Toate cântecele de până aice sunt culese în Boian și com. de V. Turtureanu, preot.
[4] Din Ciahor, dict. de Ioan Pridie și com. de M. Dimitrovici.
[5] Toate cântecele de până aici sunt culese în Boian și com. de V. Turtureanu, preot.

Sau așa :

Să trăiască nunuța,
Cum îi sună sălbuța,
Sună, sună și răsună
Și ajunge a cunună :

Frunză verde vișinel,
Nunul nostru cel *cinstel*[1]
Frunză verde vișinică,
Nuna noastră cea cinstită[2].

Acestea sunt toate datinele, cântecele și orațiile românilor din Bucovina și Moldova în decursul închinării schimburilor la mire și mireasă câte le-am putut eu până acum aduna.

Cămeșa, hobotul sau vălul, brâul, papucii sau ciobotele, colțunii etc. care se amintesc mai în toate orațiile înșirate în capitolul de față sunt obiectele principale de dăruire și schimbare în ajunul cununiei . între mire și mireasă nu numai la români, ci mai la toate popoarele indo-europene[3]. Modul schimbării și închinărilor este felurit.

Așa în Massa di Sorento, din Italia, se punea mai de mult o cutiuță cu darurile mirelui pe un catâr, care le ducea la mireasă, iar purtătorul catârului le da apoi miresei.

În Friaul, mirele trimitea singur, în ajunul nunții, o căruță la mireasă, ca să aducă *„arca nuzziale“*, în care se afla darurile menite pentru dânsul[4].

La albanezi, din contră, fiindcă mireasa nu capătă zestre, ba până chiar și hainele sale trebuie să le leșe părinților, de aceea mirele îi trimetea pe la apusul soarelui, înainte de nuntă, zestrea, haina de mireasă cu un *„fes“* cusut cu fire de aur; și amăsurat datinei locale, încă și o sumă anumită de bani, care însă nu întrece o sută de piastri[5].

În unele orașe mai mari din Rusia, cheamă mierele, în ajunul cununiei, pe un băiat de 6—7 ani la sine acasă, împachetează într-o cutiuță, anume spre acest scop cumpărată, diverse obiecte de ex. papuci, colțuni, cercei, mănuși, evantai, precum și multe altele, i le dă băiatului și acesta, încă în aceeași sară, le duce miresei, ca dar din partea mirelui.

În Nerechta, tot în ajunul cununiei, *„druzka“* duce și dă miresei, ca dar din partea mirelui, pe lângă o cutiuță în care se află papuci și colțuni, piepteni, pomadă și alte obiecte, încă și o oglindă acoperită cu un șervet[6].

Precum am văzut, datina schimbării de daruri, între mire și mireasă, în ajunul cununiei, există și la alte popoare. La nici unul însă, dintre toate popoarele care s-au înșirat mai sus, baa nici la altele, despre care ne-am convins că multe datine de ale lor seamănă cu ale românilor, n-am aflat până acum nici o singură orație cât de mică, care ar

[1] *Cinstel* = cinstit.
[2] Din Ciahor, com. de M. Dimitrovici, stud. gimn.
[3] Gubernatis, *op. cit.*, p. 113 și urm.
[4] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 102.
[5] *Ibidem*, p. 60.
[6] *Ibidem*, p. 23.

aduce, măcar întrucâtva, cu cele românești uzitate la această ocazie. Prin urmare, deocamdată, ne este peste putință a ne pronunța în privința adevăratei lor origini. Atât putem spune numai, de astă dată, că românii trebuie să le aibă foarte de demult și anume dintr-un timp când sta într-o mare legătură comercială cu popoarele din Orient.

În această presupunere ne întărește nu numai împrejurarea că mai toate orațiile amintesc despre călătoria pe Dunăre și Mare, despre orașele Țarigrad și Ierusalim, ci totodată și unele cuvinte, care se cuprind într-însele.

VIII

Danțul

Cum a prins a se îngâna ziua cu noaptea încep a se aduna, atât la mireasă cât și la mire, nu numai bărbați și neveste, ci și feciori și fete și aceștia nu numai ca să aducă cinste, ci totodată, ca să și petreacă, să joace. De aceea, vornicelul primare, iar în lipsa acestuia al doilea vornicel, cum s-a adunat mai mulți inși, poruncește lăutarilor să cânte și tineretul prinde a juca sau în odaia unde se află mirele și mireasa sau în altă odaie deosebită. Și numai atunci se întrerumpe jocul, pe un timp mai lung, când se închină schimburile și șed la masă.

Această petrecere împreunată cu felurite jocuri, la care ia parte nu numai tineretul singur, ci și ceilalți nuntași adunați. precum și mirele și mireasa, când aceștia nu sunt nevoiți să steie după masă, ca să primească cinstea ce li se aduce și schimburile ce li se închină, se numește pretutindeni, în Bucovina, *„danț"*, iară în unele locuri din Transilvania *„piperiu*[1]*"* și *„la pom"*.

Numirea de *„danț"*, uzitată în Bucovina, a căpătat-o petrecerea aceasta de la jocul cu care atât mirele cât și mireasa se bagă și se scot din casă de după masă, la începutul și sfârșitul fiecărui act mai însemnat din decursul nunții și despre care Dim. Cantemir ne spune următoarele :

„Când se pun în șir lung, prinzându-se de mână, așa că, atât un capăt cât și celălalt să rămână liber și fac diverse rotații sau întorsături se numește *„danț"*, care este cuvânt polonesc. La nunți au datina a juca, înainte de cununie, în curte sau pe stradă, formând două șiruri, unul de bărbați și altul de femei. La amândouă se alege câte un conducător, care trebuie să fie om bătrân și onest ; acesta poartă în mână un băț vărgat cu aur sau tras cu alte colori și în capătul de sus atârnând o cârpă cusută foarte frumos. Când fac prima mișcare, unul din conducători trage pe ai săi din dreapta și din stânga, iar celălalt din stânga în dreapta, așa încât șirurile să stea față în față ; apoi întors, ca să stea dos la dos. Și așa se-ntorc amândouă șirurile în rotații continue ; dar atât de încet, pentru ca să nu se confunde, încât abia le poți observa mișcarea. Atât într-un șir, cât și în celălalt, ocupă loc fiecare după rangul său. Femeile și fiicele boierilor își iau loc după rangul bărbatului sau tatălui lor. Dar primul loc îl are totdeauna conducătorul, al doilea nunul și al treilea mirele.

[1] V. R. Buticescu, *Nunta Dochiței*, *op. cit.*, p. 460.
„Piperiul" e o petrecere în presara nunții, la casa mirelui sau a miresei, iar când nu șed într-un sat la ambii" : G. I. Pitiș, *op. cit.*, p. 155.

Asemenea şi în şirul femeilor, mai întâi e conducătorul, apoi nuna, mireasa, chiar şi când ar fi de stare mai inferioară decât ceilalţi.

După cununie se amestecă amândouă şirurile şi joacă în cerc, aşa că fiecare bărbat îşi are femeia sa de-a dreapta şi tot de-a dreapta are fiecare june câte o fată de starea sa"[1].

Numirea de *„piperiu"* o are petrecerea aceasta, după cum se vede, asemenea de la un joc care e îndătinat a se juca în decursul nunţii şi despre care G.I. Pitiş, iată ce ne spune :

„Pe vremurile alea se mai juca la nunţi şi *„piperu"*, un fel de brâu, de se prindea oamenii, ca la horă, de mâni. Cel care era de purta, zicea din gură :

Cine joacă piperu,
Piperu săracu
Să se plece cu capu.

Şi apoi le spunea ce să facă şi de câte ori să dea cu piciorul în pământ. Ori le zicea iară :

Cine joacă piperu
Să-şi lepede odoru,

şi atunci cu toţii se dezbrăcau de haina de pe deasupra, de rămâneau uneori în cămeşă şi aşa jucau".[2]

În fine, numirea *„la pom"* o are de la „pomul" sau „mărul", despre care vom vorbi, mai pe larg, într-alt capitul.

Petrecerea aceasta devine mai vioaie abia după închinarea schimburilor şi cu deosebire după *„masa mică"*, căci abia atunci, când încep a se amesteca printre tineri şi cei bătrâni, încep glumele cele mai hazlii şi jocurile cele mai înfocate, deoarece cunoscut este că bătrânii, ca mai îmblaţi prin lume şi mai experţi, ştiu totdeauna mai multe decât cei tineri.

Conducătorul sau cârmaciul danţului, care atât la mireasă cât şi la mire e totdeauna vătăjelul sau vornicelul primare, cum a sfârşit oratorul sau corăbierul de închinat schimburile, porunceşte lăutarilor să cânte *moldoveneasca*, adică *hora de brâu*. Lăutarii încep a cânta.

Conducătorul prinde acuma de mână pe cel dintâi oaspe din dreapta miresei, sau dacă se întâmplă aceasta la mire, din dreapta acestuia, şi rădicând băţul pe care totdeauna îl are la sine, în sus, începe a juca şi a scoate cu danţul pe mireasă şi pe druştele acesteia de după masă. În acelaşi timp chiuie următoarea chiuitură, care e obişnuită numai la această ocaziune :

De trei ori pe după masă
Să scoatem floarea din casă,
Să rămâie binele
Să roiasc-albinele.
Pe la noi acum roiesc
Ca şi vara când cosesc,
Şi cosesc rânduri de flori

[1] D. Cantemir, *op. cit.*, p. 141.
[2] G. I. Pitiş, *op. cit.*, p. 155.

Să fie de sărbători,
La fete şi la feciori.
Şi cosesc iarbă la vaci
De pe vârfuri, de pe fagi,
Şi cosesc iarbă la junci
De pe vârfuri, de pe lunci [1].

Al doilea vornicel, care, de regulă, prinde de mâna stângă pe cel de pe urmă oaspe de a stânga miresei şi conduce danţul în coadă, după ce a sfârşit fărtatul său chiuitura de mai sus, începe asemenea a chiui şi a zice:

Tot aşa, că-i bine aşa,
Multă vreme n-a fi aşa!
Ba a fi, de-om mai trăi
La vară când om cosi,
Şi-om cosi rânduri de flori,
Să fie de sărbători.
Pentru fete şi feciori [2].

Dacă şi ceilalţi feciori, care aşişderea intră în danţ, nevrând a rămâne mai pe jos decât vorniceii, încă prind a chiui şi a zice:

Câte-o ţâră, câte-un pic,
Doar a face iarba spic
Câte-un pic şi-ncetişor,
Doar a face spicuşor! [3]

Însă cei mai mulţi, voind a arăta miresei cum va fi tratată de mire după ce se va cununa cu dânsul, în caz când ea nu s-ar purta cum se cuvine, chiuie:

Nu te supăra mireasă,
Că bota-i pe grindă-n casă
Îndoită-n patru dungi
Cât ţi-s spatele de lungi [4].

Sau aşa:

Tu mireasă
Veseloasă,
Nu fi aşa de voioasă,
Că bota-i pe grindă-n casă
Cioplită în patru dungi,
Cât ţi-s spatele de lungi,
Şede pe grindă pârlită,
De spatele tău gătită [5].

[1] Din Ilişeşti, colecţia mea inedită.
[2] *Ibidem.*
[3] Din Ceahor, colecţia mea inedită.
[4] Din Ilişeşti, colecţia mea inedită.
[5] *Ibidem.*

În Transilvania[1]:

Bucură-mi-te, mireasă,
Că bota-i pe grindă-n casă.
Şi-i cioplită-n patru dungi
Câtu-s spatele de lungi,
Îi cioplită
Şi pârlită,
După spate curuită.

Apoi şi aceasta:

Noi la mire-am lăsat joc
La mireas-amu fac foc.
De la mire venim gata,
La mireas-amu fac vatra.
Frunză verde de rogoz,
Mirele nostru-i frumos,
Aşa-i cinaş şi frumos,
Pare că-i din ladă scos!
Ba zău, mire ca ăsta
Într-un târg nu poţi afla[1]!

Astfel se scoate mireasa, dimpreună cu druştele sale, de după masă. Şi conducătorul danţului, când ajunge de după masă la pragul uşii şi dă să iasă afară, face mai întâi cruce zicând: „Sănătate la bătrâni şi tinerilor noroc", şi apoi păşeşte peste prag.

Când scot pe mire cu danţul, atunci feciorii din Bucovina chiuie astfel:

De trei ori pe lângă masă,
Să iasă răul din casă,
Ca să intre binele,
Să trăiască mirele![2]

Sau:

Frunză verde iarnă grasă,
De trei ori pe lângă masă.
Să scoatem răul din casă,
Să rămâie binele,
Să trăiască mirele[3].

Iar cei din Transilvania, aşa:

Frunză verde de pe coastă
Frumoasă-i mireasa noastră.
Frunză verde de pe tău,
Nici la mire nu-i stă rău[4].

[1] De pe Valea Someşului, com. de I. Pop Reteganul.
[2] Din Ilişeşti, colecţia mea inedită.
[3] Din Voitinel, com. de Teofil Gramatovici, jurist.
[4] Din Reteag, com. de I. Pop Reteganul.

Acelaşi fecior sau şi altul nemijlocit, după chiuitura aceasta, chiuie pe cea următoare :

Floricică albăstrea,
Ce-ai crescut pe sama mea
Aşa naltă, frumuşea ?
Floricică de pe şes
Din o mie te-am ales,
Te-am ales numai pe mers [1].

După ce au ieşit cu danţul afară, după ce din lanţul de mai nainte s-a format acuma un cerc, o horă mare, la care iau parte mai toţi oaspeţii, care se află de faţă, şi după ce hora sau moldoveneasca aceasta se mai joacă puţin şi dinaintea casei, urmează alte jocuri.

Şi precum la alte petreceri, aşa şi acuma, nu le mai tace jucăuşilor gura, ci chiuie diferite chiuituri, care le sunt de mai nainte cunoscute sau improvizează altele noi, cum le vine mai bine la socoteală şi după cum sunt şi de bine dispuşi.

Ba, chiar până şi câte pe un moşneag, care încă s-a amestecat printre cei tineri şi care se-nvârteşte şi izbeşte cu picioarele în pământ mai dihai decât un fecior holtei, încă îl auzi chiuind :

De ce joc, de ce-ai juca
Pare că-s făcut aşa,
De ce joc, de ce mă-ndemn
Că doar nu-s făcut din lemn [2].

Sau aceasta :

Frunzuliţă, frunza-i fost,
Unde-ai văzut nuntă-n post ?
Ba eu şi la dâns-am fost.
Cocoşul cotcodăcia
Şi găina cârâia,
Zicea c-a merge şi ea.
Iar cocoşul îi zicea :
Pe tine nu te-oi lua,
Că mă tem că te-i oua ! [3]

Ceilalţi jucăuşi, auzindu-l astfel chiuind, prind a râde şi a-l lua peste picior, zicând :

Cât e moşul de bătrân,
Tot doreşte măr din sân.
Cât e baba de bătrână,
Tot doreşte voie bună,
De trei ori pe săptămână [4].

[1] De pe valea Someşului, com. de I. Pop Reteganul.
[2] Din Ilişeşti, colecţia mea inedită.
[3] Din Crasna.
[4] Din Ilişeşti.

Aruncă-te, moş bătrân,
Că la iarnă ţi-oi da fân.
Da de nu te-i arunca,
Nice paie nu ţi-oi da [1].

L-au luat ei feciorii peste picior, dar şi moşneagul nu se lasă de lesne a fi păcălit. El strigă :

Aici loc de casă nouă,
Şede curca şi se ouă.
Şi se ouă două ouă,
Să vă facă papă vouă [2]...

Sau aşa :

Sub potcoava cismei mele
Şede dracul şi-o muiere
Şi mă-nvaţ-a face rele.
Sub potcoava mea cea nouă
Şede dracul şi se ouă,
Să vă facă papă vouă [3].

Dacă mirele nu e dintr-un sat cu mireasa, atunci chiuie :

Joacă nunta de trei zile
Şi mirele nu mai vine.
Joacă nunta pe surcele
Mai încetul vătăjele,
Că, vezi, mireasa mai moare
De atâta aşteptare [4].

Feciorii, ce se tem că, însurându-se, vor căpăta soţii rele, care se vor putea împăca cu maicele lor strigă :

Câte flori îs pe răzor
Toate-mi strigă să mă-nsor,
Să duc mamii ajutor.
Numai frunzuţa din laz,
Îmi cântă să mai mă las
Să nu duc mamii năcaz [5].

Cei ce se tem a lua fete bogate, ca nu cumva, însurându-se, să nevoiţi a juca cum vor cânta ele :

De-aş trăi ca frunza-n vie
N-aş lua fată-n moşie
Să-mi poruncească ea mie,

[1] Din Ilişeşti.
[2] Din Crasna.
[3] Din Ilişeşti.
[4] Din Ilişeşti.
[5] De pe valea Someşului, com. de I. Pop Reteganul.

Făr-săracă
Şi să-mi placă,
Ce i-oi zice eu să facă,
Când oi zice: taci! să tacă![1]

În fine, când voia cea bună a ajuns la culme, atunci numai ce vezi că şi socrul cel mic, voind a da petrecerii un aer mai înveselitor, apucă pe baba sa la joc şi învârtind-o, ca un fecior holtei, chiuie:

Haide, babă, să jucăm
Că fata ne-o mărităm.
Ferice de noi c-om da-o,
Vai de cel ce va lua-o![2]

Astfel, tot jucând şi chiuind felurite chiuituri, petrec mai până către miezul nopţii, când se despart şi se duc apoi pe acasă.

[1] Din Sâncelu, com. de I. Pop Reteganul.
[2] Din Voitinel, com. de T. Gramatovici, jurist.

IX

Bradul

Atât în Bucovina, cât şi în celelalte ţări locuite de români, este datină ca mirele să aducă pe mireasă şi zestrea acesteia într-un car la care sunt înjugaţi 4—12 boi [1].

Deci, în acelaşi timp sau nemijlocit, după pregătirea cununiei şi încoronarea miresei, fraţii de mire, din unele părţi ale Transilvaniei şi Ungariei, pregătesc mai multe cruci sau tufe de brad verde cu care împodobesc atât carul în care are să se aducă mireasa cât şi jugurile boilor ce au să fie prinşi la acest car.

Aceste cruci, tufe sau vârvuri de brad verde, care ţin locul resteielor, lopăţelelor, a cuiului de prin jug şi a ţăpăruilor şi a căror cetină acopere mai tot carul şi boii, se numesc, cu un singur cuvânt *brad* [2], iar ziua în care se pregătesc se numeşte, în Ţara Românească, *ziŭa de brad* [3].

Mireasa, când se porneşte de la casa părintească la mire, trebuie să lege de bradul acesta sau mai bine zis de fiecare tufă de la juguri câte o năframă cu ciucuri cusută de însăşi mânile sale, care năfrămi sunt menite pentru cărăuşi [4].

Tot atunci, împodobesc fraţii de mire şi celelalte cară, care au să le mai fie luate la aducerea miresei, cu cetină verde de brad, cu năfrămi şi cu petele [5]. Afară de aceasta mai pregătesc ei, tot atunci, dimpreună cu druştele, încă şi nişte flori precum şi năfrămile, care a doua zi au a le lega de coarnele boilor şi de clopoţelele, care se anină acestora la grumaz [6].

În România era mai înainte datina, cu deosebire însă la clasele cele mai inteligente şi mai avute, ca, nemijlocit, înainte de ziua cununiei, să împodobească mahalaua, în care se serba nunta, cu brazi de la casa ginerelui şi până la casă miresei [7].

Această datină, de a împlânta brădănaşi verzi pe laturile drumului, pe unde are să treacă conductul nupţial, precum şi de a împodobi casa miresei şi a mirelui cu cetină verde de brad, există şi astăzi în Bucovina,

[1] I. Mârza, *op. cit.*, p. 10 ; B. Viciu, *op. cit.*, p. 4 ; I. C. Tacit, *op. cit.*, p. 22 ; Frâncu — Candrea, *op. cit.*, p. 152.
[2] Frâncu — Candrea, *op. cit.*, p. 152.
[3] D. Ştefănescu, *op. cit.*, nr. 7—8, p. 231.
[4] Com. de Dim. Cosmoleiu.
[5] B. Viciu, *op. cit.*, p. 4 ; I. C. Tacit, *op. cit.*, p. 22.
[6] B. Viciu, *op. cit.*, p. 4. Datina de a aduce mireasa într-un car cu boi cărora li se anină zurgălaie la grumaz şi li se împodobesc coarnele cu flori şi cu năframi, există şi la italieni şi la francezi. Vezi Düringsfeld, *op. cit.*, p. 94, 253.
[7] I. Ghica, *op. cit.*, p. 33.

dar și aice mai mult la clasele cele mai inteligente, rar când și la unii dintre țăranii cei mai avuți și mai civilizați.

În unele părți din România [1] și în Dobrogea este datină, în loc de a împodobi jugurile și carul în care se aduce mireasa cu brad, să meargă înaintea miresei, când se duce aceasta la biserică ca să se cunune, doi feciori, care duc un copac (brad) împodobit cu flori, cu hârtie poleită și cu o maramă și pe care îl joacă necontenit până ajung la biserică ; acolo, acest copac, în timpurile vechi, se zvârlea pe biserică, acuma însă se lasă în ograda bisericii [2].

Atât copacul (bradul) de la nunțile românilor din România și Dobrogea, cât și bradul românilor din Bucovina, Transilvania și Ungaria, care se întrebuințează după cum s-a arătat mai sus, însemnează veselie, adică : precum oricine se bucură de verdeața bradului, astfel să se veselească și nuntașii și mai ales tinerii ce se căsătoresc, să le ajute Dumnezeu a avea și a petrece o viață veselă [3] și a fi, lung timp, tari și voinici, ca bradul care, atât iarna cât și vara, e totdeauna verde.

În fine, tot pe timpul acela, când se pregătește cununa sau nemijlocit după aceasta, vorniceii sau frații-de-mireasă, din Munții Apuseni ai Transilvaniei și cei din Sălaj, pun lângă poarta curții (ogrăzii sau deasupra acesteia o rudă numită *ciuhă*, ca de cinci stânjeni de înaltă și în vârv cu o oală cu cenușă, iară poarta o leagă cu funii de paie și cu lanțuri de la car [4].

Datina din urmă se află și la românii de pe lângă izvorul Someșului Mare, din Transilvania. Iată ce ne scrie I. Pop Reteganul, în privința aceasta : „Uneori, neamurile miresei pregătesc mai multe ruzi, legându-le laolaltă și implântându-le de dinaintea porții. Pun apoi, în vârvul ruzii, deasupra, o oliță mică cu bani de argint și nu lasă pe nime să intre în casă până ce mirele sau altul mai iscusit nu împușcă olița".

[1] „Bradul de la nuntă — scrie G. S. Ioneanu, *op. cit.*, p. 33 — în unele localități se pune sus pe casă ca să nu-l poată lua cineva și duce la răspântii, căci atunci se risipește casa căsătoriților".

[2] T. T. Burada, *O călătorie în Dobrogea...*, p. 21 și 23.

[3] „Columna lui Traian", an. IX, p. 418.

[4] Frâncu — Candrea, *op. cit.*, p. 151—152 ; com. și de El. Pop, învăț.

X

Masa mică

Cum s-a întors vornicelul miresei, care s-a dus şi-a închinat schimburile mirelui, dimpreună cu lăutarii şi cu feciorii ce l-au însoţit, poftesc cei de casă şi aşează pe toţi nuntaşii, câţi se află de faţă, la masă, şi anume : cei mai înaintaţi în vârstă şi mai cu vază la masa unde a şezut mireasa între druştele sale, iară ceilalţi la alte mese lăturaşe care s-au adus şi s-au pus în casă, după închinarea darurilor.

Această masă, în cele mai multe părţi ale Bucovinei, se numeşte *masă mică*, pentru că oaspeţilor, ce se pun la dânsa, li se dă de astă dată numai pâne şi sare de gustare şi câte un pahar sau două de rachiu de băut, rar unde şi puţină sorbitură.

Dacă mirele e din acelaşi sat cu mireasa, se aşează nuntaşii la masă nemijlocit, după ce s-a întors vornicelul, care a închinat schimburile mirelui, iar de nu, aşteaptă până ce soseşte şi mirele cu nuntaşii săi şi aceştia se aşează la masă.

Mai nainte de aceasta însă şi anume, când bucatele sunt gata, merge un sol de pofteşte pe mire cu toată suita sa la masă, în casa unde este mireasa. Mirele, în acest caz, trebuie să vie cu nuntaşii săi jucând un danţ, în capul căruia este unul dintre cei mai isteţi flăcăi, care poartă numele de *vornicel*.

Nuntaşii miresei iarăşi încep un danţ, care-l aranjează astfel că prind toate intrările în casa miresei ; o custodiază aşa, încât mirele să nu aibă pe unde intra în casă, ţinându-se flăcăii bine încleştaţi de degete, ca să nu poată fi despărţiţi într-o parte a danţului, care apără intrarea în casa miresei. Mirele, ajuns cu danţul său în ogradă, vornicelul, care este pus în capul danţului, trebuie să aibă băgare de samă, ca un bun general, cum prin pasul danţului condus de el, să înşele pe adversarul său, adică pe vornicelul care conduce danţul miresei, a se depărta de la intrarea casei, spre a putea pătrunde în casă. Dacă aceasta nu o poate face, caută în care parte a danţului miresei i s-ar părea flăcăii mai cu puţină forţă, ca să dea asaltul, adică să se izbească printre ei spre a le putea descleşta degetele, să năvălească la uşi.

Se întâmplă însă, de multe ori, că, nici una nici alta, nu se poate face ; atunci, nunul cel mare trebuie să dea un dar bănesc gardiştilor miresei, adică flăcăilor, care compun daţul miresei şi numai astfel intră în casă de se aşează la masă însă de multe ori, se răcesc şi bucatele până să se decidă victoria danţului [1].

[1] Ion Mârza, op. cit., p. 8—9.

Mai nainte însă de ce încep nuntașii a lua din bucatele, care sunt înșirate pe masă, și a ospăta, vornicelul miresei sau altul care totdeauna, la momentele cele mai însemnate, trebuie să fie de față, ține următoarea orație:

Colcerițe, colcerițe,
Nu ședeți tot prin cotruțe,
Ian mai ieșiți și la lume
Ca să vă pot pune-un nume,
Că n-au meșterii ce lucra,
Boierii la masă cu ce sta
Și slugile de ce căta.
Iar dumneavoastră cinstiți
Nuntași, mândru rânduiți,
Ca niște pomi înfloriți,
Dacă bunul Dumnezeu
S-a-ndurat
Și v-a adunat
La această cinstită casă
Și la această cinstită masă,
Pe care se află
Pohor[1] mândru de mătasă,
Blide cu fripturi,
Ploști cu băuturi,
Poftim de luați
Și ospătați.
Care cu furculițe,
Cu furculițe,
Care cu lingurițe
Cu lingurițe,
Care n-aveți nici de unele
Mai luați și cu mânele.
Că eu Alba oi lua
Cu hram de tei o voi înhăma
Și oi pune-o la căruță
Și m-oi duce la Bistriță.
După furculițe
Și lingurițe.
Iar eu până ce-oi veni
Bucatele vi s-or răci
Și singuri vă veți căi.
Dar oi întruna pe la Suceavă
Doar oi veni mai degrabă.
Că pe acolo sunt, măi frate,
Niște cărări încurcate,
Și niște copile căsnate
Și vreo una-n spate
Mi s-a arunca
Și de-a vrea, a vrea,
De nu, dracul s-o ia,
Să facă cimpoi din ea
Să zică și la nunta mea...
Și iarăși v-aș mai ura, ura,
Da mă tem c-oi însăra,
Că nu-s de ici, de colea,
Că-s din colo, de la Mitoc
Unde-nghiață apa-n tioc
Și mămăliga pe foc.
Și iarăși aș mai ura, ura,
Dar mă tem c-oi însăra
Și nu-s de ici, de colea,
Că-s din colo, de peste Prut,
Mi-am uitat mămăliga pe fund,
Și talgerul cu brânza
Mi l-a mâncat mâța.
Și iarăși nuntași cinstiți,
Care sunteți rânduiți
Ca niște pomi înfloriți,
Dac-acum v-ați adunat
Din mila dumnezeiască
Și din voia dumneavoastră
L-această cinstită casă
Și l-această cinstită masă.
Faceți bine de luați
Și ospătați.
Da de gândiți
Că mâncările-s otrăvite
Oi îmbuca eu înainte,
Că decât să peie
Oastea împăratului
Mai bine oi peri eu,
Un pușchi al satului.
Dar mai nainte de a îmbuca
Eu totuși aș mai vrea
Un pahar de băutură
Și mai multă voie bună[2].

[1] *Pohor* = față de masă.
[2] Dict. de Gavrilă Boancăș, din Dorna.

Şi acuma, după ce oratorul a sfârşit oraţia sa şi după ce a fost cinstit de mireasă cu un pahar de băutură, încep toţi nuntaşii a lua şi a gusta din bucatele ce sunt puse pe masă.

Iară bucătăriţele caută ca fiecare nuntaş să aibă dinaintea sa bucate deajuns ,ca nime să nu se scoale flămând şi nemulţămit de la masă.
Lăutarii, la rândul lor, încă îşi împlinesc datoria cântând şi înveselind pe oaspeţi cu felurite cântece îndătinate, mai ales la această ocaziune.
Tot aşa se face şi la mire, dacă acesta e dintr-un sat cu mireasa.
Aice încă se poftesc şi se aşează la masă nuntaşii adunaţi cum s-a depărtat vornicelul şi ceilalţi trimişi ai miresei, care au adus şi au închinat schimburile mirelui, şi nu mult după ce mirele a fost scos cu danţul afară şi anume : nunul cel mare de a dreapta druştei celei mari, iară nuna de-a stânga druştei cele mici, căci de-nsemnat este că nunul şi nuna, în această seară, merg numai la mire. Iară după dânşii urmează ceilalţi oaspeţi.
Mai nainte de a începe nuntaşii a gusta din bucate colăcerul mirelui ţine şi aici următoarea oraţie :

Ascultaţi dumneavoastră
Cinstiţi meseni şi nuntaşi
Care staţi împrejuraşi.
Împrejurul mesei rânduiţi
Că nişte pomi înfloriţi
Pe care v-au adunat
Dumnezeu cel prea-ndurat
În această casă,
La această cinstită masă
Ce-i de Dumnezeu aleasă.
Se roagă împăratul mire
Cu părinţii dumnisale,
Cu fraţii care-i mai are
Şi cu toate neamurile d-sale
Să-ndrăzniţi şi să luaţi,
Din bucate să gustaţi,
Din pâne şi din sare,
Din masa domniilor-sale
Că nu-i un rând de bucate,
Că sunt mii nenumărate :
Sahane ferecate,
Talgere aurite
Linguri poleite,
Pentru a d-voastră guri gătite.
Tinduri
Cu fripturi
Şi ploşti cu băuturi,
Pentru a d-voastră guri,
Eu-s al doilea soi împărătesc
Pe d-voastră să vă poftesc :
Voitor de bine,
Croitor de pâne,
Pocinocul de la mine.
Care n-are cuţit,
Pe Halba şi la târg !
Care n-are furculiţă,
La băcanu, la Ioniţă !
Care n-are nici de unele
Să rumpă şi cu mânile
Ca şi-mpăratul mirele
Că aşa ni-s cuvintele.
Dar d-voastră colceriţe
Că staţi numa în cotruţe,
De vă tot lingeţi pe buze.
Aveţi grijă şi de vătav
Că-i nainte şi mai slab.
Ian daţi un pahar de vin
Şi-o năfrămiţă de in
Cusută-n cornuri cu fir
Să-mi şterg buzele de vin !
Iară de gândiţi
Şi le socotiţi
Că-s bucatele otrăvite
Am să gust eu înainte.
Că decât să piară
Oastea împăratului
Mai bine eu
Un fiu al satului.
Dar mie mi s-ar mai cădea,
Un păhărel de cafea
Şi-o copilă ochişea,
Să-mi petrec vremea cu ea ! [1]

[1] Din Fundul Moldovei, com. de T. Leuşteanu.

După ce a sfârşit oratorul oraţia sa, prind cu toţii a lua şi a ospăta din bucatele, ce sunt puse pe masă. Dar ospăţul, atât la mire cât şi la mireasă, ţine de astă dată mai mult decât o oră.

După ce au ospătat toţi oaspeţii, se rădică deodată de la masă şi ies afară. Însă ei nu ies care cum apucă, ci, cum stau înşiraţi după masă, se prind de mână şi formând un lanţ în mijlocul căruia se află mireasa sau mirele, între druştele lor, după cum sunt şi împrejurările, încep a juca şi astfel tot jucând şi încunjurând, de trei ori masa, la care au ospătat, ies cu toţi afară.

Iar vătăjelul primare, care conduce danţul acesta, chiuie :

Frunză verde de năgară.
Ian poftim cu danţu-afară,
C-a fost vremea mai de mult,
Dar noi nu ne-am priceput.
Busuioc crescut pe masă,
Ian haideţi nuntaşi pe-acasă
Ori poftim şi mai jucaţi,
Că de-a sară tot mâncaţi ![1]

Frunză verde brebănoc,
Poftim domni, boieri, la joc,
Că-i destul de când mâncaţi,
Iah poftim de mai jucaţi ![2]

[1] Din Ceahor.
[2] Din Voitinel, com. de T. Gramatovici.

XI

Scalda

În ajunul sau şi în ziua cununiei dis-dimineaţă atât mirele cât şi mireasa trebuie să se scalde într-o scaldă sau baie, anume spre acest scop făcută sau şi într-o apă curgătoare. Nescăldaţi nicicând nu se cunună.

În scalda aceasta, care e făcută din apă neîncepută, pun bani de argint, lapte dulce, un fagur de miere, precum şi felurite flori mirositoare, mai ales însă *busuioc*, simbolul dragostei, anume ca toată viaţa lor să fie atrăgătoare şi plină de dragoste ca busuiocul, curată ca argintul şi laptele şi dulce ca fagurul de miere [1].

Această datină, care, deşi nu sub forma de scăldare, ci mai mult de spălare, există şi la românii din Macedonia[2] şi despre care e de presupus că, mai de mult, va fi fost împreunată cu oareşicare ceremonie, trebuie să fie foarte veche, căci amintire despre dânsa se face şi în poveştile poporane şi anume nu numai în cele din Bucovina, ci şi în cele din România. Aşa, într-o poveste din Ţara Românească, intitulată *Roşu Împărat* şi *Alb împărat*, citim următoarele :

„Este un obicei bătrân în neamul meu, ca fetele să nu se cunune cu logodnicii lor până nu vor primi de la părinţi zestrea întreagă întreguţă şi nu a intra în cămara de nuntă *până ce nu se va înbăia*, împreună cu logodnicul său, mai nainte de nuntă, fiecare în câte o baie de lapte de iapă, muls din herghelia ce face din zestrea mea.

Acest obicei este bun şi se va îndeplini — răspunse Roşu Împărat — când va sosi zestrea Măriei Sale “[3].

În altă poveste, tot din Ţara Românească, intitulată *Ileana Sinziana*, aflăm aceasta :

„Mare vâlvă se făcu în împărăţie, când se auzi de moartea împăratului celui mare şi tare ; toţi, din toate părţile, se adunară şi făcură o înmormântare d-ale împărăteştile.

După aceasta, zise Ileana Sinziana Fătului Frumos :

— Tu m-ai adus aici. Tu mi-ai adus herghelia, tu ai omorât pe zmeul care mă furase, tu mi-ai adus vasul cu botez, tu să-mi fii bărbat. Aidem *să ne înbăiem şi să ne cununăm !*.

[1] Datina Românilor din Bucovina.

[2] T.T. Burada, *Datinele...* p. 419 : „Tot sâmbătă sara mai este obiceiul ca să se trimită, din partea miresei, doi băieţi cu un *bilbil* (ulcior) cu vin la lăutari, invitându-i ca, să însoţească pe mireasă cu cântece, când se va duce la fântână să ia apă. Apoi mireasa cu acea apă îşi spală părul, faţa şi mânile“.

[3] *Calendariul basmelor şi legendelor populare rom. pe anul 1875*, Bucureşti, 1875, p. 24.

Eu te voi lua, dacă mă alegi — răspunse Făt-Frumos dar să știi că în casa noastră voi ca să cânte cocoșul, iar nu găina.

Se învoiră și *intrară în baie.* Ileana chemă armăsarul ei, ca să încropească laptele, în care se vor îmbăia. Chemă și împăratul cel nou pe Galbăn-de-Soare. Și astfel, amândoi caii *se întreceau care de care să facă baie mai potrivită de caldă* stăpânului său și mai nimerit de încropită.

După ce *s-a îmbăiat, a doua zi s-au și cununat.* Apoi s-au urcat în scaunul împărăției"[1].

Datina de se a scălda și a se curăți sau cel puțin a-și spăla, măcar întrucâtva, corpul înainte de cununie, există și la alte popoare, atât din antichitate, cât și din timpul prezent. Așa la grecii cei vechi, scalda miresei λουτρὸν νυμφιχὸν era a doua ceremonie căreia, atât mireasa cât și mirele, trebuia să se supuie înainte de cununie. În Atena producea apă pentru această scaldă a miresei acum, din timpurile cele mai vechi, izvorul numit *Kallirrhoe* care, de când fu construit de Peisistratos, purta numele de Enneakrunos[2].

Iată ce zice Tucidide în privința acestui izvor:

„Sunt așezate din vechime și alte obiceiuri, în felul următor: izvorul, a cărui obârșie era cunoscută în vechime, se numea *Kallirrhoe*, iar după așezămintele domnitorilor s-a numit *Enneakrunos*. Acesta, fiind aproape, îl întrebuințau cei vechi mai cu deosebire și acuma este obicei că scot dintr-însul apă pentru nuntă și pentru alte ceremonii sfinte"[3].

În Troada era renumit pentru scopul acesta râul *Scamandru*, la care, pe lângă *Eschine*, mireasa, ce se scălda îndrepta următoarea rugăminte: „Ia, o Scamandre, virginitatea mea!". În Magnesia avea același renume *Meandru*[4], iară în Teba, izvorul *Ismenos*[5].

După divergentele testimonii ale vechilor autori, aducerea apei pentru această scaldă era încredințată unui băiat sau unei copile numită λουτροφόρος. Pentru presupunerea însă, că o fecioară ar fi fost totdeauna însărcinată cu aducerea scaldei pentru mireasă, vorbește între alte testimonii și icoana arhaică de pe o Hydrie volcenteră[6].

La grecii noii, datina de a se scălda mireasa, în ajunul cununiei, s-a păstrat numai în Arcadia dar și aice numai la cei dimprejurul Tripoliței[7].

Cum că scalda a trebuit și la romani, să aibă un caracter sacru, se poate cunoaște din următorul pasaj, de la Servius: „Mirii primeau miresele cu apă și foc. De unde se trage obiceiul, că și astăzi lucesc înainte făcliile și se duce apă scoasă din izvor curat printr-un băiat foarte fericit

[1] P. Ispirescu, *op. cit.*, p. 31—32.

[2] Ernst Guhl und Wilh. Koner: ***Das Leben der Griechen und Römer nach antiken Bildwerken***, Berlin, 1862, Griechen, p. 208.

[3] Thukydides, II, 15, 5: ἵδρυται δε χαὶ ἄλλα ἱερὰ ταύτη αρχαῖα, χαι τῆ χρήνη τῆ, τυράννων οὕτῶ σκευασάντων Ἐννεακρούνοι καλουμένη, τό δέ πάλαι φανερῶν τῶν, πηγῶν νῦν μέν τῶν ουσῶν καλληρόη ὠνομασμένη, ἐκεῖνοι τε ἐγγύς οὔση τα πλεῖστον ἄξια ἐχρῶντο, και νῦν ἔτι ἀπό τοῦ ἀρχαίου πρὸ τε γαμικῶν καὶ ἐς ἄλλα τῶν ἱερῶν νομίζεται τῷ ὕδατι χρῆσθαι.

[4] Gubernatis, *op. cit.*, p. 139.

[5] ***Das Wissen der Gegenwart. Deutsche Universal Bibliothek für Gebildete, LX*** Band. *Leben und Sitten der Griechen*, von H. Blümmer. I. Abth, Leipzig und Prag. 1887, p. 153.

[6] E. Guhl u. W. Koner, *op. cit.*, p. 208.

[7] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 57.

sau prin o fată, care este de față la nuntă; cu această apă îndătinau mirii a spăla picioarele"[1].

În unele locuri din Sabinia, chiar și astăzi, muierile măritate nu pot merge la fântână, ca să scoată apă, ci numai singure fetele pot să facă aceasta.

Cu toate acestea însă la italienii de astăzi scalda miresei, care se ia, de regulă, cu o zi înainte de cununie și curat numai pentru că așa cere bunacuviință, se săvârșește, ca și la români, fără oareșicare solemnitate.

În India, țara scaldelor, *par excellence,* sunt nenumărate izvoare sacre din care se poate scoate apă pentru scalda nupțială. Înainte însă de întrebuințare totuși se binecuvintează. În Atharveda, s-a conservat mai mult formele pentru o atare binecuvântare. În India de azi spală socrul singur picioarele mirelui cu apă, cu lapte și cu baligă de vacă; după aceasta urmează împreunarea mânilor și vărsarea apei peste palmele unite ale mirilor[2].

La evrei, sosind ziua nunții, era asemenea datina ca mireasa să se scalde[3]. Tot așa fac, după cum mi s-a spus, și miresele evreilor orientali din timpul prezent.

Între popoarele slave, rușii sunt mai cu seamă aceia, la care nu numai că scalda miresei se prepară cu o deosebită pompă[4], ci, în același timp, se cântă și diferite cântece, atât de către mireasă cât și de către consoațele acesteia[5].

În fine, trebuie să mai amintim că scalda miresei e uzitată și la albanezii din Sicilia[6], precum și în mai multe comune din Lotaringia[7].

[1] Aqua et igni mariti uxores accipiebant. Unde et hodie faces proelucent et aqua petita de puro fonte per puerum felicissimum vel puellam, quae inter est nuptiis de qua solebant nubentibus pedes lavari.

[2] Gubernatis, *op. cit.*, p. 139—140.

[3] I. de Onciul, *Manual de arheologie biblică*, Cernăuți, 1864, p. 149.

[4] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 26.

[5] Gubernatis, *op. cit.*, p. 141—142.

[6] *Ibidem*, p. 141.

[7] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 251.

XII

Gătirea

În ziua cununiei, dis-dimineață, se adună druștele și neamurile cele mai de aproape la mireasă, ca s-o gătească și s-o ducă la cununie.

După ce s-au adunat toți cei ce au avut să se adune, încep druștele și cu nevestele cele tinere, ca și în sara premergătoare, a pieptăna pe mireasă, a-i despărți părul, adică ai face cărare cu un fel de unealtă de fier numită *acar* [1], care ne aduce aminte de *hasta coelibaris* a romanilor, întrebuințată asemenea spre acest *scop* [2] și a o împleti în *cosițe* [3], pe care în cele mai multe părți le înfrumusețează cu diferite cordele [4].

După ce au gătit-o de pieptănat, o îmbracă în *haine noi*, pregătite de mai nainte anume pentru nuntă [5] și o încing cu o *cingătoare* sau *brâu*

[1] Com. de I. Pop Reteganul: „*Acarul* este o unealtă de fier ori și de aramă, lătuță de un deget, la ambele capete rotunjită și adunate nițel spre olaltă, având astfel forma unui corn (chiflă) de mâncare. Pe lângă acest acar se construiește conciul și peste dânsul se pune, mai pe urmă, învelitoarea".

[2] Ovid. Fast. 2, 558: comat virgineas hasta recurva comas. Festi, ep. 1, 1: Coelibari hasta caput nubentis comebatur, quae in corpore gladiatoris stetisset abiecti occisique ut quemadmodum illa coniuncta fuerit cum corpore gladiatoris, sic ipsa cum viro sit; vel quia matronae Iunonis Curitis in tutela sint; quae ita appellabatur a ferenda hasta, quae lingua Sabinorum Curis dicitur; vel quod fortes viros genituras ominetur; vel quod nuptiali iure imperio viri subiicitur nubens, quia hasta summa armorum et imperii est. Quam ob causam viri fortes ea donantur et captivi sub eadem veneunt, quos Graeci δορυαλώτους et δορυατήτους vocant.

[3] Miresele, de pe lângă izvorul Someșului Mare din Transilvania — după cum scrie I. Pop Reteganul — au datina de a-și împleti părul pe lângă tâmple ca și cele din Bucovina, în *cosițe*, iar pe la ceafă în jos a-l împreuna numai într-o singură împletitură numită *coadă*".

Datina de a împleti părul, în mai multe *cosițe* și anume în șase — *sex crines* — era și la romani. Iată ce citim despre aceasta în Fest. p. 339/a: senis crinibus nubentes ornantur quod is ornatus vetustissimus fuit.

[4] Tot așa era îndătinat și la romani. Serv. ad. Aen. 7, 403: crinales vittas, quae solarum matronarum erant. Nam meritricibus non dabantur.

Plaut. Mil. 791.

Itaque eam huc ornatam ut matronarum modo.

Capite compto crines vittasque habeat adsimuletque se Tuam esse uxorem.

Ovid. ep. ex. ponto 3, 3, 51:

Scripsimus haec istis quarum nec vita pudicos.

Contingit crines, nec stola longa pedes.

Pieptănarea și încoronarea miresei de către druștele sale cu cunună sau coroană, gătirea ei cu văl sau peteală, îmbrăcarea cu vestmintele de mireasă, mai pe scurt, pregătirea ei pentru cununie, cu cele trebuincioase unei mirese, e uzitată mai la toate popoarele indo-europene. Vezi Düringsfeld, *op. cit.*, p. 29, 39, 41, 59, 99 și 103.

[5] Pretutindeni în Bucovina precum și în celelalte țări locuite de români. Vezi și D. T. Bojincă, *op. cit.*, p. 207, nota 1.: „Datina este la români, în multe părți, a nu se mărita fetele cu vestmintele cele de rând, ci au niște îmbrăcăminte, anume de nuntă gătite, care apoi după nuntă nu le poartă". Datina aceasta este uzitată și

de lână, căruia îi fac un *nod* [1], pe care bărbatul trebuie să-l dezlege în patul nupțial [2]. Îi pun apoi hobotul pe umere [3] și salba la grumaz, unde e datină de a purta salbe și pe urmă *o încoronează*, adică îi pun *coroana* sau *cununa* pe cap [4], prinzând-o cu bumbuști, cu fluturi de argint sau de aramă și tocmind-o cu flori [5].

Mai pe scurt, o gătesc și o împodobesc cum se cade unei *împărătese* înainte de cununie.

Când o piaptănă și o împletesc, druștele și celelalte fete, care mai sunt adunate, cântă [6]:

De la noi a treia casă
Se mărită o mireasă
Și pe noi fete ne lasă
Cu inima friptă, arsă;
Se mărită, se mărită,
Și-ar să dea peste-o ispită,
Că și-a căpăta o soacră
Ca și poama cea mai acră [7]

la romani. Miresele acestora depuneau cu o zi înainte de cununie îmbrăcămintea feciorească, *toga pratexta*, care o sacrificau dimpreună cu jucăriile copilărești zeilor și înainte de a merge la culcare se îmbrăca cu *tunica recta* sau *regilla*, care corespundea noii stări în care intrau.

Festus, p. 245 a, 11 : Praetextis depositis. Schol. Crug, ad. Hor. sat. 1, 5, 69 : egressi annos pueritiae iam sumpta toga diis Penatibus bullas suas consecrabant ut puellae pupas. Varro la Nonius, p. 538, 14 : Suspendit Laribus manias, molis pilas, reticula ac strophia — Arnobius 2, 67 : cum in matrimonia conventtis-puellarum togulas. Fortunam defertis ad Virginalem.

[1] În unele locuri, precum bunăoară în Chioar, este datină ca miresele singure să înnoade brâul, însă nu înainte de cununie, ci în decursul acesteia. Iată ce ne scrie în această privință El. Pop : „Se vorbește că miresele în decursul cununiei își lasă o *frâmbie* (frânghie), brâneț (cingătoare) de la poale afară (slobodă) și apoi o înnoadă în mai multe locuri așa ca nimeni să nu o observe ce face. Aceasta o face ea cu scopul, ca să aibă ea copii numai atunci când va deznoda numai câte o înodătură de acelea. Pune apoi frânghia într-un loc foarte ascuns, ca nime să nu îmble cu ea, să se piardă".

[2] D. T. Bojincă, *op. cit.*, p. 217, nota 3 : „Asemenea încingere și descingere se îndătinează și până azi la români... precum prea binecunoscut este".

Încingerea miresei cu un brâu de lână înnodat e o rămășiță de la străbunii noștri romani, căci și miresele acestora se încingeau înainte de cununie cu un brâu de lână înnodat — *nodul Herculaneu* — pe care bărbatul trebuia să-l dezlege în patul nupțial, ca presemn, ca să fie așa de fericit în gloată ca și Hercule, care a lăsat 70 de copii. Vezi Fest. s.v. *Cingulo*, p. 63, ed. Mül. cingulum (novae nuptae) Herculaneo nodo vinctum vir solvit omnis gratia, ut sic ipse felix sit in suspiciendis liberis, ut fuit Hercules, qui septuaginta liberos reliquit.

[3] Tot așa făceau și romanii, cu aceea deosebire numai că, pe când la dânșii adevărata înhobotare se întâmpla înainte de cununie, la români, după cum vom vedea mai pe urmă, se întâmplă după cununie.

[4] Miresele romane încă își puneau o astfel de cunună. Vezi Fest. ep. p. 63 Asem. și Schol. Iuv. 6, 225.

[5] Datina românilor din ținutul Năsăudului și de pe lângă izvorul Someșului Mare, com. de I. Pop Reteganul și Dim. Cosmolei.

[6] Datina de a cânta felurite cântece în timpul gătirii miresei se află și la alte națiuni precum: la albanezii din Calabria, la ruși (vezi Gubernatis, *op. cit.*, p. 142) la malo-rosienii din Bucovina și la grecii noi, din Tesalia (vezi Düringsfeld. *op. cit.*, p. 59)

[7] Din ținutul Dornei, colecția autorului.

Tot atuncea cântă, şi în unele locuri, şi feciorii felurite cântece, între carele e şi acesta :

Pe deasupra istui sat
Joac-un păunaş rotat,
Nu-ştiu-i păunaş rotat,
Ori mirele fărmecat ?
Dar cine l-a fărmecat ?
O copilă din cel sat !
Dar cu ce l-a fărmecat ?
Cu sulcină din grădină
Şi cu apă, din fântână [1].

Druştele şi celelalte fete, ca şi când ar voi să răspundă la cele cântate de feciori, intonează :

Eu nu-s frunză de răchită,
Să mă iubeşti de ispită,
Da-s floare de liliac,
Iubeşte-mă, dacă-ţi plac,
Dar de nu, silă nu-ţi fac ! [2]

Când îi pun şi-i prind hobotul pe umere cântă :

Legea ta de nimiteţ,
Mult eşti subţirel şi creţ
Şi amăgeşti copilele
Şi le iei codiţele
Şi le-acoperi gâţele,
Le pui pânzătură albă
Când li-i lor lumea mai dragă [3].

În cele mai multe părţi locuite de români este datina ca fetele să îmble, mai ales la petreceri cu capul gol, neîmbrobodite, ca şi fetele romane [4]. Deci, prin versurile acestea se face aluzie la acea împrejurare că mireasa de acuma înainte nu va mai îmbla cu capul gol, ca să i se vadă cozile, ci că nevastă, va trebui totdeauna să umble îmbrobodită.

Mai e de însemnat aice încă şi aceea că înainte de ce voiesc a-i aşeza hobotul îl împăturesc în formă de triunghi, şi după aceasta două cornuri le prind cu bolduri sau şi cu aţă de umeri, iar al treilea corn îl lasă să spânzure, slobod, pe spate.

Dedesuptul hobotului pun totdeauna şi un tulpan, acesta încă împăturit în trei cornuri, anume ca hobotul să nu se tăvălească.

[1] Din Boianu, com. de V. Turtureanu.
[2] *Ibidem.*
[3] Din Crasna, dict. de M. Bărbuţă.
[4] Varro la Non. p. 236 V. V. apertum : minores natu capite aperto erant capillo pexo, utique in nexis crinibus.

Când o încoronează cântă :

Floricică de pe munţi,
Pe din jos de Rădăuţi
Trec voinicei cu cai mulţi.
Toţi au trecut
Şi au tăcut,
Numai calul mirelui
Murg ca pana corbului
A trecut
Şi n-a tăcut,
El din frâu mi-a zurăit
Şi din gură mi-a vorbit :
— Tu mireasă, fătul meu,
Treci prin iarbă şi dudău
Şi-ţi ia calul de zălog
Şi mi-l paşte pe prilog,
Prin secări
Până-n scări
Şi prin oarze
Până-n scoarţă,
Iar prin grâie
Până-n brâie,
Mi-l poartă şi mi-l hrăneşte,
Pentru mire m-il găteşte
Tot cu scoarţă narangie
Să pornească-n cununie,
Să te ieie de soţie
Precum ţi-a plăcut şi ţie.
Să fiţi doi soţiori iubiţi
Şi pe vecie uniţi ! [1]

Tot timpul, de cum au început druştele a o pieptăna şi până ce i-au pus cununa pe cap, mireasa, chiar şi atunci, când mirele e după placul ei şi se duce de bunăvoie după dânsul, nu mai încetează a plânge. Iară dacă, din întâmplare, nu-i vin lacrimi atunci numai ce vezi să vine o babă sau şi o nevastă cu o ceapă zdrobită şi fără de veste i-o dă pe la ochi, ca să mai plângă niţel, să nu steie cu dânşii uscaţi.

Acest plânset însemnează că mireasa să nu fie veselă, precum a fost mai nainte, ci să gândească şi la nevoile vieţii care de multe ori vor face-o să verse şiroaie de lacrimi. Să plângă mai bine înainte decât pe urmă [2].

Deci, fetele şi nevestele, care până acum au cântat diferite cântece

[1] G. Tomoioagă, *op. cit.*, p. 54.

[2] Oreste Dlujanschi, *Viaţa poporului român*, în „Albina Carpaţilor", an. III, Sibiu, 1879, p. 332.

„Pentru a rămâne în rolul său — scrie P. Lafargue, *op. cit.*, p. 8. — mireasa trebuia să plângă în ziua nunţii. Dacă nu-i veneau lacrămi, în Haut Bocage (Calvados) îi tăiau o *ceapă sub nas*. Aşa de mult ţineau la mâhniciunea miresei, „încât în Roma în vremea sărbătorilor publice nu măritau fete, căci ele sunt întristate când le mărită Varro" (Plutarh, Questiones romanae, parag. 105).

duioase, prin care i-au stors o mulţime de lacrimi, voind în urmă a o mai înveseli, încep a cânta şi unele cântece glumeţe, precum :

Taci mireasă nu mai plânge,
Bucură-te că te strânge
Fără dinţi, fără măsele,
Mulţămeşte că te cere ![1]

Şi mireasa, ştiind prea bine că nu e aşa, precum sună cântecul, trebuie la urmă să şi râdă.

Şi acuma, după ce au gătit-o, cum se cuvine unei mirese să fie gătită înainte de cununie, şi după ce au şi *încoronat-o*, tatăl său o ia şi o pune, ca şi în ajunul cununiei, după masă pe o perină sau pe o păreche de poclăzi, după cum e adică şi datina. De-a dreapta şi de a stânga se pun druştele care, aşişderea, sunt foarte frumos gătite.

Cum s-a aşezat după masă toate neamurile câte se află de faţă iau pe rând câte un pahar de rachiu şi il închină la dânsa. Mai întâi închină tatăl său, după aceea maica sa, şi la sfârşit toate neamurile, pe rând, până la cel de pe urmă şi fiecare bea câte un pahar, de bine.

În unele locuri, precum bunăoară în ţinutul Dornei, este datină ca acuma să-i aducă şi să-i închine *cinstea*, care în cele mai multe locuri i se aduce şi închină în ajunul cununiei. Cinstea însă constă tot din aceleaşi obiecte ca şi în alte părţi, cu acea deosebire numai că, fiind şi socrii săi de faţă, aceştia încă îi dăruiesc vreo câţiva florini.

Mireasa ia de la fiecare paharul, mulţămeşte pentru dânsul şi după aceea, atingându-l numai de buze şi făcându-se numai că bea, dar nebând nici un strop, îl dă fiecăruia înapoi.

La mijlocul mesei, dinaintea miresei se află de astădată pusă o franzelă acoperită cu o năframă foarte frumos cusută. În cornurile mesei câte o huscă de sare. Apoi vin două şipuri pline cu rachiu şi în urmă, în cornurile mesei despre mijlocul odăii, câte un *colac*.

Colacii şi *sarea* însemnează : ca mireasa cât va trăi să aibă pâne şi sare, să-i fie casa totdeauna plină de toate bunătăţile.

Aceşti colaci îi dă tatălui său, iară huscele de sare maica sa, sara după cununie, când mireasa se duce de la părinţi, la mire.

Năframa, cu care a fost acoperită franzela, o ia mireasa singură, când se scoală de la masă şi o pune în brâu. Această năframă îi serveşte ei ca să se şteargă de sudori în timpul jocului de peste zi.

Franzelele le ia vornicelul primare. Tot atunci când ia franzelele apucă vornicelul şi pe una din persoanele, ce stau la masă, de mână şi poruncind lăutarilor să cânte o horă prinde a juca şi a scoate pe mireasă cu danţul afară, încunjurând mai întâi masa. Când ajunge cu danţul la uşă şi dă să iasă afară, atunci se opreşte şi închină cu un pahar de rachiu la mireasă şi abia după ce a băut paharul acesta iese cu danţul afară.

Cam în acelaşi timp, când se adună draştele, vorniceii şi neamurile miresei, la mireasă, se adună şi druştele, vorniceii şi neamurile mirelui, la mire[2].

[1] Din Crasna, dict. de M. Bărbuţă.

[2] Tot aşa se obişnuieşte şi la românii din Sălaj : „Dimineaţa, în ziua cununiei" — ne scrie El. Pop — dacă mirele şi mireasa locuiesc în comună, se adună la mire, care se îmbracă, *zicălăii* (lăutarii), nănaşul cu nănaşa, fraţii-de-mire, nunele, stegariul, grăitorul (oratorul), precum şi alţi tineri şi bătrâni".

Şi pe când se găteşte mireasa, pe atunci se găteşte şi mirele, înschimbându-se în *cămeşa de mire*, ce i-a cusut-o mireasa, anume pentru cununie, şi îmbrăcându-se în cele mai frumoase şi scumpe vestminte ce le are, căci, precum mireasa aşa şi mirele trebuie să aibă *vestminte noi* de cununie, care sunt anume spre acest scop lucrate.

În fine, precum mireasa aşa şi mirele, după ce s-a gătit cum se cuvine, se aşează după masă, de unde se scoate apoi cu danţul afară.

Nemijlocit, după aceasta urmează, atât la mireasă cât şi la mire, *iertăciunile*.

XIII

Iertăciunile*

Înainte de a se porni la cununie este pretutindeni datină, în Bucovina, ca mireasa să-şi ia iertăciune de la părinţi, fraţi, surori, precum şi de la toate neamurile, prietenii şi cunoscuţii mai de aproape, care se află de faţă.

Spre scopul acesta, după ce au ieşit cu danţul afară, se aşează un scaun, acoperit cu un lăicer, dinaintea casei, pe scaun se pun părinţii, dinapoia lor stau, în picioare, fraţii şi neamurile, iară dinaintea lor, în genunchi, mireasa ţinând capul plecat spre răsărit.

La spatele miresei stă colăcerul sau şi alt orator, care luând iertăciune, în numele ei, rosteşte următoarea oraţie :

Ascultaţi cinstiţi nuntaşi
Şi cu toţii împrejuraşi !
Dară mai cu de-adinsul
Dumneavoastră cinstiţi
Buni şi înduraţi părinţi,
Care sunteţi rânduiţi
Ca şi pomii cei rodiţi,
Ce-şi dau roada ramurilor
Din răcoreala rădăcinilor,
C-această fiică smerită
Şi de d-voastră mult iubită
Se roagă cu mare smerenie
Să-i daţi cuvânt de blagoslovenie.
Pentru că nu-s fii să crească
Şi la părinţi să trăiască
Şi părinţilor să nu greşească ;
Că părinţii mult trudesc
Şi mult se mai chinuiesc,
Pân-pe fiii lor îi cresc
Şi de rele îi feresc.
De toate relele
Şi de toate primejdiile...
Iată vremea i-a sosit,
Ca pomilor de-nflorit.
Că Dumnezeu sfântul
A făcut întâi ceriul şi pământul
Numai singur cu cuvântul.
Mai apoi a făcut şi omul
În chip ca şi Domnul,
Numai pentru neascultare
Îl dete la pedeapsă mare,
Îl scoase din rai afară
Să-i fie viaţ-amară.
Şi-a pus soarele cel vecinic,
Să ne fie nouă sfeşnic
Şi-i dete apoi şi raze,
În toată lumea să vază.
Şi-a făcut Dumnezeu sfântul
Singur, numai cu cuvântul
Luni îngerii, marţi pământul
Miercuri, toate păsările,
Şi joi, dobitoacele,
Iară vineri li-a pus nume
Tuturor celor din lume.
Şi cu acestea cu toate,
Ca un Dumnezeu ce poate
Şi lumea a-mpodobit
Cu raiul, la răsărit,
Osebit de-acest pământ.
Şi-a zis bunul Dumnezeu,
Că nu-i bine, ci e rău,
Că nu e bine să fie
Lumea stearpă şi pustie,
Pământul făr-de stăpân.
De aceea, s-a-ntins singur,
Singur cu-a lui sfântă mână
Şi-a luat de jos ţărână

Şi-a luat din pământ lut
Şi-acest lut l-a blagoslovit
Şi dintr-însul a făcut
Om, cu trupul din pământ,
Cu osul din piatră,
Cu sângele din rouă,
Cu virtutea din vânt,
Cu suflet din duhul sfânt,
Cu ochii din mare,
Cu frumuseţea din soare,
Cu gândul din iuţimea îngerească,
Ca de nemică să nu se sfiiască.
Şi trimise
Milostivul Dumnezeu
Patru îngeri
În patru cornuri
De lume: la răsărit
La amiazi şi la sfinţit,
Precum şi la miezănoapte
Şi-aduse patru slove de carte
Şi au tâlcuit anume
A strămoşului nost-nume
„Adam", om întâi pe lume.
Şi zise că nu e bine,
Omu-n lume, ca să fie
Singur, fără de soţie.
I-am face-o lui din cap:
Va fi mult mai înţeleaptă
Şi deşteaptă.
I-am face-o din ochi;
Va vedea prea departe.
I-am face-o din gură;
Va vorbi prea multe,
De nime n-a vrea s-asculte.
Şi puse milostivul Dumnezeu
Întru Adam un somn greu,
Precum mărturiseşte
Adam singur, când vorbeşte:
„M-am culcat şi-am adormit
Că Domnul m-a sprijinit".
Şi-a luat Dumnezeu atuncea
Lui Adam o coastă din stânga
Şi-a zidit
Pe strămoaşa noastră Eva.
Şi Adam din somnul cel greu
Şi din mila lui Dumnezeu
S-a sculat
Şi-a oftat
Şi s-a bucurat
Şi a cuvântat:
„Mulţămescu-ţi ţie Doamne
C-am văzut os din oasele mele
Şi va fi mie muiere!"
Pentru aceasta mărturiseşte
Şi sfântul Pavel când grăieşte:
Că tot fiul va lăsa
Pe tatăl său şi pe mumă-sa
Şi se va lipi de muierea sa
Şi-amândoi vor fi un trup
Că Dumnezeu aşa a vrut.
Deci curseră
Şi rămaseră
Din rod
În rod,
Din neam,
În neam,
Din sământă
În sământă,
Din viţă
În viţă,
Pân ce-a venit
Şi-a sosit
Vremea şi la această
Fiică a domniilor-voastre:
Cu genunchiurile plecate
Şi cu lacrimile vărsate
Ca dumneavoastră cinstiţi
Buni şi înduraţi părinţi,
Din inimă să vă-nduraţi
Pe fiica dumneavoastră s-o iertaţi,
De la inimă să vă umiliţi
Şi pe dânsa s-o blagosloviţi
Precum Dumnezeu a blagoslovit
Pe împăratul David
Şi nunta
Din Cana Galileea
Şi pe cuconii din cuptoriul de foc
Şi i-a blagoslovit cu noroc.
Că blagoslovenia părinţilor
Întăreşte casa fiilor,
Iară blăstemul părinţilor
Risipeşte casa fiilor.
Că milostivul Dumnezeu
Să vă trăiască
Şi să vă învrednicească
S-ajungeţi bucurie
Din fiii domniilor-voastre
Şi cu aceea bucurie
Să vă bucuraţi
Cu care s-a bucurat
Aron, când s-a-ncredinţat

Că toiagul i s-a-nfrumusețat
Ținându-l în mână
Și neavând rădăcină.
De doisprezece ani fiind uscat,
A înfrunzit neudat.
Și câți mă priviți,
Toți vă veseliți.
Și câți m-ascultați,
Toți vă bucurați
Precum s-a bucurat Noe
Când a ieșit din corabie
Pe uscat
Și s-a mântuit de păcat.
Și-a înoit
Pământul
Și-a împlinit
Lui Dumnezeu, cuvântul,
Și a răsădit vie
Și s-a umplut toți de bucurie.
Și au băut vin
Și s-au veselit deplin...
Și mie încă mi s-ar cădea,
Pentru urarea mea
O copilă ochișea,
Să-mi petrec vremea cu ea.
Și pentru că v-am urat
Cum mai bine-am cugetat,
Mi s-ar cădea o năframă de in,
Să-mi șterg mustețele de vin ! [1]

În unele părți, precum bunăoară în ținutul Câmpulungului și al Dornei, nu se iau iertăciunile după ce au ieșit cu danțul afară, ci, nemijlocit, după ce au încunjurat de-a treia oară masa. Atunci, părinții și neamurile cele mai de aproape, se pun după masă, mireasa în genunche dinaintea mesei și colăcerul, care stă la spate, luând iertăciunea, în numele ei, rostește următoarea orație, care nu e alta decât o variantă a celei de mai nainte :

Stați cinstiți nuntași
Și boieri împrejurași.
Gloate
Și noroade
Stați, stați
Și-ascultați
Aceste două, trei cuvinte,
Care sunt de Dumnezeu rânduite.
Cine-i mare și luminat
Cu lumină îmbrăcat ?
Dumnezeu adevărat
Cel ce a făcut
Dintru început
Ceriul și pământul
Numai cu cuvântul
Și marea
Și toate câte-s într-însa
Numai cu zisa
Și-a împodobit.
Câmpul cu ierbile
Și cu florile,
Ceriul cu stelele
Și cu soarele
Și cu luna
La care privim noi totdeauna.
Și a zidit Dumnezeu
Luni, îngerii,
Marți, pământul,
Miercuri, pasările,
Joi, dobitoacele,
Iară vineri le-a pus nume
Tuturor câte-s pe lume.
Și-a zidit Dumnezeu și pe Adam,
Din care ne tragem și noi neam.
Cu trupul din lut
Din opt părți făcut
Frumusețele din soare
Cu ochii din mare
Cu mintea din vânt
Dăruită de la Duhul Sfânt,
Cu osul din piatră,
Cu sângele din rouă,
Toate acestea ale trupului
Le-a făcut
Deosebit
De ale sufletului ;
Și-a suflat Dumnezeu cu duhul
Și i-a înviis trupul
Și-a trăit Adam în rai
Treizeci de ai.
Și-a văzut Dumnezeu,
Că este omului greu
A trăi singur în rai.
Datu-i-a Dumnezeu
Un somn greu
În mijlocul raiului.

Şi-a luat Dumnezeu
Os din osul lui,
Sânge din sângele lui
Şi-a zidit pe strămoaşa nostră Eva.
Şi-a suflat cu duhul
Şi i-a învis trupul.
Adam, când s-a deşteptat,
El tare s-a spăimântat.
Iară Dumnezeu a cuvântat:
Adame! nu te-nspăimânta,
Nu te-nfricoşa,
Că-i os din osul tău
Şi sânge din sângele tău,
Pentru aceasta va lăsa
Copilul pe tatăl-său
Şi se va lipi de muierea sa
Şi fata pe maică-sa
Şi se va lipi de bărbatul său
Şi vor fi amândoi un trup
Că aşa şi Dumnezeû a vrut.
Şi de aici înainte
Să vă înmulţiţi voi
Ca iarba câmpului,
Ca frunza codrului,
Ca stelele ceriului,
Ca năsipul mărilor
Şi din viţă
Din sămânţă
Până l-aceşti doi fii ai dv.
Ca dumneavoastră cinstiţi,
Buni şi înduraţi părinţi,
Să vă umiliţi
Şi pe fiica dv. s-o blagosloviţi,
Că nu este fiu să se nască
Şi la părinţi să nu greşească.
Dar nu-i nici un părinte aşa de rău,
Să nu-şi blagoslovească fiul său.
Ea stă cu genunchii plecaţi
Cu lacrimi pe faţa sa vărsate
Către dumneavoastră cinstiţi,
Buni şi înduraţi părinţi
Ca dumneavoastră să vă umiliţi
Şi pe fiica d-voastră s-o blagosloviţi
Că blagoslovenia părinţilor
Întăreşte casa fiilor,
Iară blăstemul părinţilor
De pe temelie răsipeşte casa fiilor.
Şi al treilea rând
Tot acest cuvânt
Către dumneavoastră cinstiţi
Buni şi înduraţi părinţi
Fiica s-o blagosloviţi,
De d-voastră să fie blagoslovită
Şi de Dumnezeu întărită.
Amin! Amin![1]

După ce a sfârşit oratorul de rostit cuvintele acestea, mireasa, care în timpul acesta a stat îngenunchiată, se scoală din genunchi şi-şi ia iertăciune de la toţi cei de faţă, începând, mai întâi, de la tatăl său şi perindându-i pe toţi, sfârşeşte cu cel mai mic. Chiar şi de la copilul din leagăn, dacă este, încă-şi ia iertăciune, rugând pe fiecare îndeosebi ca s-o ierte.

Părinţilor şi neamurilor celor mai de aproape şi mai înaintate în vârstă, decât dânsa, le sărută mâna; cu fraţii, surorile, suratele şi cunoscutele sale se sărută în gură, iară celorlalţi le zice numai ca s-o ierte.

Atât părinţii, cât şi ceilalţi, o iartă şi o binecuvântează, dorindu-i toate cele bune şi zicând:

Dumnezeu să te ierte,
Dumnezeu să-ţi ajute,
Dumnezeu să te binecuvânteze,
Într-un ceas bun cu noroc,
Să ai parte de viaţă etc.

[1] Din Vama, com. de Andrei Prodan, stud. gimn.

Şi, pe când mireasa îşi ia iertăciune de la fiecare, nevestele cari se află de faţă şi mai ales una dintre dânsele, care-i foarte bună cântăreaţă, cântă, cu o arie foarte tristă, următorul cântec :

Frunză verde-amărăciune,
Ia-ţi copilă iertăciune,
De la mamă, de la nene,
De la ceriul cel cu stele.
De la fraţi, de la surori,
De la grădina cu flori ;
De la strat cu busuioc,
De la flăcăi, de la joc ;
De la strat cu tămâiţă,
De la fetele cu gâţă ;
Din ogradă, de la poartă,
De la fetele cu coadă ;
De la unchesi şi mătuşi
Din tindă şi de la uşi [1].

Aceste versuri, cântate cu o arie foarte tărăgănată şi duioasă, storc lacrimi până şi din inimile cele mai împietrite. Astfel îşi ia mireasa iertăciune înainte de ce pleacă la cununie.

Dar nu numai ea, ci şi mirele încă îşi ia iertăciune de la părinţii şi neamurile sale, când are să se pornească la cununie. El încă îngenunche înaintea părinţilor săi, iară colăcerul rosteşte următoarea oraţie :

Cinstiţi oaspeţi şi nuntaşi
Şi cu toţi împrejuraţi,
Câţi sunteţi aici adunaţi
Staţi puţin şi ascultaţi
Aceste două, trei cuvinte,
Care sunt orânduite
De la bunul Dumnezeu.
Iar mai ales dumneavoastră
Cinstiţi şi înduraţi părinţi,
Care sunteţi blagosloviţi
Ca şi pomii cei rodiţi,
Care dau roadă ramurilor
Din răcorile rădăcinilor.
Iară şi al doilea rând
Cinstiţi oaspeţi şi nuntaşi
Şi cu toţi împrejuraţi,
Care aici v-aţi adunat
La această cinstită nuntă
Şi veselie binecuvântată,
Că această va să rămâie
La tot tineretul cu dătorie
Până-n veciului vecie.
Că nu-i fiu pe pământ
Să trăiască
Şi-naintea părinţilor
Să nu greşească,
Că şi părinţii trudesc
Şi mult se mai năcăjesc
Până fiii săi îi cresc
Şi de tot răul îi feresc.
Că aşa şi Dumnezeu
Dintru început
A făcut
Ceriul şi pământul
Numai cu cuvântul,
Marea şi câte-s într-ânsa
Numai cu zisa.
Şi ceriul l-ampodobit
Cu soarele
Şi cu stelele,
Cu luceferii şi cu luna
La care privim totdeauna,
Cu luceferi luminoşi
La care privesc şi cei păcătoşi.
Pământul l-a-mpodobit :
Cu râpi şi cu dealuri,
Cu munţi şi cu măguri,

[1] Din Crasna, dict. de M. Bărbuţă.

Cu brazi
Rămurați,
Ca-ntrânsele
Toate fiarele
Să se nască
Și să crească
Și să vecuiască
Care după semnița sa
Și să-și dea roada sa
C-așa a vrut sfinția sa.
Iară dup-aceste toate
Dumnezeu, ca cel ce poate,
A mai făcut
Raiul la răsărit
Deosebit
De acest pământ;
Și-n rai pe Adam l-a zidit,
Pe strămoșul nostru Adam
Din care ne tragem neam,
Cu trupul din pământ,
Cu auzul din vânt
Cu osul din piatră,
Cu sângele din rouă,
Cu frumusețâ din soare.
Și-a suflat cu duhul
Și-nviseră trupul
Deosebit de-ale sufletului.
Iară văzând Dumnezeu,
Că nu-i bine, ci e rău,
Omul singur să trăiască
Pământul să-l stăpânească.
A luat și a poruncit,
Pe Adam l-a adormit
În câmpii raiului
În codrii viilor,
În câmpii înfloriți
În codrii înfrunziți.
Și-a luat o coastă
Din coastele lui Adam
Și-a zidit pe Eva, strămoașa noastră
Iar Adam
Deșteptându-se din somn
S-a spăriat
Și-a strigat:
— Doamne ! ce să fie-aceasta ?
Iară Dumnezeu i-a zis :
— Adame ! bucură-te !
Nu te spăria,
Că aceasta e:
Os din osul tău,
Sânge din sângele tău,
Carne din carnea ta,
Și ea se va chema
Ție soție
Pân-în a veciului vecie.
Că de-acum se va lăsa
Feciorul de tatăl său
Și de maica sa
Și s-a lipi de muierea sa,
Că așa
A vrut și sfinția sa,
Și-amândoi se vor chema
Un trup
Că și Dumnezeu așa a vrut.
Iar dumneavoastră cinstiți,
Buni și îndurați părinți
Tot nimică nu gândiți
Cu duhul blândețelor
Pe acest fiu al d-voastră,
Care l-ați născut
Și l-ați crescut
Și i-a dăruit
Dumnezeu cel sfânt
Zile de căsătorie
Și de bucurie
Să-l blagosloviți,
Cum a blagoslovit
Avram pe Isac,
Isac pe Iacob,
Iacob pe cei 12 patrierși,
Care de Dumnezeu au fost aleși,
Mai ales ca cei trei cuconi,
Care au fost în cuptioru de foc
Și-au împlut lumea de noroc.
Iar dumneavoastră cinstiți,
Buni și îndurați părinți
Tot nemică nu gândiți
Cu duhul blândețelor
Pe acest fiu al d-voastră,
Să-l blagosloviți.
Să se bucure și el
De blagoslovenia d-voastră
Cum Aron s-a bucurat,
Când toiagul a aflat
De doisprezece ani uscat
Și-a înfrunzit neudat
Și-a înflorit în mână
Fără de rădăcină.
Și-a fost foarte frumos,
Lângă masa lui Cristos.

Iar dumneavoastră cinstiți,
Buni și înțelepți părinți
Pe acest fiu al dumneavoastră
Cu duhul blândețelor
Să-l blagosloviți,
Ca să se bucure și el
După cum s-a bucurat
Prea fericita Ileana
Atunci când ea a aflat
Prea cinstita cruce.
C-acest fiu al dumneavoastră
Șede cu genunchile plecate
Cu lăcrimi, pe brațe vărsate,
Și stă cu smerenie
Și-așteaptă cuvânt de blagoslovenie.
Că blagoslovenia părinților
Întărește casa fiilor
Iar blăstemul părinților
Răsipește casa fiilor.
Că de-ar fi
Casa lor din piatră
Tot s-ar răsipi
Chiar din talpă
Și n-ar mai fi
Vrednici s-o facă.
Iar dv. cinstiți nuntași
Și cu toții împrejurați
Câți Dumnezeu îndurat
Aici v-a adunat
La această cinstită nuntă
Cu toții să fiți
Îndătoriți
De trei ori ca să rostiți:
Amin! Amin! Amin!
Să ne fie aceste cuvinte deplin.
Cine n-a zice, de trei ori, amin
Să i se umple trupul de venin
Și apoi știu c-a zice: Amin!
Și mie mi se cuvin:
Un păhărel bun de vin
Și-o băsmăluță de in,
Să-mi șterg mustețele de vin.
Și aceea de nu mi-ți da
Să-mi dați una de buci,
Să mi șterg nasul de muci.
Și aceea de nu mi-ți da.
M-oi șterge într-o poală de mânta
Și tot N.N. m-o chema.
Și dacă-ți binevoi
Pentru mine-ți scociori
Și-o copilă ochișea
Dintr-acestea de-acolea,
Dacă m-a vrea, m-a vrea,
Dacă nu m-a vrea
Dracul s-o ia!
Să facă cimpoi din ea
Să cânte la nunta mea![1]

După rostirea acestei orații, mirele, sculându-se din genunchi, sărută mâna părinților, precum și a neamurilor celor mai de aproape.

Datina de a-și lua tinerii iertăciune de la părinții lor, înainte de cununie, există nu numai la românii din Bucovina, ci și la cei din Transilvania[2], Ungaria[3] și Moldova.

Una dintre orațiile sau cuvintele de iertăciune, care se rostesc la ocazia aceasta, în Moldova e cea următoarea:

„Dumneavoastră cinstiți și blagosloviți părinți, ascultați puțintel cuvântul: zis-a proorocul Moise, că prea vecinicul Dumnezeu întâi făcu ceriul și pământul; și pe cer făcu Dumnezeu soarele, luna și stelele și păsările și văzduhul, marea și peștii în mare. Și după ce împodobi Dum-

[1] Din Mitocul Dragomirnei dict., de Ioan Iachimciuc, agricultor.

[2] I. C. Tacit, *op. cit.*, p. 21: „Dimineața fetele își iau și ele ziua bună de la surata lor prin colinde.

Într-aceea mirele, primind binecuvântările părinților, pleacă cu nunul însoțiți de intimii lor, la mireasă".

[3] Com. de El. Pop: „Atunci, adică dimineața, în ziua cununiei, *grăitorul* cheamă pe tata și pe maica mirelui, le ține o *cuvântare* în numele acestuia, ce azi e mire și iese de sub protecția lor, prin care le mulțămește pentru purtarea de grijă și creșterea ce i-au dat-o. La finea cuvântării, mirele sărută mânile părinților, iar aceștia cu ochii plini de lacrimi îl strâng la piept, îl sărută în frunte și binecuvântându-l, îi doresc ca toate să fie într-un ceas bun, cu noroc, să aibă viață îndelungată și plină de fericire".

nezeu ceriul socoti Sfinția Sa de împodobi și pământul cu izvor de apă rece și dulce și cu pomi de tot felul și multe feluri de gadine sălbatice, care de noi, de oameni, sunt știute, iară mai multe pot fi neștiute. Deci, după acele după toate, zidit-a Dumnezeu pe omul cel dintâi, adică pe strămoșul nostru Adam și-l făcu din opt părți : trupul din pământ și oasele din piatră, cu sângele din rouă, cu frumusețele din soare cu ochii din mare, cu sufletul din Duhul Sfânt, cu gândul din iuțimea îngerilor, cu putere de la Sfânta Troiță și-l făcu om deplin.

Și iarăși dădu somn de adormi și zise Dumnezeu, că nu este bine să fie omul fără de ajutor și scoase o coastă din coasta lui Adam și o zidi de-i face femeie ajutor, adică pe strămoașa noastră Eva. Și dacă se deșteptă Adam din somn și o văzu, zise așa :

„Mulțămesc, Doamne, Sfinției Tale, că văzui că aceasta este os din oasele mele și trup din trupul meu și aceasta se va chema femeie ; și pentru aceasta își va lăsa omul părinții și frații și se va lipi către al său soț, de se va împreuna și vor fi amândoi un trup. Atunci, Dumnezeu a zis și i-a blagoslovit : să creșteți și să vă înmulțiți ca stelele ceriului, ca năsipul mării și să împleți tot pământul, peste toată lumea ; blagosloviți să fiți pământului și pe dânsul să moșteniți. Și dintru acest cuvânt dumnezeiesc curse izvor de neam în neam, și om din om curs-au. Și venit-au vremea până la fiii d-voastră (cutare) : ales-a și d-lui mirele cu voia lui Dumnezeu vârstnică, ca să-i fie soție dumisale. Deci, se roagă domniilor-voastre ca să-i iertați și să-i blagosloviți, *să meargă pe cale albă* la cinstită și de Dumnezeu dăruită casa domniilor-sale, care-i de Dumnezeu dată și de oamenii cei buni aflată. Deci, se roagă domniilor-voastre și cu al doilea cuvânt, ca să-i iertați și să-i blagosloviți, cum a blagoslovit Avram pe Isac, Isac pe Iacov și Iacov pe cei doisprezece feciori, căci blagoslovenia părinților întărește casa fiilor. Deci, se roagă domniilor voastre și cu al treilea cuvânt, ca să-i iertați și să-i blagosloviți, să meargă pe cale albă la cinstită și de Dumnezeu dăruită casa domniilor-sale, casă bună, casă de bucurie, cu viață, cu pat, cu norocită liniște, până la adânci bătrânețe. Ca să fie domniilor-voastre bucurie, care bucurie a fost la Aron proroocul, când a înfrunzit toiagul în mână și a înflorit fiind uscat de doisprezece ani. Acel dar și blagoslovenie să-i învrednicească Domnul Dumnezeu și pe acești cuconi iubiți ai domniilor voastre, astăzi cerându-și iertăciune, cu multă plecăciune, de la Cristos, să fiți dumneavoastră sănătoși !".

Tot aceea orație, după o altă versiune, însă în versuri :

Ascultați,
Ascultați
Dumneavoastră cinstiți
Părinți
Și împrejurași,
Și dumneavoastră precum și noi
Cinstiți nuntași !
Acestor părinți ne vom ruga
Și de rost vom cuvânta.
Iar dumneavoastră cinstiți părinți,
Care de la Dumnezeu sunteți osândiți
Să căutați spre fii dv. cei smeriți
Cu duhul blândeților
Să-i iertați și să-i blagosloviți.

Că nu este fiu, pe pământ să trăiască
Și părinților să nu greșească,
Măcar cât și părinții se silesc
Și de toate cele rele îi feresc.
Dumnezeu a făcut ceriul și pământul,
Numai cu cuvântul
Marea și cele dintr-însa,
Numai cu zisa.
Și încă după toate aceste a mai zidit
Tot pe pământ, raiul la răsărit
Și în rai a zidit
Pe strămoșul nostru Adam,
Din care ne tragem și noi astăzi

Din neam în neam
Cu ochii din mare,
Cu lumina din soare,
Cu toate stichiile trupului
Osebit de ale sufletului.
Şi-a suflat Dumnezeu cu duhul
Şi-a înviat trupul.
Şi-a văzut Dumnezeu,
Că nu este bine,
Omul singur să trăiască
Pământul să-l stăpânească.
Şi-a dat un somn dulce lui Adam
Şi-a adormit foarte greu Adam
Şi-a scos din stânga lui o coastă,
Şi-a zidit pe Eva, strămoaşa noastră.
Adam, sculându-se a prorocit zicând :
— Doamne ! Doamne ce-mi este mie ?
Iar Dumnezeu i-a zis :
— Adame ! Adame !
Nu te teme,
Este a ta soţie.
Os din oasele tale
Şi trup din trupul tău,
Pentru aceea va lăsa
Fiul pe tatăl său,
Şi pe muma sa
Şi se va lipi de femeia sa
Si vor fi amândoi un trup,
Că aşa Dumnezeu a vrut.
Şi de-atunci ne tragem noi
Din om în om,
Şi din rod
În rod
Şi din viţă
În viţă,
Până la aceste două tinere mlădiţe,
Ce stau înaintea dumneavoastră
Mâhniţi
Şi smeriţi
Şi cu lacrimi vă roagă
Să-i iertaţi şi să-i blagosloviţi
Pentru că blagosloveniile părinţilor
Întăresc casele fiilor,
Iară blăstemele părinţilor,
Risipesc casele fiilor.
De ar fi curte durată
Pe temelie de piatră
Ea de sârg se risipeşte toată.
Şi ziceţi boieri : Amin !
Că eu nu voi zice-amin,
Pân-ce nu mi-ţi da o năframă de in,
Cusută împrejur cu fir,
Ca să-mi şterg guriţa de vin.
Şi de năframă tot v-aş mai ierta,
Dar de păhar ba !
Şi-l voi duce la guriţa mea,
Că ea ştie cum a bea. Amin !

După oraţia de iertăciune, ce s-a reprodus, vornicelul, spre recunoştinţă, dă din partea mirelui şi a miresei oratorului un pahar de vin, iară acesta, înainte de a bea, urează în următorul mod :

Mulţămim dumitale cucoane mire
Şi dumitale cucoană [1] mireasă.
Cum m-aţi văzut dv. cu acest pahar
Milostivul Dumnezeu să vă vadă
din cer cu dar.
Cu darul său să vă dăruiască,
Numele să vă mărească,
Anii să vă sporească,
Zilele să vă-nmulţească.
Să vă trimită din ceriuri
Ale sale patru daruri :
Sternă împărătească,
Coroană crăiască,
Scaun domnesc
Toiag stăpânesc.
Milostivul Dumnezeu
Să vă povăţuiască cu sfatul,
Ca să vă bucuraţi unul de altul,
Cum s-a bucurat Aron proroocul,
Când i-a odrăslit în mână toiagul
Neudat, nenourat,
De doisprezece ani uscat.
Şi Dumnezeu când l-a blagoslovit
Îndat-a odrăslit
Şi a înfrunzit.
Să vă mai bucuraţi
Cu acea bucurie nespusă,
Când fericita Elena
A aflat cinstita cruce.

[1] *Cucon, cucoană*, în limba veche română înseamnă : *june, tinerel*.

Şi iarăşi să vă învrednicească
Dumnezeu sfântul,
Să vă bucuraţi unul de altul
Cum s-a bucurat cinstitul Noe proroocu,
Când s-a izbăvit de potop,
Şi din poame a gustat
Şi s-a săturat
Şi a băut şi vin
De a făcut chef deplin;
Şi de atunci s-a făcut vin,
Cu care şi eu la feţele dv. închin.
Această cale
Şi împreunare
A domniilor-voastre
Să fie cu ştirea sfinţiei sale
Să vă îndrepteze spre loc
Cu mare noroc,
Spre viaţă
Cu dulceaţă,
Spre lauda părinţilor
Şi a fraţilor
Şi spre pomana săracilor.
Şi iarăşi milostivul Dumnezeu
Să vă miluiască
Şi încă să vă mai dăruiască
Multă avuţie
Şi întreagă bogăţie:
Turme de oi,
Pluguri de boi
Herghelii de cai
Şi pungi de bani
Ca la boierii mari.
Şi încă să vă miluiască,
Şi să vă mai dăruiască:
Mult cu mult,
Ca apa din Prut.
Măcar şi ca Siretu,
Că aşa este *adetiu* [1].
Mulţămesc şi dumitale
Jupâne vornicele!
Trupuşor de viorele,
Face-te-ar fetele mănunchele,
Să te bage-n sân la piele!
Mulţămesc dumitale
De acest păhar
Cu zăhar,
Ca şi Sfântului Duh pentru dar
Pentru acest păhar mândrişor
Şi gălbior
Ca din suc de păltior
Darul Sfinţiei Sale,
Să fie în casa dumitale.
Precum ai ajuns vornicel de această gloată [2]
Să dea Dumnezeu să ajungi şi vornicel de poartă [3]
Şi pe noi să ne bagi în samă
Măcar cu câte un pahar de vin,
Că noi toţi îţi mulţămim,
După toate acestea, ca un voitor de bine
Sf. D-zeu să nu mă uite nici pe mine.
Să-mi dăruiască o copilă tinerică,

[1] *Adetiu* este vorbă veche românească de la *debitum*, silaba *bi* de la mijloc se suprimă după datina şi a altor cuvinte ce conţin asemenea silabă, de ex. *sibilo*, *şueriu* etc. Zicerea *adetiu* se întrebuinţează în gura poporului când voieşte a exprima datoria ce are a plăti proprietăţii pentru dritul uzufructului, de ex. *a plăti adetiul moşiei*, aceea ce limba modernă exprimă prin *câştiu*. Prin urmare, ea exprimă o datorie, o trebuinţă de satisfăcut. În locul deci al colăcăriei în chestie, zicerile: *că aşa este adetiul* nu înseamnă decât: că aşa trebuie, aşa se cuvine. Nota ep. Melchisedec.

[2] Zicerea *gloată* şi de aici *glotaş* şi *a se îngloti* înseamnă, „mulţime, popor" şi se derivă de la scrierea greacă γλῶσσα limbă, care în limbajul biblic se ia şi în înţeles de „neam, popor de altă limbă".

[3] *Vornicul de poartă* era o boierie la curtea domnească. Cantemir ne spune că erau la curte patru vornici de poartă, că ei şedeau din afară de curte şi desfăceau acolo pricinele cele mai mici ce veneau la domnie, pedepseau pe femei cu purtări rele şi pe acelea care se silniceau ori se făceau ţiitoare, le împreuna cu cununie cu persoanele de care erau ataşate, dacă erau de starea de jos, iar când era dintre boieri încunoştiinţa pe Domn. Şi când şedea Domnul în scaunul cel de judecată, ei stau la o parte şi ţineau poporul în bună orânduială, însemnau în condica lor pe cel ce nu se înfăţişa la termenul de judecată prin care acela se făcea vinovat în neascultarea de Domn şi pierdea procesul. Ei, pentru plata serviciului, primeau *adetiul*, din târgul Roman (D. Cantemir, *op. cit.*, f. 168).

Frumușică,
Ochișică,
Măcar ca cea de colea.
Dacă și ea o vrea
Să fie soțioara mea.
Iară dacă n-a vrea
Ielele[1] s-o ia,
Să facă cimpoi din ea
Să cânte și la nunta mea[2].
Că eu oi face pe ici pe colea
Și-oi găsi pe care m-a vrea.
De a fi mai mare
Va merge mai tare.
De a fi mai mică
N-oi zice nemică.
Iară de-a fi mai frumușea
Mai mult îmi va plăcea,
Și se va chema că este a mea,
Și voi ține casă cu ea.
Închin și la gurița mea,
Că ea știe cum a bea,
Și voi face buzele leicuță,
Și pântecele balercuță
Și n-a curge nici o lecuță.
Iară tu guriță nu te bucura
Că de acest pahar te vei sătura;
Că nu te vei sătura nici cu altul
Cum nu se satură iadul,
De boieri de *divan*[3]
De vornic și *vataman*[4].
Și beu acest pahar de băutură
Pentru multă voie bună;
Pentru mare mila dreptăților
Pentru bunătatea bunătăților
Pentru *irul irului*[5],
Ca izvorul vinului
Pentru roada câmpului,
Care când înflorește,
Toată lumea se veselește;
Unul cu altul când ne vom întâlni,
Să nu avem a ne feri.
Când ne vom întâmpina,
Să avem a ne săruta.

[1] *Ielele*, în imaginația poporului, sunt niște spirite femeiești, făcătoare de rău, care se numesc *Rusalii*. Sunt așa de periculoase, încât nu este bine nici pe nume a le chema pentru aceea obișnuit ele se exprimă numai prin pronumele *ele* și *dânsele*. Între alte rele ce produc aceste spirite acelui urât de dânsele este și boala reumatismului pe care românul o numește *dânsele*, adică o boală cu care cel bolnav se crede atacat de *iele* și se zice că bolnavul pătimește *de dânsele*. Se mai aude în popor imprecația *„luate-ar ielele"*. Femeile cu numele Ruxandra, chiar și prăznuesc Rusaliile în miercurea înjumătățirii după Paști.

[2] Aici nu trebuie a lua imprecația aceasta ca ceva răutăcios din partea junelui către fata ce o iubește, ci mai ales ca o manieră de a o apropia de dânsul mai mult, de pe o parte deșteptând în ea frica superstițioasă, de a nu cădea în mâna ielelor, dacă ar refuza a merge după dânsul, căci femeile, mai cu seamă, sunt foarte superstițioase și cu frică de spiritele rele, iar pe de alta, prin gelozia ce voiește a deștepta în ea cu descrierea altei fete ce el o ar găsi lui de soție, în locul ei.

[3] Domnul Cantemir ne spune că, din vechime, se împărțea în două categorii: *boieri de sfat* sau *sfetnici* și *boieri de divan*. Cei dintâi erau sfetnicii Domnului în trebile cele mari ale țării și în politică și erau șapte: Logofătul cel mare, Vornicul de țara de sus, cel de țara de jos, Hatmanul, Postelnicul cel mare, Spătarul cel mare, Paharnicul cel mare. Boierii de divan se despărțeau în trei părți: starea întâi se numeau boierii cei mari; cei de starea a doua, și a treia: *boierii mici*. Boierii cei mari făceau slujbele lor la curtea domnească și când se duceau pe la locurile lor unde aveau așezare, aveau drită a judeca pe supușii lor și a le hotărî pricinele. Boierii de starea a doua și a treia erau ajutători în slujbele celor mari. Tustrele stările trebuiau să fie de neam boieresc. După aceștia erau și alții ce se numeau *boernași*, care pot fi de orice stare și fac și ei serviciurile lor la curte, ca niște slugi de casă ai Domnului. (D. Cantemir, *op. cit.*, cap. VI, f. 154—174).

[4] *Vornic* sau *vornicel* și *vătăman*. Aceștia erau servitori domnești pe la sate spre a aduce întru împlinire poruncile cârmuirii și a strânge dările. *Vornicul* era întâia persoană în sat din partea cârmuirii. *Vătămanul* era ajutorul lui pe care el îl comanda, când avea de executat vreun ordin.

[5] *Irul Irului*. *Ir* în limba poporului înseamnă mirodenie. Până astăzi poporul numește *iruri* o doftorie casnică pentru răni; ea este o unsoare compusă din mai multe materii mirositoare precum: rășină, tămâie, sacâz, ceară albă, untdelemn, seu de oaie. *Ir* nu este decât o zicere stricată din μυρον = *unsoare*. Colăcariul deci, prin cuvintele *Irul Irului*, dorește ca lucrurile mirositoare și grase, să nu se sfârșească niciodată, ca izvorul vinului.

Când ne vom întâlni,
Să avem a ne cinsti,
Cu cuvinte bune,
Cu păhăre pline[1]
Iar când ne vom înfăţişa
Să avem a ne îmbrăţişa.
Pace între fraţi
Şi-ntre împăraţi.
Boierii cei mari
Să rămâie jitari[2],
Boierii cei mai mici
Să rămâie calici,
Iară noi ţăranii
Să-nflorim ca şofranii.
Iară *mazilii*[3]
Să-i tragă câinii,
Încă şi mâţele
Să le roadă opincile.
Şi eu zic d-voastră : amin,
Şi beu acest pahar de vin,
Şi îl beu tot,
Ca să trăiţi cu noroc.
Şi eu aş mai lăsa,
Dar mă tem că nu mi-ţi da.
Aş mai da şi pe la fete,
Dar mă tem să nu se-mbete.
Şi mamele nu le vor găsi lor vină,
Ci-mi vor căta mie pricină,
Şi mă vor face pe mine vinovat
Şi vor zice că eu le-am îmbătat[4].

[1] *Cinstea* în sensul ţărănesc înseamnă : a vorbi cuiva cu cuvinte măgulitoare şi plăcute şi al trata cu pahar de băutură.

[2] *Jitariu* se derivă de la zicerea slavonă *juto* = secară. Zicere împrumutată de la slavoni, care în ţarinile lor seamănă mai mult secară, *juto* ; de aici, păzitorul ţarinelor se numea *jitariu*, literar *secărariu*.

[3] *Mazilii* din vechime se numeau boierii ieşiţi din serviciu. După ce s-au înmulţit tare boieriile, numirea de mazili se da *răzeşilor* care şi aceştia se trăgeau din viţă boierească. Aceşti mazili sau răzeşi se comandau pe la sate cu felurite ordine de execuţie din partea ispravnicilor şi a ocolaşilor (subprefecţi) care negreşit erau foarte nemilostivi către ţărani.

[4] Vezi, Ep. Melchisedec, *op. cit.*, p. 293—297.

XIV

Plecarea la cununie

După ce şi-a luat acuma de la toţi iertăciune, se porneşte mireasa dimpreună cu vornicеii, cu druştele, precum şi cu alte fete şi neveste la biserică, unde are să se cunune.

La biserică se duc miresele de la ţară mai totdeauna pe jos. Iar trăsura în care au să se întoarne de la cununie se porneşte ceva mai târziu.

Dacă biserica, unde are să se cunune, e cam departe atunci mireasa se duce într-o căruţă sau într-un car la care de comun sunt patru boi înjugaţi.

La munte şi cu deosebire în ţinutul Câmpulungului şi al Dornei, din Bucovina, e datină ca atât mireasa cât şi întreaga sa suită să plece la cununie călare.

Mai nainte însă de a pleca cu căruţa sau cu carul o nevastă înrudită cu mireasa leagă de căpestrele cailor şi de coarnele boilor năfrămi, care sunt menite pentru cărăuşi, adică pentru cei ce mână vitele prinse la trăsuri. Deodată cu trăsura, în care pleacă mireasa, merg totodeauna şi alte trăsuri.

Atât când merge pe jos cât şi atunci când merge cu trăsura, o însoţesc şi o păreche de lăutari care, de cum se pornesc de acasă şi până ajung la biserică, cântă diferite marşuri.

La pornire şi pe drum, când lăutarii sfârşesc marşul început, nevestele, ce o însoţesc, cântă încă felurite cântece de jale, care le vin mai degrabă în minte. Din mulţimea acelora reproduc aici pe cel următor:

Floricică dintre munţi,
Copilă din doi părinţi!
De ce rău mi te măriţi,
Ori n-ai milă de părinţi?
Nu ştii tu, mândruţă lele,
Că miluţa de la nene
E ca fugarul de miere?
Şi mila de la măicuţă
E ca mursa din stecluţă.
Şi miluţa de la fraţi
E ca umbra de sub brazi.
Şi miluţa de surori
E ca mirosul de flori.
Iar mila de la bărbat,
Ca umbra de păr uscat
Când te pui să te umbreşti,
Mai tare te dogoreşti!
Şi mila de la soacră
E ca poama cea mai acră,
Ce se coace şi se coace
Şi dulce nu se mai face.
Şi mila de la cumnate
E ca pelinu-n bucate.
Iar mila de la străini
E numai ciulini şi spini,
Care floare-n ea porneşte
Când gândeşti că înfloreşte
Ea atunci se veştejeşte,
Şi când aştepţi să rodească
Spinii cresc s-o năduşească [1].

[1] G. Tomoioagă, *op. cit.*, p. 54.

Dăcă mireasa se mărită după un mire din sat străin, unde se presupune că-i va merge rău, atunci nevestele, ce o petrec la cununie sau chiar și nunii cei mari, care în cazul acesta încă sunt de față la petrecere, cântă miresei următorul cântec:

Copilă din doi părinți,
La ce foc te mai măriți?
Că mila de la bărbat
Ca frunza de măr uscat.
Și mila de la măicuță
Ca și mierea cea dulcuță.
De-ai ști cum îi cu bărbat
N-ai sili la măritat.
Ți-ai tocmi zestrea pe ladă
Și ai ședea la mă-ta fată.
Mai stăi, fată, și fetește
Și vezi lumea ce gândește.
Da mai șezi măcar o lună,
Să porți floare din grădină.
Da mai șezi măcar un an,
Să porți struț de măgheran.
Șezi un an și jumătate,
Să mai porți coada pe spate...
Creșteți flori, da nu-nfloriți,
Că mie nu-mi trebuiți.
Creșteți flori cât gardurile,
Nu voi rumpe ramurile![1]

Mirele, vornicеii acestuia, precum și întreaga sa suită, care uneori se urcă și până la 20 de feciori holtei, atât la munte cât și la țară, se duce totdeauna călare. Chiar și cei mai sărmani miri, care nu au caii lor proprii, împrumută de la alții și încă se duc călare.[2]

Pe mire în cele mai multe părți îl petrec lăutarii cântându-i marșul numai până ce iese de pe poartă, mai departe nu. Tot atunci, când e petrecut până la poartă, unele neveste înrudite cu dânsul cântă și lui, ca și miresei, mai multe cântece de jale, precum:

Eu mă duc, codru rămâne,
Frunza plânge după mine.
Eu nu pun să plângă nime,
Că mie când mi-a fi jele,
Eu oi plânge singurele.
Și mie când mi-a fi dor,
Oi plânge singurior[3].

Sau acesta:

Frunzuliță, frunză creață,
Duminică dimineață
Mândră zi s-a mai ivit,
Mândru soare-a răsărit
Și pe mire l-am gătit,
Cu cunună de argint.
Nu știu soare a răsărit,
Ori mirele a-nflorit?
Că frumos mai e gătit
Cu podoaba târgului,
Cu mirosna câmpului,
Cu cușmuță brumărie,
Cu cunună argintie.
L-am gătit la mânăstire
Și i-am dat numele mire,
L-am gătit la cununie,
Ca să-și capete soție,
Și soție și nevastă,

[1] Din Pojorâta, sat în districtul Câmpulungului, Bucovina, com. de I. Flocea, stud. gimn.

[2] Aceeași datină există și la italieni. Düringsfeld, *op. cit.*, p. 94: „El (mirele) e cu totul nou îmbrăcat și călărește pe cel mai frumos cal, ce l-a putut afla. Șaua și celelalte halaturi, deși adeseori numai împrumutate, sunt așa de frumoase cum numai poate cineva să-și închipuiască. Asemenea cărări și tot atât de sărbătorește îmbrăcați îl încunjură neamurile și amicii săi".

[3] Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.

De noi să se despărțească !
Și nevastă și femeie
Ziua bună să și-o ieie :
De la strat cu busuioc
De la feciorii din joc ;
De la strat cu tămâiță,
De la mândrele fetițe ;
De la stratul cu hemei,
De la fete și flăcăi. [1]

Și acesta :

Floricică de pe munți,
Sus pe deal la Rădăuți
Este-o fântână adâncă,
Mai mulți cai beu și mănâncă,
Toți mănâncă, toți necheazä
Și la culcat se așează.
Numai calul mirelui,
Murg ca pana corbului,
Nici nu bea, nici nu mănâncă.
Pe picioare se usucă.
Nu știu fânu-i rogozos,
Ori mirele nu-i voios ;
Nu știu apa-i ruginoasă,
Ori mireasa nu-i frumoasă ?
Fânu-i bun, nu-i rogozos,
Și mirele-i prea voios,
Ca un trandafir frumos ;,
Apa-i lină, curgătoare
Și mireasa-i prea frumoasă ;
Apa-i lină curgătoare
Și mireasă-i ca o floare,
Pare că-i ruptă din soare.
Amândoi se potrivesc,
Ca doi porumbi se lovesc ;
Amândoi îs ca doi sori
Pe cer sănin, fără nori [2].

Pe drum merge mirele de comun înainte, vornicеii după dânsul alăturea, iar ceilalți feciori tot doi câte doi în urma vornicеilor. Și cei mai mulți dintre dânșii, cu deosebire însă vornicеii, având arme la sine, împușcă de mai multe ori pe drum, dând prin aceasta sătenilor de știre :

Că-nălțatul împărat,
Cu întregul său palat,
La cununie a plecat [3].

În unele părți ale Transilvaniei venind nunul și nuna împreună cu vornicelul în curte la socrul mare cu alaiul și cortegiul uzitat la această ocazie și aflând pe acesta șezând pe un scaun, vornicul se adresează către dânsul cu următoarea vorbire :

Bună ziua soacră mare,
Ce ți-e de plângi așa tare ?
Nu cumva ai supărare,
Că venim cu alai mare ?
Noi la dúmnia-ta venim
Porunca să-ți împlinim.
Și pentru că ne-ai chemat
Noi, iată, te-am ascultat,
Și fiindcă ne-ai poftit,
Acum bine te-am găsit !
Noi multe nu-ți grătulăm
Numai în casă intrăm,
Pe mirele să-l luăm
În mâna nunului să-l dăm.

[1] Com. de G. Tomoioagă ; *idem, op. cit.*, p. 54.
[2] Din Mahala, com. de G. Tomoioagă ; compară de același : *Moravuri...*, p. 54.
[3] Datina românilor din Bucovina.

După aceea, vornicul intră cu nunul, nuna şi întreg cortegiul în casă şi se adresează către mire cu următoarele :

Acum cinstite mire,
După trecutele zile,
Care astăzi s-au plinit,
De când mireasa-i tocmit.
Iată nunul a venit
Precum v-a făgăduit,
Mâna dreaptă îţi va da
Şi te va şi cununa.
Deci acuma te găteşte
Şi cu noi călătoreşte.

După aceasta ieşind nunul cu mirele şi cu întreg cortegiul în curte, unde se află socrul mare şezând pe un scaun, vornicul se mai adresează către socrul mare cu următoarele :

Acum cinstit socru mare,
Sănătate dumitale,
Că pe cine-am căutat
Iată că am şi aflat.
Nunul iar cum s-a legat,
Mâna dreaptă i-a şi dat.
Şi vă pot încredinţa,
Că îl va şi cununa
Pe acest mire cinstit
Fiu al vostru prea iubit.
Dar nainte de a pleca,
Eu frumos te voi ruga :
Ca dumnia-ta ca părinte,
Ce-ţi iubeşti fiul fierbinte
Şi ca tată cu-ndurare,
Să-i dai binecuvântare.
Ca fericită să-i fie
Scumpa lui căsătorie.
El, ca fiu ascultător,
Îţi va fi mulţămitor
Şi acum şi-n viitor
Şi la timp de ajutor.
Deci, acum îl sărutaţi,
Şi tare nu vă-ntristaţi,
Că merge cu oaste-alesă
La prea scumpa lui mireasă,
Şi dacă s-a cununa,
Iar acasă s-a-nturna.
Acum vă lăsăm cu pace,
Precum lui Dumnezeu place,
Şi fiind foarte voioşi,
Să vă aflăm sănătoşi !

De aice apoi pornesc cu cortegiul şi cu lăutarii înainte la socrul mic, unde află pe acesta iară şezând pe scaun şi vornicul mirelui se adresează către dânsul cu următoarele :

Bună ziua socru mic !
Ce stai aşa obedit ?
Ori, pentru noi eşti scârbit,
Căci aice am venit ?
Noi aici dac-am venit,
Credem c-am şi nimerit
Şi ceea ce căutăm
Suntem siguri că şi aflăm.
Căci pe cine-am întrebat,
Tot aici ne-au îndreptat,
Deci, nu mai staţi întristaţi,
Nu plângeţi, nu lăcrămaţi,
Ci îndată vă sculaţi
Şi pe noi ne întrebaţi :
Ce căutăm, ce îmblăm ?
Ca solia să ne-o dăm.

Vornicul miresei :

Cinstite vornic de loc !
Dumnezeu să-ţi dea noroc.
Dumnezeu să te trăiască
Şi graiul tot să-ţi sporească,
Ce ne iai aşa cu graba ?

Ştii că graba strică treaba.
Te rog fii ceva mai bun,
Că zău, adevăr îţi spun;
Că noi nu stăm obidiţi,
După cum vă-nchipuiţi.
Nice nu suntem scârbiţi,
Precum văd că ne vorbiţi
Nu plângem, nu lăcrămăm,
Din contră, ne desfătăm
Cu lăutari, cu cântare,
Cu ospăţ şi pompă mare.
Nu vedeţi lume-adunată,
Cum stă aici şi aşteaptă ?
Neveste, feciori şi fete,
Îndesaţi pe sub părete.
Toţi aşteaptă cu tărie,
O solie să ne vie.
De aceea vă-ntrebăm.
Şi frumos vă şi rugăm :
Să ne spuneţi ce voiţi ?
Cine sunteţi, ce poftiţi,
Ce căutaţi, ce îmblaţi,
Voi solia să v-o daţi !

Vornicul mirelui!

Pentru aceasta venim
Şi aici călătorim,
Fiindcă jupânul mire
Tuturor ne-a dat de ştire,
Ne-a spus ce i s-a-ntâmplat
Chiar de curând, la vânat :
O căprioar-a aflat
Cu ea s-a-ntâmpinat
Şi luând-o în braţe
A sărutat-o în faţă.
Dar din braţe i-a scăpat,
La d-voastr-a intrat.
Neştiind ce să se facă
Fiind cu inima sacă.
Îndărăpt s-a înturnat,
Oaste mare-a adunat,
Frumos o a îmbrăcat
Şi bine o-a ospătat
Şi cu dânsa a plecat,
Toţi, cu toţii, la vânat.
Să-şi găsească căprioară,
A dumnialui soţioară.
Astfel, venind, cu toţi bând
Şi cu lăutari cântând,
Noi pre toţi am întrebat,
Toţi aici ne-au îndreptat.
Deci, noi, aici ştim să fie
A mirelui nost-soţie.
Că la d-voastră-n curte
S-au adunat muieri multe,
Multă glotă adunată,
Stă tot cu gura căscată.
Ce căutăm cu tărie
Trebuie-n casă să fie.
După semnele-arătate,
Credem că vom avea parte
Să aflăm ce am pierdut
Dacă ne-am trepădat mult.
Iată dar solia noastră :
Sănătate dumneavoastră!
Multe nu mai cuvântăm,
Numai una vă rugăm :
Ca mireasa să ne-o daţi,
C-apoi cu noi vă-mpăcaţi.

Vornicul miresei:

Cinstite vornic de casă,
Mulţumim de vorb-aleasă !
De celea ce ne arătaţi,
Suntem foarte încântaţi.
Ce s-atinge de-ntrebare
De ce ne faceţi rugare,
Puteţi fi încredinţaţi,
Că la noi aici aflaţi.
La noi dacă aţi venit,
Foarte bine-aţi nimerit.
Deci, poftiţi prea iubiţi fraţi,
Mai întâi de ne-nchinaţi,
Căci noi v-am ieşit cu plin,
Cu multe ploscе de vin
Să bem cu toţi împreună,
Ca să fim cu voie bună,
Vă mai dăm încă de veste,
Că mireasa la noi este,
Şi ce de la noi poftiţi,
Câştigaţi precum doriţi,
Pe tânăra căprioară,
A mirelui soţioară.
Deci, acum cinstită nună
Te rugăm ca să fii bună :
Dumneata pofteşte-n casă
La jupâneasa mireasă
Că umilit te aşteaptă,
Ca pre o mamă-nţeleaptă,
Te aşteaptă cu bucurie,
Să o duci la cununie.

Grăbeşte şi osteneşte
Pre mireasă o primeşte,
La biseric-o porneşte,
Cu mirele o-nsoţeşte.

Şi-i cununaţi împreună,
După cum şi legea sună,
Dup aceea să trăiţi,
Mulţi ani buni şi fericiţi!

După aceasta vornicei invită pe nună cu arcaşul în casă şi petrecând mireasa de trei ori prin arcul pregătit anume, zice de trei ori: **În numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh.** După pregătirea şi ieşirea cu mireasa în curte, vornicul mirelui se mai adresează, către socrul mic, cu următoarele:

Acum cinstit socru mic,
Vezi că rămâi cu nemic,
Că noi ce am fost pierdut
La d-voastră am găsit.
Noi mireasa-o-am luat
Şi un colac v-am lăsat.
Şi un ulcior smălţuit
Cu vin bun şi îndulcit.
Multe v-aş mai cuvânta,
Dar noaptea m-ar apuca.
Deci, mireasa sărutaţi
Şi tare nu vă-ntristaţi,
C-aşa-i legea creştinească,
Ca să se căsătorească
Tinerii, când sunt de vârstă

După cum şi legea cântă.
Pân-mireasa-ţi săruta
Eu tot voi mai cuvânta.
Voi să vă mai spun vreo glumă
Să fiţi cu inimă bună,
Că acest mire cinstit
Mireasa şi-a dobândit.
După cât a tot îmblat
El azi o a căpătat.
De câte a fost lipsit
Aici toate le-am găsit.
Acum vă lăsăm în pace
Precum lui Dumnezeu place
Şi fiind foarte voioşi,
Rămâneţi toţi sănătoşi!

După terminarea acestor cuvinte porneşte cortegiul, cu lăutarii cântând înainte, la biserică [1].

Cum s-a pornit cortegiul sau şi mai înainte de aceasta, una sau mai multe neveste înrudite cu mirele şi mireasa intonează următoarea doină:

Busuioc verde din vie,
Jalnica mea holteie,
Când merg la căsătorie.
Când de-acasă am plecat
Ziua bună mi-am luat
De la părinţi şi fraţini,
De la prieteni şi vecini,
Căci acolo am intrat,
Clopu-n mână l-am luat,
Mă uitai la clopul meu
Lacrimile-mi curg mereu,
De jalea struţului meu.
Vai sărace struţ frumos

Cat-acum să te-arunc jos.
Măierean în cornul mesei,
Mândru plâng ochii miresei,
Dar nu plânge ca unul,
Care ştie ce-i dorul...
Mirele-i cu voie bună
Că merge şi se cunună,
Mireasa-i cu voie rea
Şi se plânge vai de ea,
Că-şi înschimbă portuţul,
Şi-i rămâne drăguţul,
Şi locul din şezătoare
Şi drăguţul ca şi-o floare [2].

În alte părţi ale Transilvaniei, adunându-se chemaţii la casa mirelui împodobesc două care cu câte 4 sau 6 boi, cu năfrămi şi cu petele, cu crengi verzi şi cu flori legate la coarnele boilor, la care le pun clopoţele la grumaz.

[1] Petru Băncilă, *op. cit.*, p. 59—67.
[2] I. Pop Reteganul, *Doine pop.*, în „Tribuna", an II, Sibiu, 1885, nr. 274.

Nunul mare (nănaşul) cu nuna şi cu cei mai bătrâni, împreună cu socrul mare, şed în carul acela, în care vreau să aducă mireasa, iară ceilalţi nuntaşi şed în carul cel pentru vestmintele miresei. Ceteraşii încă şed în cel dintâi, care pleacă înainte, apoi urmează ceilalţi.

Colăcarul, stegarul şi mirele merg călări, împreună cu alţi doisprezece călăreţi, toţi feciori hotei, cu năfrămi pe spate şi pe umeri în jos. Dintre aceştia şase inşi merg înaintea mirelui, tot doi câte doi, şi alţi şase îndărătul lui, asemenea doi câte doi. Mirele merge înainte, între aceste şase părechi, având de-a dreapta pe stegar cu steagul, iar de-a stânga pe colăcar şi aşa merg pe drum până când ajung la calea jumătate Aice toţi călăreţii se adună pe lângă care făcând un cerc împrejur, atunci nunul mare scoate băutură şi colac şi dă de gustă feciorii şi toţi nuntaşii, apoi se pun iar în şir şi merg până aproape de poarta miresei tot în acest rând. Dar colăcarul, cu un călăreţ lângă sine, aleargă înainte, ca să dea de ştire că vin, şi ajungând la poartă nu pot să intre, fiindcă poarta-i legată cu funii sau cu lanţuri înfăşurate cu paie.

Starostea gazdei cu multă lume de oameni bătrâni şi tineri stau dinlăuntru de poartă şi-i arată colăcarului drumul mai încolo ; colăcarul însă, după ce salută pe cei de la poartă, începe aşa :

Ce salt, ce veselie,
Ce lucru poate să fie ?
Ce staţi aici adunaţi
Dumnea-voastră iubiţi fraţi ?
Că noi foarte ne mirăm
Şi nu vă prea lăudăm,
Gândind : că de frică mare,
V-aţi închis aşa de tare.
Văzându-vă faţa-ntristată
Şi cu galben mestecată
Firea vi-i cam spăimântată
Şi starea vi-i tremurată.
Trei luni sunt de când venim,
Ne uităm şi nu durmim,
Dar lucruri aşa tocmite
Încă nu ne sunt ivite.
Poarta legată cu paie,
Gloata-n cap stă să ne saie.
Unii cu măciuci ferecate,
Alţii cu gurile căscate
Şi de garduri răzămate.
Dar de cei cu măciuci ferecate,
Nu ne temem că ne-or bate.
Ci ne temem de cei cu gurile căscate,
Că ne-or mânca iepele toate.
Mai cuvântaţi şi d-voastră ce ştiţi,
Şi cu vorba nu ne zăboviţi !

Aici, starostea răspunde şi le arată drumul să meargă mai departe zicând, că zău aici nici unul nu e cu gura căscată, şi altele :

Colăcarul :

Cinstite vornice de casă
Spuseşi multe, nu ne pasă.
Dumnezeu să te trăiască,
Traiul tot să ţi-l sporească
Gura, cât şura, să ţi-o lărgească.
Noi de când ne-am ridicat
Cu-al nostru crai lăudat
Multă lume am îmblat.
Şi îmblând atâta lume
Am văzut câte-o minune,
Care toate vi le-oi spune
Şi credeţi, că nu sunt glume.
Dară lucrul minunat
Ca să fie-aşa ciudat,
Încă nu mi s-a-ntâmplat :
Porţile tare legate
Faceţi-vă voie bună
Şi cu paie-nfăşurate !
Poate doară vă păziţi !
Şi de cineva gândiţi,
Sau de turci aţi auzit,
Că pe-aici au tăbărât.
Dar bine să vă păziţi
Că şi noi am înţeles,
De un crai macedonesc
Care-acum s-a ridicat
Şi-i lotru prea minunat.

Vine cu niște oști grele
Cât se sparie toți de ele.
Tunuri groaznice slobozesc,
De și munții se clătesc.
Dar vă prindeți cu noi frați,
Porțile să dezlegați.
Și ne dați tot ce vom cere,
Că noi suntem cu putere.
Și vom păzi cu tărie,
Pe aici nimeni să nu vie.
Faceți-vă voie bună
Și credeți, că nu-i minciună.

Starostea

Te-am ascultat vrând, nevrând,
Să mai apuc și eu la rând,
Că multe spui și înșiri,
Tu zici că de noi te miri.
Dar voi sunteți tocălii
De spăriet paseri în vii.
Dară mă rog taci acuma,
Să-ți mai spun și eu una.
Taci, rogu-te, fii domol,
Să nu te culci pe pomnol
Și nu vorbi tot minuni,
Doar n-ai mâncat bureți nebuni.
Sau fugiți de priculici,
De aceea v-ați oprit aici ?
Ori umblați după boștine,
Că aici nu are nime... ?

Colăcarul :

Dumneata-mi ești cunoscut,
De când mi te-am fost văzut.
Știi, azi vară în oraș
Ședea-i la un contoraș,
La masă după cuptor
Rodeai un mestecător
Și ieri pe nescari rozoare,
Răsfățându-te la soare.
Dumneata ești de la Buda Veche
Unde mâța fuge de streche...
Cinstite vornice,
Să-ți mai spun oarece :
Eu sunt sol împărătesc,
Nimică nu mă-ndoiesc,
Tot direpte să grăiesc ;
Că porunca-mpărătească
Caută să se-mplinească.
Cine nu vrea s-o-mplinească,
Cu capul o să plătească.
Pe-al nostru crai lăudat
Înger blând l-a deșteptat,
Fața vesel și-a spălat,
La Dumnezeu s-a rugat,
Slugile și le-a chemat,
Mândră oaste și-a adunat
Din bătrâni și tinerei,
Cât îi stă bine cu ei.
Tot argați de cei voinici
Peste cinci sute și cinci,
Peste-o sută călărași
Peste-o sută pedestrași.
Peste dânșii s-a uitat
Și apoi ieși la vânat.
A vânat câmpii cu florile
Munții cu răcorile.
Și văzând o urmă de fiară
Stătură toți și se mirară.
Unii ziceau că-i floare de rai,
S-o rupă al nostru dulce crai.
Alții că-i viță de vie,
Să-i fi craiului soție.
Atunci, pe noi pe-acești doi,
Văzându-ne mai vioi,
Fiind cu calea-nvățați
Și cu cai mai buni gătați
Dintre oaste ne-a ales
Și-nainte ne-a trimes,
Ca s-aducem veste bună
La toți și toate-mpreună,
C-al nostru crai lăudat
Și pe-aici ai mai îmblat
Și fiind vreme senină
A intrat într-o grădină
Și aflând o floare-nflorită,
Frumoasă neodrăslită,
Ar duce-o-n grădina crăiască,
Ca acolo s-o sădească
Și frumos să odrăslească,
Domnul gându-i împlinească !

Starostea

Ardealul cât e de mare,
Mincinos ca tine n-are.
Călare pe a ta iapă,
Mai mincinos ca o babă,
Ba și soțu-tău știu bine,
Că vorbind cum se cuvine,
E mincinos ca și tine,

Nespălat și somnoros,
Rău de gură, flecăros.
De când mă-sa l-a-nbăiat
Și popa l-a botezat,
De loc nu s-a mai spălat,
Și-nc-așa e de măreț,
Ca și un purcel creț
De după coteț.
Iar d-ta ca un dregător
Ieșit de după cuptor,
Cu cisme de piele de mâță
Pe la gură tot tărâță.
Cu capul cât un bostan
La gură, ca un cloțan,
Unde mergeți, acolo vă uitați,
Așa sunteți de detunați,
Ați uitat de ce-ați venit
V-ați dat după flecărit.

Colăcarul:

Toate bine le-ai cuvântat,
Dar pe gură nu te-ai spălat
Și totuși te ții măreț
Ca un purcel creț
Într-un fund de coteț,
Cu mustața trasă-n jos
Și la gură mâncăcios...
Iubiți oameni de omenie
Ca Dumnezeu să vă ție!

Vorba prea îndelungată
Nu-i de treabă niciodată.
Noi acum ne-am dat solia,
Dumneata ne dă simbria.
Du-te-n cea frumoasă casă,
Vezi în cornul cel de masă,
Un colac de grâu curat
Într-o suliță-mplântat
Pe sama noastră gătat.
Și o glajă de vinars,
Ca să o dăm pe sub nas
Să ne treacă de necaz;
Sau și o ploscă de vin
Și o ștergură de in,
Ca buzele să ne ștergem
Și încălziți de vin să mergem[1]
Foarte frumos mulțămim
Ca și când am bea deplin,
Că nu suntem învățați
Să trăim necumpătați.
Căci, când eram eu băiat
Mama mea s-a mâniat,
O plăcintă a luat,
M-a lovit peste obraz
De mi-a fost mare năcaz.
Dar de-om îmbuca o bucătură,
Vom mai bea și din băutură,
Îmbucând de două ori,
Vom bea și de două ori.

Aici, deschizând porțile, colăcarul și soțul său intră călări și merg până dinaintea ușii unde se opresc și starostea aduce un colac într-o suliță împlântat, o cană cu apă și o sticlă cu vinars, care toate le pune pe un scaun micuț, jos mai pe pământ; iar colăcarul coborându-se de pe cal, încunjură scaunul se pleacă și ia de pe scaun colacul împlântat în suliță și sticla cu vinars, iar cana cu apă o varsă. De cumva însă nu le poate lua, râd toți cei de față. Pe unele locuri pretind că, colăcarul să sară cu calul peste lanțul înfășurat cu paie, cu care este legată poarta de la un stâlp la altul, dar datina aceasta a ieșit acum din nou.

După ce a luat colacul de pe scaun, îl împlântă cu sulița în tureatcul cizmei și închină cu sticla cu rachiu către staroste, zicând:

Cinstite vornice,
Să-ți mai spun oarece,
Să aveți grijă de buți cu vin
Și de cai iarăși de fân

[1] Aici starostea închină cu vinars și pe colăcar, dar acesta nu primește, ci cuvântează mai departe.

Şi de ovăz vânturat.
Iar pentru tânărul împărat
Mesele să fie gătate
Cu tot felul de bucate.
Că de n-or fi toate gătate
Ţi-o suna cojocu-n spate.

Zicând acestea, colăcarul se întoarce la nuntaşi, care până acum au stat pe loc şi dând colacul nunului, acela îl dă cui vrea, apoi vin cu toţii împreună în ordinea de mai nainte la poartă, unde iară îl opresc şi nu-l lasă să intre până ce nu zice nunul la faurul, care acuma e starostea, ca să deschidă lacăţile porţii. Intrând apoi înlăuntru, călăreţii se dau apoi jos de pe cai şi se pun în joc, dar nunul cu mirele şi cu ceilalţi nuntaşi intră în casă; nunul sau colacarul cere mireasa, să meargă la cununie cu aceste cuvinte:

„Bineştiut este d-voastră şi cunoscut, cum că d-lui N.N. pornind a păşi la sfânta taină a căsătoriei şi căutându-şi o soţie, întru care inima să-i odihnească, din voia lui Dumnezeu a şi aflat vrednica d-voastră casă, întru care şi binecrescuta d-voastră fiică. Ei fiind încredinţaţi cu semnul şi cu darea de mână, dorim ca astăzi să se şi lege cu lanţul cel de aur al credinţei în sfânta biserică, din care pricină foarte frumos vă rugăm, ca să o lăsaţi să pornească împreună cu noi la sfânta biserică ca să se primească această sfântă taină".

După acestea, nuntaşii pleacă la cununie, cam de comun pe jos, dacă nu e departe biserica [1].

Împrejurul Năsăudului, tot în Transilvania, intrând starostea mirelui în casa miresei, iar ceilalţi nuntaşi între care şi mirele, rămâind afară, zice:

Dusu-ne-am şi am îmblat
Până-n capul ăstui sat,
Unde-i podul cel stricat;
Podul se rupse cu noi
Şi-am căzut toţi în noroi.
Pân-de-acolo ne-am sculat,
Galea ni s-a astupat.
Atunci ieşi o babă zbârcită,
Spre al nostru folos tocmită
Şi ne spuse-n gura mare
De-mpărăteasa cea mare.
Noi pe ea o am ascultat
Şi aicea ne-am băgat
Şi mireasa o-am aflat;
Dar nu vă fie cu bănat,
Că noi suntem soli împărăteşti
Cu brânele voiniceşti,
Cu curele husăreşti
Şi cu cizme căzăceşti;
Noi pe-mpărăteasă-o cătăm,
Că bună veste o să-i dăm:

Al nostru tânăr împărat,
Plin de minte şi de sfat,
Pe noi ne-a mânat
Din sat
În sat
Pe-mpărăteasa s-o cătăm
Ş-apoi lui să i-o dăm.

Starostea miresei:

Ne rugăm cu umilinţă
Să ne daţi îngăduinţă,
Fiindcă a noastră-i vina
Dac-odată am dat mâna!

Starostea mirelui:

Al nost-tânăr împărat
Cătră oaste a strigat:
Ori împărăteasa să i-o dea,
Ori cu toţi-n loc să stea.
Noi avem cărţi
Şi dreptăţi.
Precum dumnia-ta le vezi;

[1] B. Viciu, *op. cit.*, p. 4—16.

De vrei să ne primeşti,
De grabă să le ceteşti !

Starostea miresei:

Le-aş ceti pe faţă,
Dar iş cu albeaţă.
Le-aş ceti pe dos
Dar îs cu albeaţă,

Starostea mirelui:

Noi îţi cerem cărţi
Să ne daţi dreptăţi,
Cum că aici am umblat
Laolalt-am făcut sfat.

Starostea miresei:

(Luând un pahar cu vin ori cu rachiu).

Să trăieşti cu sănătate,
Să nu mai cumperi bucate,
Dară în târg să te duci
Şi de la alţii s-aduci
Să ai plin în găbănaş
Aduse de la oraş,
Să ai plin pe sub părete
Aduse de sub gălete !

Starostea mirelui:

Cinstite staroste de loc
Cu opinci de porc,
Cu cuşmă de miel
Cu bota de oţel,
Noi drept îţi spunem,
Că nicicând nu umblăm
Joia-n târgu cu jocurile,
Ci noi îmblăm cu plugurile
Şi sămănăm bujorul
Să răsară dropşorul
Ce se face fărâmiţă,
Să trăieşti, dar eu n-oi bea,
Că nu-mi place holirca !

Starostea miresei:

De nu-i bea dumneata,
Or bea ăştia de colea.
(Arată pe cei din casă)

Starostea mirelui:

Noi n-am venit să bem
Nici să mâncăm,
Noi am venit în grabă să îmblăm
Şi împăratului bună veste să-i aducem,
Iar d-voastră să vă spunem
Împărăteasa să ne-o daţi,
De nas să nu ne purtaţi,
Că împăratul vine
Să nu vă cază cu ruşine !

Starostea miresei :

În zadar îmblaţi pe-aici
Şi faceţi între noi prici [1],
Că după ce-mblaţi n-avem,
Şi-mpărăteasa nu v-o dăm
Fără v-om da o ciută
Cuvântătoare, nu mută !

Starostea mirelui :

(Ieşind din casă în curte, unde se află mirele, însoţuit fiind de nănaşi şi alţi nuntaşi).

Ştiu că mult aţi aşteptat
Să mă vedeţi înturnat
De la tabără departe
De unde n-am căpătat carte.
Eu acolo am îmblat
De-mpărătească-am întrebat,
Dar ei mi-au arătat o ciută
Cuvântătoare, nu mută ;
Cu cisme roşi încălţată
La cap cam biţată
Sub barbă-nbălţată ;
E în casă, după masă,
Cu năframă de mătasă
Pe margini cu aur trasă ;
Dacă vreţi s-o vedeţi
Haideţi, nu vă îmbieţi !

(Intrând cu toţii în casă)

Ori mireasa ne-o daţi,
Ori cu noi nu vă jucaţi,
Că suntem o oaste mare
De unde soarele răsare,
Că dacă ne-om supăra
Noi pe toţi v-om apuca
Şi-n tindă v-om arunca ;
Iar mireasa drăguşoară
Om prinde-o de subsuoară
Şi-om da-o în mâni la mire,
Să trăiască-n fericire.

[1] *Price*, pl. *prici* = pricină, cauză, scârbă. Există şi în Bucovina.

După aceasta, închină miresei, apoi pleacă cu toţii la cununie [1].

În unele comune, tot din ţinutul Năsăudului, mergând feciorii de împărat dis-dimineaţă la mire şi scoţându-l pe acesta, după ce s-a gătit, din casă, cu steagul şi cu lăutarii, îl conduc până la un loc, unde îl lasă dimpreună cu neamurile şi cu ceilalţi nuntaşi, care se mai află de faţă, ca să aştepte puţin, iară ei, adică feciorii de împărat, numiţi de astă dată şi *colăcari*, luând steagul şi lăutarii, se duc după mireasă, ca s-o ia şi să o aducă şi pe aceasta [2].

Ajungând la mireasă, unul dintre chemători sau feciorii-de-împărat, care e mai bătrân, văzând atâta lume adunată dinaintea casei, cuvântează :

Ce saltă, ce bucurie,
Ce lucru poate să fie ?
Căci noi oricât am umblat,
Ca aicea n-am aflat !
De trei luni de când venim
Şi noi pe drum nu dormim,
Dar ori pe unde-am trecut
Aşa ceva n-am văzut.
Şi-am venit din casă-n casă
După-o stea mândră şi-aleasă
Până la această casă.
Şi ajungând l-această casă
Iată steaua ni se lasă.
Deci, ori steaua ne-arătaţi,
Ori în nuntru ne lăsaţi !

Vornicul miresei, care stă lângă poartă şi nu lasă pe nime să intre înuntru, răspunde că el n-a văzut nici o stea. Prin urmare, să se ducă în treabă-şi de unde au venit, căci aice n-au ce căuta.

Chemătorul miresei însă nu se lasă, cu una cu două, a fi respins, ci el cuvântând mai departe, zice :

Vornice de aici de casă
Cuvântul ţi se-nmulţească,
Dumnezeu să te trăiască !
Dar nu te purta cu gândul
Că ne vei muta cuvântul
Ca şi holbura cu vântul.
Sau gândeşti că ne-om spăria ?
Dar noi n-om mai face aşa.
Căci batăr că suntem doi,
Noi nu ne temem de voi,
Că suntem întregi ca mărul
Şi vorbim tot adevărul.
Că-nălţatul împărat
Pe aici a mai umblat,
Pentru aceea nu s-a lăsat,
Dimineaţa s-a sculat
Şi curând s-a îmbrăcat
Şi pe obraz s-a spălat,
        Pe obraz
        Cu vinars,
        Şi pe mâni
        Cu vinu bun,
În scări că s-a înălţat,
Pe cal că a-ncălicat
Peste oaste s-a uitat
Şi ne-a ales pe noi
        Pe aceşti doi
        Voinici,
        De stat mici,
Dar din gură mai chitaci
Şi cu caii mai fugaci,
Să ispitim cu tărie,
Să-i dăm lucru cu trezie [3].

După rostirea acestei oraţii, care nu e alta decât un mic fragment al celei premergătoare, şi după mai multe cuvinte şi împotriviri din partea

[1] Iuliu Bugnariu, *Datine populare din jurul Năsăudului*, în „Gazeta pentru Transilvania", an. LXIX, Braşov, 1880, nr. 143.
[2] Com. de I. Pop Reteganul.
[3] Com. de Dim. Cosmolei.

vornicului miresei, fraţi-de-mire intră în casă şi scoţând pe mireasă între vivate şi urări, o conduc până la locul, unde o aşteaptă mirele. Aice, întâlnindu-se amândoi, dau mâna unul cu altul, pun apoi mâna pe năframa de credinţă dată de împărat şi aşa, stând mirele de-a dreapta, iar mireasa de a stânga, pleacă înainte, mai departe, până ce se întâlnesc cu nănaşii, care asemenea se duc de acasă cu steagul şi cu lăutarii. Cum se întâlnesc cu aceştia, mirii le sărută mâna, se aşează între dânşii şi aşa pleacă apoi cu toţii până la biserică [1].

În unele părţi, tot din Transilvania, duc mai întâi pe mire până la biserică, apoi pe mireasă şi în urmă pe nănaşi [2].

În Munţii Apuseni ai Transilvaniei, nuntaşii se adună în dimineaţa cununiei mai întâi la mire şi de la acesta pleacă apoi cu toţii la mireasă. Mai întâi e vornicul, călare pe un cal mic cu panglici roşii în coamă şi cu un ciucurel roşu pe frunte. Vornicul are în mână o ploscă cu vin. Alăturea cu el sunt doi oameni, care duc un *colac* numit *pupăză* şi care are o formă împletită, lungă, ca de un jumătate de metru. Cei care duc colacul se numesc *colăcari* şi *pupăza* o dau la poartă vornicului miresei spre a o da tinerei *crăişoare*, care o împarte fetelor de etatea ei. Urmează naşul, mirele şi alţi invitaţi, care toţi sunt călări. Pe urmă e carul, şezând pe *ceaglăul* dinainte cuscrii cu stegariul, în mijloc naşa cu surorile de mire şi ceaglăul dinapoi, lăutarii. La car sunt prinşi câte 8—12 boi cu colaci şi cu năfrămi în coarne şi mânaţi de câte 4—6 *pogănici* cu biciuri lungi de piele cu care pocnesc ca trăsnetul.

Apropiindu-se de casa miresei, la o mică depărtare, carul se opreşte şi *vornicul*, însoţit de cei doi *colăcari*, se duce la poartă, unde îi aşteaptă *vornicul miresei*, în mână cu un *ţipău* făcut chiar de mâna miresei, şi în coaja căruia sunt înfipte trei pene lungi, de cocoş.

Sosind la poartă, vornicul mirelui zice :

Bună ziua oameni buni !
Ce saltă, ce veselie,
Ce lucru poate să fie ?
Ce staţi aici adunaţi,
D-voastră iubiţi fraţi ?
Că noi mult loc am îmblat
Şi aşa noi n-am aflat.
Trei luni sunt de când venim,
Ne uităm şi nu dormim
Şi aşa lucruri tocmite
Încă nu ne-au fost ivite.
Noi vedem poarta legată
Şi-o nuia mare ridicată :
Poarta legată cu paie,
Gloata-n cap stă să ne saie.
Legată cu lanţ de car,
Ca să îmblăm în zadar
Şi cu funii de fuior,
Dar de noi v-a fi fost dor ?
Noi drept vă rugăm
Şi sfat sănătos vă dăm :
Să fiţi cu noi buni şi blânzi,
Că noi nu suntem flămânzi ;
Nici nu te temem de voi,
Deşi suntem trei sau doi,
Că ne mai vin înapoi :
Patruzeci de călăraşi
Cu cai de se sparg de graşi,
Pedestraşi cinzeci şi nouă,
Oaste înfocată, nouă...
Ca-nturnându-ne lin,
Să fie suta deplin...
Mai mult cu doi sau cu tri

[1] Com. de I. Pop Reteganul.
[2] Com. de Dim. Cosmolei.

Precum şi dumneata ştii...
Tot cu puşti şi cu pistoale,
Mai mulţi cu mânele goale.

Vornicul miresei :

Nu ne lua cu cuvântul,
Ca şi volbura şi vântul
Că de ce spui nu ni-i frică,
Toate sunt numai nimică ;
Că suntem întregi ca mărul,
Şi grăim tot adevărul.
Tânăra noastră crăişoară,
Plin de voie şi de pară,
S-a sculat de dimineaţă
Şi spălându-se pe faţă,
A luat un bucium mare
Şi-a suflat în trei părţi tare
Şi-a adunat oaste multă,
Care de ea bine-ascultă :
Patru sute munteneşti,
Două sute din floreşti,
Dar nu gândi că-s ungureşti,
Că-s tot de neam lătineşti...
Dar d-voastră unde călătoriţi
Şi dincotro veniţi ?
De-atâta ne lămuriţi
Ca nişte tătari veniţi...

Vornicul mirelui :

Dacă gândiţi că suntem tâlhari,
Avem de la-mpărăţie
Carte cu pecetii mari.
Cine ştie carte lătinească,
Să vie să ne-o citească.
Iar cine nu ştie
Mai bine să nu vie.
Să nu aduceţi
Vreun popă cu barbă rară,
Să ne ţie până-n desară,
Nici unul cu barbă cănită,
Să rămână cartea necetită.
Mai bine unul cu barba ca fusul
Să ne deie curând răspunsul,
Răspunsul nostru aşteptăm,
Şase pahare cu vin,
Şase marame cu in,
Numai să fie din casă,
De la cinstita mireasă.
Să nu fie din sat
Sau de căpătat,
Că atunci ar fi cinstea noastră
Şi ocara d-voastră.

După aceasta, *colăcarii* dau vornicului miresei *pupăza,* spre a o duce miresei şi acesta voind să meargă în casă, vornicul mirelui îl opreşte şi-i zice :

Jupân frate !
Al nostru tânăr împărat
A lăsat
Casele să le-ncălziţi,
Blidele să le umpleţi,
Iar să nu v-aflăm sumeţi.
Să-i gătiţi pentru cai două-trei care de fân,
Cosite din postul lui Crăciun.
Două buţi cu vin din cel ales,
Din luna lui Faur să fie cules
Şi-un sac de vinars cu căpuşa să fie legat,
Pe sama tânărului împărat
Să fie gătat.

Vornicul mirelui, când se întoarce vornicul miresei din casă, urmează :

Ce fel de oameni sunteți d-voastră
De stați aici în calea noastră ?
Noi cât am umblat și-am cugetat
În calea noastră nimeni nu ne-a stat.

Vornicul miresei :

Bine vorbești d-ta jupâne frate,
Eu însă te-am așteptat cu mai multă oaște
Dar d-voastră ați venit numai doi
Și nu prea știți vorbi cu noi.
Dumneata să vorbești bine,
Nu vă las până mâne,
Am venit de la boi
Nici un pic nu mă tem de voi.

Aici, vornicul miresei dă vornicului mirelui țipăul împănat cu pene de cocoș și acesta se duce cu el la car, pe care-l încunjură de trei ori, împreună cu stegarul și cu cuscrii, strigând :

„Trăiască crăișorul și crăișoara tânără !"

De la car, se întorc iarăși la poarta miresei și *vornicul mirelui* începe dialogul :

Noa ortace
Ce ne-om face ?
Hai la altă casă,
C-aici nu ne lasă.
Cât am îmblat
Și-am cugetat,
C-aici n-am aflat.
Înluntru oameni și gloate,
Afară porțile legate.
Afară vedem viind și jucând,
Înluntru plângând și jelind.
Acest lucru ce poate să fie ?
Să ne spui adevărat,
Să nu-ți pară lucru dezmierdat.
Noi încă ți-om spune-o vorbă bună,
Ca și d-ta nouă o minciună.
Al nostru tânăr împărat
Dimineață, s-a sculat,
Pe față s-a spălat,
Lui Dumnezeu s-a rugat,
Trâmbiță de aur în mână a luat
Și frumos a trâmbițat,
Mândră oaste a adunat :
De boieri bătrâni, de tineri voinici,
Cum ne vedeți și d-voastră aici.
Al nostru tânăr împărat
În scările calului s-a înălțat
Peste oaste s-a uitat
Și ne-a ales pe noi cești trei voinici,
Precum ne vedeți și d-voastră aici,
Mai aleși de minte,
Cu vreo două, trei cuvinte
Și ne-a dat calea înainte,
Bune semne ne-au dat,
Pe bune drumuri ne-au îndreptat,
După cugetul ceriului,
După numărul stelelor.
Și așa venirăm câmpi cu florile,
Dealurile cu viile,
Șesurile cu grânele.
Când fuserăm la mijloc de cale,
Găsirăm o zână
Toți stătură în loc și se mirară,
Unii zic c-ar fi floare de mare,
Să fie tânărului împărat de bună împreunare ;
Alții zic c-ar fi floare de pe sate
Să fie tânărul împărat de bună sănătate,
Trecând la mijloc de cale,
Pierdurăm acea zână de flore,
Când fuserăm pe la această casă,
Văzând că steaua încă ni se lasă.
Ne-am abătut la d-voastră,
Văzând că sunteți de limba noastră,
Ori solia să ne-o dați
Sau pe cale să ne îndreptați.

Vornicul miresei:

Totuşi, totuşi, jupâne frate,
D-ai şti o ţâr de carte,
Eu te-aş trece poarta-n spate
Că văd că vii de departe.

Vornicul mirelui:

Dar după aceste cuvinte
Nu ne-ai putea poarta deschide ?
De-ţi va părea că nu-i aşa,
Mai multe îţi voi înşira
Şi vai rău ţi-a sta,
De nu-mi vei şti vorba înturna.
Tânărul nostru împărat
Umblând cu ai săi pe-aici
A oblicit la d-voastră o floare,
Care înfloreşte,
Dară nu rodeşte.
Noi după dânsa am venit
Să o aducem în curţile tânărului împărat,
Acolo să crească,
Să înflorească
Şi mulţi ani cu dânsa să trăiască!

Vornicul miresei:

D-voastră aţi rătăcit,
De oblu la noi aţi venit.
Ce-mi veţi da
Dacă pe cale voi îndrepta ?
Mergeţi p-aici la vale,
Că e bună cărare.
Ori mergeţi pe-aici în jos,
Că-i locul destul de frumos.
Dacă veţi ieşi din sat,
Trageţi în sus către munte,
C-acolo-s drumurile cele multe,
Nu pe la noi prin curte.
A noastră cinstită împărăteasă ştiind bine,
Că până acuma nu i-a mai venit nime,
Şede în cămară supărată.
De nu crezi,
Astară te voi lăsa s-o vezi.
Mai apoi
Ţi-oi da-o s-o duci la voi.
Numai a noastră împărăteasă
Se teme că-ţi fi o limbă străină,
De-odată veţi lua-o de mână;
Ori veţi fi o limbă rea,
De veţi duce-o şi pe ea.
Eu i-am spus să nu se supere-n har
Că d-voastră veţi duce-o-ncar;
Şi nu-ţi arunca-o din car jos
Că nu-i om somnoros,
Că nu doarme numai câte-o ţâră.
De la prânz pân-la ojină.
Şi dacă veţi duce-o la d-voastră,
S-o culcaţi în cămară,
Să nu fie cu împăratul de ocară.
Dar d-voastră, iubiţi fraţi,
În a cui treabă umblaţi ?
În treaba satului
Ori în treaba împăratului ?
Dacă umblaţi în treaba împăratului
Ia o trâmbiţă şi prinde-a trâmbiţa,
Doar vi s-or mai aduna,
Că eu nu vă las prin curtea mea,
Măcar până pe seară veţi şedea.
Dar ădă cinci florinţi de hârtie
Să dăm împăratului bună soţie.

Vornicul mirelui:

Parcă noi cu împărăteasa am vorbit.
Că de n-am fi vorbit,
Noi p-aici n-am fi venit.
Da încă avem cărţi bine pecetluite.
De mâna împărătesei făcute...
(Aici arată ţipăul împănat)
De ştii dumneata carte
Citeşte de departe.
De nu ştii prea bine,
Fă-te de-aici în colea,
Să mă duc pe unde-oi vrea...
Nu mai ţine calea mea.

Vornicul miresei:
(Inchinând dintr-o ploscă cu vin)

În astă rădăcină uscată,
La fund cam crăcănată,
Lată şi spătoasă
Ca o broască ţestoasă.
P-aci lată, p-aici lată,
Placă şi-mi închin-odată.
Că nu-i ţuică, zamă de prune,
Cum voi i-aţi pune nume,
Ci-i vinu din Mălăieşti:
Când bei te-nveseleşti.
Să n-o săruţi tare,
Că şi căciula din cap îţi sare.

Şi deschizând poarta,
Las-să intre toată gloata,
Că făcându-se tot una

Aşa vom împleti cununi,
Că vedem că sunteţi buni
Şi ne aduceţi şi cununi.

La intrare, în curte, mirele sau naşul ori altul dintre nuntaşi, trebuie să împuşte oala cu cenuşă din vârful *ciuhii.*

La uşa casei, vornicul miresei îi opreşte şi le zice :

„Mă rog, fraţilor, v-am lăsat în curte însă în casă nu vă las, fiindcă sunteţi şapte bătrâni, care fac judecată şi nu-i putem sminti de la lucrările lor."

Vornicul mirelui răspunde :

„Ne rugăm frate, lasă-ne în casă că noi plătim bani, ca să facem altă casă".

În acel moment dă vornicului miresei câţiva bani. Intrând în casă zice vornicul miresei :

Frate vornice din loc,
Să-ţi deie Dumnezeu noroc,
Noi avem o dorire :
Să vedem crăişoara în ce voie-i ?

Vornicul miresei aduce o fată mică de 4—6 ani, iar vornicul mirelui, ţinând copila de mână, zice :

„Să trăiască, să-i ajungă urma !" — şi dându-i doi, trei bani, urmează :

Nouă ne trebuie alta
Mai bălţată şi-mpănată,
Cu cizme roşi încălţată.

Vornicul miresei se duce şi aduce mireasa din cămară şi la intrarea sa în casă, toţi, afară de mire, se ridică în picioare, iar vornicul mirelui zice miresei :

„Vino spre mine, doamna mea !"
„Să trăiască mulţi ani fericiţi cu bărbatul !"

Luând-o de mână, se adresează vornicului ei, zicând :

„Iat-o frate ! când voi cere-o să ne-o dai cum e acum" !

De aici pleacă, cu toţii, la biserică [1].

În Sălaj, nemijlocit, după ce şi-a luat mirele iertăciune de la părinţii săi, întreaga oaste, care până atuncea a stat afară gata spre a lua şi aduce pe *craiul cel nou* la încoronare, încalecă pe cai şi se porneşte spre biserică şi anume : stegariul cu steagul înainte, tot jucându-l, după dânsul doi fraţi de mire alăturea, după aceştia nănaşul mare cu cuscrii şi cu mirele, asemenea alăturea, iară în urma acestora cealaltă oaste dimpreună cu lăutarii, care cântă marşul din Basarabia sau cel al lui Mihai Viteazul.

[1] Frâncu—Candrea *op. cit.*, p. 152—161.

Astfel, ca și când ar fi niște ostași, pleacă cu toții la biserică, unde îi așteaptă *crăiasa cea nouă* cu a sa oaste și lăutari [1].

Împrejurul Timișoarei, după finea liturghiei la biserică, adică cam către 12 ore, căci în sărbători pe acest timp se cunună, de regulă, sătenii români din aceste părți, urmează invitarea cumătrului mare din partea diverului, spre a binevoi la biserică.

Cumătrul mare, la care se află și muzica — luătari câte 3, de multe ori cimpoi sau și fluier — și stegișul între *urezate* și mersuri executate de muzică, cu tot conductul său, se duc după mire pe care îl aduc la biserică cu toți oaspeții și tatăl mirelui.

Pe mireasă o conduce de comun diverul, pe căruță, câte cu patru cai, toți cu mărămi și cordele la urechi.

Mireasa, luându-și ziua bună de la părinți, după ce mama sa îi dezleagă copciile cămeșii, întru semn că nu e încă legată, trage un pai din streșina casei, întru semn că ea se dezlipește din familia acelei case, se suie pe *cocie* (căruță), lângă ea, de-adreapta, diverul, de-a stânga, o jună ori o femeie conducătoare. Ceilalți oaspeți ai miresei urmează pe alte căruțe, precum și tatăl miresei [2] și așa pleacă la biserică, unde au să se cunune.

În comitatul Zarandului este datina ca mirele să meargă mai întâi cu lăutarii, cu nunii sau cumetrii cei mari și cu cuscrii la socru cel mic, ca să ia pe mireasă și dimpreună cu aceasta să plece apoi la cununie.

Spre casa miresei se duc tot cântând, chiuind și făcând voie bună.

Însă când cuscrii mirelui se apropie de curtea socrului mic, atunci *cherfarii*, adică chemații sau oaspeții miresei, le ies la poartă în cale și nu-i lasă să intre înuntru, zicând că ei nu-i cunosc, nu știu ce fel de oameni sunt și ce fel de afaceri au pe acolo. Pe urmă, lăsându-i, intră cumătra mare (nănașa) în casă și nu mult după aceasta iese cu mireasa dinaintea casei, unde se află o masă cu un ciubăr, plin cu apă și cu un struț de busuioc pe dânsa ; ia apoi struțul, îl bagă în ciubăr și prinde a stropi cu apă pe cuscri.

În același timp încep lăutarii a zice, iar cumătrul mare a juca cu fina sa, adică cu mireasa și cuscrii cu femeile cherfarilor.

După acest joc, care ține ca la vreo 40 de minute, slobod 2—4 focuri de pușcă sau revorver și apoi se pornesc cu toții la cununie, cântând următoarele versuri :

Ei nam și dainam fecioară,
Și iarăși dainam fecioară...

În fruntea tuturor nuntașilor merg *vifelii*, patru la număr și anume : doi ai mirelui, iar celalți doi ai miresei [3].

În România, mai nainte de ce pleacă mirii la biserică, să se cunune, mireasa, împreună cu doi flăcăi, cărora le trăiesc părinții, pleacă la o fântână cu apă. De acasă și până la fântână joacă trei hore, în locuri deosebite. Ajunși la starea locului iau apă într-o doniță, în care pun și busuioc, apoi se înapoiază acasă repetând iară trei jocuri, în jurul doniței.

Când vin *colăcerii* cu ginerele să *ridice* mireasa, iese nuna și cu mireasa înaintea lor cu acea doniță cu apă și cu busuioc, pe care îl moaie

[1] Com. de El. Pop.
[2] G. Trăilă, *op. cit.*, p. 445.
[3] Com. de Teodor Dușănescu, proprietar, în Mesteacăn.

în apă și stropește de trei ori, în cele patru părți, apoi toată apa din donință o toarnă peste picioarele cailor colăcerilor, iar busuiocul se pune în perna pe care vor dormi miri. *Cât va șede acest busuioc în pernă atât vor trăii noii căsătoriți.*

Ginerele, când vine la casa miresei, ca s-o ia și să se ducă la biserică, se uită de afară pe fereastra casei la mireasă și mireasa din casă la el printr-o salbă, *ca să facă copii frumoși.*

Mireasa, după ce se suie în car să plece la biserică, ca să se cunune, se uită spre răsărit și zice : *un porumbel și o porumbiță* adică, ca să facă numai un băiet și o fată : apoi începe a plânge. *ca să aibă noroc la semănat de cânepă ;* iar nuna îi pune pe cap o azimă și pe azimă care și un pahar cu vin, rupe după aceea din azimă și dă puțină miresei să mănânce, restul, din azimă îl rupe în mai multe bucăți și le aruncă în cele patru părți, vinul rămas de asemenea. Când aruncă pe acesta din urmă zice : *n-aruncă azimă și vin, ci sărăcia.* Din azima aruncată este bine să mănânce fetele mari, *căci se vor mărita curând.*

Când pleacă nunta la biserică pentru cununie, caută să nu se întâlnească cu altă nuntă în cale, ca să se vadă miresele, *căci, văzându-se, moare una din ele sau se despart căsătoriții* [1].

În Macedonia, după ce s-au întors solii, care au fost trimiși de mire la mireasă, ca să-i dea acesteia de știre că vine la dânsa s-o ia și să plece la cununie, merg toți nuntașii dimpreună cu mirele călări, la casa miresei, ca s-o ia, având cu ei puști și pistoale, precum și o *flamburâ* (steag) în vârful căreia se pune o cruce de lemn în ale cărei extremități se înfig trei mere. Apropiindu-se de casa miresei, încep a da din puști și pistoale, apoi vine mireasa, în fața nuntașilor, gătită frumos, îmbrăcată cu trei fuștane, una mai scurtă decât alta, câte cu trei degete, pentru ca să se poată vedea marginile lor de jos, pe spate cu o scurteică de postav cusută cu fir sau mătasă, după puterea ei, pe cap cu *telie* (peteală) albă și mai rareori galbenă, dar totdeauna fața miresei este acoperită cu un *sovon* (văl alb, transparent : după aceea, se face ceremonia *turtei,* adică două femei țin deasupra capului miresei *caniscul,* adică o turtă mare de aluat și o altă femeie dindărăt ține o garafă cu vin și scoborându-se mireasa în ogradă, la scări i se așterne un cearceaf alb pe care ea calcă, în semn de nevinovăție și că nu va fi pătată în toată viața ei casnică.

Cu venirea mirelui la casa miresei se cântă mai multe cântece, din care dăm aici următoarele :

Dado, le țe stai nărăită	Ce stai, mamă, supărată,
Până tora nu ți-am grăită,	Până acum nu ți-am grăit,
Ți tí ai mintea ñică	Ce-ți ai mintea mică,
Inima ne hărăsită?	Inima nebucurată ?
Du-te, dado, s-mi isusești	Du-te, mamă, să mă logodești.
Cât s-caftă si le tăcsești.	Cât se caută, să le promiți.
Cât mai mult s-pălăcărsești,	Cât mai mult să te rogi,
Sadea lucru s-bitisești.	Numai lucru să sfârșești.
Nu tii arsine a le rizile,	Nu ți-i rușine, tu rizilic,
Că-ñi cafta patru ñilie,	Că-mi ceri patru mii,
Patru ñilie si va ti strañie,	Patru mii numai pe straie,

[1] G. S. Ioneanu, *op. cit.*, p. 29—32.

Alte patru ti gherdane.
Tora, dado, ti a mea căsmeate,
ñi esi nouă a dete,
S-porta-nvestele duvalete.
Tora, dado, nă duñeaie
S-portă chiurchiuri cu elmaie
Si-aibă gionele tru sevdaie.

Alte patru pentru salbă.
Acum, mamă, pentru norocul meu,
A eşit un nou obicei
Să poarte mireasa toalete,
Acum, mamă, este o lume,
Se poartă chiurchiuri cu roşu
Să aibă voinicul pentru amor.

Mai este o variantă a acestui cântec, iat-o :

Fanca ñică, Fanca mare
Fanca ñică şi grămătică,
Grămătică di sculie ;
Scoală, lea dado, s-mi isuseşti
Cât să-ţi caftă s-nu mutreşti,
Si-camă se li pălăcărseştl ;
— Nu am hilie, ñi am orfanie,
Patru ñilie ma şi ti strañie,
Şi alte patru di gherdane,
Fustane, dado, pân di mese.
Le dado ţe caftai
Ţe caftai di me faţeai.

Fancă mică, Fancă mare,
Fancă mică şi-nvăţată
Învăţată din şcoală ;
Scoală, mamă, să mă logodeşti,
Oricât ţi-a cere, să nu te uiţi,
Şi încă chiar să-i rogi ;
— Nu am fiică, am copii săraci,
Patru mii voieşte pentru straie,
Şi alte patru mii pentru salbă.
Rochiie de mătasă.
Polcă, mamă, până la mijloc,
Mamă ce căutai
Ce căutai de mă făceai !

După ce mirele intră în casa miresei, părinţii lui dau daruri la fraţii şi la rudele miresei, deosebite lucruri, precum colţuni, cămeşi, batişte şi mai cu seamă mai multe părechi de ciubote, iar mirele cu fârtaţii, care sunt trei la număr, scot papucii cu care e încălţată mireasa şi o încalţă cu alţii, pe care i-a adus mirele ; ea se preface că nu-i primeşte, aruncându-i cu piciorul de trei ori, după care apoi se lasă a fi încălţată.

În Pind mai este obiceiul ca, tot atunci, neamurile să încingă pe mire cu *brâu roşu*.

După aceea, mirele cu mai mulţi feciori se duce la casa nunului şi acolo îl invită să meargă cu ei acasă la dânsul. Nunul încalecă pe un cal, care i s-a adus anume şi aceasta este o mare cinste, ce i se face, a nu-l lăsa să meargă pe jos.

După sosirea nunului la casa mirelui, pornesc cu toţii la casa miresei şi acolo se cântă nunului aşa :

Bună seara , nune mare
Această seară, bună seară.
Acestă oaste di-nvărligă
Este tută oaste a ta,
Una ñilie şi ţinţi sute.

Bună sara nune mare
Această sară, bună sară,
Această oaste de-mprejur
Este toată oastea ta,
Una mie şi cinci sute.

Tot atunci se cântă şi fârtaţilor cântecul următor :

Bună seara tine fartate
Această seară, bună seară,
Fartate mustrea multu ghine.
Mutrea s-nu ne-arusinezi,
Cu această oaste de-nvârligă.

Bună sara, tu fărtate
Această sară, bună sară.
Fărtate uită-te foarte bine,
Uită-te să nu ne ruşinezi,
Cu această oaste de-mprejur.

Înainte de a se porni mireasa la biserică, rudele ei cele mai de aproape o sărută pe rând şi-i cântă cântecul ce urmează :

Tremură soarele a scapetă,
Tremură inima a feteliei,
Se-mparte féata de dada sa,
De dada sa, féata şi de tată.
Pranză-mi, dado, pranză-mi,
Acest pranz, pranză-mi,
Că-s ñi fug, lea dado, xeanele,
Xeanele, ne sciutele.
Tremură soarele şi apune,

Tremură inima fetei (miresei),
Se desparte mireasa de mamă
De mamă, mireasă şi de tată.
Dă-mi un prânz mamă, dă-mi un
prânz,
La acest prânz, mai ţine-mă la
prânz,
Ca să scap, mamă, de străinătate,
De străinătatee, de necunoscuţi.

Afară de acest cântec obişnuit femeile mai improvizează şi alte cântece, care atât mişcă pe mireasă şi pe celelalte rude, încât cu toatele încep a plânge, jelind durerea miresei din casa părintească.

Scoborându-se apoi mireasa în ogradă, mirele şi neamurile lui trec pe dinaintea ei şi, în treacăt, se uită lung la ea, măsurând-o cu ochii, din cap până în picioare, apoi fraţii ei, verii şi alte neamuri de aproape, merg pe lângă ea, ţinând-o de braţ, unul de o parte şi altul de cealaltă parte, până când intră în biserică, pentru ca nu cumva s-o atingă cineva în cale. Tot atunci încep şi *ghiftii* (lăutarii) a cânta...

Tot timpul, cât merge mireasa la biserică, are ochii pe jumătate închişi, nu se uită nici în dreapta, nici în stânga, ci drept în pământ, are trupul ţeapăn, calcă cu paşi mici şi rari, încât abia se mişcă.

În cele mai multe locuri, mireasa se duce călare la biserică şi se întoarce tot aşa. [1]

[1] T.T. Burada, *Datinele*... p. 420—422.

XV

Cununia

După ce au sosit la biserică[1] şi după ce au intrat înluntru, fie mireasa bogată sau sărmană, tânără sau bătrână, frumoasă sau urâtă, este datină, ca să se aşeze înaintea tuturor femeilor, chiar şi a celor mai bătrâne şi mai cu vază în întreg satul. Aice stă ea apoi între druştele sale până după liturghie, adică până ce soseşte timpul cununiei, căci în Bucovina mai toate cununiile la poporul de rând se săvârşesc, de un timp încoace, nemijlocit, după sfârşitul liturghiei. La clasele cele mai culte însă, la o samă de orăşeni, precum şi la unii dintre ţăranii cei mai avuţi şi mai aleşi, se săvârşeşte cununia totdeauna după vecernie şi anume pe la înserate sau, chiar ca şi la *romani* [2], încă şi mai târziu. La aceştia din urmă, adeseori, se săvârşeşte cununia şi acasă.

Mirele, după ce intră în biserică, stă în despărţitura bărbătească, însă nu între druştele sale, nici înaintea celorlalţi bărbaţi ci unde apucă.

În unele părţi ale Transilvaniei este datină ca mirii să intre în biserică cu pălăria sau cuşma pe cap şi aşa să se cunune. În cele mai multe părţi intră fără de pălărie sau, dacă şi intră cu aceasta, nu se cunună cu dânsa pe cap. Cei dintâi o fac, după cum se crede, mai mult din răutate, decât din datină, ca mai pe urmă să aibă pretext de a zice : *„ai cununat pălăria, părinte !"* [3]

Această datină e uzitată şi la românii din Moldova, unde mirele asemenea stă în biserică cu căciula pe cap, dar ea are aici cu totul altă însemnare, adică aceea că mirele e socotit, de ceilalţi, de împărat[1]. Această însemnare, după părerea noastră, e cea adevărată şi totodată şi cea mai veche.

După liturghie urmează *cununia.*

La cununie, pe lângă ceremoniile curat bisericeşti, se mai observă încă şi următoarele datine : nemijlocit înainte de începerea acesteia se aşterne în mijlocul bisericii, adică în despărţitura bărbătească, un scorţar

[1] Mireasa din România, ajunsă la uşa bisericii să se cunune, pune deasupra uşii *atâtea degete la câţi ani voieşte să facă copii.* G.S. Ioneanu, *op. cit.*, p. 31.

[2] Festus, p. 245-a. Patrimi et matrimi pueri praetextati tres nubentem deducunt ; unus qui facem praefert ex spina alba, quia noctu nubebant, duo qui tenent nubentem.

„Trei băieţi, legitimi după mamă şi tată, îmbrăcaţi în togă pretextă petrec mireasa la mire, unul care duce înainte fachia de păducel, pentru că înainte nunta se făcea noaptea şi doi care ţineau mireasa".

[3] Com. de Ion Georgescu, învăţ. în Scoreiu şi Al. Pop, prof. în Bucureşti.

sau un covor, o bucată de pănură împăturită în patru [1], sau şi un petic de pânză cam de o jumătate de metru de lungă [2].

Acest scorţar sau ce este, pe carele stă mirele de-a dreapta şi mireasa de-a stânga, cu amândouă picioarele, tot timpul cât durează cununia [3], ne aduce aminte de pielea oii jertfite, pe care se aşezau mirii romani, când se căsătoreau [4].

În comitatul Hunedoarei însă, atât mirele cât şi mireasa stau numai cu piciorul cel drept şi se crede că cel ce va pune întâiaşi dată piciorul pe pânză, acela, după cununie, orişice va face, făcut va fi, şi ce va porunci va trebui să se împlinească, mai pe scurt, că el va fi stăpân peste soţul său.[5]

La românii dimprejurul Timişoarei, din contră, se observă adeseori cum se silesc mirii, când se aşează la cununie, ca să se calce unul pe altul pe picior, din respectul supunerii, crezându-se că dacă mirele a putut mai nainte călca pe piciorul miresei, îi va fi aceasta supusă şi din contră [6].

Datina aceasta există şi la românii din România [7], precum şi la cei din Moravia, care acuma de mult sunt slavizaţi [8] apoi la francezi [9] şi la liteni [10].

Sub scorţar şi anume în locul acela unde stă mirele şi mireasa cu piciorul drept se pun întotdeauna, atât la unul cât şi la altul, galbeni sau alţi bani, dacă sunt din clasa de jos. Banii aceştia, care sunt meniţi pentru pălimar, însemnează că încredinţaţii nu caută la lume, ci toată mă-

[1] „Columna lui Traian", an. IX, p. 417. În România, din contră, este datină că „un ginere nu se cunună încălţat cu cizme; sub cuvânt că la cizme se pot încăputa cărâmbe (în Bucovina : *a căputa turetci*, sing. *tureatcă)* astfel că şi ginerele se va căsători cu altă mireasă, *netrăindu-i cea dintâu*". G.S. Ioneanu, *op. cit.*, p. 32.

[2] Com. de T. Duşănescu.

[3] Pretutindeni în Bucovina; vezi şi „Calendarul pentru Bucovina pe 1857"; şi Dim. Cantemir, *op. cit.*, p. 146.

[4] Serv. ad. Aen. 4, 374: Mos enim apud veteres fuit flamini et flaminicae ut (lies cum) per farreationem in manus convenirent, sellas duas iugatas ovili pelle super injecta poni eius ovis, quae hostia fuisset et (lies ut) ubi nubentes capitibus in confarreatione flamen et flaminica, residerent.

„La cei vechi era obiceiul ca flaminul şi flaminica să se căsătorească prin mâncarea plăcintei, să se aşeze două scaune împreunate şi acoperite cu pielea oii aceleia care s-a întrebuinţat ca jertfă şi pe acele scaune să se aşeze cu capul acoperit flaminul şi flamina care se căsătoresc".

[5] Com. de T. Duşănescu.

[6] G. Trăilă, *op. cit.*, p. 445.

[7] G.S. Ioneanu, *op. cit.*, p. 31: „Când mirii stau în biserică la cununie, mireasa, pe nebăgate de samă, pune un picior pe al ginerelui, ca *ea să fie mai mare şi mai cu autoritate în casă*".

[8] Ioh, Nep. Enders, *Der Molkenkurort Rožnau in Mähren und seine. Umgebungen*, Wien, 1872, p. 37.: „Când înfăşură preotul dinaintea altarului mânile mirilor cu stola, atunci caută mireasa ca să calce pe mirele său pe picior. Dacă-i succede, e de părere că va predomina asupra bărbatului său".

[9] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 251: „În momentul când încredinţaţii au să primească binecuvântarea, cearcă mierele să îngenunche pe rochia miresei şi aceasta iarăşi cearcă să-l împiedice (oprească), căci dacă îi succede lui, atunci e pentru dânsa domnirea în casă odată pentru totdeauna pierdută."

[10] *Ibidem*, p. 21 : „În timpul cununiei caută mireasa să calce pe mire pe picior, ca să-şi asigure domnirea asupra viitoarei sale căsnicii şi fiindcă şi mirele o doreşte aceasta, de aceea, adeseori, se naşte o luptă care e cu atâta mai comică, că amândoi voiesc a-şi ascunde picioarele şi fiecare se uită la picioarele lor".

rirea ei o calcă în picioare[1] sau spre a arăta prin aceasta că, calcă în picioare toată mărirea străină și deșartă așteptând și dorind numai fericirea casnică[2].

Alăturea cu dânșii sau și de napoia lor stau *nunii* ținând fiecarele în mână o lumină mare de ceară aprinsă și împodobită cu cordeluțe, cu bumbac și cu strămătură de diferite culori, cu deosebire însă albastră-roșă și galbenă și anume : nunul totdeauna de-a dreapta mirelui, iar nuna de-a stânga miresei[3].

Între două făclii se cununau și mirii romani[4].

Și acuma, după ce s-a așezat fiecarele la locul său, începe preotul funcționar a le citi mai întâi *logodna*, de cumva aceasta nu li s-a citit mai nainte și apoi *cununia* schimbându-le, în același timp, *inelele* și punându-le câte o cunună pe cap.

În Timișoara și împrejurime e datină de a se pune pe capul mirilor un sovon lung din pânză albă și peste acesta se pun cununiile bisericești, nu, bunăoară ca în Bucovina, pe capul gol. Acest sovon se leagă după cununie pe după grumazul miresei în semnul verguriei[5].

Cununile, care se numesc *cununi de nuntă*, și care au, în genere forma unui cerc, în cele mai multe părți sunt, după cum s-a arătat mai sus, de mai nainte făcute și se întrebuințează nu numai la o singură păreche de tineri, ci la mai multe. În unele părți însă se fac anume pentru tinerii, ce au să se cunune, din rămurele de pomi roditori, cu deosebire de prun, precum și din mirtă sau bărbănoc.

Dacă juna păreche e lovită după cununie de nenorociri și năcazuri, se zice că a fost cununată nu cu cunună de prun sau de alt pom roditor, ci cu *cunună de rug*, atribuindu-i-se astfel rugului o afinitate și legătură mistică cu nefericirile și aspra soartă a vieții, sau din cauza ghimpilor săi, sau din cauza pietrosului și sterpului loc, unde crește[6].

Și nu o dată juna păreche, dacă îi merge rău, se plânge asupra nănașilor, dându-le vină că ar fi cununat-o cu *cunună de rug, ca să n-aibă traiul pruncului*, adică fără a gusta plăcerile și dezmierdările ce oferă omului viața tânără, traiului de nevastă :

Bată-te focul nănaș,
Cu cine mă cununași.
Cu cununa rugului,
Să n-am traiul pruncului[7].

[1] Dim. Cantemir, *op. cit.*, p. 146 ; G.S. Ioneanu, *op. cit.*, p. 31 : „Mirii intrați în biserică, să se cunune, li se așterne sub picioare o scoarță sau alt așternut pe care se aruncă și bani nesocotind prin aceasta materialul sunător, călcând în picioare toate măririle deșarte, care se fac prin bani, *dorind numai fericirea casnică*".

[2] „Calendarul pentru Ducatul Bucovinei pe anul 1857".

[3] Dim. Cantemir, *op. cit.*, p. 146 : „Lângă ei, la spate, stau nunul și nuna, ținând două făclii asemenea de lungi, de groase și de grele".

În unele părți ale Transilvaniei însă, după cum ne scrie I. Georgescu, tot timpul cât durează cununia țin în mână câte o lumină aprinsă nu numai nunii cei mari, ci și mirii. În altele iarăși și anume pe lângă izvorul Someșului Mare, după cum ne scrie I. Pop Reteganul, mirii țin câte o lumină aprinsă în mână când citește preotul evanghelia, iar nunii cei mari tot atunci țin deasupra capului mirilor un *colac* cu o lumină.

[4] Prop. 5, 11, 46 : Viximus insignus inter utramque facem.
„Am trăit vestiți între ambele făclii".

[5] G. Trăilă *op. cit.*, p. 415.

[6] M. Pompiliu, *op. cit.*, p. 87.

[7] *Ibidem*, p. 28.

Şi, dacă unuia dintre cununaţi îi pică, în decursul ceremoniei, cununa de pe cap sau pierde inelul de cununie, crede poporul că viaţa junei părechi nu va fi încununată cu îndestulare, pace şi fericire, că va avea foarte multe de suferit sau chiar că unul dintre dânşii va muri tocmai când îi va fi lumea mai dragă. Destul că, căderea cununei de pe cap şi pierderea inelului, de cununie produce o impresie atât de rea că, numai dacă ar fi cu putinţă, numai dacă *taina cununei* nu ar fi pentru poporul nostru cea mai sfântă taină, n-ar sta mult pe gânduri, ci îndată s-ar desface numai şi numai, ca să n-aibă în viitor a da peste o nefericire prea mare.

Dar nu numai căderea cununiei de pe cap prevesteşte nenorocire, ci chiar şi atunci când se pune strâmb pe cap, încă nu e semn bun.

Această credinţă se află şi la macedo-români. O zicală de-a acestora sună : *„chiline ! s'furim că nu-ţi bag curuna strâmbu. s'nu-mi dzici pi numa"* !, adică : „fine ! de-nu-ţi pun cununa (coroana) strâmb să nu-mi zici pe nume".

În această zicală se află mai mult o ameninţare în caz când finul nu ar voi a face ceva pe plăcerea viitorului său nănaş [1].

Precum căderea cununei de pe cap se consideră de un semn rău, tot aşa se consideră semn rău şi stingerea uneia dintre luminile ce le ţin nunii cei mari în mână [2] sau, când unul dintre tinerii ce se cunună, râde prea mult în decursul cununiei [3].

„După râs, vine plâns", zice un proverb străvechi. Drept aceea, amândoi tinerii caută, ca în tot decursul cununiei, să fie cât se poate de serioşi [4].

Ba, în ţinutul Timişoarei este datină ca mireasa să ţie în timpul cununiei un ban de argint în gură, cu scopul, după unii, ca să nu nască prunci în grabă, iară după alţii, ca să-i fie tonul — gura — predomnitor peste bărbat, ca sunetul argintului. Tot din acest scop, după cununie, trage mireasa de funia campanei [5].

Când pune preotul cununile pe capul tinerilor şi mai cu seamă când înconjură cu dânşii şi cu nunii cei mari în formă de danţ masa la care s-a citit cununia şi pe când cântăreţii cântă tropariul uzitat *Isaia dănţuieşte...* vorniceii, care încă sunt de faţă, precum şi neamurile tinerilor cununaţi, aruncă în toate părţile bisericii, dar mai ales asupra capetelor celor cununaţi, bani mărunţi, nuci, alune şi hemei uscat, spre a arăta, prin aceasta, pe de o parte că tinerii cununaţi nu cer de la Dumnezeu dătătoriul de viaţă, decât timpuri roditoare de nuci, alune şi hemei etc., iară pe de altă parte, că se leapădă de toate jocurile copilăreşti, având de aici înainte a se ocupa numai cu lucruri mai înalte şi serioase [6].

[1] Com. de M. Iutza.
[2] Com. de I. Georgescu.
[3] Credinţele românilor din Bucovina.
[4] *Idem.*
[5] G. Trăilă, *op. cit.*, p. 445.
[6] D. Cantemir, *op. cit.*, p. 146 ; „Calendar pentru ducatul Bucovinei pe anul 1857"... ; G.S. Ioneanu, *op. cit.*, p. 32 ; I.C. Tacit, *op. cit.*, p. 21 : „Servitul divin finit, conform prescriptelor bisericeşti, o ploaie de alune, nuci, grâu ori fasole în generalitatea cazurilor mai cu seamă cofeturi, acoperă faţa bisericii, desemnând astfel belşugul pe urmele noilor căsătoriţi".

Cei dintr-o stare mai înaltă, precum şi o seamă de orăşeni, aruncă mai adeseori zaharicale, iară la românii din Macedonia naşa e aceea care aruncă *orez* sau *orz* asupra poporului dintr-un ciur, ce-l are cu ea [1]

Datina de a arunca diferite fructe şi zaharicale, mai ales însă *nuci* şi *alune* e de origine romană [2] căci ea se află nu numai la români ci şi la celelalte popoare romanice precum: italieni [3], francezi [4] şi spanioli [5].

Tot atunci, când preotul, dimpreună cu nunii şi cu mirii, încunjură de trei ori dupăolaltă tetrapodul despre stânga spre dreapta [6], iar cantorii cântă troparul „Isaia dănţuieşte", pălimarul, care merge înaintea preotului cu un sfeşnic, în care se află o lumină aprinsă [7], se pleacă repede şi rădicând scorţarul ce a fost aşternut sub picioarele mirilor, ia banii de sub scorţar şi-i strânge [8].

[1] T.T. Burada, *Datinele...* p. 422.

[2] Festi ep. p. 172: Nuces flagitantur nuptiis et iaciuntur pueris, ut novae nuptae intranti domum novi mariti secundum fiat auspicium. „Nucile se cer la nunţi şi se aruncă copiilor ca să fie început cu noroc pentru noua mireasă care intră în casa noului ei bărbat". *Mai ad Virg.* ecl. 8, 30: Sparge marite nuces nuptiali festo nuces dividi vel in solum abiici solent. Sic puerorum colligentium strepitu vox puellae non auditur. Vel ne infausta verba ad aures ferantur. Est et illa opinio, quod, qui nuptias contrahunt, lusus relinquunt. „Aruncă, bărbate, nuci la serbarea nunţii se obişnuieşte a împărţi sau a le arunca pe pământ. Astfel, din cauza zvonului ce-l fac băieţii când culeg nucile, nu se aude glasul fetii. Sau se face aceasta, ca să nu pătrundă la urechi cuvinte vorbite într-o oră rea. Mai este şi acea credinţă că acei ce se căsătoresc, părăsesc jocurile".

Catull. 61, 127—131:

Da nuces pueris iners,
Concubine; satis diu
Lusisti nucibus; lubet
Iam servire Talasio
Concubine, nuces da.

Dă nucile băieţilor, leneşule Concubine, destul te-ai jucat cu nuci, acum avem plăcere să servim lui Talasiu, dă nuci Concubine.

[3] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 96: „La serbarea nunţii din nou se aruncă asupra miresei şi mirelui, însă de astă dată nuci şi migdale".

[4] *Ibidem*, p. 261: „La Gaillac li se aruncă mirilor pe când încă îngenunche, înaintea altarului, nuci pe spate şi la balul pe care logodnicul din *Gex* trebuie să-l dea, în ziua când i s-a strigat întâia vestire, cei invitaţi aruncă nuci cu pumnii".

[5] *Ibidem*, p. 268.

[6] Precum îndătinează românii în ziua de astăzi a se învârti de trei ori împrejurul tetrapodului, dinaintea căruia s-au cununat tinerii, chiar aşa îndătinau şi vechii romani a se învârti mai de multe ori, din stânga spre dreapta, împrejurul altarului pe care aduceau jertfă.

Plaut. Curc. 69: P.H. quo me vertam nescio. P.A. Si deos salutas dextroversum censeo.

„Încotro să mă îndrept, nu ştiu. Dacă saluţi pe zei, cred să mergi înspre dreapta".

Serv. ad. *Aen.* 4, 62: Matronae enim sacrificaturae circa aras faculas tenentes ferebantur. Quidam genus sacrificii appelant, quod veteres, cum aras circuirent et rursus cum reverterentur et deinde consisterent, dicebant minusculum sacrum.

„Matroanele când vroiau să jertfească mergeau împrejurul altarului cu cădelniţe în mâni. Unii numesc un fel de jertfă ceea ce numeau cei vechi jertfă mică, dacă mergeau împrejurul altarelor şi iarăşi se întorceau şi iarăşi se purtau".

[7] Aşa îndătinau şi romanii când încunjurau altarul de jertfă, de a merge unul cu o făclie aprinsă înainte.

Valer Flaccus. Arg. 8, 245: ignem Pollux undamque iugalem praetulit ut dextrum pariter vertantur in orbem.

„Polux duse înainte făclia şi apa întrebuinţată la căsătorie, astfel încât forma un cerc asemenea mergând în dreapta".

[8] Pretutindeni în Bucovina.

Mai nainte însă de ce încep a încunjura tetrapodul, preotul dă la amândoi tinerii, precum şi nunilor celor mari, vin dintr-un pahar şi câte o feliuţă de pâne întinsă în miere, ca să guste, de trei ori, în semn de amoare perpetuă şi unire nedespărţită.

În comitatul Zărandului, preotul, după ce s-a învârtit şi a treia oară cu mirii în jurul mesei, adică a tetrapodului, taie dintr-o *pogace*, ce a adus-o cumătra cea mare, patru felii înguste şi din una dă mirelui să guste de trei ori, dintr-a doua miresei; iară din celelalte nunilor. Tot atuncea le dă de gustat, ca şi în Bucovina, vin dintr-un pahar, tot de trei ori [1].

Pânea de grâu întinsă în miere sau pogacea, care este îndătinată nu numai la români ci şi la italieni [2] şi francezi [3] a se da mirilor de gustare după actul cununiei, ne aduce aminte de *plăcinta* străbunilor noştri, a romanilor, fără de care nu se încheia nici o căsătorie [4].

În fine, după sfârşirea ceremoniilor şi rugăciunilor prescrise de biserică şi după toate datinele arătate mai sus, ies cu toţii din biserică, afară.

[1] Com. de T. Duşănescu.

[2] **Düringsfeld, *op. cit.*, p. 96.**

[3] ***Ibidem*, p. 246:** „Feciorul de onoare aduce o coşărcuţă acoperită cu un şervet alb şi dintr-aceasta scoate preotul o pâne albă, face cu cuţitul cruce asupra ei şi taie dintr-însa o bucăţică pe care o rumpe în două şi aşa o împarte între noii soţi. Asemenea, ia el din coşărcuţă un şip cu vin, toarnă puţin dintr-însul într-un pahar şi-l dă mirelui care după ce a băut vreo câteva picături dintr-însul, îl dă, la rândul său, miresei.

[4] ***Gaius*, I, 112:** Farreo in manum conveniunt per quoddam genus sacrificii quod Iovi farreo fit : in quo farreus panis adhibetur.

„Căsătoria se face printr-o plăcintă aducându-se jertfă lui „Jupiter farreus", la această jertfă se întrebuinţează pâne (plăcintă) de grâu".

Ulpian. 9: Farreo convenitur in manum certis verbis et textibus X praesentibus et solemni sacrificio facto, in quo panis quoque farreus adhibetur.

„Căsătoria se face printr-o plăcintă, sub o formulă anumită şi în prezenţa a 10 martori, aducându-se o jertfă la care se întrebuinţează pâne de grâu".

Dionys. 2, 25 : ἐκάλουν δὲ τοὺς ἱερους καὶ νομίμους οἱ παλαιοὶ γάμους Ρωμαικῆ προσηγορίᾳ περιλαμβάνοντες φαῤῥαχείους επὶ τῆς κοινωνίας τοῦ φαῤῥός, ὁ καλοῦμεν ἡμεῖς ξέαν, αὕτη γὰρ ἦν ἀρχαῖα καὶ μέχρι πολλοῦ συνήδης ἅπασιν αὐτοῖς ἡ τροφή. — καὶ ὥσπερ Ἕλληνες τὸν κριδικον καρπὸν ἀρχαιότατον ὑπολαμβάνοντες ἐπὶ τῶν δυσιῶν κριδαῖς καταρχόμεθα οὐλὰς αὐτὰς καλοῦντες, οὕτω Ῥωμαῖοι τιμιώτατον τε καρπὸν καὶ ἀρχαιότατον εἶναι νομίζοντες τὰς ζέας διά τούτων άπάσης ἐμπῦρον θυσίας κατάρχοντες μένει γὰρ ἔτε και ού μεταπέπτωκεν εἰς πολυτελεστέρας ἀπαρχὰς τό ἔθος.

„Căsătoriile sfinte şi legitime le numeau cei vechi pe latineşte „căsătorii cu pâne" pentru întrebuinţarea pânei de grâu (alac) pe care îl numim noi greceşte = far = alac. Căci acesta (adică grâul sau alacul) este nutrimentul lor întrebuinţat din vechime. Şi precum noi grecii privind orzul de fructul cel mai vechi facem jertfele cu orz, numindu-l „orz prăjit", aşa şi romanii privind frâul de fructul cel mai cinstit începeau cu grâul, fiecare jertfă de ardere ; căci rămâne şi astăzi acest obicei şi nu s-a schimbat în jertfe mai luxoase".

XVI

Întoarcerea de la cununie

Când dă mirele și mireasa să iasă din biserică afară, după ce s-a sfârșit ceremonia cununiei, vornicеii, dimpreună cu alți feciori, care așteaptă la ușa bisericii, îi iau pe amândoi între druște și formând un lanț lung îi scot în chipul acesta, afară din curtea bisericii [1], unde formează și joacă o horă, la care iau parte nu numai mirele, mireasa, vornicеii și druștele acestora, ci și o mulțime de alți feciori și fete. Însă vornicеii nu joacă mult, ci, după ce s-au învârtit de vreo câteva ori, lăsându-se de joc, încep a cinsti și a pofti pe toți cei ce se află de față la nuntă.

Se întâmplă adeseori că, în aceiași zi și în una și aceiași biserică, se citesc mai multe cununii dupăolaltă, ba, uneori și în unele locuri chiar și deodată. Cu toate acestea însă, nicicând nuntașii de la două sau trei nunți, câte sunt, nu se amestecă întreolaltă, nici nu joacă cu toții la un loc, după ce au scos pe mire și pe mireasă din curtea bisericii afară, ci fie care nuntă joacă pe mirele și mireasa sa, deosebit de celelalte nunți.

Iar, după ce au sfârșit hora începută de jucat și vornicеii de poftit la nuntă, mirele și cu vornicеii săi încalecă pe cai, iar mireasa cu nuna, care ține luminile de cununie aprinse în mână, cu mai multe neveste, precum și cu o pereche de lăutari, se suie în trăsură menită pentru dânsa și așa se întoarce fiecare la casa sa părintească.

La munte, unde, după cum am arătat mai sus, îndătinează și mireasa a merge călare, când se întorc de la cununie, mireasa merge așa de aproape de mire că nime, până ce vor ajunge acasă, să nu se poată strecura și trece printre dânșii. Spre scopul acesta, adeseori, se leagă calul miresei și al mirelui și așa se întorc, fiind siguri că făcând astfel nimeni nu va putea trece printre dânșii [2].

Alăturea cu mireasa se duce mirele și-n acele părți, unde este datină ca amândoi, să se întoarcă pe jos sau în una și aceeași trăsură.

La întoarcere, mulți le ies înainte cu cofe pline cu apă, pe care le varsă în cale, urându-le ca toată viața să le meargă în plin. Iar mirele, drept răsplată pentru această faptă și urare, dă fiecăruia câte un bacșiș [3]

[1] În Sălaj ia mirele, după cununie, pe mireasă de subsuoară și nemijlocit după ce au ieșit astfel din biserică, având dindămână un pistol încărcat, îl dă în mâna dreaptă a miresei și ținându-se amândoi de mână, mireasa împușcă din pistol în semn de mulțămită că a ajuns timpul cununiei. De aici apoi se despart până la revedere. Com. de E. Pop.

[2] În România se crede că, dacă vreunul dintre cununați, întorcându-se de la biserică, va pierde ceva până acasă, va muri, G.S. Ioneanu, *op. cit.*, p. 34.

[3] Datinele românilor din mai toate părțile Bucovinei.

Tot aşa e datina şi la românii din Transilvania.

„Între două făclii aprinse — scrie I. C. Tacit — pleacă cununaţii însoţiţi de public. Nunul ori naşul şi nuna aruncă monede în toate doniţele cu apă, ce stau puse de o parte şi de alta a drumului, cumpărând astfel protecţia zeului căsătoriei. Lăutarii cântă şi chiuiturile amintesc satului că, căsătoria s-a făcut“ [1].

Şi, precum când s-au pornit la cununie, aşa şi acuma, când se întorc, nevestele ce însoţesc pe mireasă cântă următorul cântec :

Frunzuliţă de sub ghiaţă,
Duminică dimineaţă
Mândru soare-a răsărit,
Mândră lună s-a ivit.
Nu ştiu luna s-a ivit,
Ori soarele-a răsărit,
Ori mirile a-nflorit ?
Sau mireasa s-a gătit
Şi frumos s-a-mpodobit ?
Cu cunună de argint,
La biseric-a pornit,
La biseric-a ajuns
Şi căpătând un răspuns,
În biseric-a intrat
Şi la cununie-a stat [2].

Apoi şi acesta :

Busuioc verde-n psaltire,
Noi am fost la mănăstire,
Ce-am văzut, ne-a părut bine:
Două cununiţe-n masă
Şi a treia-n cap la mireasă.
Un sfeşnic cu lumânare
Şi un lăicer sub picioare.
Două lumânări la spate
Şi pe mas-o sfântă carte,
Pe carte două inele
Şi-o cruciţă pintre ele ;
Pe cruce două cununi
Şi o carte de rugăciuni!
Din carte popa cânta
Şi din gură întreba :
De-şi sunt dragi soţii ori ba ?
Apoi inelul luând
Cruce mirelui făcând
Inelele le schimbară,
Cununile le luară
Şi pe cap le aşezară
La mire şi la mireasă
Ce şedeau lâng-acea masă !
Paharul cu pâne şi miere
Le-a dat la toţi în vedere,
Ca să aibă trai dulcuţ
Ca mierea din păhăruţ.
Masa c-au înconjurat
Şi *Isaia* le-au cântat
Şi pe veci mi i-au jurat [3].

După ce a ajuns acasă, vorniceii şi druştele ies mireşei înainte, o scoboară din trăsură şi, băgând-o cu danţul în casă, o aşează după masă, unde stă dimpreună cu druştele şi cu vornicii săi la masă, până ce soseşte mirele.

Când intră în casă vornicelul primare, care conduce danţul, face, de trei ori, cruce cu băţul pe uşă şi zice :

Noroc şi viaţă
Trai bun cu dulceaţă ! [4]

[1] I.C. Tacit, *op. cit.*, p. 21.
În Lotaringia e asemenea datină de a se arunca monede pe drum, când se întorc de la cununie, cu acea deosebire numai că aici „mireasa aruncă monede mici învelite bine în hârtie, ca să nu se vadă cât de mică e suma“. Vezi, Düringsfeld, *op. cit.*, p. 251.
[2] G. Tomoioagă, *op. cit.*, p. 56.
[3] *Ibidem*, p. 55.
[4] Din Ceahoru, com. de M. Dimitrovici, stud. gimn.

Sau așa:

Cele bune
Să s-adune,
Cele rele
Să se spele ![1]

În România, cum au sosit mirii acașă de la cununie, mireasa ia pe soacră în brațe și dacă o poate rădica, *ea va fi mai mare în casă, iar de nu, soacra ;* după aceasta, învelește focul pe vatră, anume *să astupe gura bărbatului și a soacrei, ca să nu-i zică vreodată ceva.* Tot atunci, dă nuna miresei unt proaspăt cu care face câte o cruce, în cele patru părți, atât în afară cât și înăuntru casei, *ca să meargă treaba bine în acea casă nouă*[2].

Precum la mireasă, tot așa se face și la mire. Pe acesta, cum a ajuns acasă la părinții săi, încă îl iau vorniceii între druști și, băgându-l cu danțul în casă, îl așează după masă. Iar pe când îl pun la masă, nevestele adunate cântă următorul cântec:

Legăna-s-ar,
Clătina-s-ar,
Legăna-s-ar brazi-n munți
Să se roage vântului,
Vântului,
Pământului,
Să le cruțe vârfurile,
Vârfurile,
Ramurile,
Și să-i bată la trupină
Și mai jos la rădăcină,
Să mi-i scoată din pământ,
Din pământ,
Din negru lut,
Să mi-i treacă prin ovăz
Și să-i scoată-n jos la șes,
La pământ să mi-i oboare,
Să mi-i facă trei pătrare,
Să-i despice-n mici bucăți,
Să-i împartă în trei părți.
Și să-i ducă la trei târguri,
La trei târguri,
La trei meșteri,
Ca să-i facă săhănele,
Săhănele,
Păhărele
De cinstit, de ospătat,
Mirelui de închinat ;
De cinstit părinților,
De-nchinat nănașilor,
Nănașilor,
Nuntașilor,
Tuturor slujbașilor
Și nouă vătajilor ![3]

Însă mirele, de astă dată, nu stă mult la masă, ci îmbucă numai de vreo câteva cri și apoi se pornește cu întreaga sa suită, la mireasă, ca să o ducă la sine acasă.

Dacă mirele e din alt sat, atunci lasă pe mireasă să meargă ea mai întâi cu ai săi acasă, și apoi, după ce mai îngăduie puțin la biserică, se duce și el în urma ei, însă și acuma pe încet așa că, până ce sosește el cu ai săi nuntași, să fi avut mireasa timp când să ospăteze[4].

Am amintit mai sus că mirele, deși e din același sat cu mireasa, totuși se duce deodată și dimpreună cu aceasta la dânsa acasă. Aceasta însă se întâmplă numai rar unde. În genere, e datină, atât în Bucovina cât și în

[1] Din Fundul-Moldovei, com. de T. Leușteanu.
[2] G.S. Ioneanu, *op. cit.*, p. 34.
[3] G. Tomoioagă, *op. cit.*, p. 54.
[4] Datina românilor din cele mai multe părți ale Bucovinei.

Transilvania, ca mirele să se abată puţin pe acasă [1] sau să aştepte niţel la biserică şi abia după aceea să se pornească spre casa miresei ca, cu atâta mai impozantă să fie sosirea şi primirea sa din partea nuntaşilor, ce se află la mireasă.

La clasele cele culte, din contră, e pretutindeni datină, în Bucovina, ca mirele şi mireasa să se întoarcă de la cununie în una şi aceiaşi trăsură.

Tot aşa era mai de mult îndătinat şi în Ţara Românească, cu acea deosebire numai că, în această ţară amândoi tinerii cununaţi se întorceau de la cununie de-a dreptul la casa mirelui şi nu la a miresei. Iată ce ne spune în privinţa aceasta I. Ghica :

„Cununia se celebra la amiază, la biserica enoriei, de unde apoi mireasa nu se mai întorcea la căminul părintesc. Ea, adică mireasa, împreună cu mirele, se punea în trăsură cu cai ce purtau gevrele şi luau la trăsură lumânările aprinse, înfipte într-o pâne... Trăsura era încunjurată de toţi flăcăii, rude şi amici ai ginerelui, care încurau caii lor, aducând ştire că soseşte mireasa“ [2].

[1] Com. de I. Georgescu : „După biserică, nunul merge cu mirele la prânz la socrul mare, iar nuna cu mireasa la socrul mic“.

[2] I. Ghica, *op. cit.*, p. 35.

XVII

Colăcăria

După prânz, adică după ce a ospătat puţin, luând mirele pe vorniceii săi, pe lăutari şi pe toţi oaspeţii câţi s-au aflat la dânsul, porneşte la mireasă. Toţi se duc de astă dată, cu dânsul numai maica sa rămâne acasă, ca să pregătească cele trebuincioase, pe când se va întoarce cu mireasa.

Mirele şi vorniceii merg călări, ceilalţi oaspeţi însă în diferite trăsuri, între care, de regulă, se află şi un car cu patru sau şase boi, meniţi spre aducerea miresei şi a zestrei. Şi precum mai nainte, aşa şi acuma, atât vorniceii cât şi ceilalţi feciori care îl însoţesc, împuşcă din puşti şi pistoale, strigă şi chiuie de răsună satul, iară lăutarii nu mai încetează de-a cânta.

Apropiindu-se de casa miresei, vorniceii se duc înainte, iară mirele şi cu ceilalţi nuntaşi rămân ceva mai în urmă.

Vorniceii şi neamurile miresei, precum şi ceilalţi nuntaşi, care se află la mireasă, cum aud că vine mirele cu suita sa, îi ies înainte şi legând poarta cu funii şi cu lanţuri nu lasă pe nimeni să intre înuntru.

Colăcerul, adică unul dintre vorniceii mirelui, care au ajuns acuma la poartă, începe de călare a cuvânta :

Ei ! ce hal, ce veselie,
Ce lucru poate să fie !
Poarta legată cu paie
Gloata-n cap stă să ne saie !

Altul :

Da las-o că-i cu rogoz,
Pui o mână pică jos !

Vornicelul :

Fraţilor
Fărtaţilor !
Ce îmblaţi ?
Ce căutaţi ?

Colăcerul :

Noi ce-mblăm,
Ce căutăm
Tot bine sama ne dăm.
A nost tânăr împărat
Pe aici a mai umblat
Cu puşca sa la vânat
Şi-n grădină s-a uitat,
În a Niavostră [1] grădină,
Ce cu flori frumoase-i plină,
Şi-a văzut o mândră floare.
Şi-a văzut în astă curte
O floare mândră de munte,
Şi-a văzut-o că tot creşte
Şi-a nflori tot înfloreşte,
Şi-a rodi nu mai rodeşte ;
Şi-a văzut-o că-nfloria
Şi nici că mai odrăslia,
Şi-a pus gând ca să o ia
Şi s-o ducă peste ţări,
Peste mări.

[1] Niavoastră = Domnia-Voastră.

Peste munți,
Nalți, căprunți,
Până la ale sale curți,
Pân la curtea-mpărătească
Acolo s-o răsădească
Ca mândru să înflorească,
Să-nceapă să odrăslească
Și-n veci să nu veștejească.
Și-a nost tânăr împărat
Foarte mult s-a bucurat,
Filozofi a adunat,
Cu dânșii la sfat a stat,
Și făcură sfat s-o mute
La împărăteasca curte,
Și-a înflori,
Și-a rodi
Și părinților
Mare pomană li-a fi.
Și-a nost tânăr împărat
Tare s-a mai bucurat,
Dimineață s-a sculat
Pe ochi negri s-a spălat,
Chică neagră-a pieptănat,
Straie nouă a-mbrăcat,
La icoane s-a-nchinat,
În scări de-aur s-a-nălțat,
Pe cal negru-a-ncălicat.
Din bucium a buciumat,
Din trâmbiță a trâmbițat;
Grea oaste a rădicat
Și la vânat a plecat.
Când pe cale a plecat
Tot pământul a sunat.
Dar ei oricât au umblat
Nemica nu au aflat.
Iar colea pe la-nserat,
Când era timp de-nturnat
Colea când ei îmi sosiră
În poiana garofii
Au găsit o urmă de fiară.
Stă-mpăratul și se miară:
Să fie urmă de fiară,
Ori poate de-o zânișoară?
Un filozof învățat
La urmă a căutat
Și din gur-a cuvântat:
Că-i urmă de floare-aleasă.
Să steie de sară-n casă
Cu-a nost-împărat la masă.
Al doilea bărbat domnesc,
Filozof împărătesc
A zis: că-i floare de rai
Să fie întru mulți ai
Cu-mpăratul de bun trai.
Al treilea bărbat domnesc,
Filozof împărătesc,
A zis: că-i urmă de zână
Să fie de-azi de la cină
Cu-mpăratul împreună.
Al patrulea om domnesc,
Filozof împărătesc,
Puțin pe gânduri a stat
Și pe urm-a cuvântat:
„Urm-asta-i de căprioară
Ca să fie până-n sară
Împăratului soțioară".
Tânărul nostru-mpărat
Asta cum a ascultat
Tare s-a mai bucurat,
Din bucium a buciumat
Și câți erau la vânat
La un loc s-au adunat.
Prea-nălțatul împărat
Peste oaste s-a uitat
Și pe noi ne-a însemnat
Pe acești doi
Pe amândoi:
Mici de stat,
Buni de sfat;
Lungi de mână,
Tari la vână;
Mici de stătură,
Buni de gură;
Slabi la minte,
Buni de cuvinte;
Cu cai sumeți,
Din gură-ndrăzneți;
Cu cai bărbați,
Din gură-nvățați;
Din pistoale dând,
Din năfrămi luând
Și-n sus aruncând.
Și cum ne-a ales
El ne-a și trimes,
Pe crângul ceriului
Pe semnul pământului,
Pe suflarea vântului,
Pe numărul stelelor,
Pe lumina luceferilor
Zâna să i-o căutăm,
S-o prindem, să i-o aducem.
Noi ne am și luat,
La drum am plecat,

Caii i-am strunit
La drum am pornit
Și-am îmblat
Și-am vânat :
Munții
Cu brazii,
Dealurile
Cu râpele,
Câmpurile
Cu florile.
Dar noi ori cât am îmblat
Nemică nu am aflat.
Iar când am fost
În poiana garofii
Nouă o stea ni se ivi,
O stea ni s-a arătat,
Și-nainte ne-a săltat.
Noi după stea ne-am luat
Pe crângul cerului,
Pe semnele pământului
Pe suflarea vântului,
Pe număruşul stelelor,
Pe lumina luceferilor.
Mulți câmpi am cutreierat,
Mulți codri am colindat.
Prin multe sate am îmblat,
Dar peste nimic n-am dat.
Iar când am fost
În dreptul acestui loc
Toată oaste-a stat în loc ;
Și când am fost
În dreptul acestei case
Iată steaua luminoasă
Aice că ni se lasă
La astă cinstită casă.
Noi asta cum am văzut
Aice ne-am abătut
Ca, ori steaua să ne dați,
Ori zâna să ne arătați ;
Ori cuvântul să ne dați,
Ori de nu, bine nu-mblați.
Că noi n-am băut holercă
Să ne fie cuvântul de nemică,
Ci am băut buți de vin
Să ne fie cuvântul deplin ;
Deci, ori steaua ne-arătați,
Ori zâna să ne-o dați,
Că noi multe nu vorbim,
Că prea mult nu zăbovim !

Vornicelul :

Fraților
Fârtaților !
Noi n-am văzut nici o stea
Măcar cât de mititea,
Oricând ca să se lase
În dreptul acestei case.
De aceea, nici că ne pasă
De cuvintele Niavoastră,
Care acuma le rostiți
Înaintea oamenilor
Acestor cinstiți !
De aceea, iar vă-ntrebăm :
Ce umblați,
Ce căutați ?

Colăcerul :

Ce umblăm
Ce căutăm
Tot bine samă ne dăm
A nost tânăr împărat
Nouă poruncă ne-a dat
Să vă spunem apriat
Că sunteți îndătoriți
Să cătați, să vă-ngrijiți
Cu buți de vin,
Cu cară de fân
Cu ialovițe grase
Și cu copile frumoase,
Că grea oaste vi se lasă ;
Pentru purtătoriu de gând[1]
C-un cuvințel bun și blând,
C-un păhărel bun de vin
Și c-o năframă de in
Să-și șteargă gura de vin.
Și din toate câte am spus
Dacă nu-ți avea deajuns,
Nu-ți avea loc de ascuns
Și nici gură de răspuns !

Vornicelul :

Ei fraților,
Fârtaților !
De venirea dumneavoastră
Noi de mult am auzit
Și de aceea am pregătit
Pentru colăcari isteți,

Cum dumneavoastră sunteţi,
În loc de cară cu fân
Douăsprezece jirezi de-ogrinji;
Şi-n loc de buţi mari cu vin
Douăsprezece buţi oloage
Fără cercuri, fără doage
Şi-n loc de scripcari
Vreo câţiva bondari,
Toţi pestriţi pe pântece,
Că ştiu multe cântece;
Şi galbini pe vine,
Să cânte mai bine!

Colăcerul:

Ei fraţilor,
Fârtaţilor!
Acestea câte v-aţi nevoit
Şi nouă ni le-aţi vorbit,
Să vă fie de prânzit.
Celea ce le-aţi învăţat
Şi nouă ne-aţi cuvântat,
Să vă fie de-ospătat
Mâni de prânz
Cu ouă de mânz!

După ce a rostit cuvintele acestea, atât colăcerul, care le-a rostit, cât şi mirele, dimpreună cu al doilea vornicel al său, precum şi ceilalţi feciori, care încă au sosit, dau să rumpă funiile sau lanţurile cu care este legată poarta şi să intre cu de-a sila înuntru. Însă vornicelul şi cu ceilalţi nuntaşi ai miresei, opunându-li-se, din răsputeri, nu-i lasă să intre. În urmă totuşi deschid poarta şi intrând repede printr-însa se duc până în mijlocul ogrăzii sau până dinaintea casei, în dreptul căreia se află un scaun lung, acoperit cu un lăicer nou şi curat. Pe un capăt de scaun se află o cofiţă cu apă neîncepută sau cu aghiasmă şi cu un struţ de busuioc şi alte flori mirositoare, în celălalt capăt de scaun o strachină cu grâu şi mai ales cu grâul, ce a rămas de la logodnă, de cumva logodna s-a făcut înainte de cununie, iar la mijlocul scaunului un *colac* mare şi frumos, aşişderea de grâu. În unele sate se pune colacul acesta pe gura cofiţei, în altele însă îl ţine stolnicul în mână.

Dinapoia scaunului stă al doilea vornicel al miresei, care, de astădată, se numeşte „*stolnic*" şi a căruia misiune e de a păzi colacul, cofiţa şi grâul, până ce soseşte şi mirele. În lipsa acestuia, stă şi alt fecior sau chiar şi o bucătăriţă de-ale miresei, dimpreună cu altă femeie, care asemenea aşteaptă cu nerăbdare sosirea mirelui.

Colăcerul şi cu ceilalţi inşi, cum au intrat înuntru şi s-au apropiat de scaun, dau să apuce colacul de pe acesta şi să intre apoi cu asalt în casă.

Însă *stolnicul*, aruncând într-înşii cu grâu şi stropindu-i cu aghiasmă, nu-i lasă de fel să se apropie de scaun şi să apuce colacul.

Colăcerul, văzând că nu i-a succes, se aşează faţă în faţă cu stolnicul şi începe iarăşi a ţine o oraţie numită „*la colac*", care puţin se deosebeşte de ceea ce s-a ţinut la poartă şi care sună:

Bună ziua,
Bună ziua!
La dvs. boieri pământeşti
Şi sfetnici împărăteşti[1]!
V-am întreba de trai, cum trăiţi
Şi de viaţă, cum vieţuiţi?
Da văd că trăiţi prea bine
Din darul lui Dumnezeu
Şi din osteneala cinstitei mirese
Dacă mai cu de ales
Bună ziua,
Bună ziua!

[1] Purtătorul de gând = colăcer.

La d-ta stolnic împărătesc
Căci cu d-ta am să vorbesc !

Stolnicul :

Mulţămim,
Mulţămim !
Fraţilor
Fărtaţilor !
Dar ce umblaţi
Ce căutaţi ?

Colăcerul :

Că noi drept avem
Să vă spunem
Că ce îmblăm,
Că ce căutăm,
Frica nimărui nu purtăm !
Dar v-am mai întreba ceva
Şi nu ştiu sama cum veţi da !

Stolnicul :

Noi ne-om da sama uşor,
Că al nost cuvânt
E răsvedit
Din grâu picluit,
În palme sucit
Şi-n patru-mpletit !...

Colăcerul :

Şi noi încă v-am pofti
Să ne lăsaţi cu-ncetul
Să ne cetim cărţile
S-arătăm dreptăţile ;
C-al nostru tânăr împărat
Într-o zi că s-a luat
Şi s-a pornit la vânat,
Şi-a vânat
Câmpii cu vitele,
Codrii cu fierele,
Apele
Cu peştele,
Satele
Cu fetele ;
Şi umblând
Şi alergând
Al nost tânăr împărat
De cu zi pân ce-a-nserat
La vânat,
O urmă de fiar-a aflat.
Al nost tânăr împărat
Peste urmă când a dat,
Singur a stat.
Şi se miară,
Să fie urmă de fiară ?
Singur s-a oprit
Şi a socotit,
Peste ce urmă a nimerit ?
Dar singur n-a socotit,
Sfetnicii l-au sfătuit :
C-aceasta-i urmă de stea
Tânăru-mpărat s-o ia.
Al doilea rând
De sfetnici l-au sfătuit,
Că nu-i stea,
C-asta e
Urmă de floare de rai,
Ca să fie de bun trai
L-al nost tânăr împărat.
Sfătuind aşadară
Al nost tânăr împărat.
La curţile sale-a mers.
Şi mergând
Într-o sară, la primblare
A văzut o stea mai mare
Decât toate mai luminoasă,
Decât toate mai frumoasă,
Strălucind
Şi luminând
În preajma acestei case.
Al nost tânăr împărat
Cu atâta nu s-a lăsat,
Ci el se ia
Şi-o urmăria,
Şi de ce
S-apropia
Vede că steaua i se lasă
Şi-n urmă-i se bagă-n casă.
Acuma domnia-voastră
Ori steaua să ne arătaţi,
Ori bine sama vă daţi ! —
C-al nost tânăr împărat
Pe-aicea a mai umblat,
A mai fost la astă casă
Şi-a văzut grădina-aleasă.
Şi-n grădina cea aleasă
Tot felul de floricele
Şi-a mai văzut printre ele
Şi o mândră garofea,
Care de crescut creştea

Şi de-nflorit înflorea,
Dar de rodit nu rodea.
Al nost tânăr împărat
În' scări de argint s-a-nălţat,
În toiag de aur s-a rădicat,
La milostivul D-zeu s-a rugat
Ochii peste oştile sale-a aruncat.
Şi ne-a ales pe noi
Aceşti câţiva voinici,
Oşteni voinici
Cu cai murgi,
Mici de stat
Buni de sfat,
Lungi de mână
Buni de gură.
Şi toţi dimpreună
De-a sară ne-a adunat,
Ne-a cinstit, ne-a ospătat
Şi arme pe mâni ne-a dat.
Şi astăzi sfetnicii săi
Au ocolit grădina aceasta
Ca să ia floarea şi s-o răsădească
În grădina-mpărătească.
Ca de crescut să crească
Şi de-nflorit să-nflorească.
Dară de-a rodi,
Ori de n-a rodi,
Asta Dumnezeu o şti.
Însă noi cu domnia voastră
Vom be şi ne-om veseli.
Iar al nost tânăr împărat
Când pe-aici s-apropia
Pământul s-a cutremura.
Când în ogradă a intra
Domnia voastră vă veţi întrista.
Şi de cumva nu mă credeţi
Poftim! porţile deschideţi!
Deschideţi porţile
Şi vă uitaţi în toate părţile:
Spre amiazi, spre răsărit,
Spre miezul nopţii, spre sfinţit.
Şi pe-al nostru înălţat
Tânăr, voinic împărat
Le-ţi vedea acuşi venind
Pe un cal negru scopcind,
Din copite scăpărând
Şi din nări tot strănutând,
Din coamă tot fluturând,
Din pahare pline bând
Şi din pistoale împuşcând.
Când în ograd-a sosi,
Pistoalele-or bubui
Şi pe toţi vor asurzi [1].
Acum domnia-voastră
Vedeţi şi singuri că acestea toate
Sunt drepte şi adevărate
Câte eu vi le-am urat.
Şi-al nost tânăr împărat
De ieri ştire că v-a dat
Că pe azi.
Pe la amiazi,
Să fiţi
Pregătiţi
Pentru cai, cu cară de fân,
Pentru oşteni, cu buţi de vin.
Şi cu ialoviţe grase
Şi cu copile frumoase.
C-acestea câte le-am spus,
De nu li-ţi avea de-ajuns
Să umblaţi,
Să alergaţi
După dânsele pe sus
Şi să mi le căutaţi,
Că încă mai la urmă
De nu le-ţi avea de ajuns
Nu-ţi găsi huci de ascuns.
Că d-voastră singuri vedeţi
Că în urmă ne mai vin
Şi vreo câteva rădvane
Cu harmăţi şi cu pistoale.
Iar în acele rădvane
S-află şi nunul cel mare
Cu ciobote de viţel
Şi cu inimi roşiore,
Gătite pentru socra cea mare.
Apoi ian poftim!
Care e socru cel mare,
Ca să facem înschimbare.
Să vedem cu cât e oare,
Al nostru colac mai mare.
Să ne daţi îndată mare
Un gălbănaş de parale,
Că şi noi ne-am pregătit
C-un colac mândru-npletit.
Dar al dumniavoastră
Samănă a fi râşnit.

[1] Aici toţi câţi au pistoale, le slobod. În acelaşi timp se apropie şi mirele de scaun.

Dar noi suntem oameni buni
Și ne vom mai îndoi
Puțin de-a ne mai tocmi
Și vom mai lăsa
Să fie-a tocma.
Dar vorbă s-avem
Ce-a fi mai bun
Noi să mâncăm,
Ce-a fi mai dulce
Noi să bem.
Și la oaste vreo câteva copile
Ca cucoarele grămădite
Ce stau pe la spate
Cu gurile căscate
Să muieți câte-o cojiță
În borș și să le dați în guriță,
Să nu șadă cu gura sacă
Ca și cureaua fără teacă.
Amin! Amin! Amin!
Și mie-un pahar de vin
Și o năframă de in,
De șters musteața de vin,
Și-ncă mi s-ar mai cădea
O copilă frumușea,
Dacă a vrea, a vrea,
Dacă nu, dracu s-o ia,
Să facă cimpoi din ea,
Să cânte la nunta mea[1].

Precum la început, așa și după sfârșirea acestei orații, colăcerul și cu celălalt vornicel aleargă împrejurul scaunlui vrând numaidecât să apuce colacul, însă stolnicul și cu ceilalți ajutători ai săi se apără cât pot, aruncând atât într-înșii cât și în mire cu grâu și stropindu-i cu apă. În urmă, apucând unul dintre dânșii colacul și puindu-l în băț, îl joacă cu falä printre nuntași. După aceea, puindu-se amândoi vorniceii alăturea și ținând bățul de amândouă capetele în sus astfel ca, colacul să vie la mijloc, se petrece mirele de trei ori pe sub dânsul, apoi se petrec vorniceii, iară după ce s-au petrecut tustrei, vorniceii prind deodată colacul și-l rup drept în două.

După aceste ceremonii, împreunate cu o mulțime de glume și râsete, descalecă mirele de pe cal și, condus fiind de către vorniceii și druștele sale, intră în casă pășind pe un läicer, care cu puțin mai înainte de aceasta s-a așternut, anume pentru dânsul, între ușa tinzii și a casei.

În același timp, când intră mirele cu danțul înuntru, iese și mireasa, care până atunci a stat împreună cu druștele sale la masă, din casă afară asemenea cu danțul. Însă atât vorniceii mirelui, cât și ai miresei, care conduc danțurile, caută să le conducă astfel ca, pe pragul ușii din afară, mirele și mireasa să se întâlnească față în față[2].

Ceremoniile *colăcăriei* și îndeosebi cele de la scaunul cu colacul nu sunt în toate părțile Bucovinei tot una. Așa bunăoară, în Calafindeși, când aud că vine mirele, toți nuntașii, câți se află la mireasă, îi ies înainte. Iar după ce l-au întâmpinat la poartă, după ce l-au reținut puțin ca să nu intre, pun un scaun acoperit c-un läicer dinaintea casei, pe scaun o cofiță cu apă neîncepută și cu un struț de busuioc într-însa, iară deasupra gurii un colac de grâu. Dinapoia scaunului stă mireasa, alăturea cu unul dintre vorniceii săi. Sosind mirele cu tot alaiul său și ajungând dinaintea scaunului stă, față în față cu mireasa, iară colăcerul, adică unul dintre vorniceii săi, care stau călări alăturea cu dânsul sau și altul dintre nuntași, care e isteț și bun de gură, ține următoarea orație:

[1] Din Horodnicul-de-Jos, com. de Petrea Prelipceanu.
[2] Datina românilor din Ilișești.

Bună ziua,
Bună ziua !
La d-voastră cinstiți gospodari !
Iar mai de-ales aş întreba :
Care-i aici sfetnic împărătesc
Căci cu acela aş voi să vorbesc ?

Vornicelul miresei :

Noi suntem aici sfetnici împărăteşti
Cu care ai voi d-ta să vorbeşti.
Dar ce voiți,
Ce poftiți ?
Ce umblați,
Ce căutați ?

Colăcerul :

Noi pe-aice am venit
Sama ca să ne-o dăm,
Colacii ca să-i schimbăm,
Pe-al nostru ca să-l luăm
Şi-napoi să ne-nturnăm.
Deci, colacul ni-l schimbați
Pe al dumnia-voastră ni-l dați
Şi calea ne-o arătați,
Că noi avem, dragi fărtați,
Scrisoare împărătească
Nime să nu ne oprească.
Şi altă scrisoare domnească,
Nime ca să nu-ndrăznească
Pe noi să ne zădărească.
C-al nostru tânăr împărat
Pe-un cal murg a-ncălicat,
L-astă curte s-a primblat
Şi-a văzut o mândră floare
Care a-nflori-nflorea,
Dar a rodi nu rodea.
Dar tânărul împărat
Cu-atâta nu s-a lăsat,
N-a băut, nici n-a mâncat,
Lui Dumnezeu s-a rugat,
Pe cal murg a-ncălecat
Şi prin târguri a umblat
Şi-a cătat, cât a cătat
Până-n urmă şi-a aflat
Maisteri cu bărzi şi gealeie
Şi stoleri cu ferestreie
Şi-a făcut punți
Peste punți
Ca să treacă floarea
La ale sale curți.
Ca-nflori, să-nflorească
Şi-a rodi, să rodească.
Şi-nc-al nostru împărat
Cu atâta nu sa lăsat,
Crai şi sfetnici a adunat
Şi cu dânşii s-a luat
Sus la munte la vânat,
Şi-a vânat
Câmpii
Cu munții
Şi munții,
Cu câmpii.
Dar el oricât a îmblat
Peste nimică n-a dat,
Numai o urm-a aflat.
Unii aşa au cuvântat :
Că este urmă de fată de crai
Să-fie lui de bun trai.
Uni-au zis aşa :
Că-i urmă de stea
Să vie s-o ia.
Tânărul nostru-mpărat
Al nost tânăr împărat
Ne-a ales pe noi,
Pe aceşti doi
Şi după ce ne-a ales
L-astă curte ne-a trimes.
Amu câte le-am urat
Toate-s cu adevărat...
Dumneavoastră vă-ngrijiți
Şi curând să vă gătiți
Cu cară cu fân
Şi cu buți cu vin ;
Cu ialovițe grase,
Cu fete frumoase ;
Că al nostru înățat,
Tânăr, voinic împărat
S-aibă cu cine sta la masă...
Iară plata mea o ştiu :
O cană plină cu vin
Să-mi fie voia deplin ;
Şi-o năfrămioară de in,
Să-mi şterg buzele de vin.

Cum a sfârşit colăcerul orația sa, vornicelul sau şi alt neam de al miresei ia strutul şi stropeşte cu dânsul mai întâi pe mire, apoi pe colăcer şi în urmă pe toți cei ce se află de față. După aceasta, se apropie

vornicelul miresei și al mirelui de scaun, unul de o parte și celălalt de cealaltă parte și cinstesc unul la altul câte cu un pahar de rachiu pe care îl beau de bine. După aceasta, ia vornicelul miresei colacul de pe cofiță și-l dă colăcerului, iar acesta îi dă în schimb alt colac, care l-a adus cu sine de-acasă. După schimbarea colacilor pune vornicelul mirelui colacul de la mireasă pe un băț și ținându-l în sus, dimpreună cu celălalt vornicel al miresei, se petrece mirele de trei ori pe sub colac și tot atunci unul dintre nuntașii miresei aruncă într-însul cu grâu și-l stropește cu apă. Cum s-a petrecut a treia oară, de-a-una apucă amândoi vorniceii colacul și rupându-l în două, păstrează câte o bucățică pentru sine, iară restul îl aruncă printre nuntași. Uneori îl apucă și-l rumpe vornicelul miresei sau chiar și mirele singur, dar tot vorniceii mirelui îl împărțesc nuntașilor. Iar nuntașii caută să apuce măcar câte un miez din acest colac, căci se zice că, dacă voiește cineva să ducă vreo vită la târg și va încunjura-o, de trei ori, cu colac de acesta, cum ajunge în târg, cum își vinde vita.

După ce s-a petrecut pe sub colac și după ce acesta s-a împărțit acuma printre cei de față, se scoboară mirele de pe cal și prinzându-se cu ceilalți nuntași ai săi de mână formează un danț. Vornicelul miresei formează cu nuntașii acesteia așișderea un danț.

Mirele vine la mijlocul danțului între druște. Mireasa asemenea.

Și așa merg amândouă danțurile, conduse fiind de vornicei, până lângă ușă. La ușă, unde se întâlnesc amândouă danțurile, cinstește vornicelul mirelui la vornicelul miresei, ca să-l lase în casă, bea paharul de bine și-l dă vornicelului miresei. Acesta, încă îl bea de bine și după aceasta se întoarce cu tot danțul său îndărăt, iar vornicelul mirelui conduce danțul său în casa miresei și, jucând de trei ori în jurul mesei, așează pe mire după masă și după aceasta iese afară dimpreună cu tot tineretul, care l-a băgat pe mire în casă.

Când intră mirele în casă, atunci se împușcă din pistoale, iar lăutarii, de cum s-au format danțurile și până ce s-a așezat mirele după masă, cântă un fel de arie, care numai la acest prilej e îndătinată[1].

În Reuseni, sat în districtul Sucevii, cum intră mirele și cu nuntașii săi în curtea miresei, colăcerul ține următoarea orație :

Bucuroși sunteți de oaspeți,
Nu sunteți bănuitori ?
De sunteți bănuitori,
Noi suntem întorcători !
De nu-ți fi bănuitori,
Noi suntem adunători !
Ei ! bucuroși sunteți de oaspeți ?
Ori poate v-ați spăimântat,
Că grea oaste v-a picat
Ca de la un împărat
Tânăr, voinic, lăudat ?...
Noi cât-am îmblat...
Și am căutat
Drumul la jupâneasa
Mireasă,
Nu l-am aflat,
Și dac-am văzut
Cât timp am pierdut
Pe samă ne-am luat
Și-am căutat
Doi oameni mici de stat,
Și buni de sfat,
Lungi de mână,
Buni de gură.
Din cai sumeți,
Din gură-ndrăzneți.
Și aceia, drumul
La jupâneasa

[1] **Dict. de M. Molociu, țărancă din Calafindești.**

Mireasa
Ni l-au arătat;
Nici aşa nu l-am aflat.
În scări de aur am călcat,
Pe cai am încălicat,
Peste norod ne-am uitat;
Nici aşa nu l-am aflat.
Da şi noi dac-am văzut,
Că vom pierde timp prea mult
Ne-am luat
Pe cângul cerului,
Pe veliştea vântului,
Pe numărul stelelor,
Pe lumina luceferilor,
Unde steau-a stat.
Noi la jupâneasa,
Mireasa
În ogradă am intrat
Şi colacul l-am apucat.
Şi acuma v-am întreba:
Gătit-aţi, ori ba?
Buţi cu vin,
Cară cu fân,
Ialoviţe grase
Şi copile frumoase,
Pentru oastea ce vi se lasă?

Vornicelul mirelui:

Da! noi ne-am gândit
Şi-am pregătit:
Nouă buţi oloage,
Fără cercuri, fără doage,
Nouă ialoviţe
Ce nouă pui de prepeliţe;
Şi nouă curcani
Ca nouă pui de ciocârlani!

În tot timpul rostirii acestor cuvinte mirele şi cu unul dintre vornicei săi ţin un colac pe un băţ. Când sfârşeşte şi anume după ce s-au petrecut mai întâi atât mirele cât şi vornicei, câte de trei ori pe sub colac, oratorul apucă colacul şi-l rupe în două [1].

În Boian, când soseşte mirele la mireasă, atât mireasa cât şi nuntaşii acesteia îi ies înainte şi întâmpinându-l zice unul dintre vornicei miresei către vornicei mirelui:

Ce îmblaţi,
Ce căutaţi?

Vornicelul miresei:

Ce îmblăm,
Ce căutăm?
Trebuie sama să ne dăm,
Mireasa să v-o luăm,
Iar pe voi să vă legăm,
La căruţe să vă-nhămăm,
Pân la Prut să vă mânăm,
Năsip cu voi să cărăm!

Vornicelul miresei:

Voi sama nu veţi da,
Şi mireasa nu-ţi lua,
Că noi peste gard vom da
Şi în părău v-om scălda!

Pe când se schimbă aceste cuvinte între vornicei, mireasa apucă colacul purtat până atunci de *drujbul* ei, se uită printr-însul, face patru cruci spre răsărit, apus, miazăzi şi miazănoapte şi-l dă apoi îndărăpt.

După aceasta, urmează schimbarea colacilor de către vornicei şi anume: vornicelul mirelui dă colacul său vornicelului miresei, iar acesta îl dă pe al său vornicelului mirelui, apoi îi rup în două [2].

La munte şi cu deosebire în ţinutul Câmpulungului şi al Dornei nu mult după ce s-a întors mireasa de la cununie acasă, vine şi mirele cu toată suita sa de-a dreptul de la biserică la dânsa.

[1] Com. de D. Marian, fost teolog.
[2] Din Boian com. de V. Turtureanu.

Nuntașii miresei, cum prind de veste că se apropie mirele, îi ies înainte, iar unul dintre vorniceii mirelui, cum ajunge la mireasă, ține următoarea orație numită *„la zăvoară"*:

Bună dimnieața,
Cinstiți socri mari!

Socrul:

Mulțămim dumnilor-voastre,
Băieți militari!
Dar ce-mblați,
Ce căutați?

Colăcerul:

Ce îmblăm,
Ce căutăm,
Noi singuri avem,
Samă să ne dăm!
Dar ian să mai așteptați,
Cu încetul să ne lăsați,
Cu-ncetul, cu binișorul,
Că ne-om da pe-ncetișorul
Cuvântul cu adevărul.
Lăsați-ne mai pe-ncetul,
Că ne-om da sama cu dreptul,
Cu șlicul luat,
Cu capul plecat.
Dar din cele multe,
Multe și mărunte;
Și din cele dese,
Nu le-om putea spune — alese;
C-al nost tânăr împărat
Pe aici a mai umblat,
Bine seama că și-a dat,
O floricea și-a-nsemnat,
L-ale lui curți s-a-nturnat,
De cu seară s-a culcat,
Dimineața s-a sculat.
Pe obraz că s-a spălat,
Pe obraz
Cu vinars
Și pe mâni
Cu vin bun,
Și după ce s-a spălat,
Chică neagr-a pieptănat
Murgul și l-a înșelat,
Pe murg a încălicat,
Din trâmbiță a sunat.
Grea oaste s-a rădicat,
Sute că s-au adunat,
Sute ne mai socotite
Și mii nesămăluite:
Trei mii feciori de boieri
Și trei mii de grăniceri
Și din ceialalți, din toți
Ca o mie de nepoți.
Tânărul nostru-mpărat,
Oastea cum s-a adunat,
Peste dâns-a căutat
Și poruncă că i-a dat,
Ca să plece la vânat.
Și cu toții au plecat,
Și-al nost tânăr împărat
Cu ei încă a plecat
Și-au îmblat
Și-au vânat:
Munții
Cu urșii;
Stâncile
Cu zânele;
Râpile
Cu vulpile;
Bălțile
Cu peștele
Și satele
Cu fetele.
Și-au vânat cât-au vânat
Și nemică n-au aflat.
Și-au vânat țara de sus
Până colo spre apus.
Iar colea de către sară
Ajungând într-o poiană,
Au dat de-o urmă de fiară.
Stă oastea-n loc și se miară,
Să fie urmă de fiară?
Și-al nost tânăr împărat
Și el încă-n loc a stat
Și la urmă s-a uitat
Și pe sfetnici a-ntrebat:
Să fie urmă de fiară
Sau poate de zânișoară?
Și s-a ales din ostași
Unul care-i bun pușcaș
Și-a zis: c-astă urmușoară
Nu este urmă de fiară,
Ci este urmă de zână
Să fie-n astă zi bună,
Cu-mpăratul împreună.
Dar și dup-această iară
Stă oastea-n loc și se miară:

Să fie urmă de zână,
Împăratului cunună,
Ori poate e tot de fiară
Să fie până de seară,
Lui iubită soţioară ?
Iară unul din ostaşi,
Care-a fost mai bun puşcaş,
A zis că această urmă
Nu este urmă de zână,
Ci este de floare de rai,
Ca să fie de bun trai
La al nostru împărat,
Tânăr, mândru, luminat.
Dară unul din ostaşi
Cel mai iscusit puşcaş,
A zis că-i de căprioară
Ca să fie până-n sară
Împăratul soţioară.
Şi nunul cel mare
Cu grija-n spinare,
Călare pe un cal
Ca şi un ducipal
Se umflă din nări,
Se rădică-n scări
Şi se ia la goană
După căprioară.
Dar tânărul împărat
Cu atâta nu s-au lăsat,
Pe cal bun a-ncălicat,
Pe scări de-argint s-a-nălţat
Peste oaste-a căutat
Şi pe noi
Pe aceşti doi
Scurţi de stat
Buni de sfat,
Din gură-ndrăzneţi
Şi din cai sumeţi,
Cum la oaste trebuiesc ;
Din oşti că ne-a ales
Şi-nainte ne-au trimes
Din conac
În conac
Cu cai de olac,
Pe lumina stelelor,
Pe mirosna florilor,
Pe crângul cerului,
Pe arborele vântului,
Pe faţa pământului,
Să ne ducem, s-alergăm,
Căprioara să-i prindem.
Dar şi noi
Aceşti doi
Am ales şase lipeni,
Care au fost mai năzdrăveni :
Cu unghile custorite,
La aceste curţi gătite
Şi cu coamele cănite ;
Şi caii cum i-am ales
Îndată am şi purces
Pe lumina stelelor,
Pe mirosna florilor,
Pe crângul cerului,
Pe arborele vântului,
Pe faţa pământului,
Tot răcnind
Şi chiuind
Şi din pistoale trăsnind ;
Toţi cu puşti şi cu pistoale,
Mai mulţi cu pălmile goale
Pe urm-acelei căprioare.
Şi-am alergat
Cât am alergat,
Iar când am ajuns
La acest sat
Luna s-a lăsat
La această casă
Mândră şi frumoasă
Steaua ni se lasă,
Urma fierei intră-n casă...
Nouă răspuns să ne iasă !
Dară de gândiţi
Şi de socotiţi,
Că ni-s caii toţi tâlhari
Noi avem popi cărturari,
Vor spune că nu-s tâlhari,
Şi avem
Ferman de la-mpărăţie
Cu peceţie
Calea să nu ni se ţie ;
Şi-avem carte lătinească
Cel ce s-află s-o citească
De noi să nu se ferească ;
Dar cel ce-a vrea să gâcească
Şi n-a putea s-o citească
Ca de foc să se ferească !
Dar iară de nu credeţi,
Să fiţi buni şi s-aduceţi
Un popă cu barbă deasă,
Să cetească carte-aleasă.
Să n-aduceţi
Un popă cu barba rară,
Să ne ţie până-n sară ;
S-aduceţi

Unul cu barba ca fusul,
Să ne deie iuti răspunsul.
Dar al nost răspuns ce este ?
C-al nost-răspuns este aşa,
Cine doreşte-a-l afla :
Un colac de grâu dospit
În şase împletit,
Cu miere îndulcit.
Un colac mândru, frumos
Ca şi faţa lui Cristos,
Să fie oastei de folos.
Şi iar ni se mai cuvin
Şase păhară cu vin
Şi şase năfrămi de in
Cu fluturi cusute,
Cu arnăuţi bătute,
De aicea gătite
De-l-această casă,
Mândră şi frumoasă.
Şi nu de la vreo vecină
Pe un dărab bun de slănină
Sau pe un căuş de făină,
Că de a fi mireasa proastă
Ne-a fi numai cinstea noastră
Şi ruşinea dumniavoastră.
Dar ian cinstit socru mare,
Şi dumneata soacră mare ;
Să lărgiţi casa
Să-ntindeţi masa,
Că doară v-a dat de ştire
Vornicelul de la mire,
Că-mpăratul nostru vine [1].
Al nost tânăr împărat
Cu întregul său palat,
Cu oştiri împrejurat,
Cu căpitani, cu cătane
Cu arnăuţi şi cu rădvane
Zugrăvite,
Poliite
Şi-n ele doamne gătite.
Aduce şi-un rădvan mare
Cu-alăute, cu cântare,
Şi-n el stă mărita nuntă,
Ce ţine-n mâni o cunună
Strălucită, luminată,
Cu pietre scumpe lucrată
Pentru cinstita mireasă
Ce-a de-mpăratul aleasă.
Nu gândiţi că vorbim glume
Ori nişte basme din lume,
Ci vă gătiţi cât mai tare
Cu cele de ospătare ;
Daţi ovăz şi fân cu care,
S-aibă caii de mâncare ;
Caii noştri să mănânce,
Din capete să nu mişte ;
Să mănânce şi să beie,
Din capete să nu steie.
Tăiaţi junci cu carne grasă
Ostaşilor pentru masă.
Aduceţi buţi cu vinu tare
Să fie la fiecare
De-ajuns şi cu-ndestulare.
Ce-i mai dulce, noi să bem,
Ce-i mai bun, noi să mâncăm.
Strângeţi fete frumuşele
Ca să dănţuim cu ele.
Dar şi pentru aceste fete
Ce stau pe lângă părete
Ca nişte puici cucuiete...
Şi-acestor fete venite,
Ca cioarele grămădite
Ce stau dup-a noastră spate
Cu gurile largi căscate
Muiaţi în borş o cojiţă
Şi le daţi ca să înghiţă
Să nu stea cu gura sacă
Ca, cureaua de la teacă.
Iar de cumva nu se poate
Să-mpliniţi aceste toate
Căutaţi loc de v-ascundeţi,
Nici să staţi să mai răspundeţi,
Că ostaşii nu ştiu glumă
Şi-ar să fie vai de mumă.
Ori nouă drumul ne daţi,
Ori calea ne-o arătaţi,
Ori cărţile le citiţi
Şi-napoi le trimeteţi,
Ori porţile deschideţi
Că de cumv-aţi fi şireţi
Şi nu-ţi deschide porţile,
Ca să intre oştile
Vom da cu armăţile
Şi-om sparge cetăţile
Şi vom sfărma porţile.
Şi-om da cu pistoalele
Şi-om sparge zăvoarele
Şi vor intra intra oştile !...

[1] Versurile ce urmează afară de vreo câteva din urmă se află şi în articolul „Nunţile la ţară", publicat în „Călindarul pentru ducatul Bucovinei pe an 1857."

De urat am mai ura,
Dar ni-i că vom însera
Şi pe çea vale adâncată
Vine-o ploaie-nviforată
Şi n-avem mantale albe
Ploaia ca să nu se scalde.
Nici potcoave de argint,
Să ne ţie pe pământ...

De aceea-aş zice aşa,
Că mie mi s-ar cădea
O copilă de acolea,
Care-a fi de sama mea.
Şi dacă nu mi-a plăcea
Tot aici va rămânea,
Să facă dracul din ea
O scripcă c-o strună rea
Să cânte la nunta mea [1].

După ce a sfârşit colăceriul de ţinut oraţia aceasta, socrul cel mic, adică tatăl miresei, deschide zăvoarele, iar soacra cea mică, adică maica miresei, aduce o cofă cu grâu şi cu un colac mare pe gura ei şi o pune jos la mijlocul zăvoarelor.

Nunul cel mare sau şi un vornicel apucă de călare colacul de pe cofă şi ţinându-l amândoi în sus, unul de o parte şi altul de cealaltă parte, trece mirele pe sub dânsul. După ce a trecut mirele rup colacul în două şi-l azvârle în cele patru părţi ale pământului.

După aceea, vornicelul mirelui poartă pe mire, fiind amândoi călări, împrejurul dănţuitorilor, între care se află şi mireasa, împrejurându-i de trei ori. La a treia împrejurare, oprind vornicelul calul mirelui lângă mireasă, vine soacra cea mică cu un scăuneş mic şi pune capătul prigitoarei (catrinţei), pe care se află câteva fire de grâu, pe scăuneş. Mirele, punând o monedă de argint pe grâu şi descălecând, păşeşte pe grâul acela şi aşa se scoboară de pe cal, jos.

După ce a descălecat mirele, se suie unul dintre vorniceii săi pe cal şi încunjură, cu dânsul, de trei ori, pe nuntaşii, care formează un fel de rând.

Până acuma au fost două rânduri, cel despre răsărit se afla mirele iară în cel despre asfinţit se afla mireasa, faţă în faţă de mire.

Mirele şi mireasa stau locului. Ceilalţi însă, din amândouă rândurile, joacă neîntrerupt. Şi de când ceilalţi joacă, pe atunci vorniceii schimbă ploştile şi beţele.

Vine apoi socrul cel mare cu un colac rotund şi-l dă nunului. Nunul ia colacul, se pune cu dânsul în mijlocul danţului şi ţinându-l în sus, între mire şi mireasă, zice către mireasă :

Uită-te,
Că-ţi-răsare
Sfântul Soare !

Mireasa se uită, prin borta colacului, în cele patru părţi ale lumii. După dânsa se uită şi mirele [2].

După aceasta, strigă nunul către zicălaşi să cânte. Zicălaşii încep a cânta cântecul îndătinat la toate încunjurăturile.

Iar vorniceii, apucând pe mire între druşte îl vâră cu danţul în casă şi, după ce au intrat înăuntru şi a încunjurat de trei ori masa, la a treia

[1] Un exemplu dict. de Gavrilă Boancăş, din Vatra Dornei, iar altul com. de Toader Leuşteanu, din Fundul-Moldovei.
[2] Datina de a se uita prin borta colacului în cele patru părţi ale lumii, a fost mai de mult uzitată şi în Crasna, districtul Storojineţului.

oară îl așează în capul mesei, unde rămâne apoi până ce sosește timpul, ca să-și ia mireasa și să se ducă cu dânsa acasă [1].

În unele locuri este datină ca, după ce s-a încheiat colăcăria, să se prindă toți nuntașii de mână și să formeze un danț, la mijlocul căruia vine mirele, mireasa și druștele. Vornicelul primare conduce danțul în casă și se învârte numai odată în jurul mesei, până ce ajunge în coada mesei, iar mirele și mireasa în frunte. Cum au ajuns aici, druștele ies afară de după masă, mirele și mireasa însă rămân alăturea, în capul mesei, iar nuntașii de amândouă părțile lor.

Astfel se face *colăcăria* la românii din Bucovina.

În Moldova, când vin nuntașii, ca să ia mireasa, atunci intră în casa miresei colăceriul cu doi vornici și urează așa:

Bună ziua,
Bună ziua!
Nuntă frumoasă,
În a domniilor-voastre casă!
Nu vă vom întreba de viață,
Că știm că este cu dulceață,
Nici de trai, că este frumos
Din mila Domnului Cristos.
Dar d-voastră să ne-ntrebați:
Ce îmblați?
Ce căutați?
Noi ce-mblăm,
Ce căutăm
Sama bine să ne dăm.
De vreme c-ați statut a ne întreba,
Noi sama prea bine vom da.
Și dumneavoastră să nu socotiți
Că suntem niște oameni pribegiți.
Că-mpăratul nostru de cu sară
A dat veste în țară
Și multe oști se adunară
Și au purces la vânare.
Și au umblat codri-nfrunziți,
Câmpii cei înfloriți,
Munți și dealuri reci
Și văile cu izvoare și sălci.
Și-al nostru puternic împărat
Peste nici o urmă de fiară n-a dat.
Și strânse sfetnci și filozofi,
Archierei și bogoslovi;
Și toți l-au sfătuit și l-au îndemnat
Să meargă în capul Rusalimului [2] la vânat.
Pământul au înconjurat
Și peste urmă de fiară au dat.
Împăratul nostru iar strânse filozofii,
Archierei și bogoslovii;
Cu ei se sfătuia și grăia,
Care, cum capul îi ajungea.
Iară dintre toți s-a ales
Unul mai mic de stat [3],
Dar mai vrednic la răspuns și sfat.
În picioare el că s-a sculat
Și din gură așa a cuvântat:
„Bucură-te împărate!
Că aceasta este urmă de zână! [4]
Ca să fie cu împăratul împreună.
Că aceasta este floare de rai,
Ca să fie împărăției tale de bun trai".
Și-atunci tânărul împărat
În scări de argint s-a înălțat,
Și peste toată oastea-a căutat
Și m-a ales pe mine, cu acești doi voinici,
Ca pe niște slugi a lui mai mici
Din cei mai buni bărbați
Și la graiuri învățați.
Și ne-au trimis pe semnele pământului,
Pe crângurile ceriului,
Pe lumina stelelor,
Pe curgerea apelor.

[1] Dict. de G. Boancăș, din Vatra-Dornei.

[2] *Ierusalimul*, ca un loc sfânt se pomenește aici numai spre a înălța valoarea locului de unde se ia mireasa și spre a curteni pe părinți.

[3] Turnura aceasta se găsește foarte adeseori în poveștile românului: adică minte mare la persoane care la vedere s-ar părea mai jos decât alții.

[4] *Zâna, Zânele* sunt zei de parte femeiască. Idee și numire rămasă din idolatrie. Ea exprimă o ființă superioară cu calități divine.

Când la această cinstită casă,
O stea din cer jos ni se lasă,
Răspunsul acuma în grabă să ne iasă
Conacul deci să ne gătiți
Ca pe împăratul să primiți:
Buți cu vin
Șuri cu fân,
Ialovițe grase
Copila cea frumoasă
Să șadă cu împăratul la masă.
Că-mpăratul nu vine cu vreo mânie,
Nu cu arme sau cu vreo tărie,
Nici cu sabie franțuzească[1],
Că pe d-voastră să vă înegrească.
Ci au venit,
Căci au auzit
C-aici este o floare de-nflorește
Și-a rodi, nu rodește,
Și a venit s-o ia și s-o ducă
Peste munți
Cărunți
Până la ale sale curți.
Și acolo, de-nflorit va înflori,
Dar și roadă va rodi
Și mai bine îi va fi;
Și nouă să ne dea doi colăcei
Împletiți și frumușei.
C-o mână să-i luăm
Și cu alta să-i dăm,
Ca nu cumva să ne-nșelăm[2];
Și două năfrămi de in,
Cusute tot cu fir,
Să lege frâiele cailor[3],
Ca multă mită colăcarilor.
Când caii din cap vor ridica
Năfrămile încă vor sălta
Și mult s-a bucura
Al nostru împărat,
Ce ne-a făcut slujbă adevărat[4].

Tot în acest chip trebuie să se facă *colăcăria* și în Țara Românească.

Orația, ce o reproducem mai la vale, ne arată cel puțin că, *colăcăria*, deși sub alt nume, e uzitată și în această țară.

Colăcerul:

Bună dimineața,
Cinstiți socri mari!

Socrul:

Mulțămim noi vouă,
Tineri vornicei!
Cu ce treabă mare
Ați venit la noi?

Colăcerul:

Acum dară soacre mare
Că ne-ați făcut întrebare,
De ce adică venirăm
Și la ușă ne oprirăm,
Ne vom da răspunsul; însă
Să vă țineți gura strânsă
Și să tăceți ca pământul
Ca să ne-auziți cuvântul.
Ce ne întrebați dumneavoastră
În grab de venirea noastră?
Ce-i această tinerime,
Ce e această mulțime?
Aste fete urși văzură
De țint ochi și cască gură?
N-au mai văzut oameni încă,
Și să tem că le mănâncă?
Noi am mai îmblat și alt-dată,
Pe aiurea ca și ast-dată;
Și așa nu se mirară,
Nici ce căutăm, nu întrebară?
Acum toți v-ați strâns grămadă,
Ca, cum ați căuta sfadă!
Oare, voiți noi de teamă,
Să stăm și să vă dăm samă?
Dar nici prin gând să vă treacă
O așa părere sacă!
Nu ne speriem de lume,

[1] Cred că mai din vechime va fi fost sabia turcească, căci acelea erau vestite. Sabia franțuzească mai târziu a ajuns la știința țăranului român și anume de pe când se lățise în toată lumea bravura franțuzească, sub Napoleon cel mare.

[2] Prin aceasta se curtenește mireasa, dând a înțelege că este așa de meșteră și aleasă, încât chiar uitându-se mult la lucru, un holtei poate a-și pierde cumpătul și a deveni din colăcar chiar pețitor pe sama sa.

[3] Este obicei, ca mireasa singură să lege la frâiele cailor colăcarilor câte o năframă.

[4] Ep. Melchisedec, *op. cit.*, p. 392.

Căci purtăm de voinici nume;
Nici ne îngrozește vântul,
Că știm să ne dăm cuvântul!
Dacă voiți și vă place
Să vă răspundem cu pace,
O luați cu-ncetișorul.
Să vorbim cu binișorul,
Că orice, cu-ngăduială,
Se face cu rânduială;
Iar repede, când se cere,
Nu se face cu plăcere;
De aceea, lăsând gluma,
Ascultați la noi acuma:
Junele nostru-mpărat
Frumușel ni s-a sculat
Într-o zi de dimineață,
Dup-a norilor roșeață.
Vrând să plece-n vânătoare
Cu tineri cu pompă mare,
S-a sculat, s-a gătit bine,
S-a armat cum se cuvine,
Și luând bucium îndată
Buciumă cu el odată.
Strânse el ostași mulțime
Tot voinici de călărime
Și ageri, cu măestrie
La arc și vânătorie.
Apoi cu ei pe răcoare
A plecat la vânătoare
Să-ncureze,
Să vâneze
Munții
Cu dealurile,
Pădurile
Cu umbrele
Și văile
Cu luncile.
Astfel umblând ziua toată,
Ocolit-a locul roată
Până l-amiazi spre sară
Fără a vâna vreo fiară;
Și atât se dezgustase,
Încât era să se lase,
Dar se părea c-o nălucă
Îi tot zicea să se ducă.
El cu arc, săgeata-n mână,
Ajunge la o fântână
Și văzând urmă de fiară,
Aici toți descălicară
Să se uite, să privească,
Ce urmă e, să ghicească.
Stând dar astfel fiecare
Și privind-o cu mirare,
Unii au zis că e de zână,
Aib-o împăratul de mână!
Alții că-i floare crăiască,
Aib-o împăratul mireasă!
Deci, cu această cuvântare
Pe-mpăratul ațâțară
Și făcură-n gând să-i vie
Să hotărască, să știe
Din ce parte acea zână
A venit pe la fântână
Și cu inima-nfocată,
Plecă pe urmă-i îndată.
După dânsa se tot duse
Până văzu că-l aduse
Cu toată oștirea noastră
Drept curțile dumneavoastră
Unde a zărit o floare
Ca o stea strălucitoare,
Care de crescut tot crește
De-nflorit tot înflorește,
Iar de rodit nu rodește
Căci pământul nu-i priește.
De aceea împăratul
Făcu întru sine sfatul
Că p-acea frumoasă floare
Și dulce mirositoare,
S-o ia ca să strălucească
La curtea-mpărătească
Unde locul să-i priiască.
Să crească,
Să înflorească
Odrasle să odrăslească,
Să-și dea rodul la iveală
Și tuturor la priveală.
Așa împăratul june
În gând după ce își pune
Se uită, locu-nsemnează
După a stelelor raze
Și se întoarce îndărăt
Cu inima ne-mpăcată
Și cu gânduri doritoare
Pentru rumena lui floare.
A doua zi de dimineață,
L-a norilor roșeață,
Se îmbrăcă, se încălță,
Pe scări de argint se-nălță
Și pe cal alb voinicește
Încălecând, se oprește
Și peste oștirea toată

Întorcându-și ochii roată,
Pe noi *colăceri* ne-alese,
Cu mustățile sumese
Pe atâți cai iuți ca zmei,
Cu capete toți de lei,
Cu coamele poleite,
C-unghiile zugrăvite,
Care, când încep să saie
Din nări aruncă văpaie!
Iară după ce ne alese,
El cu vorba ne trimese
După iubita lui floare
Și foarte mirositoare,
S-o ducem, să strălucească
În grădina-mpărătească!
Noi am plecat toți îndată,
După vorba lui cea dată.
Nu știurăm sama bine
Să venim pe drumuri line,
Ci ne-am îndreptat pe stele
Și-am venit tot după ele,
Peste munți și peste zghiaburi
Și peste sute de dealuri,
Mâncând
Și bând
Împreună
Cu cântări, cu voie bună.
Și-ntrebând în calea noastră
Tot de curtea dumneavoastră;
Și așa steaua dorită
Împăratului iubită.
Aci din ochi o pierdurăm
Și că s-a pitit văzurăm.
Dați-ne dar acea floare,
Acea stea strălucitoare
Și cu răspuns împreună
Vă poftim și voie bună!
Nu răspundeți vorbe rele,
Că apoi vă vin mai grele.
Noi nu suntem bunăoară,
Să îndrugăm ca la moară,
Ci dăm vorba mirelui,
Porunca-mpăratului.
Iacă și fermanul lui [1]
Este carte latinească:
Puneți ca să v-o citească!
De nu știți, ca de cărbune,
Vă feriți mâna a pune
Și chemați popa să vie,
Că el latinește știe;
Dar nu vr-unul barbă lungă,
Trei zile să nu-i ajungă;
Nici vr-unul cu barba rară,
Să ne ție pân-deseară;
Nici vr-unul cu barba deasă
S-o citească neînțeleasă;
Ci de cei ce știu să sugă,
Ca s-o citească pe fugă;
Că... nu-i carte latinească,
Ci, cum vedeți plosca noastră
Cu vin de la Dealu Mare,
Când beți, căciula vă sare!
Cu vin de la Valea-Lungă
Când beți, faceți gura pungă!
Poftiți de-nchinați odată,
Vă udați gura căscată;
Și-o treceți din mână-n mână
Să ne dați pe acea zână
Ca s-o ducem la-mpăratul
Și să contenim tot sfatul.
Nu gândiți că vorbim glume
Ori niscai basme din lume,
Ci vă gătiți cât mai tare
Cu cele de ospătare:
Aduceți fânul în care
S-aibă caii de mâncare,
Tăiați junci cu carne grasă
Să dați ostașilor masă,
Strângeți fete frumușele
Ca să dăm hora cu ele;
Apoi mai gătiți și case
Îmbrăcate cu mătasă
Și pentru ostași, umbrare
Cu loc de-ncăpere mare.
Întindeți mai multe mese,
Puneți bucate alese
Și cofeturi lâng-aceste,
C-așa obiceiul este.
Iar cumva de nu se poate
Să le împliniți pe toate,
Nici să stați să mai răspundeți,
Iar de nu, și d-arnici fie,
Cum veți avea omenie,

[1] Aici arată plosca cu vin.

Ci cătaţi loc să v-ascundeţi,
Că ostaşii nu ştiu glumă
Şi-o să fie vai de mumă!
În sfârşit, să mai ştiţi bine
Că şi împăratul vine
Cu căpitani, cu cătane
Şi cu mai multe rădvane
Zugrăvite
Poleite,
În ele doamne gătite;
Vine şi un rădvan mare
Cu lăute de cântare,
Stând în el mărita nună,
Ţiind în mâni o cunună
Strălucită, luminată,
Cu pietre scumpe lucrată
Pentru rumena mireasă,
Cea de împărat aleasă.
Scoateţi dar acum colacul,
Că ne-am deşertat tot sacul
Şi să ne mai daţi, să ştie,
Şi câte o sangulie
De in subţire, ţesută,
Şi cu flori de fir cusută.
Puteţi da şi de mătasă
Iar de nu, şi d-arnici fie,
Cum veţi avea omenie
D-aveţi inimi să vă lase,
Căci noi cam primim de toate,
Numai curând de le-ţi scoate,
Ca să ne ştergem la gură
Că-i udă de băutură.
Iar ăstor fete venite,
Ca cioarele grămădite,
Ci vă stau cam pe la spate
Tot cu gurile căscate,
Muiaţi în lapte o cojiţă
Şi le daţi ca să înghiţă
Să nu stea cu gura sacă
Ci de dor să le mai treacă;
Să-şi mai potolească jindul
Până-le-o veni şi lor rândul!

Socrul:

Dar ce nu descălecaţi?

Colăcerul:

Vrem răspunsul să ni-l daţi,
Că de-! am descălica,
Dară ni-i, e-om însera
Şi-o să trecem văi adânci,
Cu prăpăstii şi cu stânci,
Munţi înalţi şi brazi stufoşi,
Daţi răspunsul sănătoşi[1].

În Ţara Românească şi anume în judeţul Ialomiţa, mai există, după sosirea mirelui cu toţi ai săi la locuinţa miresei, încă şi următoarea datină şi anume:

Pe când căruţele şi călăreţii se prefiră pe dinaintea casei, mireasa, dinăuntru, se uită printr-un inel, ţinând un ochi închis, să-l vadă pe ginerică; aceasta, cică să n-o doară ochii la bătrâneţe. Apoi, se joacă jocul numit *apa* sau *găleata*. Pentru aceasta, se trimit doi băieţi la gârlă, însoţiţi de un cobzar şi aduc de acolo apă. Pe alocuri se duce la puţ, după apă, însăşi mireasa, întovărăşită de un flăcău, *care are şi tată şi mumă bună, nu vitregi*, şi cu doi lăutari trimişi de la ginerică, luând apă într-o căldare de aramă albă. Vasul cu apă, împodobit cu o basma, un fir de (?) roşu şi busuioc, se pune la rădăcina bradului celui înfipt de sâmbătă seara şi flăcăi şi fete fac hora împrejurul lui. După fiecare trei învârtiri a horei, merge mireasa care şi ea se află jucând alături cu nuna mare şi varsă din vas de trei ori, la rădăcina bradului; aceasta ca să fie începutul căsătoriei mănos şi îmbelşugat. După aceea, *stolnicul*, adică flăcăul care stă în horă cu plosca sub braţul stâng şi cu un pahar plin cu vin roşu în mâna dreaptă, îl întinde peste capul miresei către acela, care se va brodi atunci în acel loc şi care bea astfel până de trei ori. După ce *s-a jucat apa*, ginerica şi nunul, care până atunci au stat pe afară, se apropie de uşa casei. Atunci

[1] Ştefan Stoica, apud. G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 169; O variantă a acestei oraţii, tot din Ţara Românească, vezi la I.C. Fundescu, *op. cit.*, p. 113.

mireasa apucă șomoiogul de busuioc, cel legat la toarta vasului, îl moaie în apă și stropește de trei ori picioarele ginericăi și ale celor ce sunt cu dânsul.

Rolul apei la nuntă, aducerea ei de la izvor de către cineva care e privit ca norocos și apoi spălarea cu ea a picioarelor, cele două trăsuri foarte caracteristice, făceau o parte din ritul nupțial la vechii romani: *„aqua petita de puro fonte per puerum felicissimum vel puellam, quae interest nuptiis de qua solebant nubentibus pedes lavari“.*

Fost-a la dânșii și danțul *apa?* Nu se știe. În orice caz e interesant că-l joacă mireasa și nuna mare, pe când mirele și nunul mare stau afară; căci, după antica credință italică, înregistrată de către Varrone (De I, lat. I. 61), apa la nuntă reprezintă anume elementul femeiesc, *aqua femina* [1].

În unele părți ale Transilvaniei este datină tocmai ca și în Bucuvina că unii dintre nuntași, nemijlocit, înainte de sosirea mirelui, scot o masă în mijlocul curții (ogrăzii), pun pe ea un colac și un vas cu apă; alții închid poarta și o leagă cu legături de fân și paie, și astfel pregătiți așteaptă pe mire.

Câțiva călărași din suita mirelui se întrec la fugă până la poarta miresei.

Aici, la poarta miresei, unde fete și feciori așteaptă, împreună cu ceilalți din sat, vornicul ginerelui (capul călărilor) cere colăcelul recitând următoarea orație:

Colăcerul mirelui:

Bună dimineața la d-voastră!
În ce voie vă aflați?

Colăcerul miresei:

Mulțămim domnia-voastră!
În voia grâului
Și-a vinului:
În voia cea bună
Dar ce umblați [2]
Ce căutați?

Colăcerul mirelui:

Noi ce umblăm
Ce căutăm?
Pe d-voastră vă rugăm
Să ne luați încet, încetișor,
Să ne dăm sama mai binișor;
Căci lucrul degrabă
Nu e de nici o treabă,
Nici nouă, nici d-voastră,
Nici lui Dumnezeu nu-i place.
Pentru al nostru tânăr împărat
Foarte mult am îmblat;
　　Țara cruciș
　　Și curmeziș:
　　Prin livezi frumoase,
　　Prin locuri stâncoase.
Și suntem niște osteni
Pe care ne cheamă *râmleni*
De trei zile tot îmblăm,
Peste tot vă căutăm;
Căci tânărul nostru împărat
Foarte de dimineață s-a sculat,
Pe fața albă s-a spălat
Bucium de aur a luat
În țară a buciumat [3]
Mare oaste a adunat.
Vreo cincizeci de călărași,
De se sparg caii de grași;

[1] B. P. Hasdeu, *op. cit.*, p. 1290—1292.
[2] Cu înțelesul: „După ce lucru umblați“ iar nu „de ce umblați“.
[3] Aceasta arată modul chemării poporului sub arme în timpurile cele vechi, când erau atacați de limbi străine, căci atunci umblau prin țară buciumând. În evul mediu a avut mare rol buciumul cu deosebire la vânat în țările apusene, însă românii n-au avut de a face cu el. I. C. Tacit.

Şi despre soare răsare
Ieşi oastea vânătoare
Şi vânară, şi vânară
Până înspre murg de sară ;
Vânară munţii
Cu urşii ;
Văile
Cu fiarele ;
Câmpurile
Cu florile ;
Mărăcinaşi
Cu iepuraşi ;
Şi satele
Cu fetele !
Şi vânară, cât vânară,
Urmă de fiară aflară :
Urma era,
Fiară nu era...
Sta toţi pe loc şi se mirau
Şi unii pe alţii se întrebau :
Să fie rază din rai,
Cu-mpăratul la bun trai,
Sau să fie urmă de zână,
Cu tânărul împărat la voie bună ?
Deci, tânărul împărat
Pe atâta nu s-a lăsat,
Ci-n scări de aur s-a-nălţat,
Peste oaste s-a uitat
Şi ne-a ales pe noi,
Pe aceşti trei sau doi,
Cu caii mai buni şi mai fugaci
Din gură mai ispitaci[1].
Şi ne-a trimis înainte
Să călătorim fierbinte
Pe numărul stelelor,
Pe razele soarelui,
Pe aburul vântului,
Pe faţa pământului.
Şi-am venit, venit, venit,
Dar... la pod ne-am poticnit,
Pân-ce în sus ne-am sculat
Urma ni s-a astupat.
Dar o babă răsneaţă
Şedea pe ghiaţă
Şi zicea că-i de ieri dimineaţă.
Pe ea o am întrebat
Şi-aici ne-a îndreptat.
Până aici am venit
Aci am auzit,
În casă plângând[2]
Şi afară jucând
Şi văzând poporul adunat,
Am îndrăznit de am stat
Oraţia ni s-a încheiat :
Căci noi am mai ura,
Dar ni-e frică c-om însera
Şi nu suntem de ici-colea,
Ci suntem de departe,
De peste şepte sate :
De la Buda Nouă,
Pe unde mâţa se ouă ;
De la Buda Veche
Pe unde mâţa strechie
Şi cotocul
Nu-şi mai află locul.
Dar ca să scurtăm
Pe d-voastră vă rugăm
Ca ciuta moţată
Sub barbă bălţată
Cu ţundră neagră-mbrăcată,
Cu cizme roşi încălţată,
Să ni-o arătaţi,
Şi, cu răspunsul, să ne daţi :
Un colac de grâu frumos,
Ca şi faţa lui Cristos.
Călăraşul Nichită
Ar mânca şi carne friptă ;
Câte un pahar cu vin,
Să ne mai scăpăm de chin.

Acuma, începe lupta pentru a intra în curte, căci vornicelul miresei se opune. Începe cearta şi vornicelul mirelui, dacă poarta e mai mică, sare cu calul peste ea ; iar la din contră, cearcă a o rumpe. Dar, în fine, i se deschide poarta. Dă pinteni apoi calului, ca să ia colacul pus pe masă. Vor-

[1] *Fugaciu* este unul dintre adjectivele latine care la noi s-au păstrat atât de rar : *bătaci*, *fugaci* (fugax, fugacem.) *Ispitaciu* e vorbă străină (ispită), dar formată după analogia limbii române.

[2] Mai în toate cazurile, miresele, când le cântă aşa numita *dezgoveală*, plâng că se separă de părinţi. De aici cântecul : „Taci mireasă nu mai plânge".

nicelul miresei apucă vasul cu apă, spre a-l uda, când se va apropia de masă, să ia colacul. Între diferite strigări se încearcă a se înșela unul pe altul, până ce, în fine, din fuga calului îl ia. Apoi se împacă și închină unul la altul.

Se leagă de coamele cailor batiste și călărașii se întorc spre a anunța pe ginerele, care vine cu carul, de izbânda ce au făcut și să vie, căci totul e gata [1].

Pe lângă izvorul Someșului Mare, așteptând, mai mulți inși din partea miresei, dinaintea casei cu pâne și cu sare, puse pe o masă dimpreună cu o *furcuță* și cu un *cuțit de lemn*, când sosește mirele cu suita sa, nu lasă pe nime să intre înuntru, ci întreabă : a cui este oastea adunată și ce fel de dreptăți au, ca să poată intra înuntru ? Dacă despre toate acestea le va arăta o adeverință demnă de crezare, atunci le va da drumul, de nu, să se întoarcă îndărăpt de unde au venit !

La această întrebare și pretindere, unul din partea mirelui, care asemenea se numește *colăcer*, răspunde :

Bună ziua la d-voastră
Boieri de cinste și de omenie !
Oare ce stați
Aici atâția adunați
Dragilor mei iubiți frați ?
Noi venim până la d-voastră
Tot strigând
Și ropăind
Și făcând o veselie mare,
Dar în casă la d-voastră
E plâns și desfătare
Tocmai ca și la un *herșu* [2] *mare.*
Dar noi tot am auzit
Și de aici și de acolo
Că aveți o floricică în grădinuță,
Care crește
Și-nflorește
Și nu odrăslește.
Dar pe noi ne-o mânat
Al nostru împărat,
Împăratul cel tare
Din ulița cea mare
Să ne dai nouă fata d-tale,
Noi s-o luăm
Și s-o ducem
La cea curte-mpărătească,
Unde-acolo să și crească
Și acolo să-nflorească
Și acolo mulți prunei s-odrăslească.
Dară și noi toți am venit
Tot cu sape de argint
Ca să v-o săpăm
Tocmai din pământ.
Dar d-voastră de socotiți
Că, câte vi le-am spus
Nu-i adevărat,
Vom arăta carte de la-nălțatu-mpărat.
Numai d-voastră
Să v-aduceți un popă
Care să v-o citească.
Dar să nu aduceți
Un popă cu barbă deasă,
Care să ne ție
Pe noi până dimineață.
Nici să nu aduceți
Un popă cu barbă-ncâlcită,
Să rămâie cartea noastră necitită.
Ci să aduceți
Un popă cu baba ca fusul,
Care să ne dea-n grabă răspunsul.
Că noi încă bine vedem
Și bine pricepem,
Că nu tot lucrul vi-l luăm
Ce-i din casă și din afară
Și din lucrul cel de vară.
Dar fătu meu, nu-i a noastră vina,
Că-i a cui a-ntins mâna.
Că, când ei mâna au dat
Pe noi nu ne-a chemat,
Și când ei o-ncredințit
Pe noi nu ne-a poftit !...

[1] I.C. Tacit, *op. cit.*, p. 21—25.
[2] Poate că *hart* ?

Sfârşind *colăcerul* de rostit oraţia citată, muzica începe a cânta, iară o muiere, luând *grâu* şi *apă*, stropeşte atât pe mire cât şi pe ceilalţi, ce stau împrejur. Apoi, golind un pahar de băutură în sănătatea celor sosiţi, intră cu toţii în casă şi se aşează la masă [1].

Împrejurul Timişoarei este datină ca, după cununie, să i se încopcie miresei iarăşi cămeşa, apoi se suie pe cocie, precum a venit şi după ea tot conductul cu strepitul cel mai mare nupţial o urmează — afară de oaspeţii mirelui — până la casa miresei. Aice se postează mireasa în uşa intrării cu diverul. Cumătrului mare (nunul) i se dă preferinţă la intrare. Acesta ajungând la uşă începe aşa :

— Bună ziua, bună ziua divere !
— Mulţămim d-voastră cumătru mare !
— În ce voie eşti ?
— În bună.
— Dar la noi şi mai bună.
— Am auzit că trăieşte
— Dumnezeul d-voastră !
— Împreună cu d-voastră !

răspunde diversul şi ridicând plosca în sus zice mai departe :

Dar porunciţi o ţără rachie
De veselie
De la Bucureşti
Ca să o plăteşti.

Cumătrul mare, luând plosca cu rachiu de la diver, închină astfel :

— Dumnezeu să trăiască pe aceşti doi cuconi, care astăzi s-au împreunat, întru mulţi ani !

Iar mulţimea dindărăt răspunde cu : *„Amin ! Vivat !"*, ca, cu o gură.

Apoi gustă rachia cumătrului mare, plăteşte galbenul miresei, care, din respect, îi sărută mâna şi apoi intră înlăuntru.

Aşa, pe rând, intră toţi închinând, plătind şi sărutându-se cu mireasa, afară de mire, căruia îi e intrarea liberă.

Intrând toţi nuntaşii în chilie se aşează împrejurul meselor aşternute, cumătrul mare în frunte, de-a dreapta lui mirele şi lângă acesta tarisfalul, apoi ceilalţi [2].

În Sălaj, nemijlocit după prânz, fraţii-de-mire îşi înşeauă caii, aducând unul care e mai frumos şi pentru mire.

După aceasta, încălecând mirele, fraţi-de-mire şi stegariul, fiecare pe calul său, se pornesc cu toţii spre locuinţa miresei şi anume : stegarul cu steagul şi cu un frate-de-mire alăturea în frunte, mirele cu al doilea frate-de-mire, aşişderea alăturea, în urma lor, iar naşii şi cu nunele într-un car, la care sunt înjugăţi şase boi frumos împănaţi, în urma acestora.

Stegarul şi cu tovarăşul său fug câte o bucată de loc înainte, apoi iarăşi se-ntoarnă înapoi făcând omagiile cuvenite *înăţatului împărat.*

[1] Com. de I. Pop Reteganul.
[2] G. Trăilă, *op. cit.*, p. 445.

Atât la pornire cât şi pe drum, fiind unul mai vioi şi mai vesel decât altul, chiuie şi împuşcă din pistoale, iar când ajung la mireasă descarcă patru focuri deodată, dând de ştire că a sosit înălţatul împărat.

Dar, spre cea mai mare mirare a lor, *poarta e încuiată (legată)*, şi în vârful ei stă *ciuha*, despre care am vorbit în capitolul IX şi care înseamnă că nu e iertat fiecărui a intra.

Urmează deci strigăte şi chiote, din partea ostaşilor împărăteşti, ca să vie cineva şi să le deschidă poarta.

Însă nime nu s-arătă, nime nu vine să deschidă. Din contră, pe după casă se văd muieri cu prunci în braţe văitându-se şi plângând, iar pe dinaintea casei mai mulţi bărbaţi măturând. Fireşte că toate acestea sunt numai nişte prefaceri.

Stegarul, văzând că nime nu se arată, se mânie şi repezindu-se asupra porţii strigă în gura mare :

— Deschideţi boieri porţile şi daţi-i înaltului nostru împărat drumul să intre înuntru, căci el voieşte să se scutească de arşiţa soarelui (de nea, vânt, după cum e adică şi anotimpul) dimpreună cu oastea sa cea atât de ostenită, care călătoreşte de ani de zile pe un timp neplăcut ca acesta.

La acest strigăt, fratele miresei răspunde zicând :

— Mai încet, mai încet !... Noi suntem numai singuri, căci *înălţata noastră împărătească* s-a dus de acasă şi ne-a dat de grijă ca să nu lăsăm pe nime înăuntru. Dar, de vreme ce spui că sunteţi osteniţi şi aţi dori să vă mai odihniţi, iată că mă duc să întreb pe *mai marele curţii*, să vedem ce va spune el.

Într-un târziu vine şi mai marele curţii, adică *grăitorul*, tot şchiopătând, un semn că e foarte ostenit de munca cea mare de peste zi. Se începe apoi o dispută între grăitorul miresei şi al mirelui, făcând care de care gură mai mare. Grăitorul miresei nu vrea nicidecum să creadă la ce-au venit şi de aceea nici nu le dă drumul să intre. Grăitoriul mirelui îi arată semnele care îl îndreptăţesc a intra, *semnele credinţei*, şi convingându-l prin acestea pe deplin, îi dă puţin rachiu de înghiţit, anume ca să i se mai tocească gura, căci de sfada cea mare, cu care l-a întâmpinat, mai de tot i-a fost secat.

Grăitorul miresei însă nu voieşte nicidecum să lase pe împărat a intra înuntru, până ce el sau ostaşii lui nu vor împuşca oala cu cenuşă din vârful ciuhei. Atunci ostaşii împăratului iau, care de unde apucă, câte o bucată de lemn, şi nu se lasă până ce nu împuşcă cu dânsul oala cu cenuşă, care căzând peste cei din apropiere şi umplându-i dă naştere la o mulţme de râsete şi hohote.

Deschizându-li-se, după aceasta, poarta, mirele şi cu ai săi intră înuntru slobozind, în acelaşi timp, fiecare pistolul său. Iată cuscrii, adică nuntaşii miresei, făcând un toi îngrozitor, le ies înainte cu *zicălăii*.

Aici e de observat că zicălăii mirelui trebuie să fie cu mult mai iscusiţi, să ştie mult mai bine a zice decât zicălăii miresei, dacă voiesc să nu fie păcăliţi.

La uşa casei, grăitorii încep iarăşi a se certa între olaltă, fireşte că, şi de astă dată, tot în versuri, ca şi mai înainte şi abia după toate acestea intră în casă şi se aşează la masă [1].

[1] Com. de El. Pop.

În fine, în Macedonia, cortegiul nupțial iese, ca și la românii dincoace de Dunăre, întâi de la ginere și se duce la mireasă. Ginerele, înconjurat de rude, merge călare. Toți sunt călări, toți cântă cântece, ce se îndreaptă către mireasă. Femeile duc de frâu un cal împodobit cu flori și gevrele, ce este al miresei.

Soacra sau muma miresei întâmpină pe ginere la ușa casei cu un vas cu apă, în care moaie un mănunchi de flori și stropește pe ginere, căruia îi dă mănunchiul de flori și-i pune o batistă pe umărul drept [1].

Mai de mult, era datină la românii din Macedonia, după cum arată cântecul ce-l reproducem mai la vale, ca fetele când erau măritate, să se ascundă la venirea ginerelui și numai de nevoie trebuiau a fi găsite și date cuscrilor și ginerelui fără voia lor.

Le! la ținți, șease marmăre,
La șeasea mărmăriță,
Le! ici și doarme feata singură,
Singură și iscusită.
Și mamă-sa ma li zâțe
Și mamă-sa li zâțe:
Le! pe narga, narga hilia mea!
Pe narga și mi ti scoli
Ia-și ohin cuscrii s-ti liéa,
Cuscrili și cu gambrolu!

Le! la cinci, șase pietre de marmură,
La a șasea marmură,
Le! unde doarme fata singură,
Singură și fidențată.
Și mamă-sa îi tot zice,
Și mama sa îi zice:
Le! încet, încet să mi te scoli,
Uite, vin cuscrii (nuntașii) să te ieie,
Cuscrii cu ginerele! [2]

Acestea sunt toate datinele și orațiile românilor de la *colăcărie*, câte le-am putut eu până acum afla.

Mai nainte însă de ce vom încheia acest capitol, să vedem care e planul orațiilor, ce se țin la această ocazie?

Feciorul, care voiește să se căsătorească și care în toate orațiile e numit *tânăr împărat*, adună oastea sa și pleacă cu dânsa la vânat. Cutreierând el dimpreună cu întreaga sa oaste, încolo și încoace, timp mai îndelungat, dă, într-un târziu, de *urma unei fiare.*

Fiara, cum zărește pe vânători, se sperie și fuge de dânșii.

Tânărul împărat alege, degrabă, pe doi inși din mijlocul vânătorilor, care au cai mai sprinteni și mai fugaci și-i trimite s-o urmărească.

Cei doi inși se pornesc, în fuga cailor, o urmăresc, dar tocmai când vor s-o ajungă și să puie mâna pe dânsa, fiara intră și se ascunde într-o grădină.

Vânătorii sau mai bine zis unul dintre dânșii, adică *colăcarul*, respectiv *colăcerul*, cum ajung la poarta casei cu grădină, cer de la stăpânul acesteia, ca să le dea fiara sau să-i lase să intre înăuntru, ca ei singuri s-o caute.

Stăpânul casei, neștiind cine-s și de unde-s, le răspunde sau singur sau prin alții, că el n-are știre să fi intrat și să se fi ascuns o asemenea fiară în grădina sa, deci să-și caute mai degrabă de drum, căci el nu-i lasă să intre înăuntru.

Vânătorii stăruiesc numaidecât, să-i lase. Stăpânul, după mai multă vorbă și ceartă, promite în sfârșit că-i va lăsa, dacă-și vor arăta *dreptățile.*

[1] D. Bolintineanu, *op. cit.*, p. 89.
[2] V. Petrescu-Crușoveanu, *op. cit.*, p. 96—97.

Conducătorul scoate *dreptățile* și i le arată. Stăpânul, primindu-le și încredințându-se din acestea, că nu sunt atari oameni răi, tocmai pe când sosește și *tânărul împărat* cu întreaga sa oaste, le deschide poarta și le dă drumul să intre înuntru.

Până aici merge textul orațiilor îndătinate a se ține nu numai la *colăcărie*, ci și la *stărostie, pețire, conăcărie*, precum și a acelor ce se țin înainte de plecarea tinerilor la cununie.

Însă vânătorii, după cum ne putem încredința din cele ce urmează, nemijlocit, după sfârșirea orațiilor și mai ales a celor de la pețire, nu se mulțămesc numai cu atât, ci ei voiesc numaidecât să aibă și fiara.

În urmă, aducându-li-se și aceasta, ei sau pun mâna pe dânsa sau... *o împușcă*. Căci ce alta poate să însemneze *oala* sau *ulcica* românilor din Transilvania și Ungaria, dacă nu împușcarea fiarei, după care tânărul împărat a alergat atâta timp ? [1]. Ce alta pot să însemneze nenumăratele împușcături de pistoale și puști, ce le slobod nuntașii de pretutindeni, când intră înuntru, dacă nu învingerea cetății a înălțatei împărătese și a întregei sale armate de către oastea înălțatului împărat.

Aceasta e, în puține cuvinte, planul și cuprinsul orațiilor românești de la *stărostie, pețire, conăcărie* și *colăcărie.*

Fiara, care cu atâta stăruință e urmărită, trebuie în urma urmelor, să cadă jertfă urmăritorului său.

P. Lafargue, fără să fi avut cunoștiință despre orațiile românești, zice : „la o ceremonie religioasă, cum e nunta, *trebuie să fie o jertfă : mireasa joacă rolul*“ [2].

Tânărul împărat, urmăritorul fiarei, e *mirele*, iar *fiara*, care e urmărită de dânsul și la urmă cade jertfă, e *mireasa.*

Tot așa era și mireasa romană, de la începutul și până la sfârșitul ceremoniei nupțiale, la aparență, jertfa fără de apărare a preponderenței brutale. [3]

Toate orațiile, câte le-am citat, nu numai că au o asemănare foarte mare întreolaltă, ci și un singur plan în expoziție, aceleași figuri, ba ! ce este și mai mult, una și aceeași formă.

Una și aceeași manieră întrebuințată de bucovineni și transilvăneni, de moldoveni și munteni.

Toate acestea presupun un singur izvor, un singur autor. Modificările făcute aparțin deprinderilor locale.

Însă de la cine și din ce timp își vor fi luat originea aceste orații ?

I. C. Tacit e de părere că „trebuie să dateze chiar din Roma“, deoarece ele prin unele pasaje, care conțin câteva fraze licențioase, pare că se

[1] B. Viciu e de părere că împușcarea *ulcelei* e datină străină și anume săsească. Iată ce e spune d-sa. *op. cit.*, p. 89 în privința aceasta : „Tot așa și *ulcica* ridicată în sus pe o rudă înaltă la poarta miresei, care (ulcică) nuntașii trebuie s-o împuște jos, căci până atuncia nu-i lasă să intre în curte ; aceasta însă e datină de la străini — *Sași* — și numai în foarte puține locuri se mai poate vedea la români.“ Fie datina aceasta chiar și străină ea totuși, după părerea mea, însemnă împușcarea fiarei.

[2] P. Lafargue, *op. cit.*, în „Contimporanul“, an. V, p. 514.

[3] Lothar Dargun, *Mutterrecht und Raubehe und ihre Reste im germanischen Recht und Leben*, apud Otto Giekre, *Untersuchungen zur deutschen Staats und Rechtsgeschichte*, XVI, Breslau, 1883, p. 100.

aproape, până la un punct oarecare, de vechile *Atelane*[1] care, după cum ne spune Liviu, erau încă un fel de orațiuni în versuri, pline de glume grosolane pe care junii din popor le reciteau la ocazii și care „încetând alte petreceri și-au luat refugiul la nunte..."[2].

De o fi tocmai așa, cum ne spune I. C. Tacit, e greu de crezut și mai ales că el nu ne arată, mai pe larg, care anume e cuprinsul Atelanelor ! Cu toate acestea însă nu putem nega că n-ar avea și el, până la un punct oarecare, dreptate, căci și romanii, ca și toate celelalte popoare indo-europene, încă trebuie să fi avut oareșicare orații, care vor fi fost uzitate numai la nunți.

Dar să trecem mai departe, să vedem ori de nu se află asemenea orații și la alte națiuni contemporane, despre care nu s-a făcut amintire, când ne-a fost vorba despre orațiile la pețire.

Albanezii din Calabria, după ce au sfârșit consoațele de a îmbrăca pe mireasă și pe când poarta stă neîntrerupt închisă, apropiindu-se cu mirele de casa miresei, zic :

Rândunea cu gâtul alb,
Deschide iute, și mi-te arată,
Că ți-a venit iubitul la poartă.

Muierile răspund, dinăuntru, răstit :

Țist ! plecați că-e-mpiedecată
Noi avem spălarea mare[3],
Noi avem pânea-n cuptoru,
S-o scoatem întâi, și apoi vine.

Bărbații :

Colo sus, colo pe munte,
Era acolo un șes mare,
Unde pășteau păturnichi,
Dar mi s-a lăsat un șoim
Și și-ales cea mai frumoasă
Și mi-a răpit-o spre cer.

Muierile se întorc, după aceasta, spre mireasă și o sfătuiesc, ca să se decidă :

O mireasă, sora mea
Servește domnului tău,
Las-lucrurile ce ai
Și-apucă pe cele, ce le-i afla.

Bărbații fac curaj mirelui, ca să-și împlinească scopul :

O tu, domnule, mire,
Nu umbla sfiicios,

[1] *Atelanele* (Atelanae) sunt mici comedii, jucate în antichitate de către junimea romană și a cărora numire derivă, de la orașul Atela, în Italia, de unde și-au luat numele.
[2] I.C. Tacit, *op. cit.*, p. 22 și 58.
[3] Spălarea cămeșilor.

Că nu mergi la bătălie,
Că mergi ca să iei
Capul cel ca un măr,
Viaţa cea ca o vargă.

Muierile deschid poarta, bărbaţii intră înuntru ; mirele răpeşte pe mireasă, iar muierile lamentează astfel :

O, şoimule, întâiul şoim,
Las-la păturnichi să meargă,
Iacă cât îi de-ntristată
Pentru că mi-ai înhăţat-o,
În lăcrămi sânu-i înoată.

Mirele e ocupat cu mireasa, de aceea, companionii săi răspund pentru dânsul :

N-o las şi n-o-ntorc mai mult,
Căci eu o vreu pentru mine [1].

În Boemia, când se duc după mireasă, vornicelul mirelui, stând de-a stânga acestuia, se postează dinaintea părinţilor miresei şi-i roagă, ca să le încuviinţeze a lua mireasa.

Părinţii le încuviinţează. Vornicelul ia atunci *colacul* în mână, se apropie cu neamurile mirelui de cămara în care se află mireasa cu druştele sale şi cu vreo câteva neveste, bate la uşă, salută si după ce i se mulţămeşte dinuntru, rosteşte următoarea oraţie :

D-şoare druşte, nobile şi frumoase,
Şi mult aleselor doamne,
Noi am plecat peste văi şi dealuri,
Peste ape şi câmpii
Să le privim de-a lungul şi de-a latul,
Pretutindeni-ntrebând,
Pretutindeni iscodind,
Pretutindeni căutând,
O *comoară* mare ;
Pân-ce buni oameni ne-au încredinţat
Că-n această casă ar fi locul ei
Şi încă anume în astă cămăruţă,
Dar numai tinere, mândre copiliţe
În cerc o încunjură, ca şi păzitoare
Ale acestei comoare
Şi cu, doamne-alese ca, cameriere.
De aceea, cu modestie
Vă rugăm să ne deschideţi
Ca-ngăduit să ne fie
A vedea comoara.
Noi nu venim cu intenţiune rea,
Nici c-o faţă veselă, dar prefăcută,

[1] Gubernatis, *op. cit.*, p. 149

Ci noi avem aici un odor scump,
Care prețuiește mult aur și argint.
Îndată ce-ți zări acest odor scump
Cred că pe loc îți da comoara
Deci, împliniți-ne dorința
Și-nmulțiți tuturor bucuria.

O druscă sau una dintre neveste răspunde, printre ușă, asemenea în versuri.

Dar păzitoarele comoarei, încă tot nu știu ce anume voiește *druzba* (vornicelul). În urmă, după mai multe vorbe și explicări din amândouă părțile, totuși se deschide ușa și i se predă comoara, adică mireasa[1].

Între aceste două orații străine, care le-am reprodus aici, apoi între cele reproduse în capitolul despre pețire și între cele românești lesne poate orișicine să vadă că există o asemănare și încă o asemănare destul de bătătoare la ochi.

În toate întâmpinăm același plan, aceeași acțiune, aceleași figuri, aceeași țintă, cu o singură deosebire numai, că la cehi *fiara* sau *pasărea* urmărită, respectiva *floarea* căutată, s-a schimbat în *comoară*, iar urmăritorul ei în *odor scump*. Un semn că cehii sunt mai mult oameni de speculă, oameni practici, decât vânători.

Și acuma, după ce am sfârșit cu orațiile, să ne întoarcem privirea puțin și asupra datinelor de la colăcărie.

Am arătat, din capul locului, că neamurile miresei, când prind de veste că mirele vine cu suita sa după mireasă, închid poarta, o leagă cu funii sau cu lanțuri și nu lasă pe nime să intre înuntru până ce nu arată *dreptățile*.

Această datină se află și la alte națiuni.

„Familia — scrie P. Lafargue vorbind despre francezi — nu se arată niciodată bucuroasă a-și da fata; trebuie mai mult decât cuvinte pentru a o hotărî să se despartă de dânsa. În Bery vine mirele însoțit de prieteni în dimineața nunții înaintea porții viitorului socru și *află poarta închisă* și *zăvorâtă*. Mirele trebuie să făgăduiască miresei un dar potrivit, de vroia să i se deschidă poarta, după spusele lui George Sand în „*Mare du diable*“ (Fântâna dracului). Apoi se numără darurile aduse de mire.

— „Deschide, deschide poarta mireasă dragă ! Uită-te ce strai frumos ți-am cumpărat; deschide, deschide ușa și dă-ne drumul“.

I se răspunde din ogradă :

— Tată-său nu vrea, mă-sa nu se uită la daruri ! „Eu îs o ... prețul meu e mare — nu deschid acum ușa“.

Mirele laudă alt dar, care iar nu pare îndestulător. Și tot așa până ce prețul darurilor ajunge destul de mare. Toate cântecele cele culese în Franța — zice Langardiere[2] — aveau ca refren ceremonia cedării miresei pentru daruri“.[3].

La italieni, când vine mirele cu suita sa după mireasă, așișderea, nu e lăsat să intre înuntru. La aceștia e ușa casei încuiată. Ba, la Casolvieri,

[1] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 192.
[2] Ch. Ribaut de Langardière, *Les noces de campagnes en Bery*, 1885.
[3] Cântece și obiceiuri la nunți, în „Contimporanul“, an. VI, p. 7.

lângă Arpino, pe lângă toate bătăile în uşă, totuşi nu i se deschide şi mirele e nevoit să se vâre înuntru printr-o fereastră, pe o scară stricată, care se află oareunde într-un şanţ, iar după ce a intrat înuntru mult trebuie să caute încolo şi-ncoace, până ce află pe mireasă ascunsă într-un ungher [1].

În împrejurimea Fenestrelei, din Piemont, mirele merge cu toţi căsaşii săi după mireasă şi când ajung, află la locul acesteia *uşa de lemn, lemn,* ceea ce după expresia populară piemonteză, înseamnă că uşa este închisă, încuiată [2].

La malorosieni, apropiindu-se mirele cu suita sa de casa miresei, ceea ce după expresia populară piemonteză, înseamnă că uşa este înînuntru. Se nasc strigăte. Neamurile întreabă :

„Ce fel de oameni sunteţi voi ? Tătucul nostru nu vă cunoaşte. Daţi *pasul* vostru, noi voim să-l arătăm tătucului, şi dacă el va porunci, ca să vă lăsăm, atunci v-om lăsa !".

Pasul, la această ocaziune e un şip de rachiu. Starostele scoate şipul din sân şi-l dă neamurilor.

Acestea pe loc deschid poarta şi lasă pe mire să intre cu suita sa înuntru.

Dar, dinaintea casei, mirele iarăşi e oprit de tatăl miresei, care nu-l lasă să intre până nu s-a încredinţat despre *darea pasului* [3].

Tot aşa fac şi malorosienii din Podolia, precum şi polonii din Silezia, cu aceea deosebire că aici, ca şi la italieni, se-ncuie uşile [4].

În marele ducat al Cracoviei, cei ce se întorc de la cununie bat în poartă, iar cei din casa miresei cântă :

> De unde-aţi atacat casa ?
> Şi-aţi rupt porţile de frasin,
> Şi-aţi călcat ograda verde [5].
>
> Skadescie dwor najechali ?
> Cisowe wrota zlamali,
> Zielone prodworze zdeptali ?

Din toate oraţiile de la *stărostie, peţire, conăcărie,* când pleacă la biserică şi cele de la *colăcărie,* precum şi din toate datinele de la *colăcărie,* câte s-au înşirat până aici, rezultă că atât asedierea casei părinţilor miresei şi întrebuinţarea forţei din partea mirelui şi a consorţilor săi, spre a intra înuntru şi a răpi mireasa, cât şi opunerea părinţilor şi a neamurilor acesteia de a o da de bunăvoie, e uzitată nu numai la poporul român, ci la toate popoarele indo-europene [6].

Stropirea cu apă, se află şi la albanezi [7], aruncarea cu grâu, în mai multe părţi ale Italiei [8] iar alergăturile, strigătele şi cu deosebire împuşcăturile din puşti şi pistoale asemenea mai la toate popoarele indo-europene.

[1] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 104 ; Gubernatis, *op. cit.*, p. 181.
[2] Gubernatis, *op. cit.*, p. 148—149.
[3] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 34.
[4] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 41 şi 210 ; L. Dargun, *op. cit.*, p. 105.
[5] L. Dargun, *op. cit.*, p. 105.
[6] Gubernatis, *op. cit.*
[7] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 61. „În uşa casei iese maica miresei. Ea ţine un vas cu *apă curată,* vâră un *struţ de flori* înăuntru, stropeşte cu acesta pe mire, şi după aceea îi întinde struţul. El aruncă bani în vasul cu apă, iar ea îi dăruieşte o batistă"
[8] *Ibidem,* p. 96.

În fine, să vorbim puţine cuvinte şi despre *colacul*, care joacă un rol foarte însemnat la *colăcărie* şi care a dat naştere şi altor cuvinte întrebuinţate la această ocaziune precum : *colăcărie*[1], *colăcărit*[2], procedura de la poartă şi dinaintea casei, când vine mirele după mireasă şi *colăcar*, numele feciorului care poartă colacul şi în multe locuri chiar şi a oratorului, care rosteşte oraţiile de la *colăcărie*.

E ştiut, că toate naţiunile creştine au datină de a întâmpina pe o persoană mare, când vine întâia dată sau la anumite timpuri în părţile sale, cu *pâne* şi cu *sare*. *Pânea* şi *sarea*, ca simbol al îmbelşugării şi îndestulării, după cum am văzut din capitolele precedente şi după cum vom vedea şi din cele următoare, joacă şi în decursul nunţii un rol destul de însemnat.

Aice însă nu e vorba despre o pâne simplă, ci despre doi *colaci* mari şi frumoşi, făcuţi din grâu curat care, după ce a intrat mirele cu suita sa în ograda socrului său şi după ce s-a petrecut pe sub unul dintre dânşii, vornicelul primare al mirelui şi vornicelul primare al miresei sau mai bine zis *colăcarii*, îi schimbă şi apoi, rumpându-i în mai multe bucăţele, îi împart, ca un fel de jertfă, nuntaşilor de primprejurul lor.

În capitolul XV am arătat că romanii nu încheiau nici o căsătorie, fără de *plăcintă de grâu* pe care o aduceau lui *„Jupiter farreus"*, ca jertfă.

Deci, eu cred că, *colacul* sau mai bine zis *colacii* românilor de la *colăcărie*, ca simbol al unirii veşnice, reprezintă plăcinta vechilor romani, care era împletită, adică avea formă de *colac*[3] şi pe care romanii îndătinau a o duce înaintea nou-căsătoriţilor[4], tocmai ca şi românii colacul.

Întrebuinţarea şi însemnarea plăcintei de odinioară a romanilor s-a păstrat până în ziua de astăzi la români, numele ei însă, uitându-se în decurgerea timpului, l-au adoptat de la slavi[5], la nunţile cărora *colacul* joacă, asemenea, un rol foarte însemnat[6].

[1] Pretutindeni în Bucovina şi în Transilvania, vezi V. Viciu, *op. cit.*, p. 5.
[2] B. Viciu, *op. cit.*
[3] Fest. p. 310 : Strues genera liborum sunt digitorum conjunctorum non dissimila, qui superiecta panicula in transversum continentur.
Strues din acest citat e pâne împletită una peste alta.
[4] Plin. h. n. XVIII 3. Quin et in sacris nihil religiosius contrareationis vinculo erat novaeque nuptae farreum praeferebant.
[5] A. de Cihac, *op. cit.*, t. II, p. 67—68.
[6] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 33, 74.

XVIII

Masa

Înainte de ce vom începe a descrie datinele, care sunt uzitate la masa ce se dă nuntașilor, după cununie, de către părinții miresei, să aruncăm o scurtă privire asupra meselor și bucatelor, ce sunt puse pe dânsele.

În cele mai multe sate din Bucovina, dacă nu chiar în toate, este datină, la acest prilej, de a se așeza masa în forma unui *triclinium* roman.

Mirele [1] care e oaspetele cel mai de frunte și în cinstea căruia se dă masa aceasta, vine în capul mesei. La dreapta mirelui vine *nunul cel mare* și după acesta toată aripa dreaptă a mesei se ocupă, exclusiv, numai de bărbați. De-a stânga mirelui șade *nuna cea mare* și după dânsa alte femei, astfel că aripa stângă a mesei e ocupată numai de femei. E de observat mai departe că la masa aceasta bărbații cei mai bătrâni și mai cu vază în sat se pun, de regulă, mai înainte, mai aproape de nunul cel mare, mijlocașii cam la mijloc, iar codașii, adică oamenii cei mai sărmani, spre coada mesei. Așișderea și femeile.

Și nime nu se supără pentru aceasta, nimene nu obiectează nimică, prea bine știind că așa e datina din moși strămoși și așa se cuvine.

Totodată e de observat și aceea, că la această masă ocupă loc numai cei însurați, nicicând și tineretul. Pentru acesta din urmă, dacă cere trebuință, se pregătește altă masă deosebită, în altă odaie. Însă tineretul, după cum ne vom încredința mai pe urmă, de astă dată are mai mult grija petrecerii și a jocului, decât o mâncării.

Ce se atinge de bucatele, care se pun de astădată pe masă, apoi acelea atârnă mai mult de la obiceiul satului, în care se serbează nunta, precum și de la priceperea și iscusința bucătărițelor sau *colcerițelor*.

În unele locuri, se pun jur împrejurul mesei, pe de amândouă marginile *cozonaci* [2], la mijlocul mesei străchini și talgere cu *recituri* [3]. După acestea din urmă se aduce *zamă* cu tocmagi (tăiețel) și apoi *sarmale* sau *găluște*. Pe lângă cozonaci se taie și se pune mai pe urmă și câte un rând de pâne.

Afară de cele înșirate până aici se mai pun pe masă încă și vreo câteva șipuri cu rachiu, cu *astupușuri de flori* și legate la *gârliciuri* cu *ață roșă*, semnul nevinovăției.

Dinaintea mirelui se pun, în genere, încă și două *franzole* [4], iară

[1] În cele mai multe sate din Bucovina e datină ca mirele, tot timpul cât ține masa și până ce se scoală, să stea cu căciula în cap.
[2] *Cozonaci* pl.; sing. *cozonac*, sunt un fel de pânișoare împletite.
[3] Recituri = reci, aituri, cotoroage.
[4] Franzolă = bulcă, jemblă, jemnă.

dinapoia acestora doi colaci, unul peste altul. Franzolele sunt acoperite cu o năframă, care mai pe urmă mireasa o coase de brâul mirelui.

Când intră mirele cu danţul în casă, masa e acuma aşternută, numai să se aşeze nuntaşii la dânsa.

După ce s-a aşezat mirele în capul mesei, iară ceilalţi oaspeţi, fiecare la locul său, adică unde i-au poftit socrii cei mari, ca să se aşeze şi după ce toată masa s-a împănat astfel, că n-a mai rămas nici un loc deşert, vine colăcerul miresei şi îmbiind pe cei adunaţi la masă, ţine următoarea oraţie :

Bună ziua,
Bună ziua !
La d-voastră cinstiţi nuntaşi,
Meseni împrejuraţi !
Şi vă rog ca să răbdaţi
Un ceas şi să mă-ascultaţi
Şi nicicând să nu uitaţi
Şi simbria să mi-o daţi,
Că-s străin şi de departe
Câte-oi şti, voi ura toate.
Dar iar bună ziua,
Bună ziua.
La d-voastră cinstiţi nuntaşi,
Meseni împrejuraţi,
Care sunteţi adunaţi
La această casă
Şi frumoasă masă.
Pe masă. faţă de masă,
Pe faţă de masă,
Covor de mătasă,
Blide smălţuite,
Talgere zugrăvite,
Linguriţe *pocostite* [1],
Furculiţe frumos grijite,
Şi cuţite ascuţite,
Pentru gurile dv. gătite.
Blide cu *ghinturi* [2],
Talgere cu fripturi
Pentru ale dv. guri.
Să faceţi bine să luaţi
Şi să ospătaţi
Ca şi ai noştri fraţi ;
Şi să nu bănuiţi
Ca şi ai noştri cinstiţi
Şi buni părinţi ;
Care cu linguriţe
Cu linguriţe,
Care cu furculiţe
Cu furculiţe,
Care cu cuţitele
Cu cuţitele,
Care n-are nici de unele
Să ieie cu mânile
Ca cinstitul mirele.
Că eu îs la al nostru
Tânăr împărat
Cel mai mic soldat
Cu capul plecat,
Cu şlicul luat
Pe dv. de rugat :
Să faceţi bine să luaţi
Şi să ospătaţi,
Ca şi ai noştri fraţi ;
Şi să nu bănuiţi
Ca şi ai noştri cinstiţi
Şi buni părinţi.
Că eu de urat v-aş mai ura,
Dară mi-i c-oi însera
Şi prin sat m-oi alerga
Doară eu mi-oi căpăta
Doi cai mândri, suricei
Să-i nămesc. că n-am ai mei.
Şi m-oi duce la Bistriţă
După linguriţe
Şi furculiţe.
Şi când oi veni,
Oi veni
Pe la Suceavă,
Că doar oi veni mai degrabă.
Pân-a mere şi-a veni
Cărările s-ar stecli
Şi caii mi-ar cimpăgi,
Bucatele s-ar răci,
D-voastră vă veţi căi.
Şi de oi auzi
Rău eu oi plezni.
Dar iar poftim şi luaţi.

[1] Pocostite = poleite, expl. trămiţătorului.
[2] Ghintură, pl. ghinturi = răcituri, expl. trămiţătorului.

Luați și ospătați,
Ca și ai noștri frați ;
Și nu bănuiți
Că și ai noștri cinstiți
Și buni părinți.
Că eu de urat v-aș mai ura,
Dar mă tem c-oi însera
Și ni-s curțile
Cam departe
Și cărările
Cam încurcate
Și sunt fiere-*nverinate*[1]
Și sunt și fete *căsnate*[2]
Și mi s-aruncă vreo una-n spate
Și eu n-oi putea-o duce,
Bat-o sfânta cruce !
Dară pentru cât am stat
Și v-am urat
Mi s-ar cădea și mie ceva
Mi s-ar cădea, cădea,
O copilă ochișea,
Să fie de sama mea,
Că dacă a vrea, a vrea,
Dacă nu, dracul s-o ia...
C-a vrea de frică,
C-oi lua-o foarte mică,
Și-oi lua-o pe spinare
Și-oi apuca pe ici la vale ;
Și când m-oi înturna-napoi
Oi sta la masă cu voi.
Dară iar mi s-ar cădea,
Mi s-ar cădea
Pe sama mea :
Un pahar de băutură,
Și mai multă voie bună.
Mi s-ar cădea
Pe sama mea
Un pahar de vin
Și-o basma de in
Să-mi șterg mustățile de vin.
Da de-a fi paharul de holircă
Nu mai mi-ar fi nemică.
Și năframa de-ar fi de buci,
Mi-aș șterge nasul de muci,
Pân ce-oi sta cu voi aici[3].
Ei mulțămim
Mulțămim,
De est păhărel,
Mândru frumușel,
Mândru gălbior,
Din cel pomișor,
Din trupini,
Din rădăcini,
Din *colnări*[4],
Din *vârvări*[5],
Din crucile mesei,
Din locul miresei,
De la cea copiliță
Cu mânici pestrițe,
Ce de sară mi-a da guriță[6]
Să trăiești pod,
Să beie gura mea tot !
Să trăiești podea,
Să beie gurița mea !
Să mai vorovesc ceva cu ea ![7]
Dar iară de socotiți
D-voastră cinstiți
Nuntași
Împrejurași,
Că-s bucatele otrăvite
Oi gusta eu înainte,
Că decât a muri
Și s-a prăpădi
Oastea împăratului,
Mai bine să moară
Până-n sară
Un pușchiu al satului.
Și decât a muri
Și s-a prăpădi
Oastea împăratului toată

[1] Înverinate — înveninate.
[2] Căsnată, pl. căsnate = hâde, pocite, expl. trămițătorului.
[3] În timp ce urează acestea, nunul îi dă un pahar de vin sau rachiu și oratorul, luându-l, mulțămește.
[4] *Colnare*, pl. *colnări* e un cuvânt foarte întrebuințat în munții Bucovinei, el înseamnă cracii sau ramificările unei rădăcini sau *tișituri* nom. *tișitură*. Se ia însă și în înțelesul de rădăcină, când aceasta are multe *colnări*.
[5] *Vârvări* = vârfuri. În Bucovina se rostește pretutindeni *vârv*, nicicând *vârf*. Pe teritoriul satului Ilișești, districtul Sucevei, se află o bucată de loc de pădure care se numește *Vârvata*.
[6] Acum pune paharul la gură.
[7] Aici bea și dă paharul îndărăpt. Apoi voind a gusta din bucate, zice mai departe.

Câtă-i aici adunată,
Mai bine să mor eu deodată
De moarte spartă.
Căci oi lua o gălușcă
De trei zile fiartă
Într-un fund de oală spartă,
Cu 52 de ațe legată
În astă gură căscată
Și-oi îmbuca-o totodată.
Aș mai mânca cinci
Dar nu m-oi putea prici
Duce de-aici.
Și-aș mânca nouă
Și nu vor rămânea vouă.
Dar oi mânca o bucățea,
C-atâta-i simbria mea.
Să trăiască
Cel ce a făcut bucatele
Să nu mai facă altele!
Pe câte *cotlețe*[1]*-n* ițe
Atâtea sărutări la *colcerițe.*
Și pe câte crupe în găluște
Pe atâția pețitori la druște.
Dar iar în tindă între uși
Se află niște *rable*[2] de mănuși
Pentru cinstitele druști.
Dar iară poftim și luați
Și ospătați
Ca și ai noștri frați!
Și să nu bănuiți
Ca și ai noștri cinstiți
Și buni părinți;
Că eu de urat aș mai ura,
Dar mă tem c-oi însera
Și nu-s de ici de colea,
Că-s de la Buda-Veche,
Unde mâța streche,
Și motocul
Nu-și află locul
Prin cotruț pe la neveste
Și pe cuptior pe la fete.
Dar iară s-ar mai cădea,
Dinaintea cinstitului mire:
O găină friptă
De nu găină friptă,
Batăr o cioară pârlită.
Și mie mi s-ar mai cădea
Un picior de cucoș
De la genunchi în jos,
C-acela-i mai cărnos
Și mai gustos.
Și cu cât cucoșul
S-ar mai cădea
Va fi mai bătrân
Cu atâta piciorul
Va fi mai bun.
Faceți bine și luați
Și ospătați,
Ca și ai noștri frați;
Și nu bănuiți,
Ca și ai noștri cinstiți
Și buni părinți[3].

Cum a sfârșit oratoriul orația sa, toți mesenii, care până acuma au stat în picioare și au ascultat cu cea mai mare luare aminte, se așează la masă și încep a gusta din bucatele ce sunt puse pe aceasta.

Acuma se începe voia cea bună. Din toate părțile n-auzi alta decât urări peste urări și închinări de pahare. Iară cârma la toate acestea o poartă, în genere, nunul și cu nunta cea mare.

Așa se aude dintr-o parte:

Socru mare,
Socru mare!
La voia domniei-tale!
Să trăiești întru mulți ani
Cu bucurie
Și cu veselie!

[1] *Cotlețu* = împletiturilor ițelor.
[2] *Rable* = rele, stricate; *rablă* însemnează mai ales un cal ăru, hitioan.
[3] Dict. de Todiță Spânul, român din Cândreni și com. de Petre Spânul, fost teolog.

— Amin ! să te audă Dumnezeu ! — răspunde socrul, vesel.
Din altă parte :

Socru, mare socru mare !
Dă Doamne pâne şi sare
Fiilor domniei-tale !
S-aibă zile să trăiască,
Pe părinţi să-i pomenească !

Socrul răspunde :

Deie Dumnezeu ! amin
Să-ţi fie voia deplin !

Altul : „Fiindcă ai ajuns acele zile bune şi senine ca să poţi noroci pe un fiu al d-voastră, dă Doamne să ajungi şi până la cel *mezin !*"

— Mulţămim !... dă Doamne ca şi d-ta să ai a te scărpina o leacă în barbă, cum m-am scărpinat şi eu !

Altul iarăşi, care a observat că în jurul său nu se află nici un şip sau pahar cu holercă, strigă :

Taie cuie şi resteie,
Şi holercă să nu steie !

Asemenea se face şi în partea femeilor. În această parte încă se aude mereu închinându-se, chiritisind şi zicând :

Soacră mare,
Soacră mare !
S-ai noroc şi voie bună,
Că suntem azi împreună.
Şi-atunci când te-oi mai vedea,
Nici atunci cu voie rea !

Sau aşa :

Să ai cuscră, voie bună,
Cuscră cu suman de lână !
Şi-atunci când te-oi mai vedea,
Nici atunci cu voie rea !

Mai pe scurt, din toate părţile se aud paharele zăngănind, bărbaţii şi nevestele închinând atât în sănătatea socrilor mari şi mici, a tinerilor căsătoriţi, a nunilor mari, cât şi în sănătatea celorlalţi oaspeţi care sunt de faţă.

Iar lăutarii, care n-au voie să lipsească mai nici un moment de la această masă, încă îşi împlinesc datoria cât se poate de bine cântând, atât din instrumente cât şi din gură, după cum li se porunceşte din partea socrilor şi a nunilor celor mari.

Şi aşa, tot bând, mâncând şi veselindu-se, ţine masa aceasta, cu întrerumperile ce se vor arăta mai la vale, în capitolele următoare, cam la vreo trei ore[1].

În acele părţi, unde este datină ca mirele şi mireasa să şadă după ce s-au întors dela cununie, împreună la masă, li se dă mai întâi un *ou de găină* sau de *puică*, din care amândoi trebuie să mănânce şi numai după aceea pot să guste şi din celelalte bucate, ce li se pun dinainte[2].

În vechime dura masa aceasta, fireşte că dimpreună cu toate datinele uzitate în decursul ei, până după miezul nopţii. Iată ce ne spune D. Cantemir în privinţa ei :

Se ospătează, mâncă şi beu până cătră trei ore după miezul nopţii. După ce trece această oră bucătarii aduc pe masă un cocoş, fript cu pene cu tot ; unul din ei se ascunde sub masă şi, cântând ca, cocoşul, anunţă că se revarsă de ziuă.

Oaspeţii atunci dăruiesc câte ceva bucătarilor şi se rădică de la masă, iar mirele, cu mireasa de a dreapta, stau amândoi în mijlocul casei ; un scriitor citeşte cu voce clară catalogul despre dote (zestre) ; apoi toate acestea, ce mai înainte erau puse într-o cămară, la vederea tuturor, se încarcă pe care şi se transportă la casa mirelui[3].

În timpul de faţă este datină în Moldova că mirele şi mireasa, după ce se întorc de la cununie, se pun în capul mesei câte *pe* o *perină*. La o margine a mesei stă vornicul. Încep apoi a veni consătenii la nuntă adu-daruri. Unii aduc câte un curcan, curci, gâşte, raţe, alţii butoaie de vin, alţii osebite legumuri.

Toţi înmânează daruri vornicelului. Dând apoi mâna cu mirii le urează : Mulţi ani !

Vornicelul, primind darurile, pronunţă următoarele :

„Ajungă-te voie bună pe d-ta, jupâne mire şi pe d-ta jupâneasă mireasă şi vă bucuraţi, şi vă veseliţi că iată fraţii d-voastră vi se închină cu colaci. Colacii d-lor sunt : o ieruşcă[4] cu penè, care vă este trebuitoare la această cinstită vreme şi aşa că roagă ca, colacii să le primiţi şi cu dragoste să le mulţămiţi" !

Iar mirii răspund : „foarte mulţămim !"[5]

Datina de a aduce şi a închina tinerilor daruri cu ocazia acestei mese, există şi în Bucovina, însă numai din partea acelora oaspeţi, care n-au apucat a veni şi a aduce darurile în ajunul cununiei.

[1] În Ilişeşti, precum şi în multe alte sate din Bucovina.

[2] P. Ispirescu, *Op. cit.*, p. 59. „Nu trecură multe zile şi le făcură o nuntă d-ale împărăteşti. Când se puseră la masă le aduseră şi lor *un ou cu zamă, după lege, din care numai amândoi trebuiau să mănânce*".

G. S. Ioneanu, *op. cit.*, p. 35 : „După cununie, seara la masă, amândoi mirii mănâncă dintr-un *ou ouat de o puică întâi, ca să trăiască amândoi nedespărţiţi până la moarte*".

Această datină seamănă cu o reminiscenţă de la romani, pentru că la aceştia ouăle de găină formau, în genere, începutul fiecărui prânz şi ospăţ. De aici se vede că s-au format la dânşii şi proverbele *Integram famen ad ovum offers* = până la ou, adică începutul mesei. Cic. Fam. 9, 20 şi Hor. Sat. 1, 3, 6 : *Ab ovo usque ad mala, citaret, Io Bache*, adică de la început până la sfârşit.

[3] D. Cantemir, *Op. cit.*, p. 146—147.

[4] Dacă este pasăre.

[5] J. Mârza, *op. cit.*, p. 17—18.

În unele părţi ale Transilvaniei cum s-au aşezat nuntaşii la masă şi s-a făcut linişte şi nemijlocit, după ce s-a pus mâncarea pe masă, zice colăcerul :

Mai nainte de mâncare
Dă-mi ceruta închinare,
Prea bunului Dumnezeu
Pentru mare darul său [1].

În alte părţi însă, tot din Transilvania, cuvântează astfel :

Meseni de la masă,
Boieri şi boierese,
Acum sunt întrebat :
Pentru ce ne-am adunat
La un loc de bucurie,
La o casă de veselie,
La o masă-mpodobită
Cu feluri de mâncări gătită ?
Mirele tânăr grăieşte,
Şi grăind vă mulţămeşte,
Mai întâi la Dumnezeu
Şi la dulce neamul său.
La ai săi prieteni, vecini,
Care-s d-un sânge latin.
Dup-acest cuvânt al nostru,
Să zicem un *Tatăl nostru.*

Aici preotul începe numaidecât *„Tatăl nostru“* etc. După rugăciune urmează :

Şi voi să zic iar
Ridicând acest pahar :
Să trăiască nunu mare
Cu soţia dumisale,
Mulţi ani, buni şi fericiţi
Cu de toate-ndestuliţi.
Să trăiască toţi mesenii,
Bătrâni, tineri, *junişenii,*
Toţi mesenii să trăiască,
Mulţi ani să se veselească ! [2]

Când se apucă de mâncare, starostea de casă sau altul, care ştie, zice următoarele :

Iubiţii mei prieteni !
Masa este pregătită
Cu linguri, cuţite, tăiere, furculiţe,
Cuprinzându-şi dar fiecare locul

Gazda aşa zice, bate-l-ar norocul :
Mâncările pe masă să nu se răcească,
Ca prin încălzire lucru să ne facă.
Precum vedeţi dar

[1] B. Viciu, *op. cit.*, p. 17.
[2] Frâncu — Candrea, *op. cit.*, p. 162.

Aici feliul întâi ni s-a adus;
Şi ca nu cumva să-l verse,
Mereu rugăciuni au spus.
Jupâneasă „socăciţă"
Nu le-a prea tare sărat,
Gândind că d-voastră
Vă place cam pipărat.
Mă rog cu vorbă scurtuţă
Prindeţi linguri şi furcuţe;
Gazda are voie bună
Dacă cu toţii dimpreună
Mesenii voioşi s-arată
Mâncând acuma îndată.
Placă-vă că nu-i fierbinte,
Nu-i mazăre, nici linte,
Nici hrişcă, nici alac
Că nu s-a făcut la ţac.
Că-i mâncare românească,
Cine-a mânca să trăiască.
Diplaşul cu a lui tocmire,
Schimbă a tuturor fire,
Că răsunând coarda bine
Se bucură fiecine.
Cum zicala şi-o porneşte
Tot omul se veseleşte.
Cine dară va mânca
Din aste bucate
Poftimu-i, eu şi gazda
Să-i fie spre sănătate;
Aşadară, fieştecare
Să se apuce de mâncare.

Când se pune al doilea fel de bucate pe masă şi anume *curechiul*, colăcerul cuvântează:

Aci e *curechiul*
Gătit cu marafeturi,
Precum e şi carul
Ferecat cu gânjuri;
Asta-i a românului
Plăcută mâncare,
Gătită cu deresuri
De mare mirare.
Făcut cu găluşte
Cu borş de pe huşte.
Îl mănâncă şi domnii
Cu mare iubire.
Ba şi călugării
De la mânăstire.
Luaţi dar şi mâncaţi,
Îmbiat nu aşteptaţi;
Că gazda nu ne-a-mbia,
Chiar flămânzi de-om rămânea
Încă bine i-ar părea,
Că mâncare-ar rămânea.
Chiar acum mi-a făcut semn
Ca să nu vă mai îndemn.
După dânsul nu vă uitaţi,
De mine să ascultaţi,
De mâncare v-apucaţi;
Aşadară, fiecare
Să s-apuce de mâncare,
C-a mânca nu-i lucru mare
Şi să bem cu cumpătare.

Până mănâncă:

Să zicem mila părintelui,
Blecuvântarea fiului,
Darul Duhului sfânt.
Cât e de la apus până la răsărit,
De la miazănoapte pân la miazăzi
Să-şi pună Dumnezeu mila
Pe toţi popii,
Pe toţi protopopii,
Pe toţi vlădicii,
Pe toţi mitropoliţii,
Pe toţi patriarhii
Şi pe toţi diecii.
Să-şi pună Dumnezeu mila
Şi pe aceşti doi tineri.
Să fie iubiţi unul altuia
Ca vara,
Ca primăvara,
Ca toamna cea bogată,
Ca piperiul grecilor,
Ca sarea berbecilor,
Ca ţâţa pruncilor,
Ca otava juncilor,
Ca vinul roşu boierilor,
Ca mărul roşu copiilor,
Ca bostanul porcilor,
Ca vinarsul popilor,
Ca jocul fetelor,
Ca târgul nevestelor,
Ca ţiganul dracului.

Dar dumneata, mire, de ce ai dat în gânduri,
Doar pentru secuii care poartă scânduri ?
Lasă aste gânduri, nu gândi de nime,
Să bem să ne veselim că ni-a fi mai bine.
Dar d-ta, mireasă, de ce ești supărată ?
Doar gândești că butea e de tot stricată ?
Căci eu când mireasă ici pe pământ aşi fi,
Aş be, aş mânca, aş juca, de m-aş zdrobi.

Aici, îmbie pe mireasă cu un pahar de vin și când dânsa l-a luat în mână, continuă :

Veselă-i mireasa,
Acum nu toarce lână,
Numai cât am văzut-o
Cu paharu-n mână
Dumnezeu să-i deie
Tot vesele gânduri,
Deie-i și nunului
Copârșeu de scânduri.

Când se pune al treilea rând de bucate pe masă, adică *friptura* :

Aici e carne de vită
Cu sos bun și cu hiream
Tot cu de-aceste trăise
Și patriarhul Avram.
După carne e bun vinul
Pentru aceea dar beți
La pahar, uscați-i fundul
Și din tăier tot mâncați.
Trage, trage mai țigane,
Că-i bun vinul după carne ;
Dar nu-l beți în supărare,
Nu e aici comândare.
De aceea-n voie bună
Să bem, toți noi împreună,
Să bem să ne veselim
Pân-avem pe masă vin.
Să trăiască gazdele,
Să ne umple vasele
Să bem cu paharele,
Ba și cu canciauele.

Până mănâncă închinare :

Beți meseni, vă veseliți,
De nemică nu gândiți
Că buțile toate-s pline,
Cepurile strânse bine.

Ba și popa și diacul
Încă umblă tot ca racul.
Călărețul și voinicul
Răsturnați ca prăvălicul.
Cerașul, contorașul,
N-au lipsă de arendașul.
Când pune cupa la gură,
Varsă-n gură, ca-ntr-o șură.
Jupâneasă sococită
Strecură vin prin sâțiță,
Gândește că-i zamă acră,
Nu știe ce să mai facă.
Iar nuna, ca o muiere,
Nu se lasă de scădere.
D-apoi să vedeți pe nunul
Cu gâtul său larg ca tunul,
Ca butucul cel de roată
Cercuită cu fier toată
Găurit ca obedarul
Nu-l stâmperi nici cu șuștarul
De sușt arul i se pare
Nedestul spre stâmpărare,
Meargă, suie-se pe bute
Și de-acolo să s-ajute.
Vivat, vivat să trăiască
Mirele cu-a sa mireasă !

La copturile de aluat :

Iată că ni s-au adus şi copturile
Placă-vă şi gustaţi dintr-însele,
Că gazda a plătit
Cinci sute de galbeni,
Pentru că le-au pregătit :
Placă-vă, că-s foarte dulci,
Făcute cu zahăr şi cu nuci,
Cu miere, cu măsline,
Cu stafide, cu smochine,
Cu nucşoare,
Cu cuişoare,
Cu ghimber,
Cu piper
Cu multe alte soiuri
De bune diresuri.
N-are soaţă-n lume
Plăcinta cea bună,
Căci aceea face
La om rânza plină :
Bătrânii din legea veche
Trăiau mai îndelungat
Pentru că pe aceea vreme
Tot plăcinte au mâncat.

Până mănâncă, luând o sticlă în mână :

Glaja încă mult ajută
Când o pot vedea umplută,
Căci cât omul glaja de gur-atinge,
Toată supărarea pe loc i se stinge.
Aceasta aduce şi voia cea bună,
Ca de acum să strige cu toţi dimpreună
Vivat, vivat să trăiască
Mirele cu-a sa mireasă !

Altă închinare. către miri :

Vă poftesc din nărav vechi
Trei căzi pline cu curechi,
Slănini grase, cârnaţi lungi,
Pân-la toamnă să te-ajungi.
Buţi pline cu vin ales
Poduri cu grâu şi ovăz,
Coşuri pline de mălai
Cepe multe şi mult aiu.
Car nou, bine ferecat,
Plug ales şi înfierat :
Patru vaci şi boi frumoşi
Şepte găini şi-un cocoş
Zece raţe şi-un răţoi,
Zece gâşte şi un gâscoi ;
Patru scroafe cu purcei,
Cu purcarul după ei.
Grădini, pline de pomi buni,
Piersici, meri, peri, pruni, aluni,
Butuci mari, groşi din păduri,
Fân şi paie din câmpuri.
Poftesc încă tuturor
Bună roadă viilor,
Fete mari feciorilor
Şi neveste mirilor,
Să nu rupă credinţa
Cui i-a plăcut Anuţa.
Trăiască ea cu-al bărbat,
Cu care s-a cununat.
Înduratul Dumnezeu
Să vă ferească de rău
Şi să trăiţi fără nori
Ani 50 de trei ori !

Vers la masă :

Hei, hop, vinu-i bun,
Ştiu că-i place şi la nun.

Ploscuţa mea, iubit vas,
Pasăre cu dulce glas,
Eu cu tine mă mângâi

Când te văd la căpătâi.
Vinule, frate de cruce,
Pălincuţă soră dulce,
Mă dusei la Dobriţin
Mă-ntâlni, cu sântul vin,
Mă dusei şi la Agnita
Mă-ntâlnii şi cu palinca.
Palincuţă, draga mea.
Pus-am gând că tu te-oi bea.

Nu te-oi bea, nu te-oi avea
În toată viața mea.
Și am pus și jurământ,
Dar tu nu-mi mai ieși din gând,
Și m-aș jura și mai rău
Dar mă tem de Dumnezeu [1].

Altul:

Vai de mine bine stă
La grădina cea cu pomi,
La masă cu vreo doi domni.
La grădina cea cu poame
Și la masa cea cu doamne,
La grădinița cu iarbă
La masă oameni de treabă,
La grădina cea cu flori
La masa cu domnișori [2].

În comitatul Zarandului este datină, după ce au intrat toți nuntașii în casă și s-au așezat la masă, de a se pune înaintea fiecărui *cuscru* câte un *țipău* [3].

După aceasta, vornicul miresei capătă o maramă, pe care o ține de două cornuri, iar vornicul mirelui, ținând-o de celelalte două cornuri și turnând pe dânsa băutură dintr-o glajă, începe a o scutura și a zice:

„Cum s-a nevedit urzala cu băteala, așa să se nevedească tinerii unul cu altul; să se îndrăgească și în fericire să trăiască!"

Aduce apoi vornicul miresei un *tăieriu*, cu două pahare goale și, umplându-le cu rachiu, pleacă un rând de pahare, adică închină cu ele la vornicul mirelui.

Vornicul mirelui închină la un *cherfariu*, cherfariul la un cuscru, și tot așa până ce se sfârșește rândul, adică până ce ajunge unde s-a început. Al doilea rând de pahare le cinstește socrul mic pentru sănătatea tinerilor căsătoriți.

Când se cinstește al treilea rând de pahare pentru cumetrii, adică pentru părinții sufletești, atunci vornicul miresei aduce un tăieriu cu curechi fiert, în care se află patru linguri împlântate cu coada în jos și îmbie pe vornicul mirelui să mănânce dintr-însul, dar cam puțin și cu coada lingurii, căci nu s-a făcut prea mult.

Vornicul mirelui întoarce lingurile cu givanu (gavanul) în tăieriu și, ținând câte două în fiecare mână, începe cu tus patru a băga curechi în gură și a mânca zicând:

— Nu știu cum e datina pe la d-voastră, dar pe la noi așa se mănâncă!

Al patrulea rând de pahare se cinstește pentru socru mare, tatăl mirelui.

La al cincilea rând de pahare, care îl cinstește soacra mică pentru soacra mare, se pun pe masă plăcinte și pogăci, câte o găină friptă pe ele. Tot atunci se aduc și *cinstele*. Despre acestea însă vom vorbi, mai pe larg, într-alt loc.

[1] B. Viciu, *op. cit.*, p. 17—28.
[2] Din Transilvania. com. de I. Pop Reteganul, învț.
[3] Sub cuvântul *țipău* se înțelege o pânișoară mică de grâu, care de astă dată e înfrumusețată cu *fonfiu*.

Când e al şaselea rând de pahare, care se cinstesc pentru *socaciu*, se aduce un tăieriu cu *două ouă* şi se pune dinaintea mirilor.

Mirele ia un ou, îl sparge, îl curăţeşte şi apoi îl taie dintr-o dată c-o *brişcă* [1], în două jumătăţi, şi o jumătate o mănâncă el singur, iar cealaltă jumătate o dă miresei.

Când e al şaptelea şi cel de pe urmă rând de pahare, care se cinsteşte *„în dus şi rămas“*, atunci cer cuscrii de la mireasă 12 perini.

Vornicul miresei, în urma acestei cereri, aduce cele 12 perini, adică un ţipău cu 12—14 pene de găină şi dându-l vornicului mirelui cere pentru cele 12 perini, 12 cântece. Atunci, sculându-se cuscri în picioare, încep a cânta, tot patru câte patru, în 5—6 despărţăminte, următoarele versuri :

Roagă-te, roagă mireasă,
Ei dam şi dainam mireasă !
Din cornul întâi de masă,
Ei dam şi dainam mireasă !
Cin să te scrie, mireasă ?
Noi te vom scrie !
Roagă-te, roagă mireasă,
Ei dam şi dainam mireasă !
Din al doilea corn de masă,
Ei dam şi dainam mireasă !
Cin să te scrie, mireasă ?
Noi te vom scrie !

Roagă-te, roagă mireasă,
Ei dam şi dainam mireasă !
Din al treilea corn de masă,
Ei dam şi dainam mireasă !
Cin să te scrie, mireasă ?
Noi te vom scrie !

Roagă-te, roagă mireasă,
Ei dan şi dainam mireasă !
Din al patrulea corn de masă,
Ei dam şi dainam mireasă !
Cin să te scrie, mireasă ?
Noi te vom scrie !

Scriete-om scrie, mireasă,
Grădina noastră aleasă,
Care trebe s-o iubeşti,
Că de ea te despărţeşti ;
Şi dragi vecinile tale
Sunt acum în mare jale.
Plângi, mireasă, traiul tău,
Ce-ai trăit la tatăl tău.
Plângi mireasă, grădina
Care-ai trăit tu în ea.
Plângeţi casa părintească
Că mergi la casa bărbătească.
Plângi, plângi, dară nu uita,
Plânge-ţi tu fetiia ta
Căci mireasă, te-om scria [2]
Şi soţie la bărbat,
Cum Dumnezeu te-o lăsat !

Către sfârşitul versurilor acestora, mireasa începe a plânge de jale că se desparte de părinţi şi merge în casă străină.

Nu mult după aceasta, atât mirii cât şi cuscrii se scoală de la masă şi pleacă spre locuinţa mirelui [3]

Datina de a da o *masă* sau *cină* în casa părinţilor miresei, înainte de ducerea acesteia la mire, există nu numai la toate popoarele romanice de astăzi, precum italieni, francezi şi spanioli care, ca şi românii, îndătinează

[1] Sub cuv. *brişcă* = briceag, se înţelege un cuţitaş mic cu plăcea de lemn şi cu o singură custură. E uzitat şi în Bucovina.

[2] *Scria*, în loc de *scrie*.

[3] Com. de I. Duşănescu, din Mesteacăn.

sau cel puțin îndătinau mai de mult a glumi și a cânta diferite cântece [1], ci ea se află și la alte națiuni.

Ba ea, după cum ne putem încredința din opurile unor autori latini, se află și la vechii romani [2].

Abia după încheierea unei astfel de mese și a datinelor uzitate în decursul ei, urma, ca și la românii noștri de astăzi, ducerea — *deductio* — miresei romane de la părinții săi, la casa mirelui.

[1] Düringsfeld, *Op. cit.*, p. 96, 249 și 265.

[2] Poponius, Dig. 23, 2, 5 : Mulierem absenti per literas ejus vel per nuntium posse nubere placet, și in domum ejus deduceretur : eam vero quae abesset, ex literis vel nuntio suo duci a marito non posse : deduction enim opus esse in mariti, non in uxoris domum quai in domicilium matrimonii.

Sidon. Apoll. ep. 1, 5 extr. : Iam quidem virgo traditia est, iam corona — sponsus honoratur — et nondum tamen cuncta thalamorum pompa defremuit, quia necdum ad mariti domum nova nupta migravit.

XIX

Jocul

Pe când stau bătrânii, dimpreună cu mirele, într-o odaie la masă şi ospătează, cinstesc şi se veselesc, pe atunci tineretul, feciorii şi fetele, dintre care o parte s-a adunat la casa mirelui, nemijlocit după cununie, altă parte însă după colăcărie, se petrece şi se veseleşte dimpreună cu *mireasa* în altă odaie sau în vreo şură, care e anume spre acest scop pregătită. Nu arareori însă, fie chiar şi-n dricul iernii, se petrece afară în ogradă.

Aice, feciorii şi fetele, dimpreună cu *mireasa*, care ca şi *miresele romane*, în cele mai multe părţi ale Bucovinei, nu stă defel cu mirele la masa, ce o dau părinţii săi după cununie [1], cu druştele şi cu vornicеii, care primesc şi cinstesc pe toţi cei adunaţi, formează şi joacă diferite jocuri, mai ales însă *hora*, numită altminterelea în Bucovina şi *moldovinesca*.

Aice se poate cunoaşte cât de iscusit şi poetic e românul noastru, cât de vioi şi vesel este el, când uită, pe un moment, năcazurile şi neajunsurile lumii acesteia.

Abia au început lăutarii a-şi întinde coardele, când un vornicel sau şi un alt fecior, din mijlocul adunării, începe a chiui şi a zice :

Strâgă, strâgă,
Să se strângă
Fetele din valea lungă,
Ca oiţele la strungă
Ciobanii ca să le mulgă.
Şi strungarii să le deie,
Stăpânii brânza s-o ieie ! [2]

Sau ca-n Transilvania :

Strâgă, strâgă,
Să se strângă,
Fetele din valea lungă
Ca oiţele la strungă.
Toaă ziua să jucăm
Sara să le sărutăm [3].

[1] Rosbach 329, apud L. Dargum, *op. cit.*, p. 108.
„La festivitatea nunţii romane în timpul căreia copila era răpită din braţel maicei sale nu participa aceasta (mireasa) defel, ci era înlocuită prin aşa numita *Pronuba* (nuna mare)".
[2] Din Ilişeşti, culeasă de autor.
[3] **Iarnik — Bârseanu, *op. cit.*, p. 360.**

Ceilalţi feciori, cum văd că lăutarii au început a cânta şi vornicelul le-a dat semn ca să joace, se prind de mână şi formează o *horă mare*, o horă care cuprinde mai toată ograda şi la care iau parte nu numai fetele, ci şi nevestele cele tinere. Iară unul dintre feciori, care cât a fost vara de mare s-a muncit ca în câşlegile de iarnă să poată duce la altar pe aleasa inimei sale, însă nu i-a succes, căci altul mai harnic decât dânsul, l-a luat pe dinainte, chiuie:

Stejărel tăiat de-asară,
Truda mea de astă vară,
Tot o trudă şi-amăgială
Şi mai multă cheltuială
Cheltuiala dracului
Să o dăm bărbatului
Să se ducă dracului,
Duce-s-ar în calea sa,
C-am mai văzut de-acestea.
Şi mai am şi-n acest an
Toate strânse-ntr-un bostan.
Bostanul cât îi de mare,
Nu-ncăpea două parale,
De bădiţa de călare [1].

Alt fecior, din altă parte, văzând că toate fetele cele mai alese şi mai frumoase se mărită şi temându-se că niciuna nu va rămâne după placul său, până ce-i va veni şi lui rândul de însurare, chiuie:

Câte fete-n sat la noi
Toate se mărită măi!
Şi rămân cele urâte,
Dracul să le mai sărute.
Şi rămân cele buzate,
Dracul să le aibă parte [2].

Cam aspre sunt cuvintele acestea şi multora nu le vin la socoteală, mai ales însă fetelor, care la o ocazie ca aceasta nu pot nimica să zică, căci lor nu le este dat a striga în joc ca feciorii. Dar deşi multe dintre dânsele, nu-s tocmai până întru atâta de frumoase, ca să placă fiecăruia, totuşi în astfel de împrejurări îşi află şi ele câte un fecior care, nu numai că le ia în apărare, ci pe cel ce a îndrăznit să se exprime astfel mi ţi-l foarfecă, zicând:

Frunză verde trei măsline,
Da-o-aş doi boi şi mai bine
Să-mi găsesc pui după mine.
Aş da patru boi şi-o vacă
Să găsesc puiuţ să-mi placă.

[1] Din Ilişeşti.
[2] *Idem*.

Lasă văcuța s-o mulg
Boii să tragă la plug.
Boii nu mă zăhăiesc,
Pui pe plac nu mai găsesc[1].

Sau:

Astă vară prin livezi
Am aflat un titirez.
Titirezu-i cu picioare,
A venit o sărbătoare
Şi-a zis tatei să-l însoare
Că, de nu, pe loc şi moare[2].

Dar cele mai multe *hore* sau *chiuituri*, care se strigă la această ocazie în joc, se referă mai cu seamă la *mire* şi la *mireasă* precum şi la druştele acestora.

Iată una din Bucovina:

Frunză verde bărbănoc,
S-o mutat puica din loc
Şi s-o dus la i noroc[3].

Alta din Transilvania:

Trandafir cu frunza deasă,
Dulce-i gura de mireasă.
Dar nu-i dulce, cum să fie,
Făr ca strugurul din vie[4].

Jocul după cununie, la care ia parte nu numai tineretul, ci adeseori şi cei însuraţi, există fără abatere la toate popoarele. Modul însă cum se joacă, precum şi datinele ce se observă în răstimpul lui, fireşte că nu sunt şi nici nu pot fi la toate popoarele tot una.

[1] Din Ilişeşti.
[2] Din Mahala, com. de G. Tomoioagă.
[3] *Idem*.
[4] Com. de I. Pop Reteganul.

XX

Răpirea închipuită

Către sfârşitul mesei, despre care am vorbit în capitolul XVIII şi care la românii cei cu dare de mână durează cel puţin vreo trei ore, pun bucătăriţele pe masă, dinaintea mirelui şi a nunilor celor mari, o *găină friptă*, umplută şi acoperită cu un talger.

Punerea acestei găini fripte sau a unu cucoş, cum era mai nainte datină în Moldova[1] însemnează că a sosit timpul să s-aducă mirelui mireasa, care în tot decursul mesei a petrecut cu tineretul afară.

Nunul, cum vede găina, porunceşte vorniceilor miresei, ca să aducă pe mireasă, zicând :

Tânărul nostru împărat
Mare poruncă v-a dat,
Că-ndată să vă duceţi
Şi pe loc să vă-ntoarceţi
Cu nălţata-mpărăteasă,
Cinstita noastră mireasă
Să şadă şi ea la masă
Cu-nălţatul împărat
În acest măreţ palat[2]!

Vorniceii miresei, voind pe de o parte a mai reţine puţin pe meseni la masă şi a face puţin chef şi voie bună, pe de altă parte fiindu-le aminte şi de tineretul de afară, voind ca şi acesta să se petreacă şi să joace, se duc şi aduc pe o soră mai mică de a miresei, dacă mireasa are vreo soră, dacă nu, apoi pe altă copilă şi rădicând-o în braţe voiesc numaidecât s-o puie, alăturea cu mirele, după masă.

Nunul cel mare însă, dând vreo câţiva cruceri copilei, zice :

— Bună-i, bună şi aceasta, nu-i vorbă, dar nu pentru înălţatul împărat, ci de păscut nişte gâşte. Înălţatului nostru împărat îi trebuie una mai bătrâioară, ca să-fie soţioară !

Vorniceii, întorcându-se îndărăt, caută printre tineretul de afară pe fata cea mai urâtă, mai schiloadă şi mai cotrenţos îmbrăcată, o aduc apoi pe aceea şi arătând-o mirelui, zic :

— Iac-aici aveţi una mai bătrâioară, cum mai bună soţioară pentru înălţatul împărat !

Nunul răspunde :

[1] Dim. Cantemir, *op. cit.*, p. 146—147.
[2] Din Dorna, dict. de Gavrilă Boancăş.

— Nu-i aceasta *zâna*, ce o doreşte înălţatul nostru împărat ! Aduceţi-o voi pe aceea, ce a urmărit-o el din munţi până ce i-a pierdut urma în ograda acestei curţi.

După ce i-a alungat nunul cu fata cea urâtă, se duc vorniceii şi aduc pe mama miresei şi pe aceasta voiesc s-o pună alăturea cu mirele. Însă nunul zice :

— Nu ! nici aceasta nu e mireasa înălţatului împărat, căci mireasa Măriei Sale e cu păr galben ca aurul, cu ochii ca mura câmpului, cu dinţii ca mărgăritarele, cu buzele roşi ca cireşele, cu trup ca o leoaică, cu piept ca gâsca, degetele mai gingaşe decât ceara şi faţa mai strălucitoare decât soarele şi luna... pe aceea să mi-o aduceţi !... m-aţi înţeles !

Acuma aduc vorniceii pe bunica miresei, dacă are bunică, dacă nu, apoi pe altă babă bătrână şi voind a o pune după masă zic :

— Poate că ne-am greşit, căutând prin atâta amar de norod, cu cele de mai nainte, dară acuma de bună seamă că nu ne-am greşit, căci aceasta arată la faţă şi la toate chiar aşa, după cum ne-ai descris-o. Deci, grăbeşte şi o primeşte până nu înserează, căci am înţeles de la nişte oameni, că oastea înălţatei împărătese s-a făcut foc şi pară asupra Măriei tale, înţelegând că voieşti a-i răpi stăpâna şi are de gând să înceapă războiu cu oastea Măriei tale şi dacă nu te-i grăbi, nu ştiu zău cum va fi !

— Porunciţi miniştrilor mei ca să se ducă şi s-o caute ei, căci nici aceasta nu este mireasa mea ! — zice acuma mirele.

Acuma se duc vorniceii mirelui, ca să aducă pe mireasă.

Mireasa, care după cum am arătat şi mai sus, în tot decursul mesei petrece cu tineretul, jucând cu acesta şi cinstind pe toate fetele cu care a fetit, cum prinde de veste că vorniceii vor s-o ducă în casă, îndată se face nevăzută din mijlocul adunării şi, ascunzându-se, vorniceii trebuie să o caute, cel puţin vreun pătrar de oră, până ce dau de dânsa. Iară după ce au aflat-o, nu pot cu una cu două să o ducă în casă, căci ea se opune din toate răsputerile. Ba ! cele mai multe mirese şi mai ales acelea, care se mărită după feciori din alt sat sau după aceia, care nu sunt pe placul lor, nu numai că vor să se lase a fi duse, ci prind chiar a plânge şi a se lupta, formal, cu vorniceii, că doară ar putea scăpa şi fugi.

Ce folos însă că vorniceii, văzând că se prea întârzie, o apucă bărbăteşte de subsuori şi astfel *răpind-o din mijlocul tineretului* cu care a jucat şi s-a petrecut până atuncea, o duc pe sus până în casă.

După ce au intrat cu dânsa înăuntru, o iau în braţe şi suind-o peste masă, o pun alăturea cu mirele, în mâna stângă.

Multe mirese, chiar şi aicea în faţa întregii adunări, se opun din răsputeri, se smâncesc în toate părţile, se opresc cu picioarele de masă şi nu vor, în ruptul capului, a fi date în sama soţului. Şi numai isteţimea şi virtutea vorniceilor le opresc de a nu fugi din casă şi a se ascunde.

Unele, scăpând o şi fac aceasta şi mult timp trebuie să alerge vorniceii până ce pun mâna pe dânsele şi le aduc iarăşi în casă.

Iar după ce au pus acuma pe mireasă lângă mine, unul dintre vornicei zice:

Potfim înălţate
Împărate !
Soţ îţi dau,

Băţ nu-ţi dau.
Că-i trece printr-o luncă mare
Şi-i tăia un băţ mare
Şi-a fi şi pentru spatele d-tale[1] !

În unele părţi ale Bucovinei e datină că după ce au răpit vorniceii pe mireasă şi după ce au dus-o în casă, n-o pun ei după masă, ci o ia tatăl său de mână, dacă are tată, dacă n-are, apoi un frate sau alt neam de aproape şi acesta, punându-o după masă şi dându-o mirelui în seamă, zice :

Poftim cinstite ginere !
Să nu gândeşti că ţi-o dau,
Că n-ar avea ce mânca,
Ori n-ar avea ce purta,
Ori n-ar avea ce lucra
Ori n-ar fi de ce căta...
Nici nu-i măr, astăzi să-l guşti
Şi mâni sau poimâni să-l ţipi ;
Ci-i o mândră floricea
Să trăieşti bine cu ea !...
Şi-i trece printr-o luncuţă
Şi ţi-i tăia o vărguţă ;
Dar să nu tai una groasă,
Ci una mai mlădioasă,
Mlădioasă şi vânjoasă,
Ca să fie câteodată
Şi pentru ale dumitale oasă[2].

După predarea miresei, care, după cum rezultă dintr-o poezie nupţială a lui *Catul*[3], tot cam aşa era uzitată şi la romani, şi după rostirea versurilor citate, mirele sărutând mâna socrului său, ia pe mireasă în seamă şi o aşează alăturea cu dânsul.

Nemijlocit după răpirea şi aducerea miresei, se duc vorniceii mirelui şi răpind şi pe druştele acesteia din mijlocul tineretului, le aduc şi pe dânsele în casă. Şi precum s-a împotrivit mireasa, ca să nu fie dusă în casă, tot aşa se împotrivesc acuma şi druştele, măcar că acestea nu au nici o cauză, ci numai că aşa e datina din moşi-strămoşi. Însă vorniceii le apucă şi pe dânsele, ca şi pe mireasă, pe sus şi ducându-le în casă le rădică peste masă şi le pun pe laiţă dinapoia miresei, unde stau apoi în picioare tot timpul cât durează *înhobotarea* sau *înbălţarea*, despre care vom vorbi în

[1] Din Calanfindeşti dict. de M. Moloci.
[2] Din Dorna dict. de Gavril Boancăş.
[3] Catul LXII :

At tu ne pugna cum tali coniuge virgo.
Non aequomst pugnare, pater cui tradidit ipse,
Ipse pater cum matre quibus parere necesset.

„Insă, tu virgină, nu te pune la luptă cu un astfel de bărbat. Nu-i cu cale să te lupţi, căci te-a dat în seamă însuşi al tău tată cu a ta mamă, pe care trebuie să-i asculţi".

capitolul următor și anume : una de a dreapta, iar cealaltă de a stânga miresei.

În Sălaj și în ținutul Somcutei-Mari, din Ungaria, mirele singur poftește să-i aducă mireasa zicând :

Duceți-vă și-mi aduceți :
Zâna zânelor,
Floarea florilor,
Doamna zilei acesteia !

Grăitorul, ducându-se îi aduce de probă o muiere, care e mai bătrână, mai căruntă și mai urâtă.

Netrebuindu-i însă mirelui aceasta, îi aduce *trei fete acoperite,* dintre care mirele să-și aleagă pe a sa, dar numai pe mâna dreaptă.

Deoarece însă mireasa, care se află între cele trei fete poartă în degetul inelat numai inelul de credință, mirele firește că o cunoaște foarte ușor după inelul ce i l-a dat.

După aceea, descoperă pe mireasă, iar pe celelalte două, așa acoperite cum sunt, le duc la locul de unde le-au luat.

Mirele, mireasa dimpreună cu nănașii, cu nunele, fetele de după masă și cu frații de mire se așează după masă.

Nu mult după aceasta, i se aduce miresei un copil de la 2—4 ani și i se pune în brațe ca profeție (simbol) al pruncilor săi, ce are să-i poarte de acuma înainte în brațe.

Mireasa îl sărută în frunte și apoi îi dă o palmă peste bucă.

Pruncul începe a plânge.

Mireasa scoate acuma un colac în a cărui bortă din mijloc e pusă o primă și legându-l cu prima de mâna dreaptă sau de gât zice :

— Dragul lelii ! de-acuma înainte ești mare, ai deci grijă și te piaptănă pe cap (deși pruncul e destul de curat și bine pieptănat).

După ce pruncul capătă palma merge din mână în mână și fiecare cuscru îi dăruiește câte un cruceriu, ca să-și cumpere pieptene și săpun, spre a avea cu ce să se spele, deși e destul de curat [1].

În alte părți, tot din Ungaria, răpirea miresei, după cum scrie. D. Bojincă se întâmplă astfel : „Fiind mireasa înfrumusețată și cu toatele de nuntă gătită se închide într-o cămară încă mai cu o muiere ; ajungând nuntașii la casa de nuntă se duce *deverul* (ducătorul miresei) către ușa acelei cămări și făcând niște tocmeli cu închisele femei, mai pe urmă, în formă de tărie, împinge ușa și apoi apucând pe tânăra mireasă de mână se face că o smulge din brațele celorlalte femei" [2].

O astfel de *răpire închipuită* a miresei există nu numai la români, ci dacă vom lua bine seama ea se află la cea mai mare parte a popoarelor de pe fața pământului.

P. Lafargue, vorbind despre cântecele și obiceiurile la nunți, zice :

„Obiceiurile de la nunți arată că *luau cu d-a sila pe mireasă,* altfel nu mergea cu bărbatul. Este ușor de înțeles că fata căreia, prin cântecele,

[1] Com. de El. Pop învățător în Șomcuta-Mare.
[2] D. T. Bojâncă, *op. cit.,* p. 208, nota 1.

ce i s-au cântat mai înainte de aceasta, îi arătau un viitor atât de posomorât, stătea la cumpănă : să-şi părăsească familia sau ba. Un cântec din *Bas Poitou*, zice :

„Când a ajuns lângă altar, mireasa a plecat capul de jele.

Când a ajuns lângă uşă să ia aghiasmă, i-au pierit puterile şi a pierdut mireasa simţirea.

Iubitul, ei o întreabă. — Oh, ce-ţi lipseşte, dulce drăguţă de ce ţi-i inima aşa tristă ?

— Mire, vreu să mă duc de aici, să mă duc în castelul tatei, să aştept pe mama.

— Nu poţi merge la tatăl tău ; ieri erai stăpână pe tine, astăzi îs stăpân eu.

— Mire, de-aş fi ştiut că nu voi fi stăpână nu m-aş fi măritat niciodată".

Astă împotrivire de a merge în casa bărbatului o simte şi femeia nobilă şi ţăranca, bogata şi săraca şi nu trebuie de confundat cu greaţa ce o simte orice femeie cumsecade, împotriva unei căsătorii silite [1].

În glumele şi ceremoniile *romanilor* de la nunţi zăcea o amintire atât de proaspătă despre seriozitatea primitivă, că se lua anume de rău a serba nunţile în sărbători mari, pentru că în asemenea zile era o crimă (nelegiuire) a întrebuinţa asupra cuiva puterea şi totuşi la nuntă se întrebuinţa puterea asupra mireselor [2]. Fata se ţinea strâns de maică-sa sau de neamurile sale cele mai de aproape, dar consoţii mirelui se repezeau strigând asupra ei şi o răpeau din braţele scutitoarei [3]. Trei băieţi, îmbrăcaţi cu pretexte, straie împodobite pe la margini cu purpură, o duceau la mire, unul ducând o falcă, iară ceilalţi doi, mireasa [4].

La spartani, mireasa răpită se lua în samă de către nuna cea mare şi, ce e mai caracteristic, se îmbrăca în vestminte bărbăteşti. Bărbatului

[1] P. Lafargue *op. cit.*, în „Contimporanul", an. V, p. 518.

[2] Macrobius, Sat. 1, 15 : Feriis autem vim cuiquam fieri piaculare est, ideo tunc vitantur nuptiae, in quibus vis fieri virginibus videtur.
„In sărbători însă e păcat a face cuiva silă, de aceea, se evită atunci căsătoriile la care par virginele a se răpi cu puterea".

[3] Fest, p. 289-a ; Rapi simulatur virgo ex gremio matris aut si ea non est, ex proxima necessitudine, cum ad virum trahitur.
„Se face, pare că s-ar răpi mireasa de la sânul mamei sale, sau, dacă nu-i mamă, de la rudeniile cele mai de aproape, când se trage la bărbatul ei".

Catull. 61, 3 :

Qui rapis teneram ad virum
Virgigem, o Hymenaee Hymen.

„Cum trage tânăra mireasă la bărbatul ei, o Hymeneu Hymen".

Idem, eadem, 61, 56 :

Tu fero iuveni in manus
Floridam ipse puellulam
Dedis a gremio suae
Matris, o Hymenae, Hymen.

„Tu o Hymeneu, dai însuşi furiosului june în stăpânire copila înfloritoare, de la sânul maicii sale".

[4] P. Larargue, *opt. cit.*, în „Contemporanul" an VI, p. 2.

nu-i era iertat a o vizita, decât numai noaptea pe furiş, ca nime din casă să nu bage de samă. Ani întregi puteau să treacă la mijloc, până ce-şi vedea soţia scoasă la lumină [1].

Grecii noi, când îşi duc miresele acasă, le răpesc, cu ajutorul consoţilor, din mijlocul fetelor [2].

În unele locuri din Franţa mireasa, după ce s-a răpit, o ţin peste noapte ascunsă.

La italieni, răpirea miresei, în cele mai multe părţi, urmează tocmai ca şi la români, după sfârşitul mesei. Atunci se dă un semn şi tânăra nevastă, răpindu-se din braţele părinţilor, se pune pe un cal foarte frumos întărniţat.

Mirele din Valencia, în Spania, când voieşte să ducă pe mireasă, trebuie s-o răpească, cu ajutorul consoţilor săi, din mijlocul fetelor care o păzesc [3].

Cercetând părţile nordice ale Europei aflăm că mirele, de teamă să nu i se răpească mireasa când o va duce la biserică, îşi ia tovarăşi zdraveni. În biserica veche de la Husaby se zice că mai sunt lănci, la care se puteau pune făclii. Pe acestea le împărţea mirele la prietenii săi, ca să-i ajute la luminat şi apărat nunta.

Englezii numesc şi acum pe cei ce duc mireasa *best men* (cei mai buni, voinici bărbaţi) pentru că mirele alegea, pentru această slujbă, pe cei mai tari şi mai viteji din soţii săi.

În Wales, în dimineaţa nunţii, mirele şi prietenii lui vin toţi călări la părinţii miresei, acolo stau rudele ei, iar călări ; mirele cere să-i dea mireasa, rudele ei nu voiesc, se începe o luptă, în glumă, şi ca şi la basci, unul din rudele miresei o ia pe cal şi fuge cu dânsa, urmărit de toţi nuntaşii [4].

Un cântec poporan sârbesc, la care popor asemenea se află această datină [5], face pe mire să zică :

„Dacă nu-mi daţi fata de voie, o iau cu sila".

În cântecele poporane ruseşti, prietenii miresei batjocoresc pe mire, numindu-l : „străin, tătar", adică duşman. Un cântec din Vologda zice : „Duşmanul se apropie fetiţo, tâlharul a sosit" [6].

În unele comune din Galiţia, mireasa încearcă să fugă şi să se închidă, vorniceii însă o prind şi o pun pe un scăuneş, unde o păzesc, în alte locuri iarăşi fuge neîncetat, în timpul jocului ce se joacă înainte de cununie, spre uşă şi totdeauna trebuie să fie prinsă [7].

Din Europa să trecem în Asia.

Campbell, povestind despre India, zice :

„Odată auzii ţipăt straşnic într-un sat vecin. Fiindcă mă temeam să nu se fi iscat vreo ceartă, încălecai, alergai acolo şi văzui un bărbat, care ducea în spate ceva învelit într-o bucată de stofă stacojie. Vreo douăzeci, treizeci de flăcăi stăteau în jurul lui şi-l apărau împotriva atacurilor fu-

[1] Plutarh Lycurgus XXIII.
[2] Düringsfeld, *op, cit.*, p. 57.
[3] *Ibidem*, p. 254, 96 şi 267.
[4] Lord Kames, *Sketches of the History of Man.* Citat de Mac Leuman, *Primitive Marriage.*
[5] Düringsfel, op. *cit.*, p. 77.
[6] P. Lafargue, ...*op. cit.*, în „Contimporanul" an. VI, p. 2—3
[7] L. Dargun *op. cit.*, p. 108.

rioase ale unei mulțimi de fete. Cercetând, aflai că bărbatul se însurase chiar atunci și că își ducea acasă, la satul lui, mireasa. Prietenele fetei cereau, cum pare a fi obiceiul acolo, să-i ia mireasa și de aceea aruncau cu pietre și cu bețe în capul mirelui, până ce acesta a ajuns la satul lui" [1].

Acum, după ce am arătat că datina aceasta, care stă în strânsă legătură cu datinele și orațiile de la *starostie, pețire, conăcărie* și mai ales cu cele de la *colăcărie*, există nu numai la români, ci și la alte națiuni, să vedem care le este originea ?

Festus, un grămătic roman, din veacul al treilea după Cristos, ne spune că *răpirea fetei* din brațele mamei reprezintă *răpirea Sabinelor* [2].

Această explicare însă, care a fost adoptată mai pe urmă și de către mulți alți autori nu poate să fie defel adevărată, din cauză că *răpirea Sabinelor* nu e un fapt istoric, ci un mit.

Prin urmare, originea răpirii miresei, care e uzitată nu numai la popoarele neolatine, ci și la altele, la care nu există defel mitul acesta, trebuie căutată în cea mai profundă antichitate ,într-un izvor comnu tuturor popoarelor indo-europene, căci dacă e adevărat, după cum ne spune. P. Lafargue, că un obicei moștenit se păstrează cu mare îndărătnicie, apoi tot atât de adevărat este, că asemenea obiceiuri nu se întemeiază în urma unui fapt izolat, rar, ci dimpotrivă, obiceiurile se formează din întâmplări, ce se repetă necontenit și lucrează vreme îndelungată asupra poporului. Fapte istorice mai însemnate decât fabuloasa răpire de Sabine au trecut fără să lase vreo urmă în amintirea poporului [3].

„Nu datinele romane de la nunți — observă cu tot dreptul Schwegler — s-au născut din acel fapt pretins, ci acel fapt pretins s-a născut din datinele romane de la nunți și din ideea căsătoriei romane. Deoarece căsătoria era de către romani privită ca o răpire, de aceea, cele dintâi căsătorii, care se încheiară în Roma trebuiră să se aducă la îndeplinire, prin răpire" [4].

Ce se atinge însă de originea acestei datine la poporul român, în special, nime nu poate să stea la îndoială, că ea n-ar fi curat romană.

[1] Major General Campbell, *Personal Narrative of Service, etc. in Khondistan*, 1864.

[2] Festus, p. 289 a : Rapi simulatur virgo ex gremio matris aut si ea non est, ex proxima necessitudine, cum ad virum trahitur, quod videlicet ea res feliciter Romulo cessit.
„Se face, parcă s-ar răpi mireasa de la sânul mamei, sau dacă nu-i mamă, de la rudele cele mai apropiate, când se trage la bărbatul ei ; acest obicei se trage negreșit de acolo, pentru că această răpire îi succese lui Romul".

[3] P. Lafargue, op, *cit.*, în „Contemporanul", an, VI, p. 4.

[4] Schwegler : *Römische Geschichte*, 1853, I, 468, 470, f. 477, apud L. Dargun *op. cit.*, p. 102.

XXI

Înhobotarea

După ce au adus vornicei pe mireasă și pe druște și după ce le-au așezat pe tustrele la locul lor, ia nunul un pahar cu rachiu și cinstind la vornicelul primare, zice :

— Mulțămim vornicele ! că, în sfârșit, ne-ai adus ceea ce am dorit !

Vornicelul primare, primind paharul, cinstește pe drușca cea mare, aceasta pe drușca cea mică, drușca cea mică pe nuna, pe mireasă, iară aceasta pe al doilea vornicel. Însă, afară de vornicei, nici una nu bea, ci pun numai paharul la gură și apoi tot rachiul dintr-însul îl aruncă peste cap.

Cum s-a perindat paharul plin de rachiu pe la fiecare, vornicelul primare poruncește lăutarilor să cânte „*Războiul*“[1], zicând :

Cântă măi țigane,
Că ți-oi da parale ;
Iar de nu-i cânta
Vai de pielea ta ![2]

Lăutarii încep a cânta.

Nuna, cum au prins lăutarii să cânte, ia hobotul de după grumazul miresei și-l aruncă pe două bețișoare verzi de pom pe care le ține vornicelul primare în mână.

Vornicelul se urcă acuma pe un scaun și, jucând hobotul, în toate părțile, pe dinaintea miresei[3], cântă :

Legea ta de nimitęț
Da tu mândru ești și creț,
De-nșelat copilele,
De țipă petelele.
Peteluțe cu mărgele
Le țipă cu multă jele,
Placă-ți hobotelul, lele.
Ca piperiul grecilor
Ca iarba berbecilor

[1] Așa se numește în Calanfindești cântecul ce se cântă de lăutari când se înhobotă mireasa.

[2] Datina românilor din Ilișești.

[3] În unele sate din Bucovina, precum bunăoară în Mahaia, înhobotă pe mireasă un băiat de 7-8 ani.

Ca laptele mieilor,
— Mie, vornicelul meu,
Nu-mi trebe hobotul tău.
Că ia-mi trebe cununa,
Că are cine-o juca.
— Cununiță cu fluturi
Eu te joc, tu te scuturi.
Iacă nu te scutura,
Doamna ta s-a supăra
Şi mai mult nu te-a purta[1].

Sfârşind de cântat versurile acestea, vornicelul voieşte să arunce hobotul pe capul miresei.

Druştele însă, care după cum am spus mai sus, stau în picioare la spatele miresei, țin deasupra capului acesteia un talger[2] şi apărându-o cu nişte tulpane sau năfrămi, nu lasă nicidecum pe vornicel ca s-o înhobote[3].

Vornicelul, văzând că n-a izbutit să pună hobotul pe capul miresei, se întoarce într-un picior şi jucându-l iarăşi, în toate părțile, cântă :

Frunză verde şi-o lalea,
Vecinică, vecinea,
Vecina de lângă casă
Se mărită şi mă lasă
Cu inima friptă, arsă.
Vecinică cu părinți
La ce foc te mai măriți,
Că mila de la părinți
Cu anevoie îi, s-o uiți.
Da mila de la bărbat,
Ca frunza de păr uscat,
Când o calci şi pârâieşte
Şi nemic nu-ți foloseşte[4]

Tot vornicelul primare sau dacă acesta e acuma prea ostenit, al doilea vornicel cântă mai departe următoarea doină :

De-ar da Dumnezeu un vânt
Să dea gardul la pământ,
Să rămâie numai parii
Să se-nțepe toți duşmanii.
Duşmanii, duşmancele,
Că nu-şi păzesc casele,
Ci-mi păzesc ulițele ;
Nu-mi păzesc ulițele,

[1] Din Vatra Dornei, dict de G. Boancăş.
[2] Se uzitează mai ales în Boian.
[3] Mai pretutindeni îndătinat în Bucovina.
[4] Din Siret, dict. de G. Botezatu.

Da-mi păzesc huditele
De-mi strică dragostele.
Când e dragostea mai dulce
Bate-n palme și se duce...
Dacă te duci de la mine,
Ce nu iei dorul cu tine ?
Ce-i vinovat trupul meu,
Ca să poarte dorul tău ?
Dorul meu și-a dumitale
Facă-l Dumnezeu o floare,
Garoafă mirositoare [1].

Sfârșind și această doină de cântat încearcă din nou a pune hobotul pe capul miresei.

Însă druștele, care nu-și iau defel ochii de la hobot, nu se lasă cu una cu două a fi înșelate. Ele și de astădată apără pe mireasă așa de bine, că vorniceii, cu toate apucăturile lor, nu sunt în stare s-o înhobote. Iară una dintre neveste răspunzând, în numele miresei, la doinele de mai sus ale vorniceilor, cântă :

Frunză verde solzi de pește,
Nu trage, bade nădejde,
Că nădejdea de la mine
Îi ca gheața de subțire.
Când o calci și nu se ține
Și te lasă de rușine [2].

Văzând vornicelul nu numai că n-a putut să pună hobotul pe capul miresei, ci că și șiretele de neveste au început încă a-l lua peste picior, se îndepărtează către drușca cea mare și cântând, zice :

Garofiță, garofea [3],
Ce-ai crescut în calea mea
Așa nantă, subțirea,
Te-aș pofti să fi a mea !

Drușca :

Ba eu, bade, n-oi mai vrea
Că-s dușmanii pe-acolea.
Dușmanii de-or auzi
La părinți că ne-or pârî,
Părinții ne-or rușina
Și-atunci fi-va vina ta !...

Vornicelul :

Frunză verde de hemei,
Dușmani, dușmanilor mei !
Ce voiți voi de la mine
Că nici pragul nu vă calc
Și nici în blid nu mă bag
Și nici paharul nu vă beu,
Ce v-am făcut așa rău ?...
Cine zice că mi-i bine
Mute-și casa lângă mine
Să vază binele meu.
Să trăiască traiul meu,
Să vază cât e de greu
Păhăruț, paharul meu !... [4].

[1] Din Siret, dict. de G. Botezatu.
[2] *Ibidem.*
[3] Unii spun „*Rândunică, rândunea*".
[4] Din Siret, dict. de G. Botezatu.

Şi cum sfârşeşte cuvintele acestea iarăşi voieşte să puie hobotul pe capul miresei. Dar, văzând că, nici de astă dată, nu poate să-şi ajungă scopul se face mânios şi zice într-un ton răstit:

Ce voiţi voi druştelor,
Druştelor, măestrelor,
Pentru că slujiţi mireasa?

Druşca:

Vom parale albe,
Să ne facem salbe!

Vornicelul:

A creşte la vară nalbă
Şi veţi face câte-o salbă!

Druşca:

Nalba noi vom dumica
Şi pe voi vom ospăta!
(Aici vornicelul le pune dinainte o bucăţică de pâne).
Aceasta nu-i de la voi
Că-i de aice de la noi!

Vornicelul:

Apoi dară ce voiţi?
Spuneţi-ne iute, vorbiţi!

Druşca:

V-om părale mărunţele
Să ne cumpărăm mărgele!
Şi noi voim ţara noauă,
Nu vă dăm mireasa voauă!

Vornicelul:

Noi v-om da bani de surcele
Să vă cumpăraţi mărgele!
Mărgele veţi cumpăra,
Noi mireasa vom lua!

Druşca:

Surcelele le-om lua,
Foc cu ele-om aţâţa
Şi pe voi v-om afuma!

Vornicelul:

Ce voiţi voi dară druşte?
De ce-alungaţi cele muşte?

Druşca:

Noi vom gălbănaşi
Pentru conduraşi.
Pe mireasă am slujit
Conduraşi am ponosit[1]

Vornicelul:

Noi vom prinde-un iepuraş
L-om beli de conduraşi!

Druşca:

Dacă-i treab-aşa
Şi noi vom lua
Paie de secară
Să dăm vornicelii
Pe uşă afară.

Vornicelul:

Eu cu druşca cea frumoasă
Voi s-astup cahla la casă.

Druşca:

Vornicelul cel frumos
L-om pune proptea din dos[2].

Aici vornicelul pune vreo câteva parale pe un talger şi le dă druştelor. Druştele, nemulţămite, spun:

Cu vreo două, trei părale
Nu-i cumpăra niciodată
Cosiţă de fată mare!

[1] Ponosit = tăvălit, întinat.
[2] Din Boian, com. de V. Turtureanu, preot.
Din dos = asupra vântului.

Sfârşind dialogul acesta, vornicelul cearcă din nou a pune hobotul pe capul miresei, dar, vâzând, că nici de astă dată nu-i succede, se îndreaptă către nunul cel mare şi zice :

Frunză verde lemn uscat,
Îi vremea de-nhobotat.
Şi druştele nu mă lasă,
Mă-ndeamnă să merg acasă ;
Şi hojma mă năcăjesc
Ca, cu bani să le plătesc[1].

Nunul, văzând şi el, că fără de plată nu merge, ia vreo câţiva puişori de argint şi-i dă vornicelului, ca să plătească druştelor, ca acestea să-l lase a pune mai de grabă hobotul pe capul miresei.

Vornicelul, aruncând puişorii, ce i-a primit de la nun precum şi două jemne în talgerul druştelor zice :

Iacă-tă aici aveţi
Nu numai sorocoveţi,
Nu numai bani de argint
După cum voi aţi dorit
Şi nu numai gălbenaşi
De cumpărat conduraşi,
Ci şi pâne de mâncat.
Poftim, banii vi-i luaţi,
Din jemne cât vreţi gustaţi
Şi nouă drumul ne daţi,
Mireasa să-nhobotăm
Că noi mult timp nu avem
Cu voi ca să ne certăm !

Druştele primesc darul căpătat şi pe când iau ele banii şi jemnele din talger, pe atunci vornicelul face ce face şi aruncă hobotul pe capul miresei.

Nuna cea mare, nemijlocit după aceasta, aşează bine şi frumos hobotul pe capul miresei prinzându-l cu bolduri, ca să nu cadă jos.

Astfel, înhobotată, adică cu mijlocul hobotului pe creştetul capului, iar cu capetele lăsate în jos, aşa ca şi faţa să-i fie acoperită, stă apoi mireasa până ce ajunge la bărbatul său acasă. Şi numai atunci rădică puţin hobotul în sus, când nunii cei mari sau altul cineva dintre oaspeţi cinsteşte la dânsa.

Trebuie să însemnăm aice încă şi aceea că, tot timpul cât joacă vornicelul hobotul, mesenii şi mai ales nevestele bat în palme. Şi nu odată se amestecă şi ele în vorbă, făcând felurite observaţii atât vorniceilor cât şi druştelor, prin care produc o mulţime de râsete şi voie bună.

În unele sate din Bucovina şi mai ales în cele de pe lângă Prut, unde nu odată se întâmplă ca fetele române să se mărite şi după feciori de altă naţionalitate, mai cu seamă după ruteni, nemijlocit după ce vornicelul sau un băiat de 7—8 ani a aruncat hobotul pe capul mi-

[1] Din Voitinel, sat în districtul Rădăuţiului, com. de Teofil Gramatovici, jurist.

resei, încep tinerii holtei, precum şi cei de curând însuraţi a cânta doina următoare cu un vers atât de duios şi pătrunzător, ca şi când ar boci-o:

Plângi fiicuţă şi supină,
Că mergi în casă străină.
Şi te-or mustra fără vină
Şi te-or bate fără milă.
Mergi la grindă ne-mbrăcată,
La casă nemăturată,
La blidele nespălate
Şi la toate-nstrăinate.
Mărioară [1], fătul meu,
Dragul meu, puiuţul meu!
Rădică-ţi hobotul tău
Şi-i vedea pe socru-tău;
Samănă cu tată-tău;
Ba, poate-i şi mai frumos,
Numa nu-i aşa milos,
Cum al tău nene ţi-a fost.
Mărioară, fătul meu,
Rădică-ţi hobotul tău
De vezi pe cumnatu-tău
Samănă cu frate-tău,
Ba! poate-i mult mai frumos
Numa nu-i aşa milos
Cum al tău frate ţi-a fost.
Mărioară draga mea,
Dezrădică-ţi basmaua
Şi-i vede pe soacră-ta,
Samănă cu maică-ta;
Ba, poate-i mult mai frumoasă,
Numai nu-i aşa miloasă
Cum era maică-t-acasă;
Căci dulceaţa cea de soacră
E ca poama cea mai acră,
Ce cât lumea de s-ar coace
Dulce tot nu s-ar mai face;
Şi-i ca frunza de pelin
Şi ca mursa de venin,
Tot amară ca şi-o fiere,
Tu te stângi şi ea nu piere.
Mărioară, fătul meu,
Dragul meu, puiuţul meu,
Dezrădică-ţi basmaua
Şi vezi pe cumnată-ta
Samănă cu soră-ta.
Ba! par-că-i mult mai frumoasă,
Numai nu-i nici pic miloasă,
Cum era soră-t-acasă,
Ce-i o fiară-nveninată,
Ce muşcă şi mori îndată.
Ii număra stropi-n mare
Şi iarba pe cinci hotare,
Frunzele de pe-o pădure,
Ghimpii de pe-un rug de mure,
Stelele, câte-s pe ceri
Şi macul din nouă veri,
Pana pe paseri ce zboară
Şi ea tot nu-i sorioară
Ca s-o pui la inimioară,
Că-i sămânţă de străin
Şi-i amără, şi-i pelin
Şi e fiere şi-i venin
Şi-i scorpie cu amar spin [2].

Când încep feciorii şi bărbaţii de curând însuraţi a cânta doina aceasta, a cărei melodie nu se deosebeşte de a celorlalte doine, atât numai că e mai duioasă şi mai pătrunzătoare şi fiecare vers se repetă câte de două ori, atunci toţi nuntaşii câţi se află în casă, dar mai cu seamă părinţii miresei, mireasa şi neamurile cele mai de aproape ale acesteia plâng de se cutremură cămeşa pe dânşii.

După ce s-a înhobotat acum mireasa şi după ce s-a cântat şi doina de mai sus, ia vornicelul primare un pahar de băutură şi îndreptându-se către druşte, zice:

Druşcuţe,
Druşcuţe,
Nu fiţi tare supărate,
C-aţi rămas nemăritate,
Că şi eu
Sunt flăcău
Şi am rămas neînsurat
Şi tot nu sunt supărat.

[1] Aici se pune totdeauna numele de botez al miresei.
[2] Din Mahala com. de G. Tomoioagă, cant. bis.

Cuconițe
Druşcuțe!
Nu stați aşa de mâhnite
Ca şi nişte păunițe,
Tinerele-mpodobite.
Fiți vesele şi voioase
Ca şi nişte flori frumoase.
Că şi eu
Zic şi zău,
C-am avut
Nu demult
Trei mândre ibovnicele
Tinere şi sprintenele,
Să-ți pierzi mintea după ele:
Una-n târg la Burdujeni,
Una în sat la Plopeni,
Şi una-n Prisăcăreni.
Ibovnica din Plopeni
Şi cea din Prisăcăreni
Aud că s-au măritat,
Cu adevăr că le-am scăpat,
Iară cea din Burdujeni
Aud că se logodeşte,
Inima-n mine răneşte.
Şi după această şotie
Oare ce mi s-ar cădea mie?
Eu cred că mi s-ar cădéa
O copiliță frumuşea
Să o am pe sama mea;
O copilă frumuşică,
O țărancă ochişică;
Nu ca cea din Burdujeni,
Nici ca cea de la Plopeni,
Nici ca cea din Prisăcăreni...
Şi-ncă mi s-ar mai cădéa.
Să fie pe sama mea,
O năfrămioară de in
Şi un păhărel de vin
Să-mi fie voia deplin;
Şi-o năfrămioară de buci,
Ca să-mi şterg nasul de muci.

După ce a rostit cuvintele acestea se îndreaptă către pahar şi ridicându-l în sus zice:

Să trăieşti moşule pod
Ca acest pahar
Să-i beie gura mea tot;
Să trăieşti şi tu podea
Să beie gurița mea;
Să trăieşti podea uscată,
Să bea gura mea căscată;
Să trăieşti şi tu grindă,
Că într-un ungheriu în tindă
Soacra cea mare
De râs mai că moare;
Să trăiască nunul mare
Şi nuna cea mare,
Cea mare şi tare;
Să trăiască tinerii
Să-nflorească ca merii,
Untdelemn şi vin şi grâu
Să le deie Dumnezeu!
Da tu pântece
Nu mi te prea bucura,
Că alt păhărel
Nu ştiu zău de-i căpăta;
Şi cu aceasta
Nu ştiu de te-i sătura.
Eu atunci te-oi sătura
Când iadul s-a-mplea
De vătămani
Şi de boieri, de cei mari![1]

Rostind şi aceste cuvinte bea tot paharul de bine. Apoi, umplându-l iarăşi, îl dă druştei primare.

Druşca primare ia paharul în mână şi cinstind la druşca cea mică îl pune la gură, dar nu bea nici un strop, ci atingându-l numai cu buzele, tot rachiul ce se află într-însul, îl aruncă peste spate.

Tot aşa face şi druşca cea mică.

[1] Din Siret, dict. de G. Botezatu.

Unii vornicei, în locul versurilor înşirate mai sus, cântă următoarea doină :

Frunză verde trei granate,
Trei ibovnici avui, frate :
Una-n sat, una-n Bârlad,
Una tocma-n Ţarigrad.
Cea din sat s-a măritat
Inima că mi-a stricat.
Cea din târg din Ţarigrad
Încă mi s-a măritat
Inima-n trup mi-a secat.
Iar cea din târg din Bârlad
Cu altul mâna a dat
Şi cu el s-a logodit,
Inima-n trup mi-a rănit.
Dar şi eu m-am mâniat,
Cu atâta nu m-am lăsat,
Ci alta mi-am căutat
Şi alta mi-am căpătat.
Mai de hai şi mai de viţă,
Nu ca ele rămăşiţe.
Şi-am zburat din creangă-n creangă
Şi-am luat fată de treabă,
Şi-am zburat din pom în pom
Şi am luat fată de domn [1].

Sfârşind vornicelul primare de cântat doinele arătate şi de cinstit druştele, pune băţul său de vornicie pe masă de dinaintea miresei şi ţinându-l drept în sus, zice :

Acest copăcel
Mândru, frumuşel
Crescut-a crescut,
Chiar de la-nceput
De la tinereţe
Până la a lui vârstă,
Cum îl vedeţi c-aici stă ;
Şi-a avut să mai crească,
Dar un mare vânt
L-o lovit
Şi pe astă masă
Mândră şi frumoasă
Vântul cel cumplit
Mi l-o prăvălit
Şi-o acoperit
Cu trupina
Masa ; .
Cu marginele
Talgerele ;
Cu frunzele
Lingurile.
Şi-n lumea cea mare
Acum nime n-are
Voie să-l rădice
Din loc de aice,
Numai jupâneasa,
Mireasa
Cu flori alese
De mătasă
Are voie să-l lege
Şi de aice,
Să-l rădice [2].

[1] Din Siret, dict. de G. Botezatu.
[2] Din Ciudeiu, dict. de M. Popescu.

Sau astfel :

Poftim, jupâneasă
Mireasă,
A picat un brăduleț
Din sus de la Runculeț [1],
Și cu marginile
A acoperit talgerile ;
Iară cu vârfurile
A acoperit lingurile.
Și nu-i harnic nimene
Ca să le descopere
Numai jupâneasa
Mireasa [2].

După ce a sfârșit vornicelul de rostit cuvintele acestea, mireasa ia bățul de pe masă, care s-a prăvălit când a rostit vornicelul versurile :

Mare vânt
L-a lovit,

scoate apoi o năframă, care o are di-ndămână, lângă dânsa și care e cusută cu flori frumoase de mătase și legând bățul cu năframa aceasta, îl dă vornicelului.

Vornicelul, primind bățul, mulțămește zicând :

Mulțămesc,
Mulțămesc,
Jupâneasă
Mireasă ;
Toată masa-ți mulțămește
Și noi încă-ți mulțămim [3].

Apoi, rădicând bățul în sus, strigă :

Cântă măi țigane
Că ți-oi da parale,
Iar de nu-i cânta
Pumni îi căpăta !

Lăutarii prind a cânta acuma un cântec de joc, iar el începe a juca cu bățul, a chiui și a face voie bună.

În unele sate, dimpreună cu vornicelul primare pune pe masă bățul de vornicie și al doilea vornicel al mirelui. În altele însă, vornicelul al doilea îl pune abia după ce vornicelul primare a primit năframa de la mireasă. În cazul din urmă și al doilea vornicel ține o orație și anume :

Bună ziua,
Bună ziua,
La d-voastră boieri de casă
Și l-aceasta-ntreagă masă,
Dar mai cu seamă la dumneata
Cinstită împărăteasă,

[1] *Runculeț* se numește un deal acoperit cu pădure, aproape de satul Crasna.
[2] Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.
[3] *Ibidem.*

Tânără și mult frumoasă.
Vedem că binevoiți
Și cu toți vă liboviți
Din mila lui Dumnezeu
Și-a împăratului meu.
Dumnezeu sfântul a dat
Vremi rele,
Vânturi grele ;
Vânturile au suflat
Brazi înalți au răsturnat
Și cu *turpinele*
Au-închis drumurile ;
Iară cu vârfurile
Au închis cărările.
Și nime nu poate
Ca să le deschidă,
Numai a noastră aleasă
Tânără împărăteasă...
C-a făcut sferi de mătasă.
Singur Dumnezeu a vrut
Și nouă ni-a poruncit
Slujba cinstitei mirese,
A-nălțati-mpărătese
Noi s-o ascultăm
Și să rădicăm
Bradul de pe masă.
Și eu sunt dători
A fi ascultători,
A plini porunca
Înălțatei împărătese,
Cinstitei noastre mirese [1].

Sau astfel :

Ascultați d-voastră
Meseni cinstiți,
Nuntași iubiți
Aceste vreo două, trei cuvinte
Ce-s de Dumnezeu rânduite.
Că a dat Dumnezeu :
Ploi grele,
Vânturi rele,
Mulți copaci la pământ
A oborât.
Cu *turpinele* [2]
Au închis drumurile
Și cu vârfurile
Au închis cărările.
Dar tânăra-mpărăteasă,
Cinstita noastră mireasă
A făcut basmale de mătasă
Și a rădicat
Acești copaci de pe masă...

Aice, leagă mireasa și bățul acestui vornicel cu o băsmăluță frumoasă, iară vornicelul îi mulțămește zicând :

Înălțată-mpărăteasă.
Cinstita noastră mireasă,
Bucură-te Dumnezeu,
Cum s-a bucurat
Fericitul Aron

[1] Din Valea-Seacă, sat în districtul Humorului, com. de Ion Drobu, pe când era studinte la gimn. din Suceava.
[2] *Turpine* = trupine sau tulpine. Așa se rostește cuvântul acesta în părțile de la munte.

Ţinând toiagul în mână,
Neavând rădăcină,
De doisprezece ani fiind uscat
Şi-a înflorit neudat [1].

În Boian, precum şi în alte sate de prin apropiere, nu e datină de-a pune băţul de vornicie, ci nemijlocit; după înhobotarea miresei, se repede vornicelul acesteia, apucă băţul şi cele două rămurele de pom din mânile vornicelului primare şi rupându-le în două le scoate afară şi le aruncă peste casă [2].

După rădicarea bradului, adică a băţului, descoperă mireasa talgerul cu găina cea friptă, care înainte de înhobotare o puseră bucătăriţele dinaintea mirelui şi gustă dintr-însa în cruciş, adică din patru părţi ale talgerului. Ea gustă numai, dar de mâncat nu mănâncă, căci aşa e datina mireselor, ca, de astă dată, să nu mănânce [3].

Când începe mireasa a gusta din găină, atunci vornicelul oprindu-se de jucat şi îndreptându-se către oaspeţi, zice :

Poftim de luaţi
Şi gustaţi
Din pâne şi din sare,
Din darul sfinţiei sale.
Care aveţi linguriţi
Cu linguriţi,
Care aveţi furculiţi
Cu furculiţi,
Care aveţi cuţitaşe
Cu cuţitaşe,
Care n-aveţi nici de unele
Rumpeţi şi cu mânele.
De vă temeţi de otrăvit
Eu sunt un om de pierit
Voi lua şi-oi gusta eu
Să vedeţi fi-mi-a vreun rău [4]

Şi, după ce a sfârşit de rostit şi cuvintele acestea, gustă şi el din bucate. După dânsul încep apoi şi ceilalţi oaspeţi a descoperi talgerele, care până atuncea erau acoperite cu alte talgere şi a gusta din friptură şi din plăcintele, ce s-au pus pe masă pe când se juca hobotul.

Iar când prind oaspeţii a gusta din bucate, vornicelul primare ia pe druşca cea mare de după masă, iară al doilea vornicel pe druşca cea mică şi scoţându-le afară se duc cu dânsele, ca să le joace, căci tineretul şi după ce li s-a răpit mireasa nu încetează de a juca [5].

[1] Din Fundul-Moldovei, com. de T. Leuşteanu.
[2] Com. de V. Turtureanu, preot.
[3] Din Crasna, dict. de M. Bărbuţă.
[4] Din Ciudeiu, dict. de M. Popescu.
[5] În cele mai multe părţi ale Bucovinei.

În ținutul Năsăudului, din Transilvania, unde se întâmplă *îmbălțarea*, adică înhobotarea, cam către miezul nopții, copilul care o *îmbălțește*, când îi aruncă întâia oară *balțul* pe cap, strigă :

„Feciori și fete" !

Mireasa îl aruncă de pe cap.
Copilul, punându-l a doua oară, strigă :

„Fete și feciori" !

Mireasa, iarăși îl aruncă.
Copilul, punându-l a treia oară, când mireasa nu-l mai aruncă de pe cap, ci se lasă a fi *îmbălțată*, strigă :

„Feciori și fete" ![1]

În alte părți ale Transilvaniei, unde mireasă asișderea respinge până de trei ori hobotul, plângând, și-n cele din urmă totuși îl primește, mai există încă și acea datină, că-și schimbă floarea din stânga capului în partea dreaptă, spre semn că din momentul acesta viața ei va fi viața unei mame de familie[2].

Deși *vălul*, despre care s-a vorbit în capitolul acesta, e în uz la cele mai multe națiuni totuși datina de a se acoperi nu numai capul, ci și fața miresei cu dânsul, cum făceau romanii[3] și cum fac românii noștri țărani de astăzi, după cât îmi este mie până acum cunoscut, se află numai în unele părți ale Italiei, Greciei și Albaniei[4].

Mai toate celelalte națiuni, în locul adevăratului hobot, adică a unei învelitoare cum era vălul romanilor și cum e hobotul românilor, care după unii e simbolul inocenței și al împreunării, după alții însă simbolul învelitoarei, cu care în antichitate se acoperea fața fetelor, ca să nu vadă nemică pe unde și încotro vor fi duse, când nu numai la aparență, ci în realitate erau răpite din sânul părinților și al neamurilor, întrebuințează mai mult un văl subțire, alb și transparent, sau o peteală din fire de aur, mai rar și din argint, care se prind de cunună și se lasă apoi să atârne pe spate în jos.

[1] Com. de Dim. Cosmolei.
[2] I. C. Tacit, *op. cit.*, p. 21.
[3] Festi, ep. p. 184 : Obnubit caput, operit unde nuptiae dictae a capitis opertione.
„Mireasa își îmbrobodește capul, îl acoperă, de unde, adică de la acoperirea capului, s-a și zis cuvântul „*nuptiae*" (nuntă) = înhobotare".
[4] Düringsfled, *op. cit.*, p. 102, 59 și 62.

XXII

Războiul

Mai petrecând oaspeții ca la jumătate de oră după înhobotarea miresei, adică până ce se sfârșesc bucatele ce s-au pus pe masă în timpul înhobotării, se scoală nunul în picioare și strigă :

— *Salahori, să se deschidă plaiurile !*

Lăutarii, cum aud cuvintele acestea, deauna încep a cânta un fel de cântec numit, în cele mai multe părți ale Bucovinei, ***război***, care e uzitat numai la această ocazie, adică la împărțirea darurilor. Iar soacra mică, adică mama miresei, cum prind lăutarii a cânta, îndată se duce și scoțând dintr-o ladă sau din alt loc, undeva, mai multe năfrămi foarte frumos cusute, leagă cu dânsele bățul fiecărui vornicel.

Această legare a bețelor însemnează că vorniceii sunt ***isprăviți***, adică că în urma aceasta, deși rămân și mai departe la nuntă, puțin ce mai funcționează sub numele de ***vornicei*** sau ***vătăjei***, ci, locul lor, după cum vom vedea mai pe urmă, îl ocupă ***vătăjițele***.

— *Firman împărătesc !* strigă mai departe nunul.

Acuma, tot soacra cea mică aduce un talger pe care se află o năframă de in, numită ***năframa mirelui***, apoi o ***jemlă*** și un pahar de rachiu și pe toate acestea i le închină mirelui singură sau i le dă unui vornicel, care, închinându-i-le, urează astfel :

Bună vremea,
Bună vremea !
La dumneavoastră
Boieri de casă,
Sfetnici de masă.
Dar mai cu de ales
D-tale înălțate
Împărate !
Să trăiți întru mulți ani cu sănătate !
Milostivul Dumnezeu
Să vă îndrepteze
Pe loc
Cu noroc
Și la viață
Cu dulceață.
Să vă dăruiască
Bunul Dumnezeu
Cele șapte daruri,
Care le-a dăruit
La cei șapte oameni :
Bogăția lui Iov,
Frumusețea lui Iosif,
Blândețea lui David,
Înțelepciunea lui Solomon,
Tăria lui Samson
Și vitejia lui Alexandru Împărat.
Să vă bucure Dumnezeu
După cum s-a bucurat
Fericitul Constantin Împărat
Și cu maica sa Ileana
Când au aflat
Cinstita cruce.
Să vă bucure Dumnezu
După cum s-a bucurat

Fericitul Noe
Când l-a scos Dumnezeu
Din corabie
Pe muntele Sinae
Şi a sădit viţă de vie
Şi s-a umplut de bucurie...[1]

Mirele ia paharul, gustă puţin rachiu dântr-însul, iară rămăşiţa o aruncă spre pod[2]. După aceasta, luând năframa[3], jemla şi paharul şi vârându-le pe toate în trăistuţă, întoarce talgerul soacrei celei mici, după ce mai întâi pune pe dânsul 50 cr. sau 1 fl., adică după cum e şi mirele de avut.

— *Caftan împărătesc !* — strigă după aceasta nunul mare.

Acuma, aduce soacra cea mică o cămeşă foarte frumos cusută, numită *cămeşă de mire* şi pe aceasta o închină mirelui.

Mirele face ca şi mai înainte, gustă ceva din pahar, pune 1 fl. pe cămeşă şi astfel o întoarce soacrei, care, luând florinul, ia totodată şi cămeşa şi o strânge, ca să i-o dea pentru totdeauna mai pe urmă, la alt prilej.

Trei funari, funii făcea,
Trei lemnari, lemne tăia !

La auzul acestor cuvinte rostite aşişderea de nunul cel mare, aduce soacra cea mică mai multe *mâneşterguri* de bumbac foarte frumos ţesute, precum şi *brâie de mătasă* sau de lână şi felurite tistimele frumoase, care sunt menite spre legarea neamurilor celor mai de aproape ale mirelui[4], cu deosebire însă ale *peţitorilor* sau *starostilor*[5].

— Am auzit — zice nunul cel mare — că în mijlocul acestei adunări frumoase s-ar afla mai mulţi oameni de *bucluc* şi de *gâlceavă*, care au făcut *răzmeriţă* precum şi o mulţime de *pozne* în ţinutul acesta, răsculând norodul şi din pricina lor trebuie acuma să pierdem atâta timp, care mai bine l-am fi întrebuinţat pentru alte lucruri mai folositoare. Deci, pe acei *buclucari*, care n-au alta ce face, fără numai *zurbăvi* şi *buntaţii*, ca cele de faţă, trebuie, numaidecât, să-i prindem şi să-i legăm, că de nu, ei sunt în stare toată ţara s-o răscoale şi atunci ce se va alege de averile şi mai ales de pungile noastre ?...

Starostii, care asemenea se află la masă şi despre care este acuma vorba, nu răspund la aceasta nemica, ci ca nişte oameni într-adevăr vinovaţi se tupilează şi se ascund după spatele celorlalţi oaspeţi şi tac, ca chiticul. Însă ceilalţi oaspeţi îi dau de gol, arătându-i cu degetul şi zicând ;

— Iacă buclucarii ! iacă cei vinovaţi ! pe aceştia îi prindeţi şi-i legaţi !...

La auzul acestor cuvinte mai mulţi inşi se scoală de la masă, se reped spre starosti şi prinzându-i, zic :

Am poruncă din *craisam*[6]
Să scot vornicul din sat ;

[1] Din Fundul-Moldovei, com. de T. Leuşteanu.
[2] Unii îl beu de bine, de tot.
[3] În unele locuri, precum bunăoară în Fundul-Moldovei, îndătinează druştele a-i lega năframa de curea.
[4] În unele sate, neamurile mirelui leagă cu năfrămi, la *uncrop*.
[5] Datina românilor din ţinutul Dornei, com. de Gav. Boancăş.
[6] *Craisamt* = Kreisamt, cuv. german.

Și-acesta de spânzurat
La *drăgări*[1] de aninat![2]

Starostii, văzând că năvălesc asupra lor, nu se lasă, ci smâncindu-se din mânile celor ce vor să-i lege, încep a striga și a zice:

— Să nu puneți mâna pe noi că e vai și amar de capul vostru! Acuși vi-l facem tot *zdrele!* Că n-am făcut nimic nimărui nici un rău! Dimpotrivă, dacă n-am fi fost noi, cine mai ști ce s-ar fi ales din aceste două floricele, cine mai știe dacă ar fi înflorit și odrăslit, precum nădăjduim că vor înflori și odrăsli de acuma înainte. Deci, ce fel de treabă mai e și aceasta? să ne prindeți și să ne legați ziua mare ca pe niște făcători de rele!

— Dacă n-ați fi făcut nemică — răspund mai multe glasuri deodată — atunci nime nu s-ar lega de voi, nime nu v-ar prinde și lega! Dar de vreme că sunteți vinovați, așa vi se cade!... Luați-i, oameni buni și duceți-i la răcoare!...

— Bine, bine! — răspund starostii, prefăcându-se că sunt foarte tulburați și mânioși — veți pica și voi vreodată în capcană. Atunci veți vedea cum veți râde, când vor râde alții de voi, cum râdeți voi acuma!

— Până ce vom pica noi, voi sunteți picați!... Dar ce să mai întindem atâta vorbă, strângeți-i bine copii, ca să nu ne scape din mână, că apoi va fi rău!...

Astfel, prinzând-și legând pe fiecare staroste, precum și pe toate neamurile mai de aproape ale mirelui câte cu o *mâneștergură*, câte cu un *brâu* sau *tistemel* peste umărul stâng, și înnodând bine capetele subsuoara mânii drepte, trăgând și sucind pe fiecare în dreapta și în stânga și făcându-se că-i duc în prinsoare, se naște o gălăgie și un vuiet ca acela, de ți se pare că toți ar fi început a se bate. Vuietele, râsetele și hohotele nu se mai sfârșesc, până ce nu au gătit pe fiecare staroste de legat.[3]

În Sălaj, tot la această ocazie sau puțin ceva mai înainte, *grăitorul mirelui* scoate un *colac* și o *năframă*, care i le-a dat soacra cea mare, ca să le prezinte miresei ca dar din partea ei și printr-o orație acomodată i le dă miresei. În același timp, dă și soacrei mici o *năframă*.

Nemijlocit, după aceasta, scoate și *grăitorul miresei* un *colac* și prezentându-l mirelui, dimpreună cu *cămeșa de mire*, zice:

„Înălțata împărăteasă cinstește pe înălțatul împărat cu o *cămeșă de in*, să-ți fie voia deplin, cu o cămeșă mai frumoasă cum e a împăratului cea de mătasă roșă!"

După închinarea darurilor cere grăitorului mirelui de la grăitorul miresei puțină apă de băut.

Grăitorul miresei, simțindu-se prin această cerere neașteptată vătămat, îi dă vin de băut. Grăitorul mirelui însă nu voiește să primească

[1] *Drăgare*, pl. *drăgari* se numește grinda de la casele țărănești ce se pune de-a-curmezișul pe dedesuptul celorlalte grinzi și anume pe la mijloc. În Ilișești se numește *meșter-grindă*.

[2] Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.

[3] Datina românilor din cele mai multe părți ale Bucovinei. Datina de a împărți daruri starostilor și neamurilor celor mai de aproape ale mirelui, în decursul mesei de la părinții miresei, se află și la malorosieni, deși modul împărțirii lor se deosebește cu totul de cel al românilor. Vezi Düringsfled, *op. cit.*, p. 35.

zicând că împăratul și împărăteasa sunt mai setoși decât dânsul, să le dea lor. Atunci grăitorul miresei închină pentru prima oară mirelui, provocându-l, în același timp, ca și el să închine miresei. Mirele, luând paharul, închină la mireasă, aceasta nănașei sale, iar nănașa socrului și așa se începe apoi gustarea de vin, după care urmează băutura cea adevărată de vinars, pe care grăitorii îl scot din straițele lor, spuind care de care, că al său e mai împărătesc și mai bun [1].

În unele părți ale Transilvaniei, când au să intre nunii cei mari în casă, după ce s-au întors acuma cu toții de la cununie, ieș înaintea ușii două femei cu o *botă* (doniță) cu apă și cu darurile uzitate, pe care le dă prezent mireasă nunului și nunei. Mireasa ia o botă și o toarnă nănașilor pe mâni, ca să se spele. După aceasta vornicul mirelui se adresează către nuni, zicând :

Cinstite jupâne nun,
Părinte iubit și bun !
Mireasa așa grăiește
Și frumos vă mulțămește,
Că odihna v-ați lăsat,
Pe dânșii i-ați cununat.
Ea frumos vă mulțămește,
Cu daruri vă dăruiește.

Aice mireasa dă o năframă nunului și totodată îi sărută mâna ; în același timp vornicul cuvântează :

Cu năframă de mătasă,
Să poftiți cu toți în casă,
Nunei i-a cinstit o *iie*
Și ea cu nunul să viie.

Aice mireasa dă darul destinat nunei, sărutându-i asemenea mâna, iar vornicul urează mai departe :

Văzând că ați asudat,
Cu bota v-a-ntâmpinat,
De sudori să vă spălați,
Mâna-n pungă să băgați,
Zece galbeni să luați
În botă să-i aruncați.
Cu nunul și ceialalți
Nuntașii, care sunt chemați,
Care sunt tare de păr,
Intrați în casă la *măr*,
Să petrecem un ceas, două,
Până la opt sau la nouă ;
Și să ieșim iar cu toții
Colea după miezul nopții.

[1] Com. de El. Pop.

După ce intră în casă se împărțesc darurile uzitate, tot prin vornic. Acesta se adresează către toți aceia, care sunt destinați a primi daruri :

Către mire :

Acuma, jupâne mire,
Să iei în nume de bine
Aceste daruri frumoase
De la cinstita mireasă :
Două năfrămi de mătasă
Să aveți tot pace-n casă ;
Și gura să-ți fie dulce,
La culcat când te vei duce.
Pălmile să-ți fie moi,
Când vei veni de la oi.
Deci dumneata să primești
Și frumos să-i mulțămești,
Zece galbeni să-i cinstești,
Întru mulți ani să trăiești !

Către fratele-de-mire :

Cinstite frate de mire !
Iat-o năframă subțire
Îți cinstește cea aleasă,
Care astăzi e mireasă.
Dumnia-ta să o primești
Și frumos să mulțămești,
Zece ruble să-i cinstești,
C-a-ntru mulți ani să trăiești !

Către socrul mare :

Cinstitului socru mare
Ce de tineri bine-i pare.
Iat-un dar bun și frumos
Să-l primească bucuros :
Cămeșă de păcișele
Nălbită-n *copacele*
De la cinstita mireasă,
Care-ntâi vine-azi în casă.
Dumnealui, ca un părinte,
Încă îi va face cinste,
Îi va cinsti vreo moșie,
Mireasa fată să-i fie.

Către soacra mare :

Mai pe urmă cea aleasă,
Care astăzi e mireasă,
Cu umilință cinstește
Și frumos îi dăruiește
Și socrei cei mari o *iie*
Fiindc-a coase nu știe ;
Sau nu vede, că-i bătrână,
Numai sara cu lumină.
Deci dumneata s-o primești,
Noră-ta să-i mulțămești,
Învățându-o cu sfatul
Cum să-și cinstească bărbatul.
Îi vei cinsti și-o grădină,
Fiind mireasa străină.

Către mireasă :

Acum cinstită mireasă,
Dintre toate mai aleasă !
Te rog și pe vornic cinstește,
C-apoi el îți mulțămește,
Fiindcă pânza-i lipsește
C-o năframă-l dăruiește,
Să aibă să-și șteargă mucul
La vară, când cântă cucul.

Cătră oaspeți

Cinstiți oaspeți, prea iubiți !
Încă una să mai știți :
Soacra mică, lada mare
Și-a golit-o foarte tare
De năframe și de pânză,
Cine-a-căpătat, să râză ! [1]

[1] P. Băncilă, op. vit., p. 67—71.

XXIII

Busuiocul

După ce au mâncat şi băut de ajuns, după ce au înhobotat pe mireasă şi au legat acuma şi pe starosti, sosind timpul, ca să se scoale de la masă, nunul cel mare sau şi vornicelul primare porunceşte lăutarilor să cânte *busuiocul*, adică un fel de horă care e obişnuită mai ales numai atunci când se scoală de la masă.

Lăutarii încep a cânta:

Mesenii, cum aud *busuiocul* cântându-se, se rădică de la masă, însă nu iasă fiecare cum apucă şi pe unde apucă, ci, prinzându-se cu toţii de mână şi formând un lanţ la mijlocul căruia se află mirele şi mireasa, prind a juca sau mai bine zis a se mişca, legănându-se în dreapta şi stânga şi astfel jucând şi încunjurând de trei ori masa, la care au stat şi ospătat, ies apoi cu toţii afară din casă.

Nemijlocit însă, înainte de ce se scoală de la masă şi de ce vor să iasă cu danţul afară, se bagă mai mulţi feciori în casă şi prinzându-se şi ei în joc încep, dimpreună cu vornicelul primare care conduce danţul, a chiui următoarea horă :

— Frunză verde busuioc
Ian poftim boieri la joc ;
Ian poftim şi mai jucaţi,
Că-i destul de când mâncaţi !
— C-a fost vremea mai demult,
Da noi nu ne-am priceput,
Că ne-am pus şi la băut.
Frunză verde de năgară,
Hai şi-om scoate danţu afară
Să jucăm cucoanele
Să sune paftalele
Să s-aşeze sarmalele...
Să jucăm o horă bună,
Să ne luăm sara bună.
Frunză verde de cicoare,
Strânge masa soarcă mare,
Că te bag cu capu-n oale...
Daţi mai tare din picioare
Că ne-apucă ziua mare [1].

[1] Dict. de G. Botezatu, din Siret : N. Molociu, din Calafindeşti şi M. Bărbuţă, din Crasna.

Sfârşind hora aceasta, nu încetează de a chiui şi mai departe şi altele, precum :

De trei ori şi de trei ori,
De trei ori ca nişte flori,
De trei ori pe lângă masă
Să scoatem răul din casă
Să rămâie binele,
Să trăiască mirele ![1]

Sau :

De trei ori pe lângă masă
Să scoatem floarea din casă
Să roiască albinele,
Să rămâie binele,
Să trăiască mirele ![2]

Sau :

Frunză verde busuioc,
Dumnezeu vă dea noroc !
Oleo, leo şi slavă ţie
Dă Doamne bine să fie,
Dă Doamne să fie bine
La tot omul şi la mine ![3]

Sau :

Frunză verde busuioc,
Ian poftim boieri la joc !
Ian poftim şi mai jucaţi,
Că-i destul de când mâncaţi !
Busuioc strujit pe gios,
Rămâi, nene, sănătos
Busuioc strujit pe masă,
Rămâi, maică, sănătoasă,
Dacă n-ai fost bucuroasă
Să mă vezi primblând prin casă[4]

Tot la ocazia aceasta, nuna cea mare cântă următoarea doină :

Pentru mintea mea cea slabă
Mi-am pierdut lumea cea dragă.
Lumea, lumea mea cea dragă,
Cum se trece ca o fragă ;
Lumea, lumea mea cea lungă
Cum se trece ca o frunză,

[1] Dict. de M. Bărbuţă.
[2] Din Ilişeşti, din colecţia mea inedită.
[3] Dict. de G. Boancăş, din Vatra Dornei.
[4] Din Margine, com. de Eftim Bodnărescu, stud. gimn.

Când dă roua, ea-nverzește,
Când îi soare, veștejește[1]

Dar și altele, precum :

Bucură-te soacră mică,
Că-ți rămâne loc
În joc
Și cărare
Pân la vale
Și scaun în șezătoare[2]

Astfel, tot jucând și chiuind, ies pe încetul, din casă, afară.

Busuiocul există și la românii din Țara Românească, pentru că și la dânșii e datină a cânta nunului la sfârșitul mesei mari de duminică sara următoarea horă, care nu e alta decât numai o variantă a celor înșirate mai sus și care se numește *„nuneasca"* :

Foaie verde busuioc,
Mai sculați, boieri[3], la joc,
V-ajungă de când mâncați
Mai sculați de mai jucați.
Foaie verde bucuioc,
Scoal' nune mare, la joc
Să vă dea Domnul noroc.
Ia-ți finișorul de mână
Și cu fina de-mpreună
De-nvârtiți o horă bună
Să-v-ajung-o săptămână[4].

Hora aceasta, precum și variantele ei din Bucovina, ne aduce aminte de versurile poetului roman Catull :

„Sara a sosit, tineri, sculați ! Luceafărul serii în urmă abia rădică de pe Olimp lumina sa mult așteptată. E timp acum să vă sculați și să părăsiți mesele grase[5], care așișderea se cânta de către junimea română la sfârșitul cinei date de părinții miresei.

[1] Din Pojorâta, com. de I. Floeea, stud. gimn.
[2] Din Transilvania, com. de I. Pop Reteganul.
[3] În alte variante figurează : *meseni, voinici* etc.
[4] G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 271.
[5] Catull, 62, I : Vesper adest, iuvenes, consurgite : Vesper Olympo expectata diu vix tandem lumina tollit. Surgere iam tempus, iam pingues linquere mensas.

XXIV

Vama

După ce au încunjurat a treia oară masa și pe când prind acuma a ieși cu danțul afară, un frate sau o soră mai mică a miresei, iară dacă aceasta nu are frați mai mici decât dânsa, apoi un văr sau un alt băiat, se pune lângă ușorii ușii, și când dă să iasă mireasa din casă în tindă, o oprește în loc punând degrabă între dânsa și între mire un băț și zicând :

— Acum, înălțate împărate, dacă voiești să ai parte de mireasă și să scapi cu fața curată de aice, poftim răscumpără-ți mai întâi mireasa de la părinți și de la frați, și apoi poți merge cu dânsa, unde îți place !

— Și cu ce să mi-o răscumpăr ? — întreabă mirele.

— Cu ce știi !... Dar de răscumpărat trebuie să o răscumperi, căci altmintrelea nu-i dau drumul să iasă din casă !

Dacă cel ce a oprit mireasa este băiat, mirele scoate un *cuțitaș*, anume pentru acest scop cumpărat și făcându-se că taie *cumpăna*, adică *bățul*, dă cu dânsul în sus asupra bățului, în semn că l-a tăiat, și după aceea aruncându-l jos, dă cuțitașul băiatului. Iară dacă opritoriul miresei e o copilă, atunci taie cumpăna cu o năframă pe care o dă apoi asișderea copilei.

Această procedură de la ușă, în timpul căreia tot danțul stă locului, se numește, în cele mai multe părți ale Bucovinei, *„vamă“*, iar în unele părți ale Moldovei, precum bunăoară în districtul Bacăului, *„iernatec“*[1].

La această ocazie, dacă *vameșul* este mărișor și pe lângă aceea încă și isteț, se fac foarte multe glume, căci împotrivindu-se mirele de a plăti *vama*, el încă sare cu gura la dânsul zicându-i că, dacă nu-i va plăti de bunăvoie, va trebui să-i plătească de nevoie.

Datina de a plăti *vama* trebuie să fie foarte veche nu numai la românii din Bucovina și din Moldova, ci și la cei din unele părți ale Transilvaniei, unde asemenea e uzitată.

„Când vreu mirii să iasă pe ușă din casă — spune D. Cantemir, despre românii din Moldova — frații sau în lipsa lor unchii miresei, le stau înainte cu săbiile scoase și punându-se curmeziș în ușă, le opresc

[1] „Columna lui Traian“, an. IX, p. 414 : „După finitul mesei fac un danț și întorcându-se o dată pe după masă, vornicul din fruntea danțului apucă pe ușă afară. Când mirele și mireasa au ajuns între ușile casei, unul din rudele miresei se atine la ușă cerând plata *iernatecului* de la mire, și acesta, dând câteva parale, apoi sunt liberi a ieși din casă și se duc împrejurul carului destinat a se sui mireasa“.

ieşirea. Atunci, mirele se răscumpără, dăruindu-le un cal sau altceva ce are la îndemână"[1].

În Transilvania, asemenea: „când scot şi duc mireasa la mire, mirele ori nănaşul trebuie să o răscumpere cu câţiva bani mărunţi de la starostele miresei"[2].

Iar, după ce şi-a răscumpărat acuma mirele mireasa, adică după ce a plătit băiatului *vama*, se pune danţul iarăşi în mişcare şi, jucând ca mai înainte, ies cu toţii afară.

În unele părţi, precum bunăoară în Ţara Românească, mireasa, când păşeşte pragul casei părinteşti, trebuie să tragă din picior pentru ca să se mărite şi celelalte fete[3].

După ce au ieşit afară, nu desfac danţul îndată, ci formează mai întâi o horă o *moldovenească* dinaintea casei, care se extinde mai cât e ograda de mare şi la care iau parte nu numai cei ce au ieşit cu danţul ci şi alţii, mai ales feciori şi fete, căci hora aceasta este cea mai de pe urmă, care se joacă la casa miresei.

Nemijlocit, după ce s-a format *moldoveneasca* aceasta, vorniceii dimpreună cu alţi feciori, care asemenea sunt prinşi în joc, încep a chiui următoarea chiuitură:

Du-te lume
Peste culme
Şi viaţă
Peste gheaţă,
Trandafir la puica-n braţe,
Trandafir de mânăstire
Dragilor badii copile,
Da-v-ar Dumnezeu vreun bine
Şi nouă vreo sănătate
Să vă mărităm pe toate,
Să vă dăm pe la bărbaţi
Să nu ne mai blăstămaţi.
Blăstăma-ni-ţi, blăstăma,
Dar şi voi vă veţi usca
Ca frunza şi ca iarba,
Ca frunza de pe-un stejar,
Ca iarba de pe-un hotar.
Ca frunza de pe-o sălcuţă,
Ca iarba de pe-o luncuţă[4].

Sfârşind chiuitura aceasta, încep şi altele, precum:

Frunză verde lemn topit,
Cât-îi Prutul de cotit,
De trei ori l-am ocolit
Vadul nu i-am nimerit.

[1] D. Cantemir, *op. cit.*, p. 147.

[2] Com. de I. Pop Reteganul, învăţ.: „În Transilvania îndătinează a plăti *vamă* şi atunci când mirii ies din cununie. Atunci *fătul* (crâsnicul, paracliserul) le închide uşa şi ei trebuie să-i dea un bacşiş, drept *vamă*".

[3] Ion Ghica, *op. cit.*, p. 36.

[4] S. Fl. Marian, *op. cit.*, p. 209.

Seca-i-ar izvoarele
Să-i uşte malurile,
Să-i rămâie pietrile
Să le ardă soarele,
Să le calce fetele.
Să nu fie nici o piatră,
Nu rămâie nici o fată
Să nu fie măritată.
Unde-or vedea câte-o piatră
Să le pară că-i o fată,
Unde-or vedea câte-o stâncă
Să le pară nevăstuică [1].

Dacă este timp şi voiesc ca hora începută să dureze mai lung, atunci chiuie şi alte chiuituri însă mai ales de acelea, care se potrivesc la acest prilej, bunăoară :

Frunză verde de cafea,
Bine-mi pare că-i pe-a mea
Şi pe-a mea c-a rămânea,
Duşmanii s-or înjunghia,
C-a rămas şi e pe-a mea ! [2]

[1] Din Mahala, com. de G. Tomoioagă.
[2] Din Crasna, dict. de M. Bărbuţă.

XXV

Scoaterea zestrei

Cum au sfârșit de jucat *moldoveneasca*, urmează *scoaterea zestrei*. Mai nainte de aceasta însă, *cărăușii*, adică cei ce au venit cu carele, anume ca să ducă pe mireasă la mire, înjugă boii sau înhamă caii la trăsuri și carul, în care are să încarce zestrea, îl trag în dreptul ușii, iară una dintre neveste cântă următorul cântec :

Vornicele-a vremea bună
'Njugă boii și te-adună!
Vornicele-a vreme rea,
'Njugă boii și te ia,
Și te ia pe ici colea
Pân-la puiculița mea ![1]

Vornicelul primare cum vede că, cărăușii au tras acuma carul, menit pentru încărcarea și ducerea zestrei de dinaintea ușii, dă semnul celorlalți vornicei și feciorilor, care se află în nemijlocita sa apropiere, ca să înceapă a rădica și a scoate zestrea prin aceea că poruncește lăutarilor să cânte *războiul* sau *oleandra* [2], cântecele uzitate la scoaterea zestrei.

[1] Din Mănăstirea Humorului, com. de G. Avaram învăț.

[2] *„Oleandră“* se numește și un joc popular, care după cât știu eu până acum, e uzitat în satele Calanfindești și Ceahoru din Bucovina și în timpul căruia feciorii chiuie următoarele chiuituri :

În Calafindești:

Cine joacă *oleandra ?*
Catincuța munteanca
Cu cosițe ascuțite
Cu tulpane mohorâte,
'N capătul tulpanului
Piatra sulimanului.
Sulimanul, de ce-i bun ?
De umblat sara pe drum.

În Ceahoru :

Cine joacă *oleandra ?*
Savetcuța, munteanca
Cu cosițe răscosițe
Cu tulpane mohorâte,
Cumpărate
Din cetate
Cu trei lei și jumătate.

Lăutarii încep a cânta.

Vorniceii, dimpreună cu alți feciori, intră în casă, ca să scoată zestrea, care, în genere, e așezată în următorul mod : în *ladă*, ce-a cumpărat-o mirele înainte de nuntă și care e pusă pe o laiță, se află *valuri de pânză, mânișterguri, ștergare, ștergărașe, fețe de mese, năfrămi* etc. ; deasupra pe ladă : *saci necusuți, sumane, lăicere, lăicerașe, scorțare, catrințe, oghialuri,* iar deasupra tuturor acestora : *perine și perinuțe.*

Dar feciorii n-o pot lua și scoate, așa de lesne, după cum și-ar închipui cineva, căci o soră de-a miresei, puindu-se lângă ladă, nu lasă pe nime să se apropie și să apuce zestrea, ci apărând-o cu un tulpan sau c-un tistemel, zice celor ce voiesc s-o ia :

Ho! stați, stați!
Nu luați !
Căci și eu am tors la buci
Și-mi trebuie de papuci ![1]

Dacă mireasa n-are soră mai mică decât dânsa, se pune lângă ladă o vară de a ei ; iară în lipsa acesteia orișicare altă fată sau nevastă înnemurită cu dânsa și aceasta, ca și cea de mai nainte, joacă lângă zestre, bate în pălmi și nu lasă pe nime să se apropie de dânsa, până ce nu vine nunul cel mare s-o răscumpere, zicând că marfa ei este foarte scumpă fiindcă și ea a lucrat la dânsa.

Dacă zestrea e frumoasă, nunul o răscumpără prin aceea că dă celei ce o păzește o păreche de papuci noi, iară, dacă e mai slăbuță îi dă numai vreo 50 cr.[2]

Și abia acuma, după ce a răscumpărat-o nunul, se apropie și ia fiecare câte un obiect de pe ladă și anume : cei dintâi *perinuțele,* iară ceilalți celelalte obiecte, pe rând. Și după ce le-au luat, le scot afară tot jucându-le și chiuind felurite chiuituri. Ieșind cu dânsele afară le duc până lângă trăsura în care au să fie puse și în care se află nuna cea mare dimpreună cu alte neveste, încunjură cu dânsele, de trei ori, trăsura și abia după a treia încunjurare le dau nunei celei mari, ca să le așeze în trăsură.

Vorniceii, care au luat perinuțele, când le joacă și le scot afară, chiuie următoarea chiuitură :

Să trăiască mămuța
C-a făcut perinuța ;
Să trăiască cea bătrână
C-a făcut țoluri de lână ;
Să trăiască fetele
C-au scărmănat penele.

[1] Din Calafindești, dict. de M. Molociu.
[2] Datina aceasta de a se pune un frate, o soră sau și altcineva dintre neamurile miresei lângă ladă sau chiar și deasupra acesteia și a nu lăsa pe nimeni s-o scoată din casă afară până ce n-o răscumpără mai întâi cu o sumă anumită de bani, sau și cu un alt oareșicare obiect potrivit pentru cel ce o păzește, există nu numai la români, ci și la *morlachii* din Dalmația, la *sârbii* din Lovrec, între Narenta și Cetina, precum și la cei de pe lângă Primorje, din Makarska, apoi la *maghiari* și la *tirolezi.* Vezi Düringsfeld, *op. cit.*, p. 47, 76, 77, 78, 113.

Perinuța cea dintâi
Că mi-or pune-o căpătâi;
Că mi-or pune-o sub coștițe[1].

Sau

Perinuța cea dintâi
Lui N.N. căpătâi,
Perinuța cea pestriță
Lui N.N. sub coștițe[2].

Când încunjură carul sau căruța, în care se așează zestrea, chiuie următoarea chiuitură:

Toată vara n-am lucrat,
Tot de aceste-am așteptat.
Nici la vară n-oi lucra,
Tot de aceste-oi aștepta...
Dară tare te-i mira,
De mi s-or mai întâmpla[3].

Sau:

Toată vara n-am lucrat,
Tot de-aceste-am așteptat.
Nici la vară n-oi lucra,
Tot de-acestea-oi aștepta.
Perinuța cea pestriță
La mire pe sub coștițe;
Perinuța cea mai mare
Cea mai mare și mai moale,
La mire pe sub picioare[4].

Tot pe când încunjură trăsura, amăgind pe nuna cea mare, adică întinzându-i fiecare vornicel obiectul ce-l joacă și trăgându-l iarăși îndărăpt, chiuie:

Ia, ia, ia da nu ți-oi da,
De-i fi vrednică-i lua,
De nu îi mai aștepta![5]

Nuna sau o nevastă răspunde la aceste cuvinte ale vorniceilor astfel:

Joacă zestrea pe surcele,
Câtineluș vornicele,

[1] Din Crasna, dict. de M. Bărbuță; din Calafindești, dict. de S. Francu; din Margine, com. de Eufr. Bodnărescu stud. gimn. și din Boian, com. de V. Turtureanu.
[2] Din Voitinel, com. de T. Gramatovici.
[3] Din Voitinel, com. de T. Gramatovici.
[4] Din Ilișești, colecția autorului.
[5] *Ibidem.*

Cătinel, nu te silì,
Că slujba ți-i prăpădi [1].

Pe urmă, după ce au scos toată zestrea și au așezat-o în trăsură, apucă doi inși și lada și pe aceasta tot rădicând-o și lăsând-o în jos, o scot afară. Și cum simțesc că lada e ușoară, că nu e plină cu albituri, se fac că se îndoaie și o scapă în jos, ca și când ar fi așa de ticsită că nu sunt în stare s-o ducă și nu încetează a bate cu pumnii într-însa, până ce o pun în trăsură.

În cele mai multe locuri din Bucovina însă e datină ca, după ce s-a luat toată zestrea și a rămas numai lada, să se pună pe aceasta și fata sau nevasta care a păzit-o și să se lase a fi scoasă și ea dimpreună cu lada afară.

Mai tot aceeași datină există și în Moldova și în Bucovina, la scoaterea sau rădicarea zestrei.

Aice, în timpul când se apropie *rădicarea zestrei* (de pe ladă) două copile câte c-o năframă în mână sunt suite și așezate lângă ladă. Aceste copile se numesc *cuscre*. Lăutarii începând a cânta cântecul obișnuit la rădicarea zestrii, flăcăii, nuntașii mirelui, se reped să ia zestrea cu asalt. Copilele, adică *cuscrele*, îi resping arătându-le năfrămile ca semn poruncitor, să nu se apropie. În fine, după mai multă hărățală, începe a se rădica zestrea de pe ladă, a se juca și chiui de către nuntași, prin strigăte: *„Hî, hăi!"* și așa se pune în carul și trăsurile ce sunt pregătite.

Când însă voiesc să scoată lăzile, atunci se pun două la ușă, care se înțelege cea de pe urmă *gardă* [2] și înfigând cuțitele în ușorii ușii, cruciș, nu dau drumul lăzilor, până când nunul cel mare nu plătește o dare bănească [3].

Nuna cea mare, dimpreună cu celelalte neveste, care asemenea stau în căruță și așează zestrea, ca să nu pice pe drum, bate neîncetat din palmi și mulțămește fiecăruia pentru cele aduse. Iar când au sfârșit de scos și de așezat toată zestrea, învârtindu-se în toate părțile și bătând din palmi, zice:

Bine-mi pare, bine-mi pare,
C-am umplut carul ist mare
De perini și de scorțare [4].

În unele sate din Bucovina, precum bunăoară în Boian și Ceahor, *svașca*, dimpreună cu druștele sunt acelea, care așează zestrea în car, nu nuna cea mare. Iar când așează zestrea *svașca* cântă:

Călinuță verde-n cui,
Ca mine svașcuță nu-i.
Călinuță după masă,
Eu-s svașcuța cea aleasă.

[1] Din Voitinel, com. de T. Gramatovici.
[2] Sub *„gardă"* se înțelege aici ceea ce în Bucovina se numește *„vamă"*.
[3] I. Mârza, *op. cit.*, p. 10—11. Oprirea lăzii cu zestrea e uzitată și la *tirolezi*; vezi Düringsfeld, *op. cit.*, p. 113.
[4] Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.

Frunză verde de cicoare,
Am cumnată ca o floare.
Liuliu, liuliu și bine-mi pare,
Am un tată [1], socru mare [2].

După ce au scos acuma și lada și au pus-o în trăsură, se duce unul dintre feciori sau și un bărbat, care e mai prefăcut și mai poznaș și scoate *o traisă nouă* sau *o păreche de desagi*, în care se află merinde pentru cei tineri, precum : *o găină friptă*, și *umplută, frănzole, colaci, plăcinte*, etc., apoi *străchini, linguri, ștergare*, adică tot lucruri trebuincioase la masă, ca tinerii, după ce vor ajunge acasă, să aibă ce mânca și cu ce să mănânce. Pune, după aceea, traista sau desagii, astfel încărcați de soacra cea mică, pe o *cociorvă*, îi ia în spate și iese cu dânșii afară tot jucând și încârligându-se, ca și când ar avea să-i scape jos de grei ce sunt. După ce ies afară încunjură de trei ori trăsura cu dânșii și apoi îi dă nunei celei mari.

Nuna ia desagii, îi strânge bine și sara, când au ajuns acasă la mire, îi dă tinerilor, care mănâncă numai ei singuri din bucatele ce se află într-înșii.

În unele locuri, precum bunăoară în Crasna, după ce au scos traista sau desagii din casă, nu-i dau nunei, ca să-i strângă, ci îi pun socrului mare, tatăl mirelui, în spate și acesta îi dă apoi nunei.

Iar pe când scot desagii și pe când îi joacă, o nevastă, înrudită cu mireasa, cântă următoarea doină, care până chiar și pe cei mai împietriți la inimă îi face să lăcrimeze :

Rămâi, maică, sănătoasă,
Dacă n-ai fost bucuroasă
Ca să-ți vezi fiicuța-n casă
De spălat, de măturat
Și de făcut de mâncat.
Ce-a fost dulce am mâncat,
Ce-a fost frumos am luat,
Ce-a fost urât ți-am lăsat.
Rămâi, nene, sănătos,
Dacă n-ai fost bucuros
Să ai un copil frumos.
Că sara, când îmi veneai
La uși nu te-apropiai
Și-n ferești nu zurăiai
Da de-acum, când îi veni,
Tot la ușă te-i opri
Și-n ferești îi zurăi [3]

Altă nevastă, văzând că părinții miresei au început nu numai a lăcrima, ci chiar și plânge și voind a-i mângâia, cântă :

Frunză verde de salată,
Cuscr-a rămas făr-de fată.

[1] Aici se schimbă numele.
[2] Din Ceahor, com. de M. Dimitrovici, stud. gimn.
[3] Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.

De-ar fi cuscra sănătoasă
Face-a fată mai frumoasă.
Frunză verde de smochină,
Fata cuscri-i gospodină.
Frunză verde de cicoare,
Socru mare, socru mare,
Nu şedea cu supărare,
C-aveţi fiica ca o floare![1]

Tot timpul cât ţine scoaterea zestrei, mirele şi cu mireasa stau alăturea afară privind cum o scot şi mai ales mirele, căci mireasa, fiind 'nhobotată, puţin ce vede din cele ce se petrec în jurul ei.

În fine, mai e de observat încă şi aceea că vornicei şi cu ceilalţi feciori, care scot zestrea, apucă tot ce le vine înainte şi ce cugetă ei că le va fi tinerilor de trebuinţă şi duc nunei în trăsură. De aceea, părinţii miresei trebuie să ia foarte bine seama, cine ce apucă şi ce scoate afară şi mai ales atunci, când le-au mai rămas şi alte fete de măritat.

De multe ori însă feciorii, pe lângă zestrea cea adevărată a miresei, mai apucă şi alte lucruri din casă, cu scop numai spre a se hărăţi cu socra cea mică şi cu surorile miresei[2].

Pe lângă obiectele, care s-au înşirat mai sus, miresele române din Transilvania mai capătă încă şi multe altele.

Modul scoaterii din casă şi aşezării lor în trăsuri e însă acelaşi ca şi în Bucovina.

Iată ce ne spune, în privinţa aceasta, I.C. Tacit:

„Cum soseşte mirele, *tronul*, adică lada miresei, plină cu valuri de pânză şi cu hainele ei, împreună cu instrumentele de casă ale femeii, precum: *fus, furcă, iţe* etc. se pun în car, spre a însemna că mireasa are să îmbrace familia cea nouă cu toate vestmintele de pânză. Apoi în el se pune mireasa, împreună cu mai multe fete şi femei, pe când în celălalt car, în care se află *jugul, sapa, toporul* etc. instrumentele bărbăteşti pentru lucrarea câmpului — ca angajament al bărbatului întru sudoarea feţei lui va face pământul să deà fructe pentru alimentarea noii familii — se urcă mirele, feciorii şi alţi bărbaţi"![3]

Luarea şi ducerea nu numai a furcii şi fusului, ci chiar şi a statelui (războiului), dimpreună cu mireasa, era uzitată şi la romani[4].

La românii din Macedonia „*paea*" (zestrea) miresei, care se compune din câteva perine, chilimuri, velinţi şi o ladă mare plină cu albituri şi alte obiecte casnice, nu se scoate şi nu se duce deodată cu mireasa, ca la dacoromâni, ci ea se-ncarcă duminică dimineaţă, pe unul sau mai mulţi cai şi cu aceştia o duc apoi la casa mirelui. Tot atunci se pun deasupra zestrei pe cai şi doi băieţi mici, care merg până la casa mirelui; acolo apoi îi scoboară, dându-le câte un bacşiş![5]

[1] Din Ceahoru, com. de M. Dimitrovici, stud. gimn.
[2] Datină foarte răspândită în Bucovina.
[3] I. C. Tacit, *op. cit.*, p. 28.
[4] Pliniu, h. n. VIII, 194.
[5] T. T. Burada, *Datinele*... p. 419.

XXVI

Iertăciunea

Nemijlocit, după ce au scos toată zestrea și au așezat-o în trăsură, urmează *iertăciunea*[1].

Aceasta se ia în următorul mod : Pun dinaintea casei o masă acoperită cu o față nouă iară pe masă *sarea* și *colacii*, care au fost dimineață puși dinaintea miresei, până a nu se porni aceasta la cununie, precum și *un șip cu vin sau rachiu și un pahar*. Dinapoia mesei pun un scaun lung, așternut cu un lăicer pe care se pun să șadă părinții și neamurile cele mai de aproape ale miresei. Dinaintea mesei aștern fân, peste acesta un lăicer sau covor, iară deasupra covorului o perină pe care îngenunche mireasa și mirele stând amândoi cu fața plecată și îndreptată spre răsărit, dinaintea părinților.

În unele sate nu întrebuințează masa, ci părinții miresei, punându-se pe un scaun așternut dinaintea casei, maică-sa ține în brațe o perină, pe perină o jemnă și o huscă de sare, tată-său asisderea pe brațe un șip cu rachiu și un pahar, iar mireasa îngenuche dinaintea lor pe o *scorțare*, pe când mirele stă dinapoia miresei în picioare.

În alte sate însă, precum bunăoară în Voitinel și Gălinești, din districtul Rădăuțului, când are să se ceară *iertăciunea* și binecuvântarea, aștern dinaintea casei fân, pe fân o scoarță, pe scoarță pun o perină, iară pe aceasta un colac de grâu, un șip cu rachiu și un pahar. Mireasa îngenunche pe perină, cu fața spre părinți, iară mirele stă dinapoia ei în picioare.

Pe când se așează scaunul și masa și pe când se așterne fânul și lăicerele sau scoarțele, pe atunci una dintre neveste cântă cu un glas foarte duios și plângător, următoarea doină :

Frunză verde mărăciune,
Ie-ți copilă iertăciune !
De la frați, de la surori,
De la grădina cu flori,
De la mamă, de la nene,
De la strat cu garofele,
De la fete de la joc,
De la strat cu busuioc ![2]

[1] În unele sate, precum bunăoară în Boian, *iertăciunea* aceasta se ia înainte de scoaterea zestrei.

[2] Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.

Iar, după ce s-au așezat acuma toate la locul lor, după ce s-au pus părinții pe scaun și mireasa a îngenunchiat dinaintea lor toți nuntașii câți se află de față, strângându-se împrejurul miresei și a părinților acesteia, își descoperă capurile și ascultă cu cea mai mare luare aminte *„iertăciunea"* sau *„iertăciunile"*, care se iau în numele miresei de către un vornicel sau și de către un alt nuntaș, care le știe mai bine și care, stând ceva mai de o parte cam între mireasă și părinții acesteia, asemenea cu capul gol, vorbește precum urmează :

Gloate și noroade stați
Și la mine vă uitați,
Precum eu acum mi-oi sta
Și din gur-oi cuvânta.
Cât de frumos m-oi smeri,
Cât de cu rost eu voi fi
Și cât de mândr-oi vorbi,
Cu capul plecat
Cu șlicul luat.
Dumnezeu dintru-nceput
S-a îndurat și a făcut
Ceriul și pământul
Numai cu gândul
Și cu cuvântul,
Marea și câte-s într-însa
Numai cu zisa.
Și-a împodobit :
Și-apoi s-a milostivit
Și-a împodobit :
Ceriul cu soarele
Și cu stelele,
Cu stele
Măruntele
Ca să privim și noi la ele ;
Și cu luna
La care privim totdeauna ;
Cu luceferi luminoși
La care noi iști păcătoși
Oricând privim bucuroși.
Și-apoi iar-a poruncit
Pământului de-a-nverzit.
Și pe pământ
L-a împodobit
Cu câmpii
Și cu munții,
Cu văile,
Cu dealurile
Și cu măgurile,
În carile
Locuiesc toate fiarele ;
Cu tot felul de copaci
Și cu tot feliul de flori
Și pomi frumoși, roditori,
Care-și după seminția sa,
C-aș-a vrut Sfinția sa.
Și cu aceste cu toate,
Ca Dumnezeu cel ce poate,
A mai făcut
Raiul, la răsărit
Osebit
De acest pământ
Iar dup-aceasta văzând
Dumnezeu și cunoscând,
Că n-ar fi bine să fie
De-nceput până-n vecie
Pământul fără de om,
S-a-ndurat
Și a luat
Pământ
Și-n sfârșit
A zidit
Omul ce i-a trebuit ;
Și-a luat Dumnezeu lut
Și după-al său chip a făcut
Pe strămoșul nostru Adam,
De la care suntem neam :
Cu trupul din lut,
Cu oasele din piatră,
Cu ochii din mare,
Cu frumusețea din soare,
Cu toate stichirile trupului
Deosebit de ale sufletului,
Și-a suflat cu duhul
Și-i *învise* [1] trupul.
Și iar zise, că nu-i bine,
Omul cel dintâi pe lume
Și-a suflat cu duhul
Singur să fie
Fără de soție.
Și iar puse Dumnezeu
Lui Adam un somnuț greu
Și l-a adormit
În mijlocul raiului,
Precum el mărturisește,

[1] *Invis* = și i-a înviat.

Când din gur-așa vorbește:
„M-am culcat și-am adormit,
Că Domnul m-a sprijinit".
Și-atunci i-a luat din a stânga
O coastă care-a fost mai mică[1]
Ca să nu-i fie nemică
Și-a zidit pe strămoașa noastră Eva,
De la care ni se-nțelege viața.
Și-a suflat cu duhul
Și i-a învis trupul.
Adam din somn s-a sculat,
A oftat, s-a bucurat
Șin din gur-a cuvântat:
„Mulțămescu-ți Doamne ție,
Pentru că mi-ai dat soție!
Că eu văd acum prea bine,
Ca și tine,
C-aceasta-i trup din trupul meu
Și sânge din sângele meu
Și os din osele mele
Și carne din carnea mea
Și aceasta se va chema
Mie soție
Până-n *săvârșie*.
Pentru aceea va lăsa
Fiul pe tatăl său
Și pe frate-său
Și pe mumă-sa
Și pe soră-sa
Și se va lipi de muierea sa
Și-amândoi or fi un trup,
Căci așa Domnul a vrut".
Dar Adam a și greșit
Și din rai s-a izgonit
Și-a fost scos pe acest pământ,
Numai pentru ne-ascultare
Îi dete pedeapsă mare;
Izgonit din rai afară
Să-i fie viaț-amară.
Puseră soarele vecinic
Să ne fie nouă sfeșnic
Și o puse și pe lună
Să ne fie nouă mună;
Și le dete iarăși raze
Ca-n toată lumea să vază
Și le zise Dumnezeu:
„Să trăiți, să odrăsliți,
Ca iarba să vă-nmulțiți
Pământul să-l stăpâniți!"
Și de-atunci și noi încoace
Ne tragem neam
Din neam
Și viță
Din sămânță,
Până ce-a venit
Și-a sosit
Vremea și acestor feți
Ai d-voastră fii drepți,
Cărora Dumnezeu le-o rânduit
Zi de căsătorit
Și după cum și ei s-au gătit,
Cu genunchii plecați
Și cu ochii lăcrimați,
Cu genunchii plecați la pământ,
Ca mlădița cu rod mult
Și se roagă cu glas mare
Să le dați binecuvântare
D-voastră cinstiți
Și buni părinți
Să vă îndurați,
Să-i iertați
Și să-i binecuvântați,
Căci binecuvântarea părinților
Întărește casa fiilor,
Iar blăstemul părinților
Risipește casa fiilor.
Precum Domnul s-a îndurat
Și a binecuvântat:
Pe Adam cu Eva,
Pe Iacob cu Reveica,
Pe Isac cu Rachila...
Deci prin cuvânt
Vom începe-al doilea rând
Ca dumneavoastră cinstiți
Și buni părinți,
Care de Domnul sunteți rânduiți
Ca și pomii cei rodiți,
Ce-s fac roda lor
Din răcoarea rădăcinilor,
Să vă îndurați,
Să-i iertați
Și să-i binecuvântați,
Căci vreu să meargă la a lor casă,
Ce de Dumnezeu li este aleasă.
Și părinții să trăiască
Iară fiul de la născut
Până l-a căsătorit
Nu-i înaintea părintelui negreșit.
Și acuma ar vrea

[1] Poporul crede că Eva e făcută din cea mai mică coastă ce a avut-o Adam, de aceea e muierea întru toate mai mică și supusă bărbatului.

Să se ducă la a lor casă,
Care-i de la Dumnezeu aleasă.
Domnul vă trăiască
Și pe d-voastră
Fii iubiți
Și cinstiți,
Și vă stăpânească
Și vă-nvrednicească
Ca s-ajungeți
Și să vă umpleți
De bucurie
Și de veselie
Cum s-a înzestrat
Și s-a bucurat
Aron prorocul,
Când i-a înverzit toiagul,
Ținându-l în mână,
Ne-având rădăcină,
De doisprezece ani uscat
A-nverzit făr a fi udat...
Fiind fiii d-voastră
De d-voastră,
Cinstiți
Părinți,
Născuți
Și crescuți,
Poate c-or fi avut,
Greșeli înaintea d-voastră,
Dar să luați sama bine
Precum poruncește
Dumnezeu câmpurilor
Și se năzuiește
Verdeața ierburilor,
Așa și d-voastră cinstiți
Și buni părinți
Să vă îndurați
Și pe fiii d-voastră
Să-iertați
Și să-i binecuvântați.
Și vă milostiviți,
Să-i blagosloviți,
Să fie blagosloviți
Și de Dumnezeu întăriți.
Că părintele mult trudește
Pân-pe fiul său îl crește.
Iară fiul de la născut
Până la căsătorit
Nu-i înaintea părintelui negreșit.
Și acuma ar vrea
Să se ducă la a lor casă
Care-i de la Dumnezeu aleasă
Dar, aducându-și aminte
C-au călcat ale dv. cuvinte,
S-au întors cu smerenie
Să ieie iertare și blagoslovenie.
Deci d-voastră cinstiți
Și buni părinți
Nemică nu îngăduiți,
De la inimă mă milostiviți
Și pre fiii d-voastră îi iertați
Și-i binecuvântați,
Căci binecuvântarea părinților
Întărește casa fiilor,
Iară blăstămul părinților
Risipește casa fiilor !...
Și câți mă fericiți
Toți vă veseliți
Și câți m-ascultați
Toți vă bucurați,
Precum s-a bucurat
Fericitul Noe
Ieșind din corabie,
Înnoind pământul
Și sfârșind cuvântul ;
Și a sădit vie
Și s-a umplut de bucurie ;
Și a băut vin.
Veselindu-se deplin,
Amin ! amin amin !
Cine n-a zice : amin !
Să ne-npiedice de cioată de arin
Și să deie cu capul de un spin,
C-apoi știu c-a zice : amin !
Mie, ce-am urat deplin,
Astea, zău, mi se cuvin :
Un pahar, două de vin,
O năfrămioară de in,
Gurița să-mi șterg de vin
Și de ar fi și de holercă
N-aș mai zice, zău, nemică,
Ci m-aș șterge pe mânică.
Și-ncă mi s-ar mai cădea
O copilă ochișea,
Care a fi de seama mea ;
Și de-a vrea, a vrea,
De nu, dracul să o ia ! [1]

[1] Din Ilișești, dict. de Petrea Rotariu.

În Fundul Moldovei este datină că, după ce s-a scos zestrea, nu se cer iertăciunile afară, ca prin celelalte sate din Bucovina, ci mirele și mireasa dimpreună cu neamurile lor cele mai de aproape, se întoarnă îndărăt în casă. După aceasta, părinții miresei aștern un covor sau lăicer frumos pe podele, pe care pun și o perină. Mireasa îngenunchează pe perină, iară mirele, punându-se și stând de a dreapta miresei în picioare împreună trei degete la un loc ca și cum ar voi să-și facă cruce și așa le lipește el apoi de cușmă sau de pălărie. Iară unul dintre vornicei, luându-și cușma din cap, începe a vorbi într-acest chip :

Ascultați cinstiți nuntași
Și meseni împrejurași,
Aceste două, trei cuvinte,
Care-s de Dumnezeu rânduite,
Că se roagă acești fii
La frați și la surioare,
La veri și la verișoare,
La unchieși și la mătuși,
Dară mai cu de ales
La acești cinstiți părinți
Ce-s de Dumnezeu rânduiți
Ca și pomii cei rodiți,
Ce dau roadă ramurilor
Din răcorile rădăcinilor,
Să-i ierte, să-i blagoslovească.
Că nu sunt fii ca să crească
Și la părinți să nu greșească.
Că părinții mult trudesc
Până pre fiii lor cresc
Și de toate îi feresc.
Deci, cinstiți și buni părinți,
Care sunteți rânduiți
Ca și pomii cei rodiți,
Ce dau roadă ramurilor
Din răcorile rădăcinilor.
Stați puțin și căutați
La acești fii ai d-voastră,
Care stau îngenuncheați
Ca niște măsline
Cu inimile pline,
Cu sufletele-ndurate,
Cu capurile plecate.
Și se roagă să-i iertați
Și să-i binecuvântați,
Spre bine să-i îndreptați
Și spre locul
Cu norocul ;
Și viață
Cu dulceață,
Și spre sănătate
Care-i mai bună din toate.
Că nu este începutul
Și sfârșitul
De la acești fii ai d-voastră.
Că este începutul
De la moși,
De la strămoși,
De la strămoșul Adam
De la care ne tragem cu toții neam.
Că Dumnezeu din-nceput
A făcut
Ceriul și pământul
Numai cu cuvântul.
Și cu aceste cu toate,
Domnul sfânt, ca cel ce poate,
Mult n-a stat, n-a zăbavit
Și ceriul l-a-mpodobit
Cu stele
Mărunțele
Cu soarele și cu luna,
Cum le vedem totdeauna.
Și-apoi iar a poruncit
Și pământu-a împodobit :
Cu râpi și cu văi adânci,
~~Cu dealuri și munți cu stânci,~~
Cu păduri, cu brazi înalți
Cu ulmi și fagi rămuroși,
Cu ierbi mândre înflorite
Și cu tot felul de vite.
Cu lemne roditoare
Și cu flori mirositoare.
Cu ape și reci izvoare
Și cu tot felul de fiare
Și cu tot felul de paseri
Care cântă-n fel de glasuri,
Care după seminția sa.
C-așa vrut Sfinția sa.
Și cu aceste cu toate,
Dumnezeu, ca cel ce poate,
A făcut cu gândul
Și cu cuvântul
Raiul despre răsărit
Deosebit de acest pământ

Și-n rai pe Adam l-a zidit
Cu trupul din pământ
Și cu auzul din vânt
Cu sângele din rouă,
Cu ochii din mare.
Cu frumusețea din soare.
Și din lut i-a făcut trupul
Și l-a înviat cu duhul.
Adam în picioare s-a sculat
Către Domnu-a cuvântat:
„Cum eu un om singur
Această lume să stăpânesc"?
Iară Domnul Dumnezeu
I-a dat atunci un somn greu;
Și Adam a adormit
Și apoi a întins mâna dreaptă
Și a luat din coasta stângă
Și a zidit pe străinoașa noastră Evă.
Adam deșteptându-se
Și din somn trezindu-se
Spre Dumnezeu s-a-ndreptat
Și din gura-a cuvântat:
„Mulțămescu-ți Doamne ție,
Pentru că mi-ai dat soție
Că eu văd acum prea bine
Ce s-a întâmplat cu mine,
Tocm-acuma văd și eu
Trup ales din trupul meu,
Sânge din sângele meu
Și os scos din osul meu.
Aceasta să-mi fie soț
Pân la ziua de județ
Cu toate stichiile trupului,
Deosebit de ale sufletului".
Adam a vorbit cu cuvântul,
Dară a greșit cu gândul.
Dumnezeu le-a poruncit,
Ei porunca n-au păzit
De aceea i-a pedepsit
Și din rai i-a izgonit
Și din gură le-a vorbit:
„A trăi, voi să trăiți
Și-a-nmulți, să vă-nmulțiți
Ca năsipul mării,
Ca iarba câmpului,
Ca frunza codrului.
Sfârșit să n-aveți
Dar și-a muri, să muriți!"
Așa și acești fii iubiți
Ai dumneavoastră cinstiți
Îndurați și buni părinți;
De când ei că s-au născut
Poate multe v-au greșit
Până ce mari au crescut,
Că greșelele fiilor
Înaintea părinților
Îs ca ierbile câmpilor
Și ca frunza codrilor.
Dar părinții toate lasă
Și pe fii întemeiază
Cu răbdare și iertare
Și cu binecuvântare.
Deci, iubiților părinți,
Care sunteți rânduiți
Ca și pomii cei rodiți
Tot nemica nu gândiți,
Ci pe fiii dumneavoastră
Ce stau înaintea noastră
Și înaintea dumneavoastră
Smeriți și plecați
Faceți bine și-i iertați
Și mi-i binecuvântați
Că binecuvântarea părinților
Întemeiază casa fiilor,
Iar blăstemul părinților
Răsipește casa fiilor.
De-ar fi casa lor din piatră
Totuși s-a răsipi toată
De sus și până-n talpă
Și n-ar fi vrednici s-o facă.
Iar dumneavoastră cinstiți
Îndurați și buni părinți,
De Dumnezeu să fiți
Totdeauna pomeniți,
Că acestor fii acuma
Iată că le-a sosit vremea
Ca să se căsătorească
De ei singuri să grijească
Și să meargă fiecare
Când acuma este-n stare,
La a lui casă
Ce-i de Dumnezeu aleasă,
Să meargă care-și la casa sa,
Că Dumnezeu așa vrea
Să creadă într-un cuvânt
C-așa Dumnezeu a vrut.
L-acești fii ai dumneavoastră
Domnul sfânt să le dăruiască
Minte-ntreagă și noroc,
Mintea lui Solomon
Și firea lui *Arion*.
Să fie gazde de găzduit,
Săracii de miluit,
Părinții de pomenit...
Și eu câte le-am urat
Toate-s cu adevărat.

De s-a afla vreo minciună
Să mă păliţi
C-o plăcintă bună-n gură
C-oi căsca şi eu odată
O gură mare căscată
Şi-oi înghiţi-o deodată [1].

În Muntenia este datină că înainte de ce pleacă nunii acasă, lăutarul, care cântă, aşterne înaintea mesei două perniţe, aşa numite *„căpătâie"* pe care îngenunche mirele cu mireasa. Atunci lăutarul încetează de a cânta din vioară şi cu un aer foarte serios de paternitate, începe următoarea oraţie, zisă *„de iertăciune"*.

Marele şi puternicul Dumnezeu
Cel ce a făcut cerîul şi pământul
Şi-a împodobit cerîul cu mulţi luminători,
Iar pământul l-a-mpodobit cu flori,
Când văzu că n-ar fi deloc bine
Să fie lumea făr de stăpânitor,
Luă ţărână cu mâinile Sfinţiei sale
Şi zidi pe strămoşul nostru Adam
Şi-i suflă duhul său cel sfânt
Şi-l făcu om viu pe pământ.
Şi văzând Dumnezeu că nu e bine
Să fie omul singur, numai cu sine,
Cu greu somn pe moş Adam adormi ;
Şi luând din coastele lui o coastă,
Zidi cu ea pe Eva, strămoaşa noastră,
Iar după ce o zidi, îl deşteptă
Şi arătându-i-o îl întrebă :
— „Cât dormişi Adame, avuşi vreo visare ?"
— „Am văzut Doamne o prea frumoasă floare
Şi mi se pare că de mi s-ar dărui,
Nici n-aş mai îmbătrâni,
Nici n-aş mai muri !".
Arătându-i-o, Dumnezeu i-o şi dărui,
De aceea, din neam în neam, din rudă în rudă,
Toţi oamenii de la dânşii s-a tras rudă
Şi obiceiul însoţirei a rămas
Pân-a venit vremea şi la aceşti însoţiţi,
Să-i iertaţi, socri şi nuni şi să-i blagosloviţi
Precum a blagoslovit Adam pe Avram cu Sara
Şi Sara pe Iacov şi cu Rachila ;
Mulţi coconi să nască şi să crească
Şi astfel să se tot înmulţească
Ca stele cerîului
Şi ca nisipul mării,
Drept aceea, se roagă de dumneavoastră
Să-i iertaţi şi să-i blagosloviţi,
Precum Isus Cristos la Cana Galileii
A blagoslovit apa de s-a făcut vin.
Şi iarăşi se mai roagă de dumneavoastră
Nuni mari

[1] Com. de T. Leuşteanu, proprietar.

Şi socri mari,
Şi boieri de prin prejurul mesei,
Să-i iertaţi şi să-i blagosloviţi,
Cum a blagoslovit Dumnezeu pe Aron
Când toiagul în mână i-a înfrunzit
De doisprezece ani fiind uscat;
Pentru că iertăciunea şi blagoslovenia părinţilor
Întăresc casele fiilor;
Ca să vă bucuraţi dumneavoastră de dânşii
Şi dumnialor să se bucure de fii,
Şi să vă trăiască până la cinstite bătrâneţe.
Asemenea şi eu mă rog de dumneavoastră
Ca şi după smerita-mi rugăciune
Să le dăruiţi dumnealor iertăciune[1].

După ce a sfârşit oratorul de luat iertăciunile, părinţii miresei iau *pânea* şi *sarea* şi anume, tatăl de o parte iar maică-sa de altă parte, şi punându-le acestea mai întâi pe capul mirelui, apoi pe capul miresei, îi binecuvântează zicând:

Dumnezeu cel prea-ndurat
Să vă binecuvânteze
Cu pâne şi cu sare,
Cu darul sfinţiei sale;
Cu tot binele
Din roua cerului,
Şi grăsimea pământului![2]

În urma acestor cuvinte de binecuvântare pânea şi sarea le-o dă lor.

Cererea *iertăciunii* sau a *iertării*, după cununie, e uzitată şi la românii din Transilvania[3], Ungaria[4], precum şi la cei din gubernia Cherson în Rusia.

„Când mireasa din Transilvania se desparte de casa părintească — şi mai ales când se mărită într-un sat străin, atunci — scrie I. Georgescu — doi feciori îi cer *iertăciune* de la părinţi, care, cu lacrimi în ochi, o sărută şi o binecuvântează".

Iar că datina aceasta este uzitată şi la românii din gubernia Cherson ne putem încredinţa din următoarea oraţie, care întru nimic nu se deosebeşte de cele ce le-am înşirat mai sus:

Staţi nuntaşi şi ascultaţi
Sama bine să luaţi
La două, trei cuvinte a noastre,
Ce le-am spune dumneavoastră.
D-voastră cinstiţi părinţi,
De la Dumnezeu orânduiţi,
Spre fiii voştri căutaţi,
La pământ îngenunchiaţi;
Cu capul la pleţăciune,
Cu inima la iertăciune,
Să roagă să-i iertaţi

[1] G. Tem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 182—183; O variantă a acestei oraţii din Muntenia găsită în colecţiunea lui Radu Zugravul din secolul al XVIII-lea, vezi la acelaş autor, p. 183.

[2] Din Crasna, dic. de M. Bărbuţă şi din Fundul Moldovei, com. de T. Leuşteanu.

[3] Com. de I. Georgescu.

[4] Com. de El. Pop.

Şi să-i binecuvântaţi;
Căci nu sunt fii să trăiască
Şi părinţilor să nu greşească.
Binecuvântarea părinţilor
Întăreşte casa fiilor,
Blăstămul părinţilor
Risipeşte casa fiilor:
De-ar fi pe temelie de piatră
O fărâmă până-n talpă
De-ar fi pe temelie de lut
O fărâmă până-n pământ.
D-voastră, cinstiţi părinţi,
De la Dumnezeu orânduiţi,
La aceste mlădiţe priviţi,
Toate la o parte lăsaţi
Greşelele lor să le uitaţi
Ca să fie de părinţi iertaţi
Şi de Dumnezeu binecuvântaţi
În veci amin.
Şi mie-un pahar de vin
Şi o năframă de in,
Ca să-mi şterg guriţa de vin [1].

În capitolul V, am amintit, în treacăt, că *cererea iertăciunilor* în numele tinerilor căsătoriţi şi binecuvântarea acestora din partea părinţilor e uzitată mai la toate popoarele creştine din Europa. Am arătat totodată şi cuprinsul oraţiilor, ce se rostesc cu ocazia acestei cereri. N-am amintit însă nimic în privinţa formei şi originei acestor oraţii.

Acuma însă, după ce cunoaştem toate oraţiile, numite cu un termen tehnic poporan *iertări* sau *iertăciuni*, cred că aici e locul cel mai potrivit să vorbim puţin şi în privinţa formei şi originei lor.

Toate *iertăciunile* au trebuit să fie, dintru început, în proză şi numai cu timpul li s-a dat forma de poezie. Ca dovadă despre aceasta ne pot servi chiar şi unele dintre dânsele care, neîncuviinţându-ne spaţiul, nu le-am putut reproduce şi pe acelea aici. Prin urmare, forma lor de astăzi nu poate să dateze decât dintr-un timp mai nou şi această formă lesne a putut să le-o dea înşişi românii.

Materialul, care a servit spre compunerea acestor oraţii sunt parte rugăciunile uzitate în biserica ortodoxă, care se citesc în timpul logodnei şi a cununiei de către preoţii funcţionari, parte cuvântările acestora, care sunt în uz a se rosti, nemijlocit, după săvârşirea logodnei şi începerea cununiei. Ca dovadă despre această aserţiune ne pot servi mulţimea de fraze, ba chiar şi pasaje întregi, care sunt luate din aceste rugăciuni şi trecute în oraţiile din cestiune. Nu-i vorba că şi fantezia poporului încă a contribuit foarte mult la întregirea şi înfrumuseţarea lor.

Prin urmare, autorul original al *iertăciunilor* nu poate să fie, după părerea mea, nimeni altul fără numai un popor, care s-a ţinut de biserica ortodoxă.

Care e însă poporul acela şi când le va fi compus el? e o întrebare care deocamdată, în lipsa izvoarelor trebuincioase, e cam greu de rezolvat.

[1] T. T. Burada, *O călătorie în satele moldoveneşti*... p. 291.

XXVII

Despărțirea

Cum au căpătat binecuvântarea părintească, atât mirele cât și mireasa, sculându-se din genunchi, sărută mânile părinților precum și ale neamurilor, care au stătut pe scaun alăturea cu socrii, luându-și în același timp rămas bun de la dânșii. Mireasa sărută nu numai mânile acestora, ci și ale tuturor celorlalte neamuri ale sale, iar cu fetele cu care a fetit se sărută în gură.

Una sau și mai multe dintre nevestele de față, când începe mireasa a săruta mânile părinților săi și a-și lua rămas bun de la dânșii, cântă diferite doine, care storc lacrimi din ochii tuturor celor ce se află de față. Din mulțimea acestor doine reproducem aici pe cea următoarea :

Frunză verde de alună,
Ia-ți mireasă ziua bună
De la mamă de la tată
De la fântâna de piatră ;
De la frați, de la surori,
De la fete și feciori,
De la grădina cu flori ;
De la flăcăi de la joc,
De la strat cu busuioc,
De la prieteni și iubiți
De la pomii înfloriți,
De la prieteni și vecini
De la luncă cu sulcini [1].

Când spune mireasa părinților și celorlalți să *rămâie sănătoși*, cântă așa :

Busuioc verde pe masă,
Rămâi, maică, sănătoasă,
Dacă n-ai fost bucuroasă
Să mă vezi primblând prin casă.
Busuioc strujit pe jos,
Rămâi, taică, sănătos,
Dacă n-ai fost bucuros

[1] Din Vama, com. de G. Tema, stud. gimn.

Să ai parte și folos
De-a ta fiică mult frumoasă
S-o vezi sara-mblând prin casă [1].

Sau așa :

Busuioc mândru pe masă,
Rămâi, maică, sănătoasă,
Dacă n-ai fost bucuroasă
Să mă vezi sara prin casă
Ca și-o garoafă frumoasă.
Busuioc mândru tufos,
Rămâi, tată, sănătos
Dacă n-ai fost bucuros
Să mă vezi primblând pe jos
Ca și-un trandafir frumos [2].

Sau și astfel :

Busuioc bătut în masă,
Rămâi, maică, sănătoasă,
Dacă n-ai fost bucuroasă
Să trăiești cu fiica-n casă,
Să mănânci cu ea la masă [3].

După ce a sărutat mânele tuturora și și-a luat rămas bun :

Frunză verde, lemn uscat
Ziua bună mi-am luat
De la frunzuța de fag,
De la tătuța cel drag ;
De la fir, de la ierbuță,
De la scumpa mea măicuță,
De la strug de viorele,
De la mândre frumușele,
De la strat de busuioc,
De la feciori, de la joc ;
De la frați, de la vecini,
De la lunca cu sulcini,
De la stea de lângă soare,
De l-a mele surioare ;
De la frați, de la surori,
De la grădina cu flori ;
De la stea de lângă lună,
De la neamuri dimpreună...
Săracile vițișoare [4]
N-or mai vedea sfântul soare [5].

[1] Din Vama, com. de G. Toma, stud. gimn.
[2] Din Mănăstirea Humorului, com. de G. Avram și din Mitocul Dragomirnei, com. de Al. Țăranu.
[3] Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.
[4] *Vițișoare* = cosițe.
[5] Din Mitocul Dragormirnei, com. de Al. Țăranu.

Dacă fata se mărită după un fecior din alt sat chiar după un străin, atunci, pe lângă cântecele citate, se mai cântă încă și cele următoare:

Mă rugai, maică, cu milă,
Să-ți pui măr dulce-n grădină,
Să mă dai să-ți fiu vecină,
Dar ți-ai pus un pădureț
Și m-ai dat să nu mă vezi
Și ți-ai pus un spin uscat
Și m-ai dat în străin sat.
De la ce m-ai depărat?
Valeo! rău mi te-ai temut
Că ți-oi veni la-mprumut.
În străini de aș fi lucraț
Trei zile n-aș fi mâncat
Și-mprumutul ți-aș fi dat
Să nu mă fi depărtat [1]

Sau aceasta:

Tot ți-am spus, mămuță, haî
Pe mine să nu mă dai:
Peste ape late
Și prin alte sate,
Peste ape line
Prin sate străine.
Să nu mă dai după bun
Dacă-i dintr-un sat străin;
Să mă dai după mai rău,
Să mă dai în satul meu.
Ce folos că-mi este bine
Dacă-s prin sate străine,
Mai bine mi-ar fi mai rău
Și-aș ședea pe locul meu [2].

Sau aceasta:

Fost-am una la părinți,
Ca și luna între doi sfinți;
Părinții s-au îndurat,
De dânșii m-au depărtat
Peste mări și peste munți
În codri la niște curți
La părinți necunoscuți,
Când vedeam pe soacră mea
Îmi părea că-i mama mea,
Cînd vedeam pe socru meu
Îmi părea că-i tată meu;
Când vedeam cumnatu meu

[1] Din Vama, com. de G. Toma, stud. gimn.
[2] Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.

Îmi părea că-i frate meu,
Când vedeam cumnatele
Îmi părea surorile [1].

Când mireasa, pătrunsă fiind de jale că trebuie să se despartă de părinții săi, începe a suspina și a plânge din adâncul inimii sale ; nevestele cântărețe, în loc s-o mângâie și s-o molcomească, cântă următoarea doină prin care o întărâtă și mai tare la plâns și are tot dreptul să-și plângă viața cea fericită și plăcută ce a petrecut-o la părinții săi, căci, după ce se mărită, să aibă toate de-ntrecut și să-i meargă orișicât de bine totuși nu mai poate avea aceeași viață, care a avut-o la părinți.

Dar să ascultăm doina !

Plângi, fiică, plângi și suspină,
Că mergi pe mână străină
Și te-or mustra fără vină
Și te-or bate fără milă;
Că mila de la bărbat
Ca frunza de pom uscat.
Când socoți că te umbrești,
Mai tare te dogorești.
Că ți-ai căpătat o soacră
Tocmai ca și-o poamă acră.
Și-ai un socru
Cum îi focu.
Când îi vedea soacră-ta
Îi gândi că-i mama-ta,
Când îi vedea socru-tău,
Îi gândi că-i tată-tău.
Când îi face voie bună,
El te-or plesni peste gură
Și nu-i fi cu voie bună [2].

Sau aceasta :

Plângi, fiică, plângi și suspină,
Că mergi în casă străină
Și te-or mustra fără vină,
Te-or bate fără pricină
Și fără vreun pic de milă ;
Că mila de la bărbat
Ca umbra de păr uscat ;
Când cugeți că te umbrești,
Mai tare te dogorești.
Să nu cați la băț prea tare
Cât va fi de gros și mare
Că el ți l-a arătare
Tot pentru neascultare.
Să nu cați bățul de-i gros,

[1] Din Vama, com. de G. Toma, stud. gimn.
[2] Din Ilișești, colecția autorului.

Ci să te uiţi tot în jos,
Că-i plânge şi-i suspina
Şi oftând vei căuta,
Când în cer, când în pământ
Şi tu nu-i putea nicicând
Nimărui zice-un cuvânt.
Şi când ţi-i aduce-aminte
De ale mele cuvinte
Lacrimi a curge ţi-or prinde.
Şi când ţi-i aduce aminte
De acest cuvânt al meu
Ţi-or merge lacrimi părău![1]

Precum îndătinează romāncele din Bucovina, când îşi iau rămas bun de la părinţii lor, a cânta felurite cântece de despărţire, tot aşa îndătinează şi surorile lor, din celelalte ţări locuite de români. Ba! ce este şi mai bătător la ochi, cântecele acestora din urmă nu numai că tratează despre unul şi acelaşi obiect, ci cele mai multe dintre dânsele, fiind compuse mai tot din aceleaşi versuri, seamănă aşa de tare cu a celor dintâi, ca şi când ar fi alcătuite de acelaşi autor, cu toate că românul din Bucovina şi cu cel din Transilvania, Banat şi România, sute de ani n-a fost în atingere.

Iată acuma o doină din Transilvania, care se cântă, când mireasa îşi ia rămas bun de la părinţii săi:

Nimeni nu e-nceluită
Ca fata când se mărită,
Că dă mâna c-un ţăran
Ce nu l-o văzut *şohan*[2],
Îşi dă mâna şi se duce
Şi-şi lasă măicuţa dulce;
Lasă fraţi, lasă surori,
Lasă grădina cu flori.
Ia-ţi mireasă pe vecie
Rămas bun de la fetie;
De la fir de busuioc,
De la feciorii din joc;
De la fir de tămâiţă,
De la fete, feciorițe,
De la fir de mintă creaţă,
De la feciori de pe braţe;
De la fir de caragiale,
De la prietenele tale[3].

Altă doină, tot din Transilvania:

Noapte bună, mama mea,
Des pe-aici nu me-i vedea

[1] Din Pătrăuţ, lângă Suceava com. de V. Turtureanu, preot şi din Mitocul-Dragormirnei, dict. de Ioan Iachimciuc, proprietar.
[2] *Şohan* = nicicând, cuv. ung.
[3] Com. de I. Pop Reteganul.

Că ție nu ți-a plăcut
Să mă vezi umblând prin casă,
Să fim cu toți la o masă,
Să ne vezi pe toți lucrând
Și la o masă prânzind.
Tu, mamă, te-ai îndurat,
Foarte rău m-ai străinat,
Departe la alte curți
La părinți necunoscuți,
Unde nu cunosc pe nime
Nici n-oi povesti cu tine.

Iar, dacă merge din satul său natal, adaugă :

Am avut iubit în sat,
M-o cerut și nu m-ai dat,
Că tu, maică, te-ai temut
Că-oi veni a pită-mprumut
Și nu ți-oi da-o mai mult ;
Și m-ai dat în sat departe
Să vin cu dăsagi-n spate[1]

Altă din Sîncelu și împrejurimi :

Da ia-ți *Gogio*[2] ziua bună
De la tată, de la mumă,
De la frați, de la surori
De la grădina cu flori,
De la fir de busuioc
De la fetele din joc.
De la fir de tămâiță
De la fete din uliță.
Plânge mama Gogiei
La tâțâna portiței,
Se roagă de sântul soare
Să țină ziua mai mare
C-are fiică ducătoare,
Peste munți,
În alte curți,
La părinți necunoscuți
Și la frați,
Neîntrebați.
Ian ieși soacră mic-afară
De vezi calul mirelui
Cum vine de supărat,
De trei zile n-a mâncat,
Ori fânul e rogozos
Ori mirele-i mânios,
Ori iarba e rogozoasă,
Ori mireasa nu-i frumoasă !
Trageți boi,
Trageți nevoi,
Că nu trageți lemne groase
Că trageți pe doamna voastră.
Tu plângi Gogie și nu prea
Că nu știi cine te ia,
Că să știi cine te ia,
Nice mâne n-ai tăcea.
Țâpă grâu, nu țâpa pleavă,
Să fie mire de treabă.
Drag de car cu șase boi
Ai mirelui numai doi,
Înaintea boilor
Este-un cireș înflorit
Dar nu-i cireș înflorit
Că-i mirele podobit[3].

[1] Com. de I. Pop Reteganul.
[2] În unele părți ale Transilvaniei și cu deosebire în Munții Apuseni, mireasa în ziua dintâi, până o învelește nașa ca pe neveste, se numește *gogiă*, și cântecele când o duc la cununie și când se desparte de casa părintească se numesc : *a gogi*. Vezi Frâncu — Candrea, *op. cit.*, p. 163.
[3] Com. de I. Pop Reteganul.

Fetele din Munții Apuseni ai Transilvaniei, de părere de rău, că se despărțesc de mireasă, o duc pe aceasta în cămară, unde o pun pe un scaun și ele, stând în picioare, încep a o *gogi*, în următorul mod:

Vino vino, nună mare,
Bate-ți punga d-a *stângare*
De scoate pe fină-ta,
De voiești a o avea;
Și-o dă-n legea românească
C-așa-i dată la nevastă.
Gogia, gogia și nu prea
Pară-ți bine că te ia.
Ia-ți tu Gogia ziua bună
De la frați de la surori
De la vișinii cu flori;
De la fir de busuioc
De la fete, de la joc,
De la fir de silinină,
De la fete din grădină;
De la fir de tămâiță,
De la fete din uliță;
De la casă, de la mamă
De la toți câți sunt d-o samă...
Că te duce peste munți
La părinți necunoscuți.
Bucură-te soacră mică,
Că-ți rămâne loc în joc
Și scaun în șezătoare
Și ciubăr de haine mare
Și cărare către vale.

După acest cântec, nașa, mergând în cămară, dăruiește fetelor mai multe monede de argint, ca răscumpărare a miresei de la prietenele ei și aducând-o în casă, vornicul mirelui dă semnalul de plecare prin această cuvântare, adresată vornicului miresei:

Iubitului meu frate,
Iubitor de frăție tate
Îți mulțumesc
Și mult bine îți poftesc:
De câte te-am rugat,
De toate m-ai ascultat,
Însă numai acuma
Te mai rog pentru una
După cum mi se pare
Această odraslă ca o floare
Acum la a mânelor sărutare
Se roagă c-un cuvânt de iertare:
Ca să vă-ndurați
Cuvântul de iertare să-l dați.
Am mai sta de a ura
Și multe am mai cuvânta,
Dar ni-i frică că vom însera.
Lungă cale avem,
Multe nu putem
Să mai înșirăm,
Deci acum voim
Să pornim
Și tot binele vi-l poftim.

Vornicul mirelui mai cere de la vornicul miresei și *două cătane*, ca, călăuzi, ca să nu rătăcească drumul. Cătanele sunt cei doi *frați-de-mireasă*, care îi pun în car lada, hainele și alte obiecte și care însoțesc mireasa până la socrii mari, unde rămân până la isprăvitul ospățului [1].

Românceele din Macedonia cântă asemenea diferite cântece, când își ia mireasa rămas bun de la părinții săi și e gata să plece la casa ginerelui (mirelui).

Iată unul și dintre cântecele acestora:

— Nu-mi plânge, doamnă și *dudie* [2]
Nu-mi plânge

[1] Frâncu — Candrea, *op. cit.*, p. 163—165.

[2] *Dudie* este o vorbă ce nu se întrebuințează de loc azi în Crușova și în satele vecine. Se află vorba aceasta numai în cântecul ce se cântă mireselor. Mireasa e numită *„doamnă și dudie"* ceea ce arată că *dudie* înseamnă mireasă și că vorba aceasta a fost cu timpul lăsată la o parte. Vorba *dudie* nu există la popoarele vecine. Astăzi miresei din Crușova îi zice *„'nvestă ginerelui"*, sau *„'nvestă nouă"*, pl. *'nveste nale*. Nota culegătorului.

Că mi-ţi aspargi muşuteaţa
— Las-să aspargă ! ce o voiu ?
Vă-mi plângu !
Cum plânge tata ti mine,
Vă-mi plângu !...
— Nu-mi plânge, doamnă şi dudie ,
Nu-mi plânge
Că mi-ţi aspargi tinereaţa !
— Las-să aspargă !, ce o voiu ?
Vă-mi plângu !
Cum plânge mama ti mine
Vă-mi plângu !...
— Nu-mi plânge doamnă şi dudie !
Nu-mi plânge !
Că mi-ţi aspargi muşuteaţa !
— Las să aspargă ! ce o voiu ?
Vă-mi plângu !
Cum plângu fraţili ti mine
Vă-mi plângu !...
— Nu-mi plânge, doamnă şi dudie !
Nu-mi plânge !
Că mi-ţi aspargi tinereaţa !
— Las-să aspargă, ce o voiu ?
Vă-mi plângu !
Cum plângu surorile a mele
Vă-mi plângu !...
— Nu-mi plânge doamna şi dudie !
Nu-mi plânge
Că mi-ţi aspargi muşuteaţa !
— Las-să aspargă ! ce e voiu ?
Vă-mi plângu !...
Că acolo mine în închisescu,
Vă-mi plângu !...
Nu ştiu ce va se-ndisescu,
Vă-mi plângu !...

Dacoromâneşte :

— Nu plânge doamnă şi dudie !
Nu plânge !
Că-ţi strici frumuseţea.
— Las-să se strice ! de ce să o voiu ?
O să plâng !...
Cum plânge tata de mine
O să plâng !
— Nu plânge doamnă şi dudie
Nu plânge !
Că o să-ţi strici tinereţea !
— Las-să se strice ! de ce să o voiu ?
O să plâng !
— Nu-mi plânge doamnă şi dudie
Nu plânge !

Că-ţi strici frumuseţea
— Las-să se strice ! de ce să o voiu ?
O să plâng !...
Cum plâng fraţii de mine
O să plâng !...
— Nu plânge doamnă şi dudie
Nu plânge !
Că o să-ţi strici tinereţea !
— Las-să se strice ? de ce să o voiu ?
O să plâng !
Cum plâng surorile mele,
O să plâng !...
Nu plânge doamnă şi dudie !
Nu plânge !
Că-ţi strici frumuseţea !
— La-să se strice ! de ce să o voiu ?
O să plâng !
Fiindcă acolo unde eu pornesc
O să plâng !...
Nu ştiu cum are să mi se întâmple,
O să plâng !... [1]

Când îşi ia mireasa rămas bun de la părinţi, tatăl ei cinsteşte pe mire cu paharul, iar pe mireasă o cinsteşte maica sa cu şipul. Atât mirele cât şi mireasa, primind cel dintâi păharul, iar mireasa şipul, după ce mulţămesc şi cinstesc dintr-însele, le strâng şi le iau cu sine.

Paharul pe care părinţii miresei îl dau tinerilor căsătoriţi de băut acuma la despărţire şi după care îi demit apoi în pace din casa lor, se numeşte, mai ales în Moldova, *pahar de cale albă.* [2]

În Munţii Apuseni ai Transilvaniei părintele miresei ia un pahar nemijlocit înainte de a se sui mireasa în car, îl înfăşoară într-o năframă mare de mătase, îl umple cu vin şi pune într-însul o piesă de argint sau de aur. În pragul uşii închină la mama miresei, şi aceasta la mire, care bea vinul şi piesa o ţine în gură până când iese din curte (ogradă). Mireasa sărută mâna tatălui său, care o prinde în braţe o sărută pe obraz, îi dă o piesă de argint sau de aur pe care mireasa o leagă într-un colţ al batistei şi după ce îi vorbeşte încetişor la ureche o petrece până la car [3].

În Bucovina, după ce părinţii miresei au cinstit pe tineri şi după ce aceştia au mulţămit, nu numai părinţilor, ci şi tineretului, care a luat parte la nuntă pentru bunătatea ce au arătat-o faţă de dânşii până la

[1] V. Petrescu-Cruşoveanu, *op. cit.*, p. 76—79.

[2] Dim. Cantemir, *op. cit.*, p. 147 ; B.P. Hasdeu, *op. cit.*, t. I, p. 704, ne spune : „*Calea albă,* în unele locuri peste Carpaţi se chiamă ceea ce se zice mai obişnuit *Calea-primară ;* eu însă sunt de părere că cu totul altceva e *Calea albă* şi cu totul alta *Calea-primară.* Sub *Calea albă* se înţelege numai ceea ce ne spune I. Budai-Deleanu (*Dict. Mos. în Mus. istor. din Bucureşti)* citat de B. P. Hasdeu adică : „*Der erste Weg den die Braut zum Bräutigam macht*" (prima cale ce o face mireasa la mire), pe când sub „*Calea-primară*" după cum vom vedea la locul său înseamnă : prima cale ce o fac amândoi tinerii la o săptămână sau două după cununie, la părinţii miresei. Adj. *albă* din *Cale-albă* are înţelesul de *curată, nevinovată,* pe când *Cale primară* sau în timpul acesteia nu mai poate fi vorba despre castitate sau nevinovăţie.

[3] Frâncu—Candrea, *op. cit.*, p. 165.

căsătoria lor, se formează iarăşi un fel de danţ la mijlocul căruia vine mirele şi mireasa şi cu acesta merg apoi până la trăsura în care e zestrea încărcată, încunjură de trei ori trăsura, iară după a treia oară apucă mirele pe mireasă în braţe şi dându-i de vreo trei ori cu biciul sau scorbaciul peste spate, o urcă în trăsură.

În unele sate din Bucovina, precum în Boian, mirele suie mai întâi pe mireasă şi apoi încunjurând singur trăsura de trei ori, îi trage miresei câte un băţ sau dacă este călare, câte un bici zicând :

Hai mireasă la sălaş,
De-aici năravul să-ţi laşi [1]

Această bătaie cu băţul sau zbiciul, care e uzitată şi la ruşi [2] însemnează, pe de o parte, că mireasa a intrat acuma pe mână de om, pe de altă parte însă, stând datina aceasta în strânsă legătură cu răpirea miresei, însemnează că ea nu voieşte de bună voie, ci numai cu sila să meargă la bărbatul său.

Când dă mirele să rădice pe mireasă în trăsură, o nevastă, care stă la spatele miresei, cântă :

Taci mireasă nu mai plânge,
Că eu la mă-ta te-oi duce,
Când a face plopul pere
Şi răchita vişinele
Şi proţapul mugurele
Şi tânjala viorele
Şi resteul coarne moi,
Atuncea-i merge-napoi ! [3]

Sau aşa :

Frunză verde lăcrămioară,
Lado, lado, surioară
Du-te-n haine de mireasă,
La bărbatul tău acasă.
Lasă mamă, lasă tată,
Că de-acum eşti măritată,
Lasă fraţi, lasă surori,
Lasă grădina cu flori,
Că tu singur-ai să fii,
O grădină de copii.
Lado, lado nu mai plânge
Mijlocelul nu-ţi mai frânge,
Că acasă te-i întoarce
Şi la maica ta te-i duce,
Chiar atunci şi nici atunce
Când bondariu-a face miere,
Când a face plopul pere

[1] Com. de V. Turtureanu.
[2] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 27.
[3] Din Crasna, dict. de M. Bărbuţă.

Şi răchita vişinele
Să-ţi alini pofta cu ele![1]

După ce s-a suit acuma mireasa în trăsură, nuna cea mare ia o *jemlă* şi rupând-o în două, drept în vârful capului, coboară amândouă bucăţelele pe ambele părţi ale miresei şi punându-le una de o parte, iar cealaltă de altă parte, pune pe mireasă ca să şadă în mijlocul lor.

Când nuna rumpe *jemla*, mireasa se întoarce cu faţa spre răsărit şi făcându-şi de trei ori cruce se roagă lui Dumnezeu, ca să-i ajute.

În Transilvania e datină ca mireasa singură să rumpă o pâne în patru bucăţi şi să o arunce apoi în cele patru puncte cardinale, dând prin aceasta a se înţelege că o nouă familie are să-şi întindă binecuvântările sale în toate părţile prin primirea de oaspeţi şi nutrirea celor săraci.

În Ţara Românească aceasta se face, ca şi în Bucovina, de către *naşa*, adică nuna cea mare, cu acea deosebire numai că aici se mai adaugă şi un vas cu vin, în care se moaie pânea înainte de a fi aruncată[2].

În acelaşi timp maica miresei sau şi o nevastă care e înnemurită cu mireasa, leagă câte o năframă de căpeţelele cailor sau de coarnele boilor de către om, de la carele tuturor *cărăuşilor*[3]. Aceste năfrămi sunt menite pentru *cărăuşi*, adică pentru vizitii.

După ce s-a făcut şi aceasta şi după ce s-au suit în care şi căruţe toţi nuntaşii, care au de scop să petreacă pe tinerii soţi până la mire acasă, precum şi o păreche de lăutari, care le cântă tot drumul, încălicând şi mirele, dimpreună cu vorniceii săi, se pornesc cu toţii şi se duc la mire. Iar nuntaşii, ce mai rămân la părinţii miresei, aruncă după dânşii cu grâu precum şi cu alt soi de pâne albă, zicând:

Să-nfloriţi ca merii,
Ca perii
Pe la mijlocul verii,
Ca toamna cea bogată
Cu de toate îndestulată![4]

Despărţirea, despre care ni-i vorba, e generală; ea se află fără abatere, la toate popoarele.

Fiecare mireasă e cuprinsă, în momentul acesta, de o nespusă întristare şi durere, chiar şi atunci când bărbatul după care se mărită şi l-a ales ea singură.

[1] V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 383. Despre fiinţa mitologică „*Lado*" care se invoacă în acest cântec, Dim. Cantemir, *Descrierea Moldovei...*, *op. cit.*, p. 54 scrie următoarele: „*Lado et Mano*, numele acestor zei le invocă matroanele mai ales la nunţi de unde se poate deduce că sub acestea se înţeleg *Venus* şi *Cupido*, patroanele amorului nupţial". Ce se atinge în special de numele acestei fiinţe apoi trebuie să notăm aici că românii l-au adoptat de la poloni. Vezi, Düringsfeld, *op. cit.*, p. 210:

Deschide, măicuţa mea,
Pentru mine, fiica ta,
Lado, Lado.

[2] I. C. Tacit, *op. cit.*, p. 28.
[3] Legarea unor năfrămi sau tistimele de căpestrele sau căpeţelele cailor şi coarnele boilor e uzitată şi la alte naţiuni. Amintim aici pe maghiari. Vezi Düringsfeld, *op. cit.*, p. 47.
[4] Datina românilor din cele mai multe părţi ale Bucovinei.

Asemenea şi părinţii, chiar şi la acele popoare, la care iubirea şi alipirea de fiii lor nu e aşa de dezvoltată şi de mare, ştiind însă prea bine ce fel de soartă le aşteaptă pe fiicele lor, când se mărită, sunt cuprinşi de aceeaşi întristare şi simt aceeaşi durere când soseşte momentul despărţirii, ca şi fiica lor.

Deci, nu trebuie nicidecum să ne mirăm dacă, voind a compara datinele şi cântecele de la acest act, vom afla că ele au o asemănare bătătoare la ochi nu numai la români şi nu numai la popoarele înrudite cu aceştia, ci până chiar şi la cele mai divergente atât în privinţa naţională cât şi cea etnografică.

Dovadă despre aceasta servească-ne următoarele exemple :

Mireasa franceză, când soseşte momentul despărţirii *„le départ"*. prinzând a plânge îşi ia rămas bun, tocmai ca şi mireasa română, nu numai de la părinţi şi de la întreaga familie, nu numai de la feciori şi fete, de la servitori şi servitoare, ci până chiar şi de la boii de la plug chemându-i cu cele mai desmierdătoare cuvinte pe nume. Apoi, de la obiectele de pe lângă casă, din casă şi din bucătărie. Şi numai după ce şi-a luat rămas bun de la toate acestea, se lasă a fi luată şi dusă la părinţi [1].

Iar femeile din Gascogne, în timpul acesta, cântă :

„Nevastă îţi laşi pe mă-ta pentru totdeauna ca să slujeşti la un străin... Cu lacrimi şi nu cu rouă şi-a spălat mireasa picioarele. Plângeţi voi pereţilor, plângeţi voi căpriori ai acoperemântului, aţi pierdut floarea casei" [2].

Tot la această ocazie femeile măritate din Rusia, zic miresei :

„Greu îi să părăseşti părinţii — greu, să părăseşti mamă şi tată — greu să te-nveţi cu altă familie, cu alt tată, cu altă mamă" [3].

În fine, prietenele miresei svăbeşti, din Amberg, în Oberpfalz, înainte de a păşi surata lor, pentru ultima oară, peste pragul uşii părinteşti, cântă :

> Plângi, copilă, plângi
> Că-n veci nu te-om duce acasă,
> Te ducem peste gunoiul tătă-tău,
> Nici când nu ţi-a merge, cum ţi-a mers [4].

Din cele arătate aici rezultă deci că, aceeaşi întristare, aceeaşi durere, aceleaşi îmbrăţişări şi rămas bun şi mai tot aceleaşi cântece se află în decursul despărţirii, chiar şi la popoarele cele mai diferite unul de altul în privinţa naţională !

[1] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 254.
[2] P. Lafargue, *op. cit.*, în „Contemporanul", an. VI, p. 9.
[3] *Ibidem*, p. 9.
[4] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 130 :

> Woin, Moidl, woin
> Mia firn di nimma hoim
> Mia firm di üba deins Vodars Mikt
> Ës gaid da nimma wais da gang-rist.

XXVIII

Vulpea

Dacă mirele nu e din acelaşi sat cu mireasa, atunci, nemijlocit, după ce s-a suit mireasa în trăsură şi mirele cu vorniceii săi au încălecat pe cai şi dau să plece spre casă, feciorii de sat se reped la poartă, o închid şi nu lasă pe nuntaşii din satul străin, însă mai cu seamă pe mire şi pe mireasă să iasă din ogradă afară, până ce acesta din urmă nu le plăteşte o dezdăunare pentru că ei au jucat pe mireasă, cât timp aceasta a fost fată mare.

Această plată, care constă mai ales dintr-o măsură oareşicare de băutură, precum şi datina împreunată cu dânsa, se numeşte în cele mai multe părţi ale Bucovinei *„vulpe"* sau *„hulpe"*.

Dacă acuma mirele voieşte ca atât lui cât şi miresei să nu i se întîmple nimică, plăteşte mai întâi fără cea mai mică împotrivire „vulpea" cerută, scoate după aceasta un şip de rachiu, cinsteşte pe toţi feciorii de-a rândul, îşi ia rămas bun de la dânşii mulţămindu-le pentru că i-au jucat mireasa cât a fost fată mare şi apoi, deschizându-i-se poarta şi dându-i-se drumul, se porneşte şi se duce cât se poate de repede cu mireasa şi cu toţi petrecătorii săi ca nu cumva feciorii de sat să-şi tragă pe samă şi apoi să i se întâmple vreo neplăcere sau chiar nenorocire pe drum.

Dacă însă mirele e un om înţinat şi cărpănos, dacă se pune de pricină şi nu voieşte defel să plătească feciorilor de sat „vulpea", sau dacă plăteşte mai puţin de cum au cerut aceştia, atunci nu e prea bine de dânsul, şi mai ales când vreun fecior din sat a avut de gând singur să ia de nevastă pe fata ce s-a măritat şi părinţii ei n-au vrut s-o dea sau ea singură n-a voit să meargă după dânsul. Atunci îl lasă pe mire să iasă, dar pe de altă parte se duc înaintea lui, strică pretutindeni toate podurile cele mai slabe pe unde are să treacă nunta, sau, ce e şi mai rău, caută un prilej bun de a răsturna trăsura în care se află mireasa, a împrăştia şi a tăvăli zestrea acesteia, şi a face astfel atât mirelui cât şi miresei mai multă supărare şi daună, decât ar fi ţinut toată *„vulpea"*.

Ba ! unii miri nu scapă nici cu atâta, ci ei o păţesc şi mai rău, căci feciorii de sat, cum văd că se pun de pricină, se apucă nu numai la ceartă, ci sar chiar şi la bătaie şi nu un mire se duce bătut măr acasă. Şi dacă se amestecă şi nuntaşii săi, atunci şi aceştia sunt bătuţi şi luaţi pe fugă.

De aceea, fiecare mire din sat străin caută cât mai degrabă să plătească „vulpea", ca să scape cu obrazul curat.

La românii de pe ambele ţărmuri ale Crişului-Negru, comitatul Bihariei, când cuscrii şi cu mirele se gată, ca să se ducă cu mireasa la mire, e asemenea datină de a opri pe mire la poartă şi a cere de la dânsul un fel de răsplată pentru mireasă, după cum ne putem încredinţa din următorul cântec, numit *„nevesteasca"*, care se cântă la această ocazie de 4 sau 3 inşi

dintre cuscri şi tot atâţia din partea miresei sau dintre *corintei*, după c melodie de tot frumoasă şi armonioasă.

Mirele :

Portari, portărei,
Dragi oamenii mei,
Daţi-mi[1] mândra mea
Deschideţi poarta,
Ca să ies cu ea !

Portăreii :

Mire frumuşel,
Tânăr feciorel,
Nu te lăuda
Zău cu aceasta :
Că noi nu ţi-om da
Mândruliţa ta,
Pân ce-i fi vorbit
Cine ne-a venit
De la voi la noi ?

Mirele :

Bine mă-ntrebaţi.
Răspuns căpătaţi :
Că eu mi-am mânat
La voi un bărbat,
Pe socrul cel mare
Ziua-ntâia oară,
Să vadă fata
Că mândră-i sau ba ?

Portăreii :

Mirel de la masă,
Pe soriţa noastră
N-om da nicidecum,
Până nu ne spui :
Că a doua oară
Pe cine-mi mânară
De la voi la noi ?

Mirele :

Portărei de poarte,
Io răspund la toate
Că a doua dată
Zău eu am mânat
Pe cumătrul mare
Să vadă fata
Că mândră-i sau ba ?

Portăreii :

Mire prea iubit !
Bine ne-ai vorbit ;
Dar tot nu ţi-om da
Nevestuţa ta,
Până ne vei spune,
Că pe astă lume,
Pe deasupra noastră
Ce umbră-i mai groasă ?

Mirele :

Astă lume are
O umbră mai mare
Care-i cea mai groasă
Şi-i deasupra noastră ;
Umbra cerului.

Portăreii :

Voinicele mire
Eşti fecior de fire,
Dar nu-i căpăta
Zău mândruliţa ta,
Pân te-om întreba :
Ce apă-i mare
Aici pe sub soare ?

Mirele :

Apa cea mai mare
Aici pe sub soare :
Roua de vară
Pe toată lumea.

Portăreii :

Mire, mirişor,
Frumuşel fecior,
Nu te lăuda
Nici cu atâta,
Cu soriţa noastră
Nu va fi a voastră
Până ce ni-i spune
Cu cuvinte bune :
Ce umbră-i mai groasă
'N faţa pământească
În post de Sân-Petru ?

Și până-i găci
Ce munte ar fi
Care e mai mare
Aici pe sub soare ?

Mirele :

Câte ați întrebat
Toate-am dezlegat,
Bine m-oi gândi
Ș-aste le-oi găci ;
Cea mai groasă umbră
Pe pământ deasupra
Umbra stogului
În postu Sân-Petrului.
Și munte-i mai mare
Aci pe sub soare ?
Zău moșinoiul
În vârful muntelui.

Portăreii :

Nu te lăuda
Că noi nu ți-om da
Nici acuma
Pe sorița noastră,
Nevastă frumoasă,
Până ce-i răspunde :
Ce glasuri mai mândre
Se aud pe-afară,
Când îi primăvară ?...
Până-i da cuvântul
Pe acest pământ
Ce urmă-i mai mare ?

Mirele :

Portărei făleți
Poarta deschideți,
Că io am răspuns
La ce mi-ați prepus :
Bine m-oi gândi
Și aste le-oi găci...
Și așa răspund
Că glasu-i mai mândru
Glas de plugărel
Cu-al său zbicurel
Pe boi-și mânând
Din gură cântând
Păsări dezmierdând,
Toate desfătând.
Și pământul n-are
Umbră mai mare
Ca și cea de plug.

Portăreii :

Bine răspunseși,
Bine ne spuseși,
Dar te-om mai împrinde
Poarta n-om deschide
Până ce ni-i spune
Ce rând fu pe tine
Și ce te-a aflat
De tu ai intrat :
În grădina mare
Fără înștiințare
Și tu ai cules
Și tu ai ales
Cea mai mândră flore
Nearsă de soare,
Câte ai lăsat
Toate le-ai călcat
Și s-au olivit
Și s-au veștejit.

Mirele :

Portărei de poartă
Sufletele bune
Tote vi le-oi spune...
În grădina voastră
Fără știrea voastră,
Zău nu m-am băgat
Ci de știre am dat ;
Nici n-am cules
Nici n-am ales,
Cea mai dalbă floare
Mândră-nfloritoare,
Ci care mi-a dat,
Care mi-a-nsemnat
Bunul Dumnezeu
Mi-am luat-o eu.

Portăreii :

Tote bine, mire
Dar ți-om da de știre,
Că fetița nostră
Dalbă drăgăstoasă,
Ea mai are frați
Zău frați ca și brazi
Și surori
Ca flori

Și frații că cer
Pălării de păr.
Cojoace-mbumbate,
Topoare-ncolțate
Surorile ei
Ele zău că cei:
Zadii răsfățate
Cârpe împănate
Cojoace-mbumbate.

Mirele:

Portari, portărei!
Dragi oamenii mei,
Deschideți poarta
Să-mi ies cu mândra
Târgul va fi joi
Și-om *mé*[1] noi și voi
Și vom târgui
Ce va trebui.

Portărețil către mama miresei:

Rămâi sănătoasă
Maică, draga nostră,
Că fetița ta
Se va-ndepărta...
Că nu ți-a plăcut
Cum ți-a făcut
Cum ți-a măturat
Și cum ți-a spălat;
Tu vei rămânea
Iară ea va me[rge]
Peste văi și munți
Peste ape, punți.
Bunul Dumnezeu
Nu telase-n rău![2]

„*Vulpea*" nu numai că se află și la italieni, ci ea are la aceștia totodată și o mulțime de numiri, precum: în Valtelina: *far la serra*, în unele locuri din Piemont: *far la barricata*, în Pistoja: *far la parata*, în Tarent: *fare la stecatta*, sau *fare la parata*, în Corsica: *far la travata* sau *far la spaltera*, în Romagna: *far il laccio*, în comun însă se numește: *far il serraglio.*

După cum îndegetează toate numirile acestea, „*vulpea*" la italieni constă dintr-un fel de piedică cu care se oprește mireasa de a trece, când se duce la biserică sau când părăsește locul natal, spre a urma bărbatului său. Adeseori, constă piedica aceasta dintr-o cordea pe care mireasa o taie cu foarfecele, când voiește să treacă, se înțelege, că după ce mirele a plătit mai întâi banii de răscumpărare[3].

În unele părți ale Franței, dacă mirele e străin și dacă pierderea miresei e simțită în locul său natal, feciorii din sat caută a împiedica plecarea ei prin aceea că aruncă bucăți de lemne înaintea carului, iar după ce au făcut aceasta, predau miresei, când iese din sat afară, un struț mare de flori. În alte părți însă adeseori se întâmplă că feciorii de sat, dacă mirele nu le-a plătit deajuns de băut, îi iau mireasa cu puterea și numai după ce le plătește o sumă însemnată de bani, i-o dau iarăși îndărăpt[4].

La basci ia pe mireasă un bărbat din rudele acesteia pe cal și fuge urmărit de mire și de prietenii lui, care cântă, slobod puști și pistoale, chiuind ca niște indieni ce se reped în luptă. Ca vântul vâjâie, zice cântecul, până ce la o cârnitură de drum se văd nevoiți a se opri înaintea unei cordeli roșie întinsă de-a curmezișul și păzită de patru țărani voinici și înar-

[1] *Mé*, provincialism în loc de *merge*.
[2] Publ. întâia oară de M. Pompiliu în „Familia", an. II, Budapesta, 1866, nr. 29, p. 346.
[3] Gubernatis, *op. cit.*, p. 182—183; Düringsfeld, *op. cit.*, p. 104.
[4] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 256.

mați din creștet până-n tălpi. Fugarii și prigonitorii nu pot trece fără să plătească bir [1].

În unele locuri din apropierea Madridului, din Spania, mirele, când e din alt loc, trebuie așișderea să-și răscumpere mireasa de la feciorii din sat printr-o câtime oarecare de vin, pâne, carne etc., ca să-i încuviințeze a-și duce mireasa acasă [1].

Tot așa fac și feciorii din cele mai multe părți ale Tiroliei, Sviţerei, Silesiei, Bohemiei [2], Rusiei, Galiției, Ungariei [3] și din Riviera delle Castella [4]. Aceștia încă o opresc pe mireasă cu o funie, prăjină, lanț, cordea sau și cu împletituri de flori și nu-i dau defel drumul, până ce mirele nu le plătește o anumită dezdăunare.

Mai pe scurt, *„vulpea“* o întâlnim așișderea la toate popoarele europene.

[1] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 113, 185—186 ; L. Dargun, *op. cit.*, p. 107—108.
[2] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 267.
[3] Gubernatis, *op. cit.*, p. 182 ; L. Dargun, *op. cit.*, p. 107—108.
[4] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 81 ; L. Dungan, *op. cit.*, p. 107.
[5] L. Dargun, *op. cit.*, p. 107.

XXIX

Prapurul

În Moldova există, în locul datinei descrise mai sus, *„prapurul"* [1], adică un fel de luptă, prin alergarea cailor.

Încă pe când nuntaşii mirelui mesesc şi pe când aceştia sunt pe la jumătatea mesei, nuntaşii miresei încep a striga de-afară pe la fereşti *„prapur, prapur !"*. Dacă dinăuntru li se dă răspuns afirmativ, e bine, de nu, atunci pun sub sechestru mantale, şei, ba chiar şi caii nuntaşilor mirelui, căci ei prin cuvântul *prapur* le cer o nouă luptă, pentru că le ia o fată din satul lor, la care sau trebuie să se supună sau să se răscumpere cu bani. Dacă nu se răscumpără la timp, atunci, când nunta dimpreună cu mirele şi cu mireasa, după ce li s-a luat acestora iertăciunile, e gata de a pleca spre casă, nuntaşii de sat li se pun în cale, îi opresc şi le cer din nou „prapur", spunându-le, în acelaşi timp, că pentru acest sfârşit li s-au sechestrat chiar şi din lucruri.

Deci, se începe lupta prin alergarea cailor şi pentru că nuntaşii miresei sunt provocatorii, apoi cei ai mirelui au dreptul să plece la fugă înainte şi ceilalţi să-i gonească din urmă până îi ajung. Dacă-i ajung, trebuie să-i răsfrângă îndărăpt, să-i ia în mijlocul lor ca prizonieri, iară dacă se împotrivesc, atunci încep a-i măsura cu bicele ce au în mână, croindu-i pe spate. Dacă însă curierii miresei nu ajung din fuga cailor pe fugarii mirelui, atunci se întorc aceştia înapoi, îi înconjură şi-i iau ei în mijlocul lor ca prizonieri. Biruiţii trebuie, după aceea, să se răscumpere prin o dare bănească începând de la un galben în jos [2].

Datina aceasta, care se află şi la taişpinii din Codrii Boemiei [3], se vede că e foarte veche la români pentru că şi Dimitrie Cantemir încă o descrie cu acea deosebire numai că pe timpul renumitului istoric, ea nu se făcea după cununie, când mirele îşi lua mireasa de la părinţii aceştia şi voia să plece cu dânsa acasă, ci înainte de cununie, când mirele sosea cu suita sa la casa miresei.

Iată şi cuvintele lui Cantemir :

„Duminică se adună toţi consângenii şi cumnaţii mirelui, ca să aducă mireasa şi trimit înainte colăcari să spună că vine mirele. Cei care sunt adunaţi la mireasă păzesc în drum şi caută să-i prindă înainte de a ajunge la casa miresei. Colăcarii, pentru ca să nu li se întâmple una ca aceasta îşi

[1] Se crede că „prapurul" îl aveau mai înainte ca steag şi care biruiau prin fuga cailor erau biruitori, câştigătorii steagului.

[2] Ioan Mârza, *op. cit.*, p. 9—11.

[3] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 185 : „Die Burschen halten vor der Hochzeit einem Wettlauf".

iau totdeauna cai foarte iuţi. Iar de se întâmplă ca să-i prindă, dacă sunt oameni de condiţie mai inferioară, îi leagă vârtos şi fără de cruţare şi-i pun întorşi pe cai, iar dacă sunt oameni mai de frunte, numai cât îi iau împrejur consângenii miresei şi-i duc la casa ei, ca şi cum i-ar duce în captivitate. Ajungând colăcarii aici, îi întreabă : ce caută, ce vreau, iar ei răspund că sunt trimişi să declare război şi oastea va sosi îndată, ca să ia cetatea. După ce au zis acestea, îi poftesc în casă şi-i fac să bea câteva pahare mari de vin, apoi aşa ospătaţi bine îi trimit înapoi însoţiţi de câţiva oaspeţi de ai miresei. Când văd aceştia că vine mirele, lasă pe colăcari, adresându-le înfruntări şi se întorc fuga către casă. Dacă cei ce însoţesc pe mire pot să alerge după ei şi să-i prindă, îi leagă şi ei aspru, fără cruţare, şi aşa îi duc cu sine până la casa miresei. În urmă, după ce au ajuns aici toţi oaspeţii, din amândouă părţile, se întrec cu alergare de cai, punându-se premii pentru cel care va rămâne victorios. Premiul între cetăţenii mai puţin avuţi este o maramă foarte frumoasă cusută, iar pentru cei mai avuţi, o bucată de pănură preţioasă ori pânză de mătasă. Mai întâi se trimit oameni înainte, ca să pună semne până unde să alerge, apoi unul strigă şi dă semn de plecare : atunci cei care se cred a avea cai mai buni, dau pinteni şi pleacă. Cel care a ajuns mai întâi, se declară învingător şi primeşte premiul din partea miresei, iar la calul său se pune o cunună de flori împletită foarte frumos" [1].

[1] Dim. Cantemir, *op. cit.*, p. 145.

XXX

Ducerea

Cum începe a se îngâna ziua cu noaptea, în unele locuri chiar și mai târziu și anume nemijlocit după luarea iertăciunilor, dacă mirele e dintr-un sat cu mireasa, iară dacă mirele e din alt sat, apoi nemijlocit după plata vulpii, urmează : *ducerea* sau *calea-albă.*

Vorniceii mirelui se pornesc călare înainte. Carul, în care se află mireasa, nuna cea mare, lăutarii și mai multe neveste, dintre care una ține luminile de cununie aprinse în mână, merge după dânșii. Înapoia carului cu mireasa urmează mirele, având de-a dreapta și de-a stânga sa doi sau mai mulți feciori care, ca și dânsul, merg călare. Iară după dânșii urmează celelalte trăsuri în care se află nunul cel mare și ceilalți nuntași.

Lăutarii, vorniceii precum și ceilalți nuntași, care petrec pe tineri, de cum au ieșit din ogradă părinților miresei și până ce ajung la mire acasă, nu încetează mai defel a bate în palmi, a juca, a cânta și a chiui fel de fel de cântece și chiuituri. Mai ales însă nuna cea mare și cu nevestele, care se află în carul cu mireasa, fac cel mai mare huiet și voie bună. Iar stegarul, unde e uzitat a fi și acesta, acuși e în fruntea, acuși e în urma excortei, jucându-și mereu steagul, ca și când ar griji să nu rămână nici unul dintre ostașii înălțatului împărat îndărăpt.

Tot stegarul, dimpreună cu un vornicel, merg în fuga mare, călări, spre locuința mirelui spunând acolo, că ei sosesc cu mireasa, apoi se întorc iarăși înapoi la oaste strigând și făcând voie bună.

Cântecele și chiuiturile cele mai îndătinate la această ocazie sunt cele următoare :

Când se pornește din ogradă sau curte :

> **Frunză verde de cireș,**
> **Hai, mamă, și mă petreci,**
> **Până-n fundul grădinii,**
> **Petrece-te-ar străinii,**
> **C-ai dat mâna cu dânșii.**

Sau :

> **Frunză verde de cireș,**
> **Hai, mamă, de mă petreci,**
> **Până la cornul grădinii ;**
> **Că eu mă duc cu străinii !**

— Draga mamii te-oi petrece
Dar tot cu străini-i merge ![1]

După ce ies cu nunta din ogradă :

Mergu-ţi merg, maică, socrii,
Alăturea cu norii,
Pe marginea pădurii,
Rumpând frunze, rumpând iarbă,
Rumpând fiica de la mamă,
Rumpând iarbă şi sasău,
Fiica de la tatăl său.
Care-i mama miresei ?
Cea ce stă-n pragul tinzii
Şi se uită către lună,
Să fie ziua mai bună ;
Şi se roagă către soare,
Să fie ziua mai mare.
C-are-o fiică mergătoare,
Peste munţi,
În cele curţi,
La părinţi necunoscuţi,
Când vede pe socrul său,
Gândeşte că-i tatăl său,
Când vede pe soacră-sa,
Gândeşte că-i maică-sa ;
Când îşi vede cumnaţii,
Gândeşte că i-s fraţii ;
Când vede cumnatele,
Gândeşte că-s surorile[2].

Apoi aceasta :

Câtă floare-i pe sub soare,
Nu-i mai celuită floare,
Ca şi fata cea fecioră.
Vine unul şi o cere,
Zice de-auna c-a mere.
Lasă fraţi, lasă surori,
Lasă grădina cu flori
Şi din gură le grăieşte :
Creşteţi flori cât gardurile,
Să vă bată vânturile,
Creşteţi flori şi înfloriţi,
Că mie nu-mi trebuiţi ![3]

Şi dacă, în numele miresei, se cântă astfel, nici pe mire nu poate să-l treacă cu vederea. Din partea lui încă se cântă :

Nime-n lume nu se-nşală,
Ca feciorul când se-nsoară,
Prinde şase boi la car
Şi-şi aduce lui amar[4].

Sau :

Cu lăutari şi cu masă,
Aduci pe dracu în casă[5].

Dacă mireasa e frumoasă, chiuie astfel :

Ţucu-vă de şase boi,
Mândră fată duceţi voi
Şi birişul ce vă mână,
Cu drag v-aş fi eu stăpână[6].

[1] Din Crasna, com. de M. Bărbuţă.
[2] Din Sâncel în Transilvania, com. de I. Pop Reteganul.
[3] Din Transilvania, com. de I. Pop Reteganul.
[4] De pe valea Someşului, în Transilvania com. de I. Pop Reteganul.
[5] A. Pann, *op. cit.*, p. 111.
[6] Din Transilvania, com. de I. Pop Reteganul.

Dacă mireasa e cam urâtă sau cam răutăcioasă, chiuie așa :

Țucu-vă de șase boi,
Mândre perini, duceți voi.
Dar pe vârful carului
Pe mama amarului [1].

Sau așa :

Mere-un voinic cu carul
Să-și aducă amarul.
Când îi colea către joi,
Duce-ar amaru-napoi,
Duce-l-ar însă nu poate,
C-a jurat până la moarte ! [2]

După aceasta se îndreaptă către fetele care au rămas nemăritate și zice :

Ședeți fete pe gunoi,
Pân-or veni după voi,
Cu carul cu șase boi,
Cu căruța cu trei cai,
Când or fi Paștile-n mai. [3]

Apoi, cântă următorul cântec :

Tu mlădiță din grădină,
Ce-ai făcut de-ai înflorit
Doară mă-ta te-a păzit,
Ori soarele te-a-ncălzit ?
Ba maica nu m-o păzit,
Soarele nu m-o încălzit,
C-așa-i rândul fetelor,
Cum e rândul merelor ;
Până-s mere mititele,
Stau șiruț pe crengurele.
Dac-apucă de se coc,
Colo toamna pică jos,
Pică jos și putrezesc,
Nimănui nu-i trebuiesc. [4]

Sau o variantă a acestui cântec :

Așa-i rândul fetelor,
Cum îi rândul merelor ;
Până-s mere mărunțele
Stau în sus pe cliomburele !

[1] Din Lăpuș, com. de I. Pop Reteganul.
[2] Din Transilvania, com. de I. Pop Reteganul.
[3] *Ibidem.*
[4] *Ibidem.*

Când merele se măresc
Pică jos și putrezesc,
Nimărui nu-i trebuiesc.[1]

În sfârșit, se apucă și de cărăuș sau pogănici și acestuia încă îi cântă :

Pogăniciu cu pleasna mare,
Mână boii cât de tare,
Să sosim în sat cu soare,
Să se mire oamenii
Pentru cine bați boii ;
Pentru-o rujă scuturată,
Pentru-o-nevastă spălată.[2]

Astfel, tot bătând în palme și împușcând, cântând și chiuind, e petrecută și dusă mireasa până ce ajunge la casa mirelui.

Iar locuitorii, pe lângă care trece nunta, parte din curiozitate, parte și spre a felicita pe tinerii căsătoriți, le ies înainte cu cofe pline cu apă, care le-o varsă în cale, precum și cu struțuri de flori sau cu grâu cu care aruncă într-înșii [3].

Tot așa obișnuiesc a face și românii din unele părți ale Macedoniei. Toți românii din acele părți, câți se află în cale, pe unde trece cortegiul nupțial sunt nevoiți să arate bucuria lor [4].

Romanii încă îndătinau a duce pe mireasă la mire toemai ca și românii de astăzi, adică pe la înserate sau noaptea [5] cu cea mai mare pompă [6], cu lăutari [7], cu fachii [8] de molid aprinse [9], jucând și cântând așa numitele *„versuri fescenine“* prin care credea că se depărtează vrăjitoriile [10].

Tot în acest chip obișnuiau a duce pe mireasă și grecii cei vechi [11] și tot cam așa o duce și partea cea mai mare dintre popoarele indo-europene.

[1] De la izvorul Mureșului, com. de I. Pop Reteganul.
[2] De pe Târnave, com. de I. Pop Reteganul.
[3] Datina românilor din Bucovina.
[4] D. Bolintineanu, *op. cit.*, p. 90.
[5] Servius ad. Buc. 8,29 : Varro in Aetiis dicit, sponsas ideo faces praeire, quod ante non nisi per noctem nubentes ducebantur a sponsis.
[6] Claudian, 10, 286 : ante fores iam pompa sonat.
[7] Plaut. Cas. IV, 3 :
Age, tibicem ; dum illam educunt huc novam nuptum foras
Suavi cantu concelebra omnen hanc plateam hymaenes.
[8] La munte, unde mireasa obișnuiește a merge călare, ca și toți ceilalți nuntași, și unde adeseori trebuie să meargă pe drumuri înguste și întunecoase, e și la români datina ca pe lângă luminile de cununie, să poarte și fachii care sunt făcute, ca și ale romanilor, din țanduri de brad sau molid.
[9] Serv. ad. Buc. 8, 29 : Varro (sponsas) ait faces praeire.
Plaut. Cas. I. 1, 30. : lucebis novae nuptae facem.
Senec. contr. 3, 21 : cum infelici face ad dotalem suum nova nupta duceretur.
[10] Festi, op. p. 85 : Fescennini versus ideo dicti, quia fascinum putabantur arcere.
[11] Homer. Il., XVIII, 490—496. :
Ἐν δὲ δύω ποίησε πόλεις μερόπων ἀνθρώπον καλάς. Ἐν τῇ μεν ῥα γάμοι τ'ἔσαν εἰλαπίναιτε, νύμφας δ'ἐκ θαλάμων δαΐδων ὑπὸ λαμπομενάων ἠγίνεον ἀνὰ ἄστυ, πολὺς δ'ὑμέναιος, ὀρώρει. Κοῦροι δ'ὀρηχστῆρες ἐδινεον, ἐν δ'ἄρα τοῖσιν αὖλοί φόρμιγγές τε βοὴν ἔχον· αἱ δὲ γυναῖκες ἱστάμεναι θαύμαζον ἐπὶ προθύροισιν ἑκάστη.

XXXI

Pintenele

În unele ținuturi din Transilvania e datină că nuntașii, după ce au ieșit din curtea sau ograda părinților miresei, pleacă cu carele în rând bun, călăreții înainte, carul în care șade mireasa și ceterașii după ei, iar mirele cu stegariul și cu colăceriul, toți trei călări, merg după carul miresei. Lângă mireasă în car șade *nuna mare* și *fetele de nun*. În carul cu vestmintele miresei șade numai *târfarița*. Ea singură o petrece de la casa lor (a miresei) pentru ca să îngrijească de vestminte.

Astfel, mergând până la un loc, acolo stau și mirele cu colăcarul se întorc, pe întrecute, îndărăpt la socrul cel mic după *pintenele* sau *pintenul miresei*[1] adică *măhrama miresei, vălul* ei și să invite totodată pe socrii mici pe ziua următoare să vină la ei *„pe târfărie"*. Ajungând acolo intră iarăși în curte și stau înaintea ușii, amândoi călări, iar colăcariul rostește la această ocazie următoarea orație numită *pintenul*:

Și mai bună ziua
La domnia voastră
Cinstiți oameni de-omenie,
Ca Dumnezeu să vă ție
Că ce ne vedeți pe noi
Iarăși venind înapoi,
Mă rog nu vă supărați,
Nici să nu ne judecați:
Că noi de-aceea-am venit,
Să spunem cum am îmblat
Și cum ni s-a întâmplat,
Că noi cu povara ce-o aveam,
Lesne pe cale mergeam;
Dar d-voastră ne-ați înșelat,
Povara ne-ați îngreuiat,
Pogăniciul l-ați înbătat
Și tare rău a mânat,
Carul costiș l-a băgat,
Foarte rău l-a răsturnat,
Când carul peste deal,
Când dealul peste car;
Dară lucru minunat,
Nuna peste nun a dat,
Pe popă l-a aflat râsul
Căzu și el peste dânsul.
Diplașul încă s-a răsturnat
Cetera și-o a stricat.

Starostea:

De cumva-i adevărat,
Cum că v-ați și răsturnat,
Știți că ce-ați cerut, v-am dat,
Calea vi-o am arătat,
Să nu vă fi răsturnat,
Iar dumneata, om cu minte,
Să te fi dus înainte,
Să fi zis: „haidați după mine,
Bată-vă ziua de mâne,
Că eu știu calea mai bine!"

[1] Tot *„pinten"* se numește în Transilvania și *năframa* ce o capătă mirele după colăcărie ca dar de la mireasă. Iată ce ne scrie în privința aceasta I. Georgescu, învățător în Scorei: „După ce s-a rostit *colacul*, mirele predă mamei miresei un oareșicare dar (o cârpă, o pereche de cisme etc.) în semn de recunoștință, iar mireasa tot la această ocazie leagă mirelui o cârpă frumoasă ce se numește și *pinten*. Pe unele locuri, dacă socrul mic e avut, dă ginerelui său un cal ca *pinten*".

Atunci nu v-ați fi răsturnat,
Nuna peste nun n-ar fi dat,
Nici diplașul nu s-ar fi răsturnat,
Dipla nu și-o-ar fi stricat
Să fi mers oblu pe cale,
Nu vă prăvăliați în vale ;
Să fi legat roatele cu lanțuri
Nu vă prăvăliați în șanțuri.
Caută dară și te cară,
Nu te-aș vedea pân la vară,
Că dumneata ești de vină,
Că au căzut toți în tină !

Colăcarul :

Jupâne staroste
Să-ți mai spun oarece :
Acuma asta-i mai rău,
Că, carul zace-n pârâu
Mânați oameni, mânați boi,
Veniți și voi amândoi ;
Haideți, nu vă pară glumă,
Să nă vă sudui de mumă,
C-asta-i mare supărare,
Când țiganul diplă n-are,
Nici diplă, nici pipă,
Făr tot ură și năcaz
De când s-a lovit la nas.
Iar noi toți de popa stăm
Să ne cânte să jucăm,
Dar și popa-i supărat
De când s-a fost răsturnat
Și se face mânios,
Nu ne-ar cânta bucuros.
Zice că în biserică v-a cânta,
Dar acolo cine v-a juca ?
Dar dumneavoastră
Bine să vă purtați,
Un meșter bun să căpătați,
Cu barda să bărduiască
Și dipla să i-o cleiască.
Faceți-vă voie bună
Și credeți că nu-i minciună...
Cinstiți oameni de-omenie,
Ca Dumnezeu să vă ție,
Pe noi ne-a trimes jupâneasa
Mireasa,
Domnia-ei așa cuvântează :
— Să caute faica și maică
În al patrulea corn de masă,
Unde a șezut jupâneasa mireasă,
Este o năframă tare frumoasă,
Cine s-ar afla de-a ne-o da
Bună cinste va căpăta
De ne-a da-o soacra mică,
Să ne-o dea pe nimică ;
De ne-a da-o soacra mare
V-om plăti-o c-o căldare.

Starostea :

Oh ! vai, ce om cicălos
Hodoroagă, flecăros !
Aduceți năframa cea frumoasă
Din al patrulea corn de masă,
Să i-o dăm, doar se va duce
Ursu-n labe să-l apuce.

Atunci aduce o cârpă urâtă și arătând-o colăcarului, zice starostea :

Asta-i de la soacra mică
Și ți-o dă chiar pe nimică.

Iar colăcarul răspunde :

Aceea nu e năframă,
Ci e lucru fără treabă
S-o încalți la vară
Când vei secera,
Că apoi piciorul
Nu-ți va degera.
Alta e năframa
Jupânesei
Miresei !

Atunci vine soacra mică cu o năframă frumoasă și o dă noului ginere, care i-o răsplătește cu bani. Apoi mirele cheamă pe socrii, pe *târfărie* în numele său și al nunului [1].

În alte ținuturi, tot din Transilvania, colăcarul sosind la socrii cei mici, rostește orația următoare, care, în privința cuprinsului, puțin ce se deosebește de cea de mai sus:

— Bună dimineața d-voastră!
— Mulțămim d-voastră!
Dar n-ați mai plecat,
Că ce ne-ați cerut v-am dat?!
— Ni s-a făcut calea cruce
Și nu ne putem duce;
Căci d-voastră v-ați lăudat
În fața acestui popor adunat,
Că ni-ți da o povară ușurică
Ca o peană de rândunică
Și ne-ați dat o povară ușoară
Ca nouă pietre de moară.
Și-ncă v-ați mai lăudat
Tot atunci, când am plecat,
Că ni-ți da o călăuză bună,
Să ne ducă pe calea care-o fi bună,
Dar ne-ați dat o călăuză nebună,
Ne-a dus pe calea, care n-a fost bună:
Prin gropiș,
Prin răsturniș;
Prin pâraiașe
Și prin văgașe;
Prin munți cu stânci
Și prin văi adânci.
Și-am dat peste-un deal mare,
Cât nu mai era sub soare:
Dealul s-a răsturnat
Carul s-a stricat,
Carul împăratului ferecat,
Cu paie de mălai legat,
Cât mai bine spoit
Și mii și fărâme s-a făcut.
Când s-a stricat carul,
Popa și-a rupt brăcinarul;
Nașul, căzând în țărână
Și-a frânt și el o mână.
Să ne dați bărdașul satului
Să dreagă caru-mpăratului;
Să ne dați barde și lemn,
Căci trebuie să le avem;
Și câlți de după blidar
Să facem popii brăcinar;
O țără de aramă,
Să-i facem și cătaramă,
Că de nu i-l vom drege,
Popa cu noi nu mai merge;
Și o țără de untură
Să ungem pe nunul la mână,
Că de nu-l vom vindeca,
Tot pe noi ne-a blăstăma!
Iară doamna mireasă,
Care e cea mai aleasă,
Plângând cu lacrimi pe frunte,
Cât boabele de linte,
Îi sărea stropii
Tot cât bobii;
Și-n picioare s-a sculat
Peste oaste s-a uitat
Pe noi ne-a ales
Îndărăt ne-a trimes,
La al patrulea corn de masă,
Unde a șezut doamna mireasă.
Că și-a uitat o mahramă
Mult mândră și frumoasă
Să ne-o dați d-voastră
Fie și de in,
S-o șterge mirele de vin!
Fie și de bumbac,
Nouă și de alea ne plac!
Fie și de strămătură,
Om șterge caii la gură
Și-om depăna după șură!
Fie și de arnici,
Numai să fie de-aici,
Să nu fie de prin vecini,
Să pățim niscai rușini.
Dar acuma să luăm
Câte-un pahar de vinars
Să ne treacă de necaz
Câte-un pahar de beutură
Să ne mai udăm a gură,
Că, de nu o vom uda,
Nu mai putem cuvânta! [2]

[1] B. Viciu, *op. cit.*, p. 29—34.
[2] I.C. Tacit, *op. cit.*, p. 29—31.

O altă variantă a orației acesteia, tot din Transilvania care asișderea se ține de *colăcari*, când se întorc după *pinten*, sună așa:

Și mai bună dimineața
La dumneavoastră!
Ne-am dus
Până unde ne-am dus
Și ni s-a făcut drumul cruciș
Și nu ne-am mai putut duce,
Că, carăle ni s-au desferecat
Și calul jupânului mire s-a opintit,
Jupâneasa
Mireasa
În picioare s-a sculat
Și cu glas mare a strigat:
— Întorceți-vă la casele mele
În care m-am născut,
În care am crescut
Și la maica mea
Cu care am trăit.
Și așa am auzit
Că soacra mică
Îi mai voinică,
Că s-a sculat mai dimineață
Cu mătura-n brațe
Și a măturat
În patru cornuri de casă
Și patru de masă
Și a fi găsit
O năframă de mătasă!
Și faceți bine și mi-o dați,
Că aceea e a noastră [1]

După ce sfârșește colăcariul orația aceasta, li se dă *pintenul* sau *mahrama miresei*.

Atunci, călăreții sau colăcarii pornesc în fuga mare, ca să ajungă carele cu zestrea miresei, ca împreună intrând în curtea mirelui, spre care s-a îndreptat, *să înmâneze doamnei mirese* mahrama cu care să-și șteargă lacrimile ce a vărsat până aici [2].

La morlachii din Dalmația, care încă au datina aceasta, mirele merge asemenea numai până la un loc, se-ntoarce apoi deodată îndărăpt și aleargă dimpreună cu *cumătrul* său până la casa miresei. Aici, dând de soacra sa, care îl așteaptă în pragul ușii, îi sărută mâna și după aceasta, primind de la dânsa o „*mahramă*“, pentru care îi dă o jumătate de țechină, aleargă iarăși după escortă, ca să ocupe locul ce i se cuvine [3].

[1] G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 181.
[2] I.C. Tacit, *op. cit.*, p. 54.
[3] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 78.

XXXII

Întâmpinarea

În unele părți ale Transilvaniei, ajungând nuntașii cu mireasa aproape de casa mirelui, colăcarul cu un călăreț merge înainte, ca să dea de știre cum că vin în pace, și de acasă să aducă veste că acolo îi așteaptă. Ostașii zăbăvesc, iar colăcarul, ajungând la poarta mirelui zice așa :

Și mai bună seara
La dumneavoastră
Cinstiți oameni de-omenie,
Dumnezeu să vă ție !
Zile șepte fără șasă,
De când am plecat de-acasă,
Cu al nostru împărat,
Multă lume am umblat;
Și umblând atâta lume
Am văzut câte-o minune;
Care toate vi le-oi spune
Și credeți, că nu sunt glume.
Dar mai întâi vrem să știm
Oare bine'nimerim ?
Oare asta ni-i cetatea,
Din care am plecat cu oastea ?
Și ce veste-i în cetate,
Aveți pace, sănătate ?
Că noi cât ce am pornit
O luncă am nimerit ;
Și fiind vremea târzie,
Ia, sare din câmpie
O fiară groaznică, cumplită,
Cu ochii mari și zgâită,
Dar fiind eu viteaz mare,
Mi-am uitat că sunt călare,
Și pe șesul cel frumos
Am luat fuga pe jos.
Dar și soțul di-ngă mine
Fugea cu cioareci în vine.
El atuncea strigă : hoit !
C-aș mai fugi și nu pot !
Atunci fiara-nspăimântată
Începu-a fugi-ndată,
Peste șes și peste deal,
Epurele fugea ca un cal.
Vezi aceea vitejie
Un-o face dintr-o mie.
Faceți-vă voie bună
Și credeți că nu-i minciună!

Starostea răspunde ceva râzând, că s-au speriat de un iepure de viteji mari ce sunt. Iar colăcarul vorbește mai departe :

Cinstit vornice de loc,
Deie-ți Dumnezeu noroc,
Iasă-ți părul prin colop
Și cămașa prin cojoc.
Poate că ați auzit
De bătaia ce-am avut,
Când pe drum călătoream,
Cu-mpăratul nostru mergeam.
Cu turcii ne-am întâlnit
Și-am avut război cumplit.
După noi au alergat
Pân-la dealul cel înalt.
Acolo-au stat să răsufle
Pân ne-am ascuns noi în tufe.
Așadar, că ne-am purtat bine,
Eu și soțul de lângă mine ?

Aici, starostea iar le răspunde ceva, râzând cu toţii cei de faţă, că s-au purtat aşa de rău. Dar colăcarul se face că nici nu-i aude şi vorbind mai departe zice :

Cinstiţi oameni de-omenie,
Dumnezeu să vă ţie !
A nostru mare-mpărat
O vedenie-a aflat,
Unde şede-o-mpărătească
Vedenia cea frumoasă.
La dânsa a alergat,
Cu dânsa mâna a dat ;
După ce s-au sfătuit,
Apoi s-au şi logodit.
După ce s-au cununat,
Toţi cu bine le-au strigat :
Vivat, vivat să trăiască
Domnul să-i blagoslovească !

Vin amândoi împreună,
Spre a noastră voie bună.
Maica mirelui să fie sănătoasă,
Că nora-i vine veseloasă...
Cinstite vornice !
Să-ţi mai spun oarece :
Du-te-n casă iute tare
Şi spune la soacra mare,
Să dea semnul gătat,
Colacu-n suliţă împlântat,
Ca şi mirelui să-i placă
Semnul cel bun de la maică.

Aici, se aduce colacul cerut şi colăcarul, luându-l, se întoarce la oaste, dimpreună cu cel ce l-a petrecut, apoi vin cu toţii cu veselie la casa mirelui, unde îşi petrec până ce se adună toţi oaspeţii câţi au fost chemaţi la nuntă, dar nu s-au dus după mireasă, fiindcă după mireasă numai aceia merg pe care îi pofteşte mirele şi părinţii lui, iar ceilalţi chemaţi numai la casa mirelui iau parte la ospăţ.

Călăreţii îşi dau jos năfrămile de pe spate, şi rămân aici până după cină, petrecându-şi cu joc. *Târfăriţa* şi steagul descarcă de pe car cele aduse şi le aşează la locul lor. Sosind chemaţii, pe care de nou i-au invitat chemătorii, se pun la masă şi cinează cu toţii împreună [1].

În alte părţi, din Transilvania, se întâmpină mireasa astfel :

Cum au luat *pintenul* miresei, călăreţii pleacă, în fuga mare, până ce ajung carul cu mireasa şi apoi intră îndată la mire în curte. Caii sunt duşi în coşare, carul se descarcă mireasa este primită de soacra cea mare cu cuvintele : „de aci înainte îmi vei fi fiică şi ajutor“, apoi o sărută [2].

După aceasta se pune o masă dinaintea casei, se aşterne un strai pe dânsa, se presură cu flori, se pune pâne, băutură şi sare, pe care suindu-se mireasa aruncă grâu in cele patru puncte cardinale. Prin aceasta voiesc să arate că precum zboară şi se depărtează grăunţele aruncat, aşa să zboare şi să se depărteze toate relele de căsătoria sa ; şi precum grâul semănat foarte înmulţite fructe aduce, aşa să se înmulţească şi să sporească şi fericirea lor [3].

Scoborându-se de pe masă, soacra cea mare o învârteşte de trei ori în jurul unui vas cu apă.

Apoi, mireasa toarnă apă socrului şi soacrei, naşului şi naşei să se spele, spre semn că ea va asculta consiliile noilor părinţi corporali (socrul şi soacra) şi pe ale celor spirituali (naşul şi naşa).

[1] B. Viciu, *op. cit.*, p. 34—38
[2] I. C. Tacit, *op. cit.*, p. 59.
[3] D. T. Bojincă, *op. cit.*, p. 211, nota 2.

Apoi, mireasa stropește pe toți jur împrejur și împreună cu mirele duce restul apei la rădăcina unui pom în grădină [1].

Jocul urmează încă în curte, când mireasa intră în casă. Înainte însă de intrare în casa socrilor, ea se proptește în prag și nu vrea să intre până după multe rugăminți, prin care arată, că ea nu s-a îmbiat lor [2].

După ce a intrat, soacra cea mare o primește cu un frâu, prosop ori brâu, cu un colac ori cu un pahar de miere.

O leagă cu frâul de mână arătându-i în mod alegoric legătura conjugală, ce are să lege pe noii căsătoriți, o unge cu miere pe frunte și, înconjurând camera, unge cele patru colțuri ale casei.

Mireasa ia o bucățică de colac și întinde în miere și o mănâncă, apoi restul se pune în vatra focului [3].

În Macedonia, ajungând mireasa la casa mirelui este întâmpinată la poartă de soacra sa și de nuntași, acolo i se aduce un copil mic de-l ține în brațe și-l sărută, apoi un al doilea și al treilea, pe care îi sărută pe rând; când este să treacă pragul, să intre în ogradă, i se dă o farfurie cu unt și ea luând din el cu degetele, unge pragul ușorului, sus și jos, apoi în dreapta și în stânga, și drept ștergar, spre a-și șterge degetele, i se dă un caier de lână, apoi un măr în care se află vârâte mai multe monede, și-l aruncă drept în sus și care îl prinde acela se consideră că are să fie cu noroc. Tot atunci, în unele locuri, soacra pune pe capul miresei o turtă și o ține puțin, apoi o frânge în două bucăți.

Cum intră mireasa în casă, neamurile ei încep a cânta:

Sun nă salțe sălcioară,	**Sub o salțe sălcioară,**
Să-și o lia ginerile sub suoară,	**Să-și o ia ginerele subsuoară,**
S-nă bănezi lungină;	**Să trăiască lungi ani;**
Ne-aduseși o ghirachină,	**Ne-ai adus o lebădă,**
Și umplu casa de luñină;	**Și umplu casa de lumină;**
S'nă bănezi sor, mărgeoaă,	**Să ne trăiești soră mărgea,**
Și ñi umpli casa di haraoă.	**Să ne umpli casa de bucurie!**

În Pind, când este să intre mireasa în casă, soacra îi așterne *adimpt* (șăiac) alb pe care ea calcă, apoi nuntașii o urează, zicându-i: „să băneazã și incherdu bun, Dumnezeu să-și dea lilicele di tru mai și stranile vărnă oară să nu ti lipsască; să răiești și noroc bun, Dumnezeu să-ți dea florile din mai, și straiele să nu-ți lipsească niciodată".

În locurile unde este obiceiul ca mireasa să se întoarcă călare de la biserică la casa mirelui, socrul ei sau un alt bătrân o scoboară de pe cal și tăind chinga de la samar (un fel de șea), îl răstoarnă, în semn că nu mai este de trebuință, fiindcă mireasa nu va mai încăleca, ci va rămâne în casa bărbatului pentru totdeauna; apoi mireasa cu femeile, care o însoțesc, se duc într-o cameră aparte, unde vine un băiețel, care are tată

[1] I.C. Tacit, *op. cit.*, p. 59; D.T. Bojincă, *op. cit.*, p. 213 nota 1: „La românii de acum se face stropirea cu apă așa: Mai întâi se stropește mireasa, după aceea, stând ea la pragul casei dinlăuntru stropește pe toți cei ce se află la nuntă cu acea apă și îi șterge cu o ștergură anume gătită. Nuntașii toți sunt îndatoriți a se strecura peste prag, ca să-i poată stropi mireasă".

[2] Com. de I. Pop Reteganul.

[3] I.C. Tacit, *op. cit.*, p. 59.

și mamă și apucând cu dinții sovonul (vălul) îl scoate de pe obrazul miresei [1].

În alte locuri, tot în Macedonia, ajungând mireasa acasă la ginere (mire), muma ginerelui aruncă grâu asupra cortegiului — mireasa se dă jos de pe cal și un copil, ce are părinții vii încă, trece pe sub calul ei; atât ginerele cât și mireasa trebuie să ia seama spre a nu atinge pragul ușii intrând. Pe prag se pune un cerc de bute, prin care sunt nevoiți să treacă, plecându-se și ținându-se de mână; pe urmă acel cerc se rupe în două asupra capetelor lor [2].

În Bucovina, cum au ajuns și au intrat în ogradă cu trăsura în care se află mireasa și pe care cărăușul o trage de comun dinaintea casei, nuna cea mare începe a juca în toate părțile, a bate din pălmi și a chiui:

U, iu, iu și na, na, na
Soacră mare, draga mea,
Soacră mare,
Soacră mare!
Ieși afară,
Ieși afară!
Ieși afară, soacră mare,
Că-ți aduc pieptenătoare,
Să te pieptene pe cap,
Cu un pieptene de fag,
Cu dinții cei mari,
Groși și tari,
Bine să te descâlcească,
Cu dinții cei mici,
Ascuțiți și lungi,
Bine să te dupăcească! [3]

Sau astfel:

Bucură-te, soacră mare,
Ți-aduc noră ca o floare,
Ți-a pune de lăutoare
Și te-a unge cu unsoare
Și te-a la, te-a pieptăna,
Cu capul de gard te-a da! [4]

Sau așa:

Ieși afară, soacră mare,
Ți-am adus pieptenătoare,
Să te pieptene pe cap,
C-o bucat-de lemn de fag,

---

[1] T. T. Burada, *Datinele....* p. 422—423.
[2] D. Bolintineanu, *op. cit.*, p. 90.
[3] Din Ilișești, colecția autorului.
[4] Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.

Dar fie şi de răchită,
Numai să fie pârlită ![1]

Dar nu numai nuna cea mare chiuie astfel, nu numai ea singură strigă pe soacra cea mare, maica mirelui, să iasă afară spre întâmpinarea miresei, ci şi toate celelalte neveste care au petrecut pe mireasă, cum au intrat în ogradă încep unele a bate din palmi, iar altele în linguri şi a zice :

Bucură-te, soacră mare,
Că-ţi vine pieptenătoare,
Să te pieptene pe cap
C-o bucat-de lemn de fag ![2]

Sau :

Bucură-te, soacră mare,
Că-ţi vine pieptenătoare,
Să te pieptene pe cap
Cu două lemne de fag[3]

Sau :

Bucură-te, soacră mare,
C-a venit pieptenetoare,
Cu un pieptene de brad
Să te pieptene pe cap,
Să-ţi deie câte-un ciomag[4]

Sau :

Bucură-te, soacră mare,
Că-ţi vine pieptănătoare,
Să te ungă cu unsoare
Să te deie
Cu capul de chiotoare[5].

Tot aşa chiuie la această ocazie şi românceele din ţinutul Năsăudului, în Transilvania :

Bucură-te, soacră mare,
Că-ţi aduc pieptănătoare.
Pe unde te-a pieptăna
Şepte ani nu te-a mânca.
Fără tot te-i văieta ![6]

[1] Din Scheia, sat lângă Suceava, com. de V. Balintescu, stud. gimn.
[2] Din Mănăstirea uHmorului, com. de G. Avram şi din Pojorâta, com. de I. Flocea, stud. gimn.
[3] Din Marginea, com. de Ef. Bodnărescu, stud. gimn.
[4] Din Calafindeşti, dict. de Sofia Frâncu.
[5] Din Voitinel, com. de T. Gramatovici.
[6] Com. de I. Pop Reteganul.

Sau :

O săracă soacră mare,
Ţine-te-n picioare tare,
Că ţi-ai căpătat nororă,
De gândeşti că ţi-i sororă
Şi-i suflă vântul prin gură
Ca, când ai sufla prin şură.
Ţine-te, nu te lăsa,
Că nora te-a scărmăna
Şi ţi-a da nenumărate
Peste cap şi peste spate
Şi ţi-a da şi preste mână
Şi-i răbda că eşti bătrână.
Şi-a da şi la socru mare,
Că-i decât tine mai tare.
Răbdaţi socri amândoi,
C-atuncea vom scoate noi[1].

După ce au intrat în ogradă şi pe când se apropie de uşa casei :

Bucură-te, soacră mare,
Că ţi-am adus lucrătoare
O noră ca şi o floare.
Ne-am preumblat prin grădină,
Ţi-am adus o gospodină,
Gospodină lucrătoare,
Frumuşică ca şi-o floare,
Tot s-o pui la cheotoare[2].

Sau aceasta :

Totă vara n-am lucrat
Tot de-acestea am aşteptat.
Nici la vară n-oi lucra,
Tot de acestea-oi aştepta,
Că mai am pe cineva.
Bucură-te, soacră mare,
Că ai noră ca o floare,
Ca dumneata lucrătoare,
Să o legi la cheutoare.
M-am preumblat prin grădină,
Mi-am adus o gospodină ;
M-am preumblat prin ocol,
Mi-am adus un ajutor ![3]

Soacra cea mare, care tot timpul cât a fost şi s-a petrecut nuntaşii la părinţii miresei, a stătut acasă, cum vede că a intrat nunta în ogradă, iese dimpreună cu bărbatul său, spre întâmpinarea miresei cu pâne, sare,

[1] Din Năsăud, com. de I. Pop Reteganul.
[2] Din Crasna, dict. de M. Bărbuţă.
[3] *Ibidem.*

zahăr sau miere, o strachină în care se află agheasmă şi un struţ de busuioc, precum şi cu un şip de rachiu în mână, care obiecte însemnează că tinerii căsătoriţi vor trăi să aibă de toate în îndestulare şi viaţa să le fie dulce ca mierea [1], şi făcând şi ea voie bună strigă :

U, iu, iu şi bine-mi pare,
C-aţi adus voinică floare,
Floricică de la mai
Să ne fie de bun trai [2].

După aceasta, stropind-o cu agheasmă şi cinstindu-o pe mireasă o coboară din trăsură jos şi ţinând-o de mână încunjură de trei ori trăsura cu dânsa [3], sau joacă împreună un joc împrejurul trăsurii [4]. Mireasa ia apoi, de la calul din dreapta, căpeţala de pe cap sau îi desprinde un ştreang ; iar dacă la trăsura cu care a venit au fost boi înjugaţi, ia tot de la boul din dreapta resteul şi-l aruncă peste cap. Această procedere însemnează că ea ştie rândul gospodăriei şi că nu se va întoarce mai mult îndărăpt la părinţii săi [5]. După aceasta, intră cu tot danţul în casă, ţinând soacra cea mare şi acuma pe mireasă de mână. Iar după ce a intrat în casă o pune după masă şi cinsteşte la dânsa [6].

În unele comune, precum bunăoară în Crasna şi Calafindeşti, nu e datină ca socrii cei mari să iasă întru întâmpinarea miresei, ci în locul acestora ies nişte rude mai de aproape ale mirelui şi acestea o întâmpină. Socrii cei mari rămân în casă. Soacra cea mare face numai atâta că, nemijlocit, înainte de ce au să intre tinerii în casă, aşterne, după cum este pretutindeni obiceiul, un covor, o scoarţă, un lăicer sau şi un ţol de lână din pragul uşii de la tindă şi până în pragul casei, anume ca tinerii şi mai ales mireasa, când va intra în casă, să nu calce pe pământul gol, ci pe aşternut. Însă cum a aşternut covorul îndată intră iară înăuntru şi se pune cu spatele la horn, ca mireasa, când va intra în casă, să nu se uite în cuptor, căci nu e bine.

După aceasta, descălicând mirele de pe calul său şi ducându-se la trăsură, în care se află mireasa, o ia pe aceasta frumuşel în braţe şi o scoboară jos. Apoi, sosind şi vorniceii săi, dimpreună cu alţi feciori, fete şi neveste, care se află de faţă şi formând un danţ mare, în fruntea căruia se află vornicelul primare, iară la mijloc mirele şi mireasa, îi vâră pe aceştia cu danţul în casă. După ce au intrat în casă joacă cu danţul de trei ori pe după masă, iară după a treia oară, stând toţi locului, se aşează după masă astfel ca mirele şi mireasa să vie în capul mesei.

În timpul acela, când se învârtesc cu danţul împrejurul mesei, nevestele, care sunt prinse în danţ, cântă mai multe cântece, între carele şi acesta :

Pân-nu joc pe lângă pat
Nu-mi dă soacra de mâncat.

[1] Pretutindenea îndătinat în Bucovina. Tot cu pâne-e întâmpinată mireasa de către soacra cea mare şi în districtul Bacăului, din România. Vezi „Columna lui Traian", an. IX, p. 417.
[2] Din Ilişeşti, colecţia autorului.
[3] Datina românilor din Ilişeşti şi a celor din Scheiu, com. de V. Bălintescu.
[4] Datina românilor din Boian, com. de V. Tunţureanu.
[5] Datina românilor din Ilişeşti şi a celor din Scheiu, com. de V. Bălintescu.
[6] Datina românilor din Scheiu şi Boian.

Păn-nu joc pe lângă stâlp
Nu-mi dă soacra să mănânc.
O săraca soacra mea
Îmi dă lapte-ntr-o lulea,
Mămăligă p-o surcea,
Eu mănânc şi-a rămânea
Pentru biata soacră-mea.
Ea mă ţine după uşă
Într-un ştiubei cu cenuşă
Şi-mi dă brânză pe-o ţepuşă !"[1]

În cele mai multe sate din Bucovina este datină că atunci, când are mireasa să păşească peste prag, socrul cel mare sau unul dintre nuntaşi, dar mai cu seamă un vornicel, să o rădice pe sus şi aşa să o treacă, ca să nu ajungă defel pragul cu picioarele. În altele însă unde nu este această datină, mireasa singură caută a păşi astfel, că nicidecum, să nu se atingă de prag[2].

Nuna cea mare şi cu nevestele, care se află în trăsura cu zestre, nu se scoboară din trăsură până ce nu au băgat-o pe mireasă în casă şi au aşezat-o după masă. După aceasta ieşind vorniceii dimpreună cu alţi feciori din casă, nuna, în Boian şi în alte sate de lângă Prut, sfaşca, începe a lua unul câte unul toate lucrurile, câte se află în trăsură şi jucându-le le dă vorniceilor, ca să le ducă în casă. Mai înainte însă de a le da chiuie :

U, iu, iu şi na, na, na;
Vină-ncoace, nu ţi-oi da,
Până ce nu ţi-i lua
Şi şi-atunci dacă-i putea ![3]

Sau :

Hu, iu, iu şi na, na, na,
Da eu totuşi nu ţi-oi da,
Măcar ţapa te-a-nţepa ![4]

Vorniceii, luând zestrea, jucând-o şi vârând-o în casă, chiuie :

Toată vara n-am lucrat,
Tot de-aceste-am aşteptat.
Nici la vară n-om lucra
Tot de-aceste-om aştepta.
Să trăiască mămuţa,
Că a făcut fetiţa.

[1] Din Crasna, dict. de M. Bărbuţă.
[2] Această datină se află şi la românii din Transilvania. „La români — scrie D. T. Bojincă, *op. cit.*, p. 212, nota 1 — rădică socru pe noră-sa în braţe şi aşa o trece peste prag ; între altele iară trec singure miresele peste pragul casei, ci păşesc de sus, ca nu cumva să se atingă de prag".
[3] Din Ilişeşti, adunată de autor.
[4] Din Voitinel, com. de T. Gramatovici.

Să trăiască fetele
C-au scărmănat penele.
Perinuţa cea dintâi
Că om pune-o căpătâi,
Perinuţa cea pestriţă
Că om pune-o sub costiţe ![1]

Iar, după ce au descărcat toată zestrea, după ce au dus-o şi au aşezat-o într-un loc anumit în casă, ca să nu se piardă, chiuie :

U, iu, iu şi bine-mi pare,
C-am umplut casa iast-mare,
De perini şi de scorţare.
Săracele prăgurele,
Mult au fost supărăţele,
Dumnezeu s-a îndurat
Voie-n casă ne-a intrat[2]

Sau şi aceasta :

Frunză verde baraboi,
Mi-am adus cioban la oi,
Să ne pască oile
Pe şesul cu florile ;
Bucură-te, soacră mare
C-amu ai pieptănătoare ![3]

După aceasta, intrând nuntaşii, câţi avură dragoste de a veni de la părinţii miresei la mire, şi după ce socrii cei mari îi aşează pe toţi la masă, care e gătită, ca şi la mireasă, şi anume pe nunii cei mari de-a dreapta miresei, iar pe ceilalţi după aceştia şi de-a stânga mirelui, vine un frate de-a mirelui sau dacă acesta nu are fraţi mai mici decât dânsul, apoi un văr sau şi un vornicel, cu două vărguţe verzi de măr sau păr în mână şi prinzând a juca cu vărguţele dinaintea miresei, se apropie din ce în ce tot mai tare de dânsa şi apoi îi rădică hobotul cu vărguţele de pe cap, căci mireasa de cum a fost înhobotată acasă la părinţii săi, tot înhobotată rămâne până în momentul acesta.

Când prinde fratele mirelui sau vornicelul a juca cu vărguţele spre a rădica miresei hobotul, una dintre nevestele de faţă sau lăutarii cântă următoarele versuri pe care le acompaniază cu vioara :

Rădică hobotul tău
Şi-i vedea pe socru-tău
Şi ţi-a părea tată-tău.
Ba ! poate-i şi mai frumos,
Numai nu-i aşa milos,
Cum al tău nene ţi-a fost.
Rădică hobotu-tău
Să vezi pe cumnatu-tău,

[1] Din Crasna, dict. de M. Bărbuţă.
[2] *Ibidem.*
[3] Din Boian, com. de V. Turtureanu.

Seamănă cu frate-tău.
Ba! poate-i mult mai frumos,
Numai nu-i aşa milos,
Cum al tău frate ţi-a fost.
Rădică-ţi basmaua ta
Şi-i vedea pe soacră-ta
Şi ţi-a părea maica ta.
Ba ! poate-i mult mai frumoasă
Numai nu-i aşa miloasă,
Cum era maica-t-acasă.
Dezrădică-ţi basmaua,
Să vezi pe cumnată-ta
Ţi-a părea că-i soră-ta,
Ba! par-că-i mult mai frumoasă
Numai nu-i nici pic miloasă,
Cum era soră-t-acasă...[1]

După ce i-a rădicat hobotul de pe cap îl joacă, atât deasupra capului miresei, cât şi de dinaintea mesei, apoi îl strânge.

Pentru rădicarea hobotului mireasa dă aşa-şi atunci celui ce i l-a rădicat o năframă foarte frumos cusută[2].

În Munţii Apuseni ai Transilvaniei, pe când se apropie convoiul nupţial de casa socrilor, pe când *cuscrii uiesc* şi nuntaşii puşcă, se află în curte o masă pusă şi acoperită cu o faţă albă de pânză ; pe masă e un blid cu grâu şi cu ciubăraş nou cu apă, iar pe la Mogoş, lângă masă e şi un *armin-den*. În fruntea mesei sunt neveste, rudenii de ale mirelui şi intrând carul în curte *vornicul, stegarul, cuscrii, nănaşii* şi *finii* încunjură masa de trei ori, iar una din neveste aruncă cu grâu peste ei şi alta îi stropeşte cu apă cu un *pămătuf*. După aceasta, unul din cei mai de aproape consângeni ai mirelui scoate de la jug un resteu pe care îl dă miresei, ca să-l arunce peste casa mirelui.

Soacra mare aşteaptă mireasa în pragul uşii şi o prinde în braţe, ţinând în amândouă mânile o bucată de pânză albă, ca să nu o prindă cu mânile goale, şi sărutând-o pe obraz, îi pune pe cap un colac, peste care mai pune şi un *tier* cu grâu şi cu puţină sare şi intrând în casă se preumblă din nou în ordinea cum s-a preumblat în curte, de trei ori împrejurul unei mese anume pusă[3].

În comitatul Zarandului, când mirele e aproape ca dă vreo 200 de paşi de casa sa, atunci cuscrii încep a cânta :

Ieşi afară soacră mare,
Ieşi fără de-ntârziare,
De-i vedea pe nora ta,
Că-i frumuşică
Şi tinerică
Ca un fir
De trandafir.

[1] Din Crasna, dict. de M. Bărbuţă şi din Mahala, com. de G. Tomoioagă.
[2] În cele mai multe părţi ale Bucovinei.
[3] Frâncu-Candrea, *op. cit.*, p. 166.

Iar când ajung acum la poartă și intră în curte (ogradă), soacra mare, cu o lumină aprinsă într-o mână, cu sare și c-un țipău în care se află *fonfiu* de pădure, în cealaltă mână, iese înaintea norii sale și-i grăiește așa :

Noră drăgălașă,
Să fii voioasă,
Totdeauna sănătoasă !
Nu fi întristată
Și nici supărată,
Pentru maica ta iubită.
Care a rămas amărâtă,
Că și eu maică îți sunt,
În faptă și în cuvânt.
Bine-mi pare c-ai venit
Și la noi că mi-ai sosit.

Țipăul și sarea cu care e întâmpinată, înseamnă ca mireasa să aibă totdeauna noroc la semănătură de grâu și ca nicicând să nu-i lipsească cele trebuincioase din casă. Iar *fonfiul* înseamnă ca să nu-și piardă fața, să nu îmbătrânească iute, ci să fie tot tânără la față cum e fonfiul și vara și iarna, verde.

După aceasta, intră cu toții în curte și se duc până dinaintea casei, unde se află o masă pe care e pus un ciubăr mai plin cu apă, un struț mare de busuioc și un ștergar.

Sosiți aici cumătra (nuna) ia struțul, îl bagă în apă și începe a stropi cu dânsul pe cuscri, iar mireasa luând ștergarul pe umăr și o lingură în mână dă fiecărui cuscru apă ca să se spele.

După ce s-au spălat și s-au șters toți cuscrii și după ce fiecare a aruncat în ciubărul cu apă câte vreo câțiva bani, iau amândoi mirii ciubărul de toarte și ducându-l la o ultoaie de măr sau păr varsă apa la rădăcina aceleia, iară banii, luându-i îi dau cumetrii, ca să-i păstreze până la un timp anumit, când îi capătă îndărăpt. Tot atunci, pleacă una dintre crengile ultoaiei și pune pe dânsa prima din cosițele miresei, iar mirele taie creanga astfel, ca prima să cadă în brațele miresei.

În urma acestei proceduri intră cu toții în casă și înconjurând cumetrii și cu finii de trei ori masa, se așează fiecare la locul ce i se cuvine [1].

În unele ținuturi, mai ales pe Crișul-Alb, când vine mirele și mireasa de la biserică și voind să intre în casă o femeie stă lângă pragul ușii cu un ciubăraș nou cu apă din care dă la toți oaspeții să se spele pe mâni și care se șterg cu un ștergar nou de pânză. Fiecare aruncă în ciubăraș crițari sau *libre* de argint. Pe urmă, mirele și mireasa bagă prin toartele ciubărașului o năframă, ținând unul de un colț și celălalt de alt colț și merg în grădină la o *ultoaie* (altoaie), unde varsă apa la rădăcina ei, iar banii îi ia mireasa și îi pune în năframă.

Mirele taie o *cleombă* din altoaie. Tăierea aceasta înseamnează : *trecerea virginei în statul femeilor măritate,* iar vărsarea apei în grădină, la altoaie, înseamnează : *lucrarea moșiei părintești și nepărăsirea ei până la moarte.*

[1] Com. de T. Dușănescu.

Ultoaia zice poporul că înseamnează legătura între fecior şi fecioară şi viaţa conjugală[1].

Împrejurul Timişoarei, ajungând nunta la casa mirelui, le iese întru întâmpinarea socrul mare, tatăl mirelui în poartă, pe care cumătrul mare îl salută după datină şi-l mai întreabă:

— Voi vi-i de *goşti*?[2]

— Din toată inima şi cu tot dragul — răspunde socrul mare, şi toţi intră în ocol.

Înaintea uşii cuinei e pusă o masă scurtă. Diverul aduce mireasa lângă masă şi zice:

— Suie soră aici! — şi mireasa se suie cu picioarele pe măsuţă. Cumătrul mare, cu mirele şi conductul, se postează pe dinapoia măsuţei. Muzica şi vuietul tace.

Atunci, păşeşte socrul mare naintea miresei, acum norii sale, o ia în braţe, o întoarce odată şi iarăşi o pune pe masă. Aşa face de trei ori şi la întreruperi mulţimea strigă:

Vivat! amin!

Apoi strigă soacra mare:

— Aduceţi-mi ciurul, să văd ştie nora ciurui şi dă ciurul cu grâu miresei, care e tot pe masă, care învârtind ciurul de două ori, îl aruncă peste cap.

În unele locuri aduc înainte frânele cailor şi diverul înfrânând pe miri, aşa-i mână în cuină, întru semn că ei doi aşa ţin către olaltă, ca doi cai înfrânaţi la rudă.

În alte locuri aduc braciri, o leagă pe mireasă pe după coapse şi mirele o povăţuieşte în cuină.

În cuină se aşează mireasa pe un scaun cu faţa către uşă şi oaspeţi, aici i-aduc o pâne şi sare în mână, după aceea unul sau doi pruncuţi pe braţe cărora ea le donează maramuţe.

Şi cu acestea ceremonia intrării miresei în casa mirelui s-a terminat[3].

În Sălaj şi împrejurul Oradiei-Mari, ajungând nunta la poarta casei mirelui, amândoi socri mari îi întâmpină cu cea mai mare bucurie. Soacra ia apoi pe noră-sa de subsuoară şi o duce până lângă boii năintaşi de la carul cu care a venit. Aicea, mireasa ca şi mirele din unele părţi ale Bucovinei, ia resteiul de la boul din brazdă şi-l aruncă cât poate peste cap, fără a-i păsa în ce loc va cădea.

După aceasta, luând nănaşii şi cu fraţii-de-mire pe cei tineri în mijlocul lor şi formând un fel de cerc încunjură masa, ce se află pusă dinaintea casei.

Nunele, care stau lângă masă, aruncă într-înşii cu grâu şi-i stropesc cu apă, pe când nănaşii strigă:

Grâu, grâu
Să ne dea Dumnezeu

[1] Frâncu — Candrea, *op. cit.*, p. 167.

[2] *Goşti* vine de la germ. *Gast.* Acest termen german în 156 de ani s-a răspândit în tot Banatul, scoţând pe rom. *oaspe* şi turc. *musafir.*

[3] G. Trăilă, *op. cit.*, p. 446, 457.

Iar nunele:

Ba și apă, apă
Să ne dea Dumnezeu!

La a treia încunjurare a mesei mirele descarcă un pistol cu două țevi și nemijlocit după aceasta intră apoi cu toții în casă.

În același timp, când intră în casă, soacra mare caută ca himenea să nu treacă printre mire și mireasă sau să arunce ceva între ei, ca nu cumva în urma faptei acesteia să se nască trai rău între dânșii [1].

În fine, la românii slavizați din Moravia, când intră tânăra nevastă întâia oară în casa bărbatului său, cuprinde soba (cuptorul), anume ca să se familiarizeze în noua casă, după aceea iese în ogradă și se uită la cer, apoi în hornul din bucătărie, anume, ca să capete copii cu ochi albaștri sau negri [2].

Deși nu tocmai toate, cele mai multe însă dintre datinele descrise în capitolul acesta, se află și la alte națiuni.

La vechii romani bunăoară, cum ajungea cortegiul nupțial la casa mirelui, care era împodobită cu flori și cu covoare, mireasa ungea ușorii casei celei noi cu untură de porc sau de lup [3] sau și cu ulei [4] și îi învelea cu lână [5]. Prin această învelire și ungere se credea că se depărtează farmecele și se opresc relele de la casă [6]. Apoi, nefiindu-i iertat a se atinge de pragul casei mirelui, mireasa era rădicată de către alții și trecută pe sus peste prag [7]. Fundamentul acestei datini este, după Plutarh, aducerea aminte de cele dintâi muieri ale romanilor, care nu de bunăvoie, ci răpite cu tărie fuseră duse în casele romanilor; sau pentru ca să arate că fără de voie intră acolo, unde are să-și piardă fecioria; sau ca nu cumva să calce pe prag și prin aceasta să nu supere pe zeița *Vesta*, căreia era pragul consacrat [8].

Intrată odată în casă, mirele o întâmpină aici cu apă și cu foc de pe vatră sau altarul casei, ca semn că din căldură și umezeală se nasc toate, așa și familia, ce se naște prin căldură și umezeală. Apoi mireasa se stropea cu apă, ceea ce însemna că ea intră curată în casa bărbatului său, cu care va împărtăși focul și umezeala [9]. Apa aceasta se aducea de

[1] Com. de El. Pop.

[2] I.N. Enders, *op. cit.*, p. 38.

[3] Pliniu n.h. XXVIII, 9: proxima in communibus adipi laus est, sed maxime suillo, apud antiquos etiam religiosius, certe novae nuptae intrantes etiamnum solemne habent postes eo attingere.

Idem, eadem: Masurius palmam lupino adipi dedisse antiquos tradidit deo novas nuptas illo perunguere postes solitas ne quid mali medicamenti inferretur.

[4] Isidor or. 9, 7, 12.

[5] Donat ad Ter. Hec. 1, 2, 60: quum puellae nuberent maritorum postes unguebant ibique lanam figebant. Isidor, l.c.

[6] Pliniu. l.c. — Serv. la Virgil. Aen., IV, 466.

[7] Plutarh, quest. R. 29. — Serv. ad Buc. XIII, 29. — Isidor or. 9, 7, 12. — Plautus Cas. IV, 4, 1.

[8] Plutarh quest. Rom. 39; D. T. Bojincă, *op. cit.*, p. 212.

[9] Dion. 2, 30: ἐπὶ κοινωνία πυρὸς καὶ ὕδατος ἐγγυῶν τοὺς γάμους ὡς καὶ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπιτελοῦνται χρόνων.

Festi: ep. p. 2. Aqua et igni tam interdici solet damnatis, quam accipiuntur nuptae videlicet quia hac duae res humanam vitam maxime continent.

— Idem, eadem, p. 87, 11 — Propertius, 5, 3, 15.

Varo la Non. p. 302 v. felix = p. 182. titionem: contra a novo marito cum item e foco initione ex felici arbore et in aquali aqua allata esset.

către un băiat sau copilă de la un izvor curat și cu rămășița se spălau apoi picioarele miresei [1].

Când intră în casa soțului său trebuia să intre cu furca și cu fusul în mână [2].

Iar după ce a intrat acuma înuntru, după ce a fost întâmpinată cu apă și cu foc și după ce a fost stropită, se ruga zeilor casei noi ca, căsătoria ei să fie fericită [3].

La italieni, cum ajunge mireasa la casa bărbatului său e întâmpinată, la intrarea în ogradă, de către soacra-sa sau de către unul dintre neamurile cele mai de aproape ale tânărului ei soț, care ține în mână un talger cu grâu, sare, adeseori și zaharicale și din care îi aruncă o mână plină. După aceea, mireasa e condusă la o masă, care e acoperită cu un covor prețios și care stă la intrare în verandă. Aice, tânăra nevastă se scoboară, călcând pe un scăuneș, care anume i' s-a pus. Intrând în verandă, sărută mâna noilor săi părinți, apoi e condusă în cămara pregătită pentru dânsa.

În unele părți, soacra cea mare varsă un pahar cu apă dinaintea miresei, când aceasta pășește peste pragul camerei sale [4].

În unele locuri, din Franța, casa mirelui stă închisă pentru tinerii soți până ce maica mirelui nu aruncă într-înșii, dintr-o fereastră, mai mulți pumni de ghindă, pâne albă, mazăre și bob. Apoi, arătându-se pe prag închină nurorii sale o bucată de pâne și un pahar de vin, pe care tânăra nevastă le împărțește după aceea cu bărbatul său, ca simbol al comunei vieți viitoare. Aflând o mătură, stând de-a curmezișul dinaintea pragului, o rădică și mătură casa cu dânsa [5].

În alte locuri, tot din Franța, întâmpinând soacra cea mare pe mireasă *(mariée)* aruncă într-însa cu pâne albă. Iar mătura, care stă dinaintea ușii, de-a-curmezișul, trebuie să o rădice. Un băiat îi aduce o furcă cu un fuior de cânepă, care însemnează abundență în cânepă; feciorii împușcă cu pistoalele în furcă, căutând ca s-o aprindă [6].

În Champagne, mireasa trebuie să îngenunche pe o legătură de găteje spinoase și să cânte de trei ori un cântec. Iar în Gascogne socrul cel mare o primește cu următoarele versuri:

„Ca aste căpătâie de colea, așa-s de tari dinții soacră-ti; uită-te, noră, unghierele estea au să-ți cășuneze plesnituri (dacă nu le-i mătura)" [7].

La grecii cei vechi aștepta în ușa, care era împodobită cu tot felul de flori, mama mirelui pe tânăra pereche cu făclii aprinse. După ce se

---

[1] Serv. ad. Aen. IV, 167. La români datina aceasta s-a schimbat; în loc de a spăla pruncii picioarele miresei, spală acuma mireasa picioarele unui fecior, a nașului și a socrilor. Vezi D.T. Bojincă, *op. cit.*, p. 213, nota 2.

[2] Plutarh, quest Rom. 31.

[3] Nonius, p. 531: Nubentes veteri lege Romana assestres ad maritimum venientes solebant pervehere atque unum, quem in manu tenerent, tanquam emendi causa, marito dare; alium, quem in pede haberent, in foco Larium familiarum ponere; tertium quem in saccipério condidissent, compito vicinali solere resonare.

[4] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 96.

[5] *Ibidem*, p. 253.

[6] *Ibidem*, p. 254.

[7] P. Lafargue, *op. cit.*, în „Contimporanul", an. VI, p. 9.

apropiau tinerii, ea arunca într-înșii cu tot felul de copturi, care însemnau îndestulare în toate. Apoi lua pe mireasă și o conducea în camera nupțială, care așișderea era foarte frumos împodobită cu tot felul de flori mirositoare. În această cameră se deshobota mireasa întîia oară dinaintea bărbatului său [1].

Tot așa fac și grecii noi.

În Tesalia, bunăoară, mireasa care e întâmpinată de soacra sa, rămâne înhobotată până ce se așează toți oaspeții la masă. După aceea, vine vornicelul și o deshobotă, iar ceilalți nuntași cântă un cântec, care descrie muncile vieții zilnice [2].

La grecii noi din Tripolița, dacă tânăra nevastă, la intrarea sa în casa cea nouă, ar atinge pământul se crede de un semn rău, de aceea se rădică repede peste prag și înainte de ce e petrecută la culcare, trebuie să se urce pe un ciur, ca să-l turtească spre dovadă despre fecioria sa [3].

La albanezi, apropiindu-se cortegiul nupțial de casa mirelui, mama acestuia se suie pe o rădicătură și de acolo aruncă cu orez mai întâi în miri, apoi în întreg cortegiul. După aceasta, descalecă mirele, iar pe mireasă o scoboară tatăl acestuia sau unul dintre neamurile sale cele mai de aproape. Un băiețel mic ai cărui părinți trăiesc, căci numai atunci e considerat de un aducător de noroc, se petrece de trei ori încolo și încoace pe sub cal, ca și când ar voi să-l încingă. La ușa prin care intră tinerii li se ține un cerc și pe când aceștia, ținându-se de mână, trec printr-însul, se rupe deasupra lor spre semn de unire până la moarte. Peste pragurile ușilor trebuie să pășească mai întâi cu piciorul drept. Iar după ce au intrat înuntru, vornicelul (*„vlam"*) deshobotă pe mireasă, rădicându-i hobotul cu un obiect de argint, mai cu seamă însă cu mănunchiul de argint al unei arme [4].

La sârbi, ieșind soacra cea mare înaintea miresei, pe prag, îi dă să guste de trei ori dintr-o lingură. După aceea, îi întinde un băiat mic, pe care mireasa trebuie să-l rădice de trei ori în sus și tot de atâtea ori să-l sărute și apoi să-i dăruiască o batistă. Pe urmă, soacra îi dă o strachină cu grâu, pe care mireasa trebuie să-l arunce în toate părțile mai nainte de ce pășește cu piciorul drept spre pragul casei și mai nainte de ce-i este încuviințat a intra în camera sa [5].

La sârbii din Lovreč, între Narenta și Cetina, la sosirea miresei, asemenea, i se rădică pe cal un copil, căruia îi dăruiește mireasa un măr și pe care totdeauna trebuie să-l prefere. După aceea, scoțând din sân un măr, în care e implântat un aspru, îl azvârle peste casă, al cărei prag îl sărută. Intrând în casă, soacra o poartă încolo și încoace, apoi îi dă o râșniță, cânepă de tors, andrele, o mătură precum și multe alte unelte femeiești de casă zicându-i : „acestea te așteaptă acuma" [6].

[1] Guhl et Koner, *Grecii...*, *op. cit.*, p. 209 ; H. Blümer, *op. cit.*, p. 156.
[2] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 59.
[3] *Ibidem*, p. 57.
[4] *Ibidem*, p. 62.
[5] *Ibidem*, p. 73.
[6] *Ibidem*, p. 77.

În fine, la morlachii din Dalmaţia, copilul, care i se rădică miresei pe cal, îi dă acesteia o sită cu migdale, nuci şi smochine spre semn că ea are de acuma să cugete la alte lucruri mai serioase şi nu la mâncare, din care cauză mireasa azvârle cele primite cu dispreţ printre cuscri [1].

Din toate cele, câte s-au înşirat până aici, rezultă că întâmpinarea miresei cu o deosebită pompă există, fără deosebire, la toate popoarele indo-europene şi că datinele uzitate la această ocazie, cu puţine excepţii şi variaţiuni, sunt la toate mai totuna.

[1] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 79.

XXXIII

Primirea

Nu mult, după ce i s-a rădicat miresei hobotul de pe cap, vine o nevastă, neam cu mireasa, cu desagă în care se află *merindea miresei*, adusă de la părinți, ia fața cu care e acoperită masa, scoate apoi din desagi o față nouă, acoperă cu aceasta masă și dă apoi miresei talgerile, lingurile, jemnele, colacii, mai pe scurt, tot ce se află în desagi. Mireasa, luându-le, le înșiră toate pe masă, iar *găina cea friptă* o pune dinaintea mirelui.

Nemijlocit, după aceasta, colăcerul, îndreptându-se către meseni, zice următoarea orație :

Fericită casă,
Mult frumoasă masă,
Masă mult cinstită
Și blagoslovită ;
Meseni dumneavoastră
Mândru rânduiți
Ca niște măslini
Mândru înfloriți,
Mândru-ncunjurați
Ca niște măslini
Frumoși rămurați,
Poftim și luați,
Beți și ospătați
Din săhănele
Cu fripturi
Și din păhărele
Cu băuturi,
Că nu-s înșirate
Un fel de bucate,
Nici două sau trii,
Ci-s sute și mii,
Mii nenumărate
Văd că-s înșirate,
Sute peste sute
Pentru-a d-voastre
Guri, văd că-s făcute.
Poftim și îmblați
Prin tălgerele
Și prin săhănele
Cu lingurițele
Și cu furculițele,
Cum umblă verile
Lipovenii cu căruțele.
Care nu aveți
Linguriți
Și furculiți
Mai rupeți
Și cu dinții,
Că pe noi părinții
De când am apucat
Așa ne-au învățat.
Eu am auzit
Că la dughiana
Lui Ghiorghiță
Sunt multe lingurițe
Și furculițe
Și se vând
Câte 50 de o leiță...
Pe Sura [1]
Și la Sadagura.
De-a fi Sura bună
Le-om vedea-ntr-o lună.
De-a fi Sura rea
Nu le-om mai vedea.
Și pân le-om vedea,

[1] Numele unei iepe, în genere slabă.

Eu pe dumneata
Mult cinstite mire,
Te poftesc
Să binevoieşti
Şi să îndulceşti
Aceste bucate
Pe masă-n şirate.
Da nu le-ndulci
Cu alean şi cu jele,
Ci le îndulceşte

C-un fagur de miere
Crescut şi strâns
De la albinele d-tale,
C-aşa te voiesc
Mesenii d-tale.
Dumnezeu a ura
Cu cât s-a-ndura.
Iar noi cu cât ştim
Cu atâta vorbim
Ca să ne mântuim[1].

Mirele, luând şi tăind găina, împărţeşte tuturor oaspeţilor câte o bucăţică dintr-însa, începând mai întâi cu nunii cei mari. El încă gustă puţin. Numai mireasa, deşi şade alăturea cu dânsul după masă, nu gustă de astă dată nimică, căci se crede şi se zice că *dacă va mânca şi ea nu vor trăi amândoi bine.*

Pe când mirele taie şi împărţeşte găina, pe atunci mireasa se scoală de după masă şi luând şipul cu holercă şi paharul, care le-a căpătat de la părinţii săi şi care le-a adus cu sine, cinsteşte mai întâi şi-ntâi la socrul său şi gustând puţin din pahar, zice :

— Să trăieşti, *tată,* la mulţi ani !

Aici, trebuie să observăm că mireasa acuma, întâiaşi dată, zice socrului său *tată.*

Socrul cel mare, primind păharul şi sărutând-o pe frunte, zice :

— Să trăieşti *noră !* Dumnezeu să-ţi ajute ! Să fii bună şi de treabă ca să ne putem bucura de d-ta.

Iar, după ce a rostit cuvintele acestea se-ndreaptă către nevastă-sa, adică către soacra cea mare şi-nchină acesteia păharul :

Soacra cinsteşte iarăşi la noră şi zice :

— Să trăieşti *noră,* să fii sănătoasă !

De-acolea, ieşind mireasa de după masă, cinsteşte pe toate neamurile, de-a rândul, precum şi pe toţi ceilalţi nuntaşi, câţi se află la masă. Apoi, în acele părţi unde nu este datină a se da *masă mare,* ci numai ceva de gustare şi de băut, se bagă iarăşi după masă şi se aşează alăturea cu mirele. În acele părţi însă, unde este datină a se da *masă mare,* nemijlocit, după ce s-a primit mireasa de către socrii săi, ieşind odată aceasta de după masă nu se bagă mai mult îndărăpt, ci cum a prins a cinsti pe oaspeţi, îndată încep şi bucătăriţele a aduce şi a pune pe masă bucatele, care s-au pregătit la socrii cei mari, părinţii mirelui şi după aceasta se începe *masa mare,* despre care vom vorbi mai pe larg în capitolul următor[2].

În *Sălaj* şi comitatul Zarandului, nu mult după ce au intrat în casă, soacra mare ia pe mireasă şi ducând-o într-o cămară, acolo îi dă de mâncare.

Iar după ce au venit acuma şi *socrii mici,* dimpreună cu cuscrii (oaspeţii), care au rămas şi s-au mai petrecut timp oareşicare la părinţii miresei, se pun cu toţii la masă după poziţia socială pe care o ocupă în

[1] Din Mahala, com. de G. Tomoioagă. Această oraţie se rosteşte şi atunci când se întorc de la cununie, atât la mire cât şi la mireasă.
[2] In cele mai multe părţi ale Bucovinei.

sat și anume : mirele cu pălăria în cap semn că *e rege încoronat* iar *mireasa cu balțul,* tot pe cap, stau în fruntea mesei, pe când nănașii și ceilalți nuntași ce mai sunt, stau împrejurul lor[1].

În Munții Apuseni ai Transilvaniei este datină, tot la această ocazie, ca mireasa, când se așează în fruntea mesei, să treacă peste masă zicând : *așa să fiu ca masa de cinstită înaintea bărbatului,* iar unde șade i se pune un petec alb de *pănură de lână* (postav) ca, copii din această căsătorie să fie albi ca lâna și blânzi ca oaia [2].

După ce au stat acuma un timp oarecicare și după ce au ospătat și cinstit puțin, se scoală oaspeții de la masă și ies cu danțul afară, în timp ce una sau mai multe neveste cântă felurite cântece, între care și acesta :

Frunză verde de negară,
Hai și-om scoate danțu-afară,
Că e multișor de-a seară,
Îi cam mult de când mâncați,
Poftim ca să mai jucați ! [3]

Sau acesta :

Frunză verde de ovăs,
M-a trimis mama trimes,
Să scot danțul de pe șes [4].

Iar după ce au ieșit afară, cântă :

Frunză verde de cafea,
Bine-mi pare că-i pe-a mea.
Dușmanii s-or junghia,
C-a rămas și-ncă-i pe-a mea !

Sau acesta :

Care-i nevastă frumoasă
Nu-i păcat s-o pui la masă,
Care-i nevastă urâtă
Nu-i păcat s-o dai de râpă [5].

Apoi joacă un joc, două, adică până ce scot mesele din casă și fac loc, după aceea intră înăuntru și joacă diferite jocuri până hăt târziu, mulți chiar până dimineața, adică care după cât poate ținea și după cum e dispus.

[1] Com. de El. Pop și I. Dușănescu.
[2] Frâncu-Candrea, *op. cit.*, p. 167.
[3] Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.
[4] *Ibidem.*
[5] *Ibidem.*

XXXIV

Masa-mare

La toți daco-românii este datină ca părinții mirelui, după ce acesta a adus pe mireasă la sine acasă, să dea, ca și mai nainte părinții miresei, o masă, la care sunt poftiți toți nuntașii, câți au luat parte mai înainte de aceasta la nuntă.

Această masă, care în unele părți se dă duminică seara, adică în aceeași zi în care s-a serbat cununia, în altele însă a doua zi, adică luni seara, se numește pretutindeni în Moldava, Țara Românească și la românii din gubernia Cherson, în Rusia : *masă-mare* [1], în Bucovina : *masă-mare* și *pripoi* [2], iar în Transilvania : *masă-mare* și *târfărie* sau *terfarie* [3].

Se numește masa aceasta *masă-mare* de aceea, pentru că la dânsa iau parte dacă nu tocmai toți, apoi de bună seamă cei mai mulți dintre bărbații și nevestele, care au fost în ziua trecută la nuntă. Ba mulți și dintre aceia, cărora în ziua trecută nu le-a fost cu putință să meargă la mireasă.

La *masa-mare* se poftesc oaspeții, ca și mai nainte, de cu ziua și anume în Bucovina de vătăjeii sau vornicei mirelui, iar în unele părți ale Moldovei și Munteniei de însuși mirele [4].

Când încep a se aduna oaspeții, mirele și mireasa dimpreună cu o păreche de lăutari și cu un vornicel se duc după nunii cei mari ca să-i poftească și să-i aducă la masă. Și dacă masa se dă ziua, ei se duc cu luminile de cununie stinse, iar dacă se dă sara se duc cu ele aprinse. Lăutarii, atât când se duc cât și când se întorc, cântă felurite marșuri

[1] I. Mârza, *op. cit.*, p. 18, nota 1 ; V. Alecsandri..., *op. cit.*, p. 385 ; „Columna lui Traian", an. IX, p. 414—415 ; V. Săghinescu, *op. cit.*, nr. 3047 ; G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 408 ; T. T. Burada, *O călătorie în satele moldovenești...* p. 286.

[2] Numirea aceasta de la mros. пропон = băutură = masă mare, împrumutată în timpul mai nou de la malorosieni, e uzitată mai mult în părțile de pe lângă Prut, precum și în cele din apropierea munților rusești, unde românii vin mai adeseori în contact cu *rutenii* și *huțanii* sau *huțulii*.

[3] B. Viciu, *op. cit.*, p. 38. Din descrierea lui B. Viciu rezultă că în unele părți ale Transilvaniei *masa-mare și uncropul* se serbează, ca și în unele părți ale Moldovei)vezi „Columna lui Traian", an. IX, p. 415, A.) în una și aceeași zi sub numele colectiv de *târfărie*. Această numire însă nu corespunde tuturor datinelor descrise de d-sa sub acest titlu, ci numai unei părți mai mici dintre dânsele și anume acelora care în Bucovina și în cele mai multe părți ale Moldovei se serbează sub numirea colectivă de *uncrop*. Noi vom reproduce în acest capitol numai pe acelea care după părerea noastră, se țin de *masa-mare*, iar celelalte le vom reproduce la *uncrop*.

[4] „Columna lui Traian", an. IX, p. 415 ; G. S. Ioneanu, *op. cit.*, p. 32 : „Duminică seara când ginerele invită familii la masă, invită mai întâi o familie întreagă, unde trăiesc toți ai casei, *ca să aibă și el casă întreagă*".

şi cântece, iar vornicelul precum şi ceilalţi feciori, care aşişderea petrec pe miri, chiuie de se răsună satul.

Ajungând la nunii cei mari acasă intră înuntru, tot cântând şi chiuind. În casă, mai trag câte o ropotă până ce se gătesc nunii apoi se întorc cu toţii îndărăt, asemenea tot cântând şi chiuind.

Sosind toţi cei ce au fost poftiţi la mire, pune socrul cel mare, tatăl mirelui, pe nun şi pe nuna cea mare în capul mesei, iar pe ceilalţi oaspeţi de-a dreapta şi de-a stânga lor, adică tocmai aşa cum au fost aşezaţi şi la mireasă. Şi cei mai bătrâni şi mai de frunte vin mai înainte, iară ceilalţi mai în urmă.

Cum s-a împănat masa cu oaspeţii, pun luminile de cununie aprinse într-o cofiţă dinaintea nunilor şi acolo le lasă apoi toată noaptea. După aceasta, pun bucătăriţele dinaintea fiecărui oaspe câte un cozonac şi o bucată de pâne, iar la mijlocul mesei mai multe păhare şi şipuri cu vin sau rachiu precum şi câte un rând sau două de talgere cu răcituri.

Şi acuma, după ce s-au aşezat toate cele trebuincioase pe masă, vine unul dintre bărbaţi şi, puindu-se faţă în faţă cu nunii cei mari, ţine următoarea oraţie:

Masă, masă,
Frumoasă!
Meseni dumneavoastră,
Pe care v-au rânduit
Dumnezeu cel sfânt
În această cinstită casă,
La această frumoasă masă,
Masă frumoasă,
Cu feţe de masă
Prisne [1] de mătasă,
Săhane înferecate
Cu tot felul de bucate,
Împrejurul mesei rânduiţi
Ca nişte măslini odrăsliţi,
Vă roagă socrul cel mare,
Precum şi soacra cea mare,
Nunul şi cu nuna cea mare
Să luaţi din pâne şi din sare,
Din darul sfinţiei sale,
Vă roagă socrii cei mari,
Precum şi nunii cei mari;
Şi eu încă îndrăznesc
Pe dumneavoastră să vă poftesc
Să luaţi,
Să ospătaţi
Din pâne şi din sare
Din darul sfinţiei sale,
Că nu-i un rând de bucate,
Că sunt mii nenumărate:
Săhane ferecate,
Tigăiuri [2] spoite,
Talgere zugrăvite
Linguri *pocostite* [3]
Pentru a dumneavoastră guri gătite,
Că şi-mpărăteasa,
Mireasa
Uşile-a deschis
Feţe de mas-a-ntins
Feţe de masă,
Prisne de mătasă,
Cu capetele cu fir
Să vă fie voia deplin...
Poftim luaţi
Şi ospătaţi,
Care cu cuţitu
Cu cuţitu,
Care cu furculiţă
Cu furculiţă.
Fiştecare pentru sine
Fie voitor de bine
Şi croitor de pâne.
Care n-are cuţit,
Pe Alba şi la târg!
Care n-are furculiţă,
La băcalu la Ioniţă!

[1] *Prisne* = cu totul, curat, neamestecat.
[2] *Tigăiuri* în loc de *tigăi*, de la *tigae*.
[3] *Pocostite* = poleite.

Care n-are nici de unele
Să rumpă și cu mânile
Că și-mpăratul mirele.
Eu am o custură rea
Și încă făr-o plăsea.
Dar tot m-oi sluji cu ea.
Iar d-voastră
De gândiți
Și socotiți,
Că bucatele-s otrăvite
Oi gusta eu înainte,
Că decât a peri
Oastea împăratului
Mai bine oi peri
Eu, un rău al satului :
Amin ! amin !
Și mie o năframă de in
Eu să-mi șterg gura de vin[1].

Sfârșind oratorul de rostit orația aceasta, toți oaspeții, care până acuma au stat în picioare și au ascultat cu cea mai mare luare aminte, se așează la locul lor și încep a mânca din bucatele ce le sunt puse dinainte.

De sine se înțelege că, precum în ziua trecută la masă, ce s-a dat la mireasă, așa și la această masă păharele și șipurile cu rachiul nu mai stau locului. Din toate părțile auzi și de astă dată chiritisând și zicând :

— Să te văd sănătoasă nună mare ! Noroc și sănătate finului și finei tale ! Să trăiești să mai cununi !...

Închină.

— Amin ! — răspunde nuna, să te-audă Dumnezeu, să te văd și pe d-ta ca mâni cununând, mărităind și însurând, ca să vin și eu la veselia d-voastră ! Mulțămim de cinste și celor ce se ostenesc Dumnezeu să le dea noroc... De unde dau, Dumnezeu să le împlinească pentru una o mie.

Închină.

— Nună mare ! nună mare ! — auzi pe altă nevastă zicând — să ai parte de finuții d-tale !... cum ai ajuns de i-ai cununat, așa să ajungi, să le și botezi !...

Mai pe scurt, toți sunt veseli, toți din toate părțile închină și chiritisesc. Și astă închinare și veselie ține mai multe ore dupăolaltă, căci afară de bucatele amintite mai sus, urmează și altele precum : zeamă cu togmagi sau tăiței, sarmale sau găluște, friptură etc.[2].

În Moldova și anume în împrejurimea Hușilor, după cum scrie I. Mârza, se poftesc duminică seara toți sătenii cei căsătoriți la *masa-mare*, care începe seara, cam de la zece ore și durează până a doua zi. Masa se compune de mai multe ori până la o sută de perechi de oameni. Fiecare primește înaintea mesei câte un păhăruț de rachiu și câte o bucățică de pâne.

În masă se dă întâi borș de pasăre cu tocmăgei sau tăiței, apoi ostropățuri, pe urmă răcituri[3], apoi *găluști*[4]. După aceasta se dau plachii[5], uneori făcute cu orez, dar mai de multe ori amestecat cu *bulgur*[6] și cu *păsat*[7], apoi vin fripturile[8].

Este însă de-nsemnat că la această masă, cel puțin în Bucovina, nu se află nici o fată și numai rar câte un fecior, ci numai bărbați și neveste.

[1] Dict. de Ilie Ungureanu, din Ilișești.
[2] Datinele românilor din Bucovina.
[3] Zalatina românească.
[4] Sarmale grecești, în Bucovina : găluște.
[5] Pilaf grecesc.
[6] Grâu pisat.
[7] Mei, mălai măruntel.
[8] I. Mârza, *op. cit.*, p. 18.

Iar feciorii se află numai atunci, când aceştia sunt foarte de aproape înrudiţi cu mirele sau cu mireasa şi sunt orfani sau când părinţii lor sunt bolnavi şi din cauza aceasta, neputând ei singuri lua parte, îi suplineşte feciorul cel mai mare. De altmintrelea, nici feciorii nu au datină de a lua parte la această masă.

Lăutarii care, ca şi mai nainte, aşa şi la această masă, trebuie numaidecât să fie de faţă, cântă felurite cântece bătrâneşti, doine şi hore.

Dar nu numai lăutarii sunt aceia care cântă la această ocazie, ci mulţi dintre oaspeţii care stau la masă [1].

În unele părţi ale Transilvaniei începe totdeauna preotul cu un cântec, de cuprins religios, bunăoară ca *„Vers la nuntă“* sau *„Cana Galileu“* [2], după care urmează apoi *„Vers la masă“*, *„vorbă multă sărăcie, vinul pentru veselie“*, precum şi multe alte cântece naţionale [3].

Noi vom reproduce aici numai trei şi vom începe mai întâi cu *„vers la masă“* care, deşi e de origine cărturărească, seamănă a fi mai răspândit decât altele de asemenea categorie:

O, ce bucurie mare,
Ne-a venit la arătare,
Astă zi de bucurie
De mai mare veselie.

În astă cinstită casă,
Văzând oaspeţi după masă,
La masă şezând şi bând
Şi nuntaşii aşteptând.

Văd că vine oastea tare;
Cu carăle încărcate,
Aduc multă bunătate.

Călăraşii înainte,
Ca nişte oameni cu minte,
Dă de ştire tuturor,
Că se-nsoară un fecior.

Vine nunul cu nuntaşii,
Mirele cu călăraşii,
Când încep ceterele,
Desfătează inimele.

Până jocul se sfârşeşte,
Socăciţa se găteşte,
Când intră oaspeţi-n casă,
Bucatele stau pe masă.

Aduc vin pe întrecute
Unii stau pe lângă bute,
Aduc vinul cel mai bun
Ca să-nchine-ntâi la nun.

Paharele-s toate pline,
De acuma toţi să-nchine,
Pentru cinstea tinerilor,
Auzind versul ceterilor.

Şi-aşa zice, aşa sună:
Fiţi meseni cu voie bună!
Vivat! Vivat! să trăiască,
Mirele cu-a sa mireasă! [4]

Al doilea cântec, curat poporan, care se cântă la *masă-mare*, e acesta:

Busuioc de pe icoană,
Nănaşa ni-i ca şi-o doamnă.
Busuioc de pe cuier,
Nănaşu-i mare boier.

[1] G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 408: *„Ele*, adică cântecele *vechi sau bătrâneşti* sunt cântate la ospeţe şi la festivităţi însemnate, precum la cumetrii, la logodne, la sărbători cu deosebire la *nunţi* şi în special la *masa cea mare* de duminică seara“.

[2] Să se vadă acest cântec de origine cărturărească în „Revista pentru Istorie, Arheologie şi Filologie“, an. I, vol. II, fasc. II, Bucureşti, 1883, p. 323.

[3] Com. de I. Georgescu.

[4] B. Viciu, op. cit., p. 47.

Să trăiască nănașu,
Pentru dânsu-i libovu.
Să trăiască nănașa,
Pentru dânsa-i dragostea.
Nici nănașu nu-i bătrân,
Finu-i ca și un trandafir.
Nici nănașa nu-i bătrână,
Fina-i ca și-o rujă plină.
Să trăiești nănașă mare,
Să mai fii nănașă mare,
Să porți peană de păuni,
Să botezi și să cununi;
Să porți peană de măr creț,
Să cununi și să botezi,
Batăr un sat și jumătate.
De nepoți și de nepoate [1].

Al treilea cântec, din Chioar, sună așa:

Cel ce mărită și-nsoară,
Nu-l lăsa Doamne să moară!
Ci trăiască mult în lume,
Să mi-l vadă și-al meu bine,
La un copil tânăr ca mine [2].

La romani, care încă aveau datină, după aducerea miresei la mire, de a da în casa acestuia o cină, un fel de *masă mare* [3], asemenea se cânta în decursul mesei nu numai din fluiere, instrumentele din care era compusă muzica [4], ci și din gură, iar oaspeții veselindu-se strigau: Talassio [5].

În ținutul Zarandului, Timișoarei, Chioarului și Sălajului din Ungaria, precum și în unele părți ale Transilvaniei, nu mult după ce s-au așezat oaspeții la masă se începe închinarea ***cinstelor*** sau ***cinstitelor***, adică

[1] Din Rodna, com. de I. Pop Reteganul.

[2] Cântece populare din Chioaru, culese de I. C. Someșanu și publicate în „Familia", an XXII. Oradia Mare, 1886, nr. 37, p. 431.

[3] Plaut. Curc. 728; Plaut — Aul. 2, 2, 84, 85.

[4] Plaut. Cas. 4, 3, 1; Terent. Adelph. 5, 76; Claudian. 13, 30 și mai mult la Rossbach. *op. cit.*, p. 342.

[5] D. T. Bojincă, fiindu-i vorba despre *Talassio*, zeul de origine sabină al romanilor (Rossenbach *op. cit.*, p 345 ff) face în opul său citat p. 214 următoarea observare: „*Urezetorii* sau strigătorii romanilor adeseori se zic *nuntălași*, doară de la Nun-*Talasiu*".

G. Misail, lându-se după D. T. Bojincă scrie, *op. cit.*, p. 154: „Urătorii sau strigătorii românilor strigau *Nuntalas*", apoi se întreabă: „să nu fie o derivațiune de la *nun Talas*?".

Düringsfeld, luându-se de bună seamă, la rândul său, după G. Misail nu numai că, crede că ar exista cuv *Nuntalas* la români, ci îl și derivă de la *Nunc Thalassio*. Iată ce ne spune d-sa în privința aceasta, *op. cit.*, p. 54; „Kommt man durch ein Dorf oder vor das Brauthaus, so ruft der Bräutigamszug unter Freudenschüssen: „*Nuntalassi*"! worauf alles krausstützt, schiest und alten Römerruf: „*Nunc Thalassio*" erwiedert, den man auch beim Hochzeitstanze hort".

În fine, L. Dargun, luându-se după Düringsfeld asemenea crede, *op. cit.*, p. 101, că, cuvântul acesta într-adevăr ar exista în *România*.

Iată-ne cum am ajuns de la cuv. *nuntaș* pl. *nuntași* format de la cuv. *nuntă* prin mijlocirea formei prelungite *nuntălași*, dacă într-adevăr există undeva o astfel de formă și prin scrierea cea falsă de *nuntălaș* a lui G. Misail, tocmai la *Nunc-Thalassio*.

a feluritelor obiecte pe care cei chemați le-au adus ca dar tinerilor căsătoriți.

Această închinare se numește în Sălaj *grăirea*, în Chioaru *răspunderea* [1], iar împrejurul Timișoarei *strigările cinstelor* [2].

Pe când socrii și cu cuscrii stau încă la masă, pe atunci *chemații* se pregătesc și vin cu *cinstele*.

Cinstele acestea la românii din Ungaria constau din: niște colaci mari ca roțile plugului, din picioare și coaste de porc și din o pogace pe care frig câte un puiu și coc pancove de aluat.

Cumătrul mare însă face ceva mai pompos. A lui cinste stă, afară de pogacea cu pui și pancove, încă și din un lemnuț cu patru crengi cioplite cu țepușe pe care se înșiră de jos până sus pancove, vârful țepușelor se leagă de olaltă cu ață pe care sunt înșirate nuci ori prune uscate. și pe țepușe se pun tot atâtea mere. Mai deasupra, o căutătoare (oglindă) și felurite flori împrejur care arată foarte frumos.

Toate femeile, ale căror bărbați și mame sau surori, ale căror fii sau frați sunt chemați la nuntă, aduc singure cinstele.

Cumătra mare însă nu. După cămătră se duc cu flamura, muzica și alți bărbați, și femei și o aduc cu pompă la casa mirelui, purtând alții cinstele ei înainte. Aceasta se întâmplă deloc după sosirea miresei la casa mirelui, înainte de cină. Sosind cumătra mare îi ies cu toții în cale, din departe, iar la ușă salută și ea pe mireasă, după formula prescrisă și plătește galbenul. Cinstele celelalte sunt în cămară depuse, a cumătrei mari și a *tarisfătiței*, căci aceasta se ține de conduita ei, se pun deloc înaintea mirelui și anume creanga se împlântă într-o pâne mare pusă pe masă. După aceea, se așează toți la rând, mirele în mijloc, de-a dreapta cumătrul mare și soția acestuia, de-a stânga tarisfatul cu soția sa și pe rând toți ceilalți oaspeți cu soțiile lor.

După cină se aduc cinstele tuturor pe masă. Atunci cumătrul mare dă semnul și doi tineri sprinteni și glumeți pășesc înaintea cumătrului mare și încep a striga *cinstele*. Mai întâi a cumătrului mare în următorul mod:

Unul dintre cei doi ia creanga în mâna dreaptă, pogacea și o iagă cu vin în mâna stângă și zice:

— Bună dimineața cumătru mare și tarisfatu!

— Mulțam dumitale!

— În ce voie sunteți?

— În bună.

— Dar la noi și mai bună.

Apoi continuă:

— Am auzit că trăiește Dumnezeu cu d-voastră.

[1] Com. de El. Pop.

[2] G. Trăilă, *op. cit.*, p. 446, 457. Deoarece în ținutul Timișoarei oaspeții mirelui duc cinstele lor numai la mire, iar al miresei numai la mireasă, de aceea în acest ținut este datină ca la Masa-mare sau tărfărie să se strige numai cinstele mirelui, iar a miresei se strigă de comun după cina sau masa ce au dat-o socrii mici înainte de ducerea miresei la mire.

— Împreună cu d-voastră — răspunde cumătrul mare :

A fost să fie
Această veselie.
Şi n-a putut să fie
Această veselie,
Fără unul,
Fără altul,
Fără cumătrul mare
Şi cumătră mare.
— Vivat ! amin ! Strigă mulţimea

Şi aşa cumătrul mare se rădică şi zice aşa către cumătra mare :

— Măi muiere ! noi avem un fin ! El ne cheamă să-l cununăm ! Tu să te ridici şi să te-câştigi după obiceiul din babaluc (moşesc).

Avem noi de la Dumnezeu
Stog de grâu,
Ciopoare
De hoare,
Ciubere cu unsoare

Şi aşa, cumătra mare, cât-i de bătrână, se rădică şi se osteneşte şi pregăteşte o cinste frumoasă !

Cu un stog de aur [1],
Cu scoarţe de cer [2],
Cu un piţan fript [3],
Cu o bute de vin [4],
Să trăiască cumătru mare
Şi cumătra mare !
Primiţi bucuroşi
Mâncaţi sănătoşi !

— Amin ! vivat ! — strigă din toate părţile. Apoi aşa se strigă a tarisfatului şi pe rând a tuturor oaspeţilor întreţesând câte glume toate, la care nuntaşii râd cu bucurie, iar între pauze cântă şi muzica câte o piesă.

Secundantul strigătoriului însă repetă toate cuvintele lui, aşa precum el le rosteşte.

Aceste cinste apoi se împart, ce e mai frumos şi mai de frunte predă cumătrul mare miresei şi mai cu seamă donurile de pănuri care se aduc, iar restul se împarte între nuntaşi şi ca delicateţe se consumă, ţinându-şi cumătrul mare două pogăci pentru sine şi tarisfatu, care le pune în straiţă, asemenea deosebi capătă diverul, stegişul şi lăutarii, separat, câte o pagoce [5].

[1] Pogacea.
[2] Pancovele.
[3] Puiul.
[4] Iaga.
[5] G. Trăilă, *op. cit.*, p. 446, 457 ; Com. de El. Pop.

În comitatul Zarandului se aduce mai întâi cinstea unei rudenii mai de aproape de a miresei, se înțelege dacă *cinstele* se strigă la mireasă și vornicul, închinând-o, zice :

N.N. a auzit,
De la cine-a fi auzit,
Că este zi de bucurie
Și de veselie.
La a lui N. casă
Cinstită și aleasă.
Și el bine s-o gândit
Și s-o socotit,
Și s-o pregătit
Și aici o venit
C-o *plăcintă* de grâu frumos
Ca pelița lui Cristos.
Și cu de-aceste mărunțele,
Să-nvârtă mesenii limba prin ele.
Și c-o *vadră* de băutură crăiască,
Cine-a bea din ea să trăiască.
Ba încă și cu *harcă*[1],
De sub cotarcă[2],
Ba încă nu-i harcă
De sub cotarcă
Că-i un *ciocoi*[3]
De prin gunoi,
Să-l mâncăm noi
Și cu voi!

În chipul acesta închină vornicul cinstele sau darurile tuturor chierfarilor, iar după ce le-au închinat cinstește pe fiecare cherfar câte cu un pahar de băutură[4].

În Munții Abrudului este asemenea datină ca *cinstele*, care constau din : colaci, plăcinte, cărnuri, găini fripte, pânză, bani etc. *să se strige* sau *să se vornicească*, nemijlocit, după aducerea lor, atât la mireasă cât și la mire, amintindu-se în același timp și numele dăruitorului. Iar strigarea sau vornicitul celor ce se aduc, la mireasă, sună astfel :

Meseni de la masă!
Boieri și boierese!
Iată s-a aflat,
Cum vedem adevărat,
Un om de omenie,
Pe care Dumnezeu să-l ție,
Și vă zice :
Eu m-am gătat,
După cât Dumnezeu ne-a dat :
C-un colac de grâu curat,
Dintre Sântă-Mării semănat ;
Cu niște plăcinte frumose,
Să fie mireasa sănătoasă ;
C-un *buciumaș* de vin roșu,
De care-i plăcea la moșu ;
Cu niște bani de argint,
De care s-află la Abrud
Dacă sapi pe sub pământ.

A celor ce se aduc la casa mirelui și anume mai întâi a colacului :

Cinstiți meseni de la masă :
Boieri și boierese !
Nănași și nuntași !
S-a rupt dealul
Și-a curs darul
Anume N. N. cinstește
Pe mire și pe mireasă
C-un colac de grâu curat
Împletit foarte minunat.

La donița cu vin :

Cu o doniță cu vin,
Ca să le fie voia deplin.
C-o cupă de vin roșu
De care-a băut și moșu

[1] Sub *harcă* se înțelege aici „găină friptă".
[2] *Cotarcă*, pl. cotărci = coșarcă, pl. coșărci, e uzitat și în Bucovina.
[3] *Ciocoiu* = ciocârlan.
[4] Com. de T. Dușănescu.

La găină friptă:

Ce-i mai minunat
Şi friptură de vânat,
Din podul casei puşcat,
Ori prin curte fugărit,
Cu zburătură plesnit.
Săracă găină sură,
Ieri ai fost pe după şură,
Acum eşti cu bani în gură.
Ieri ai fost pe după casă,
Acum eşti pusă pe masă
Săracă găină mută,
Popa-n gură ţi se uită,
Preoteasa te-ar mânca,
Numai de te-ar căpăta.

La bani:

Încă cei mai minunat,
Lucru vrednic de mirat,
Nişte galbeni din *ţară*
Câştigaţi astă vară.
Nişte taleri mari
Rămaşi de la tătari,
Cu nişte hârtii
Cine ştie de câte mii![1]

În Transilvania, unde darurile, ce se aduc la *masa-mare*, se numesc *„cinstea miresei"*, fiecare târfar şi fiecare nuntaş, care e chemat şi care e la masă, aduce cu sine, ca şi în locurile mai sus amintite, o găină ori un colac frumos sau o ploscă cu vin ori vinars; muierile şi câte o bucată de pânză frumoasă albă, învăluită laolaltă şi aceste le dau apoi *„cinste"* miresei, punându-i-le pe masă. Cinstea începe de la nunul mare, pe rând până se gată, dându-şi fiecare ceea ce vrea să cinstească, în mâna starostei nunului, care, luându-le, le închină miresei spunând, cine le dă şi ce dă, şi începe aşa:

Cinstită gazdă de casă,
Dumnezeu să te trăiască,
Traiul să ţi-l tot sporească,
Binele să-ţi înflorească.
Cinste staroste de loc,
Deie-ţi Dumnezeu noroc,
Iasă-ţi părul prin colop
Şi din cojoc câte un floc;
Mă rog să mă ascultaţi,
Vorba să nu mi-o uitaţi:
Ce-ţi căpăta să primiţi
Şi frumos să mulţămiţi,
Dumneavoastră iubiţi fraţi,
Faceţi bine şi iertaţi,
Vorbele să nu-mi schimbaţi.
De-oi grăi, că azi nu-i marţi.
Aşadară Duhul Sfânt
Îmi dădu şi un cuvânt,
Ca să vorbesc pentru toţi,
Fraţi, cumetri şi nepoţi.
Aici cinstita nună mare,
Care bună voie are,
Deosebi de a sa soţie
Cel din sfânta cununie,
C-un colac de grâu curat
Cum Dumnezeu i l-a dat,
C-o butelie de vin
Ca să-i fie voia-n plin,
Cinsteşte pe ai săi fini!
Aceasta-i cam puţintel,
Da-i cinsteşte şi c-un purcel.
Şi zice aşa prin mine
Să ia-n nume de bine
Şi de cumva o mai trăi
Cu mai mult îi va cinsti.
Mai încolo o fată de nun
Şi-aduce semnul bun,
O butelie de vin ars,
Ca s-o dăm pe sub nas,
Să ne treacă de năcaz
Şi o *hodă* sălbatică
De pe tăul Bandului prinsă.

Un văr sau o verişoară:

Îşi arată iubirea,
C-o butelie de vin,
Să-i fie voia deplin
Cu o prepeliţă
Pestriţă,
Adusă din Bistriţă,
Cornurată,
Gulerată.

[1] Frâncu-Candrea, *op. cit.*, p. 163, 167—168.

Mercurată,
Vinerată,
Să ouă câte trei odată.
Să trăiască,
Să-i sporească!

Alt văr sau perișoară:

Își arată iubirea
C-un taler de porțelan,
Să pună în el hrean,
Cu nescari linguri de pleu
Să mănânce cu ele oleu.

Soacră mică:

Mai în colo soacră mică,
Care-a rămas cu nemică
Și-arată iubirea sa,
Către jupâneasa mireasă,
C-un colac de grâu curat,
Din toată inima dat;
Și c-un val de pânză albă,
Cum e pânza mai frumoasă,
Urzită din postul mare,
Nevedită din Rusale,
Țesută la Sân-Nicoară,
Poftindu-i cu iubire,
Viață și fericire.
Și zice așa prin mine,
Să ia-n nume de bine,
Ca de cumva va trăi,
Cu mai multu-i va cinsti.

O soră:

Își arată iubirea,
Cu niște bucine frumos gătite
Și prin mijloc găurite,
Înfășurate cu curele,
Bate-mi-ar aste măsele,
C-o butelie de vin,
Să-i fie voia deplin.
Un cinstit om de omenie,

Alt cineva:

Un cinstit om de omenie,
Cu a sa dulce soție,
Își arată iubirea:
Cu nescari frumoși bureți,
Pare că sunt din Glogoveți,
Cu niște fluturi mărunți,
Cari îmblă pe sub munți
Și pe la noi umblă mulți,
Mai cu seamă pe la nunți.
Mai pe urmă nunul mare,
Cel cu doba în spinare,
Bagă mâna-n buzunare
Și cinstește pe finii d-tale:
Cu niște galbini din țară,
I-a câștigat astă-vară,
I-a fost ascuns în cămară
Și acuma i-a scos iară.
Și cu niște taleri mari,
Rămași încă de tătari.
Pe dreptul sunt câștigați,
I-a șters c-au fost întinați.
Și încă cu niște hârtii,
Cine știe de câte mii,
Și cu mai mulți
Bani mărunți,
Cruceri, groșițe, bănuți,
Ce i-a câștigat săracul
De când a îmblat cu Iancul [1].

În Bucovina, Moldova [2] și Țara Românească [3] e asemenea datină de a se aduce și a se închina noilor căsătoriți diferite daruri la *masă-mare* și mai ales obiecte casnice precum: o păreche de sfeșnice, un serviciu de masă, o bucată de materie etc. apoi din pâne albă: grâu, păpușoi, etc. ba și din vite.

Ce se atinge însă de închinarea acestor daruri, care de astă dată se aduc numai de cei însurați la *„întemeierea noii case"* trebuie să amintim că ea se face în același chip ca și închinarea darurilor aduse de tineret la *„vedre"*.

[1] B. Viciu, *op. cit.*, p. 40—41.
[2] V. Săghinescu, ziarul citat.
[3] G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 620.

După ce oaspeţii, câţi se află la *masă-mare*, au ospătat din toate bucatele, ce li s-au pus dinainte, după ce au băut şi s-au veselit, timp de vreo două ore şi mai bine, aduc bucătăriţele *o găină* sau *un cocoş fript*, în gura căruia se află un ban, o floricică şi un fluieraş de zahăr şi îl pun dinaintea nunilor celor mari.

Această *găină*, care e aşezată la un loc cu vreo câteva plăcinte între două talgere, astfel că numai capul împodobit cu banul şi cu floricica i se vede, însemnează ca oaspeţii să se pregătească de bani. Căci pretutindeni în Bucovina precum şi în celelalte ţări locuite de români, după cum ne vom încredinţa mai la vale este datină ca la această masă, pe lângă *cinstele* sau *darurile* despre care am vorbit mai sus, să dea fiecare bărbat şi câte vreo câţiva florini pentru însurăţei, cărora să le fie de ajutor, parte spre acoperirea speselor făcute cu nunta, parte spre întemeierea *noii case*.

În unele părţi ale Transilvaniei, precum bunăoară în Rodna, când aduc bucătăriţele găina aceasta şi o pun pe masă dinaintea nunului, cântă :

Am găină *huhuietă* [1]
Şi-i închisă su lăcată.
Adă cheia s-o deseui
Să o dau nănaşului.
La nănaşu-s patru boi
Şi-o turmă mare de oi
Şi-o pungă cu taleri noi
Şi mi-a da şi mie doi.

Ia, ia, ia da, nu ţi-oi da ! [2]
Până nu mi arăta
Curaua cu talerii
Şi să-mi numeri mie trei.
Cine-i harnic de asta
Ca să puşte găina ?
S-o puşte între picioare,
C-acolo-i carnea mai moale.

Sau aşa :

Găina vecinului
La ziua nănaşului,
Găina-i de cumpărat,
Toată iarna s-o ouat

De aceea nu s-o-ngrăşat.
De n-ar fi găina grasă
N-am avea oameni la masă,
Toţi ar fi pe după casă...

Apoi şi aceasta :

U, iu, iu ! găină friptă !
Popa-n gură ţi se uită,
Preoteasa te-ar mânca,
Numai de te-ar căpăta.

Găina până-o trăit,
Tot aşa s-o cârcâit :
Că trebuie bani de-argint,
Că de-aramă
Nu-s de samă [3].

După rostirea acestor versuri dă găina nănaşului ; acesta, tăind găinii capul cu grumazii, le pune într-o plăcintă şi dându-le dimpreună cu un pahar de rachiu bucătăriţei, zice :

Socăciţă vină-ncoace
Ce-ai făcut nemic nu-mi place.
C-ai pus brânză subţirea,

Vin-o-ncoace şi ţi-o ia.
Plăcinta nu-i nici făţată [4],
Ai avut slabă zăgnată [5].

[1] *Huhuiu* = cucuiu, *huhuietă* = cucuietă, moţată.
[2] Aici îi arată găina.
[3] Din Ilva Mică.
[4] Cu faţă.
[5] În Bucovina se rosteşte *zăgneată*.

Tăieţei-s subţirei,
Poţi prinde boii la ei,
Găluştele-s mititele,
Poţi sparge capul cu ele,
Aitura-i[1] prinsă bine,
O poate bea orişicine.
Săraca *găină-albă*,
Buna-i fost de astă treabă.
Săraca găină sură

Azi ai fost pe după şură
Şi-amu eşti cu bani în gură.
Ieri ai fost pe după casă,
Amu eşti friptă pe masă.
Socăţică ni frumoasă,
Plăcinta nu ni-i brânzoasă.
Staţi în loc, boieri de frunte,
Că-i dus cu calul la munte
Şi-a veni cu brânza minten[2].

Sau astfel :

Socăciţă, draga mea,
Vin'-o-ncoace de-i putea,
Să-ţi dăm pui de turturea,
Turturea cu clonţ belit,
P-îngă dânsa bani de-argint,
P-îngă dânşii bai de-aramă,
Nu ni-ai pus piper în zamă.
Na-ţi-o şi te du la vatră
Şi nouă alta ni gată,
Dacă vrei să capeţi plată.
Na ţi-o şi-o pune pe horn
Şi te du la cele-n pod,
Ne alege una grasă,
Ne-o adă nouă la masă,
C-apoi noi încă ţi-om da
Un păhar de holercuţă
Şi vreo două-trei dutcuţe,
Ţi-om da dutcuţe mănânţele
Să cumperi pe ele
Să ne pui şi nouă lele.
Socăciţa ni-ar fi bună,
Dacă ni-ar ţinea vreo lună,
Pe vreme mai puţintică,
Nu ne ştie face nemică,
Toate le coace de frică

Socăciţa :

Nuntaşii mă năpădea,
Zama la lună fierbea,

Colaci-a soare-i cocea,
Nice lemne că n-avea.
Socrii mari rău s-o purtat,
Fără lemne i-am aflat,
Nici secure nu mi-au dat,
De mă căsnesc din gard...
Plăcinta nu s-o făţat,
Nici ţipoii nu s-o copt,
Cu lemne rele de plop.
Nu-i bade, de vina mea,
Că mi-o fost cociorba rea,
Nici asta nu-i tăgadă,
Că n-am avut nici lopată
Şi-am băgat-o din covată,
Iar am scos-o totodată.

Nunul :

Să fii lele, sănătosă,
Toate-s bune şi frumoase,
Câte ni le-ai pus pe masă.

Socăciţa :

Să fii bade, sănătos,
Toate le-ai strigat frumos,
Le-ai strigat precum au fost[3].

Aici trebuie să însemnăm că *găina* şi anume *găina albă* joacă un rol foarte însemnat nu numai la nunţile româneşti, ci şi la cele franceze[4]. Iară la italieni şi anume la cei din împrejurimea Albei Monferrine şi din Riva di Chieri, unde ospăţul ţine trei zile dupăolaltă, a trea zi se pune pe masă

[1] *Aitură* = răcitură.
[2] Com. de I. Pop Reteganul.
[3] *Ibidem.*
[4] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 252.

un *curcan*, care, nu numai că e împodobit cu cordele roșii, ci și primit cu cele mai mari omagiuri, tocmai ca și găina sau cocoșul la români [1].

După această scurtă observare să ne întoarcem iarăși la români.

Mirele, cum a sfârșit nunul cel mare și bucătărița, sau socăcița de schimbat întreolaltă cuvintele ce s-au citat, aduce o strachină și un păhar cu apă. Strachina o pune pe masă dinaintea nunilor, iar păharul îl ține în mână. Deodată cu dânsul aduce și mireasa un *ștergar* sau o *mâniștergură nouă* pentru nună și un *ședet* pentru nun. Toarnă apoi mirele apă din păhar pe mânile nunilor, ca să se spele, și aceștia se spală. După ce s-au spălat dă mireasa mâniștergura nunei iar șervetul nunului, ca să se ștear gă. Nunii, luând obiectele, ce li s-au dat și care se numesc *„ștergar de nănaș"*, se șterg pe mâni și apoi, aruncând nunul cel mare un ban de argint în strachină, strâng ștergarele. Tot atunci mai dă mireasa nunei celei mari ca dar pe lângă mâniștergură, încă și un *tistimel*.

După această datină, care nu lipsește de la nici o *masă-mare* din Bucovina, luând mirele strachina și păharul se retrage, dimpreună cu mireasa, ducându-le în altă odaie.

Unul dintre meseni, care e mai bun de gură și mai șagaciu, care știe mai bine și mai frumos ura, cum vede că tinerii se depărtează, se scoală de la masă, ia două talgere și punând pe unul dintre dânsele două pahare pline cu vin sau cu rachiu, de regulă fiert și îndulcit cu miere [2], numite pretutindeni în Bucovina *pahară dulci*, în Moldova simplu *pahar* [3], iară în Transilvania *pahar de dar* [4], începe a strânge banii meniți pentru întemeierea *casei noi* și anume : mai întâi de la nunul cel mare, apoi de la socrul cel mic, după aceea de la socrul cel mare și-n urmă de la toți oaspeții, pe rând, câți se află la *masă-mare*.

Cum începe strângătorul a strânge banii, două, până la șase neveste tinere se suie pe laiță, dinapoia nunilor și încep a juca și a bate, neîntrerupt, din pălmi până după strângerea banilor, cântând în același timp următorul cântec :

Astă laiță nu-i bătută
Voia gazdei nu-i făcută.
Astă laiță s-o bătem,
Voia gazdei să facem [5].

Însă nevestele acestea nu joacă, de astă dată, un joc de rând, care obișnuiesc și de altă dată a-l juca, ci un joc stârnit de dânsele.

Strângătorul, luând talgerele cu păharul cel dulce, se duce apoi la nunul cel mare și ținându-le dinainte cuvântează :

Bună vremea,	*Nunul :*
Bună vremea,	Mulțămim,
Nune mare	Mulțămim,
Cinstit și tare !	Ostășele

[1] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 105.
[2] În Bucovina și Moldova, vezi V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 385.
[3] „Columna lui Traian", an. IX, p. 416.
[4] B. Viciu, *op. cit.*, p. 105.
[5] Din Dorna, dict. de Gavrilă Boancăș.

Tinerele!
Dar de unde
Şi pân-unde ?
De unde eşti
Şi unde porneşti
Pe la cină
Cu-astea-n mână ?

Oratorul:

Domnul nostru cel vestit
Astăzi sara m-a pornit,
Ca să-i cat de cheltuială
Bani de-argint din altă ţară;
Şi de-ar fi şi de hârtie,
Bine-ar fi, numai să fie,
Căci având el nuntă mare,
Unde lumea s-adunat:
Împăraţi şi-mpărătese,
Voievozi, crai şi crăiese,
Nevăstuice frumuşele
Şi copile tinerele,
Feciori tineri, mici şi mari
Mulţime de lăutari,
Oaste mare, o mulţime,
Călăreţi şi pedestrime;
Şi-a fost mare şi vestită,
Lumii întregi cunoscută.
Şi atuncea di-ntâmplare,
În căsuţa lui cea mare,
Unde şed a dumisale,
A dumisale parale
S-a iscat o ruginime
Şi-o ceată de şorecime
Şi toţi banii i-au stricat,
Toţi i-au scos, i-au rumegat;
Şi până ce alţi-a face,
Dacă cândva a mai face,
M-a trimes în lumea mare
Să-i cat de rând de parale.
Câte sate-am alergat,
Câte oraşe-am trierat,
Câţi oameni am întrebat:
Cine-n lume-i mai bogat?
Toţi aici m-au îndreptat,
Chiar casa mi-au arătat
La dumniavoastră cinstite
Nune mare şi vestite,
Zicând că eşti tare
Peste lumea mare
Şi ai o mulţime
Bani şi bogăţime;
Şi eşti îndurător
Şi dai ajutor
Ori cui, tuturor.
Deci, te rog cu rugă,
Bagă-ţi mâna-n pungă
Şi-mi aruncă
Câte-o rublă;
Ian dă-mi câţiva lei de dar,
Să-ţi dau şi eu un păhar
De vin de cel din Cotnar.

Nunul cel mare, după această oraţie, deschide punga şi scoţând dintr-însa vreo 5—10 florini, adică după stare şi putinţă, îi pune pe talgerul ce gol şi după aceasta ia unul din păharele, care se află pe celălalt tălgerel.

Oratorul, după ce i-a plătit nunul cât l-a tras inima şi după ce şi-a luat păharul, se îndreaptă cu celălalt păhar la nuna cea mare şi zice:

Prea cinstită nună mare
A ajuns rândul d-tale.
Ian să văd cât eşti de tare,
Ian fă bine de-a cinsti,
Căci e ziua, m-aş porni!

Cinstind nunii cei mari păharele de bine, strângătorul ia banii de pe talger şi punându-i în alt talger dinaintea nunului îi acoperă cu o năframă.

Umplându-se după aceasta iarăşi păharele şi ducându-se iarăşi la nunul cel mare, zice:

— Nune mare! nu știi unde se află N.N. căci am numaidecât să vorbesc ceva cu dânsul.

— Am auzit de numele d-sale — răspunde nunul — caută-l prin vecini, că, de bună seamă, vei da de dânsul.

Acuma, se duce strângătorul la socrul cel mare, tatăl mirelui, și urând zice:

Bună vremea,
Bună vremea,
Socru mare,
Vestit și tare!
Te-ajunge o voie bună
Și o veselie bună.
S-o petrecem împreună...
Seara de mult a-nsărat
Și noi pahară dulci
Încă n-am închinat,
Pahară dulci,
De la cruci,
Ce cu multe,
Zăhărele le-aduci;
Vin de cel bun din Cotnari
De-a îmblatu,
Moșul d-tale cu șălvari,
Să bagi mâna-n buzunari,
Să scoți vreo câțiva grițari,
De nu bagă și-n curea
Și scoate o hărticea,
Te plătește de-o belea.
Scoate aur și argint,
De care știu că ai mult
Și pe tălgerel îi varsă,
Pe cât inima te lasă,
La fiuții d-tale-i dă,
Cu cuvinte deplin,
Cu inimă de român,
Cu inimă melită,
Că și soacra-i mulțumită.

După ce au plătit și cinstit și aceștia se duce la tatăl miresei și închinându-i păharul zice:

Bună vremea,
Bună vremea,
Cinstit socru mare!
Iacă sara a-nsărat
Și-amândoi n-am închinat,
Păhar dulce,
De la cruce,
Care
Cu mare,
Cheltuială s-aduce,
Iată s-arată nunul cel mare
Și cu finii, care-i are.
Cu păhare pline,
Cu cuvinte bune
Păhărel cu băutură
Și mai multă voie bună;
Pahar dulce,
De la cruce,
Care
Cu mare,
Cheltuială s-aduce,
Vin bun de la Odobești,
De pungă să te gătești,
De N.N. să te lipești,
Zece zloți să dăruiești,
Fiilor, care îi iubești,
Vin bun tocmai din Cotnari,
Să bagi mâna în buzunari,
Să nu scoți cremene și amnari
Numai pumnul plin de bani.
Întinde mâna,
Că ți-i vina!

Luând socrul cel mare păharul, strângătorul strigă, în șagă:

Vine lelea de la baltă,
Cu bondița-mboiorată
Și cu calul de prohod,
Că să bei păharul tot.
Și rădică până-n grindă,
Că mai este-o bute-n tindă;
Și-l rădică până-n pod,
Că mai este-un poloboc,
Ca să bei paharul tot[1].

Sfârşind cu nunii şi cu socrii cei mari, se duce pe la ceilalţi oaspeţi şi anume întâi la neamurile mirelui şi ale miresei, iar după aceea la toţi ceilalţi, de-a rândul, până la cel din urmă şi fiecăruia îi urează, rostind sau cuvintele ce s-au înşirat mai sus sau cele ce urmează :

Bună seara,
Bună seara !
Se-nchină jupânul mire
Şi jupâneasa
Mireasa
Cu păhar dulce
De la cruce,
Care
Cu mare
Cheltuială s-aduce ;
Şi cu vin din Odobeşti
Să faci bine să-l primeşti ;
Să-l primeşti şi să-l cinsteşti,
Şi la pungă să gândeşti,
La tineri să dăruieşti
Ce te-a-ndura Dumnezeu
Şi nu ţi-a pica prea greu.
Vreo sută de oi cu miei,
Vreo patru vaci cu viţei,
Câteva scroafe cu purcei ![2]

Sau astfel :

V-a trimes jupânul mire
Şi jupâneasa
Mireasa
Cu socrii cei mari
Şi cu nunii cei mari
Un păhar de beutură
Şi mai multă voie bună ;
Cu vin de la Cotnari,
Să bagi mâna-n buzunari
Să scoţi vro câţiva griţari
Şi cum îi cinsti,
Cum îi plăti ![3]

Astfel, părândează strângătorul pe toţi oaspeţii, câţi se află la masă, dând fiecărui bărbat, precum şi nevestei aceluia, câte un *pahar dulce* de cinstit. Lipsind soţia unuia de la masă, atunci bărbatul aceleia trebuie singur să bea amândouă păharele deodată. Şi cum a primit banii de la fiecare păreche se duce şi-i dă nunului celui mare zicând :

Poftim de la N.N. lei de argint.
La casă nouă a dăruit,
Nunii cu el s-au mulţămit
Şi toată masa-i mulţămită[4].

Cei mai mulţi dintre meseni dau celor tineri bani. O samă însă le dăruiesc din vite precum : oi, vaci, viţele etc. iară alţii din pâne, adică cine ce poate şi cât îl trage inima.

[1] Din Dorna, dict. de G. Boancăş.
[2] Din Mănăstirea Humorului, com. de G. Avram.
[3] Din Ilişeşti, com. de Ilie Ungureanu.
[4] Din Tişeuţ, com. de Victor Sorocean.

Iar cel ce primeşte *paharul dulce* mulţămeşte nunilor, socrilor şi tinerilor zicând:

Mulţămesc nunului mare
Şi finilor dumniilor-sale
Şi socrilor celor mari
Şi cinstiţilor gospodari,
Câţi sunt aici adunaţi
Şi de Dumnezeu lăsaţi
La această veselie
Haz şi bucurie![1]

Iar când pun banii pe talger zic:

Primiţi de la noi puţin,
De la Dumnezeu mai mult![2]

Tot atunci, nevestele, ce stau dinapoia nunilor pe laiţă sau şi altele, cântă:

Frunză verde de zăhar,
Mulţămim pentru acest dar,
Socrilor
Şi cuscrilor
Şi tuturor
Gospodarilor.
Toată vara am lucrat
Şi pe-aist-am aşteptat[3].

În Moldova şi anume în districtul Huşilor se începe *închinarea paharelor şi a colacilor*, nemijlocit, după ce s-au pus fripturile pe masă.

Se închină mai întâi nunului celui mare de către vornicel doi colaci frumoşi mari şi făcuţi din mai bine de o baniţă de făină de grâu spălat şi două păhare de vin unul pentru nun şi altul pentru nună[4], zicând vornicelul:

Ajungă-te voie bună,
Pe dumneata jupân nun mare
Şi pe d-ta jupâneasă nună mare.
Seara a înserat
Şi noi bună vreme n-am dat.
Iată finii d-voastră,
Vi se-nchină,
Cu doi colaci de grâu frumos
Ca şi faţa lui Cristos;
Şi cu aceste două păhare de vin,

[1] Din Ilişeşti, dict. de Ilie Ungureanu.
[2] Tot aşa spun şi românii din Transilvania. Vezi I. C. Tacit, *op. cit.*, p. 59.
[3] Din Ceahor, com. de M. Dimitrovici, stud. gimn.
[4] Paharul nunului e de trei ori mai mare decât al nunei.

Ca și cel din Cana-Galileii de bun ;
Și vă roagă,
Ca, colacii și paharele să le primiți
Și cu plăcere să le mulțămiți.

Nunii primesc paharele și colacii, mulțămesc, urează pe mire și pe socrii cei mari, lăutarii cântă un vivat din cele mai alese pentru nuni, le rădică paharele jucându-le după cântecul cântat de lăutari ; după care, nunul pune pe un talger pâne și sare pe care apoi pune și un dar de bani, care bani încep de la 2 galbeni, adică după puterea nunului, dar niciodată nu se coboară mai jos de un irmilic, oricât ar fi nunul de sărac. După aceasta, încep apoi a se închina succesiv câte două pahare de vin și la oamenii mai bogați și câte doi colaci mai mici decât ai nunului și anume la fiecare păreche de oameni comeseni, tot cu aceeași rânduială, dând fiecare darul său de bani, după putere. Însă nici unul nu se coboară mai jos decât 2 sfanți.

Acelea câteva sute de lei, care se adună de pe masă sunt ale mirilor, ca ajutor la *noua gospodărie* [1].

În districtul Bacăului începe *conocarul, urația paharelor*, după ce oaspeții au mâncat două feluri de bucate și adresându-se către nun, îi zice așa :

Ajungă-te voie bună,
Domnule nun și d-nă nună !
Iată se închină mirele,
Cu această corabie ;
Dar în corabie ce să fie,
Nu poate nimenea ca să știe ;
Însă eu fiind voitor de bine,
Toate lucrurile vi le-oi spune :
În corabie este un șal mare de la Tocat
Să vă fie d-voastră de îmbrăcat ;
Un săpun de la Bagdad,
Să vă fie d-voastră de spălat,
Asemenea niște pâni de la Tocat
Să vă fie d-voastră de gustat.

După aceasta, iar se adresează *conocarului* cu o tablă pe care se află două *pahare cu vin* și începând a cuvânta, zice :

Iată se închină
Tinerii și toți mesenii împreună
Cu aceste pahare cu băutură !
Paharele sunt de la sticlar,
Iar vinul de la Cotnar,
Să băgați mâna în buzunar
Să scoteți
Vro 4, 5, galbeni de cei mari
Și pe d-lor tineri să-i dăruiți.

[1] I. Mârza, *op. cit.*, p. 18—19.

Dacă nunul n-are buzunar, *conocarul* îi zice:

Vinul e de la Poiana lungă,
Ca să băgaţi d-voastră mâna-n pungă
Şi să scoateţi
Vreo doi, trei de cei mari.

Şi în chipul acesta, se duce *conocarul* pe la toţi mesenii, de le închină păharele şi fiecare sătean urează viaţă şi fericire la tineri, bucurie la bătrâni şi bând vinul odată cu intonarea unui cânt, ce-l cântă lăutarii, bagă mâna în pungă şi scoate 5, 6 franci de dăruieşte tinerilor şi la urmă, făcându-se socoteala de către nuni, se găsesc 16 până la 20 galbeni [1].

În Ţara Românească există asemenea datina aceasta, sau cel puţin va fi existat mai nainte, căci o baladă populară, intitulată *„moşneagul"*, ne spune între multe altele şi acestea:

El acasă de ajungea
Şi în curte de-şi intra,
Nuntă mare că găsea;
Iar în casă de intra,
Întinsă measă că vedea,
Measă-ntinsă şi bogată
Tot de lume încheiată
Şi de tineri conjurată,
Megiaşii ospăta
Şi nuntaşii se cinstea!
Unii bea, alţii mânca
Şi la nuni le mulţămia
Şi pe miri firitisia.
Călătorul de intra
Până *nunul* se scula,
Vas curat că alegea,
Pâne, sare-n vas punea,
Dar într-însul arunca
Şi pe measă că-l punea,
Tot nuntaşul ca să-l vadă
Cât îl lasă inima.
Toată lumea dăruia:
Unii *boi*
Şi alţii *oi*,
Unii *bani*
Alţii *juncani*,
Unii *vii*,
Alţii *moşii*,
El la measă nu şedea,
Ci la uşă se oprea,
Într-un colţ se aşeza.
Foicică şi-o lalea,
Trecea vremea, cât trecea,
Buzdugane pentru fin
Şi miresei balbafir.
Dar bogat că se făcea,
Avuţie se strângea [2].

În Transilvania, după ce s-a pus al doilea fel de bucate pe masă, starostea nunului, adică colăcerul, sculându-se, face semn, să tacă toţi, apoi zice:

— Cinstiţi meseni şi oameni de omenie! Cinstitul nun mare, care bună voie are, vrea să pornească un *„păhar de dar"* pe seama finilor d-sale, ca să-i ajutăm pe aceşti doi tineri, că acuma, făcându-se gazde noi, au multe lipse.

Aşadară, pornim un pahar de dar
Şi cine-şi va băga nasul în pahar
Să-şi bage şi mâna în buzunar;
Şi cine îşi va bea paharul,
Să-şi deie şi darul [3].

[1] „Columna lui Traian", an. IX, p. 416.
[2] G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 620.
[3] B. Viciu, *op. cit.*, p. 50.

După această orație generală, adresându-se, în special, către nuna cea mare, zice :

Să trăiești nănașă mare !...
Eu îți închin dumitale,
C-un pahar galbin
Dintr-un vârf de paltin,
De unde sughiță
Dalbă feciorită,
Cu mâneci pestrițe...
De mi-i ști mulțămi,
Paharul li-i dobândi ;
De mi-i ști înturna,
Paharul li-i căpăta !

Nuna :

Păsărica rugului
Cântă-n vârful nucului,
Ziua întreagă ciripește,
Dumitale-ți mulțămește [1].

Sfârșind orația aceasta, pune un pahar de vin pe un tăier și îl dă nunei. Apoi, adresându-se către alt oaspe, zice :

Eu îți închin cu păharul,
Dumnezeu fie cu darul.
Dar într-asta băutură
Este și-o cimilitură
Și cimilitura mea
Zice, zău mândruț-așa [2] :
Că pe malul Nistrului,
Nistrului, adâncului,
Este-un păltinaș de aur
Cu vreo nouă pui de graur :
Ciripesc
Vorovesc,
Cum să scoată, cum să fie
Cei bani de vămășie ?...
Vor trece Nistru
Să prade Pistru
De zale, de inele,
De copile frumușele.
Frunză, frunzuță,
Să trăiești, dragă, mândruță !

Ceea, căreia s-a închinat :

Troscoțel de lângă cale,
Voie bună dumitale.

[1] Iarnik — Bârseanu, *op. cit.*, p. 527.
[2] Dacă acela căruia i se închină paharul e bărbat, versul acesta se schimbă astfel : „zice zău, mândrule-așa".

Păsăruica rugului
Pe coarnele plugului
Ciripeşte,
Voroveşte
Dumitale-ţi mulţămeşte[1].

După aceasta, dă iarăşi tăierul cu păharul de vin celui ce i l-a închinat şi aşa urând şi închinând, pe rând, la toţi oaspeţii şi casnicii, în urmă gată la nunul mare, care pune bani mai mulţi decât oricare, iar de nu pune mai mulţi atunci oricine are drept *„să-l cumpere“* punând mai mulţi decât nunul, când acesta îşi pierde finii şi dreptul de nun ; de aceea, nunul e silit a doua oară şi chiar şi a treia oară să-şi răscumpere finii şi dreptul de nun.

Până îmblă păharul cel de dar, nuntaşii nu se scoală de la masă, ci îşi petrec.

Banii adunaţi cu tăierul se dau nunului sau nunei şi acesta îi dă miresei cu tăierul.

După aceea, mai îmblă şi ceteraşul cu cetera învăluită, zicând că s-a stricat şi să-i dea cruceri să-şi cumpere alta, sau să şi-o direagă şi să-şi cumpere strune. Acestuia încă îi mai dă, cine ce vrea.

În urmă, vine *bucătăreasa (socăciţa)* cu mâna legată, cu o lingură mare în mână şi cere cruceri de leacuri, că s-a ars făcând de mâncare[2]. Şi pe când unul dintre meseni o ia peste picior zicând :

Socăciţă lungă-n *dejte*[3]
Carne-n oale nu mai este :
Socăciţă lungă-n nas
Carne-n oale n-a rămas[4].

pe atunci pune fiecare câte un crucer sau doi în lingură apoi iese socăciţa jucând şi zicând acuma că nu o doare nemică[5].

Unii dintre meseni, care sunt buni cântăreţi şi totodată şi şăgaci, cum au primit *paharul dulce* şi au mulţămit pentru dânsul, încep a cânta câte un cântec glumeţ prin care înveselesc toată masa.

Din mulţimea acelor cântece, care se cântă la această ocazie, noi vom reproduce aici numai unul şi anume :

Păhărel cu floricele,
Cum te-or bea buzele mele
Cele trase, subţirele
Ca 3 scânduri de podele.
Păhărelul cât un cui,
Când îl pui la gură nu-i.

[1] Iarnik — Bârseanu, *op. cit.*, p. 517.
[2] B. Viciu, *op. cit.*, p. 50.
[3] *Dejte* = degete.
[4] Com. de I. Pop Reteganul.
[5] B. Viciu, *op. cit.*, p. 51.

Să mai bem câte-un pahar
Pân ce-a fi soare pe deal.
Să mai bem o țiricuță
Pân ce-a fi soare-n luncuță.
Holercuța de secară!
Eu te beu de bunișoară,
Tu mă dai pe uș-afară;
Eu te beu și tu mă-mbeți,
Multe năravuri mă-nveți,
Da dacă m-oi dezbăta,
De năravuri m-oi lăsa![1]

Sfârșind strângătorul de strâns banii, nunul cel mare îi numără, spune în auzul tuturor mesenilor câți s-au adunat și după aceea legându-i pe toți la un loc, într-o năframă, în Transilvania în *pinten*[2] în care mai pune încă și o leacă de *pâne* și *sare*, îi dă tinerilor ca să-i strângă[3].

Mirele și mireasa, primindu-i, sărută mâna nunilor, apoi a socrilor și în urmă a tuturor oaspeților celor mai bătrâni și mulțămesc tuturor pentru binele ce le-au făcut[4].

În același timp se aud, din toate părțile, urări de *fericire* și *viață tihnită* noilor căsătoriți.

Astfel, știe poporul român a se ajuta la întemeierea noii case ca, îndată după nuntă, să aibă un om egal în avere, ca să poată emula cu dânsul la întreprinderile cele noi și să nu fie redus la sapă de lemn, prin împrumuturi[5]. Astfel, se ajutau și romanii la care, chiar ca și la românii de azi, când ajungeau la *mensae secundae* se aducea *daruri plăcute* iar blidele pline cu mâncări le grămădeau pe altarul din casă sau pe vatră[6].

Astfel se ajută și alte popoare din timpul prezent, precum bunăoară sârbii, italienii, cehii, francezii, spaniolii[7] și rutenii din Bucovina, la care încă este datină de a se aduna în decursul acestei mese bani, deși nu în acelaș chip cum obișnuiesc românii.

Bucătărițele, cum văd că nunul cel mare a început a număra banii, prind a aduce și a pune pe masă friptura și plăcintele, iar după ce a sfârșit nunul de numărat și după ce i-a și dat tinerilor poftesc pe oaspeți, ca să guste din bucatele, ce s-au pus acuma pe masă.

[1] Din Horodnicul-de-Jos, com. de P. Prelipceanu.
[2] I. C. Tacit, *op. cit.*, p. 60.
[3] În unele părți ale Transilvaniei, precum bunăoară în districtul Năsăudului, îl dă dimpreună cu o cofă de vin, cu un colac frumos și cu o lumină. Com. de I. Pop Reteganul.
[4] Datina românilor din Bucovina.
[5] I. C. Tacit, *op. cit.*, p. 59—60.
[6] Virg. Aen. VIII, 283: Instaurant epulas et mensae grata secundae dona ferunt, comulantque oneratis lancibus aras. Rossbach... *op. cit.*, p. 101. Aici *dona* sunt *darurile*, iar *lances oneratae* sunt *cinstele* de azi. Precum la românii de azi, așa și la vechii romani, atât neamurile cât și amicii și clienții casei aduceau diferite daruri cu sine, prin care contribuiau la zestrea însurățeilor așa de ex. Pliniu-cel-Tânăr a dăruit la o astfel de ocazie unui amic al său 50 000 sesterțe. Vezi, Iul. Jung, *Leben und Sitten der Römer in der Kaiserzeit*, 1 Abth. Praga, 1883, p. 92.
[7] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 73, 90, 100, 185, 255 și 267.

Nunul descoperind *găina*, ce i s-a pus nemijlocit înainte de strângerea banilor dinainte, zice :

Oi, săracă găinuşă,
Cum te-oi apuca de guşă
Şi te-oi zvârli pân-la uşă ;
De la uşă până-n tindă,
Socăciţa să te prindă
Şi să te frigă la soare,
Ca să-ţi fie carnea moale
Şi să te frigă la lună.
Ca să-ţi fie carnea bună [1].

Sau aşa :

U ! iu, iu găină grasă,
Ieri erai pe-după casă,
Astăzi eşti friptă pe masă.
U ! iu, iu, găină sură,
Ieri erai pe după şură,
Astăzi eşti la mine-n gură [2].

Apoi tăind-o începe a mânca dintr-însa.

După nunul cel mare, încep şi ceilalţi oaspeţi a mânca din fripturile şi plăcintele ce s-au pus pe masă, afară de părinţii mirelui, de mire şi de mireasă, care nicidecum nu şed la această masă, ci caută neîncetat, cum ar putea mai bine şi mai frumos primi şi omeni pe oaspeţii adunaţi [3].

Mai stând, după *închinarea paharelor dulci* şi strângerea banilor, ca la jumătate de oră, mâncând şi bând fiecare cât îi pofteşte inima, se scoală cu toţii de la masă şi ieşind cu danţul afară, unul dintre oaspeţi zice :

Cine a băut şi a mâncat,
Stă în loc şi la jucat.

După ce au ieşit afară joacă vreo câteva jocuri dinaintea casei, adică până ce scot toate mesele şi scaunele câte au fost în casă şi mătură puţin. Apoi, iarăşi intră cu toţii înăuntru, dar de astă dată nu ca să mănânce, nici să bea, ci numai ca să joace şi să se petreacă.

Şi într-adevăr că, dacă masa dimpreună cu celelalte datine, ce mai sunt uzitate în decursul ei au ţinut vreo 3—4 ore, jocul ce se începe acuma ţine şi mai mult şi anume până a doua zi dimineaţă [4], în unele locuri chiar până a doua zi la prânzul cel mare, când se suie apoi pe casa celui cu nunta, suind şi lăutarii acolo ; pun o masă în vârful casei, pornesc apoi prin sat făcându-se în chip de ostaşi, legând la gâtul unuia câte un fedeleş mare, dându-i şi două ciocane de lemn cu care bate în fedeleş, care, fiind deşert,

[1] Vezi „Gazeta Transilvaniei", an. XLIX, Braşov, 1886, nr. 248.
[2] „Gazeta Transilvaniei", an. LII, Braşov, 1889, nr. 48.
[3] Datinile românilor din Bucovina.
[4] În Bucovina.

huiește de te amețește și multe alte curiozități mai inventează, de care nu te saturi privindu-le [1]. Apoi se duce fiecarele pe acasă.

Și precum la fiecare joc, în decursul nunții, se pot auzi felurite hore sau chiuituri potrivite, așa și acuma la *masa-mare*.

Dar de data aceasta, nu auzi numai pe bărbați chiuind, ci pe multe și dintre neveste.

Una din mulțimea acelor chiuituri, care le cântă sau le chiuie nevestele, la această ocazie e și cea următoarea :

Frunză verde petrinjel,
Aș juca c-un vătășel.
Petrinjelu-i în pământ,
Vătăjelul n-are când.
Frunză verde de rogoz,
Aș juca și podu-i jos.
Frunză verde de urzică,
Aș juca și casa-i mică.
De jucat aș juca bine,
Nu-s ciobotele la mine
Că le-am dat la ciobotar
Și n-am bani în buzunar.
Opincuța cu gurgui
De-ai juca, cât ai juca
Că ciubota n-ai suna.
Aș juca și până-n pod,
Da-s flămândă și nu pot.
Da ia las-dac-oi mânca,
Ce jocuri voi arăta !

Sau dacă jucăușul e cam spân, atunci numai ce auzi pe nevasta, care joacă cu dânsul, zicând :

Dragu-mi-i bădița spân,
Că-i și tânăr și bătrân.

Ba ! până chiar și nuna cea mare nu se poate răbda de a nu trage și ea câte o ropotă și a zice :

Tropoțel pe lângă horn,
Am un fin ca și un domn.
Tropoțel pe lângă masă,
Am o fină preoteasă ! [2]

Dar las-că și bărbații nu stau cu gura închisă. Pe când mai-nainte era rândul feciorilor și numai puținii bărbați se amestecau în joc, acuma,

[1] I. Marza, *op. cit.*, p. 19.
[2] Din Ceahor.

fiind numai ei în de ei, chiuie câte şi mai câte, ca şi când ar fi nişte holtei. Ei zic, între multe altele, şi acestea :

> **U! săracul bine zice,**
> **Sănătatea să-l mănânce,**
> **Sănătatea fetelor,**
> **Dragostea nevestelor.**
> **Dragostea de copiliţă,**
> **Ca zama de prepeliţă,**
> **Cum înghiţă,**
> **Cum sughiţă,**
> **După badea Ioniţă![1]**

Şi pe când mai-nainte mirelui şi miresei, dar mai cu seamă mirelui nu-i era nicidecum iertat să joace, de astă dată joacă şi ei, însă nu toată noaptea, ci numai până la un timp, când se duc ca să se culce.

Când cugetă adică nuna cea mare, că tinerilor le-a sosit acuma timpul de culcare şi de odihnă, atunci se duce în odaia sau cămara destinată pentru dânşii, ca să le aştearnă patul conjugal.

Mai-nainte însă de ce vor intra tinerii în această cămară să ne aruncăm puţin privirile în interiorul ei.

Sub patul pe care au să doarmă cei tineri şi pe care îl aşterne acuma nuna, se pun vreo câţiva mărăcini spre a arăta năcăzurile şi greutăţile vieţii casnice. Iară în cămară se află toate uneltele agriculturii precum : sapă, furcă de fân, coasă, topor etc. şi instrumentele femeii, precum : furcă, fus, iţe etc. ca să-i familiarizeze cu munca chiar în acele momente de fericire, să-i facă a-şi aduce aminte că întru sudoarea feţei au să-şi câştige pânea şi întru năcazuri să-şi îmbrace copiii, ca să-şi împlinească cuvintele Creatorului : *„creşteţi şi vă înmulţiţi şi stăpâniţi pământul"*, cuvinte aduse din Biblie[2].

După ce au aşternut patul, nuna se întoarce îndărăt, ia pe mire şi pe mireasă de mână, încunjură de trei ori masa cu dânşii, chiuind :

> **De trei ori pe după masă,**
> **Să iasă răul din casă,**
> **Să rămâie binele,**
> **Să se culce mirele.**
> **Bucură-te vătăjel,**
> **Că mirele-i frumuşel,**
> **Şi mireasa ca şi el[3].**

apoi îi petrece pe amândoi la *odihnă*. Când e însă să păşească peste pragul camerei, atunci mireasa se opune, nevrând nicidecum să treacă, până ce nu e luată pe sus şi vârâtă cu de-a sila înuntru.

Tot aşa fac şi miresele din unele părţi ale Macedoniei[4] şi Transilvaniei[5].

[1] Din Ilişeşti.
[2] I. C. Tacit, *op. cit.*, p. 60.
[3] Din Mănăstirea Humorului, com. de G. Avram.
[4] D. Bolintineanu, *op. cit.*, p. 91 : „Noaptea, ginerele se ascunde în cămara nunţii. Acolo i se aduce mireasa ce trebuie să se împotrivească spre a veni, o târa cu sila în cămară, şi cei ce o aduc acolo se retrag şi închid uşa pe din afară".
[5] Com. de I. Pop Reteganul.

Nevestele, care se află de față, văzând că nuna îi petrece la culcare, cântă și ele următorul cântec :

Frunză verde de sulcină,
Duc puiuții la hodină.
Săracii puiuții mei
Foarte bine-s loviți ei
Și la ochi și la sprincene
Ca doi păunași la pene,
Cu atât-a mai întrecut
Că cu condei le-au făcut
Mai pe sus și subțirele
Să nu samene cu-a mele ![1]

Cu acèstea se sfârșesc apoi toate datinele uzitate în decursul *mesei mari*.

La romani, după ce se depărtau oaspeții, două virgine pretextate luau pe mireasă de braț și o petreceau în chilia bărbatului, de unde se depărtau apoi de dânsa, ca de fecioară [2], iar o muiere nuntașă rămânea cu tinerii în *thalam*, adică în chilia de locuință. În chilie se venerau și se invocau doi genii ajutori și fructiferi de căsătorie, unul Jupiter, altul Juno, și locul lor sacru a fost *lectus geniales* (patul geniilor).) La început, acesta era patul căsătoriților, mai târziu un pat simbolic, construit numai din ocazia nunții.

Mirele așternea pe pat toga sa, iar muierea nuntașă, care era întâia oară căsătorită și cu bărbat ce trăiește, punea pe mireasă în pat și apoi se depărta [3]. După aceasta, mirele invoca pe Juno Cinxia, ca să-i ajute a dezlega nodul măiestos de pe brâul miresei [4].

În același timp, când virginele pretextate conduceau pe mireasă, care se opunea, în chilia bărbatului și muierea nuntașă culca pe mireasă în pat,

[1] Din Ceahor, colecția autorului.

[2] Catull. LXI :

Mitte brachiolum teres,
Praetextate puellulae ;
Iam cubile adeat viri
O Hymen Hymenaee io...

Vos bonae senibus viris
Cognitate bene feminae,
Collocate puellulam
O Hymen Hymenaee io...

[3] Censorin de D. 3 : Nonnulli binos genios in hisduntaxat dominibus, quae essent maritae colendos putaverunt ; Paul D. p. 94 : Genialis lectus, qui nuptiis sternitur in honorem Genii ; Arnob. II 69 : Cum in matrimonia conviniţis toga sternitis lectulos ; Varro la Non. Marc. p. 500 : Et maritorum genios advocatis ; Cicero in Cluentiana : Lectum illum genialem, quem biennio ante filliae suae nubenti stratuerat, in eadem domo sibi ornari ac sterni iubet.

[4] Fest. Cinxia Iunonis nomen sanctum habebatur in nuptiis, quod initio conjugii solutio erat unguli, quo nova nupta erat cincta.

pruncii cântau versuri fescenine, crezându-se că, prin aceasta, se depărtează fărmecăturile de casa bărbatului [1].

La grecii cei vechi, asemenea, era datină ca junii și fecioarele, care rămâneau afară la ușa thalamului în care soacra cea mare, maica mirelui, conducea pe tineri să joace și să cânte un epithalamiu, adică un fel de cântec care, de regulă, se cânta numai la ușa odăii mirilor și prin care se lăudau și fericeau noii căsătoriți [2].

---

[1] Catull. LXII. Lucan, II, 368.

[2] Theocrit: ΕΛΕΝΗΣ ΕΠΙΘΑΛΑΜΙΟΣ:

Ἔν ποκ᾽ ἄρα Σπάρτᾳ ξανθότριχι πὰρ Μενελάῳ
παρθενικαὶ θάλλοντα κόμαις ὑάκινθον ἔχοισαι
πρόσθε νεογράπτω θαλάμω χορὸν ἐστάσαντο,
δώδεκα ταὶ πρᾶται πόλιος, μέγα χρῆμα λακαινᾶν,
— — — — — — — — — — — — — — — — — —
ἄειδον δ᾽ ἄρα πᾶσαι ἐς ἓν μέλος ἐγκροτέοισαι
ποσσὶ περιπλέκτοις, ὑπὸ δ᾽ ἴαχε δῶμ᾽ ὑμεναίῳ.
— — — — — — — — — — — — — — — — — —
εὕδετ᾽ ἐς ἀλλάλων στέρνον φιλότατα πνέοντες
καὶ πόθον, ἔγρεσθαι δὲ πρὸς ἀῶ μὴ ᾽πιλάθησθε
νεύμεθα κἄμμες ἐς ὄρθρον ἐπεὶ κα πρᾶτος ἀοιδὸς
ἐξ εὐνᾶς κελαδήσῃ ἀνασχὼν εὔτριχα δειράν
ὑμὴν, ὦ ὑμέναιε, γάμῳ ἐπὶ τῷδε χαρείης.

XXXV

Spălarea

În unele părți ale Transilvaniei, a doua zi după cununie sau mai bine zis după *masă-mare*, cei mai mulți dintre nuntași se adună iarăși la socrul mare, de unde se duc apoi cu toții la o fântână sau și la un părâu *la udat*. La această ocaziune doi feciori voiesc, firește că nu înadins, a arunca pe mire în apă. Nuna cea mare îi sare într-ajutor strigând să-i deie drumul. Feciorii, dintru început nu vor defel s-o asculte, iar mai pe urmă, după ce nuna le dă câte un dar, cedează și-i dau drumul.

După acest *joc*, se întorc iarăși îndărăt la socrul cel mare, unde se ospătează și petrec ca și-n ziua trecută [1].

În alte părți, tot din Transilvania, a doua zi de dimineață ambii tineri se duc *de aduc apă*, anume ca cel dintâi lucru ce le intră în casă să le fie element purgativ și viața lor să fie așa de curată ca apa [2].

În Sălaj, tot a doua zi dimineața, vin la tineri numai nănașii, prânzesc împreună cu aceștia, după prânz nănașul conduce pe mire, pe mireasă și pe nuna cea mare cu *o ulcică plină cu apă curată* în grădină, după ce mai întâi încunjură de trei un pomișor tânăr, nănașa toarnă tinerilor apă din ulcică ca să se spele, iar nănașul, în loc de *săpun*, le aruncă *țărfă (nisip)* pe mâini.

După ce se spală, mirele se șterge de șorțul miresei, iar mireasa de poala cămășii mirelui [3].

La românii din Macedonia, a patra zi, adică miercuri dimineața, noua căsătorită, împreună cu mai multe femei și lăutari, se duce la șiopot să ia apă cu un vas și după ce l-a umplut, unge șiopotul cu unt, pe care îl ia înadins cu ea, după aceea, întornându-se acasă, aruncă lângă șiopot mai multe monézi și o păreche de papuci pe care le iau băieții, care se duc și ei la șiopot, strigând : *„să bănéază 'nvesta"* — să trăiască nevasta.

Ducându-se la șiopot, se cântă cântecul următor :

A lea feată s'mergem tu apă ;	Hai fată să mergem la apă ;
— Duce-ți-vă voi, eu nu-ñi vin,	— Duceți-vă voi, eu nu merg,
Dada mine m-i susi	Mama pe mine mă logodi
Duminica către seara	Duminică spre seară
Și dede ținți mii flurii	Și a dat cinci mii flurii
Ș-un nel de asimè curat.	Și un inel de argint curat.

[1] Com. de I. Georgescu.
[2] I. C. Tacitu, *op. cit.*, p. 60.
[3] Com. de El. Pop.

Înveaşte-te tu caftane
Stivalete de avuzame
Dimandate pe un bichiar,
Pi un bichiar neînsurat,
Ne'nsurat şi ne curunat.

Îmbracă-te cu caftan
Şi cu botine de lac
Comisionate prin un holtei,
Prin un holtei neînsurat,
Neînsurat şi necununat!

La şiopot se cântă aşa:

Umple soro, varsă frate,
S'li dăm apă a le muşate.
— Ni li sete a le muşate,
Ça li foame a le cripate.

Umple soro, toarnă frate,
Să-i dăm apă celei frumoase.
— Nu-i sete celei frumoase,
Că-i foame celei mâncăcioase.

Întorcându-se nevasta de la şiopot, i se pun în cale crengi uscate şi bolovani de piatră, pe care ea e silită să le dea la o parte; acasă apoi, ea începe a lucra cu furca şi face plăcinte, pentru ca să o vadă bărbatul că e gospodină [1].

Datina spălării sau a stropirii, după cununie, există şi la alte naţiuni.

Aşa, la grecii cei noi e, în mai multe locuri, obicei ca, a treia zi după nuntă, să vie femeile înrudite şi cunoscutele tinerei neveste la aceasta şi să o ducă cu pompă la izvor (fântână). Aici, tânăra nevastă scoate apă cu un vas anume spre acest scop menit şi aruncă diferite victualii amestecate cu fărămituri de pâne în izvor. După aceea, se încep jocurile rotunde împrejurul izvorului, care formează încheierea ceremoniilor nupţiale [2].

La albanezi, maica miresei merge a doua zi după cununie, cu zaharicale copturi şi cu rachiu la ginere-său şi-i gratulează, iară acesta îi sărută mâna. După împlinirea acestei formalităţi se duc tinerii cu strachini în mână la fântână, unde au să se ude. Precum prea lesne se poate prevedea, mireasa ajungând la fântână, se scaldă cum se cade, pe când mirele, ca domn, rămâne mai neatins [3].

La sârbi, acela dintre *„svati"* care a mas în casa socrilor mari, se duce a doua zi disdimineaţă cu mireasa, cu mai multe fete şi cu vornicei... după cea mai bună apă de izvor. Pe drum, împuşcă şi cântă; la izvor, mireasa îmbie pe toţi cu apă, ca să bea, iar *diverul* (djever) îi stropeşte de trei ori pieptul. După aceasta, beu rachiul ce l-au adus cu sine. La întoarcere, mireasa duce vasul cu apă, iară fetele, ce au petrecut-o, cântă [4].

La malorosienii din Podlachia tânăra nevastă se duce după apă cu un frate al său şi dacă fântâna se află pe teritoriul străin ia un ştergar cu sine pe care îl lasă proprietarului ca dar. Ciutura întâia de apă, care o aduce, o toarnă într-un poloboc cu must, iar dintr-a doua se spală *bo-*

[1] T. T. Burada, *Datinele...*, p. 425.
[2] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 59.
[3] *Ibidem*, p. 63.
[4] *Ibidem*, p. 73, 85.

terii. Tânăra nevastă, fiindu-le de ajutor la spălare, capătă de la fiecare câte un dar [1].

La maghiari era mai nainte asemenea datină ca mireasa, a doua zi după cununie, să se ducă disdimineaţă cu o fachie aprinsă şi să aducă apă [2].

În fine, la ruşi, în loc de spălare sau stropire, este obiceiul ca, atât mireasa cât şi mirele, să ia câte o baie tocmai ca şi-nainte de cununie [3].

[1] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 42.
[2] *Ibidem*, p. 48.
[3] *Ibidem*, p. 28 şi 30.

Uncropul

Uncropul urmează totdeauna a doua zi, după *masă-mare.* Dacă *masa-mare* se face duminică seara după cununie, *uncropul* se face luni seara, iar dacă *masă-mare* se face luni, atunci *uncropul* se face marţi. Între *masă-mare şi uncrop* trebuie, numaidecât, să fie o noapte la mijloc.

Ce se atinge de cuvântul *uncrop,* apoi acesta îşi are numele său de la băutura cea fierbinte ca *uncropul* (vsl. bulg. şi ceh. укроп, mros. (окропъ), care se bea, după cum vom vedea mai la vale, în decursul mesei, ce se dă în această zi la mire sau mai bine zis la însurăţei acasă.

În unele părţi ale Moldovei se numeşte datina aceasta pe lângă *uncrop* [1] sau *încrop* încă şi *la plăcinte* [2], în Ţara Românească şi anume în împrejurimea Bucureştilor *rachiul miresei* [3], iar în unele părţi ale Transilvaniei *târfărie* [4].

La *uncrop* se poftesc, în genere, numai acei oameni, bărbaţi şi muieri, care au luat parte la *masă-mare,* şi nicicând de către vornicei, ca mai nainte, ci totdeauna de către *vătăjiţe* sau *vorniciţe.* Acestea, fiind foarte frumos îmbrăcate şi gătite, iau câte un pahar, o ploscă plină cu rachiu şi un băţ cu năframă şi ducându-se pe la cei ce au să fie poftiţi la *uncrop* îi cinstesc şi poftesc, în acelaşi timp, cum au făcut şi vorniceii.

După ce au sfârşit vătăjiţele de poftit, după ce s-au întors îndărăpt şi după ce partea cea mai mare a oaspeţilor poftiţi s-au adunat acuma la mire, iau iarăşi câte o ploscă plină cu rachiu şi dimpreună cu mirele,

[1] I. Mârza, *op. cit.,* p. 20.

[2] „Columna lui Traian", an. IX, p. 415 şi 417.

[3] Com. de G. Dem Teodorescu : „*Rachiul miresei* se serbează în împrejurimea Bucureştilor, de regulă, luni dimineaţa".

[4] B. Viciu, *op. cit.,* p. 38 : Ce se atinge de cuvintele *târfărie* sau *terfarie* şi *târfar* sau *terfar,* fem. *târfăriţă* sau *terfariţă,* uzitate în unele părţi ale Transilvaniei, notăm aici că ele au aceeaşi însemnare, care îl are şi cuv. *cherfariu,* rostit şi *cierfariu,* întrebuinţat de românii din comitatul Zarandului, adică chemaţii, nuntaşii, petrecătorii miresei, după *Dicţionarul de Buda : sponsae comes.*

A. de Cihac, *op. cit.,* t. II, p. 405, presupunând ca şi T. Laurian şi A. Maxim (*Glosariu,* p. 558) că, cuv. *târfar* este format din cuv. *târfă* sau *tearfă* = femeie depravată, îl derivă, dimpreună cu acesta din urmă, de la cuv. rus *trjapica, trjapka* „cniffon, torchon".

Această derivare însă este şi rămâne deocamdată foarte îndoioasă şi mai ales că lui A. Cihac nu i-au fost defel cunoscute pe de o parte cuv. *târfălog,* — *gi* „papuc vechi şi rupt, un om de nimic", *târfăloagă,* — *ge* „ciubote, opinci sau papuci foarte răi şi vechi", apoi şi „o femeie de nimica", care ca şi *târfă* sau *tearfă* sunt uzitate în Bucovina, pe de altă parte cuv. *cherfariu* sau *cierfariu* şi *cierfăriţă* sau *cherfăriţă* „femeia cherfarului", uzitate la românii din Zarand.

cu mireasa, cu lăutarii, precum și cu alți oaspeți, se duc să poftească și să aducă pe nunii cei mari la *uncrop*.

Când se duc la nuni și când se întorc cu aceștia îndărăpt, atât lăutarii cât și vătăjițele, nu mai încetează de a cânta și a chiui felurite cântece și chiuituri și anume cei dintâi cu vioara, iară cele din urmă din gură.

Cel mai obișnuit cântec, ce-l cântă vătăjițele de astă dată, e cel următor :

U, iu, iu și bine-mi pare,
Că-i mireasă fată mare
Și frumoasă ca o floare,
Ca o floare narangie,
Cum mi-a fost dragă și mie ! [1]

Dar vătăjițele, fiind foarte bine dispuse, nu se mulțămesc numai cu atâta că, cântă, ci ele, cum întâlnesc pe vreun om trecând cu carul, nu-l lasă să treacă în pace, se anină de dânsul și cinstindu-l îi cântă :

Mână, bade, boii bine,
Nu ținea ochii la mine,
Ochi mei îs marghiolei
Și-or amăgi boii tăi.
De te-i uita mult la mine,
Te-or amăgi și pe tine ! [2]

Mai pe scurt, ori pe cel om îl întâlnesc pe drum nu-i dau pace, ci-l zidăresc și-i improvizează felurite cântece.

După ce ajung la nuni și după ce intră în casă, vătăjițele scot poștile și cinstindu-i îi poftesc la *uncrop*.

Nunii pun pe toți cei ce au venit, ca să-i poftească să șadă puțin la masă și să guste din bucatele ce sunt puse pe aceasta, până ce se vor găti.

Când cugetă vătăjițele, că nunii vor fi acuma gata, încep iarăși a cânta și a zice :

Frunză verde petringel,
Aș juca c-un vătăjel,
Petringelu-i în pământ,
Vătăjelul n-are când.
Petrinjelu-i destrămat,
Vătăjelul blăstămat.
Ian poartă-te vătăjele,
Să vedem de ai putere.
Vătăjele, vreme bună,
Ian poartă-te pe-o măsură.
Vătăjele vreme rea,
Ian poartă-te, nu ședea,
Să ne pornim de-acolea [3].

[1] Din colecția autorului ; comp. și „Contimporanul", an. VI, Iași, 1887, p. 137.
[2] Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.
[3] *Ibidem.*

După aceasta, pornindu-se cu nunii, se duc cu toţii, tot cântând şi chiuind, ca şi mai înainte la *uncrop*.

Între multe alte cântece, ce le cântă de astă dată e şi cel următor:

Bucură-te nună mare,
Că ţi-i fina fată mare
Şi frumoasa ca o floare,
Ca o floare narangie[1],
Cum mi-a fost dragă şi mie.
Să trăiască mămuţa,
Că şi-a păzit fetiţa,
Să trăiască neniuţu[2],
Că şi-a păzit puiuţu[3].

După ce aduc pe nuni se duc şi aduc şi pe părinţii miresei, la *uncrop*. Această poftire şi aducere se face în unele părţi ale Bucovinei, precum bunăoară în Boian în următorul mod:

Sfaştele, care sunt frumos împodobite şi *vetejeii*, care se leagă cruciş peste piept cu cordele roşii, luând un şip cu rachiu roşu, legat la gârleciu cu cordele roşii şi o păreche de colaci, ce sunt legaţi de un steguţ asemenea roşu, precum şi o păreche de lăutari se duc la părinţii miresei. Ajungând acasă la aceştia una dintre sfaşte cântă:

Soacră mare, soacră mare,
Nu şedea cu supărare,
Că ţi-i fiica ca o floare,
Dreaptă ca o lumânare,
Mititică ca lintea
Dacă şi-a păzit mintea,
Mititică ca banul
Dacă şi-a cinstit neamul.

Iară cealaltă sfaşcă cântă:

Soacră mare, soacră mare,
Nu şedea cu supărare,
C-ai şezut şi-ai legănat,
Bună cinste-ai căpătat[4].

Tot aşa obişnuiesc a cânta la această ocazie şi româncele din Moldova. Iată unul şi dintre cântecele acestora:

U, iu, iu şi bine-mi pare
Că mi-i fina ca o floare
Şi finul ca un păun,
Mi-a stricat căruţa-n drum[5].

[1] O seamă spun *neramzie* în loc de *narangie*.
[2] *Neniuţu*, dim. de la *nene* = tată, tătuţă, tătucă, tătucuţă.
[3] Din Crasna, dict. de M. Bărbuţă. O seamă înlocuiesc cuv. *puiuţu* în versul ultim cu *copil*.
[4] Din Boian, com. de V. Turtureanu.
[5] „Columna lui Traian", an. IX, p. 418.

Şi spre a arăta şi mai răzvădit, că cele împărtăşite prin aceste cântece sunt adevărate, adică că mireasa şi-a păzit cinstea cât a fost fată mare, cum intră în casă leagă cu cordele sau strămătură roşă, semnul fecioriei şi al nevinovăţiei, masa, cuiele de prin pereţi, şipurile şi păharele de care se servesc la cinste [1].

Tot aşa îndătinează a face şi românoele din Moldova [2].

Primind după aceasta sfaştele pentru colacii, ce i-au prezentat, alţi colaci, în schimb, se întorc îndărăpt.

Nu mult după aceasta, se duc apoi şi socrii, adică părinţii miresei la *uncrop*. Soacra cea mică, adică maica tinerei neveste, duce de astă dată cu sine şi o traistă în care se află felurite daruri, precum năfrămi şi ştergare.

Ajungând la casa tinerilor, sfaştele le ies înainte şi-i întâmpină cu felurite cântări. Aşa una dintre sfaşte, dacă e soră cu mirele, cântă :

> **Mulţămim lui Dumnezeu**
> **C-am ajuns să joc şi eu**
> **La un frăţior al meu.**

După rostirea acestor versuri soacra cea mare ia un şip cu rachiu şi cinsteşte pe tatăl şi pe mama miresei, precum şi pe toţi ceilalţi oaspeţi, care au venit împreună cu dânşii [3].

În unele părţi ale Transilvaniei, chemarea oaspeţilor la *târfărie*, adică la *uncrop* se întâmplă în următorul chip :

A doua zi de nuntă, adică luni dimineaţa, disdimineaţă, nunul mare, adunându-se cu chemătorii la casa mirelui, iau o rotilă de plug şi o pun pe o loitră de car cu un capăt pe teleagă, cu altul pe pământ şi prind la rotilă un cal rău. Pe rotilă pun să şadă un om îmbrăcat rău cu pălărie de paie pe cap şi cu pipă de tuleu în gură, iară ceilalţi merg pe jos, pe lângă el. Aşa se duc pe la toţi cei chemaţi la nuntă, care în ziua trecută au şi luat parte, iar acuma au întârziat a veni înaintea nunului şi pe care îl pot prinde, îl pune pe teleagă aşa cum va fi, îmbrăcat sau dezbrăcat. De ce vrea să şadă, îl leagă şi aşa îl duc pe uliţă dintr-un şanţ într-altul şi de la o poartă la alta până la locuinţa mirelui, unde apoi îl pun pe o bancă şi doi feciori punându-i o perină pe fund, îi dau câte trei lovituri peste perină cu bâta. Dar mai nainte de-al bate îl vizitează „*doctorul nuntaşilor*", că poate-se bate ori nu, şi dacă îl află că se poate bate, se hotărăsc câte să-i dea. De pedeapsa aceasta nu scapă nimeni, de nu se răscumpără, plătind o ferie de vin.

Datina aceasta însă se pare a fi luată de la *saşi* şi numai pe unele locuri se mai practică.

După ce s-au adunat toţi oaspeţii la casa mirelui, li se pune pe masă ceva de gustare şi băutură ; cei mai tineri se pun la joc, iar nunul mare se duce acasă.

Părinţii miresei, pregătindu-se de târfărie cu chemaţii lor, pleacă pe un car cu patru boi, luând cu ei şi pe ceteraşi. Ajungând la casa *noului* gi-

[1] Datinile românilor din Bucovina, com. de V. Turtureanu.
[2] „Columna lui Traian", an. IX, p. 417.
[3] Com. de V. Turtureanu.

nere, aci îi pun la masă pe toți târfarii și își petrec, împreună cu oaspeții mirelui, iar colăcarul și cu ceterașii merg cu carul împodobit după nunul mare [1].

După ce au sosit acuma toți cei chemați, dimpreună cu părinții miresei și cu nunul cel mare la mire, se așează cu toții la masă și anume : bărbații de o parte și nevestele de altă parte, adică tocmai ca și la *masă-mare*. Iar, după ce s-a împănat masa, se scoală cu toții în picioare și unul dintre dânșii, care e mai isteț și mai bun de gură, le ține o orație de masă, prin care îi îndeamnă la mâncare și băutură.

Sfârșind oratorul orația sa, fiecare oaspe se așează iarăși la locul său, iar oratorul, îndreptându-se către bucătărițe, zice :

Colceritele bucatelor,
Nu ședeți în cotruțe
A vă linge pe buze
Tocmai ca niște mâțe,
Ci căutați de mine de vătav
Pentru că eu sunt mai slab !

Colăcarul sau starostele târfărilor din Transilvania rostește, la ocazia aceasta, orația următoare :

— Cinstite socru mare și cinstiți oameni de omenie !

Noi astăzi venind pe cale, am pățit-o cam șod cu niște oameni de omenie, cu care ne-am întâlnit pe calea cârligată, cum veneam către d-voastră, că unul ne-a întrebat :

— Unde mergeți oameni de omenie ?
— Mergem — zic — pe târfărie.
— Unde, — zice — pe câmpie ?
— Ba nu, că pe târfărie.
— Da, da vă duceți pe câmpie
După trestie.
— Măi omule nu vorbi
Că nu mergem pe câmpie
După trestie
Ci mergem pe târfărie.
— D-apoi săraci oameni !
Auzi tu că merg la robie
Dar ce oameni nebuni
Că se duc de bună voie
— Măi omule du-te-n treabă-ți acuma.
— D-apoi — zice — vă duceți la Gherla ?

— Oameni buni ! — zice celălalt — lăsați-l că-i surd, nu aude ce ziceți, da d-voastră, vă duceți la târfărie ?

— Acolo, acolo bădicule.
— Dumnezeu să vă ajute ! Dar veste am auzit de acolo.
— Cum așa !

[1] B. Viciu, *op. cit.*, p. 38—40.

— D-apoi așa, că socăcița astă noapte toată noaptea n-a putut dormi de grija somnului. Azi dimineață, disdimineață, când era popa în biserică, s-a sculat :

Și-a pornit pe uliță,
Să meargă la boltiță,
Să cumpere borș de-o greșiță,
Să vă facă,
Zamă acră.

Când a fost la calea jumătate, a stat în loc să-și schimbe cizmele, că era desculță și o rodeau la călcâie. Când a ajuns la boltiță, boltășița încă nu s-a sculat și boltașul era încuiat. Atunci, de grabă mare a prins fuga tot câtinel până acasă și, când a sosit, aude că și d-voastră sosiți. Acuma ce să facă ?

Câte oale,
Toate erau goale
Și de blide,
Îți venea a râde ;
Atunci de supărare,
A căzut peste-o căldare.
De acolo cum s-a sculat,
A căzut pe-o oală cu păsat.
— Da omul acesta ne-a înșelat,
Că socăcița foarte bine ne-a ospătat
Și să nu gândiți,
Că doară s-a fi îmbătat,
Că numai un butucaș[1] ca acesta,
A fost ridicat.
Trăiască dar jupâneasa socăciță,
La mulți ani !

Starostea de casă, voind să dea de știre bucătăresei, că e timpul să aducă și să pună bucatele pe masă, zice :

Pe frumoasă socăciță !
Mă rog să-mi dai ascultare,
La o scurtă cuvântare.
De poți, ieși curând afară
Și te du în cea cămară,
De nu te doare piciorul,
Doară vei afla toporul.
Apoi du-te la cea poartă
Și-o taie darabe toată.
N-a vrea gazda să te lase,
Dă-i cu muchea de cele grase,
Ia darabele în brațe

[1] Aici arată ploasca.

Şi vină cu ele-n casă
Şi pe loc le grămădeşte,
Mâncările le-ncălzeşte [1].

Bucătăriţele, numite în Bucovina şi *colçeriţe*, cum aud cuvintele din urmă ale oratorului, nu stau mult pe gânduri, ci ducându-se şi aducând, îndată umplu masa cu tot felul de bucate.

Şi acum, toţi mesenii prind a gusta şi a ospăta din bucatele de pe masă, a bea şi a se veseli, până ce aduc pe mireasă, căci de astă dată miresei nu-i este iertat a intra în odaia în care se află oaspeţii, până ce nu se *încârpueşte* sau *îmbrobódeşte*, adică până ce nuna cea mare nu-i pune *cârpa* sau la orăşeni şi cei culţi *ceapsa* în cap şi n-o găteşte, ca nevastă.

Deci, să lăsăm şi noi un moment pe oaspeţi, care au prins a ospăta şi a veseli şi să vedem ce se întâmplă cu mireasa.

În cele mai multe părţi ale Bucovinei, fetele nu îndătinează a umbla îmbrobodite cu ştergare, ci numai cu tistimele sau tulpănaşe, însă mai ales cu capul gol. Şi dacă în unele părţi totuşi îndătinează a purta şi ştergare, apoi le poartă în zile de lucru şi se-mbrobodesc cu dânsele cu totul altfel de cum îndătinează a se îmbrobodi nevestele.

Ştergarul sau mâniştergura e în genere învelitoarea de cap a nevestelor. Prin aceasta se cunoaşte de departe, cine e nevastă şi cine e fată mare.

Deci, la *uncrop* este datină de a se da prin aceasta de cunoscut, că nu e mai mult fată, în rând cu fetele, ci nevastă, în rând cu nevestele.

Iară îmbrobodirea sau încârpuirea aceasta, numită în Ţara Românească *dezgovire* şi *dezgoveală*, de la verbul *a dezgovi* [2], iară în unele părţi ale Transilvaniei şi împrejurul Timişoarei *învelire* de la verbul *înveli* [3], se face în următorul chip :

Într-o odaie deosebită, unde afară de lăutari, nimănui altuia din partea bărbătească nu-i este iertat să intre, să bagă mireasa, nuna cea mare, precum şi alte neveste, dar nu multe, nici străine, ci înrudite cu mireasa şi cu mirele. În odaia aceea apoi, aşează nuna cea mare un scaun, pe care

[1] B. Vieiu, *op. cit.*, p. 46 şi 49.

[2] Com. de G. Dem. Teodorescu : *A dezgovi*, de unde *dezgovire* şi *dezgoveală*, înseamnă schimbarea gătirii de pe capul miresei prin nuna cea mare, după care urmează spălarea nunilor şi a altor rude pe mână, cărora le toarnă mireasa apă, ca să se spele şi după spălare dau nunii şi părinţii daruri miresei". După A. Cihac, *op. cit.*, T. II, p. 94, cuv. *dezgovesc* şi *dezgoveală* vin de la vsl. *govîti* — *goveja* — *govlja* „religiose vereri, venerari, praeparari".

[3] Com. de I. Pop Reteganul : „După cina, ce se dă în seara după cununie şi anume cam pe la miezul nopţii, scot pe mireasă de după masă, o duc într-o casă laterală sau într-o cămară, unde îi despletesc coada şi fac părul conci, învelindu-l pe lângă un *acar* pe care nănaşa l-a adus anume spre acest scop de acasă. Peste conci pun apoi învelitoarea pe unele locuri, precum bunăoară pe la *Reteag* o ceapsă neagră cu peţele şi peste aceasta o năframă sau învelitoare. În cele mai multe locuri însă îi dezvăleşte numai părul, care e împletit numai într-o singură coadă, şi-l împletesc în două cozi, acelea i le pun apoi pe cap formând astfel un colac de păr şi peste ele pun apoi sovonul".

G. Trăilă, op. cit., p. 458 : „Mâne zi urmează apoi învelirea miresei care pe aici stă din conci, cu părul învăluit şi se numeşte *cialma*, apoi o sârmă — cordea — lată sau de ele ţesută sau şi de aur, câte de 25 fl. v.a. cumpărată, care se trage peste cialma şi se numeşte pe aici *turbent*. Şi acuma e nevastă şi toţi o titulează *„tânără"*.

se află o perină, pe care așează pe mireasă[1] și dând unei neveste o oglindă, ca să i-o țină dinainte, încep mai întâi a o despleti și a o pieptăna, apoi împletind-o iarăși, o îmbrobodește sau încârpuește ca nevastă, adică îi pune cârpa în cap și anume îi pune mai întâi și întâi un *fes roșu*[2]; peste fes o leagă cu un tulpan sau șăluț, iar peste aceasta o îmbrobodește cu o mâniștergură frumoasă.

După ce au îmbrododit-o îi pune hobotul pe cap, ca și duminică seara, după cununie.

Vătăjițele, precum și celelalte neveste, care se mai află de față, tot timpul cât durează pieptănarea și îmbrobodirea, joacă împrejurul miresei, bat din palmi, îi arată partea din dos a oglinzii, îi zborșesc părul și o strâmbă, cântând în același timp felurite cântece prin care i se dă de cunoscut că ea de acum înainte nu va putea mai umbla așa de frumos pieptănată și gătită, precum a umblat când a fost fată mare, căci copii, care au s-o împresoare, vor scărmăna-o, vor smulge-o, vor trage-o în toate părțile, iară bărbatul, după ce a-nners cu atâta plăcere, în loc de mângâiere, nu odată are s-o mustre și ea toate va trebui să le rabde și să caute mai mult de bărbat și de copii decât de sine.

Unul dintre mulțimea cântecelor, ce se cântă la această ocazie este și cel următor :

Ilenuță, fătul meu!
Nu-ți mai pară ție rău
După portișorul tău.
Portișor de fată mare,
Unde calcă, iarba-nfloare,
După ce se logodește
Unde calcă, veștejește;
Dar după ce se cunună,
Unde calcă, cade brumă.
Portișorul de nevastă
Îi ca bruma de pe coastă,
Dimineața alb lucește
Dând soarele se topește;
Ca și bruma te-i topi,
Ca și florea-i veșteji![3]

Altul din Mitocul Dragomirnei :

Pân-eram eu fată-n păr
Puneam flori și calapăr.
Mă-mpănam și mă chiteam,
Toți feciorii nebuneam.

[1] În unele părți din România a doua zi după cununie, când mireasa se leagă la cap, șede pe un fedeleș *„ca să facă numai băieți, iar nu și fete"*. G. S. Ioneanu, *op. cit.*, p. 34.

[2] *Fesul* e port oriental. Româncele noastre însă care îl poartă, mai ales în anul cel dintâi după cununie și anume totdeauna sub ștergariu, l-au adoptat dimpreună cu numirea lui de la albaneze, care asemenea îl numesc „fes" și care ca și româncele îl poartă numai în anul cel dintâi, sub ștergariu. Vezi, Düringsfeld, *op. cit.*, p. 64.

[3] Din Mahala, com. de G. Tomoioagă.

Dar de când m-am măritat
Nici să râd nu mi-i iertat.
Ardă-o focul ceapsa rea,
Dor mi-a fost, dar mult mi-i grea ![1]

Ca și româncele din Bucovina, tot așa cântă la ocazia aceasta și surorile lor din Transilvania. Iată unul de pe Valea Someșului :

Până-i fata, fată mare,
Suflă-i vântul prin petele,
N-o mănâncă gânduri rele.
Dacă fata se mărită,
Suflă-i vântul *pochilatul*[2],
Poartă frică de bărbatul.
Peteaua-i haină ușoară
Suflă vântul și-o doboară.
Dar ceapsa-i o haină grea,
Multe gânduri îs în ea ![3]

Altul, din jurul Albacului :

Când eram la maica fată
Mergeam la joc înschimbată.
Chiuiam și tot jucam,
În deget inel aveam.
La grumazi mărgele
Pe cap floricele ;
Dar de când mă măritai,
Lacrimile vale-mi pică
Că tot de bărbat mi-i frică,
Nu pot face-o jucărie
De care să-mi placă mie
Că zice, că-i nebunie ![4]

Dacă, din întâmplaree, mirele e cam bătrân și pe lângă aceea încă și ceva cam urât, atunci nevestele în loc s-o mângâie, o iau în râs, pentru că și-a ales și se duce după un astfel de bărbat, cântându-i, pe lângă cele ce s-au citat mai sus, încă și acesta :

Tu, copilă, ce-ai gândit,
C-așa slutu-i și boldit.
Tu, copilă, ce-ai cătat,
C-așa slutu-i și buzat.
Tu, mireasă, ce-ai ales,
C-așa-i șovârnog la mers.
N-ai mai găsit pe pământ,
Num-așa prost la cuvânt ?

[1] Com. de Alex. Țaranu, învățător.
[2] *Pochilat*, cum. magh. de la *potyilat*.
[3] Com. de I. Pop Reteganul.
[4] Vasile Sala, *Doine și hore din jurul Albacului și al Vașcăului*, în „Familia", an. XXI, Oradea Mare, 1885, nr. 48, p. 573.

N-ai mai găsit pe sub soare,
Numa-ist cu gura mare ?
N-ai mai găsit pe sub lună,
Numa-ist c-un dinte-n gură ?
N-ai găsit alţii sub stele,
Numa-ist fără măsele ? ![1]

Mireasa, auzindu-le astfel cântând, plânge de se cutremură cămeşa pe dânsa.

Dar nevestele, cu cât văd că plânge şi oftează mai tare, cu atâta mai mult o zidăresc, alegând şi cântând anume cele mai duioase cântece, căci credinţa generală este că mai bine să plângă ea acuma, la început, decât mai pe urmă şi proverbul român încă zice :

După râs
Vine plâns,
Iar după plâns
Vine râs.

Lăutarii care, după cum am amintit mai sus, aşişderea se află de faţă la acest act, încă îşi împlinesc datorinţa zicând :

Cucoană mireasă,
Roagă-te de naşă
Să mi te-nvelească !

Şi apoi cântând şi ei felurite cântece, precum :

Când eram la mama fată
Ştiam floarea cum se poartă.
Dar de când m-am măritat,
Pe sub pat o-am aruncat...
Taci, mireasă, nu mai plânge,
Că la mă-ta mi te-i duce,
Când o face plopul nuci
Şi tânjala mere dulci.
Mila de la străini,
Ca gardul de mărăcini.
Mila de la bărbat,
Ca parul de lemn uscat.
Unde-i pune florile,
O să curgă bicele,
Unde-i pune acele,
O să curgă palmele ![2]

Sau astfel :

Taci, mireasă, nu mai plânge,
Că la maică-ta te-i duce,
Când s-o-ntoarce

[1] Din Mahala, com. de G. Tomoioagă.
[2] D. Ştefănescu, *op. cit.*, nr. 7 şi 8, p. 231.

Gârla-ncoace,
Când o face plopul mere
Şi tânjala viorele![1]

Sau varianta acestui cântec:

Taci, mireasă, nu mai plânge,
Că la maică-ta te-i duce,
Când o face plopul mere
Şi tânjala vinețele,
Când s-o-ntoarce
Gârla-ncoace.
Te-i duce la maică-ta,
Când o-nflori cânepa,
Când mi-o cânta știuca-n baltă,
C-atunci te-i mai face fată![2]

Sau, în sfârșit, așa:

Taci, mireasă, nu mai plânge,
Inimioara nu-ți mai frânge,
Că la maică-ta te-oi duce,
Când s-o-ntoarce,
Gârla-ncoace
Şi a face,
Fugul
Mugur,
Resteie
Closteie[3],
Tânjele
Viorele,
Stremănările[4]
Floricele[5].

Acest cântec, firește că, cu oareșicare modificare, e obișnuit a se cânta la această ocazie și de către românçele din gubernia Cherson, în Rusia[6].

Atât nevestele, cât și lăutarii, prin cântecele ce îndătinează a le cânta la învelirea miresei, arată ce fel de viitor și soartă o așteaptă pe tânăra nevastă.

În același chip și mai că, cu aceleași cuvinte se zugrăvește viitorul miresei la acest prilej și de către poporul francez. Iată ce ne spune, în privința aceasta, Paul Lafargue[7]: în toate cântecele ce se cântă la acest prilej i se spune fetei că de acuma a încetat pentru dânsa veselia și încep năcazurile; în toate i se zugrăvește căsătoria, ca un fel de robie. Beaurepaire,

[1] G. Dem Teodorescu, *op. cit.*, p. 270.
[2] *Ibidem*, p. 270.
[3] *Closteie* = rădăcina stuhului sau trestiei.
[4] *Stremănări* = nuiele.
[5] T. T. Burada, *O călătorie în Dobrogea...*, p. 22.
[6] T. T. Burada, *O călătorie în satele moldovenești...*, p. 286.
[7] Paul Lafargue, *op. cit.*, în *„Contimporanul"*, an. V, Iași, 1887, nr. 12, p. 515.

care a studiat poezia populară din Normandia [1], zice: cele mai multe *branles* (cântece de joc) care zugrăvesc relele căsătoriei încep cu starea vrednică de plâns a femeii. Alt culegător de cântece poporane, Bujeaud, zice: prin strofele, care vorbesc despre căsătorie se vădește atare simț de suferință sau de corupție naivă, încât întristează pe ascultători, cu atât mai mult, cu cât în aceste cântece nu strălucește nici o rază de fericire, nici o zare de mulțămire. Tânguirea este necontenită: răsună din toate provinciile Franței; în Bas Poitou, bunăoară, se cântă:

> ... Bietele femei,
> Care își aminteau cu jale de trecutul lor:
> Unde-i vremea, când eram fată,
> Fată de măritat?

În Pays Messin:

> Timpul frumos, timpul fericit,
> Este acela, când ești acasă încă:
> Când eram încă la tata,
> Fată tânără, bună de măritat [2].

Amândouă cântecele acestea au foarte mare asemănare cu următorul cântec românesc, care are mai multe variante ce încă se cântă la încărpuirea miresei:

> Foicică foaie lată,
> Foaie lată de pe baltă,
> Bine mai trăiam, surată,
> Când eram la mama fată.
> De munceam,
> De nu munceam,
> Maichii tot dragă eram
> Pâne coaptă că mâncam,
> Pâne mare
> De secare,
> Mi-era fața ca o floare!

Pe lângă cele arătate până aici mai e de însemnat încă și aceea, că mireasa, tot timpul cât durează îmbrobodirea, ține pe brațe o păreche de colaci, care la masa-mare au stat pe masă, precum și o bucată de sare, care însemnează îmbelșugare în pâne și sare.

În comitatul Zarandului, cumătra, adică nuna cea mare, intră cu amândoi finii săi într-o cameră, unde nu se află nimeni. Aici dă ea apoi ordin mirelui, ca să desfacă cosița miresei. Mirele voiește să i-o desfacă, s-o despletească, mireasa însă îl respinge de trei ori după olaltă și abia a patra oară îl lasă să-i despletească cosița. După ce i-a desfăcut cosița, cumătra îi învăluie conciul și-i dă ceapsă și ștergar.

În răstimpul desfacerii cosiței și a învăluirii conciului, mireasa stă pe un scaun pe care e așternută o cămeșă de a soțului său. După ce i-a pus

[1] Ed. de Beaurepaire, *Étude sur la poésie populaire en Normandie*, 1856.
[2] C. de Puymaigre, *Chansos populaires recueillies dans le pays Messin*, 1881.

acuma şi ceapsă în cap trebuie să guste puţin din sarea, care se pune pe genunchii mirelui ; tot aşa trebuie să facă şi mirele. În urmă, li se dă amândurora de gustare şi puţin caş.

Cămeşa, care se aşterne pe scaun, însemnează că tânăra sau noua nevastă să aibă feciori, caşul, ca toţi copiii să fie albi precum caşul, iar sarea, ca nou-căsătoriţii să trăiască totdeauna bine, nicicând să nu se certe sau să se bată ! [1]

După ce au gătit-o de îmbrobodit, lăutarii încep a cânta un fel de joc, numit în Ţara Românească *hora-dezgovelei* [2] iar nuna cea mare, vătăjiţele şi celelalte neveste prinzându-se de mână şi formând un danţ la mijlocul căruia vine tânăra nevastă, o bagă astfel tot jucând şi cântând sau chiuind felurite cântece şi chiuituri în casa, unde se află ceilalţi oaspeţi adunaţi.

Intrând în odaia cu oaspeţii încunjură de trei ori masa cântând :

Rujmalin de busuioc,
Dă, Doamne, la miri noroc,
La mire şi la mireasă,
Să trăiască bine-n casă
Şi pe socri să-i cinstească,
Pe nănaşii să-i omenească.
Sus la munte ninge-ngheaţă,
Ciucu-te nevastă creaţă.
Jos la ţară cade rouă,
Ciucu-te nevastă nouă.

Sau aşa :

Frunză verde de pe coastă,
Frumoasă-i nevasta noastră.
Dar s-a-ntors frunza pe tău,
Nici la mire nu-i stă rău ! [3]

Apoi aşa :

Când va da lapte din piatră,
Atunci m-oi mai face fată [4].

După a treia oară aşează pe mireasă în capul mesei, nuna se pune alăturea cu dânsa, iar celelalte neveste împrejurul lor.

Tânăra nevastă şade după masă sau pe o perină, cum a şezut şi mai nainte sau stă în picioare [5].

Nemijlocit, după ce au aşezat-o după masă, vine un frate de-al mirelui, iar dacă acesta n-are fraţi, apoi un văr al său sau şi un alt băieţel înrudit cu dânsul cu două rămurele de brad sau de busuioc şi ju-

[1] G. Dem Teodorescu, *op. cit.*, p. 271 ; com. de T. Duşănescu.
[2] A. Cihac, *op. cit.*, t. II, p. 94 ; *hora-dezgovelei* „certaine danse pendant cette cérémonie".
[3] Din Transilvania com. de I. Pop Reteganul.
[4] „Columna lui Traian", an. IX, p. 415.
[5] *Ibidem.*

când puţin dinaintea miresei, îi rădică cu rămurele hobotul de pe cap şi-l aruncă pe capul nunei.

Nuna se apără, ca să nu-i puie hobotul pe cap. În urmă, totuşi se lasă şi după ce i-a pus băiatul hobotul, ea îl ia de pe cap şi îl pune într-un cui sub icoane [1], sau îl strânge şi mai pe urmă îl dă iarăşi miresei, adică *nevestei celei tinere*, căci din ziua *uncropului*, când i s-a pus cârpa sau ceapsa pe cap, nu se numeşte mai mult *mireasă*, ci *nevastă, nevastă tânără* [2], macedo-rom. *'nveasta*, pl. *'nveaste* [3].

Învelirea sau încârpuirea miresei în timpul căreia se cântă diferite cântece şi se fac o mulţime de glume, e uzitată; fireşte că sub diferite forme, mai la toate popoarele din Europa.

Ea era uzitată şi la romani, şi anume a doua zi după nuntă, când se dă în casa mirelui o cină, o masă numită *repotia*, care corespunde *uncropului românesc* [4]. Atunci se învelea şi se inaugura mireasa ca nevastă [5] şi tot atunci tânăra mireasă câştiga domnia în casa bărbatului său şi dreptul de a fi părtaşă la toate averile şi lucrările sfinte ale acestuia [6].

Cu toate acestea însă partea cea mai mare a datinilor descrise în capitolul de faţă, românii le-au adoptat de la slavi. Ca dovadă despre aceasta avem mulţimea de cuvinte, care sunt de origine curat slavă.

Sfârşindu-se actul învelirii şi introducerea miresei ca nevastă, ia nuna cea mare un pahar de rachiu şi închinând la soacra cea mare, maica mirelui, îl cinsteşte de bine şi după aceea, umplându-l iarăşi, îl dă soacrei.

Soacra, luând paharul de la nună, închină cu dânsul la noră-sa.

Nora, adică nevasta cea tânără, îl primeşte, dar nu-l cinsteşte, ci punându-l numai la gură, aruncă tot rachiul dintr-însul peste cap, apoi umplându-l iarăşi îl închină socrului său, căruia îl şi dă.

Nemijlocit, după această ceremonie, vătăjiţele sau sfaştele împodobesc un scaun cu o perină, care e pe deasupra legată cu o basma roşă şi tot jucându-l aduc şi închinându-l nunei celei mari, zic :

> Ista cal e din Raia
> Ce de gras abia venia [7].

Nuna, luând scaunul, îl pune pe laiţă şi pofteşte pe soacra cea mare, maica mirelui, să se urce pe dânsul.

Soacra cea mare se urcă pe scaun de dinaintea miresei, anume ca aceasta să-i dea cămeşa de soacră.

[1] „Columna lui Traian", an. IX, p. 415.

[2] In Bucovina şi ţinutul Timişoarei vezi G. Trăilă, *op. cit.*, p. 458.

[3] Com. de Caragiani şi M. Juţa.

[4] Fest. p. 281-a : Repotia, postridie nuptias apud novum maritum quum cenatur, quia quasi reficitur potatio.

[5] Acro ad. Hor. sat. 2, 2, 60 : Repotia — secundus dies a nuptiis, quo virgo ad muliebrem habitum componitur.

[6] Macrobius, sat. I, 15, 22 : Nam quia primus nuptiarum dies verecundiae datur, postridie autem nuptam in domo viri dominium incipere oportet adipisci et rem facere divinam, omnes autem postriduani dies seu post Kalendas sive post Nonas Idusve ex aequo atri sunt, id eo et Nonas inhabiles nuptiis esse dixerunt, ne nupta aut postero die libertatem auspicaretur uxoriam aut atro immolaret, quo nefas est sacra celebrari.

Dionysos, 2, 25 :

Plutarh, conjug. praec. 22, 34.

[7] Din Boian, com. de V. Turtureanu.

Mireasa ia cămeşa de soacră şi îmbracă pe soacra sa cu dânsa peste celelalte vestminte, apoi o îmbrobodeşte cu o mâniştergură frumoasă.

Soacra se coboară după aceasta de pe scaun şi începând a juca prin odaie, cântă următorul cântec:

Nu-mi dă nora să mănânc,
Pân-nu joc pe lângă stâlp.
Nu-mi dă nora de mâncat,
Pân-nu joc pe lângă pat.
Cum mi-a zice aşa oi juca,
Doară mi-a da şi-oi mânca
Şi cămaşa mi-a spăla.
Merge nora la fântână,
Cu cămeşa soacri-n mână
Şi-o dă odată: leap în baltă...
Na-ţi-o soacră, că-i spălată!...[1]

Pe când joacă soacra, făcând voie bună şi cântând acest cântec glumeţ, mireasa dă şi socrului său o cămeşă sau un şervet ca dar. Şi acesta, cum a primit darul, prinde a juca împreună cu soacra şi a face cu ea chef şi veselie.

După socri, începe mireasa a împărţi darurile de cumnate şi darurile de cumnaţi, adică fiecăruia dă pe rând câte un ştergar frumos sau câte o năframă, începând de la cel mai vârstnic şi sfârşind cu cel mai tânăr. Cumnatelor, adică surorilor mirelui, le dă ştergare foarte frumos ţesute, mătuşilor, adică surorilor socrului mare, le dă tistimele, iar cumnaţilor felurite năfrămi.

În urmă, după ce au căpătat atât socrii cât şi cumnaţii şi cumnatele darurile menite pentru dânşii, capătă şi bucătăriţele câte un dar şi anume câte o mâniştergură, însă nu tot aşa de frumoase şi scumpe, ca cele ce le-au căpătat cumnatele miresei.

Soacra cea mare, după ce-a jucat un timp oareşicare, se duce în altă odaie şi acolo schimbă veştmintele, în care a fost mai nainte îmbrăcată şi îmbracă cămeşa de soacră şi se îmbroboade cu mâniştergura ce a căpătat-o de la noră-sa.

Nevestele, care se duc în urma ei, îi mai pun încă şi nişte flori pe lângă tâmple, unde e îndoită mâniştergura şi astfel gătită, ca o nevastă tânără, se întoarce în odaia unde se află oaspeţii şi din nou prinde a face chef şi voie bună, a juca şi a cânta:

Cu feciori şi cu nurori
Şi cu cămeşă cu flori,
Cu ştergar de burunciuc
Şi cu noră cât un turc.
Păun verde pe părete,
Bine mie mi se şede,
Că eu doară că am stat
Şi în casă de lucrat
Şi pe-afară pe primblat![2]

[1] Din Calafindeşti, dict. de Sofia Frâncu.
[2] Din Boian, com. de V. Turtureanu.

Când începe nuna cea mare a pieptăna pe mireasă și a-i pune cârpa în cap, atunci bucătărițele pun borșul la foc să fiarbă. Iară după ce au băgat pe mireasă cu danțul în odaia, în care se aflau ceilalți oaspeți, după ce au deshobotat-o și s-au împărțit darurile, aduc bucătărițele vreo câteva strachine goale și le înșiră la mijlocul mesei. Aduc apoi *uncropul*, adică borșul, care clocotește de fierbinte ce este și-l toarnă prin strachini. După aceasta, dumică în fiecare strachină colac. Nuna cea mare ia câte o lingură de borș de acesta și câte o bucățică de colac și spune nevestelor, ca să vie să le opărească. Venind acestea, dă fiecăreia câte o lingură de borș fierbinte și nemijlocit după aceasta și câte un pahar de rachiu. Fiecare nevastă trebuie să bea atât lingura de borș cât și paharul de rachiu de bine.

După neveste urmează bărbații. Pe urmă, după ce în chipul acesta s-au perindat toți, cei ce se află de față se pun și mănâncă tot borșul din strachini.

Astfel se împărțește *uncropul* în satul Calafindești.

În unele părți ale Bucovinei îndătinează, în loc de borș, a fierbe *lapte dulce* și a-l da apoi pe acesta, amestecat cu *bulcă*, oaspeților, ca să-l mănânce. *Bulca* însemnează că mireasa a fost fecioară, iar laptele că a fost dulce ca acesta. În cele mai multe părți locuite de români însă este datină de-a fierbe vin sau rachiu cu miere și acesta a-l da apoi oaspeților de băut, pe când e încă fierbinte.

În Franța și apoi în Sachelay (Seine-et-Oise) încă este datină a se da vin fierbinte de băut și pâne prăjită de mâncat, dar nu oaspeților ci mirelui și miresei. Această întărire, care se dă când miresei, când mirelui, când la amândoi deodată, fie în noaptea a doua după cununie, fie în dimineața zilei următoare, nu numai că e uzitată, în cele mai multe provincii din Franța, ci are totodată și deosebite numiri. Noi amintim aici numai pe cele următoare: *„Chaudeau, Pâté, Tourrin“* și *„Fricastée de l'épausée“* ![1].

Cu acest prilej, în cele mai multe părți locuite de români, fiecare este dator de-a cânta un cântec, care îi va plăcea, când îi vine rândul să bea uncropul, adică partea sa de rachiu sau vin fiert.

Din mulțimea acelor cântece, care se cântă de astă dată, noi vom reproduce aici numai pe cel următor:

Vine cioful de la baltă
Că plătica-nbăierată,
Cu suducul în pohod
Și carasul în năvod,
Ce cați ciofule la noi ?
Ce-ai venit ca un strigoi ?
Du-te, du-te la pădure
Să nu pieri de vreo secure,
Du-te, du-te-n mărăcine,
Să nu pați vre o rușine.
Că la noi sunt cununii
Și la noi sunt veselii.

Noi jucăm și tropăim,
Pământul să-l netezim.
Bem, cântăm și veselim
Și din gură chiuim;
Și sărim în hop și-n trop,
Că e ziua de uncrop.
Vai ! sărmanul de strigoi
Ciofful zace pe gunoi.
Nime nu cată la el,
Că-i străin și singurel.
Preoteasa mai miloasă,
Ia pe ciof, îl duce-n casă

[1] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 250—251.

Şi-i pune pe colţ de vatră,
Iar cânii la dânsul latră!
Popa vine mânios,
De pe vatră mi-l dă jos,

Preoteasa mai duioasă,
Pofteşte pe cioî la masă.
Popa-i dus, ciofu-i în casă,
Ciofu-n sân la preoteasă![1]

Tot la acest prilej, când se împărţeşte şi să bea *uncropul* sau *paharul dulce*, este datină de a aduna bani de la oaspeţii, care în ziua trecută n-au putut să fie la *masă-mare*. Iar strângerea banilor acestora se face în Bucovina tocmai ca şi la *masă-mare*, întrebuinţându-se acelaşi oraţii şi după strângere dându-se tinerilor căsătoriţi.

Tot aşa obişnuiesc a strânge banii la această ocazie şi românii din Moldova. „Luni de cu ziuă — scrie I. Mârza — se porneşte prin sat o nevastă tânără, rudă a mirilor, c-un baston în mână, la care are legată o basma roşie şi c-un ulcior de vin, c-un lăutar după ea, care pofteşte pentru luni seara la *„uncrop“* pe toţi aceia care au fost la *masa-cea-mare*[2]. Luni, seara, adunându-se mesenii, se pun mesele; întâi li se dă vin fiert şi amestecat cu miere, mai târziu se dau bucate, apoi iarăşi încep închinăciune de pahare şi daruri de bani, însă cam pe jumătate de cum s-au dat la *masa-cea-mare*. La masa de la *uncrop* vornicelul face închinare de pahare mai cu multe glume, zicând.

Mă închin domnule jupâne N.N.
Cu aceste pahare de băutură,
În unul este vin de Odobeşti
Să bei, să te veseleşti,
Iar în unul vin de Cotnari,
Să vâri mâna-n buzunari![3].

Datina, de a aduna bani de la oaspeţi în timpul *uncropului* sau a *târfăriei*, există şi la românii din Transilvania şi Ungaria. Modul adunării lor este însă cu totul deosebit de cel al românilor din Bucovina şi Moldova.

Pe când în ţările din urmă li se închină oaspeţilor pahare cu vin sau rachiu fiert şi, după ce fiecare oaspe şi-a băut paharul său, plătesc o sumă anumită de bani, pe-atunci în ţările cele dintâi, fiecare oaspe trebuie, mai întâi, să joace cu mireasa câte o tură de joc, şi abia după aceea plăteşte, cât îl trage inima.

Acest joc, numit *„jocul“* sau *„hora miresei“*[4], se face în părţi ale Transilvaniei aşa:

Încă până nu s-au sculat oaspeţii de la masă, stegarul face loc în casă, scoţând afară mese etc., apoi dezvăluie steagul, chiuind:

Zis-a maica să mă-nsor
Să-i aduc în casă nor,
Să-o bată de cuptor,
Câteodată şi de vatră
Să nu fie supărată.

[1] V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 384.
[2] Se duc şi din cei ce n-au fost la masă, însă fiindcă la uncrop darea de bani este cam pe jumătate decât la masa-cea-mare, acei care se duc numai la uncrop dau dare ca pentru masă. (I. Mârza, *op. cit.*).
[3] I. Mârza, *op. cit.*, p. 20; „Columna lui Traian“, an. IX, p. 417.
[4] I. C. Tacitu, *op. cit.*, p. 59.

Ia apoi mireasa, de mână, o învârte de câteva ori şi o dă la fiecare bărbat şi femeie, fără de alegere de tânăr sau bătrân, câţi sunt de faţă în casă sau pe afară, toţi trebuie să joace *jocul miresei* şi să plătească pentru el. Spre scopul acesta se pune un tăier gol şi în acela aruncă banii în joc, care câţi vrea să dea.

Stegarul bagă vina celui ce-a jucat cu mireasa, că mireasa s-a şchiopătat şi trebuie s-o vindece şi aşa cel care a jucat, trebuie să plătească. Ba şi cei care nu joacă încă trebuie să plătească toţi jocul miresei. Jocul acesta însă este scurt, numai de vreo trei învârtituri şi când se opreşte mireasa, stegarul o şi prinde de mână, ca să nu o fure cineva de la el, când apoi stegarul ar fi silit să o răscumpere [1].

Românii din districtul Năsăudului nu numai că datina descrisă până aici o numesc *„a juca mireasa pe bani“* [2], ci ea la aceştia se deosebeşte întru câtva de a celorlalţi români din Transilvania.

Iată cum ne-o descrie I. Pop Reteganul :

„La masă, după ce s-au săturat acuma toţi oaspeţii, nănaşul mulţămeşte socrilor pentru buna primire şi propune apoi a se juca mireasa pe bani.

Mireasa iese de după masă. Naşa îi dă jos cununiile de pe cap, îi desface coada, îi împleteşte părul în cosiţă şi-i pune pe cap un *giulgiu* alb, până în pământ, care se numeşte *sovon*.

După aceasta, muzica începe a cânta de joc, iar naşa prinde a juca pe fina sa, punând în acelaşi timp pe tăier, care un om ales îl ţine în mână, câţiva bani de argint.

După naşă joacă pe mireasă, tot pe bani, orişicine vrea, până ce mirele, văzând că e prea ostenită, o apucă din mâna jucăuşilor, pune şi el bani pe tăier şi jucând-o şi el puţin muzica încetează !“.

Împrejurul Timişoarei, miresei nu-i este iertat să joace în timpul nunţii, până după strigarea cinstelor care, după cum am văzut în capitolul premergător, se întâmplă în ziua cununiei, ci ea, tot timpul cât ţine masa ce a dat-o părinţii săi, nu părăseşte defel uşa casei, ci dacă de zece ori va ieşi cineva afară, de atâtea ori trebuie să-i plătească ei, voind să intre iarăşi [3].

După strigarea cinstelor de la mire însă şi anume când strigă cumătrul mare :

„Divere adă-ţi sora încoace, să vedem ştie juca şi nu cumva e şchioapă !“.

Atunci diverul, intrând cu salutarea îndătinată, sărutând mireasa pe toţi, stă în mijlocul casei, pune un tăier pe masă şi zice :

— Mă rog de cumătru mare şi tarisfat, sora mea e scumpă la joc, numai cu cel ce plăteşte bine galbeni cu acela joacă.

Şi punând el întâi patru sau cinci galbeni (crucerî) joacă cu mireasa, care joc e foarte scurt şi muzicanţii ştiu a cânta, după datină, puţin, ca să se poată părânda toţi.

Cel ce nu voieşte să joace, nu e silit, însă a depune galbenul, tot insul e dator de la naş până la cel mai de pe urmă, femeile şi pruncii

[1] B. Viciu, *op. cit.*, p. 51—52.
[2] Com. de I. Pop Reteganul.
[3] G. Trăilă, *op. cit.*, p. 446.

încă. Pentru cei ce nu o pot juca, de ex. cumătrul mare, etc. joacă diverul, că lui nu-i este iertat a o lăsa din mână.

După jocul miresei cumătrul mare salută pe părinții mirelui cu următorul toast:

„Pe acești doi cuconi, care astăzi s-au împreunat, să-i trăiască Dumnezeu la mulți ani!"

Și între vivate și strigări se depărtează apoi nașul cu conduita sa, petrecut de mire și de mireasă, de părinții mirelui, până la casa sa, firește că între cântări și hore poporale [1].

În Sălaj, unde jocul miresei urmează așișderea după răspunderea cinstelor, este obicei ca mirele să joace întâia-și dată cu mireasa. După dânsul urmează nănașii, apoi socrii mari și socrii mici, și după aceștia ceilalți nuntași. Pe urmă, o joacă un frate de-a miresei, chiuind [2].

> Mă dusei pe-o vălicică
> Și-mi aflai o miresuță.
> Vino, mire, și o ia,
> Că de nu mă duc cu ea!

Mirele, la auzul acestor cuvinte, o ia și o mai joacă un rând, punând în același timp pe taier încă pe atâția taleri cât a pus întâia oară, căci și în acest ținut este datină a plăti miresei o sumă oarecicare de bani [3].

În comitatul Zarandului, vornicul cherfarilor scoate pe fiecare persoană la *jocul miresei* și fiecare, jucând cu dânsa, trebuie să pună, ca și în celelalte locuri unde este obișnuit jocul acesta, câte o *libră* pe taier.

Muzicanții și aici nu zic mai mult decât o minută, apoi încetează de zis până ce persoana respectivă n-a plătit.

Cumătrul mare, dimpreună cu cumătra mare, plătesc de la 3—4 fl. pentru jocul acesta.

După ce s-au scos toți banii jocului, cherfarii se-ntorc dimpreună cu socrul mic la casa acestuia, iară cuscrii, rămânând la mire, se pun iarăși la masă și încep a ospăta și a se veseli [4].

În Munții Apuseni ai Transilvaniei, unde *jocul miresei* este asemenea uzitat, nemijlocit după aducerea și vornicitul cinstelor sau darurilor, cum s-a arătat mai sus, mireasa își împletește părul în *cosiță*, ca al nevestelor și nașa ținând de un colț, iar stegarul de celălalt colț al învelitoarei, îi pun *potilatul* pe cap și cuscrii *uiesc*.

Îndată ce mireasa a fost învelită, nașa poruncește lăutarului să cânte de joc, *una lungă cât coada de iepure*, căci începe *jocul miresei pe bani*.

Vornicul șade la mijlocul mesei având înaintea sau un *tier*, în care toți câți învârtesc odată sau de două ori mireasa trebuie să pună bani.

Jocul miresei îl începe nașa zicând:

— Hai fină, să te joc, să vedem nu cumva ești șchioapă?

După nașă urmează nunul mare, stegarul și apoi toți oaspeții, pe rând.

Urmând o pauză, nașa ia pe fină-sa și împreună cu mai multe femei o duc în pivniță, unde o dezvelesc de *potilat* și o îmbrobodesc cu o

[1] G. Trăilă, *op. cit.*, p. 457.
[2] În Sălaj, în loc de *a chiui*, se întrebuințează *a striga* și *a ziui*, iar în Chioar, *tui, ziuește, iuește* = chiuiește, strigă.
[3] Com. de El. Pop.
[4] Com. de T. Dușănescu.

maramă colorată de mătasă. Venind în casă, jocul se începe din nou și acum poate oricine juca cu cine-i place, fără să mai plătească. Din acest moment, încep să vie și tot felul de *mașcure* (măști), cum le zic pe la Benic și care sunt niște săteni îmbrăcați în haine albastre nemțești și căniți pe obraz și care fac tot felul de jocuri pantomimice și comice [1].

Jocul miresei e uzitat și în Bucovina, dar după cât știu eu până acuma, numai la românii din clasele mai înalte și la cei de prin orașe. El e uzitat și în Țara Românească, unde se numește *„danțul miresei"* [2].

Singura deosebire ce există între datina românilor bucovineni și a celor din Transilvania și Ungaria, căci cea din Țara Românească nu-mi este cunoscută, constă într-aceea că, în Bucovina, în decursul acestui joc, care se joacă totdeauna nemijlocit după punerea cepsei sau învelitoarei miresii, nu se adună nici un ban, precum și întru aceea că nu toți oaspeții sunt obligați a juca cu mireasa, ci numai unii dintre dânșii și anume cei mai tineri.

Și la românii din Macedonia încă se află datina aceasta, dar sub o numire sau formă deosebită de cea a daco-românilor. Acolo se numește *a băga mireasa în horă*, adică a se pune în fruntea dănțuitorilor și a conduce danțul.

Cântecul ce se cântă, când se bagă mireasa în cor, este următorul:

Alba să ñi te văd lea sor	Albă să mi te văd fa soră
Că ñi te alichiși în cor.	Că te-ai prins în horă.
Ta s'nă fați noue ficiori	Să ne faci nouă feciori,
Doi s'li băgăm prămățori,	Doi să-i facem negustori,
Ta s'nă dară fustuñi și bedeñi;	Ca să ne facă rochii și blăni;
Doi s'li băgăm hrisiți,	Doi să-i facem giuvargii,
Ta s'ne facă néale ș'minghiuși;	Ca să ne facă inele și cercei;
Doi s'li băgăm picurari,	Doi să-i facem păcurari,
S'n'aducă unt și caș;	Ca să ne aducă unt și caș;
Doi s'li băgăm gumisari,	Doi să-i facem spoitori,
Ca s'alagă di ușa, ușa	Ca să alerge din ușă, în ușă
Ti să lae căldărușa.	Pentru o neagră căldărușă.

[1] Frâncu-Candrea, *op. cit.*, p. 169.

A doua zi după *Jocul miresei* adică luni, este în Munții Apuseni ai Transilvaniei *întărirea buzduganului*. Această întărire se face astfel: „Pe la prânz, vornicul, stegarul, cuscrii, mirii și lăutarul merg la nănași și îi aduc iarăși cu ceremonie, la ospăț. La această petrecere vin și *terfarii* în frunte cu vornicul miresei.

După masă, vornicul miresei zice:

— Tânărul împărat având să străbată în o cetate și neavând puteri destule se roagă ca cei de față să contribuie, după putință, spre a-i putea *întări buzduganul.*

Oaspeții încep a da iarăși daruri: vase de lemn, de pământ, pânză, năfrămi etc. iar mai pe urmă vornicelul mirelui zice:

— Am aflat că mireasa a alergat pe lângă boi, vaci, oi, stupă etc. din aceste ce dăruiți crăișoarei ?.

Vornicul miresei răspunde:

— Și din acelea vom da, dar sunt duse la munte și dacă s-or înturna și vor făta și dumneavoastră vă vom da.

După acest răspuns oaspeții cu dare de mână încep a dărui tinerei perechi câte un stup, oaie, purcelaș etc. Cu chipul acesta se asigură întemeierea familiei noi". Frâncu-Candrea, *op. cit.*, p. 170.

[2] Com. de G. Dem. Teodorescu.

După danț, se pun la masă și atunci se cântă mai multe cântece, din care dăm aici următoarele mai obișnuite :

Iiu ñi erai bre gion-le a ñeu ?
Iu te primnai gion-le a ñeu ?
Pit gardina mi primnam
Și de măru ñi alăgam
Și mere roșe ñi adunam,
Iu basmaoa li băgam
Și la vruta li duceam
Și zboare ascunse noi ñă zburam.

Unde erai voinicul meu ?
Unde te plimbai voinicul meu ?
Prin grădină mă plimbam
Și din măr în măr alergam
Și mere roșii îi adunam,
În basma le puneam
Și la iubita le duceam
Și vorbe ascunse noi ne spuneam.

Altul :

Eși lea Chie[1] până tu obor
Că să-ți zic un zbor
Ñi-u scuseși mintea din cap ;
Că tu loclu di sor
Mine, tine, va-s-ti liau.
— Tați bre, gione, tați bre frate,
Tine mine nu mi liai,
Ți ai afendi di nu ti alasă
— Ți are's făcă tată ñeu,
Când mire ñi te voiu ?

Ieși fă Chie până în ogradă
Ca să-ți spun o vorbă
Mi-ai scos mintea din cap ;
Că în loc de soră
Eu pe tine am să te iau.
— Taci bre voinice, taci bre frate,
Tu pe mine nu mă iei,
Ți-ai tată și nu te lasă.
— Ce are să facă tatăl meu,
Când eu pe tine nu te vreu ?

Altul :

Luă-ñi mi somnul și mi chinărli
Și nu putuiu să-dormu.
Ñi-am mușata di vicină
Și are mamă dzi ș-uă-ngace ;
Are tată și nu și-o alasă,
Ma di Dumnezeu și-o află.
Ea taxițili brânu de asime,
Poate va să-ș viñă.
Brân di asime li-am taxită
Și nasa nu vrea s-yină
Are mama nu și-ualasă,
Ma di Dumnezeu și-o află.
Ea taxițili flurli[2] multe,
Poate va să-ș viñă.
Și flurii multe li-am taxită
Și iară nu va s-yina
Și are tată nu și-o alasă,
Ma din Dumnezeu și-o află.
Ea taxițili gione mușatu,
Poate va să-ș yină.
Gione mușatu li-am taxită,

Mă lua somnul și amijam
Și nu putui să dorm.
Am vecină frumoasă
Și are mamă și-o ocărăște ;
Are tată și nu o lasă,
Numai de la Dumnezeu să găsească răsplată.

Ia făgăduiți-i un brâu de argint,
Poate că vrea să vie.
Brâu de argint i-am făgăduit
Și ea nu vrea să vie.
Are mamă și nu și-o lasă,
Numai de la Dumnezeu s-o găsească răsplată.

Ia făgăduiți-i mulți fluri,
Poate că va veni.
Și flurii mulți i-am făgăduit
Și tot nu vrea să vie
Și are tată și nu și-o lasă,
Numai de la Dumnezeu s-o găsească răsplată.

[1] Nume de femeie.
[2] *Flurii* = monede de aur.

Ea-e gione iu își yine
Și alasă mama și yine [1].

Ia făgăduiți-i voinic frumos,
Poate că va veni.
Voinic frumos i-am făgăduit,
Uită-te voinice că vine
Și lasă pe maică-sa și vine.

„Jocul miresei", astfel cum e uzitat la românii din Transilvania și Ungaria, se află și la spaniolii din Castilia.

Toți nuntașii din această provincie merg, după cununie, la casa miresei, unde li se dă ciocolată și biscuiți de gustare. După masă, și anume după-amiază, se-ncepe jocul nupțial numit *„el baile del espigo"*. Spre scopul acesta se alege așa-numitul *„seguidillas machegas"*, un joc poporal la care jucăușii stau față în față, fără a se prinde de mână. Fiecare chemat, bărbat, femeie, copil sau ce este, trebuie să joace trei *„seguidillas"* cu mireasa și să-i dea apoi pentru aceasta un prezent, care constă câteodată din mobile, mai adeseori însă din naturalii, precum : ulei, grâu etc., de regulă, bani și care i se dă în mână de către bărbați printr-o îmbrățișare, iară de către neveste (femei) printr-o sărutare [2].

În fine, trebuie să amintim că *„Jocul miresei"* e uzitat și la popoarele germane. Și românii din clasele mai înalte precum și cei de prin orașe atât din Bucovina, cât și din Țara-Românească, seamănă că l-au adoptat de la germani. Chiar și numirea *„jocul"* și *„dănțul miresei"* îi vădește, întru câtva, originea.

După strângerea banilor pentru tinerii nou căsătoriți, fie prin închinarea paharelor, ca în Bucovina și Moldova, fie prin jucarea miresei ca în Transilvania și Ungaria, ia una dintre vătăjițe un talger și începe și aceasta încă strânge bani de pe la meseni. Această strânsură, care o împărțește mireasa cu bucătărițele, se numește în Bucovina *„birul miresei"* [3].

În urmă, se mai strâng bani și pentru lăutari. Această strângere numită *„bacșișul lăutarilor"* se face în următorul mod :

Nuna cea mare pune o plăcintă pe un talger, împlântă într-însa un grițari sau doi și o dă apoi mai departe.

Pe când talgerul cu plăcinta trece din mână în mână, pe când fiecare oaspe împlântă câte un grițari, doi, pe atunci lăutarii improvizează pentru fiecare oaspe câte un cântec scurt, adică cum le vine mai bine și mai în grabă, în minte. Așa cântă ei, între altele :

Măriuca cea frumoasă,
Cu statul de jupâneasă,
Cu ochii de zân-aleasă,
Știe rândul meselor,
Bacșișul scripcarilor ! [4]

[1] T. T. Burada, *Datinele...*, p. 423.
[2] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 265.
[3] În Transilvania încă e obiceiul a se da bani bucătăriței la această ocaziune, pe care însă trebuie ea singură să-i strângă, de pe la oaspeți, în următorul mod :
„Ea vine cu mâna legată, cu o lingură mare în mână și cere cruceri de leacuri, spuind că s-a ars făcând de mâncare, și fiecare pune câte un crucerîu sau doi în lingură, apoi iese socăcița jucând și zicând că acuma nu o doare nimică". B. Viciu, *op. cit.*, p. 51.
[4] Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.

După ce a îmblat talgerul cu plăcinta pe la toţi oaspeţii, după ce fiecare a împlântat într-însa câţi griţari i-a tras inima, ia nuna cea mare plăcinta şi le-o dă lăutarilor, cinstindu-i în acelaşi timp şi cu un păhar de rachiu [1].

Românii slavizaţi, din Moravia, îndătinează a aduna la această ocaziune bani pentru mireasă tocmai ca şi românii din Bucovina. Între multe alte bucate ce se pun pe masă, aduce vătăjelul (druzba) şi o bucată de pâne şi roagă pe oaspeţi să contribuie cu o sumă de bani, ca mireasa să-şi poată cumpăra o ceapsă sau o cingătoare (şiştoare) de leagăn. Îndată ce una sau alta dintre bucatele uzitate s-au pus de către vătăjel pe masă, vine şi bucătăriţa cu mânile legate, cu oale sparte, precum şi cu alte obiecte de bucătărie în odaia cu oaspeţii şi vătăjelul cere de la aceştia şi pentru dânsa o dare de bani, ca să-şi poată cumpăra pentru mânile cele arse alifie şi vasele trebuincioase pentru bucătărie [2].

În comitatul Zarandului, nemijlocit, după jocul miresei se mai scot încă şi *„banii-verzelor"*. Pe aceştia îi scoate vornicul mirelui de la cuscri care, ca şi mai înainte cherfarii, aşişderea trebuie să joace cu mireasa şi anume atât bărbaţii, cât şi femeile [3].

În fine, mai este de însemnat încă şi aceea că, dacă mireasa, cât timp a fetit, a fost în toată privinţa fată cinstită şi de omenie, atunci *uncropul* se serbează cu cea mai mare bucurie şi veselie. Toţi oaspeţii, până într-unul, sunt foarte bine dispuşi. Şi în cazul acesta nuna cea mare, care când duce pe mireasă cu danţul în odaia unde se află oaspeţii, ţine în mână un şip cu rachiu roşu, care e la gârliciu împodobit cu tot felul de flori, mai ales însă roşii. Dacă însă mireasa, ca fată mare, nu şi-a păzit cinstea, atunci nuna leagă cârligele şipurilor, în care se află rachiu alb, cu aţe de buci sau cu petice albe, şi astfel intră în odaia unde se află oaspeţii ; în cazul acesta, nu fac mai de fel voie bună, căci fiind socrii mâhniţi, n-are cine să-i îndemne la aceasta.

Dacă mireasa a fost cinstită, atunci cântă o mulţime de cântece de laudă, atât asupra ei cât şi asupra părinţilor săi. Iară dacă s-a constatat că a fost cum n-a trebuit să fie, atunci atât ea cât şi părinţii săi sunt luaţi în râs şi batjocură, căci nuna punând dinaintea miresei şi mumei sale, linguri, păhare şi talgere sparte zice :

Toată lumea-a fost acasă,
Numai fina mea n-a fost acasă [4].

Pe valea Serres-ului, din Franţa, dacă mireasa nu şi-a păstrat cinstea ca fată mare, consoaţele ei îi smulg fără cea mai mică cruţare cununa de flori sau peteala (la chaperon) cu care numai mireselor nepătate le este încuviinţat a se împodobi [5].

Mai de mult, când se adeverea că mireasa, în timpul fetiei sale, n-a fost cinstită, era datină că nuna cea mare dimpreună cu alte femei lua

[1] În Transilvania umblă ceteraşul singur cu cetera învăluită, zicând că s-a stricat şi să-i dea cruceri să-şi cumpere alta, sau să şi-o dreagă şi să-şi cumpere strune. Acestuia încă îi mai dă cine ce vrea.

Însă atât bucătăreasa cât şi ceteraşul nu îmblă decât numai acolo, unde le dă gazda voie. B. Viciu, *op. cit.*, p. 50—51.

[2] I. N. Enders, *op. cit.*, p. 37.

[3] Com. de T. Duşănescu.

[4] „Columna lui Traian", an. IX, p. 417—419.

[5] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 256.

o păreche de hamuri și înhăma cu dânsele pe părinții săi, sau luău un jug și-i înjuga, sau spărgea mai multe oale de capul maicei miresei, sau îi punea miresei în ziua de uncrop o păreche de ițe în gât și apoi o jucau pe drumuri cu acestea agățate de gât, în timp ce lăutarii cântau, iar publicul râdea [1], și multe alte neplăceri făceau părinților pentru că nu și-au păzit fata.

Această datină, pare-mi-se de origine rusească [2], nu știm de se mai practică undeva în timpul de față. În vechime însă trebuie să fi fost foarte răspândită, mai ales la românii din Moldova, căci și Dimitrie Cantemir încă amintește despre dânsa :

„Mirele — scrie D. Cantemir — păzește foarte tare ca părinții miresei în ziua următoare să nu afle ceva despre fiica lor. Căci ei a treia zi după nuntă, cu toții cosângenii lor, trebuie să meargă la mireasă să o vadă, care se numește *„cale mare“*, din cauză că de aici poate să rezulte pentru ei sau multă onoare sau rușine, după împrejurări. Și anume dacă fiica lor a fost vergură, nu numai că toate sunt bune, dar se primesc cu mare onoare și-i ospăta cu masă cât se poate de splendidă... Iar dacă mireasa n-a fost vergură, atunci mirele a doua zi cheamă pe toți cosângenii săi și le spune că mireasa sa a fost necurată; așa numesc ei pe cele greșite. Apoi caută un car din cele mai stricate, pun curelele cele mai rupte și după ce vin părinții miresei, îi înhamă în loc de cai, pe mireasă o pun în car și-i fac prin bătăi să o tragă singuri până acasă ca pe o meretrice și nime nu poate să le facă vreo piedică pe cale sau în drum ; iar dacă ar cuteza cineva să elibereze pe părinți de la această greutate rușinoasă, atunci unul ca acesta, pe lângă bătaie, se mai pedepsește de către judecătorul locului ca un călcător de legile și de consuetudinile țării. Dota (zestrea) o ține toată pentru sine ; și dacă a făcut spese cu ospățul, judecătorul le adjudecă pe toate și părinții care nu și-au păzit fata sunt obligați a i le plăti. Așa își bat joc de bieții oameni între țărani ; dar între nobili nu se urmează așa ! ei își păzesc mai strâns fetele, decât ca să li se poată întâmpla ușor vreo rușine ; și dacă totuși li s-ar întâmpla, și părinții ar înțelege că fiica lor n-a fost virgină, atunci suplinesc castitatea fiicei lor cu dote mai mari, dând mirelui sate sau bani mai mulți ; sau, nemulțămindu-se mirele cu nici un preț, își iau fata și o duc acasă, iar lui îi dau voie a se căsători din nou“ [3].

La românii din Macedonia, dacă mireasa nu a avut calitățile de virginitate, a doua zi nu se împart cofeturi și rachiul pe la casele rudelor, după cum e datină, și mireasa se trimite acasă la părinți [4].

Tot așa fac și albanezii [5].

Mai pe scurt, veselia și voia bună de la uncrop atârnă mai totdeauna de la purtarea de mai nainte a miresei.

Iar după ce s-au împlinit toate datinele înșirate mai sus, după ce au mâncat și băut de ajuns lăutarii încep a cânta un cântec, prin care dau de cunoscut că a sosit timpul, ca să se scoale de la masă.

Cum încep lăutarii a cânta, toți oaspeții se rădică de la masă, încep a juca și înconjură masa de trei ori. După a treia oară ies cu danțul, care

[1] „Columna lui Traian“, an. IX, p. 419.
[2] „Contimporanul“, an. VI, p. 136.
[3] Dim. Cantemir, *op. cit.*, p. 147—148.
[4] Dim. Bolintineanu, *op. cit.*, p. 91.
[5] Dürinsfeld, *op. cit.*, p. 63.

îl conduce o vătăjiță, afară și aici joacă apoi mai multe jocuri până ce scot mesele din casă. După aceea, intră iarăși în casă, unde joacă și se petrec ca și la *masă-mare*, până a doua zi dimineața.

Jocurile îndătinate la această ocaziune sunt aceleași, care se joacă și la alte ocazii, afară de vreo câteva, bunăoară cum e *„ciofuI"*, care este un fel de joc bachantin și care se joacă mai numai la *uncrop* și numai de către bărbați. Iară în decursul acestor jocuri cântă și chiuie felurite cântece și chiuituri, precum :

Fetele, până ce-s fete,
Nime-n crâșmă nu le vede.
După ce-și pun cârpe-n cap
La crâșmă nu mai încap ! [1]

Sau așa :

Până sunt fetele fete,
Nu ele vede nime bete ;
Dacă pun cununa-n cap,
La crâșmă nu mai încap.
Una-nchină către altă :
Să trăiești soră surată,
Pe bărbat Vinerea-l bată ! [2]

Mai ales însă vătăjițele, care în părțile de pe lângă Prut ale Bucovinei se numesc cu un cuvânt străin și *sfaște*, sunt acelea, care fac mai mult și mai mare haz și chiuie mai multe chiuituri.

Așa, vătăjița sau sfașca mare chiuie :

Iha ! hop ! și bine-mi pare,
Eu-s fașca cea mai mare.
Mulțămese lui Dumnezeu,
C-am ajuns să joc și eu,
La un frățior de-al meu.
Soacră mare ieși pe prag,
Ți-am adus noră pe plac.
Ieși mămucă pân-la noi,
Ți-am adus cioban la oi.
Să-ți pască oițele,
Să-ți mulgă căprițele.
Astăzi hop și mâne hop
Șed bucii în poloboc.
De mi-ar trăi bietul soț,
Mi-a nămi bucii de tors,
Pentr-un căuș de făină,
Pentr-un darab de slănină,
Mie a toarce, nu mi-i lene,
Că-mi las furca-n buruiene.
A țese nu mi-i rușine,
Că mai am pe poduri pâne.

[1] Din Ilișești, colecția autorului.

[2] *Strigături populare din Câmpia Transilvaniei*, în „Gazeta Transilvaniei", an. L, Brașov, 1887, nr. 267.

Podu țese, podu coasă,
Podu face pânză deasă.
Mie nunta mi-i destul,
N-am când ședea tot la sul.
Cu nunta-mă mulțămesc,
N-am când ședea să mânjesc.
Da furca ce mi-i mai bună,
Că doară nu-s o nebună [1].

Sfâșca cea mică, nevrând a rămânea mai prejos decât cea mare, încă prinde a chiui și a zice :

Frunzulică
De-alunică,
Eu-s sfașca cea mai mică,
Nu-i nemică,
Că-s mai mică,
Bine că-s mai frumușică [2].

Ceilalți jucăuși, văzând că sfaștele se cam laudă pe sine, încep a le lua peste picior și a zice :

Colo-n vâle după deal,
A perit pe șes un cal.
Frunzuliță păr uscat
Și tot cânii l-au mâncat,
Numai coada i-a rămas,
De șters sfaștele la nas [3].

Iar după ce au gătit cu sfaștele și cu alte neveste de-a le lua peste picior, încep a chiui și alte chiuituri, precum :

Oi, sărace moldovene !
Unde joci tu, locu geme.
Frunză verde de alunică,
Am juca și casa-i mică ;
Frunză verde de rogoz,
Am juca și podu-i jos ;
Dă-om scoate câte-o podea
Și-om sări cât om putea [4].

Și într-adevăr că la *uncrop*, mai ales după ce au prins în cap, încep a sări și a tropăi de se răsună casa. Ba, de multe ori, mai cu seamă când joacă *„ciofulˮ*, prind a sări și a juca chiar pe laiți și pe mese, adică pe unde îi poartă vătaful și fiecare trebuie, dacă s-a prins odată în joc, să ție cu ceilalți, căci de nu, vătaful, care are în mână un băț, îndată mi ți-l croiește de i se îndoaie coastele și cel ce o pățește aceasta nimică nu poate să zică, căci așa merge jocul acesta.

[1] Din Mahala, com. de G. Tomoioagă.
[2] *Ibidem.*
[3] *Ibidem.*
[4] *Ibidem.*

În revărsatul zorilor, când a sosit timpul ca socrii cei mici, părinţii miresei, să se ducă de la *uncrop* acasă, tinerii căsătoriţi, cu luminile de cununie aprinse, părinţii mirelui, lăutarii, precum şi mulţi dintre ceilalţi oaspeţi îi petrec o bucată de loc.

La această petrecere, nevestele de faţă şi mai ales vătăjiţele cântă felurite cântece, care sunt potrivite la acest prilej, şi mai cu seamă cel următor :

> **Du-te, socru, sănătos,**
> **Ţi-am luat ce-a fost frumos.**
> **Du-te, soacră, sănătoasă,**
> **Ţi-am luat sporiul[1] din casă[2].**

După aceasta, lăsându-i pe socri să se ducă singuri acasă, se întorc ceilalţi îndărăpt şi mai stând şi mai petrecându-se, încă vreo oră, două, se duc apoi cu toţii pe acasă.

Cu aceasta *se sfârşeşte* apoi şi *nunta*, care în cele mai multe părţi începe *joi* seara, când se cerne făina pentru a se putea plămădi pânea trebuincioasă pentru nuntă, şi ţine până miercuri dimineaţa din săptămâna viitoare.

[1] Unele spun *slujbă* în loc de sporiu.
[2] Din Calafindeşti, dict. de M. Molociu.

Partea a treia

DUPĂ NUNTĂ

I

Cale primare

La o săptămână după cununie sau mai târziu, adică când îi iartă împrejurările și starea, fac părinții miresei o petrecere familială, la care poftesc pe însurăței, pe părinții mirelui, pe nunii cei mari și pe neamurile cele mai de aproape.

Cei poftiți se adună cam pe la vreo două ore după amiază la mire și de aici se pornesc apoi și se duc cu toții la părinții miresei [1].

Și fiindcă tânăra nevastă, de cum s-a măritat și până în ziua aceasta, nu s-a dus nici măcar pe un minut la părinții săi, ba! după *masă-mare* nefiindu-i pe unele locuri iertat a se duce, nici măcar până în vecini, până ce nu merge mai întâi la biserică, unde atât ei cât și bărbatului său li se citește *rugăciunea după cununie* și fiindcă ea în această zi se întoarce la părinții săi, de aceea, întoarcerea aceasta se numește *întorcătură*. Și fiindcă în sfârșit, calea ce o face ea acuma la părinții săi e cea dintâi sau prima după cununie, de aceea se numește calea aceasta, în Bucovina, *cale-primare* sau *primară*.

În Moldova însă este datină că duminică, la o săptămână după cununie, merg părinții și rudele miresei la casa noilor însoțiți, unde se face iarăși masă, însă și aici numai în familie, și această mergere o numesc ei *„de cale-primară"*. Iară tinerii se duc abia la a doua săptămână la părinții lor, la părinții fetei (tinerei neveste), iarăși *de cale-primară.* [2]

În unele părți, tot din Moldova, precum bunăoară în județul Bacău, se numește *cale-primară* și aceea care o fac părinții miresei, a doua zi după cununie, adică luni când se duc prima oară la fiii lor spre a lua parte la *uncrop* [3].

[1] În Munții Apuseni ai Transilvaniei este datină că nevasta când își însoțește bărbatul, el merge înainte, iar ea în urma lui, pentru cuvinte, că el e *floarea grâului* și ea *floarea soarelui* care *se învârtește și sucește*, după cum merge soarele. Numai în anul întâi al căsătoriei nevasta poate să meargă pe uliță alăturea cu bărbatul său și să joace cu cine-i place, pentru că:

Nevasta nouă e scutită pe un an de dare
Și a-i da ceterașului de mâncare.

Vezi Frâncu-Candrea, *op. cit.*, p. 11.

Tot așa e îndătinat și la românii din unele părți ale Bucovinei.

[2] I. Mârza, *op. cit.*, p. 20—21.

[3] „Columna lui Traian", an. IX, p. 417: „A doua zi, luni, vin și părinții miresei, zicând că ei se duc pe *cale primară*, fără să știe că aceasta însemnează că fac prima cale și ieșind mirele cu mireasa le sărută mâna și-i îmbrățișează".

În Munții Apuseni ai Transilvaniei, mirii, în timp de șase săptămâni, se numesc *nevăstoi* și în a șasea duminică de la cununie se duc împreună *pe-vedere* la părinții miresei și aceasta se numește *calea-prea-mare*, căreia i se mai zice și *calea întoarsă* [1].

Pe la Reteag și Rodna, pe Someș și Târnave — după cum mi-a scris I. Pop Reteganul —, când merg, a doua zi după cununie, oamenii miresei la casa mirelui, tot făcând voie bună, bând și jucând, cu lăutarii după ei, zic că ei *merg pe cale primară*. Iar când vin toți, împreună cu oamenii miresei și cu ai mirelui, îndărăpt la casa miresei, atunci fac *calea întoarsă*. Uneori petrec oamenii mirelui pe ai miresei numai calea jumătate, unde apoi se despart în chiote de bucurie și merg unii jucând și cântând la casa părinților miresei, de unde plecară pe *calea primară*, alții la casa mirelui, de unde plecară pe *calea întoarsă*.

La *cale-primară* sau *întorcătură* pun părinții tinerei neveste felurite mâncăruri și băuturi pe masă.

Cei poftiți se petrec, ei în de ei, fără lăutari, fără mult zgomot și fără a mai chema pe alții, doară cel mult pe unii dintre vecini, pentru că așa cere datina ca la *cale-primare* să fie numai neamurile cele mai de aproape.

După ce s-au petrecut vreo câteva ore, sosind timpul, ca să se despărțească și să se ducă fiecare pe acasă, nevasta cea tânără, văzând că nu e lucru de șagă; că într-adevăr trebuie să se despărțească acuma pentru totdeauna de părinții săi, cuprinzând-o jalea, începe a plânge.

Nuna cea mare sau și mama tinerei neveste, văzând aceasta, prinde a cânta următoarea doină :

> Frunză verde rug și salce,
> De-ar ști părinții ce face
> Nu și-ar da copiii lor
> Pe mâna străinilor...
> Străinului nu i jele,
> Să lucri după putere.
> Străinului nu i milă.
> Să deie mâncare bună ! [2]

Și cu acestea se despărțesc, și fiecare se duce la alte sale.

În comitatul Zarandului cheamă mirele, la două zile după cununie pe cumătri și vreo șase persoane din vecini sau din rudeniile lui cele mai de aproape, la sine, și de aici se duce apoi dimpreună cu cei chemați pe *cale-întoarsă* la socrii săi, unde iarăși se omenesc și se petrec. Iar când se-ntoarce cu nevasta de la socri acasă, aduce și hainele nevestei sale [3].

La grecii noi e asemenea datină, chiar ca și la românii din Bucovina, ca tânăra nevastă să viziteze, a opta zi după cununie, casa părintească în care până atunci nu-i este defel iertat ca să intre. Pe la sate

[1] Frâncu — Candrea, *op. cit.*, p. 171.
[2] Din Calafindești, dict. de S. Frâncu.
[3] Com. de T. Dușănescu.

însă această dătorință se împlinește, ca și la românii din unele părți ale Moldovei, abia la două săptămâni după cununie. În ziua hotărâtă, tinerii însurățel petrecuți fiind de toate neamurile, se duc disdimineață la părinții miresei, unde se ospătează, se bea, se joacă și se cântă până târziu seara, când se-ntorc apoi iarăși acasă la mire [1].

La italieni, până după trei zile de la cununie, nu-i este miresei încuviințat, ca să cerceteze casa părintească [2].

---

[1] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 58.
[2] *Ibidem*, p. 96.

II

Scosul la biserică

În unele locuri din Bucovina, precum bunăoară în orașul Siret, au datină românii de a scoate pe tânăra nevastă, la o săptămână după cununie sau și mai târziu, la biserică sau a ieși cu dânsa la *vadră.*

Această scoatere sau ieșire se face în următorul chip :

Nuna cea mare trebuie, în această zi, numaidecât, să meargă cu tânăra nevastă la biserică.

După liturghie, de ar fi orișice persoane mai însemnate decât dânsele în biserică, nuna mare ia mai întâi *nafură,* după dânsa nevasta cea tânără și apoi celelalte persoane.

După împărțirea nafurei se duc toți oaspeții, care sunt poftiți, dar mai ales neamurile cele mai de aproape la o crâșmă, unde tânăra nevastă le plătește de băut.

Această datină se numește *a scoate pe tânăra nevastă la biserică* sau *a ieși la vadră.*

Însă datina aceasta, care mai nainte era obișnuită la românii de pe la orașe și care de bună seamă că își are numirea sa de la *vadra de băutură,* ce trebuia să o plătească tânăra nevastă în această zi, acuma, când orășenii pe zi ce merge încep a da în privința materială îndărăpt, nu știu dacă se va fi mai ținând undeva în Bucovina.

Mai de mult, *„scosul la biserică"* era uzitat și în suburbia Șchei al orașului Brașov, din Transilvania.

Iată ce ne spune în privința aceasta G. I. Pitiș :

„La o săptămână, adică în cea dintâi duminică după nuntă, nașa o scoate pe cea tânără la biserică, era *„Scosul bisericii"* și din biserică când ieșea o ducea la ea și chema și pe alte neveste. Și la ea făcea cinste cu covrigi și *jimble,* ori cu colaci cu *pitișoare* (gogoși) și cu cornuri de era în dulce și cu rachiu încălzit cu miere ; la *scosul bisericii* și la *boteze* mierea la rachiu se știa.

De altfel, nuna trebuia să cheme la scosul bisericii pe toate muierile, care mersese la nuntă. Pentru că la Rusalii, când toată lumea mergea la mormânt cu colivă ori cu păsat și cu vin, mergea și o tânără cu soacră-sa și muierile, care nu era chemate la scosul bisericii nu-i cumpăra ălei tinere nimic ; iar muierile, care fusese chemate îi cumpăra, așa era obiceiul să-i cumpere, câte o sticlă pe care i-o da la mormânt plină cu vin și punea în ea și câte o *svârtă* de flori, ori îi da câte un castron cu orez cu lapte și făclii de ceară. Nașa, la Rusalii, lua fine-si un ciubăr mare cu nouă cercuri, un colac și sticlă" [1].

[1] G.I. Pitiș, *op. cit.*, p. 155—156.

III

Mărul

În privința datinei *„mărul“*, *„mărul de cununie“* sau *„pomul de cununie“* care e uzitată, după cât știu eu până acuma, numai la românii din Transilvania, B. Viciu scrie următoarele :

„Mărul de cununie“ urmează numai cam după un an de la ziua cununiei.

După ce s-a împlinit anul de căsătorie, se pune mărul sau pomul de cununie „pentru ca să aibă ei și familia celor căsătoriți pe cealaltă lume un pom pe care să se odihnească.“ Astfel, în toamna anului următor, cam pe la Sfânta Maria cea mică, ori și mai târziu, când au vin nou, însurățeii cumpără vreo douăsprezece vase de lut, cam de comun ulcioare, lumini de ceară, un scaun de brad, mai multe specii de poame și tot felul de turte ; apoi fac parastas — „capete“ — atâtea, câte ulcioare au cumpărat, făcând pentru preot și cantor deosebit mai frumoase, precum e datina la pomeni și cheamă pe duminica următoare pe preot și cantor la punerea mărului de cununie, la care mai iau parte și nașii de cununie și alți cosângeni mai de aproape. Mai cheamă și 12 oameni săraci : care sunt vrednici de pomană și în duminica aceea, după ce au ieșit din biserică, toți cei chemați, împreună cu preotul și cantorul, se adună la casa respectivului, care dă pomul de cununie, înainte de a mânca de prânz, de amiază.

Însurățeii, cu ajutorul nașului, pun în șură ori sub alt coperiș mai multe mese lângă olaltă, le acoperă cu fețe de masă, apoi în fruntea mesei, unde șade preotul cu cantorul, pun un pom stufos pe care îl sapă în pământ să stea așa cum a stat în grădină, și-l încarcă cu tot felul de poame câte încap pe el. După aceea, împletesc din lumini de ceară un șarpe mare, cu un măr în gură, apoi iau o bucată de pânză albă (giulgiu) învăluită laolaltă și legată cu o litră de arnici roșu, turte, mai multe lumini de ceară, acestea toate le pun, cu șarpe cu tot, pe pomul de cununie, care însemnează pomul lui Adam în paradis. Lângă pom pun scaunul cel de brad, de care am amintit mai sus, și împrejurul meselor așează lavițe pentru oaspeți. Pe mese pun ulcioarele și lângă fiecare ulcior se pune un parastas cu pom în el și încărcat de poame, lumini de ceară, covrigi și turte. Pentru fiecare păreche de oameni — bărbat și muiere — se pune câte un astfel de parastas, iar pentru preot și cantor se pune deosebit și sub pomul lor se pune și câte o năframă nouă de mână, sau și o merindeață frumoasă, care apoi toate rămân proprietatea respectivilor, înaintea cărora s-au pus.

La masă, șed după rang, condiție și bătrânețe — în urmă cei 12 săraci, având înainte fiecare păreche câte un ulcior și câte un parastas cu pom. Singur pentru nănași nu se pune nici parastas, nici pom, căci pentru ei e pus pomul cel mare, adică mărul de cununie cu toate cele de pe el.

Pentru preot mai pun și o piele de oaie, adică belesc o oaie grasă, din carnea ei fac de mâncare la masa pomului de cununie, iar pielea îndoită în două se pune pe paie sau pe un țol sub picioarele preotului, care după ce s-a isprăvit ceremonia mărului de cununie, preotul o trimite acasă.

Deoarece, mărul de cununie în puține locuri îl mai pun și fiindcă pentru această ceremonie nu este tipic, ci se face numai după cum e datina veche, de aceea cred că nu ar fi fără scop a lăsa să urmeze aici acea ceremonie, așa precum o am văzut-o însumi și adică:

Preotul, luând patrafirul, face începutul și cantorul zice: Sfinte Dumnezeule, Mărire Tatălui, Tatăl nostru etc. Preotul : ectenia. Apoi, cantorul : „Amintește Doamne cu drepții“ etc., „Cu sufletele drepților“.

Preotul : Rugăciunea care se face la binecuvântarea fructelor și a poamelor, apoi binecuvântarea colivei, fiindcă pe masă se pune și un tăier de colivă și paus. După aceea, sculându-se toți în picioare, cantorul intonează : „Mărire“ (pe v.s.) „Unde umbrează darul tău Michaile“, etc. „Și acum.“ — „Prea binecuvântată ești Născătoare de Dumnezeu“ etc. ; iar până cântă acestea preotul ia tăierul cu coliva și pausul în mâna stângă, iar cu dreapta prinde mărul de cununie, de care prind toți câți încap, iar ceilalți prind numai de tăierul cu colivă, sau de sticla cu paus sau dacă nu încap nici aici toți, pentru mulțimea oamenilor, se prind toți de mână și așa mișcând, preotul cu nănașii dimpreună, cu mâna dreaptă, pomul, cu stânga rădică tăierul în sus și în jos, până se gată cântarea. Atunci preotul zice: „Mărire ție Dumnezeul nostru, mărire ție“. Cantorul : „Mărire Tatălui... părinte binecuvântă“, și preotul face dezlegarea (opustul).

După aceea, vine nou-căsătoritul (care a pus pomul) și prinzând pomul cu mâna dreaptă zice către nănaș : „Nănașule ! pe lumea asta să fie al domniei tale, pe cealaltă al meu“. După aceea, se duce la preot și prinzând cu mâna dreaptă pomul cel împlântat în parastas zice : „Părinte“ ! pe lumea asta să fie al d-tale, iar pe cealaltă să fie al meu“. apoi îl dă preotului.

Tot asemenea face la al cantorului și la al tuturor, pe rând.

Apoi își descarcă fiecare pomul și-și pune la o parte toate, câte i s-au dat.

Nănașul scoate pomul din pământ, îl descarcă, apoi aduce un vițel pe care îl dă finului, în schimb, pentru mărul de cununie.

După aceasta, urmează prânzul pentru cei săraci. În fine, preotul se scoală și cantorul cântă : „Apărătoare Doamne“ etc. (pe glasul 8), după care străinii se depărtează. Se pun apoi la masă căsenii cu preotul, cantorul, nănașul etc. și după un tăier de mâncare (după un fel) pun pe masă înaintea nănașului și a preotului un vas (ciubăr) cu vin nou, asemenea și pentru ceilalți meseni se pune unul, și lângă vase pun pahare și ulcele, să bea care cum îi va plăcea.

Astfel, petrecându-și la prânz la cei noi căsătoriți, care au pus pomul, nașul îi poftește pe cină la dânsul. Deci, de către seară pleacă toți în rând bun la nănașul. Acesta și cu unul lângă sine duc un ciubăraș de vin și amândoi (care duc ciubărașul) țin într-o mână câte o ulcică, ca să omenească pe oricine ar afla pe drum și ar avea voie, fie străin, ori cunoscut, cu carul sau pe jos. Așa, ajungând la nănașul, acolo se pun la cină, unde nu arareori au și ceterași.

Este de știut, că preotul nu are altă plată pentru serviciul la mărul de cununie, decât pielea de oaie de care a fost vorba mai sus și cealea ce a primit la masă; iar cantorul, numai cele ce a primit la masă.

Astfel, este datina de a se face mărul cununiei, din a cărui ceremonie preotul nu poate lăsa afară nimic. Iar ce privește partea colăcarului și a starostei, respectivii vor ști să se acomodeze după persoane și împrejurări de loc și timp, căci în tot satul sunt și datine deosebite, particulare, care deși nu sunt esențiale, totuși sunt luate în considerare"[1].

Nicolae Toganu scrie despre datina „*mărul*", următoarele: „Între multele și frumoasele obiceiuri ale poporului nostru se numără și serbarea sau *punerea mărului*".

Zicala „*ți-ai pus mărul*" circulă între țăranii noștri în două sensuri: în sens figurat și în sens propriu. În sens figurat se zice că „*și-a pus mărul*" acela, care prin vreo întreprindere nechibzuită își cauzează o considerabilă pagubă materială ori morală. Ce va să însemneze în sens propriu, vom înțelege din descrierea amănunțită a acestui obicei.

Înainte de a intra însă în meritul lucrului îmi permit încă unele reflexiuni fugitive. Obiceiul acesta e de caracter religios și este un eflux al sentimentelor de evlavie; nu e însă din acest punct de vedere interesant, ci pentru modul, de tot original în care se serbează. Oarecând acest obicei va fi fost mai general, astăzi însă a pierdut foarte mult din terenul său și nu cunosc localități românești în care să se „*pună mărul*" cu atâta originalitate și cu atâtea formalități, ca în Ghișasa-de-Sus și împrejurimea ei cea mai de aproape, căci prin ținuturile mai depărtate de aici a ieșit deja cu totul din uz, mai cu seamă prin cele poliglote. Cauza nu poate fi alta, decât scăderea simțămintelor religioase, pătrunderea ideilor moderne și în masele poporului și sărăcia murdară, care apasă pe umerii bietului țăran mai mult ca atunci, când era legat de glie, grație impozitelor de tot felul, căci serbarea acestui obicei este împreunată cu spese însemnate pentru un țăran.

Partea cea însemnată în serbarea acestui obicei are, în prima linie, o păreche de fini și, după aceea, nănașii lor de la cununie.

Finii, în al doilea ori în al treilea an de căsătorie sau dacă sunt împiedicați prin vreo lipsă materială și mai târziu, încep a se ocupa serios cu ideea „*mărului*".

„Ar fi bine, bărbate — putem auzi pe fina, în serile scutite de alte griji — să punem la o parte toate neajunsurile și să ne mai gândim și noi la *mărul* acela, că suntem de râsul și povestea satului. Uită-te, Stan s-a căsătorit odată cu noi și *și-a pus mărul* de doi ani, măcar că-i mai sărac decât noi, nu are carul și plugul nostru. Și în urmă mai știi ce se poate întâmpla? Azi, mâine poate chema pe careva dintre noi voia lui Dumnezeu și atunci — atunci vom rămânea goi pe ceea lume. Aide, să facem și noi ca toată lumea, să nu stricăm chiar noi obiceiurile și, dacă va da Dumnezeu o toamnă bună în anul acesta, să ne plătim și noi datoria ce o avem față cu Dumnezeu și apoi fie voia lui".

Așa vorbește o femeie înțeleaptă, îngrijită de soarta sufletului ei, și bărbatul, care își iubește soția evlavioasă, nu se împotrivește a stători, împreună cu dânsa, cutare toamnă pentru „*punerea mărului*" — se în-

[1] B. Viciu, *Op. cit.*, p. 53—58.

țelege, dacă va fi o toamnă bună și nu le iau executorii de dare tot rodul muncii lor de peste an.

Toamna odată stătorită, fina se și apucă să-și procure cele de lipsă la *„măr“*. La cutare târg al Sibiului se duce cu 4—5 valuri de pânză pentru a-și cumpăra pe prețul lor mai niște giulgiu de Brașov pentru cămașa nașii și pentru a nașului; mai patru cofe, spre a le anina în cei 4 merișori; mai niște tăiere și linguri de lemn; mai o năframă pentru nașa și o ploscă de lemn, legată cu curele, pentru merișorul numit *„al nunilor“*.

Acum se apucă fina, cu dinadinsul, de gătirea cămeșilor din giulgiul cumpărat deja, cosându-le și chindisindu-le cu toată dibăcia acului său, să-i meargă veste și poveste în sat și să nu poată băga vină gurile rele, căci cămeșile le-a făcut numai să se scape de ele, că n-a ales altițe destul de frumoase și brățara este prea bătrânească ori cămașa nașei nu-i întoarsă și a nașului é prinsă ca, cu sula, și multe altele, câte le pot vesti muierile prin șezători.

Acum își trimete fina bărbățelul la moară cu 3—4 saci de grâu, căci punerea mărului e împreunată cu o pomană lungă pentru odihna sufletelor celor adormiți din curtea și familia finilor și la o pomană lungă trebuie 200—300 de colăcei, arhangheli, scări, prescuri și altele, care toate se coc din aluat ales.

Cu trei zile înainte de duminica stătorită pentru serbarea mărului se face lucrul cunoscut popii, căci fără de popă nu se poate face nimic.

După ce s-au făcut toate pregătirile de trebuință, urmează chemarea oaspeților și anume atât finul de o parte, cât și nașul de altă parte, cheamă oaspeți din toate rudeniile lor.

La timpul stătorit vedem pe nași intrând în curtea finilor, încunjurați de oaspeții lor aducând cu sine o *vițea albă*, împodobită cu o cunună verde de *saschiu*, la grumaz și cu lumini de ceară în coarne, un colac mare și o spată de carne de oaie, ca cinste pentru finii lor; ei se așează față cu masa preotului, așteptând începutul ceremoniilor.

Între masa preotului și grupa nașilor se află întinsă o pomană lungă, despărțită în patru puncte anumite prin patru merișori împodobiți cu mere, prune uscate, cununi de sachiu, turte, linguri și tăiere de lemn și lângă fiecare se mai află câte o cofă botă) nouă, tot de lemn. Unul dintre acești merișori poartă numele de *„mărul nunului“*. Acesta e înfrumusețat, pe lângă celelalte, cu o ploscă de lemn, o năframă și un giulgiu de împodobit, toate destinate pentru nănași. De fiecare măr vedem încă rezemat câte o scară din aluat. Toate podoabele acestea trebuie să fie puse, căci, dacă nu, respectivii se fac de vorbă.

În jurul celorlalți trei merișori se grupează neamurile cele mai de aproape ale finilor și podoabele aflătoare sunt destinate pentru ele.

Aproape de masa preotului vedem un scaun, pe care sunt așezate cămeșile nașilor, făcute de fină și împodobite la fiecare mânecă cu câte un măr mare, apoi un colac mare și o spată de carne de oaie. Toate acestea sunt destinate pentru nănași.

Finii ocupă loc în apropierea nănașilor fiind îmbrăcați în haine sărbătorești. Toată pomana în lungul ei e încunjurată de săracii satului și alți binevoitori de ai finilor.

Acum se face deodată tăcere adâncă, căci se încep rugăciunile pentru odihna sufletelor celor răposați din familia finilor, precum și pentru fericirea și bunăstarea finilor.

După ce s-au terminat toate acestea, preotul iese la mijloc și luând cămeșile și celelalte de pe scaun, le predă nașilor cam cu următoarele cuvinte:

„Cinstite nunule, iată finii din mila lui Dumnezeu își arată iubirea pe care o au față cu d-voastră în ziua de azi prin aceste două cămeși frumoase și vă roagă să le primiți cu dragoste și să le purtați sănătoși pe lumea asta, iar pe cealaltă să fie împodobiți finii cu ele. Se mai arată finii și cu un snop de grâu curat (colacul) și o spată de carne și vă roagă, ca și pe acestea să le primiți cu dragoste, căci vi le cinstesc cu inimă curată".

La acestea răspunde nunul, mulțămind cam următoarele: „Și noi ne arătăm, părinte, dragostea față cu finii noștri cinstitndu-i cu o vițea frumoasă, un snop de grâu (colacul) și o spată de carne; să le folosească sănătoși și să dea Dumnezeu ca de unde au luat și ne-au cinstit pe noi, să nu se cunoască".

Acum vine rândul la fina. Ea, luând giulgiul din mărul nunului, învăluie cu el capul nănașei sale și o sărută în față de două ori.

După acestea nașii își culeg celelalte de pe merișorul lor; asemenea și rudeniile finilor de pe ceilalți trei și toată adunarea se apucă de mâncarea pomenii. De aci, intră după aceea preotul și nunii cu chemații lor în casa finilor și acuma se începe un ospăț în toată forma țărănească. Sub decursul ospățului mai face nunul încă o cinste finei sale, predându-i adică un măr mare și frumos chindisit cu cruceri și băncuțe și fina, din partea ei, asemenea cinstește pe nănașă-sa cu o puică de găină împodobită la grumaz cu cununa verde de saschiu, găoace de ou și măceșe înșirate pe ață ca și o salbă. Înainte de a preda însă fina puica, are să premeargă *„cântecul găinii"*. Anume, femeile, ce se află de față, compun un cor și ținând conducătoarea corului puica în brațe, cântă următoarea compoziție cu refrenul: *„nune, nune, om tânăr"*:

Unde șede un preot,
Parcă șede — Isus Cristos;
Nune, nune, om tânăr
Unde șede-o preoteasă,
Par-că șade — Isus Cristos;
Nune, nune, etc.
Unde șede nunul mare,
Par-că soarele răsare.
Nune, nune, etc.
Unde șede nuna mare,
Parcă-nfloare o rujătoare.
Nune, nune, etc

Unde șed feciori de nun,
Par-că șed pui de porumb.
Nune, nune, etc.
Unde-a nunului fecioare,
Par-că-s dalbe lebedioare,
Nune, nune, etc.
De la poarta nunului,
Pân-la poarta finului,
Nune, nune, etc.
Merge râu de lapte dulce,
Nune, nune, etc.

De la poarta finului,
Pân-la porta nunului.
Nune, nune, etc.
Curge râu de vin roșu,
Nune, nune, etc.
Nu te mai așa-ntrista,
Că nu-i dorul așa mare;
Nune, nune, etc.
Făr-doi boi înjugăței,
Jugurel de daurel,
De restele clopoțele.
Nune, nune etc.

Și o vacă mulgătoare
Și-o găină ouătoare.
Nune, nune etc.
Dar nunuța drăguța,
Pune punga de-a stânga;
Nune, nune, etc.
Și scoate cu direapta,
De plătește puicuța.
Nune, nune etc.
Și fii nună-ndurătoare,
Că găina-i ouătoare.
Nune, nune etc.

După ospăț, nunul se depărtează cu oaspeții săi și intră în casă chemații finului și-și petrec adeseori până în dimineața următoare. Obiceiul își pierde acum caracterul religios și devine cu totul profan [1].

În unele părți ale Transilvaniei, precum bunăoară în împrejurimea Rodnei și a Reteagului, serbarea sau *punerea mărului* nu se face, ca în celelalte părți, la un an după cununie, ci în presara cununiei.

Voind în aceste părți părechea, ce are să se cunune, să aibă un conducător după moartea părinților săi și constrânsă fiind a împlini forma prescrisă prin legile bisericești este datină ca să-și caute nași de cununie dintre neamuri, cărora mirii, înainte de cununie, le fac prezent un *colac mare* și frumos de făriпă de grâu curat și împodobit cu felurite flori și păsărele făcute tot din fărină.

Predarea colacului acestuia nașilor se zice *arvunirea nașilor* și pe baza acestei arvuniri au apoi mirii *nași*, care sunt datori a fi la cununie.

Nașii ocupă locul cel dintâi lângă *pomul* sau *mărul*, care spre ziua nunții se pune pe masa, la care au să ospăteze nuntașii chemați la nuntă.

Mirele, adică, taie de cu zi, o ramură verde de *pom*, mai ales însă de *măr* și așezând-o în fruntea mesei, împlântată în colacul cel mare și frumos, o înfrumusețează cu *turte dulci* pregătite din miere, făină și zahăr, apoi cu colăcei, mere, nuci, prune etc. cu cununi de bărbănoc și cu luminițe.

Această ramură, încărcată cu cele înșirate, precum și cu colacul, în care s-a împlântat, se numește, în împrejurimea Rodnei ca și în celelalte părți ale Transilvaniei, *măr sau pom*.

Pentru aceasta și nuntașii din împrejurimea Rodnei, când joacă seara spre ziua nunții la mire, spun că *joacă la pom*.

Pomul acesta, care, cum am zis, se pune pe masă dinaintea nunilor și care însemnează că atât însurățeii cât și familia lor să aibă pe celaltă lume un pom sub care să se poată odihni, stă pe masa pe care s-a pus din

[1] N. Toganu, *Mărul, un obicei al poporului nostru*, în „Tribuna“, an. III, Sibiu, 1886, nr. 4.

seara înainte de cununie și până ce se sfârșește nunta. Atunci, se ia *colacul*, dimpreună cu pomul împlântat într-însul, și se duce cu lăutarii și cu o parte din nuntașii care chiuie și joacă pe drum până la casa nănașilor. Ba, se zice că unii miri mai avuți ar duce nu numai pomul, ci și masa pe care a stătut. Acolo apoi, masa finului se pune lângă a nănașului, se trimete îndărăpt, deșartă ori cu ceva daruri, iar în jurul mesei cu pomul încep acuma nuntașii a juca. Colăcerul, când închină pomul acesta nașilor, ține următoarea orație :

Să fiți nănași veseloși,
Pe ăști doi fini frumoși.
Să fii nănașă voioasă,
Voioasă și veseloasă.
Pe un pom mândru, frumos,
Pe un pom verde, rămuros,
Pe la vârf mândru-nflorit
Și tare frumos gătit
De nuntașii ce-o venit.
Lumina și turtița
Pusu-mi-le-a mireasa.
Mirele, el ce mi-o pus ?
O turtiță ce-i mai sus,
Merele și nucile,
Pusu-mi-le-o druștele.
Colăcarii, ei ce-o pus ?
Și ei ceva că mi-o pus :
Un-o pus un bărbănoc,
Cela-o pus țisa din clop.
Ceterașii, ei ce-o pus ?
Și ei ceva că mi-o pus :
Scări la pom, de suit în sus.
Și câte-o turtiță-au pus.
Socăcițele, ce-o pus ?
Și ele ceva o pus :
Un colac mândru-împletit,
Pe care pom am clădit.
Apoi starostea ce-o pus ?
Și el ceva că mi-o pus :
Un potor cu fundu-n sus
Apoi socrii mari ce-au pus ?
Și ei ceva că mi-au pus :
Câte-s de jos până sus,
Toate celea ei le-o pus.
Ceștialalți nimic n-au dat,
Numai noi le-am împănat,
Frumos pom am încărcat.
Nănașul l-o scuturat.
Iar când nunta s-o gătat,
Nănașul la toți a dat,
Câte-un măr, câte-o, turtiță,
Nănașa-i din bună viță.
Câte-un măr și câte-o nucă,
Nănașu-i din viță lungă.
Sănătatea să-i ajungă,
Ca să fie sănătoși,
Să boteze prunci frumoși ![1]

În alte părți, tot din Transilvania, orația, ce se ține la închinarea pomului, sună precum urmează :

Cinstiți meseni,
Care stați la masa sânțită,
De la rai venită,
Fiți buni și din vorbe încetați
Și puținele cuvinte ascultați
Mie să nu mi le împutați
Sănătos pom, frumos,
Mândru și mănos.
Mănos ca vara,
Roditor ca toamna,
Pe la poale poleit,
Pe la mijloc zugrăvit,
De numele Domnului numit.
Acela e Domnu mare,
Care coace grâu cu răcoare
Și uscă fânul cu soare.
Acest pom galbin,
Dintr-un vârf de paltin,
Care ei l-au adus,
Din dealul cu dor,
De unde răsare bujor.
Din șesurile cu iarbă,
Unde doi cosași cosea
Și iarba nu mai scădea,
Dar trece-o haită de nevastă,

[1] Com. de I. Pop Reteganul.

Nu să treacă
Şi să tacă,
Fără strigă :
— Hâşi, tu ruică,
Păsăruică !
Cu un firuţ de busuioc,
Dumnezeu le dea noroc.
Dumnezeu să dea
Şi la curţile dumitale,
Nănaşu mare :
Şapte pluguri, câte cu cinci cai,
Zece coşteie de mălai,
Patruzeci de vaci cu lapte,
Patruzeci de capre.
Dumnezeu să dea belşug în ţară,
Tot cu grâu şi cu secară,
Să avem ce lucra la vară.
Dumnezeu să dea,
Să se pornească văile,
Să se noiască morile,
Să macine găzdacii
Să se sature săracii.
Că găzdacii-au semănat
Şi săracii au lucrat.
Jupâne naş mare,
Ce făgăduieşti la finii d-tale ?
— Doi boi înjugaţi,
Doi cai înhămaţi.
Şi-o scroafă fătătoare
Şi-o vacă mulgătoare
Şi-o oaie cu miel creţ
În tot anul să-i botezi,
Ce-a dat Dumnezeu.
Dumnezeu dă multe :
Vremi înschimbătoare,
Iarna omăt şi frig,
De crapă lemnul de frig,
Vara cald
Şi pe-o ploaie din luna lui mai
N-ai d-ta atâţia galbeni să dai.
De gândeşte
Şi făgăduieşte
Şi pe finii d-tale
Îi alegăduieşte.
Că de nu te-i gândi
Şi finii a-i alegădui
Eu pomul l-oi zgâţâi
Şi turtele toate-or sări.
Căci turtele-s cu miere,
La nănaşa pe plăcere
Şi de nu-i vei da
Eu pomul l-oi scutura,
De turtele toate-or pica
Căci pomu-i cu mac
Şi la nănaşa-i e drag.
Jupâne nănaş mare,
Să te faci cu voie bună,
Cu un pom de la finii d-tale,
Cinstea mică, voia mare ;
Sănătos să fie cine-l are
Şi să trăiesc-acuma finii d-tale,
Pomul să-l dezbrăcăm
Şi-acuma deplin s-o încheiem [1].

După ce s-a închinat pomul în chipul arătat şi după ce nuntaşii, care l-au adus, au jucat un răstimp oareşicare împrejurul lui, nănaşul începe *a-l scutura*, adică a-l împărţi între aceia pe care îi află el demni, de regulă însă între neamuri.

În unele locuri, precum bunăoară pe lângă Reteag, înainte de scuturare, se cheamă preotul, ca să-l binecuvânteze [2].

În alte părţi, tot din Transilvania, era în vechime datină ca, după ce se întoarcea cortegiul nupţial de la biserică şi intra în casa mirelui, să intre şi vornicul (vătăjelul) în casă, dimpreună cu trei băieţi numiţi *sulgi*, dintre care unul cu *trei colaci* într-o bâtă, altul cu un muşchi frumos de carne şi o *găleată cu vin* pe cap şi al treilea cu un *miel* sau cu o *oaie* pe spate, având oaia două lumini aprinse în coarne. Astfel pregătit, vornicul se adresa către mire cu următoarele cuvinte :

Cinstite mire şi bun !
Ia de la jupânul nun

[1] Vezi „Gazeta Transilvaniei", an. LIII, Braşov, 1890, nr. 85, p. 6.
[2] Com. de I. Pop Reteganul, învăţ. din Rodna-Veche.

Aceste daruri frumoase,
Care le-a adus d-acasă
Ia-le-n' bine și primește
Și frumos îi mulțămește:
C-un car de grâu încărcat,
Vin într-o bute băgat,
Încă și c-un *bou belit*
Ce dumnealui l-a cinstit;
Și c-o turmă de oi grase,
Cu două făclii frumoase.
De păcurar te-ngrijește,
C-acesta nu mai slujește.
Că, coborând azi de-a munte,
A văzut fete prin curte.
Deci, sâmbria sa și-o ia,
S-o mânce cu cin-va vrea.
De va vrea cu fetele,
Ori și cu nevestele.

La vreo câteva ore după închinarea obiectelor aduse și rostirea acestor cuvinte și anume după împărțirea darurilor uzitate, înainte de ducerea miresei la mire sau, dacă nunta se serbează la mire, apoi după rădicarea nuntașilor de la masă care se dă în casa acestuia [1], urmează *scuturarea mărului* sau a pomului. Iară, nemijlocit, înainte de plecarea nunilor spre casă se dă mai fiecărui nuntaș câte un prezent (cinste), adică câte *un colac mare* și câte o ploscă de vin mai departe și câte un blid cu mere și pere, cu următoarele vorbe, care le rostește, de regulă, tot vornicul, respectiv colăcerul și anume:

Către nun:

Ia-n bine, jupâne nune,
Cu aceste daruri bune
C-un colac de grâu curat,
Vin într-o ploscă băgat;
Cu o făclie aprinsă,
Să aveți la masa-ntinsă.
Și unde veți însera,
Veți ședea și veți mânca,
Făclia va lumina.

Către nună:

Ia-n bine cinstită nună,
Ca o stăpână și bună
C-un colac de grâu curat
Vin într-o ploscă băgat
Și c-o făclie aprinsă,
Să aveți masă întinsă.

[1] Vezi partea II, cap. „*Războiul*", p. 548.

Şi unde veţi însera,
Veţi şedea şi veţi mânca,
Făclia va lumina.

Când prezintă blidul cu mere, pere şi cu celelalte fructe cu care a fost pomul înfrumuseţat, adresându-se vornicul cătră amândoi nunii zice:

Deci acum iar-mai primiţi
Daruri şi vă veseliţi
Cu un păr prea minunat,
Cu multă roadă-ncărcat;
Şi c-un măr cu umbră deasă,
Cu mere foarte frumoase;
În carele să te sui,
Să găseşti cloca[1] cu pui.
Iar dumnia-ta să porneşti
Un cărăuş să-ţi tocmeşti,
Cu cai şi căruţă nouă
Să-ţi ducă blidul cu ouă![2]

Punerea pomului în ajunul nunţii pe masă, precum şi împodobirea lui cu diferite cununi de flori şi diverse fructe, cum se face aceasta de către românii din împrejurimea Rodnei în Transilvania, e uzitată şi la nunţile malorosienilor din Ucraina.

În acelaşi timp, când se coace colacul de nuntă, numit „*coroway*", adică în ajunul cununiei, merge mireasa malorosiană prin sat şi aducând pe consoaţele sale, care au să-i servească ca *druşte* se duce cu dânsele tot cântând la casa mirelui ca să împodobească acestuia „*maia*", adică *bradul*. Mirele taie, mai nainte de aceasta, un *molizel*, un *brădănaş* sau şi un alt pomişor verde, cheamă apoi pe un prieten sau pe un neam la sine, pe care voieşte să-l aibă de *boier* (vătăjel) şi-l pofteşte să aducă pomul în casă. Vătăjelul se duce şi aducându-l, îl implântă într-un colac mare, ce se află pe masă, iar druştele miresei încep a-l împodobi cântând şi aninând de ramurile lui cununi sau struţuri de -bărbănoc şi iederă, iară în lipsă de flori naturale întrebuinţează şi flori artificioase, pe care asemenea le fac singure. În ziua nunţii lipesc în unele locuri şi luminiţe aprinse de ramurile pomilor. Mireasa dă, în timpul împodobirii, mied sau rachiu de băut, iar după ce au sfârşit la mire, se duc cu toţii la mireasă, unde asemenea împodobesc un pom cu aceleaşi ceremonii[3].

Romanii aveau datină de-a aduce întru sfinţirea legăturii încheiate între doi tineri un *sacrificiu (jertfă) de nuntă*, care era partea cea mai solemnă a căsătoriei şi prin care se dovedea că, căsătoria s-a încheiat nu numai înaintea oamenilor ci şi a zeilor şi cu învoirea lor. Acest sacrificiu nupţial era de două feluri şi anume: *simplu* dacă se aducea numai de tineri în casă sau cu *pompă nupţială*, dacă interveneau şi persoane preoţeşti, în curtea miresei. Aceasta însă atârna mai cu seamă de la starea părinţilor.

[1] *Clocă* = cloşcă.
[2] P. Băncilă, *op. cit.*, p. 71—73.
[3] Düringsfeld, *op. cit.*, p. 33.

Sacrificiul simplu, după cum ni-l înfăţişează unele monumente, se făcea aşa că mirele şi mireasa, îndată cum se gătea *dextrarum junctio* (încredinţarea) îşi da mânile peste un altar al casei, sau portativ, (masă cu trei picioare) pus în atriu, sau în chilia cea mare a casei şi pe altar ardea o flacără; în cealaltă mână, mirele ţinea **tabulae nuptiales,** iară mireasa un măr ca semn al amoarei şi al concepţiunii. Pe alte monumente mirele şi mireasa ni se înfăţişează cu faţa unul către altul înaintea altarului portativ, şi mirele toarnă dintr-o **pateră** (formă de teneriu mic) o libaţiune în foc, căci începutul sacrificiului era cu **libamina prima;** iară mireasa ţine în mâna stângă *acerra* (o lăduţă) cu tămâie ca să pună pe foc, şi dreapta şi o rădică către cer, ca şi la o rugăciune. Căsătoria se încheie prin acest act înaintea zeilor şi mireasa trece în sacrele bărbatului (nova nupta in sacra mariti) şi comunitatea familiei sale [1].

Sacrificiul nupţial cu pompă se ţinea după libaţiune la casa miresei. Pompa nupţială era conductul de sacrificiu, ce pe drum venea la poarta miresei şi intra în curte. În fruntea conductului mergea un *paranimf,* cu făclie aprinsă, după aceasta urma o femeie, care ordona toate şi o matroană, care purta un *blid (lanx) cu fructele* de lipsă de sacrificiu [2].

Nemijlocit, după aceştia păşea *taurul,* de regulă, *o vacă* pentru sacrificiu şi personalul de lipsă. De personal s-a ţinut *victimarius* (preotul care sacrifica vita) cu securea pe umărul stâng; *camilul,* care ţinea în mâna dreaptă un *simpulum* (o oluţă cu coadă lungă în sus) pentru turnarea la libaţiune, iar în mâna stângă o *acerra,* pentru tămâie. După ei veneau doi *popi (popae),* unul cu *secespita* (cuţit), altul cu un *malleus* (mai) în mână, ducând taurul, a cărui frunte era înfrumuseţată cu un arc sau concietură de metal şi cu coarnele aurite.

Dacă căsătoria s-a făcut prin confareaţiune, atunci nemijlocit, după *dextrarum junctio,* din casa miresei, urma pompa de sacrificiu de-a dreptul în curtea mirelui.

Mirele, după cum arată sarcofagul din sala muzelor din Vatican, îmbrăcat fiind în tunică şi togă şi ţinând *tabulae nuptiarum* în dreapta, aşteaptă pompa de sacrificiu, adică conductul. În frunte e un serv de sacrificiu, care duce un *berbece* sau o *oaie* în onoarea Junonei şi e un popă hostiar, care cu cuţitul în mână păşeşte către mine. Urmează apoi doi prunci *(pueri investites),* care asistă la sacrificiu ca, *camili,* şi cel de-a stânga duce un *libum farreum,* pânea, care era mai la toate sacrificiile de lipsă şi în forme deosebite, dar aici e împletită, adică în formă de *colac* [3].

La sacrificiul cu confareaţiune în casa mirelui lua parte şi Pontifex Maximus dimpreună cu Flamen Diales (preotul lui Jupiter) nu numai rostind nişte formule hotărâte şi solemne, ci ei făceau şi nişte ceremonii simbolice, căsătorind pe tineri prin *far* şi *mola salsa* (pâne şi

[1] Val. Flaccus. VIII. 243: Inde ubi sacrificas cum conjuge, venit ad aras Aesonides, unaque adeunt, pariterque precari incipiunt.

Senec. în Octav, 700 despre Pompeia: Iura cum seperis dares sacrasque grato spargeres aras mero velata summum flammeo tenuit caput.

Tacit, Ann. XI, 27, despre Messalina: quam audisse auspicium verba jubisse, sacrificasse apud deos.

[2] Ausoniu Mos, v. 104: Turibula et paterae, quae tertia vasa deum? lanx.

[3] Fest, p. 320: *Strues* genera liborum sunt digitorum conjunctorum non dissimilia, qui superjecta in transversum continentur. — *Strues* este pâne împletită una peste alta.

sare) şi *fructe* în prezenţă a zece martori [1] şi prin aceasta matrimoniul s-a confareat şi tinerii, având prunci, s-au numit părinţi confareaţi, iar pruncii au avut drept la unele preoţii... [2]

Comparând acum datinele romanilor, uzitate la sacrificiul nupţial, cum s-au arătat ele în şirele de mai sus, cu datinele românilor din Transilvania, ne vom convinge că cele mai multe dintre datinele acestor din urmă sunt o reminiscenţă de la străbunii noştri.

Boul belit, viţelul sau *viţeaua albă,* împodobită cu cunună verde şi săschiu la grumaz şi cu lumini de ceară în coarne, care se aduce de către nănaşi şi se dă finului, în schimb, pentru mărul de cununie, reprezintă *taurul* sau *vaca* a cărui frunte era înfrumuseţată cu un arc sau concietură de metal şi cu coarnele aurite şi care se aducea ca sacrificiu.

Mielul sau *oaia* grasă, care în unele părţi ale Transilvaniei se aduce după cununie de către un băiat în spate şi se şi închină de către vornicel mirelui, se jupeşte şi din carnea ei se face mâncare la masa pomului, reprezintă *berbecele* sau *oaia* pe care romanii o jertfeau Junonei.

Vornicelul sau *sulgii* sunt servul de sacrificiu, victimariul sau popa hostiar şi pueri investites.

Găleata cu vin reprezintă patera sau *simpulum,* din care mireasa varsă libaţiune între coarnele taurului sau ale vacii [3].

Colacul cel mare în care s-a împlântat *pomul* sau *mărul* cel încărcat de fructe şi tot soiul de copturi, care în unele locuri se scutură după sfârşitul mesei ce se ţine la mire în ziua cununiei, în altele însă la naşi, şi iară în altele, la un an după cununie, în casa mirelui, ne aduc aminte de *libum farreum,* adică de pânea făcută din *far* cu apă şi sare la toate sacrificiile şi din care mâncau tinerii după confareaţiune [4].

Fructele de pe ramuri sau mai bine zis *pomul* înfrumuseţat cu fructe şi *preotul,* care îl binecuvântează înainte de scuturare, ne revoacă în memorie pe marele pontif roman, care căsătorea pe tineri nu numai prin *far* şi *mola salsa,* ci şi prin fructe.

Cei 12 săraci, cărora în unele părţi ale Transilvaniei li se pune de dinainte la serbarea mărului de cununie câte un ulcior şi câte un parastas de pom, sunt cei zece martori ai romanilor, care asistau la căsătoria tinerilor prin far, mola salsa şi fructe.

Lăutarii, care cântă la scuturarea pomului sunt *tibicinul* (fluieraşul), care stătea aproape de taur şi care era de lipsă la sacrificiu [5].

În scurt, mai toate datinele de la mărul de cununie le aflăm şi la vechii romani.

Nu-i vorbă că *mărul de cununie,* cum se serbează el astăzi de către românii din Transilvania, nu e o continuare fidelă a datinelor de la sacrificul nupţial al romanilor. Depărtarea timpului, precum şi creştinismul, au influenţat foarte mult asupra să, şi din cauza aceasta a trebuit să sufere unele modificări şi adausuri.

[1] Plutarh, Q.R. 50. Gaiu. I, 112 : Cum certis et solemnis verbis, praesentibus decem testibus.

Serv. V. Ge. 1, 31 : Nuptiae fiebant farre et per Pontificem Maximum et Dialem Flaminem per fruges et molam salsam conjungebantur, unde confarreatio appelabatur.

[2] A.M. Marienescu, *Cultul păgân şi creştin.* Tom. I. *Sărbătorile şi datinele romane vechi,* Bucureşti, 1884, p. 323—324 şi 329.

[3] *Ibidem,* p. 325.

[4] *Ibidem,* p. 330.

[5] *Ibidem,* p. 325.

În multe locuri, bunăoară, mărul de cununie nu se serbează în decursul nunții, ci abia la un an după aceea, *libum farreum*, adică *colacul*, nu-l mănâncă tinerii căsătoriți, ci el se dă nașilor : pe *pielea oii*, care s-a adus ca jertfă, nu șed mirii, ci aceasta îndoindu-se în două se așterne sub picioarele preotului, care a binecuvântat pomul, iar mirii, în decursul cununiei, după cum știm, stau cu picioarele pe o scoarță sau pe un lăicer, dar și aceste două obiecte trebuie numaidecât să fie de lână de oaie, și nu din altă materie.

Romanii sacrificau zeilor, ca să capete de la aceștia încuviințare spre căsătorie, iar românii pun *mărul* sau *pomul de cununie*, ca semn de mulțămire lui Dumnezeu pentru că le-a ajutat a se căsători și ca să aibă pe cealaltă lume cele trebuincioare pentru susținere, precum și sub ce se odihni.

IV.

Colăcimea

În cele mai multe părţi din Bucovina este datină ca însurăţeii, la un an după ce s-au căsătorit sau şi mai degrabă, să ducă nunilor, respectiv nănaşilor săi, *două perechi de colaci* ca semn de recunoştinţă şi mulţămită pentru că i-au cununat.

De la *colacii aceştia*, care sunt făcuţi din făină de grâu curat şi care sunt cu mult mai mari decât colacii ordinari, se numeşte datina aceasta pretutindeni în Bucovina *colăcime* (pl. *colăcimi, colăcimuri*).

Colăcimile, care corespund întru câtva *mărului* la românii din Transilvania, se fac în orice zi de peste an, dar mai ales de trei ori, adică sau a doua zi de Crăciun, sau a doua zi de Bobotează sau în Lunea Paştilor. Facerea lor însă atârnă totdeauna de la voinţa şi împrejurările nănaşilor. De regulă, nănaşii aşteaptă până ce au mai multe perechi de fini, anume ca să aibă mai puţine spese, iar când le convine dau de ştire cu vreo două săptămâni mai nainte tuturor finilor că pe atunci şi atunci s-au decis să facă *colăcime*, şi-i poftesc ca, dacă li-i cu putinţă, să vie cu colaci.

De multe ori însă se-ntâmplă că finii constrâng pe nănaşi să facă colăcime. Aşa, întâlnindu-se unul sau altul dintre fini cu nănaşul său îl întreabă când ar putea să vie cu colaci?

Nănaşul, recugetând puţin, îi răspunde că în cutare duminică sau sărbătoare, adică pe când cugetă el că-i va veni mai bine la socoteală.

Sosind ziua hotărâtă, toţi finii, câţi s-au putut până atuncea pregăti, îmbrăcându-se sărbătoreşte şi luând colacii pe care îi acoperă cu o *îmbrobodea* sau cu un *tulpan* frumos ca de vreo 4—5 fl. sau şi altă materie, adică după cum e şi puterea finului, care-i duce, precum şi o ploscă cu vin sau cu rachiu, se duc la nănaşi.

Ajungând şi intrând în casă pun colacii pe masă dinaintea nănaşilor şi punându-i, zic :

— Poftim !... colacii ni-s mici, dar voia ni-i mare !... Atâta de la noi, de la Dumnezeu mai mult !...

Cei mai mulţi însă dintre fini, care se-nţelege sunt mai ajunşi de cap, când închină nănaşilor colacii, îndătinează să ţie o oraţie mai lungă şi de comun în versuri.

Iată una din acele oraţii culeasă în satul Cândreni, districtul Dornei în Bucovina :

Bună vremea,
Bună vremea,
La d-voastră, cinstiţi nănaşi !
Am auzit că D-zeu îi cu dv.

Şi pornind de la casa noastră.
Am venit şi noi la d-voastră
Şi venirăm pe cea mândră coastă,
Pe cea coast-a florilor,

Unde păştea turma oilor,
O mică turmuţă
De mândre mieluţe ;
Turma-i a nănaşilor,
Ca s-o-mpartă finilor.
Iar noi, nănaşule, finii dumitale,
Nu ţi-aducem părale,
Ci ne-arătăm cu colăcei
Foarte buni şi frumuşei.
Colăcei de grâu frumos,
Ca şi faţa lui Cristos
Să vă fie de folos.

Şi-o mică bute de vin,
Să vă fie voia deplin ;
Şi-o năframă nu prea mare,
Pentru faţa dumitale
Prea cinstite nănaş mare.
Năframă bună, de in,
Ca să-ţi ştergi barba de vin.
Să faceţi bine să primiţi
Şi să nu bănuiţi !
Tindeţi mâna, că vi-i vina,
Tot de-acestea totdeauna[1] !

Altă oraţie, tot din Cândreni, care asemenea se ţine la închinarea colacilor de la *colăcime*, sună precum urmează :

Bună vremea, bun nănaş,
Ce cu-acest soţ mă cununaşi !
Mulţămim de bună parte,
Că-i supusă întru toate.
Şi-ţi dăm mulţămire bună
Venind aici dimpreună,
Şi-ţi mulţămim neîncetat
Pentru că ne-ai cununat.
Şi cu toţii dimpreună,
Îţi aducem voie bună,
Îţi aducem colăcei
Nu prea mari, cam micuţei,
Dar voia noastră e mare
Către faţa dumitale ;
Colăcei de grâu frumos
Ca şi faţa lui Cristos.
Cristos dă cu-mbelşugare
Darul bun la fiecare,
Care-l roagă cu credinţă
Şi cu mare umilinţă.
Aşadară, buni nănaşi,
Care pe noi ne-aţi cununat,
Vă dorim cu fericire
Tot ani mulţi şi cu sporire.
Să vă deie Domnul sfânt
Tot binele pe pământ,

Să-nfloriţi ca merii, ca perii
Pe la mijlocul verii
Şi ca vara cea bogată
Cu de toate-mbelşugată.
Primiţi şi-acest dar al nostru
Pe lângă binele d-voastră.
Primiţi colăcei de grâu frumos,
Să vă fie de folos
Şi această bute de vin,
Să vă fie voia deplin.
Dar, iubite nănaş,
Care pe noi ne cununaşi,
Pentru osteneala mea
De căzut mi s-ar cădea
Un dar oarece
Să fie pe sama mea,
Că şi noi aceşti colaci
I-am adus, că ne-aţi fost dragi.
I-am adus în covăţică,
Să ne dăruieşti vro viţică
Poate şi vreo vacă mare,
Nu ne-ar fi spre supărare.
Caută în fundul covăţelei
Că-i funicica viţelei.
Tinde mâna, că ţi-i vina,
Ţi se cade totdeauna ![2]

Sfârşind finul de-nchinat colacii şi de rostit oraţia aceasta, începe nănaşul a mulţămi finilor pentru colacii aduşi şi a le promite o viţică sau o vacă, spunându-le să vie în cutare sau cutare zi, ca să şi-o ia.

[1] Com. de P. Ursul.
[2] Com. de P. Ursul şi dict. de M. Spânul.

În fine, a treia orație, din Poiana-Stampii sau mai bine zis din Pilugani, sună astfel :

Bună vremea,
Bună vremea,
La d-voastră
Cinstiți domni nuni mari !
Noi N. N. tineri gospodari,
Ne arătăm cu colăcei
Nu prea mari, cam mititei ;
Colăcei-s cum a dat
Dumnezeu cel bun și-nalt,
Dar voia ni-i bună și mare
Către cinstită fața d-voastră
Colăcei-s de grâu frumos
Ca și fața lui Cristos,
Să vă fie la toți de folos,
Poftim să-i primiți,
Dară să nu bănuiți !

Aice, nănașii întind mâna ca să ia colacii, oratorul însă îi trage înapoi și urând mai departe, zice :

Ho ! nu vă grăbiți la luat,
Precum v-ați grăbit la cununat,
Că, colăcei-s cu împletituri
Și le mai trebuie cimilituri.
Finii d-voastră grâul acesta,
Când l-o semănat,
O brăzdat
Și-o semănat ;
Și când l-o cătat
De răsărit
Era mândru și-nflorit,
Când l-o cătat
De-nspicat
Era copt și bun de secerat.
Alergară-n deal și-n vale
După secerătoare ;
Și cum o alergat
O aflat
La N.N. două fetișoare,
Gârjobate de spinare,
Bune de secerătoare.
Și aceste fetișoare
Cât ai da o-mbucătură
Pe cea gură,
Douăsprezece cară
De povară.
Și le-o dus la moară,
La moară la *Bădăloie* [1].
Și-o pus mâna la *piscoaie* [2]
Și fărina nu se moaie ;
Și-o pus mâna la *pârpăriță* [3]
Și *curea* numai tărâțe.
Dar și moara era-ndărăptică,
C-o pus coada pe spinare
Și-o apucat pe lătoc la vale.
Dar și morarul, meșter mare,
O băgat mâna în buzunărele
Și-o scos două ciocănele
Și-o făcut cioc boc
Și-o dat moara la loc.
Morărița de năcaz,
Trăgea c-o mână tabac pe nas,
Iară cu alta târși la iaz
Și-o venit și-o măcinat.
De grâu că se apuca,

[1] În Bucovina se află mai multe familii române, al căror connume e *Badale*. Deci *Bădăloaie*, cred că vine de la *Badale*.

[2] *Piscoae* se numește un jghebuț sau lătocaș pe care curge făina de sub piatra morii.

[3] Sub *pârpăriță* se înțelege un instrument la moară care nu lasă să cadă deodată toate grăunțele din coș pe piatra morii, unde se macină.

Cu dreapta că mi-l tăia,
Cu stânga-l învăluia
Şi clăi din el că făcea ;
Şi făcură
Şi-amu trebuia *colcerițe*
Să frământe colacii
Şi să-i coacă.
Şi-o aflat o babă
Cu mânecile sucite,
Cu mânile albe soponite,
Ca nişte tânjele pârlite
Şi baba s-o dat
Şi-o frământat.
Şi'i-o trebuit lemne de *zăgneată*
Şi s-o uitat peste părău
Şi-o văzut un nătărău
Şi-o strigat : îndată
Să-i aducă lemne de zăgneată.
Nătărăul îi aduse-ndată
Un braț de lemn de zăgneată,
Da spânzura peste bată...
Şi apoi s-o apucat
Şi-o frământat,
Cu mânici sucite
Şi cu *mânuri* albe soponite
Ca nişte tânjele pârlite
Şi-o făcut colacii aceştia.
Şi-apoi pe colacii aceştia
Trebuia buți de vin.
S-o dus la țara de jos,
După vinul de cel fălos.
Iar înapoi când s-o-ntors
O venit pe la Hârlău
Şi-o fost drumul foarte rău
O spart butea într-un tău
Şi-o umplut cu cercurile
Bálcurile
Şi cu doagele
Priloagele
Şi-o ales o doagă
Oloagă
Şi-o dat-o unui *meşter-strică*
Care tocmeşte de frică,
De-o făcut o buticică,
Şi-o făcut o buticică-ntreagă,
Dintr-o singură doagă
Şi-aceea oloagă.
Şi-o pus tot vinul într-însa
Peftim, de nu credeți,
Gustați şi vedeți ! [1]

După ce a rostit oratorul cuvintele acestea rădică, atât colacii cât şi vinul sau ce băutură este, în sus şi-i întinde nănaşilor.

Nănaşii, luând colacii şi puindu-i pe masă, cinstesc pe finii care i-au adus.

După ce s-au adunat acuma toți finii, câți au avut să se adune, şi după ce fiecare fin a închinat şi înmânat colacii aduşi nănaşilor săi, nănaşii poftesc pe fini, ca să aşeze la masă. Pun apoi pe cei mai înaintați în vârstă şi cu mai mare vază în capul mesei, iară pe ceilalți după dânşii.

După ce s-au aşezat la masă, stăpânul de casă, adică nănaşul mai mulțămind încăodată, pentru colacii ce i-au adus şi cinstea ce i-au făcut, cinsteşte la cel mai cu vază, acela la nănaşă, nănaşa la alt fin, şi tot aşa cinstitndu-se, bând şi ospătând petrec cam de la vreo două sau trei ore după amiază şi până în amurgul serii, uneori şi mai târziu.

Unii dintre nănaşi, care sunt mai avuți, poftesc la *colăcime* nu numai pe finii de curând cununați, ci şi pe alte persoane, precum pe neamurile cele mai de aproape, pe cumetri şi pe amici. Ba o seamă dintre dânşii aduc încă şi lăutari şi atunci nu numai că, colăcimea durează mai lung, ci totodată se şi joacă şi veselia e cu mult mai mare. Unii cântă şi diferite cântece.

[1] Dict. de Petrea lui Serghie P.

V

Cununia la salce

Prin unele sate din Transilvania şi mai ales din Munţii Apuseni exista mai de mult obiceiul că, dacă o fată mare era însărcinată, două femei mai în etate o luau şi o duceau la un gard, la un plop sau la o salcie. Aici, după ce-i împleteau părul ca la neveste şi o înveleau, se întorceau împrejurul ei şi ziceau de trei ori :

„Cunună-se roaba lui Dumnezeu N.N. cu gardul sau cu propteaua gardului, cu plopul sau cu salcea".

De aici venea apoi vorba că cutare sau cutare fată a fost cununată la plop, la salce sau la propteaua gardului [1].

Pe la Ofenbaia, tot în vremile mai de demult, *fetele greşite* erau cununate în toată forma de juzii comunali şi de aceea sătenii ziceau că asemenea fete sunt *măritate* sau *învelite de biraie.*

Fata greşită era invitată printr-un *gornic* comunal la primărie unde *judele, doi juraţi* şi mai *mulţi gornici* o aşteptau, şi îmbiind-o cu o băutură o întrebau cu buna : de cine este însărcinată ? Dacă spunea că ibovnicul ei e cutare fecior june, atunci hotărau ziua în care să se facă la primărie *învelirea* (îmbrobodirea) şi declararea ei ca nevastă. La ziua numită fata se înfăţişa însoţită de naş şi naşă, aleşi de ea sau numiţi de primar şi dacă feciorul citat nu se prezenta, se făcea *învelirea* şi *declaraţiunea* chiar şi în lipsa lui.

Toţi erau îmbrăcaţi sărbătoreşte şi învelirea se făcea cu solemnitate. Fata era pusă pe un scaun în mijlocul casei şi biraiele la masă, iar naşa îi împletea părul ca la neveste şi o îmbrobodea tot asemenea. După această formalitate, judele declara : „tot omul să ştie că fata N.N. de azi înainte e nevastă şi copilul care îl va naşte e al lui N.N."

În urma declaraţiunii se ospătau cu băutură ca şi la nuntă şi feciorul prezent sau absent era somat să se cunune cu ea şi la biserică ; iar dacă se opunea trebuia să-i plătească ruşinea [2].

Acest obicei, deşi în timpul de faţă nu-şi mai aduce nime aminte despre dânsul, dar judecând după unele pasaje dintr-o doină poporană, cred că mai de mult va fi existat şi în Bucovina.

Iată şi pasajele respective :

> **Bată-te crucea, nănaş,**
> **Cu cine mă cununaşi :**

[1] Frâncu — Candrea, *op. cit.*, p. 171 ; com. şi de R. Simu, învăţ. în Orlat.
[2] Frâncu — Candrea, *op. cit.*, p. 171—172.

Cu propteaua gardului,
Cu urâtul satului !...

In timpul de faţă este obiceiul, în unele părţi ale Bucovinei, că o *fată greşită*, care e *îngreunată* sau a *avut de fată mare copil* şi care mai cu seamă în părţile de la munte se numeşte *vădană*, nu poate sub nici o condiţie să se cunune ca *fetele fecioare*, adică cu părul pieptănat în creţi şi cu cunună de flori pe cap, ci numai împletită ca nevestele şi îmbrobodită cu un tulpan, ceea ce însemnează că nu şi-a păzit cinstea. Afară de aceasta cele mai multe dintre datinele, care se observă la nunta fetelor fecioare, precum, *înhobotarea* şi *uncropul* cu ocazia căruia se bea *paharul dulce*, la nunta celor greşite se trec cu vederea, ca şi la *văduve*, adică la femeile care au fost odată măritate şi murindu-le bărbaţii, se mărită a doua oară.

În alte părţi, tot din Bucovina, este datină că îndată, cum a devenit o fată mare grea, să-şi lese portul de fată mare şi să adopte portul nevestelor, uzitat în comuna din care face parte. Ea este moralmente constrânsă de celelalte femei la aceasta, căci altmintrelea ar scoate-o din sat. Şi iarăşi, în alte părţi, e datină ca o atare fată să se înbroboade numai cu un tulpan, nedezbrobodindu-se mai mult în toată viaţa ei, fără numai atunci când se lă sau se piaptănă şi aceasta, ca să n-o vadă nimene, adică tocmai după cum fac şi nevestele.

A doua nuntă

Nichifor, patriarhul Constantinopolului, zice cu privire la a *doua* și a *treia nuntă* : „Cel de a *doua nuntă* nu se cunună, ci încă se și oprește de prea curatele taine doi ani, iar cel *de a treia nuntă*, cinci ani".

Din contră, fericitul Nichita, mitropolitul de la Iraclia, în răspunsurile ce le dă episcopului Constantin, zice : „Cuvântul cel iscodit cu adeverință nu are obicei să cunune pe cei *de a doua nuntă*, iar obiceiul Bisericii cei mari pe aceștia nu-i apără, ci le dă voie să se cunune, pentru că nu s-a certat nimenea pentru acest lucru, numai se oprește un an sau doi de Sf. Cuminicătură și preotului care le-a cetit cununia, nu-i este cu cale să mănânce cu dânșii, precum zice canonul 7 al Soborului, ce s-a ținut la Neocesaria".

În fine, la sfârșitul *„rânduielei la a doua nuntă"* aflăm următoarea notiță : „Această slujbă se face neschimbată și *la a treia nuntă*, iar cu a *patra nuntă* nimeni să nu îndrăznească să se împreune. Iar care vor cuteza a cununa, se vor lipsi de tot și de darul preoției" [1].

Cu toate acestea însă și cu toate că partea cea mai mare a părinților bisericești sunt în unanimitate contra nunții a doua, totuși la poporul român provine nu numai a doua și a treia, ci nu odată chiar și a patra nuntă.

A doua nuntă, care provine mai adeseori, se încheie de comun între un *văduv* [2] *și o fată mare* sau între o *văduvă* [3] și un *fecior*. A treia și a patra, de regulă, între *văduvi și văduve*. Asemenea căsătorii însă sunt, în genere, privite de către popor cu dezgust, ba în unele părți ca și când n-ar fi căsătoriți [4].

A doua căsătorie se încheie mai cu seamă din cauză că, murindu-i, bunăoară unei părți ce a fost mai înainte căsătorită, soțul și rămânându-i copii din căsătoria întâia, voiește a-și lua alt soț, care să-i fie ocrotitor copiilor și mână de ajutor spre îngrijirea și creșterea acestora.

Însă poporul cunoaște foarte bine dacă, bunăoară, o *văduvă* se mărită de nevoia ce are pentru ocrotirea gospodăriei sale, sau că din caracterul ei cel rău. Când se mărită o văduvă la un an după ce i-a repauzat

[1] *Molitvelnic*, Sibiu, 1874, p. 71—72, 82.
[2] Se zice : *văduu, văduv*, și *văduvoi*.
[3] Se zice : *văduă* și *văduvă*. Despre cuv. *vădană*, vezi partea III-a, cap. V
[4] „Columna lui Traian", an. IX, p. 423.

soțul, atunci nu-i privită bine de popor, iar după doi ani nu-i mai zice nime nemică [1].

Mai totdeauna însă, căsătoria a doua nu e așa de pașnică și fericită ca cea dintâi. Căci, însurându-se a doua oară, un bărbat, căruia i-au rămas copii mici de la întâia nevastă și luând de soție o fată mare sau o văduvă, care asemenea are copii mici, copiii de la nevasta cea dintâi sunt în genere foarte rău tratați de către *vitrega* lor.

Dovadă despre purtarea cea rea a vitrigelor față de copii bărbaților avem, pe lângă experiența de toate zilele, încă și o mulțime de povești, anecdote și cântece populare.

Fiind astfel purtarea vitrigelor, copiii, care au avut nenorocirea să capete astfel de mame, nici nu au cum să nu se deplângă și să zică :

Nici o poamă nu-i dulcie
Ca pomuța cea de vie,
Ca măicuța cea dintâie ;
Nici o poamă nu-i amară
Ca poama de pe răzoară,
Ca mama de-a doua oară ! [2]

Dar foarte adeseori se întâmplă că și *vitregii* se poartă mai tot așa de rău față de copiii nevestelor sale, ca și vitrigele. De aice vine apoi că multe văduve, cărora le-au rămas copii din întâia căsătorie, stau în cumpănă să se mai mărite încă o dată ori nu. Iată ce ne spune una :

De când badea a murit,
Zi și noapte m-am bocit,
Cărarea mi-am prăpădit !
Văduviță că-s rămasă
Și cu trei copii în casă,
N-are cine-i îngriji
Și tată a le mai fi
N-are cine-i drăgosti.
De măritat, m-aș mărita
Și eu tată v-aș lua,
Da n-a fi ca răposatul,
Ca dânsul, n-oi găsi altul ! [3]

Dar nu numai copiii, ci de multe ori chiar și mamele lor sunt rău tratate de către bărbați și mai ales când aceștia le-au luat ca feciori hotei. Și precum copiii se plâng asupra vitrigelor, mai tot cu acelea cuvinte se plâng și o samă de văduve asupra bărbaților de a doua oară. Iată cum se exprimă una și în această privință :

Nici o poamă nu-i dulcie
Ca strugurașul din vie

[1] „Columna lui Traian", an. IX, p. 423.

[2] Din colecția mea inedită.

[3] N. A. Bogdan, *Literatura populară (culegeri din sudul Moldovei)*, în „Gazeta săteanului", an. V, Rm. Sărat, 1888, nr. 10, p. 155.

Şi ca bărbatul dintâie;
Nici o poamă nu-i amară,
Ca omul de-a doua oară![1]

Nu le merge bine văduvelor, care se mărită după feciori holtei, cu atâta mai puţin fetelor mari, care se mărită după *văduvoi* şi mai cu seamă după aceeia, care au câte o casă de copii, căci iată ce zice una:

Cui îi trebuie năcaz,
Meargă după om rămas;
Cui îi trebuie nevoi
Meargă după văduvoi![2]

Ce se atinge în special de serbarea nunţii între astfel de soţi trebuie să amintim, că ea e cu mult mai simplă decât cea dintre feciori şi fecioare. Ba, adeseori, mai cu seamă când amândouă părţile sunt văduvite, se face *nuntă tăcută,* adică fără lăutari.

Asemenea nu se caută aşa de strict la zilele în care are să se serbeze cununia. De aice vine apoi că văduvoii se pot cununa în orice zi, chiar şi în sărbătorile cele mari, fără a se crede că li se va întâmpla vreo nenorocire.

Mai departe, *toate văduvele,* fără deosebire, merg la cununie îmbrobodite cu mâniştergură sau şi cu un tulpan, nicicând însă cu capul gol, ca fetele. În unele părţi, văduvele cele tinere se cunună îmbrobodite cu hobotul ce-l cumpără mirele şi li se pune la ureche şi o floare. La văduvele cele mai bătrâne floarea lipseşte cu totul.

Asemenea, nu le este văduvelor iertat de-a purta *cunună* de flori şi *peteală.* De aice vine apoi că şi toate datinele împreunate şi prepararea acestor două obiecte, lipseşte cu totul. Aşişderea nu provine la văduve *conăcăria, colăcăria, înhobotarea* şi *uncropul* cu pahar dulce, ca la fetele fecioare. Mai pe scurt, nunta văduvelor se serbează, ca şi odinioară a văduvelor romane [3], foarte simplu.

Dacă însă mireasa e fată mare şi numai mirele e văduvoi, atunci toate se fac ca şi la oricare altă fată fecioară, numai la mire nu provin atâtea datine ca la un fecior holtei.

[1] Iarnik — Bârseanu, *op. cit.*, p. 169.

[2] Vaselian Popovici, *Poezii populare din Mureş—Slatina, comitatul Aradului,* în „Gazeta poporului“, an. IV, Timişoara, 1888, nr. 19.

[3] Plutarh Q.R. 105: ταῖς μὲν παρθένοις καλόν μὴ ολίγων, ταῖς δὲ χήραις αἰσχρὸν ὄντων γαμεῖσθαι.

Pentru fete tinere este frumos a se mărita dacă nu sunt puţini, iar pentru văduve este o ruşine a se mărita, dacă sunt mulţi (nuntaşi ?)

Optatus de schism. Donatistarum p. 163 ed. Lond. 1631: Hoc nec mulieres patiuntur, quae carnaliter nubunt. Ex quibus şi alicui maritum mutare contigerit, non repetitur illa temporalis festivitas: non in altum tollitur, non populi frequentia procuratur.

„Acestea nu suferă nici femeile care se mărită în chip trupesc. Şi dacă s-a întâmplat vreuneia să-şi schimbe bărbatul, nu se repetă aceeaşi festivitate temporală, nu se rădică în sus, nu se face adunare a poporului“.

Şi precum văduvelor, aşa şi văduvoilor nu le este iertat a purta floare la cuşmă.

În fine, trebuie să mai observăm că în România, când o femeie se mărită a doua-oară, fiindu-i bărbatul mort, o altă femeie în timpul cununiei toarnă o doniţă de apă pe mormântul celui dintâi bărbat, ca să-i trăiască cel de al doilea şi să stingă focul ce arde pe mort pe lumea cealaltă; căci altfel cât va sta femeia măritată cu al doilea bărbat, cel mort şade în foc[1].

[1] G. S. Ioneanu, *op. cit.*, p. 33.

VII

Despărţenia

Taina cununiei, după credinţa poporului român, se înţelege că a celui de jos, este o taină atât de mare şi de sfântă că pe cei ce au apucat odată a se uni prin dânsa, nime nu poate să-i despărţească, fără numai unicul Dumnezeu prin moarte.

Dovadă despre această credinţă, foarte răspândită şi adânc înrădăcinată în sânul poporului nostru, avem o mulţime de doine poporane din toate părţile locuite de români.

Aşa, o doină din Bucovina, care ne spune că nu numai preotul, ci chiar vlădica nu poate să facă pe placul unei neveste, care voia cu orişice preţ a se despărţi de bărbatul ei, un moşneag bătrân şi neputincios, sună precum urmează :

— Părinte, sfinţiia ta !
O sută de lei ţi-oi da,
Dacă mi-i descununa !
— Să-mi dai încă pe atâta
Tot nu te-oi descununa,
Că nu-i vina mea,
Ci e vina ta ;
Cununia-a fost la mine,
Ochii tăi în cap la tine,
De ce dar n-ai cătat bine,
De ce n-ai cătat anume
Cu cine te legi pe lume ?...
Du-te şi la vlădica,
Că şi el ţi-a spune-aşa !... [1]

Şi dacă un preot sau chiar şi un vlădică, care au darul de a lega şi a dezlega, nu pot să despărţească pe cei căsătoriţi, cu atâta mai puţin un mirean, care nu are acest dar. Căci iată ce ne spune altă doină, tot din Bucovina :

Frunză verde avrămască,
Inga scârba de nevastă !
Duce-se la vornicul
Să-şi părască bărbatul.
Dar vornicu-i om cu minte,
O ştie de mai nainte.

[1] Din colecţia mea inedită.

Judecata i-a făcut
Şi din gură i-a vorbit:
— Mergi, femeie la bărbat,
Bărbatul ţi-i împărat,
De te-ar bate, cât te-ar bate,
Nime nu te poate scoate
Numai şireata de moarte !"[1]

Din cele două poezii înşirate aici urmează nu nunai, că nimeni nu are putere de a despărţi pe cei cununaţi, ci totodată şi aceea că femeia nu are nici un drept de a se despărţi de bărbatul ei. Dreptul despărţirii zace numai în puterea şi voinţa lui Dumnezeu sau după cum ne spun următoarele versuri scoase asemenea dintr-o poezie poporană din Bucovina, în voia bărbatului :

Cununia-i lucru mare,
Nime n-o poate stricare,
Numai unul Dumnezeu
Şi când iartă soţul tău ![2]

Apoi şi din următoarele versuri dintr-o poezie, din Transilvania :

Măritatu-i lucru mare
Nime nu-l poate stricare,
Nici popa, dar nici birău,
Numai singur Dumnezeu ![3]

Această credinţă se vede că e moştenită de la strămoşii noştri, de la vechii romani. Căci muierea romană, după legile lui Romulus, nu a avut drept, ca să se despartă, dar bărbatul putea, ca să o mâie de la sine în unele cazuri, anume dacă a prins-o că pregăteşte venin şi atunci îi zicea : „ai grijă de lucrurile tale !"[4].

Şi într-adevăr că la poporul de jos, la ţărani despărţirea provine foarte rar, am putea zice că mai defel. Multe şi mari trebuie să fie păcatele şi scăderile părţii aceleia, care a provocat despărţenia şi cu toate acestea, dacă s-a făcut, poporul o priveşte cu indignare şi dispreţ.

În fine, trebuie să mai amintim şi aceea că, dacă despărţenia a fost provocată din partea bărbatului, atunci bărbatul este dator de a întoarce toată zestrea ce a luat-o cu soţia sa, iară dacă s-a provocat de soţie, atunci zestrea acesteia se împarte între copii, care, de regulă, rămân în seama tatălui lor, ca el să îngrijească de dânşii şi să-i întreţină[5].

[1] Din colecţia mea inedită.
[2] *Ibidem.*
[3] Com. de I. Pop Reteganul.
[4] At. M. Marienescu, *Cultul păgân...*, p. 333.
[5] Vezi despre aceasta şi „Columna lui Traian", an. IX, p. 422—423.

ADAOS

I. IERTĂCIUNILE

(Din Boian, com. de V. Turtureanu, preot)

Stați, stați fraților, stați
Șlicele din cap luați,
Lângă mine v-adunați,
Cu luare-aminte-ascultați.
Ascultați cu luare aminte
Aceste două, trei cuvinte,
Cari îs de D-zeu rânduite
Și de mine-acum rostite:
Dumnezeu că s-a gândit
Ceriul și pământul a zidit
Și cu câte-a socotit,
Cu toate le-a-mpodobit.
Și de luni cum s-a sculat,
Până sâmbăt-a lucrat.
Duminică s-a odihnit,
Pe noi ne-a blagoslovit
C-o zi bună de hodină,
Ca noi să-i mulțămim
Pentru toată sănătatea
Cea de peste săptămână.
Iar luni dis dimineață
Pe pământ că s-a pornit
Și a pus la toate nume,
Câte le-a aflat pe lume.
Iar după-aceea-a făcut
Din jos despre răsărit,
Deasupra pe pământ,
Un rai mititel,
Mândru, frumușel,
Pe patru stâlpi de argint.
Și apoi l-a-mpodobit
Cu lumini de cununie,
Ca să ne fie
Nouă de veselie
Și de bucurie.
Și i-a pus proptele,
Mulțime de stele
Și sfeșnici
Luceferii vecinici.

Dar Dumnezeu a văzut,
Că șede rău pe pământ
Fără de om.
Și-a luat trup
Din pământ,
Os din piatră,
Sânge din mare,
Ochi din soare,
Față din floare,
Sprâncene
Din stele,
Duhul sfânt din măririle sale
Și-a făcut
Pe-strămoșul nostru-Adam
De la care toți ne tragem neam.
Și încă a stat,
Și s-a uitat
Cum lui soț nu i-a lăsat?
Și atuncea ce-a făcut?
Dumnezeu c-a socotit,
Cu somn dulce l-a adormit,
De el s-a apropiat
Și cu-ncetul a luat:
Trup din trupul lui,
Os din oasele lui,
Sânge din sângele lui,
Ochi din ochii lui,
Sprâncene din sprâncenele lui
Și față din fața lui
Și dintr-aceste a făcut
Pe strămoașa noastră Eva,
De la care ni se-nțelege viața.
Adam că s-a deșteptat
Și-n glas mare a strigat:
— Of! of! Doamne ce mi-ai dat?
Dumnezeu prea îndurat
Înapoi s-a înturnat,
Lui Adam i-a cuvântat:
— Adame, Adame,